
PROPERTY OF
University of
Michigan
Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNAS

SKRIFTER OCH BREFVEXLING

UTGIFNA AF KONGL. VITTERHETS- HISTORIE- OCH ANTIQVITETS-AKADEMIEN

SENARE AFDELNINGEN

TIONDE BANDET

1

CARL CARLSSON GYLDENHIELMS BREF

2

JOHAN SKYTTES BREF

3

PFALZGREFVEN JOHAN CASIMIRS BREF

BIHANG

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1900

Förord.

Af de trenne samlingar bref till Rikskansleren Axel Oxenstierna, som i detta band meddelas, äro de från Carl Carlsson Gylldenhielm och Pfalzgrefven Johan Casimir uteslutande hämtade från Riksarkivet. Hvad däremot Johan Skyttes bref angår hafva vigtiga bidrag erhållits dels från Kungl. Biblioteket i Stockholm dels från det Skytteanska arkivet i Upsala dels slutligen äfven från Kammararkivet i Stockholm.

I Kungl. Biblioteket finnes nämligen i den 1886 dit öfverlämnade s. k. Rålambska samlingen*) ett 20-tal originalbref af Johan Skytte till Axel Oxenstierna, hvilka väsentligen komplettera den i Riksarkivet befintliga samlingen. Dessa bref hafva af gammalt varit föremål för forskares uppmärksamhet. Afskrifter af desamma, tagna enligt uppgift 1716 af Erik Benzelius, finnas nämligen i Linköpings stiftsbibliotek, efter hvilka afskrifter en del af brefven publicerats i E. M. Fants »Handlingar til uplysning i Svenska Historien», IV:de stycket, Upsala 1802.

Från Skytteanska arkivet i Upsala har genom vänligt tillmötesgående af nuvarande innehafvaren af den Skytteanska lärostolen Professor O. Alin erhållits koncepter och afskrifter af bref rörande Skyttes beskickning 1617 till Danmark, Holland och England. Dessa bref till Axel Oxenstierna stå emellertid i närmaste samband med de i samma arkiv befintliga rapporter om förhandlingarne, hvilka Skytte samtidigt afsände till Kungl. Maj:t. Då sistnämda rapporter saknas i Riksarkivet, och då det lilla Skytteanska arkivet lätt af forskare förbisees, har man ansett det böra lända forskningen till gagn att äfven i noterna meddela dessa skrifvelser, hvarigenom en ganska fullständig kännedom om den ifrågavarande beskickningen erhålles.

---

*) Om denna samling se Historisk Tidskrift för 1887 sid. 81.

Några bidrag till Skyttes brefsamling, ehuru af mindre betydelse än de nyssnämda, hafva, såsom af texten synes, äfven erhållits från Kammararkivet. De härstamma från den tidpunkt, då Skytte såsom den främste af kammarråden hade ledningen af Räkningekammaren.

Med afseende på det facsimileaftryck, som vid sid. 103 meddelas af bilagan å nämnda sida, har detsamma bifogats på den grund, att detta sätt varit det enda, på hvilket nämda bilaga kunnat återgifvas. Den å bladet skrifna texten återgifves i bihanget i tryck.

Redaktionen af detta band har ombesörjts af undertecknad.

Stockholm i November 1900.

Per Sondén.

Innehåll.

Förteckning på aktstycken, hvilka i detta band såsom bilagor tryckts eller refererats i noterna.

1617.

1618.

RIKSAMIRALEN

CARL CARLSSON GYLLDENHIELMS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA.

1. (*Egenhändigt.*) **Rewal den 4 Februari 1614.**

G. betygar sin tacksamhet mot dem, som medverkat till, att han nu kan glädja sig åt återvunnen frihet och särskildt mot A. O., hvars vänskap från ungdomen intet kunnat rubba. Då A. O. på visst sätt hade Gyldenhielm och hans fångenskap att tacka för sin maka, hoppas han, att denne ville bistå honom vid bevakandet af hans intressen i Sverige, dit han öfversänder sitt ombud. Särskildt begäres hjälp mot en viss John Douglas, som för G. innehölle penningar. Ursäktar, att han, ehuru mindre lärd, skrifver på latin. Hälsningar.

Magnifice ac nobilissime Domine, inclyti Regni Suetiæ Senator et Cancellarie, prudentissime Domine, amice mihi plurimum observande. Quicquid amicus amico precari tenetur, salutem plurimam et officiorum commendationem omnimodam præmitto, gratulabundus mihimet ipsi de libertate diu optata, nunc tandem restituta, per quam post hac (fauente Deo) via mihi patebit officia debita potius re ipsa præstandi quam oretenus offerendi, quam ob rem Deo optimo illi maximo inprimis, omnibusque in terris amicis, qui hoc in negotio operam mihi suam nauarunt, debitas gratias identidem agam, atque hisce V. Mag:æ nunc quidem ago.

Non enim me latet, qua humanitate quoue fauore generosus V. Mag:æ animus me prosequutus est; nec mea me fefellit de tanto amico opinio concepta, cum indolem juuentutis V. Mag:æ, mihi tum etiam juueni cognitam, sæpissime considerauerim, tum etiam quod vinculo quodam amicitiæ nos adeo inuicem obligatos meminissem, ut non, nisi pessimorum inimicorum venenosis calumniis ac nostræ quidem famæ damno et dedecore, inter nos maleuolentia quædam irrepere potuisset.

Nam primo quidem adoptione quadam tam propriam V. M:æ quam eiusdem coniugis dilectissimæ genetricem ego ut matrem etiam meam charissimam semper in honore habui atque habebo. Præterea coniugem V. D:nis, sororem meam, quodam modo etiam

sponsam, divinitus mihi abreptam et V. M:æ datam aliquo mei ipsius adiumento attribui haud immerito debet, quando alioquin te, M. D:ne, perægre honestis ac bonarum artium studiis occupato, Virginem (quam ne animo quidem adhuc, ut reor, complexus eras) adultam, diuitem et venustam riualcs multi ambirent, quorum certe alicui (si non pluribus) ego, remeligo interueniens, impedimento fui, donec ipsemet in captiuitatem lapsus, a spe summa deiectus, tandem re ipsa priuatus fuerim. Porro justi ac optimi Dei prouidentia hoc quidem factum est, qui tribuit unicuique suum.

Veruntamen hoc casu, dum, mi D:ne, ad hanc fortunam meo quodammodo infortunio peruenisti, mihi videor obligatum magis fratrem et amicum me nactum esse. Itaque oro, ut vera nobis utrinque sit fraternitas et amicitia, atque solito fauore me prosequi velit V. Mag:a meaque negotia sibi commendata habere, ac de rebus meis, donec adfuero, ut de propriis disponere, prout nobilis ac mihi fidelis Wilhelmus Neterwood meo nomine juxta sibi datam instructionem referet, ipsæ quoque literæ meæ ad Sereniss. R. ac R. D. ac D. clementissimum datæ, quas in manus M. D. vestræ incidere necesse erit, humillimam meam petitionem proferent.

Hic vero præsertim oro, ne fallax ille nebulo Johannes Duglas Scotus euadat, donec reddiderit mihi rationem, quomodo et quando mihi summam tantæ pecuniæ commodauerit, prout, me captiuo, etiam tum persuasit omnibus fere, et quo jure solutionem in bonis ac reditibus mihi datis ipse debitor meus sibi vendicaverit. Quod vero haud uerear (!) M. D. Vestram, maioribus in negotiis publicis occupatam, insuper vilioribus meis rebus priuatis grauare, cum aliud refugium adhuc non habeam, excusari maxime cupio, et ut ita tamen de me sentire velit, ne judicer immemor beneficiorum, et qui non omni officiorum genere humanitatem hanc et fauorem M. Do:nis V. promereri pro virili sim conaturus.

Denique jam excuso audaciam latine scribendi ego rudis, inepte fortasse nimis. Attamen judicaui hoc mihi non solum licere, sed insuper V. M. D:ni ac nonnullis gratum magis fore, quando etiam natura ita comparatum esse videamus, ut unius artis alicuius mechanicæ studiosi, periti æque ac rudiores, de singulari quadam fraternitate sibi inuicem gratulentur; quare similiter et mihi videtur unius ĭdeomatis alicuius cognitio, licet peregrinum fuerit, ipsos tamen conterraneos ad maiorem familiaritatem et amicitiam inuitare. Præterea, ut ipsos doctos ipsa doctrina et scientia

amicos facit, ita minus eruditos amor literarum et virtutum nihilominus conciliare solet doctis et bonis.

Itaque pro sua humanitate V. D. M:a boni [ɔ: bene?] consulat literas [ɔ: -is?], quæ merito, non quam doctæ sint, judicari debent, sed a quo profectæ fuerint, animo candido missæ. Tandem vero finem facturus, et ne videar spernere vel prorsus obliuioni tradidisse vernaculam linguam, hac ipsa concludam.

Befallandes härmedh Eder välborne Herre och synnerlige käre broder och tillförlåthne gode befordrare uthi Gudz then allzmächtigas nådige beskydd. och önskar Eders Kärligheet medh min k. syster, eder elskelige käre hussfru, samptligen och synnerligen mycken glädia och Gudz välsignelse, bediandes therhoos, att I ville thessliikest båda två vennligen och kärligen hälsa edra bäggesijdes välborna käre föräldrar, bröder och syskione, samptt andra uthi hela slächten kära vordnader, såsom mina egna, therföre jagh och sannerligen Eder samptligen håller och altidh hålla skall, älska och ähra medh all tillbörligh vennligh och kärligh tienst, så länge jagh leffuer.

Godha villian haffuer alltidh hoos migh varidh redhabogen; nu tackar jagh och Gudh för godh begynnelse till lägenheeten, therigönom jagh åther igen med gärningen villian beviisa må förhoppas. Beder och Eders kerlige vennligheeter samptligen, vennligen, att I medh migh för thenna nåde ville tacka Gudh och honom bedia att ytterligen migh beledsaga och hielpa. Thensamma allzmächtige och barmhertige Gudh jagh åther och åther igen beder, att han Eders K:ter alla samman medh hela fäderneslandet och vår allernådigste käre öffverheet väl bevara ville till all beständigh lycka och välfärdh, timmeligen och evinnerligen. Datum Revaliæ die 4 Februarii anno 1612.

E. V:hets alltidh till tienst och behagh,
vennlige och välvillige
Carl Carlsson mp.

Utanskrift: S. R. M:is et inclyti Regni Sueciæ viro fidelissimo ac prudentissimo Cancellario et Senatori Magnifico et Nobilissimo D:no Axelio Oxenstierna, libero Baroni in Fiholmen et Thijdöö, amico suo et patrono charissimo et observandissimo.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. Stokholmiæ die 9 Aprilis anno 1614.

---

2. (*Egenhändigt.*) **Gripsholm den 2 Juni 1614.**

Underrättar om mottagandet af ett bref från Gabriel Posse i Polen, hvilket bref öfversändes till A. O.; G. ville hafva skrifvit både till Posse och Prinsessan Anna, men har hindrats genom sitt besök hos Enkedrottningen och Hertig Johan; reser nu först hem, men vill sedan skynda till Stockholm att rådpläga med sina kolleger om denna sak.

Välborne Herr Axell Oxenstierna. Käre broder och synnerlige tillförlåthne goda venn. Näst all andeligh och lekammeligh välfärds lyckönskan medh min broderlige och vennlige tiensts tillbudh, kan jagh min käre broder vennligen icke förhålla, att thett breffuedh uthur Pålandh ifrån Gabriel Posse, therom min broder migh i Stockholm tillkenna gaff, ähr nu seent omsider och i dagh här på Gripssholms slott aff min allern[ådigste] Konungs och Herres enspennare Jost ryttare öffuergiffuidh, hvilket jagh strax medh samma mann, thenna breffvisare, min käre broder tillhanda sender, på thett han theraff see må (sosom migh synes), att the smädelige Kongen i Pålands breff, inthett annatt vore och betyda hade, änn som en fåfäng bravade aff bekymmradh hiertta och rådzslagh.

Doch tyckes migh, att, om man går fogeligen thermedh till värka, kunna vij något godt aff theras nuvarandes ståndh och lägenheet oss förskaffa och förhoppas, att Adam Schrapffer i Lifflandh varder och allareda någodh godt uthrättatt haffva. Migh borde medh alldraförsta på thetta Gabriel Posses breff någodh svar tillbaka skriffva, såsom och efther H. K. M:tts nådige sammtycke till Fröken Anna. För then skull jagh och migh skynda vill gärna medh alldra första till Stockholm, till att therom medh min k. broder conferera. Menn jagh haffver någon tijdh både i Hennes Maiestätts min allern. Drottnings så väl som i H. F. N:s Herttig Johans hoff vared uppehållen, att jagh ännu icke en gångh hemma hoos mit varidh haffver.

Nu drager jagh då på några få dagar hemm, och vill migh sedan inthett försuma härifrån till Stockholm, bediandes flijteligen och vennligen, att min k. broder min longsamheet icke ville förtänckia, ändoch jagh väl veet, at min närvarelse lithet ähr tienligh. Imedlertijdh ville min käre broder såväl som andra välborne herrar aff Riiksens Rådh och flera godha venner mera

bliffua migh medh all godh benägenheet bevågne. Befaller härmedh *etc.* . . . Datum Gripsèholm den 2 Junii anno 1614.

Min k. broders alltidh tienstvillige
Carl Carlsson mp.

---

3. (*Egenhändigt.*) **Gripsholm den 25 Juni 1613.**

Önskar A. O. lycka på resan till Konungen, till hvilken denne anmodas att framföra G:s tack för nådigt afsked från Finland. G. vill ej, då Konungen nu vore upptagen med vigtigare ärender, besvära honom med sina privatangelägenheter, men hoppas på åtanke vid läglig tid. Om svar på brefvet från Gabriel Posse samt om bref till Prinsessan Anna; båda delarne uppskjutas, tills närmare besked kommit från Konungen. G. vill troget söka fylla det uppdrag han fått hos Enkedrottningen och Hertig Carl Philip. Helsningar från Johan Casimir Lewenhaupt.

Välborne Herr Cantzler *etc.* . . . Thernäst kan jagh min k broder vennligen härmedh icke förhålla, att efther jagh förnimmer, thett jagh ey kan till Stockholm ankomma, för änn som han affreeser till H. K. M., min allernådigste Herre, haffver jagh icke veladh försuma att ytterligen medh min skriffuelse, såsom uthi vårt mundtlige affskeedh och skedde, önska min kära broder lycka och behållen reesa, bediandes Gudh dageligen och innerligen, att han ville thesslijkest vår nådigste Herre och Konungh biståndh giöra till en önskeligh godh uthgångh på alla H. K. M:tts rådhzslagh och handlingar och åther beledsaga H. K. M. medh seger och triumph igen hemm till sitt arffkonungerijke, vårt käre fädernesslandh, thettsamma till att fredligen och roligen länge regera och förestå.

Sedan ähr och åther igen till min k. broder min vennlige bön (medhan jagh så snart ännu icke kan H. K. M. sielff tillskriffua), att han ville på mina vägna göra Hans Kon. Maiest. min underdånigste och ödmiukeste tacksäyelse för then allernådigste affskeedh, som H. K. M. migh hiit till Sverie medhgiffvedh haffver ifrån Finnlandh, therföre jagh såsom skylldigh och plichtigh min underdånigste troheet och tienstvilligheet intill döden bevijsa skall.

Hvadh som jagh elliest medh min kära broder om mina privatsaker haffver taladh, dierffves och vill jagh icke vara importunus, så länge H. K. M. så longtt bortta åhr, medh krigssaker och andras öffverlopp nogh och förmyckett besväradh, doch förhoppas jagh uthan tviffuell, att H. K. M. aff anborna konunglige mildheet varder migh sin ringaste doch trognaste tienare in till dödhen således nådeligen betänckia, att icke allenast jagh efther mitt longvarige fängelse för fädernesslandets skull må haffva någedh säkertt och vist, theruppå jagh migh och mina förtrösta kan att haffva till förrsorgh någedh egidh, uthan och andra så väl som jagh sielff haffva orsak och exempel, att härefther ytterligen igen fahra ey häller sielffva dödhen sky eller fly, nähr vår allernådigste öffverheets och kära fäderneslands tienst så behöffva monde.

Vidare, käre broder, tvifflar jagh icke, att ju Gabriel Posses breff, som han migh tillskreffuidt hade, nu visserligen min k. broder åhr öffveranttvardadh. Och ändoch jagh ther uthi inthett synnerligedh föruthan vennlige ordh förnimma kan, menar jagh godt vara, att min k. broder thettsamma medh sigh toge till H. K. Maiestett. Jagh kann och veet inthett svar honom att tillskriffua, oansedt att H. K. M. min allernådigste Herre samtycktt och väl meent hade, thett jagh icke allenast till honom uthan och till Fröken Anna skreffua måtte för några orsakers skull. Menn nu synes migh, att jagh uthur Finlandh nogsamptt thettsamma efther H. K. M:tts min allernådigste öffverheets behagh giordt hade, och medhan till äffventyrs inthett svar ännu therpå igen kommidh åhr, icke häller veet jagh H. K. M:tts, min allernådigste Herres, sinne och meningh härom vidare, vill migh icke böra, ey häller seer jagh, hvadh som behöffves, att jagh skriffua skulle, uthan jagh förbijdar, hvadh som H. K. M. migh nådigst befalla vorde.

Imedlertijh, såsom H. K. M. sielff nådigst till affskeedh migh befalladh haffver, att achta på H. K. M:tts fru moder, min allernådigste Drottningh, samptt H. K. M:tts herr broder Herttigh Carl Philipp, min allernådigste Herre, allttså skall medh Gudz n[ådige] tillhielp alldrigh någedh feel hoos migh finnas på then trooheet och underdånigste tienst, som jagh skylldigh åhr Hennes Maiestett, min allernådigste Drottningh, så väl som Hans Kon. Maiestett sielff och hela högloffligste konunglige husedh till att medh största fliit ödmiukeligen bevijsa; bediandes åther och åther igen Gudh innerligen, att han thenna vår allernådigste öffverheet sampttligen länge och väl ifrån all olycka och fahrligheet vedh

longt liff, lyckosammt och roligedh regimente bevara ville. Och befaller theaalijkest härmedh digh, min k. broder, medh alla sijna kära vårdnader *etc.* ... Datum Gripssholm den 25 Junii anno 1614.

Käre broder. Thett låther och Greff Casemir härmedh hälsa digh medh sin vennlige tienst och beder, att min k. broder ville haffva honom sigh uthi bästa måtto recommenderadh till godh befordringh hoos Hans Kon. Maiest., vår allernådigste herre, efther som min k. broder honom vennligen loffvadh och tillsagdt haffver, therupå vij båda dricka min käre broders och hans medhfölliandes skåål, doch uthi all nychterheet, önskandes alla samptligen mycken lycka och Gudz välsignelse.

Käre broder, din alltidh tienstvillige venn,
så länge jagh leffver
Carl Carlsson mp.

---

4. (*Egenhändigt.*) **Sundbyholm den 25 Januari 1615.**

Med tvenne till A. O. adresserade bref. Själf åstundade G. att få skynda till Konungen, men tvingades af enskilda angelägenheter att dröja några dagar. Rekommenderar sig till A. O:s välvilja och ursäktar, att han, ehuru soldat, skrifver latin.

Illustris et magnifice Domine Cancellarie, frater et amice mihi plurimum colende. Salute cum officiorum meorum summa commendatione præmissa. Una tibi binas mitto literas, mihi Nijcopia festinanti ad Regem traditas, quarum superscriptio ad te dirigitur. Cætera, quæ continent et a quibus missæ, apertis illis et lectis, intelliges.

Ego vero cupiens quamprimum ipse adesse, atque Serenissimo Regi nostro, Domino meo clementissimo, debita mea humillima officia præsens offerre, ut etiam pro sua regia, genuina clementia seruo suo fidelissimo, mihi indigenti opem ferre dignetur; cogor tamen (carens adhuc bono vicario aut patre familias, rebus ob diuturnam meam absentiam ubique male prouisis) per triduum vel amplius domi hærere.

Interim, ut semper, mihi bonus esto patronus et faue, non solum ut te tuus Carolus amat, sed etiam communi patriæ bene

seruire studet. Neque velis ægre ferre literas indoctas, latine scriptas a milite. Gaudete, vos docti, doctrina, et permittite aliis gaudere doctrinæ cupidine.

Vale, mi frater ac patrone obseruandissime. Datum domi meæ Sundbyholm die 25 Januarii anno 1615.

Tuus, illust. ac magnif. Domine,
frater et amicus officiosissimus ad mortem usque
Carolus Caroli mp.

5. (*Egenhändigt.*) **Början af 1615 *).**

Angående åtskilliga önskningar, hvilka A. O. anmodas att till Konungen frambära med afseende på G:s privata angelägenheter.

Näst min brodervillige tiensts tillbud alltidh, käre broder, Her Cantzler *etc.*... beder jagh brodertienstligen, att nähr min k. broder i dagh eller morgon lägenheet bekommer, att hoos H. K. M:t, min allernådigste herre, migh ihugkomma, du ville då, kära broder, min underdånigste bön och begäran således rätt förstå:

Först hvadh som confirmation på godzen belangar, medhan jagh aff salige Konungh Carl, högläffligste uthi åminnelse, min allernådigste herre, icke några fasta jordebreff hvarken begärdt eller bekommidh haffver, uthan aff H. K. M:ts egen nådigste villia invisningh uthi thessa godz, medh allernådigste tillsäijelse, antingen thesamma eller annatt och mera ther till, såsom jagh sielff skulle uthsökia kunna till 4000 daler åhrligen, arffligen skulle bekomma och behålla, såsom jagh visserligen troor, att Secreteraren Michel Oloffsson någen vittnissbördh och beskeedh therom veeta skall, beder jagh nu underdånligen, att thenna min nådigste Konungs och Herres confirmation[s]breff deste kräfftigare måge ställtte varda, icke sigh beropandes på några andra, som jagh icke haffver.

*) Brefvet saknar datum, men är tydligen skrifvet, innan Gyldenhielm erhållit sitt sköldebref såsom friherre och donationen af Bergqvara d. v. s. före den 26 Juni 1615 (se Riksregistraturet). Antagligen har några månader förut saken varit på tal, hvarföre ofvanstående bref troligen tillhör början af år 1615. I Nyköping vistades de kungliga personerna öfver julhelgen 1614, och då det därför i texten talas om, hvad »nu i Nyköping förefallit», är detta ett ytterligare bevis för riktigheten af denna förmodan.

Till thett andra, om H. K. M:t icke täckttes behålla Bergqvara och nådigst migh någedh annatt therföre giffva, att då uthi breffven måtte förordadh varda, så frammt som någen aff then schlechten, hvilken the godz tillförende haffve tillhört, kunde framdeles sökia att them igen förvärffua, jagh då medh så godt vederlagh, som thett ähr, skadalöös vara skulle.

Till thett tredie, medhan jagh uthi Lifflandh mist haffver Jacowall, så framt som H. K. M:t the godz ifrån Reffle icke miste kan, att då H. K. M:t nådigst migh i then staden, antingen ther i Liffland eller här i Sverie annatt så godt godz efterlåtha och giffua ville.

Till thett fierde, allthenstundh jagh mister så monga åhrs upbördh båda aff godzen och anndra mina förläningar, såsom jagh beskeedh ther om uthi H. K. M:ts Reckningecammar ingiffuidh haffver, att då H. K. M:t aff synnerligh gunst och nåde till någodh vederlagh therföre, och så länge jagh mina gäll betala kunde, nådigst migh till ett par tusendh dalers åhrlige rentta till underhåldh förläna ville, therföre jagh doch ytterligen H. K. M:t troligen tiena underdånligen begärar och gärna vill och skall.

Till thett senaste, hvadh anbelangar mitt vapens och sköldemerkes förbättringh medh någen åhratittull therhooss, förstår och förnimmer jagh, att Hennes M:t, min nådigste Drottningh, haffver aff H. K. M:t min allern[ådigste] herre, nu i Nyköpingh migh impetreradh och förvärffuadh, för then skull jagh nu och gönom min kära broders vidare befordringh therom godh beskedh förmodar. Jag måtte och gärna vetha, om hans K. M:t, min nådigste herre, haffver kunnedt hoos sin fru moder, min nådigste Drottningh, migh frija för then tienst, som Hennes M:t migh till haffua vill.

Beder för then skull härmedh digh, min kära broder, såsom min enda tillflycht om godh befordringh, att vela migh troligen och flitigtt underdånligen recommendera uthi H. K. M:ts min allernådigste herres konunglige gunst och gratia, till all underdånigste trogen tienst, så lenge jagh leffver, therföre jagh och plichtigh vara skall att finnas

Min kära broders alltidh trogna broderligh venn
och tienare usque ad agonem mortis
Carl Carlsson mp.

6. (*Egenhändigt.*) **Bergqvara den 22 Januari 1616.**

Tillönskar Konungen och A. O. lycka i deras företag. Falska rykten utspridda från Danmark om Konungens och A. O:s död. Nyheter från Danmark. Farhågor och rykten, att danskarne hade i sinnet att, efter Elfsborgs lösens betalning, likväl behålla fästningen. Rykten om ett förestående angrepp från Polen.

Välborne Herr Cantzler, käre broder och synnerlige godhe venn. Medhan som jagh thenna min tienare åth Liefflandh några ärender senda moste, haffver jagh icke underlåtha kunnedh härmedh och min k. broder salutera, önskiandes aff Gud then allrahögsta honom och synnerligen först och fremst Hans Kon. Maiest., vår nådigste herre, samptt hela H. K. M:ts medhföllie en gladhefull och lyckosam åtherkomst medh en önskeligh fridh, thett Gudh oss nådeligen förläna.

Hvadh nya tidender här hemma hoos oss anlangar, synnerligen här nedre på grentzen, tackar jagh Gudh, som låther oss uthi sanningh spöria och alltidh vidare förhoppas att vara lögn thett, som hemlige fiender här uthspridt hade, förr ännu som jagh hijt neder komm, huru som olyckan vår nådigste Herre Konungh för Pleschow skulle haffva öffverfallidh, så att mann tviffla skulle, om vij någen konung hade eller icke, hvilkett alltt uthur Danmark hijt inn fördt var, menn jagh sedan någerlunda vedh min ankomst hijt i landsändan tystadh haffver. Doch vela the ännu i Danmarck oss göra vijs, att du, min k. broder, skall dödh vara, hvilkett alltt jagh bättre förhoppas för the tidender, som jagh nyligare ifrån Revell bekommidh haffver, förmodandes medh Gudhz hielp, att min k. broder både thenna min skriffuelse läsande varder, och vij thesslijkest medh glädie snaart åther sammankomma må.

Jagh hade mitt budh till Danmarck någedh att innköpa, och medh thetsamma haffver jagh medh min skriffuelse gratuleradh Cantzlern Christian Friis för gambla kunskappen skull, hvilken sigh betedt haffver alldeles vennligen emot min tienare och thesslijkest migh igen vennligen tillskreffuidh. Menn thess emillan så haffver andra aff the gemeena uthi Cantzlidh myckett min tienare frågad, om du, käre broder, icke dödh vore, ty om vår nådigste Herre och Konungh hade då sanningen allaredha bättre tidender uppenbar giordt. Konungen i Danmarck var då kortt för juel igen

hemmkommen från Brunschwigh, och ändoch om hans reesa åthskillieligh taal gångedh ähr, så säijes doch vissaste tidenderna vara the, som jagh här innelycht min broder till handa sänder*).

Menn ther hoos kann jagh min käre broder icke förhålla, att nu, medhan som Johan Skytt[e] och Broor Andersson ifrån Jöneköpingh nedher åth Elgsborgh medh penningarna dragne ähre, så haffver jagh hafft min möllnare inn i Danmarck efther några qvarnasteenar, hvilken på vägen mött haffver sju slädelass fulle medh muschetter, som fördes inn på Laaholm, och säger, att gemena folkett i Danmark sielff befruchtar, att theras Konungh någedh krigh igen medh oss begynna varder, och att orden gå så, att nähr vij sköönt Elgsborgs lösen uthlagdt haffve, vill theras Konung ändå behålla Elgsborgh för några Fru Görffuels godz (hvilke the ähre, kann jagh icke gissa). Thensamma säger och, att i Danmarck går vist taal om Kongen i Polandh, att han i tillkommande sommar oss i Sverie besökia vill. Thetta jagh (änndoch mann bättre medh Gudz hielp förmoda vill) min k. broder icke haffver kunnet förholla, önskiandes, att Gudh then allrahögsta värdigas ville vår nådigste Konungs och fädernesslandets fienders onda upsåth alla förspilla och göra till intbett. Härmedh *etc.* . . . Datum Bergqvara then 22 Januarii anno 1616.

Min k. broders alltidh tienstvillige
broder och venn
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

7. (*Egenhändigt*). **Narva den 18 Juli 1616.**

G:s ankomst till Narwa. Han ärnar med det samlade folket gå åt Augdow. Om de penningar och förnödenheter, som för arméns räkning funnes att tillgå. Behofvet af ytterligare förråd och medel, helst om skansen utanför Pleskow skall öfver vintern hållas besatt, hvarom G. väntar underrättelse från J. de la Gardie. Den sistnämndes opasslighet. Nyheter och rykten om fredsunderhandlingen med Ryssland; om Rysslands och Polens krig. Det sistnämnda landets benägenhet för stillestånd med Sverige. Danskarnes afsigt att hjälpa Hertigen af Kurland.

Välborne Her Cantzler, *etc.* . . . kan jagh min K. B. vennligen icke förhålla, att jagh then 6 Julii, Gudhi skee loff, hijt till

*) Bilagan utgöres af öfversättning utan datum af hvarjehanda spridda notiser från allehanda länder, ursprungligen skrifna på franska.

Narwen väl annkommen åhr, och nu i går och i dagh thett krigsfolk, som medh migh till fältt förordnadh åhr, sigh här församlar*), föruthan Lars Dacke och siöfolket, som uthur Finnland till lo-

*) Vid detta bref finnes följande af G. egenhändigt skrifna lista bilagd:

Thetta åhr krigsfolket, som medh migh till fälltte kommer, och på näst omliggiande befästningar, huus och schantser uthi besättnig bliffva.

Soldater:

Jost Cloets compagnie, Krussbäcks, Donawey (uthi Petsnärs stadh, som affdanckadh var, förränn som jagh komm; och änndoch Donawey skulle och affdankas, så felas doch thertill penningar), Lorens Fiskers, Polidors compagnie, Asmus Glasnaps, Erick Thomasson, Mattz Larsson, Mattz Oloffsson, Erick Jönsson.

Ryttere:

Kon. M:tts Lijffahna, Hindrick Månsson, Otto Grotthusen, Andreas Pauls, Axel Mårttensson, La Chapelle.

På Auffdow:

Jochim Hindrich von Kalen med Reinholtt Jacobssons och Lars Urbanssons fahnor.

På Caporie, Jamma och Saris skants:

Jacob Duvals compagnie, item aff Axel Mårtenssons ryttere 70.

På Narven:

Hans Strålemans och Paul Wulffs compagnier.

På Iwannogrodh:

Olof Brynnielssons compagnie.

På Porkow:

Robbert Duglitz compagnie.

Cobrons, Andreas Gosens, Hans Nilssons soldater och några reformerta soldater, som här för mycket kosta att hålla och endeels H. K. M:t hemm till Sverie begäredh haffver, åhre och härifrån ther hedan affärdigade till siös ginast till Stockholm. Paul Wulffs soldater begära och synnerligen att varda för vinteren förloffuadhe hemm härifrån. The andra, Här Svantte Banners soldater, haffver han sielff tagidh medh sigh till Nogorden. Och bliffver jagh således lijka väl till thett minsta 2500 stark, föruthan Lars Dacke, som ännu icke kommen åhr.

Jagh haffver och behollidh Patrem [o: Patrik] Rödwinn qvar för öffversteqvarteremestare på H. K. M:tts nådige behagh. Så beder han och, så framt att H. K. M:t nådigst täckes honom ther hoos att bruka, att han måtte få then fahna ryttere under sitt befehl, som Christer Hansson hafft haffver. Och sannerligen, alla mann giffva honom godt loffordh, och jagh spörier hans flijt. Therföre beder jagh min K. B., att han ville hielpa honom thertill.

diorna komma skulle, hvilke doch dageligen förventtas. Menn icke thess mindre achtar jagh medh Gudz hielp öffvermorgen ryckia up härifrån åth Awdowa, och sedan efther tidens och sakernas annfordrande vidare, Gudh giffve till lycko.

I Åbo hoos tullenären bekom jagh 2000 daler medh migh öffver. Boo Wernigsson haffver ännu inthett aff Bugislawo Rosen, föruthan någedh commiss. I går bekom han ifrån Wiburg 2000 daler, Bugislauo Rosen tillsende. Spannemål fann jagh här för migh vidh pass 6 eller 700 tunnor, och 180 tunnor mer eller mindre hade jagh medh migh. Ifrån Tällie kom sedan vidh pass 1200 tunnor, och ifrån Viborgh kom i går 300 tunner, menn slätt ingen annan proviant, föruthan 10 skippund kött från Västervijk, förtärt förränn som jagh annkomm, så att jagh migh storligen förundrar, hvar doch pundevichten aff then stoora landtogsgården åhr bleffven, eller huru som the theröffver åhre förordnade thermedh omgå.

Gudh veet, att thett faller krigsfolket svårt leffva vidh vattn och brödh, som the nu göra. Menn icke thess mindre haffver jagh bådhe medh godho och ondo öffvertaalt the Tyska soldater att vara tillfridz medh en ½ monads sold i penningar och 1½ monads sold i commiss, änndoch the fast stogo efter 3 monads soldh, som H. K. M:tt skulle them haffva tillsagdt, säya the.

Så kan jagh nu medh the penningar och then spannemål, som här åhr i förrådh, till läningh och monadskost vidh pass mer eller mindre änn som 6 eller 7 veckor tillkomma, och bliffva doch mächta knaptt upå befästningarna. Hvarföre innan then tidhen allahanda nödhtorftigh proviant hijt förskaffas moste, och penningar till thett fremmande krigsfolks synnerligh, så väl som the andras (både hoos migh och hoos Fellttherren), contenteringh, eller och myterij åhr mest förmodandes, hvilkett och nu sigh nähr nogh haffver låthidh annsee.

Thesslijkest, om fridhen icke bliffver, och schantzen för Pläschawsche åmyndet skall besättias öffver vinteren, vill uthi tidh proviant thertill förskaffas. Doch efther H. K. M:tts, min nådigste herres, befallningh, att jagh medh Fellttherren mina consilia communicera skulle, haffver jagh strax på min ankomst hijtt till Narven honom om alla saker tillskreffuidh, och i går then 17 Julii bekommidh hans breff, dateradh i Nogorden 14 Julii, medh svar att han meum nuncium uppehåller, till thess han beskeedh ifrån Engliske Gesantten*) bekommer (then han alla timmar förmodar)

*) John Mericke.

om Storförsten vill acceptera een af the tree proponerade conditioner eller icke, ther efter han fullkommeligedh beskeedh medh min egen post migh tillskriffua loffvar. Och veet för then skull jagh icke ännu, om schantzen för Pleschow skall behöffvas eller icke.

Menn lijkaväl medh Gudz hielp begiffver jagh migh therhedan till vägs i medlertidh, under thett skeen och föregiffvande (om Pläskowiterna thett så vela förstå eller icke) att vara them till hielp emott Polackarna, så frammt the (såsom säyes) therföre komma skulle, och elliest ingen skadha them göra, om fridhen emillan Ryssen och oss beslutin varder, såsom jagh på theanna meningen Fellttherren tillskreffuidh haffver och på antogedh svar ifrån honom förmodar.

Han ähr. Fellttherren sielff, nyligen hastigtt medh siukdom betagen, således: han haffver intagidh en linndh purgation och haffver råkadh dricka för hastigtt någedh kalltt therpå, theraff senarna ähre honom bleffne förstyffvadhe, så att han sigh icke uthur sängian röra kan, doch ähr magan frisk, och han sielff förhoppas bättringh medh Gudz hielp.

Denn Englische Gesanntten medh Ryssarna haffva längesedan legidh vidh Plessen och säijas haffva en ansehenligh summa penningar medh sigh. Andra tidender haffver mann ifrå Derpth, att tijo tusendh Polacker ähre sende till att undsättia Smolenskow, menn elliest skall inthett vidare thetta åhr på then sidan företagas emot Rysslandh, uthan allenast sammlas penningar, så vill tillkommande åhr både Kongen i Polandh sielff och hans äldste sonn medh en mechtigh krigsmacht therinn draga.

Item säija the Derpttische förvist, att Polackarna åhre begärige 10 eller 12 åhrs stilleståndh medh oss, och haffva för then skull till H. K. M:t, vår nådigste Herre, Richiart Trumetare affärdigadh, thesslikest förordnadh Commissarier hijt på Lifflåndische gräntzen att handla therom, iblandh hvilka then förnemmste vara skulle Carl Kotkiewitz, Littowsche Fellttherren, hvilken nu och ähr vorden Woijwoda aff Wilden, thernäst Bertramm Hollttschawer, Castelan aff Derbtt, Götthartt Johan von Tisenhausen och Caspar Dönhoff, hvilken ähr drunknadh i Wiselen, i thett att han theruthi simma ville. Menn doch ähr ingen aff them, som landsbudh här ifrån Lifflandh till Riksdagen i Polandh var dragen, igenkommen; ursaken, att the förtöffva till att innbeledsaga Kotkiewitz uthi sitt woijwodskap förste gången.

Item säyes för vist, både ifrå Revel och Derbtt, att 30 Konungen i Danmarks schipp haffva varidh, och tilläffventyrs ännu

ähre på Rigesche och Churische siösidon och farevattn, såsom man gissar, till att hielpa Herttigh Willhelm aff Curlandh, hvilken sina slott och huus haffver besatt, och ähr sielff aff landet till Tysslandh eller Engelandh dragen om hielp. Mann säger, att then unga Princen, Konungen i Polands son, skall vara förmodandes till Churlandh! Om så ähr, och kanskee the Danske skipp achta på, hvadh som begynnes, veet mann icke.

Jagh ville önska them krigh, thee som krigh begära. Gudh giffve oss fridh här, som landet icke mera krigh kann båra. Om sådan hade mann här väl hafft godh förhoppningh, doch fruchtar mann, att torkan haffver myckidh förtagidh.

Thetta jagh min k. broder uthi en hast icke haffver kunnet förhålla, medhan jagh troor honom vist qvarstadd vara i Stockholm eller hemma, och veet att H. K. M:t min allernådigste Herre djit nedher i landet ähr dragen, och så snaart icke medh min skriffuelse H. K. M:t nalkas kan, otvifflandes, att min K. B. väl varder, hvadh som behoff görs, H. K. M:t thenna gången kungöra. Härmedh *etc.*... Aff Narfven then 18 Julii anno 1616.

M. K. B.
alltidh till villie och tienst
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. den 14 Aug. anno 1616 i Stockholm.

---

8. Im feldlager bei der Pleskowischen Münde den 17 Augusti 1616.

G. skrifver samtidigt till Konungen och A. O.; befinner sig personligen någorlunda väl, men klagar högeligen öfver den stora bristen på penningar och lifsmedel för armén, som kommer att nödga G. att uppgifva sitt företag på denna orten. Rekommenderar skansmästaren Daniel Brandt att erhålla gods. Begär enträget A. O:s bistånd till afhjälpande af bristen i armén.

Edler wollgeborner Herr Cantzler, *etc.*... hab ich bey dieser bequemen occasion, nachdem ich an Ihrer Kön. M:tt unserm allerseits gnedigsten König und Herrn undertheenigst geschrieben, nicht unterlassen mögen meinem bruder mit diesem meinem schreiben gleicher massen freuntbruderlich zu besuchen, zu Gott dem almech-

tigen hoffend, mein bruder sambt seinen lieben angehörigen noch bey guter leibssgesuntheit erhalten sein werde.

Meiner persohn halben hab ich seiner göttlichen almacht vor ertreglichs hinkommen auch noch pillich zu dancken, der wolle uns dabey hinferner nach seinem göttlichen gnedigen willen und gefallen langwirig zu erhalten geruhen.

Und nachdem ich an den von höchstgedachter Kön. M:tt mir befehligten ort gekommen, das mir auferlegte werck zu verfertigen, doran auch teglich mit bestem fleiss zu arbeiten nicht unterlasse, so ist doch alhir herumb das landt ganz wuest und gar nichts zu bekommen, und da aussm reiche Schweden kein bessere provision und entsaz an gelt und proviant fürderlichst anhero kommen möchte, werden wir hochgenötigt die vestungen undt landt mit grossem despect zu verlassen, auch meine angewante arbeit unvorfertigt liegend pleiben, worvon dan mein bruder aus meinem an höchstgedachter Kön. M:tt underthenigst gethanem schreiben, weitleuftigern bericht zu ersehen haben wirt.

Und nachdem mich der schanzmeister alhir, Daniel Brandt, berichtet, wie das er etliche viel jahr hero in Kön. M:tt diensten gewesen und sich gebrauchen lassen, auch noch iziger zeit gebraucht wirt, und aber er vor solche seine dienste bisshero gar weinig bekommen, ob nun wol ihme ein gutt im Wesenbergischen gebiete eingegeben worden, so seint doch darzu ganz keine pauren belegen, die ihm das landt beseijen, damit er davon seinen unterhalt habenn möchten. Dieweil er aber (dessen ich ihme zeugnus geben mus) ein fleissiger man, der seine dinge zum teil wol verstehet, als erachte ich auch nicht unpillich zu sein ihme vor seine lange dienste, so er bisshero gethan, auch ferner noch præstiren mag, etwas zu seinem habenden gutte mehr eingeraumett werden möchte.

Dieweil aber nicht weit von solchem seinem gute ein dorf, Awer genant, worin sechs paurn wohnen, belegen, welche vor dieser zeit sel. Hans Neukirch eingehabt, als pittet er underthenigst, das er mit denselben belehnet werden möchte, und, weil ihme berichtet, s. Hans Neukirchs frau umb solche paurn izt widerumb anhalten solle, so ist sein underthenigst bitt, wofern sie dieselbe nicht bekehme, ihme alssdan solche von Ihrer Kön. M:tt belehnet und höchstgedachter Kön. M:tt gnedigster consensbrief ihme doruff gegeben würde, welchs er dan mit seinen underthenigsten diensten, nach wie vor, mit allem getreuem möglichstem weise zu verdienen nicht unterlassen wirt. Und wolle mein bruder meine vor-

bitt soviel bey ihm gelten lassen, das ihme gedachter brief bey diesem hauptman izo mit anhero geschickt werden möchte, und als ich mich an meines brudern geneigten wilfehrigkeit keinen zweifel mache, so wil ich mich auch desto mehr gutter beforderung ohnfehlbar in allem getrösten, deme ich hinwider zu angenehmen diensterzeigungen freuntbruderlich gewilligt, und thu uns allen damit göttlicher gnedigen unentlichen protection wolmeinlich bevehlen. Datum im feltlager bey der Pleskowischen Münde den 17 Augusti anno 1616.

Min käre Broder
alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

(*Egenhändigt.*)

Käre Broder, Her Cantzler. Efther thett jagh vidhluftigtt nogh om alla saker till H. K. M:t min nådigste Herre skreffuidh haffver, theraff min käre broder och alltt väl förnimma varda, beder jagh allena kortteligen härmedh, om min käre broders befordringh till godh och snaar affskeedh för mina uthskickade, ty migh så Gudh hielpe, att sakerna här fahrligen tillstå, för bräck och feel på penningar och proviant. Gudh straffe them, som så försumeligen eftherkomma H. K. M:ts befallning uthi sådana beställningar, och icke thett allenast thenna gången, uthan som ofthast och alltidh hoos oss i Sverike skee plägar. Hvarföre jagh häller plogen hemma driffua ville änn som på thett sättett nägedh krigsbefehl betiena. At remedium tandem huic malo adhibeatur, ne quorundam aut malitia aut negligentia omnes pereamus. Vale, mi frater, et crede me potius quoduis jugum subiturum, quam sine pecunia et comeatu, quasi in terra omnino jam evastata, militibus imperare. Utinam Deus cælitus nobis manna mitteret, sed interim patientia non armis vincere cogimur. Valete et valeamus quoque nos.

---

9. Ivangorod den 9 Oktober 1616.

Intercessionsbref för den till Sverige med sitt folk hemvändande kapten Donaway; rörande förhållandena vid armén åberopas bref till K. M:t. Begär utsändandet af en kommissarie med medel till armén.

Meinen freundtbruderlichen gruss und dienst *etc.* . . . Ich thu meinem bruder hiemitt freuntlich zu wissen, das, nach dem zeiger Captein Johan Donwaij unter andern wegen grossen mangels an proviant und gelt mit seinen soldaten von hir nachm reich Schweden sich zu begeben verordnet worden, als hat er mich unter andern ihme diss schreiben an meinen brudern ihme mitzuteilen ersucht. Wan ich ihme dan das zeugnus geben mus, er sich auf diesem zuge vor allen andern capitainen fromblich verhalten, und sich contentiren lassen, seine soldaten auch jedesmahl in gutem zwange gehalten, so ist seinethalben an meinen bruder hiemit mein freuntfleissigs begerenn, gedachten Captein Donwaij umb meinetwillen befurderlich zu sein, das er, was er bej Ihrer Kön. M:tt underthenigst zu suchen haben möchte, damit geholffen werden könte, und dafern höchstgedachte Kön. M:tt ihn widerumb auffs neu zu dienste bestellen wollen, ist er gewisslich ein guter mann, da Ihre Kön. M:tt wol mit gedienet were. Dafern nun Ihre Kön. M:tt seiner dienste gnedigst begeren, wolle mein bruder umb meinetwillen gute beforderung erzeigen, das er mit gutem tractament vorsehen werden mochte.

Von andern sachen solte ich meinen bruder auch woll zuschreiben, dieweil aber wegen grosser eil solchs nicht geschehen können, hat mein bruder doch solchs aus höchst[ge]dachter Kön. M:tt schreiben, so ich underthenigst an S. Kön. M:tt gelangen lassen, zu vernehmen, welchem ich zu angenehmer bruderlicher diensterzeigung stets gewilligt, wormit ich meinen bruder göttlichem enthalt bevehle. Datum Ivanigorodt den 9 Octobris anno 1616.

Min käre broder alltidh till tienst och villia.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

(*Egenhändigt.*)

Jagh beder min käre broder höghflitigtt, såsom och macht therpå ligger, att någon Commissarius aff Cammerrådh häröffver

försickas medh medel till att försöria krigsfolket och befästningarna, och att thettt medh alldra första skee kunde. Gudh bevare min k. broder och oss alla.

---

10. **Sares skans den 5 Januari 1617.**

Lyckönskar till fredslutet. Klagar öfver nöden och oordningen vid armén, till hvilken G. ingen skuld hade, hvarför A. O. anmodas att försvara honom inför konungen. Önskar ifrigt att blifva entledigad från sin närvarande befäl, hvartill han utbeder sig A. O:s medverkan. Nyårsönskan. Beträffande nyheter åberopas andras bref och en hemresande tolks muntliga rapporter.

Meinen freuntbruderlichen gruss *etc.* . . . Nachdem mir diese gelegenheit vorgefallen, hab ich meinem bruder hiemit zu salutiren nicht unterlassen könnenn, und uns also nobis invicem über den, Gott lob, nunmehr nach wunsch beschlossenen frieden zu gratuliren.

Und thu meinem bruder daneben zu wissen, das ich hiebej an Ihre Kon. M:tt, unsern gnedigsten König und Herrn, underthenigst geschrieben, und Ihrer Kön. M:tt aus hochtringender noht die sehr grosse unordnung und defect an allen dingen unumbgenglich zu verstehen geben müssen. Wer nun zu solchen dingen ursach ist, kan ich nicht wissen, sondern ist solchs Gott und ihnen selbst am besten bekant, derwegen auch was ich gethan nicht auss neidt oder hass zu einiger persohn, sondern das unsers gnedigsten Königs und Herrn auch des löblichen reichs bestes gesucht werden möchte, von mir geschehen.

Wofern nun davon bej höchstgedachter Kön. M:tt oder sonsten fernerer mundtlicher discurs sich begeben möchte, als wolle mein bruder, wie mein genzlichs vortrauen zu ihm gerichtet, in absentia mea meinetwegen solches, als alles von mir woll gemeinet, mein bestes dabej wissen und ein gut wort darzu vorleyhen, wie ich dann ein solchs auch woll bej meiner, geliebts Gott, glücklichen ankunfft des orts selbst der gebür nach verrichten und an meinem fleisse nichts mangeln lassen will.

Sonst hab ich auch beineben an Ihre Kön. M:tt, unserm gnedigsten Könige und Herrn, underthenigst geschrieben und instendig gebeten, höchstgedachte Kön. M:tt mit einem solchen hohen officio, welchs Ihre Kön. M:tt mir izt gnedig belegt, hinfüro ver-

schonen und desselben gnedigst hinwider entheben möchten. Wor aber mehrhöchstgedachte Kön. M:tt meine weinige persohn zu andern sachen gnedigst gebrauchen wolten, darin erkenne ich meine weinige persohn bis in den todt ein schuldiger williger diener zu sein, soll auch an meinem fleisse, ob Gott will, soviel mir möglich, nichts unterlassen werden.

Bin auch der genzlichen underthenigsten hoffnung mehrhöchstgedachte Kön. M:tt, als mein gnedigster König und Herr, dieser meiner underthenigsten bitt gnedigst gewehren und mich dieses izigen sehr beschwerlichen diensts erlassen werden. Vorsehe mich auch zu meinem bruder, der in solchem ein mechtiges effectuiren kan, aller guten bruderlichen favor und geneigtwilligkeit, derselbe an seinem möglichsten fleisse nichts unterlassen, sondern bej vielhöchstgedachter Kön. M:tt mein bestes zu wissen, allen vermögen thun wirt, welchs ich dan umb ihn und allen den seinigen die tage meines lebens mit allen bruderlichen diensterzeigungen zu erwidern keines wegs, soviel mir immer thunlich, unterlassen will.

Welchen ich auch damit nebenst allen seinen lieben angewanten, denen ich semptlich hiebej ein fröliches freudenreiches neues und demselben viel ebenmessiger volgender gutter jahre zu aller gedeilichen stetswerenden prosperitet von bruderlichem herzen will gewunscht auch göttlicher gnedigen protection wolmeinlich bevohlen haben. Datum in der schanzen Sares den 5 Januarii anno 1617.

(*Egenhändigt.*)

Min käre broder ville hålla min hastiga skriffuelse till godhe, medhan jagh på reesan stadder ähr. Hvadh för kundskapper och tidender här falla, varder min käre broder uthan tviffuel aff min k. broders Herr Gabriels på Reffuel, Gubernatorens, och Adam Schrapffver skriffuelser förnummidh haffva, hvarom jagh thesslikest, efther som the migh tillskreffuedh haffve, någedh till H. K. M:tt underdånigst förmäler. Så kan och min käre broder synnerligen aff tolken, som på schantzen under Plåskow varidh haffver, förnimma, hvadh samtaal Ryssarna medh våra om Polackarna hafft haffve, och huru när som tidenderna komma öffverens. Vale mi frater et ignosce properanti Novogardinam raptim scribenti.

Tuus identidem obsequens ac paratissimus
frater et amicus
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

11. Novgorods slott den 19 Februari 1617.

Förklaring med anledning af Konungens i bref uttalade missnöje med G:s åtgärd, att till krigsfolkets tillfredställande försälja några gamla kanoner. Upprepar med anledning häraf sin begäran, att A. O. ville förskaffa G. afsked från befälet i Lifland; han vore gärna villig att tjäna om ock i ringare ställning på annan ort. Förklarar sig rörande en beskyllning att olofligen hafva nedrifvit en kronans kvarn vid Bergqvara. Erbjuder sig att utbyta detta gods mot vederlag. Åberopar med afseende på fredsunderhandlingen kommissariernas berättelse. Fredens afslutande. J. de la Gardies sjukdom.

Välbornne Her Axell Oxenstiernne, *etc.* . . . Kan jagh M. K. B. här medh brodervenligen icke förhålla, att jagh K. M:ts mijnn allernådigste Konungz och Herres breff, Jöneköpingh denn 29 Decembris i förgongen åhr dateret, hafver i desse dager bekommitt, och deraf iblanndh annett (Gudh veett) medh ånger förnummett, huruledes att H. K. M. hafver storligen misshagett om dhe stycken, jagh i Narffven i fiordh om höst försoldhe, föregiffvandes och beskyllandes, att migh ingen synnerligh nödh skulle hafva thertill drifvitt, helst efter krigfolckett mestedelenn vore derifrånn förloffvedhe.

Så, endogh jagh H. K. M:t hafver deropå underdånligen och tilbörligen svaratt och min endskyllann giordtt, hvarföre jagh sådantt nödgedes göre, dermedh jagh i underdånigheett förhåppas, att H. K. M:t sigh och nådigst tilfridz giffvandes varder, doglichväll, der H. K. M:t kunne be:te stycken ihogkomme och någott misshageligitt om min person röre, så beder jagh M. K. B. ganske broderflittligenn, att han ville altt sådantt till thet beste uttyde och H. K. M:tz misshagh ifrån migh i så måtto vände, ty, Gudh veett, migh dref nogh nödenn dertill, helst effter jagh inthett annett hade att tilgå, krigzfolckett. som migh opå halssenn lågh, att underhålle, *så att, om jagh hadhe kunnet thertill förpantta eller föryttra alltt thett jagh äger, skulle inthett ospaart haffva varidh*), hvilckett dogh ringa eller als inthet till sådane saker kundhe förslå. Dertill medh hade jagh inthet credit hvarcken hos een eller annan, oahnsedt jagh migh nogsamptt derom vinladhe och mitt besta giorde, helst medann the väll viste, att jagh tilförrenne var eenn gäldbunden mann, hvarföre nödges jagh till samme stycker tage, helst effter jagh tencktte, H. K. M:t icke vare synnerligitt

*) Orden inom asterisker äro af G. egenhändigt tillagda.

deropå ahnlegitt, effter jagh viste, att H. K. M:t ville hafft dem till Sverige och på nytt igenn lathe them der omgiuthe.

Och effter H. K. M:t be:te stycker vill endeligenn lathe igenlöse, hvarföre haffver jagh Cortt Wangerrsonn i Räfle, (then the försolde äre,) så snartt jagh H. K. M:tz bref bekom, tilschrifvitt och på H. K. M:tz vägner förbudit, tett samme stycker icke videre förselgias skola, och i så måtto H. K. M:t ifrånhendas, uthan hålles osolde, till dess H. K. M:t dem igenlöse lather.

Och effther jagh bara illa kann förestå dette kallett medh twå toome hender, ther man inthett gått hafver att tilgå, dermedh man krigzfolckett (öffver hvilcka man skall commendera) kan befrediga, hvarföre såge jagh gärna, att jagh måtte härmedh blifve förskontt och denne tienstenn bliffve lööss, och att H. K. M:t een annan i min stadh nådigst förordne ville, den bettre credijt hos köpmännen hafva och i tiucke tarfven tilbörlige uttväger sökie och tilgå kunne. Hvilcken jagh gärna cedere vill och för ingen vahnähre thett hålle, att förringe mitt kall, uti dett H. K. M:t och Cronan kan till gagn och godo lende, uthann mig medh ringere kall lathe benöiya eller medh allom vara medh tiensten förskontt.

Hvilckett sannerligenn mine egne privat saker högeligen eske och fordre att kunna få vare i roligheet opå nogon tijdh, till dess jagh kundhe min gäldh (som jagh både i mitt fängelsse såsom och sedann giordt hafver) afleggie och qvitt bliffve, helst medann man är i then förhåpningh, att Gudh alzmechtigh oss fredh och roligheett med Ryssarna förlänandes varder, och fördennskuld min personn här föge behöffves, medan man af ingen fiende på thenne sijdann hafver att förmodha, undantagandes Polackenn, hvilcken oss gärna gesta vill, efter som man förnimmer, och jagh härom H. K. M:t i all underdånigheett och tilskriffuitt hafver. Gudh goffve, thett måtte så bliffve tillredd för honom, att han tilbörligenn måtte fägnatt och således exciperet bliffve, att han een annenn tijdh skulle haffve betenckiande sigh vijdere att tilbiudhe att blifve vår gestt, utan blefve thenne gongon så näsabrender, att hann oss skulle lathe bliffve i fredh, och, ther hann nogott infall oss göre vill, så varder hann sådantt emott Sverige och Lijfflanndh företagandes och icke vedh denne ortten. Och uti Lijfflandh kan jagh migh icke bruke latha, derföre att jagh aldrigh mine dagar der någon lycke eller framgongh hafft haffver, och fördenschuld inthet synnerligitt förmhenar der att kunna uthrätta.

Såge fördenschuld af hierttadt gärna, att H. K. M:t een annen dogligh och skickeligh personn dertill förordna täckttes, som medh dhe andre godhe männ, som der i landzendenn tilförrenne äre brukede vordnne, krigzsakerne der förestå kunne.

I medlertijdh vill jagh migh heller i Sverige, vedh hvilcken ortt H. K. M:t nådigst täckttes migh beskedhe, bruke lathe, der jagh näst mitt underholdh kunde, och när nödenn så tilsadhe, till mitt eigitt tillgå, hvilckett jagh der närmare ähn i Lijfflandh förhandenn hadhe. Härom jagh ganske brodervenligen beder, att M. K. B. mijn gode promotor och befordrare hos H. K. M:t vara ville, att jag i så måtto medh dette landz såsom och Liflandz saker måtte bliffve förskonntt.

Dogh icke så meentt, att jagh H. K. M:t här medh något föreschriffua ville (bårtt thett), medan jagh H. K. M:t och mitt käre fäderneslandh är skyldigh att tienne, så lenge jagh leffver, såsom och derföre är plichtigh att gå till sielffve döden, när så omtränger, uthan att jagh gärna vill cedere den, som bettre lycka och framgångh, som för[bemäl]tt är, hafve måtte, sakerne så lyckligen förrätte och uttföre, som H. K. M:t och fäderneslandett till åhro och beröm lenda kunde.

Jagh kann och M. K. B. icke oförmältt lathe, att migh är förekommitt, huruledes att Niels Stiernsköldh skall hafve i Nyköpingh min tienere Willam Neterwoedt förkastedt och migh beskyltt, att jagh skulle hafva latitt utaf Cronones ägor ved Bergqvarre nederkaste itt(!) sågeqvarnn, den Cronones fougtte opå Cronebärgh skall hafve latitt opsettie och denn lathitt opå mine ägor flyttie.

Så, endogh jag hade förmodatt, att välbe:te Nils Stiernsköld hadhe mått dermed hafft fördragh, helst nu i min frånvaro, och migh med sådanne förvijtelsser förskontt, aldenstundh han min gode ven och broder altidh varitt hafver, och jagh ähnn ytterligare migh till honom förseer, och icke lathitt sigh igenom någre missgynnares osanfärdig berättelse och angifvande dertill beveke, och sådant så vijdt uttföre, att thett kan och till efventyrs hafva kommitt för H. K. M:tz öronn, hvarföre, der så vore, så beder jagh M. K. B., att han hos H. K. M:t ville så mykitt förmå, at H. K. M:t ingen ovilie derföre till migh fatte ville, uthan att thermedh måtte hafves respit, till dess Gudh hielper migh sielff dijtt, då jagh all berättelsse, huru härom är, göre vill, såsom och korttligen nu här vill förtällia, att be:te sågeqvarn hafver een fougtte opå Cronebärgh latitt, imedlertijdh jag i Polenn fångenn satt, sättie och opbyggie opå

een obeqvem ortt, mijn tienere till tråtz och förtrett, ofvanför Bergqvarre. Men effter samme qvarn på thet stelle icke tienligh var och icke kunde skäre, som thet sig borde, lett jagh fördenschuldh, sedan jagh Bergqvarre af H. K. M:t bekom, denn nederkastte och tu pijllskott närmare Bergqvar opå lägligere stelle och rum flyttie och opsettie, der dogh samme qvarn Cronan, äfven så väl nu som förr, kan vare till gagns, oansedt den opå mine åger nu står, som han och tillförre (!) giordtt, effter som jagh thett försportt hafver. Förmhener migh fördenschuld H. K. M:t härudi till förnär udi ingen måtto skeedtt vara.

Och såsom M. K. B. väll vitterligitt är, att denn tijdh H. K. M:t be:te Bergqvarra migh till frijherreskap nådigst gaff, *tilbödh jagh gönom min k. broder sielff, att jagh gärna Bergqvara affstå ville och någedh annat underdånigst aff H. K. M:t begära*), så, aldenstundh att be:te Bergqvarre är mykitt lägligare till att befästte ähn af Cronebärgh igen nogon befästningh göre, medan the liggia så när hvarannan, att der, Gudh förbiudhe, Bergqvarra huss framdeles kunne blifve af fienden föröfredtt, loge thet Cronebärgh till stortt mheen och hinder, hvarföre är jagh aldeles dermedh til fredz, att, der H. K. M:t täckes offtbe:te Bergqvarre kenne under Cronann och migh annorstedz, hvar H. K. M:t nådigst täcktes, någon annan lägenhett igen nådigest effterlathe, vill jag gärna dermed afstå och mig i all underdånigheett benöia lathe med dett vederlagh, jagh derföre bekomme kan, och gerna cedere then lägenheett, som till Cronones grendzers befästningh till gagnn lennde kann.

Dette altt begärer jagh brodervenligenn, att M. K. B. (der sådantt kunne komma på taall) för H. K. M:tt andrage ville och min person lathe sigh till dett beste vare befalett och hos H. K. M:t ihogkomma. Udi hvadh måtto jagh nogon tijdh kann vare M. K. B. till brodervilligh benägenheett igen, gör jagh altijdh gärna.

Dette landz tilstånndh såsom och fredzhandelen belangendes, så effter jagh inthet tviflar, att M. K. B. af våre Commissariers åttskillige schrifvelsser till H. K. M:t derom nogsampt härtill förnummett och ähn ytterligare, huru alle saker kunne förevette, förnimmandes varder, helst efter dhe der haftz för hender och der mykitt mhere ähn här kunnige äre, hvarföre kan eller veett jagh derom denne gongen M. K. B. inthet att tilschrifve, uthan är i

---

*) Orden inom asterisker äro af G. egenhändigt tillagda.

den tröstlige förhåpningh, att Gudh alzmechtigh oss fredh och roligheett snartt och innan een kort tijdh värdiges förlänandes varder, den jagh M. K. B. samptt hans elskelige käre hussfru och barnn (dem M. K. B. på mine vägne med mykin lycksaligheett, näst min välvilligh benägenheett, brodervenligen helsse ville) till all välmågo brodervenligen och troligen vill befalatt haffva. Af Nougordz slått denn 19 Februarii åhr 1617.

M. K. B. alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

(*Egenhändigt.*)

Rätt nu på timman kommo breff ifrånn Commissarierna, att alla fridzpuncter ähre gönom Gudz nådige hielp samtychte och beslutne medh handstrekning och eedh. Felar allenast breffven försegla och korsskyssningen göra, som nu uthan tviffvell skedd ähr, theraf här frögdas både stockar och stenar, såväl som menniskior, både krigsfolk och borgare. Förhoppas således innan några få dagar medh krigsfolkett härifrån till Narffven komma. Gudh giffve oss vidare ifrån alla ortter godha tidhender. Felltherrens siukdom ähr honom påtrolladh och them, som thett giordt, haffver jagh fast, doch förmodar mann godh medel till hälsan för honom igen, såsom Anders Körning vidare berätta kann. Vale et excusa prolixitatem scribentis. Iterum atque iterum valeas.

---

12. **Narva den 22 Maj 1617.**

Om den från Konungen mottagna befallningen till G. att kvarstanna såsom öfverste kommendant i Ingermanland. Hans bekymmer och åtgärder för att förse krigsfolket med nödig proviant. Ursäktar, att han bl. a. nödgats tillgripa A. O. tillhörig spannmål, som dock skall riktigt återbetalas.

Meinen freuntbruderlichen gruss *etc.* . . . Zweifels ohne ist meinem bruder gnugsam bewust, das Ihre Kön. M:tt, unser gnedigster König und Herr, kurzverschiener zeit abermahls an mich gnedigst geschrieben, das ich dieser orter vorpleiben und das gubernament uber die hiehige vestungen haben, auch, da sich was feindtlichs zutragen möchte, dasselbe möglichsten fleisses defendiren und abtreiben.

Wil nun, wie ich dan auch bissher gethan, Ihrer Kön. M:tt gnedigesten befehlich dermassen getreulich nachleben, das ich verhoffentlich nirgents worin beschuldigt werde. Dieweil aber dieser landzort dermassen verherrt und aussgearmet, das man im ersten jahr woll von demselben fast nichts zu der vestungen auch kriegsvolcks behuff einnehmen kan, als zweifele ich auch nicht, höchstgedachte Kön. M:tt die gnedigste mittel, und mein bruder die gute beforderung thun werden, das uf allen unvermutlichen fürfall die vestungen mit allerhandt gebuerlichen provision zeitlich vorsehen werden mögen, den, was hie etwa fürderlichst ankommen möchte, schon vorgessen brodt, undt ich solchs schon an andern orten hinwider schuldig, sintemahl ich zu der vestungen und kriegssvolcks notturft auf etliche 100 tonnen getreid und andere sachen aufgeborget und mich in schult gestecket, wie ich dan auch noch gestrigs tags aus hochtringender nott zu dieser vestung Narven von dem getreid, so meinem bruder, dem Herrn Gubernatorn und Adam Schraffern zugehöret, von Revel hieher gekomen, etwas nehmen müssen, weil ich sonst kein ander raht gewust.

Damit aber mein bruder seiner bezahlung halber gleichwol gewiss vorsichert sein und dessfals ganz keinen schaden haben möge, hab ich auf einliegendem zettel*) vorzeichnet, wie viel von meines brudern genommen, auch wie teur die tonne alhir verkauft, welchs ihme dan im reich Schweden durch meinen Generalvogt Oloff Holgersson, oder wer von den meinigen darumb angelangt wirt, danckbarlich alda erlegt werden soll, genzlicher hofnung, mein bruder, sintemal solchs ohn seinen schaden, hirab kein vordriess haben werde.

Und nachdem ich meine unterschietliche zwene rechnungen an den Cammerirer Boo Wernigsson geschickt, worin mir dan auch noch eine zimbliche summa restiret, und weil ich solchs bereits lengst alhir aufgeborget und mit meinem grossen schaden schuldig bin, als wolle mein bruder, zu dem mein ohnfehlbares festes vortrauen gerichtet, hinwiderumb mein mechtiger beforderer sein, das gedachtem Olof Holgersson oder sonst den meinigen solche restirende summa bezahlet werden möge.

Was nun dieser örter neues auch allerhandt anderer gescheffte halben weitleuftiger an Ihre Kön. M:tt underthenigst geschrieben und mir wissend meinem bruder solchs alles auch zuhanden kombt, als achte ichs unnötig, solchs hie widerumb zu repetiren, sintemal

*) Denna sedel saknas.

mir ohne das bewust, mein bruder ob weitleuftigen schreiben zu lesen verdruss hat. Als will ich hiemit beschliessen, und mein bruder gebeten haben, derselbe meiner im besten zu gedencken sich stets bevohlen sein lassen wolle, da ich mich dan hinwider erbiete umb meinen bruder solchs die tage meines lebens willig zu verdienen, und thu denselben damit sambt allen den lieben seinigen göttlichen enthalt bevehlen. Datum Narven den 22 Maij anno 1617.

(*Egenhändigt.*)

Quæso, mi Domine frater, ne ægre feras, quod haud lætiora quandoque, sed identidem querelas de indigentia huius oræ, tibi literis meis canam; cuperem certe aliter, sed, haud data alia occasione, quid faciam? Ignosce igitur, oro, et attribue necessitati, quod coactus fuerim de frumento tuo in alimentum militum aliquid sumere, quod tamen pro precio, ut hic venditur, retribuetur. Vale, et perseuera consueta erga me beneuolentia, prout et ego constanter ero

tuus officiosissimus et integerrimus
semper, non frater solum, at etiam seruus paratissimus
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

12. (*Egenhändigt*). **Narva den 6 Juni 1617.**

Begär, att A. O. ville skaffa svar på de framställningar rörande Ingermanlands bästa, som G. hemsändt med några där bosatta ryssar och deputerade från Narvas borgerskap. Råd med afseende på förläningars bortgifvande i gränstrakterna. Beder om befordran af sina privatangelägenheter. Hemställer om Daniel Simonsson Falks utnämnande till räntmästare i Ingermanland äfvensom om adelskap för honom.

Välborne Herr Axell Oxenstierna, käre broder, *etc.* . . . Medhan aff H. K. M:tts Ryska undersåhter några sigh åth Sverie förfoga, såsom och the Narffviske borgare therhedan några haffva affärdigadh till att hoos H. K. M:tt underdånigst sin saak befordra, haffver thesslijkest jagh underdånigst giffvidh skrifftligen H. K.

M:tt tillkänna ödmiukeligen, hvad som om köphandlingen, tollen och andra landscn lägenheeter migh thenna kortta tidhen åhr kunnugtt vordet, och synes H. K. M:tt gagneligidh eller skadeligidh vara, så väl såsom köphandelcn beforderligidh och landet bäst tienligidh, underdånigst H. K. M:tts nådige betänckiande alltt hemställandes, och beder, min käre broder ville till H. K. M:tt nådige förklaring therpå, hvarefther man sigh rätta kann, beforderligh vara.

Och änndoch mann alla saker rätt att uthransaka och förnimma, huru medh alltt rätt i godt lagh komma kunne, behöffves någedh mera tidh, till thess handel och vanndel bättre begynner foortgå, och efther tidhen och lägenheeten alltidh någedh moste eller kann förandras, så vill doch icke länge fördröijas, att någon godh ordningh och grundval läggies, thermedh allahanda folk hijt lockas till handelen, och tillijka landet igen måtte besättias och brukas.

Om H. K. M:tt nådigst synes, här på gräntzerna myckett till förläning borttlåtha, så vore bäst sådant unna them, som kunne betroos att bevaka och försvara befästningar på sin egen förtäring, aff thett som the uthi förläning haffva, eller att alltt under befästningarna igenkallas, och H. K. M:tt theraff lather sielff underhålla garnisonerna och belöna folkett. Doch H. K. M:tts nådige behagh bör oss alla hörsammligen eftherkomma.

Vidare, K. broder, haffver jagh medh välborne Fellttherren Greff Jacob min k. broder taledh och honom bedidh, att medh min k. broder någedh communicera de rebus meis privatis, och sedan samptligen både, nähr som lägenheeten giffves härefther, att I finnas tillhopa hoos H. K. M:tt vara mina godha befordrare till ett gunstigtt och nådigtt svar. Beder för then skull min K. B. såsom och till honom visserligen migh förseer om hans vahnlige broderlige affection emot migh.

Till thett senaste, efther jagh uthi min underdånigste skriffuelse till H. K. M:tt ihughkommidh haffver, att en till uppsynsmann och principal öffver både tullenärer i Narffven och Ivannogordh behöffdes, hvilken och all tull och andra penningaupbördh till sigh uthi en viss räntekista annamma skulle och sedan efther nödhtorfften såsom en renttemestare distribuera; kann jagh min K. B. vennligen icke förhålla, att migh synes Daniel Simonsson bäst tienligh härtill vara, medhan han nu länge förfarenheeten här bekommidh haffver.

Och all then stundh han mycken mödha tillförende här uthstått haffver, såsom och ännu sigh gärna vill bruka låthe uthi thett han kan och förmå H. K. M:tt och fädernäsalandhett till tienst, haffver han aff migh begäradh, att hoos H. K. M:tt underdånigst honom befordra till att niuta någen præeminentia för andra borgerlige persohner, så att, medhan han för sitt tillnampn bruker och sigh nempner Falk, att H. K. M:tt aff konunglig gunst och nåde honom medh lijkmätigdh adeligedh skölldemärke benåde och begåffva ville; så haffver jagh doch icke frånvarandes medh skriffuelse dierffds H. K. M:tt, thenna gången och tidhen medh så monga och vichtiga saker bekymmradh, någedh interrumpera, uthan häller härmedh uthi broderligh meningh och godt förtroande haffva honom minom K. B., gönom hvars händer saken doch moste komma, uthi samma sin begäran på thett flitigste broderligen recommenderadh, såsom han och väl sielff ytterligen gönnom någen sin fullmächtige varder hoos min K. B. tienstligen annholla och honom skrifftligen på thett ödmiukeligste bedia.

Hvadh nya tidhender anlangar, haffver mann sedan the senaste, som jagh underdånigst H. K. M:tt tillskreeff, inga synnerlige eller vissa förnummidh. Jagh beder min K. B. ville hålla min mödhosamma skriffuelse till godha, härmedh honom samptt hans elskelige käre huussfru min käre syster och bägges eder kärkomne vårdnadh Gudhi then alldrahögste till all andeligh och lekammeligh välfärdh brodervennligen befallandes. Datum Narvæ Junii 6 anno 1617.

Min käre broders
tienstvillige trogne venn alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

- -

14. **Narva den 22 Juli 1617.**

Några uppräknade ryssar hafva begärt rekommendationsbref, hvilket G. med vissa förbehåll ansett sig böra gifva; råder dock att icke använda dem i statens tjänst. Några ryska bojarers ansökan att för att undfly polackarnes härjningar få nedsätta sig i Ivangorod. Rykten om turkiska segrar mot polackar och ryssar.

Wohlgeborner *etc.* . . . Verhaltte demnach dem lieben brudern hirmit nicht, wass massen zeigere, diese Russen Miketa [ɔ: Nikita]

Calatin, Wasili Zobotsiof, Steppan Aminof, Maxim Karpofsin, nach dem reich Schweden zu zihen, mich ahngelanget, darnebenst mich auch umb recommendation schrifft beydes ahn Ihr. Kön. May:tt sowohl ahn dem lieben brudern gebeten, ihnen solche mitzutheilen, wass aber ihre werb, wirdt der liebe bruder auss ihren selbten vornehmenn.

Ob ich nun wohl noch zur zeit nicht sonderlich uber sie zu klagenn, auch diess jetzige regimendt noch nicht lange gestanden, dass man also nicht wissen kan, wie treu oder untreu sie wohl kunfftigh sein möchten, sindtemahln sie eingepflantzter natur gerne untreu zu sein pflegen, auch theilss undter ihnen sehr leichtfertigk und unbescheiden und fast nicht dienlichen, dass sie in dehnen ämbtern sitzen sollen. Den Feder Amin[off] und den Miketa Calatin halte ich vor die bescheidensten und treuesten zu sein, welche uf alle fälle erachte ich wohl treu und standthafft bleiben wurden; von den andern weiss ich nicht gross zu sagen.

Stelle aber solches alles in Ihr. Kön. May:tt gnedigste und des lieben brudern gefellige discretion, wie oder auf wass weise dieselben hierin ahnordnung thun werden. Mein rath aber wehre, dass etzliche undter ihnenn, sonderlich der Wasili, zu keinen embtern gebraucht wurden, sondern auf ihren gutern alss prifat perschonen wohnen möchten, weiln sie zu solchen nicht allein nicht dienlichen, sondern auch die undterthanenn mercklichen beschwerenn und also Ihr. K. May:tt mehr schadenn alss nutz und frommen schaffen. Stelle solches alles, wie gemelt, zu des lieben brudern gefallen. Woltte ich dieses dem lieben brudern, dehm ich zu ahngenehmen bruderlichen diensten alzeit willigk *etc.* ... Geben Nerfa den 22 Julii anno 1617.

Min käre broders
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gyylldenhielm mp.

Postscriptum (på löst blad).

Dieweiln auch die Russen alhier, sonderlich aber die vornembsten baioren und burger vernommen, dass der Pohle zimlicher massen in Musska hausiren, auch von einen neuen krige zu Riga gehöret, sich befurchtenn, es möchte ihnen auch unglück zuhanden stossen, alss haben sie begehret, weiln sie ihr stacket gantz unferttigk, auch solches so balde wegen mangelung holtzes nicht fertigk bekommen werden, dass sie möchten ihre heuser uf den

Baiorenwal alhier zu Iwannegrot aufführen. Bitte derowegen der liebe bruder wolle mit Ihr. K. M. redenn, ob dieselben gnedigst dieses consentiren wollen, oder aber ob Ihr. K. M. mehr kriegsvolck anhero zu verordnen gesonnen, damit sie desto besser hülf zum aufbauen haben möchten. Signatum ut in literis.

Jetzo ist ein gefangener auss Plesskau kommen; berichtet, dass er zur Plesskau von den Pollotzkaurischen kaufleuten gehöret haben, dass der Türcke die Pohlen geklopfft haben, nachdehm er zuvorn die Reussen in der Musska geschlagen.

---

15. Narva den 26 September 1617.

G. begär A. O:s bistånd att utverka kvarstad på köpmansgods från Danzig, hvarigenom han kunde erhålla betalning för en fordran, som han genom försträckningar åt en viss J. Roland kommit att få hos en Danziger borgare Michael Rogge.

Wohlgeborner *etc.* . . . Ich verhaltte dem lieben brudern dinstlichen nicht, wass massen einer mit nahmen Johan Rolandt seliger bey einen vornehmen kaufman zu Danzigk, Michael Rogge genandt, eine zimliche ahnforderung, uf etzliche vieltausendt daler sich erstreckende, gehabt, er, Rolandt, auch seine sache gerichtlichen aussgeführet und undterschiedtliche urtheil und pantbriefe beydes von dem Königk in Pohlen, so wohl auch von andern örtern, ahn welchen diese sache ahnhengigk gewesenn, erlanget.

Weiln aber des Rolandts sache domahlss in guten stande zu sein ich vormerckte, er aber solche unvormügenheits halben ausszuführen nicht vermöchte, habe ich ihm eine zimliche summa geldes zum vorlagk vorgestrecket, damit er solche fernerst treiben und aussführen könte, worvor er mihr dan die helffte von den gutern und geldern, so er erhaltten wurde, laut seiner obligation zu endtrichten vorheischen und zugesagtt.

Rolandt aber ist mitlerweile todes verblichen. Seindt aber seine nachgelassene witbe und kinder noch alhier bey mihr, und wissen sich keines andern beystandes alls meiner zugetrösten, haltten auch instendigk bey mihr ahn, das ich fernerst dass beste darbey thun woltte.

Nachdehm dan nun diese sache res judicata worden, kläger, verstorbener Rolandt, auch dieselbe satsam durch vielfelttige urtell

durch recht erhaltten, jetzo aber ahn nichts anders alss ahn der execution mangeldt, alss habe ich keinen bessern freundt dieses valss zu consuliren alss den lieben brudern gewust, habe auch zu dehm ende zeigern dieses, meinem abgefertigten Caspar Thilen, genugsahme instruction gegeben, mit den lieben brudern weitleuff-tiger zu discuriren.

Mein rath und bedencken wehre jedoch (des lieben bruders opinion nichts benommenn), dass, weiln diese sachen ahn sich selbsten hel und klar (wie dan der liebe bruder auss den originalacten zu ersehenn), dass man solche Ihr. Kon. May:tt vorbrächte und darüber in den löblichen Hofgericht ein urteil fellen liesse. Und, weiln ich Ihr Kön. M. underthaner, dass dieselben also dan mich bey meinen guten rechten schutzen, und dass ohne zweifel wohl gesprochene urteil exequiren lassen woltten, auss ursachen auch dorumb, weiln zuvorn binnen der stadt Danzigk mein diener, so ich dahin geschickt, wegen des verstorbenen Rolandts in hafft genommen und etzliche schulden seinedtwegen bezahlen mussen, do ich doch nicht principal und mit dieser sachen nichts zu schaffen.

Wie viel mehr wurde nun rechtens sein, dass, nach erlangttem urtheil, die Danzigker schiff in reich Schweden ahngehaltten, und, so viel sich meine schuldteforderung belieffe, von ihnen wiederumb abnehme; woltte ich ihnen dan die briflichen uhrkunden aussandt-wortten und zu handen stellen, und köntenn also dan ihre bezahlung von den Roggen zu Danzigk wiederumb gennugsam erlangen. Versehe mich wohl, dass dieses mittel fast dass fügligste und bequembste sein werde, wan es uf solche weise geschehen könte.

Wan nun der liebe bruder es also mitteln woltten, dass ich uf einen oder den andern wegk zur bezahlung gelangen mögen, wil ich des lieben brudern schaden hinwiederumb nicht begehren, sondern soll derselben vom ersten gelde, so do feltt, ein tausendt daler pro honorario zu gewarten haben. Verhoffe, der liebe bruder wirdt seines theilss dass beste thun und mihr hierin beyräthigk sein, wie ich mich dan erbiete, wo fern ich zur bezahlung gelange, den ahnpartt ahn meinen theil in Ihr. Kon. May:tt nutz und besten und zu aufbauung dieses landes ahnzuwendenn.

Woltte ich dieses dem lieben brudern, dehm ich zu ahngenehmen diensten jederzeit erbötigk *etc.* . . . Geben Nerfa den 26 September 1617.

(*Egenhändigt.*)

Jagh förseer migh till min käre broder visserligen, att, ändoch han medh monga vichtigare sakar haffver till att beställa, lijkavâl för rättvijsans och broderligh vennligheets skull migh häruthi befordrar, att jagh H. K. M:tts nådige förloff och fullmacht bekomma måtte till att uthi alla hamnar under H. K. M:tts konungerijke the Dantzigers skipp och godz angrijpa och behålla till betalning för en så stoor summa, som judiceras kan aff föregångne dommar och documenter, migh haffve medh rätt till att kräffvia, och betalar sedan them medh samma papper till att kräffvia rätta principalerna innom Dantzigs porttar, sina egna medhborgares, på hvilka jagh elliest ingen rätt få kan. Hvar jagh någen tidh igen kunde igen tiena min K. B., skall han migh finna

sin tienstvillige broder och venn alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

16. **Narva den 26 September 1617.**

Om betalning af G:s för kronans räkning gjorda skulder. Begär A. O:s bistånd att för hans ombud Caspar Thilen utverka en god resolution och kronans garanti för inlösen af G:s gjorda förpantningar. Begär likaså, att A. O. ville förskaffa honom hans guvernörsinstruktion. Åberopar det afsända ombudets muntliga framställningar och rekommenderar Thilen till anställning såsom tysk sekreterare.

Wohlgeborner *etc.* . . . Vorhaltte ich hirmit dem lieben brudern dinstfreundtlichen nicht, dass ich zwar gehoffet, ich würde uf meine jungste ergangene schreiben von Ihr. Kön. May:tt, meinem allergnedigstem Königk und Hern, gnedigste resolution bekommen haben, und wurde die ahnordnung gemacht worden sein, damit ich wiederzahlung wegen der Krohnen gemachten schulden erlangenn möchte, aber vernehme, dass noch zur zeit gantz nichts ervolgett.

Muss zwar wohl selber bekennen und bey mihr erachten, dass im reich Schweden sehr viel wegen vorstehender krönung zu thun, dass meiner sachen leicht vorgessen und eigendtlich nicht wahr genommen werden könnenn, aber in der wahrheit, es wollen sich

meine hieschen creditoren darmit gentzlichen nicht settigen oder abweisen lassen, sondern haltten instendigk umb bezahlung bey mihr ahn, dannenhero ich abermahlss notwendigk verursachtt, zeigern dieses, Caspar Thilen, abzuferttigen und meiner sachen halben bey Ihr. Kön. May:tt und den Herren Reichs- und Kammerräthen ahnregung zu thun lassen.

Nach dehm ich auch aber zu dem lieben bruder aller hochvortraulichen freundt- und bruderschafft vorsehe, alss zweifele ich auch gantz nicht, der liebe bruder werde meine sachen ihme in besten befohlen sein lassen unnd bey höchst Ihr. Kön. May:tt und den Herren Reichs- und Cammerräthen die grossgunstige beförderung thun, damit mihr mit etwas zu befridigung dehrer, wegen der Krohnen gemachten creditorn, geholffen.

In ungehofften val aber, dass des reichs ungelegenheit so gross, dass ich nichts erlangen wurde, ist kein ander mittel, alss dass ich meine gutere einem ehrlichen man pro arrendo ahnbiete, und etzliche tausendt daler zu abfindung derselben dorauff nehme, allermassen ich solche albereit Hern Phillip Scheidingk ahngeboten. Im vall, dass ich nun dieselben notwendigk vorpfenden musten, bitte ich gantz dinstlichen, der liebe bruder grossgunstigk befordernn wolle helffen, domit Ihr. Kön. May:tt meine schulden, so ich in Schweden zu bezahlen schuldigk, hinwiederumb auff sich nehmen und dieselben (so viel alss ich uf meine guttere aufnehme und wegen Ihr. Kon. May:tt alhier bezahle) ablege und endtrichte.

Sonsten haben Ihr Kön. May:tt mihr vorflossener zeit zugeschriben, dass sie mihr eine instruction wegen meines gubernaments ehesten übersendenn woltten, wornach ich mich alhier zu richten. Bitte gleichvalss bruderlichen, der liebe bruder wolle doran sein, damit es ins wergk gerichtet werde, allermassen dan dieser und anderer sachen zeiger, mein abgeferttigter, mit dem lieben brudern, wie es dieser örter gelegen, auss dem ihm von allen vestungen gegeben memorialen weitleufftiger conferiren wirdt.

Habe derohalben es alles zu pappier und in diess schreiben zu setzen unnötigk geachtet, weiln ich wohl weiss, dass vieleicht lange brife zu lesen dem lieben brudern vordriesslichen oder zu viel zeit nehmen wirdt, kan alles der discurs besser geben, weiln er dieser örter und vestungen gelegenheiten kundig.

Und weiln auch alhier teglich sehr viel zu schreiben, auch fast in Schwedischer und Teutzscher sprache sehr viel zu laboriren vorfeldt, zeiger dieses aber nun eine geraume zeit in Ihr. Kön.

May:tt dinsten dieser örter gewesen, und, wie gemeldt, des landes gelegenheit weis, dannenhero sehr von nöten, dass er vor einen Teutzschen Secretarien der vestungen bestellet wurde, weiln er lust alhier im Schwedenreich zu bleiben, alss habe ahn dem lieben brudern ihme zu recommendiren ich füglich und rathsam zu sein erachtet. Gelangett derowegen ahn dem lieben brudern mein dinstlich bitten, er wolle ihm bey mehrhögstgedacht Ihr. Kon. May:tt befördern, damit er seine bestallung undt undterhaldt erlange. Mir zweifeldt nicht, er werde ahn treue und vleiss, wie bisshero geschehen, ahn ihme fernerst noch nichts erwindenn lassenn.

Versehe mich in einem und den andern, der liebe bruder werde meiner nicht so gahr vergessen, sondern mein gunstiger lieber bruder sein und bleiben. Bin dem lieben bruder *etc.* . . . Geben Netfa den 26 Septembris anno 1617.

Din tienstvillige broder alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

17. (*Egenhändigt.*) **Narva den 18 December 1617.**

Med öfversändande af nyheter från Polen. Farhågor för fästningarnes svaghet, om kriget åter skulle utbryta. Äfven gränsunderhandlingens med Ryssland långsamma fortskridande ingåfve farhågor; dock förmodas till våren ett polskt angrepp på Pleskow. Rykten om en polsk sjöexpedition från Danzig. Begär, att A. O. ville förskaffa G. svar rörande hans privatangelägenheter.

Välborne Her Cantzler *etc.* . . . Kan jagh min K. B. medh thenna lägenheet icke låtha gönom min skriffuelse obesöktt, korteligen härmedh tillkännagiffuandes, huru som aff then Polnsche sijdon åther igen breff hijt öffver till migh komne ähre, thess meningh och inneholdh aff innelychte copior*) samptt mitt igen giffna svar ähr till att förnimma.

Och såsom sakerna tviffvelachtige uthsee, om då till äffventyrs (thett Gudh förbiude) mann åther till svärdz skulle komma, sannerligen så ähre thesse befästningar icke till thett bästa för-

---

*) Bilagorna saknas.

sorgdhe, såsom jagh nogh längesedan haffver H. K. M:tt min nåd:ste Herre underdånigst tillkännagiffvidh. Icke thess mindre hoppas mann medh Gudz hielp till någen tidh kunna försvara murarna, medhan landet moste stoor fahra uthstå. Doch skall uthi all försichtigheet ingen mögeligh flijt sparas, och förmodar mann dageligen imedlertidh H. K. M:tts nådige och fadherlige förBorgh vidare, samptt önskeligidh svar på åthskillelige mina förre skriffvelser.

Hvadh anbelangar kundskapp uthur Rysslandh, tvifflar jagh icke, att ju min K. B. så väll aff sendebudens såsom grentzecommissariernas skriffuelse varder nogsamptt haffva förnummidh. Så förnimmer mann och här inga andra, som för vissa säyas kunna. Menn doch af alltt synes longsamptt varda tillgå medh grentzornes beslut, och att till befruchta står, om icke Ryssland åther (hvadh Lijflandh medh stoor mödha undgår) bliffver vår tummelplatz igen. Visserligen tror jagh, att Polackerna någed i vår attentera varda på Pleskow medh en belägring, om the varda fridh niuta i Lifflandh.

Ifrån Dantzig säyes för sanning, att Konungen i Polen haffver uthi hugh medh en välbesatt skipsflotta besökia Sverie, theröffver Petter Gottberg skulle vara ammiral. The Dantzig[er] herrer haffva antagidh 2000 mann till att bevaka sin stadh och 600 mann på blockhusedh. Menn jagh tvifflar icke, att therifrån haffver man i Sverie vissare kundskapp, doch haffver jagh min K. Br. och thetta, som här förnimmes, icke kunnet förhålla.

Och beder härmedh att hålla min hastige skriffuelse till godha, såsom och att min K. B. ville mina uthskickadhe, som länge ther på beskeed töffuadh haffve, till ett nådigtt och önskeligidh svar beforderligh vare, thett jagh medh välvilligheet igen förtiena vill och förskylla. Och såsom jagh nu högeligen om hielp ähr nödhträngder, om elliest icke min största skadha och armodh komma skall, så förseer jagh migh och synnerligen till min K. B. om godh promotion uthi alltt thett jagh tillförende om skreffuid och bididh haffver. Befallandes *etc.* . . . Aff Narfven Decembris 18 anno 1617.

M. K. broder alltidh
till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

18. (*Egenhändigt.*) **Koporie den 14 Februari 1618.**

Ehuru själf saknande underrättelser från sina vänner, vill G. ändock hos dem göra sig påmind, i synnerhet för att begära A. O:s medverkan, att han må erhålla svar på sina framställningar till K. Maj:t. Sänder åtskilliga notiser från Ryssland och Polen.

Välborne Herr Cantzler *etc.* . . . Migh försehendes, att min käre broder så här efther som härtill bliffver min trogna broder, venn och godha befordrare, haffver jagh härmedh icke kunnet låtha min K. B. besökie, icke till att bemödha honom medh min öffverflödige skriffuelses läselse, såsom jagh väl veet, att han medh sådana aff andra nogh thesseföruthan ähr betungadh, uthan likeväl officii et amicitiæ gratia, på thett jagh icke skulle synas här haffva för then longa åthskillnadh, som emillan ähr, förgätidh godha venner i Sverie, såsom jagh befinner migh så nähr vara förgätin ther, medhan rarissime thedanefther migh a privatis amicis någedh communiceras eller till mina bref svaras, thett doch uthan tviffvel margfallelige andra nödige beställningar förursaka, hvarföre jagh them och undskylladh moste haffva, ty jagh befinner migh och här i så måtto offta förhindradh, doch icke thess mindre kan jagh icke låtha någorlunda satisfacere desiderio meo.

Vill så förthenskull icke vidare härmedh min käre broder bemöda, uthan på thett kortteligste broderligen haffva bedidh, att migh på the punctar H. K. M:tt underdånigst ähre tillskreffne och svar behöffva, måtte H. K. M:tts nådiga villia medh thenna min uthskickade igen tillkomma och kunnigh varda.

Hvadh kundskapper anlangar, ähr och H. K. M:tt underdånigst vidhluftigare tillskreffuidh på Frantzöska. Så sender jagh och min käre broder en affskrifft på Ryska aff the Pläskowiters breff, ty thett så hastigtt här icke kunnde uthtolkas; thessijkest hvadh kundskapp ifrån Commissario Adam Schrapffer migh tillkomna ähre, therhoos han serdeles migh tillskriffuer, att Polackarna haffva anfallidh Lodh och therföre 120 mann förloradh. Uthi Ryssalandh grassera the af och till. Huru starka the ähre i Lifflandh, haffver jagh icke serdeles till H. K. M:tt öffversendt, menn min K. B. varder väl H. K. M:tt aff medhfölliande affskrifft thett kungöra*).

---

*) Brefvet saknar bilagor.

Härmedh vill jagh nu och alltidh haffva min käre broder *etc*. . . .
Datum Caporie Februarii 14 anno 1618.

Din tienstvillige broder och venn altidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

19. **Narva den 4 September 1618.**

Med öfversändande af berättelse om den till Ryssland afsända svenska beskickningen m. m. Begär, att denna berättelse måtte meddelas Jakob de la Gardie.

Wolgeborner *etc* . . . Weill neben der an Kön. May:tt zue Schweden von denen nach Muschau abgeordneten gesanten abgangenen post mier von einem guten freunde alles, was bey dero expedition undt sonsten vorgangen, ein umbstendtlicher bericht zukommen, so habe ich in erwegung dessen, ob mein oder dehren schreiben dem lieben bruedern veleicht ehe zuhanden kommen, oder ob in erwehntem meinem schreiben was mehrers begriffen sein mögte, copiam davon nehmen undt mit übersendung der ihrigen dem lieben bruder hiermit zuferttigen wollen*).

Solches wolle derselbe in freundtschafft vormercken *etc*. . . .
Datum Narva am 4 Septembris anno 1618.

(*Egenhändigt.*)

Käre broder, välborne Herr Cantzler. Efther thett jagh haffver tvifffladh, om Fellttherren ännu skulle ther i Stockholm vara tillstädes och förthenskull honom icke tillskreffvidh, beder jagh min K. B. ville näst min flitige endtskyllan och broderlige hälsningh emot honom, samma tidender honom medhdela, och beder thesslijkest, att min K. B. sielff ville hålla min hastige skriffuelse till godhe. Oss alla härmedh *etc*. . . .

Min K. B:r alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

*) Bilagan saknas.

---

20. Rewal den 13 September 1618.

Åberopar A. Schrapfers berättelse om det afslutade stilleståndet, för hvars bekräftelse G. har kommit till Rewal. Från A. O. mottaget bref om restitutionen af Augdow; vill afhandla denna sak, då G., såsom han hoppas, nu får komma hem för att bevaka sina privata intressen. Begär A. O:s bistånd till erhållande af permission att resa och förfrågar sig om ställföreträdare. Behofvet af penningar till de tyska ryttarne, som eljest hota med myteri.

Wolgeborner *etc.* . . . Demselben gebe, negst anbietung meiner jeder zeit bereitwilligen stets gevlissenen dienste undt wuntschung aller glücklichen wolfart von Gott dem allmechtigen, zu vornemmen, das zu confirmation des von dem Herrn Commissario Adam Schrapfern und Gothart Johan Tisenhausen uff der grenze abgeredten zweyjährigen friedenschlusses ich anhero nacher Revel kommen, inmassen dan dem lieben bruedern, wie derselbe begriffen, auch was sonst dabey vorgangen von dem Herrn Commissario bericht geschehen wirdt.

Demnach mir auch des lieben bruedern schreiben, dorinnen er mier nachrichtlichen vorhalt wegen restitution der vehstung Audo zugeschrieben, alhier woleingehendiget, so wil zu meiner, gelibts Gott, glücklichen anheimkunfft ich mich demselben gemees bezeigen, undt meinem hievorigen an den lieben bruder wegen erlangung gnedigsten indultis von I. Kön. May:tt, meinem gnedigsten Herrn, mich, weil man sich dieser orthe izo, Gott lob, nichts feindtliches zu befahren, noch diesen herbst nacher Schweden zu bestellung meiner sehr nothwendigen privatsachen zu begeben, abgangenen schreiben nach, nochmals getrösten, das beste hierinnen zu beforder[n], das diesem meinem unterthenigsten suchen gnedigst deferirt, und ich mit ehister gelegenheit, domit ich die reise (zu ersparung grösser unkosten) zu wasser zu vorrichten undt nach volbringung derselben, da I. K. May:tt meiner dienste dessen orths lenger zu gebrauchen gnedigst beliebte, hernach denselben desto besser abwartten könne, beantworttet werden möge. Solches, wie zue besonderm annehmlichen willen es mier gereichet, alsso grossem danck, wil ich es auch umb den lieben brudern freundtlich zu beschulden nicht unterlassen. Denselben *etc.* . . . Datum Revel am 13 Septembris anno 1618.

Min käre broders tienstvillige och trogne venn alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

(*Egenhändigt.*)

Min käre broder ville hålla min importun och mödhesamma skriffuelse till godha. Doch beder jagh änn ytterligen om min käre broders godha befordringh hoos H. K. M:tt, min allernådigste Herre, att jagh finge förloff på någen tidh att komma till Sverie, och att H. K. M:tt nådigst ville migh nampngiffva, hvadh för persohner jagh måtte uti min stadh på Narffven i min frånvaro så länge förordna, antingen Hans Rechenberg eller någen annan. Och förseer jagh migh visserligen till min K. B. om godh svar och besked medh alldra första, förränn som alltt för seent bliffver på hösten. Kan jagh i någen måtto tiena min K. Br. till villia igen, skall jagh alltidh redhebogen och villigh funnen varda, och beder Gudh, att han ville min K. Br. samptt hans elskelige hustru och K. vårdnad från all olycka väl bevara. Vale.

Postscriptum.

Välborne Härre, käre brodher, Her Axell Oxenstiern. M. K. B. lather jagh brodervännligen förnimme, att dedh Tydzske rytteriedh här i landedh ähre fast ovillige, emedhan de inge päninger haffve bekommidh. Förty man haffver effter H. K. May:ttz nådige resolution inthet hafft till att giffve dem här till dagz, och till äffventyrs högstbe[mäl]te H. K. M:tt sigh derpå förlåter, att dhe tvänne compagni Tydzke ryttere skolle här i landedh vare villige giordhe, så haffver M. K. B. aff dätte medföliende breeff*) nogsampt till att förnimme, att ryttmesterne för deres persohner inthet äre rytterne mächtige att opfordra, oanseendes ehuru gärne de det och göre ville. Så aldenstundh i denne tijdz lägenheet man här väll krigzfolck behöffver, tviffler fördenskuldh inthet, M. K. B. vardher saaken till thet bästa befordra, så att samme ryttere kunne bekomme den deell, som till deres underhåldningh behöffves, älliest ähr till att befruchte, dedh een partt giffve sigh till fienden, som unge karlar ähre och här ingen underhåldningh haffver, såsom alleredhe een partt af de Tydzske soldater giordt haffve, som ligge vidh Håpsall, äre rymde till fienden, oanseendes de richtigh deres vekulähninger bekomme. Dette haffver M. K. B. jagh altså uthi hastigheet brodervenligen ej kunnedh oförmält lathe. Datum ut in literis.

---

*) Bilagan saknas.

21. **Narva den 23 September 1618.**

Med anledning af G. J. v. Tiesenhausens anhållan om ett möte begär G. att härom få veta K. Maj:ts vilja. Upprepar begäran, att A. O. ville förskaffa G. tjänstledighet. Hemställer om att låta en del finska soldater afhämta sina hustrur och barn för att sedan blifva kolonister i Ingermanland; åtskilliga andra militära anordningar därstädes.

Wohlgeborner *etc.*... Verhaltte demnach dem lieben brudernn dinstlichen nicht, wie dass bey jetziger gehalttener fridenstractation der Polnische Commissarius, Gottert Johan von Tiesenhausen meine perschon zu sprechen höchlichen begehret, wie mich dan auch der Her Commissarius Adam Schraffer berichtet, dass er zu undterschiedtlichen mahlen ahngehaltten, dass ich möchte mit ihm zum gesprech kommenn. Uber diess auch so hat er ahn mich geschriben, welch schreiben nebenst meiner ihme gegebenen andtwortt ich dem lieben brudern hirmit übersende*) unnd nochmahlig begehret, dass ich mich zu ihm begeben woltte.

---

*) **Bilagorna äro:**

G. J. von Tiesenhausens egenhändiga bref till Carl Carlsson Gylldenhielm. (Orig.).

Wolgeborner woledler insonders grosgunstig Her Feltmarschalck, ganz vertrauwter bruderlicher freundt. Nach wunsch alles guts undt meiner gefliessenen wollg[eneigten?] diensterbietung, erfurderte solches unser voriges bruderliches vortrauwen in vorste[hen]nden fellen, die zwar itzo schweben, insonderheit durch E. W. G. wolmeinende und mir bekante affection, was zu beider reich frid, aynigkeit und wolstandt betreffend ist, in dero uns obligenden commission zu ereichen, aber bis dahero hat es mein abwesendt behindert, und itzo lesset es die abgelegenheit des orts und kurze der zeit nicht zu. Demnach kan ich E. W. G. nicht vorenthalten, das ich gantz wichtige ursachen hette, die ohn zweifel einen fruchtbarliches zyll erreichen wurden, mich mitt E. W. G., als zu deme ich besondere confidentz habe, personlich am gelegenen ortt zu sehen und sprechen, und gesinne gantz dienstfreundtlich an E. W. G. noch hinwider seine gemutsmeinung hirein zu erofnen, und durch schriftlich resolution zukommen zu lassen. Was alhie vorgelaufft, haben E. W. G. von ihr Herrn Collega S. W. G. Herr Commissario zu vorstehen, sed multum abest a scopo stabilioris pacis ac publicæ salutis, quem intendimus, und ist unser vorsatz auch in diesem, was itzo zwischen uns ventilirt, nur dieses, das wir kunftig und ohn vorzug zu besseren mitteln schreiten mochten, wozu uns billiger dan billig die Parnouw nicht behindern solle, wovon wir kunftig, auf dem fal des belibten gesprechs, fundamentaliter reden und vorabscheiden können. Mich E. W. G. bruderlicher getreuwen affection, und uns Gottes schutz empfohlen. Datum Karduwen (?) 14 Septembris 1618.

E. Wolg. G.
dinstwilliger bruderlicher getreuwer freundt
Gothard Joan von Tisenhaussen mp.

* * *

Weiln aber von Ihr. Kön. May:tt ich dessen keinen befehlig gehabtt, habe ich mich dessen auch nicht undterstehen wollen mit ihm in gesprech zu geben. Wofern aber Ihr. Kön. May:tt es rathsam oder fuglichenn deuchten wirdt, bitte ich dinstlichen, der liebe bruder wolle mihr hierauf bescheidt schaffen. Undter dessen wil uf sein, Tiesenhausens, ferner ahnsuchen ich ihm bescheidendtlich aufhaltten, biss von Ihr. Kön. May:tt ich gnedigste andtwortt erlange. Ich haltte darvor, dass, weiln ich zuvorn gutte freundtschafft mit ihm gepflogen, in dehm er ein mercklicher beförderer

---

C. C:son Gylldenhielms svar till G. J. von Tiesenhausen. (Kopia).

Woledler gantz vertrauter bruderlicher freund. Demselben seindt negst widerholung gebührlicher dancksagung aller, wie bis anhero, als auch noch erwiessenen freundtschafft meine gevlissene dienste jeder zeit zuvorn. Undt habe desselben schreiben, dorinnen er mier seine zue beiderseits reiche sonderbahren aufnehmen reichende löbliche affection zu vornehmen geben, auch daneben einer mundtlichen communication zue heilsamer effectuirung derselben, an mich begehret, wol empfangen.

Wie wilfahrig ich mich nun zue allen dem, was dem brueder zue behäglichen gefallen gereicht, in ansehung der mier von ihme, insonderheit aber der zue meiner erledigung angewanten treulichen bemühunge, erkenne, also wol wehre ich auch gemeinet, dem bruedern zue freundtlicher erfüllung seines begehrens eine beneutliche zeit solcher personlichen zusammenkunfft anzuberahmen, wan es nicht an deme, das mier izo andere viel unabwendliche geschefftte zu handen gestossen, insonderheit aber auch vorhabens, denen von Königl. May:tt zue Schweden meinem gnedigsten Herrn nacher Moschau abgeordenten gesanten, so ize uffm zurückwege entgegen zu ziehen.

Wan dan nun diesem also, auch der bruder wol vornufftig bey sich selbst zu ervolgen, das dagleich unterrehde von uns gepflogen, dieselbe ohne I. Kön. May:tt vorbewust, doch wenigk frucht würken konne, gelanget dero wegen an den brueder mein freundlich gesinnen, diese meine so gethane resolution in bester freundtschafft zu vormerken.

Ich wil mich aber nichts destoweniger dohin anerboten haben, da dem brueder beliebte undt der sachen hochwichtigkeit erforderte, mier sein gemüthe zu revelliren, es entweder durch schrifftlichen bericht oder vortraute botschafft gerne zu vornehmen, undt höchstermelter I. Kon. May:tt meinem gnedigsten Herrn unterthenigster gebühr vorzutragen, auch uff ervolgende resolution mich also zu bezeigen, das der brueder meinen zue friedt undt ruhe geneigten undt ihme zue freundtlicher wilfahrung begierlichen willen im wergk zu spueren haben solle.

Was nun ferner die Parnauische restitution belanget, hat der brueder gleichfals bey sich selbst zu ermessen, was ihm von dem Herrn Commissario, warumb es uff dismal nicht zu wergk gerichtet werden konnen, zu gemuth geführet undt nochmahls berichtet werden kan.

Solches habe ich dem bruedern, deme ich negst empfehlung gottlicher protection, zu müglichen diensten gevlissen, in antwort nicht vorhalten wollen. Datum am 12 Septembris anno 1618.

meiner erledigung, er werde mit mihr etwa notwendigk gesprech haltten wollen, weiln er sich zu mihr alles gutten vorsiehett.

Bitte auch nochmahlig dinstlichen, der liebe bruder wolle uf die vorigen schreiben, dass ich noch diesen herbst in Schweden zu zihen möge, urlaub bekommen, nur uf ein drey monat, weiln es, Gott lob, nun alhier sicher, mihr grossgunstige andtwort bey Ihr. Kön. May:tt verschaffenn.

Uber diess auch, weiln man sich alhier keines feindtlichen anfälss sonderlich zu vormuten, und aber gleichwohl eine zimliche starcke guarnisaun von volcke alhier in Ingermanlandt Ihr. Kön. May:tt aber vieleicht dehrer gnedigsten meinung sein, dass die jetzigen garnisounen, wie sie bestellet, eine geraume zeit lang darinnen liegen und bleiben mussen, als wehre wohl dass rathsambste, dass man etzliche compagnien, alss Erich Jönsons compagni, diesenn winter über einen ruck nach Finlandt thun liesse, darmit sie ihre weiber und kinder, wie auch ihr vihe und andere noturfftige sachen anhero bringen könten, worumb sie auch selbsten hefftigk ahngehaltten. Woltte ich ihnen also dan ufs vorjahr wüste lande ausstheilen lassen, dormit sie kunfftigk selbsten ackern und pflugen könten, und könten also Ihr. Kön. M:tt diese winterzehrung ahn spanmahl dardurch zu erspahren.

Rechenbergs compagni, die zihet, lautt Ihr. Kon. M:tt ahnordnung, nach der Pernau, die andern Compagnien die bleiben auch verordnet, laut der anhero geschickten ahnordnung, ausserhalb Simon Lang, der muss noch eine zeit lang zu Audo bleiben, weiln dasselbe noch nicht übergeben und er aldo dass commendament hatt. Lass[e] Urbanson aber, der muss undterdessen die Jam und Caporien vorsorgen, weiln noch keine andere knechtte ahnkommen, die in dieselben guarnisounen zihen sollen. Woltte ich dieses dem lieben brudern *etc.* ... Geben eylende Nerffa den 23 September anno 1618.

Deme Herren brudern
zu dienst und freundschafft
bereytwilliger allzeyt
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

22. **Narva den 23 September 1618.**

Begär A. O:s bistånd att erhålla Albo häradsrätt.

Broderligh och vänlig helsen *etc.*... Efter det, välborne Her Cantzeler, kiäre broder, at jagh hafver förnumit, det heredzretten uthi Albo herett schall vara fallit till Cronon igen, hvilken och ingom ähnu förlänt åhr; och emedan be[mäl]te heredzrett åhr väll lägligen under Berquare, hafva de honom tilförende haft, som Berquarna för migh besittet hafva. Hvarföre begärer jag på det vänligeste, at min broder ville anhålla hoos H. K. M:t, at jagh och samma heredzrett bekomma kunne, oansett at han intett synnerligen rentar, doch liquell våre han mig under gården väll tiänligh till gårdzens upbygni[n]g, efter han förfallen åhr. Förseer mig till min broder, at min broder hiälper migh häruthinnan framför någon annan. Uthi hvadh måtto jagh kan vara min broder till villie och tienst, schall jagh altidh redhobogen finnas. Och befaller hermedh *etc.*... Datum Narfven den 23 Septembris anno 1618.

Min käre broder
alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

23. **Narva den . .*) Januari 1619.**

Rörande en egendomstvist mellan G. och A. O:s moder, fru Barbro Bielke.

Vällborne edele Her Cantzler *etc.*... kan jagh min K. B. på thet brodervenligesta icke oförmält lata, migh hafve oförmodeligenn förnummit, huruledes min K. broders moerkär, den välborne och edele fru, Fru Barbara, sammaledes ochså min K. M. K. skall hafva latedh befahla sin fougdte, dedh han skulle vederkenna och intaga mit torp, Ekornebergh vidh nampn, om hvilcket, sedhan dedh aff Hennes May:ttz, min nådige Drotningh, och H. Furstl. N:de Hertig Carll Philip migh giffvit bleff, min k. moerkär något klander medh migh derom hafft haffver.

*) Datumsiffran fattas.

Så effter henne, så väll som min K. broder sielff, vetterligit är, at jagh bemelte torp uti så långan tijdh medh rätta innehafft och besuttet haffver, så, och på dedh jagh all ovänskap och vijdtlöftigheet, som sigh heraff förorsakes kunde, måtte undvijka, så hafver jagh migh altijdh tilbudet (doch medh H. M:ttz, min nådigste Drotningz och H. F. N:s Hertig Carlss veetskap och villie) till laga syn, ransakning och tingh. Hvarföre, medhan mig icke bör lijda, at migh något medh volldh skall fråntages, förrän man för lagh och rät varit haffver, och jagh lagligen kunde öfvervunnen blifva, så och medh min höge öfverheetz befalning at cedera och affstå bemelte torp, derföre så hafver jagh min K. brodhers moerkär på thet fliteligeste tilskriffuit och bedit, så och begähret venligen och fliteligen af henne, dedh hoon ville bemelte torpet affstå och befahla sin fougdte, at han sigh dermedh icke mehra befatta ville, uthan later migh hafva dedh uti mit förriga posses, till dess (Gudh vill) at jagh innenn kortto kunde sielff heemkomma.

Derföre så vill jagh min kere B. hafve ochså brodervenligen bedit, at han vill råda och förmana sin K. moorkär, at hoon dethsamma göra må, till dess man derom kan holla laghligh ransakning, när syn och tijngh holles, ener jagh dijtkommer. Män emedlertijdh förseer jagh migh till min K. B:s moerkär, at hoon later icke göra migh någon intrång deropå, uthan later migh fridhsambligenn niuta och beholla. Och hafver jagh skriffuit min fougdte herom till och befalat honom, att han ändeligen skall vederkenna och intaga bemelte torpet igän.

Förseer mig till min K. broder, at han beveker sin K. moerkär dertill, dedh hoon til vijdare ransakning och laglig förhör, så frampt sådant icke alredo skeet är, medan jagh uti mit affresande befallte min fougdte herom at bestella, oftabemelte torpet godhvilligen och fridsambligen later beholla, och ingen introngh migh deropå gör. Förventer heropå såsom och opå alle andra saker så och verff och ährander, derom jagh honom tilförende såsom och nu tillskriffuit haffver, min K. broders goda förklaringh och svar. Befahlandes *etc.*... Datum Narffven den ..*) Januarii åhr 1619.

Min K. Br. alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

*) Datumsiffran saknas.

24. **Narva den 5 Maj 1619.**

Åberopar sina förut afgångna bref; rekommenderar den till Sverige afresande Johan Brakel, som gjort goda tjänster såsom tolk.

Wollgeborner *etc*.... Und thu dem Herrn Bruder dienstlich zu wissen, das ich ohnlangst an denselben allerhandt sachen halber geschrieben. Verhoffe der Herr Bruder dasselbe nunmehr entfangen und meinen unterschietlichen abgefertigten, (wie mein festes ohnfehlbares vertrauen zum Herrn Bruder gerichtet) mit gutem bescheide fürderlichst grossgunstiglich begegnen werde.

Dieweil nun zeiger dieses, Mons:r Brakel, seiner eignen privatgescheffte halben, so er bej Ihrer Kön. M:tt, unserm allerseits gnedigsten Könige und Herrn, zu vorrichten, von hier nachm reiche Schweden abzureisen willens, als hat er mich ersucht, ich ihme hiebej an den Herrn Bruder wolmeinlich commendiren möchte, der Herr Bruder ihme in expedition seiner sachen gnedige assistentz leisten und befurderlich erscheinen wolle, dass er nach gewunschter vorrichtung ohngeseumbt widerumb hieher anlangen möge.

Wan nun ohn mein erinnern und vorbitt der Herr Bruder ohn das nicht allein ihm, sondern allen andern, dessen derselbe hohen ruhm hat in billichen sachen jedessmahl gute beforderung erzeiget, und es an ihm keines weges ermangeln lest, so hab ich doch uf sein suchen ihm hirin wilfahren, unnd zugleich den Herrn Bruder freuntdhienstlich bitten wollen, ihn, Mons:r Brakeln, in seinem billichen suchen gnedig erscheinen und zu guter expedition furderlichst vorhelffenn. Insonderheit auch darumb, weil man seiner dhienste mit tolmetschung bey diesen vestungen unnd landsorth zu zeiten benötigt ist. So ich *etc*.... Datum Narven den 5 Maij anno 1619.

Min K. Broder alltidh till tienst
och villia, så länge jag leffver,
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

25. (*Egenhändigt.*) **Sundbyholm den 22 April 1621.**

Om ett besök af Hertig Carl Filip, hvarunder denne framställt sin önskan att få medfölja i kriget. Om det visade sig omöjligt att vinna K. M:ts och Riksdagens bifall härtill, ärnade han söka sin lycka på annat håll. Begär veta, hvad G. skall berätta konungen rörande A. O:s ankomst.

Välborne Herr Cantzler *etc.*... Förhåller min K. B. jagh härmedh brodervennligen icke, att förledne mondags, då H. F. N:d Herttigh Carl Philipp ifrån Nyköpingh hijt till Eskillstuna lögerdagsafftton näst förr annkom och på skiutterii uthdragen var, kom H. F. N:d oförsehendes hijt på gården till migh om middagztidh och iblandh annatt taal åtherigen ihugkom sitt förre taal och begären om sin resa och medhföllie på någen expedition medh H. K. M:tt, som kunde företagas, hvarpå jagh inthett annatt svara kunde, änn som tillförende H. F. N:de var tillskreffuidh, både förrän som min K. B. från Stockholm affreeste såsom sedan i påskahelgian aff H. K. M:tt sielff och sedan aff Her Johan Skytte och migh efther H. K. M:tts befallning.

Menn efther åthskillieligh taal och svar, då Hans F. N:de ingen förhoppningh förnimma kunde, om H. K. M:tts eller Ricksens Ständers samtyckie thertill, sadhe han sigh icke these mindre vela sigh tillbereda och på Riksdagen sin tienst præsentera. Antingen then bleffve accepteradh eller icke, så ville han doch sin godha villia bevijsa, och, nähr eij annorledes skee kunde, offerera H. K. M:tt sitt beställtte folk medh några monaders underholdh till tienst, och han sielff för sin person draga på någon annan ort sigh att försökia, ty honom icke längre anstoge eller mögeligen vore, således som härtill, sin liffstidh förslijte. Och begäradhe, att jagh H. K. M:tt thett underdånigst berätta skulle. Sadhe sigh och veela min K. B. therom tillskriffva.

Vidare få vij (Gudh giffve medh hälsan) i Stockholm härom talas vidh. Och efther jagh achtar medh Gudz hielp innan två dagar åther begiffva migh till Stockholm, dijt H. K. M:tt förledne söndagh åther ähr annkommen, hvarföre, om H. K. M:tt vorde fråga efther min K. B., medhen vij så nähr grannar ähre, bedar jagh, att min K. B. täckttes migh communicera om sin lägenheet,

huru snart han till Stockholm igen komma kunde. Befallandes *etc*.... Aff Sundbyholm Aprilis 22 anno 1621.

Din trogna och välvillige broder alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

26. Fältlägret utanför Riga den 30 och 31 Augusti 1621.

Begagnar tillfället, då skeppen återvända hem, att skrifva. Hoppas, att A. O. nu öfvervunnit sin iråkade opasslighet. Fortgången af Rigas belägring. Begär, att A. O. ville draga försorg om det hemvändande sjöfolkets vinterförplägning. Ett fåfängt försök af polackarne att undsätta Riga.

Meinen freuntbruderlichen gruss *etc*.... Demnach Ihre Kön. M:tt schiffe vonn hir nachm reiche Schweden zu siegeln abgefertigt sein, hab ich nicht unterlassen können den lieben bruder mit diesem schreiben wolmein[t]lich zu besuchen, und nachdem ich ohnlengst desselben zugestandene schwacheit vernommen, welchs mir dan eine traurige zeitung gewesen, so wil ich doch zu Gott hoffen, dasselbe sich numehr zu guter besserung werde angelassen haben, welchs ich dan dem lieben bruder nicht minder als mir selbst gerne gönne.

Was sonsten dieser örter bisshero passirt, wirt der liebe bruder solchs wol erfaren haben. Ihre Kön. M:tt sein mit ihren laufgraben gar nahe an den stadtgraben und haben in das Sandtthor ein gross loch geschossen. Bearbeiten sich starck, das unser volck uf den wall kommen möge, und haben wir noch gute hofnung, die stadt zu eröbern, ob schon [sie] sich noch teglich dapffer mit schiessen aus groben stücken und musquetten von dem wall wehren.

Aussfallen thun sie zwar nicht, weil sie nicht sonderlich viel volcks darin haben von soldaten. Der entsaz vormeinet man auch nicht sonderlich sein werde, dan etwa bej 700 Polen uf 5 meilen von hir liegen, haben zwar noch nichts tentirt. Man vormeinet, das der Radzivil zu ihnen stossen werde. Wie stark aber, weis man eigentlich nicht. Er sol sonst selbst kranck liegen zu Birssen.

Wir haben uff der Churlendischen seiten 5 schanzen ohne reduten, dorunter der Obrist Cobrun; so ligt der Feltmarschalck oben an der Dhüne, Ihre Kön. M:tt mitten vor der stadt, der Feltherr hinterm gerichte, Obrist Siton in und beim spital, das die stadt also herumb belagert ist, der entsaz mittelst göttlicher hülf ihnen nicht zukommen soll.

Noch zur zeit ist zwar, Gott lob, niemandt vornehmes todt geplieben. Der Feltherr ist etwas am arm verwundt, Johan Henrichsson ins maul geschossen, Obrist Cobrun ist von einem zersprungenen stück ins beins beschedigt. Johan Warnstedte ist auch durch den arm geschossen. Dis hab ich dem lieben brudern vor dissmahl in eil nicht verhalten sollen, wormit ich denselben *etc.*... Aus dem Feltlager vor Riga den 30 Augusti anno 1621.

(*Egenhändigt.*)

Efther jagh icke haffver underlåtha kunnedt min K. B. med min skriffuelse besökia, så beder jagh doch, han ville min hastige skriffuelse till godha hålla, och hvadh siöfolkett, som nu medh några skipp hemma tilläffventyrs nödhtorfftige varda kunna, them till thett bästa befordra, synnerligen att i tidh samptlige siöfolketts vinterkost måtte annordnas och uthfordras, på thett sedan folkett thess färdigare och villigare vore till alltt nödigtt vintterarbete. Gudh thenn alldra högsta bevara min K. B. och oss alla till en lykosam och fredhligh sammankomst.

M. K. Br. a. B. B. o. V.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Postscriptum (på löst blad).

Nach vorfertigung des briefs sein die Polen mit dero Obristen, Kiski genant, ungefehr 1000 man starck, alhie bej des Kobruns schanz angekommen, dieselbe angefallen, und vormeinet dadurch kuntschafft ein und auss der stadt zu bekommen. Sie sein aber von den unserigen abgeschlagen, das sowol von den ihrigen als auch den unserigen etliche geblieben, unter andern ein Capitein, Abraham Isaacson genant, und ein leutenambt weis man nicht, ob sie geschlagen oder gefangen.

Heut hat der Pole erstlich in seinem quartir seine losung geschossen und doruf sein lager in brandt gesteckt, hinwiderumb

abermahl die schanze angefallen, da er dan wider abgeschlagen, woruf er seine losung wider geschossen und gestrax sich davon gemacht. Ihre Kön. M:tt haben zwar nachgeschickt und einen gefangen bekommen, und lauten die kuntschafften, das zwar ihr intent gewesen kuntschafft, wie obgemelt, aus oder ein die stadt zu bekommen. Von weiterm entsaz vornimbt man noch zur zeit ein mehres nicht. Den 31 Augusti 1621.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Carl Carlssons med Söfren Jute den 18 Sept. Anno 1621 præsent.

---

27. **Riga den 9 Oktober 1621.**

Underrättelse om Rigas och Dünamündes eröfring, Gustaf Adolfs tåg till Kurland och intagandet af Mitau.

Meinen freundtbruderlichen gruss und dienst, *etc.*... Bei iziger mir zugestandenen occasion hab ich abermahl nicht unterlassen sollen, den lieben brudern mit diesem meinem schreiben zu besuchen, und den hiesigen zustandt, was bis dato alhie passirt, zu avisiren. Thu demnach dem lieben brudern hiemit zu wissen, das Ihre Kön. M·tt unser allergnedigster König und Herr, nach glücklicher eröberung der stadt Riga, das schloss Dünemünde auch einbekommen, dorauf ferner sich nach Churlandt mit dero ganzen macht begeben, alda auch das schloss undt stadt Mitow seithero eingenommen, worselbst dan ein zimblicher vorraht an proviant und munition befunden worden. Der feindt hat sein lager anderhalb meil von Mitow geschlagen. Was nun ferner vorlauffen wirt, thut der exitus geben. Dieses hab ich dem lieben bruder in eil nicht verhalten wollen. Alle ding stehen sonsten, Gott lob, noch woll mit Ihrer Kön. M:tt, F. G. und dem ganzen exercitu. Thu damit den lieben brudern *etc.*.... Datum Riga den 9 Octobris anno 1621.

Min K. Br. alltidh till villia och tienst
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

28. **Sundbyholm den 26 December 1621.**

Beklagar att G. ej fått tillfälle att träffa A. O. före dennes afresa från Stockholm. I begrepp att resa till sina gods i Westergötland och Småland, begär G., att A. O. vid Konungens återkomst ville urskulda hans bortovaro och emellertid laga, att flottan finge för densamme nödiga penningemedel. Om tillskott till och plats för riddarhuset. Öfverläggningar med Drottningen och andra om insats af penningar i kopparkompaniet. Nyårsönskan. Begär underrättelse om de senaste nyheterna, särskildt från Konungen. Enkedrottningens afsigt att resa till Stockholm.

Meinen freuntbruderlichen gruss *etc.*... Ob ich wol vor meiner abreise von Stockholm mich erstlich mit dem lieben bruder besprechen und demselben valediciren wollen, so hat doch dasselb wegen dessen, das der liebe bruder vorreist gewessen, nicht geschehen mögen.

Und demnach ich, gliebts Gott, gesonnen, mich furderlichst von hirab nacher Schmalandt und Westergütlandt zu meinen guetern postweise zu begeben, als hab ich zuforderst zeigern, meinen dhiener, an den lieben brudern ihm solchs anzudeuten hiemit verschicken wollen, damit, weil man Ihrer Kön. M:tt, unsers allergnedigsten Königs und Herrn, Gott geb, glückliche ankunft nunmehr furderlichst gewertig, wan etwa höchstgedachte Kön. M:tt in meinem abweesen nach meiner persohn, etwa fragen möchten, der liebe bruder mich alssdan meliori modo entschuldigen wolle, wie mein festes vertrauen zu ihm gerichtet.

Was auch inmittelst zu Ihrer Kön. M:tt schifflote in einem und anderm nötig sein möchte, woruf ich zu sollicitiren den Holmcapitein Severin Hansson und Secretarium der Admiralitet Issrael Kölnern, in befehl geben, wolle der liebe bruder uf ihr ansuchen, bejnebenst den Herrn Cammerrehten unbeschwerte anordnung thun, das ihnen die notturfftigkeit gefolgt, und also höchstgedachte Kön. M:tt meine persohn kunftig nicht beschuldigen möchten, da etwa in einem oder anderm etwas versaumet.

Ich hab auch zwar der abredhe nach mit ezlichen hie umbliegenden herrn und adelespersohnen und unter andern mit Herrn Svante Steinbocken, wegen der zulage zu dem Ritterhause in Stockholm geredet, welcher geantwortet, das zwar die alte Königin, die man izt hie aussprengt todt zu sein*), nebenst ihren miterben ihr

*) Enkedrottning Katarina Stenbock dog den 13 December 1621.

hauss darzu zu geben bedacht sein sollen, welchs auch, seinem berichte nach, des lieben brudern bruder Herr Gabriel Ochsenstern sich erklert haben solle, sein anteil an dem wuesten kirchhofe auch darzu zu geben, so sein sie daher mehr geneigt und sehgen (!) viel lieber, das solch der alten Königin hauss zu Stockholm und nicht der Sturenhauss daselbst darzu deputirt werden möchte, uf solchen fall sie sich dan wilfehrig erklert. Ich lasse mir zwar gefallen, auf was weise es komme, so wil ich meiner zusage alssdan nachkommen.

Mit Ihrer Kön. M:tt, unser gnedigsten Königin und Frauen, als auch andern, hab ich zu Neuköping auch sonsten wegen einsezung in die compagnei geredt. Es wil sich aber keiner recht eigentlich darzu einstellen oder finden lassen, wie dan höchstgedachte Kön. M:tt sich soviel erklert, da dieselbe etwas dabej thun solten, das Ihre M:tt alssdan von der compagnei und sonderlich Herrn Schedingen desswegen gnugsamb caviret sein wolten.

Dieses hab ich den lieben bruder, den ich damit nebenst allen den lieben seinigen hiemit ein fröliche, freudenreiches und demselben ebenmessiger vieler guter jahre von herzen wil gewunscht haben, nicht verhalten wollen, freuntlich bittend, der liebe bruder wolle mich zeigern meinem dhiener unbeschwert, was des orts guts neues passirt communiciren, und doruf widerumb an mich ungeseumbt abfertigen. Lasse uns damit *etc.*... Sundbyholm den 26 December 1621.

(*Egenhändigt.*)

Välborne Her Cantzler, käre broder, thenna min hastige Tyska skriffuelse ville du icke förtänkia, medhan migh icke tidh gaffs sielff att skriffua, och förseer migh lijkaväl visserligen, såsom och vennligen beder, att min K. B. obesväradh vara ville migh någedh meddhela, hvadh för aviser ifrån vår nådigste Herre Konungh uthur Lifflandh såsom och andra ortter nu förhanden vara må. Jagh tienar min K. B. alltidh gärna igen. Hennes Maiestett Drottningh Christina achttar sigh efther nyåhret till Stockholm, menn, så frammtt att Konungen icke och så snaart åhr förmodandes, troor jagh väl, att Hennes Maiestett och medh sin ankomst någedh längre fördröyer. Gudh låthe theras Maiestetter lyckeligen och gladeligen åther samman finnas. Befaller *etc.*...

Min K. B. alltidh till villia och tienst
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

29. (*Egenhändigt.*) **Bergqvara den 27 Januari 1622.**

Med öfversändandet af penningar, som G. lofvat insätta i kopparkompaniet. Hans insamlingar för samma ändamål. Afgiften till Riddarhuset skall lämnas af G. personligen. Har af pesten afskräckts från en tillärnad resa till Vestervik.

Brodervilligh och vennligh hälsan medh Gudh *etc.*... Thernäst, välborne Herr Cantzler, käre brodher och synnerlige tillförlåthne godhe venn, förhåller min K. B. jagh vennligen icke, att, såsom aff migh uthloffvadh var, jämtte andra innsättia en summa penningar uthi Koppar-Compagnidh, så sender jagh nu medh thenna min drengh, breffvisare Erick Joonsson, för min person sielff fyrahundrade daler, sedan och för the fattige och faderlöse under siöfolkett etthundrade daler, som jagh till siös thetta åhr samladh haffver och hoos mig alltt härtill behållidh. Jag förhoppas, nähr Gudh vill, jagh åther till Stockholm kommer, att finna uthi armbössan, som jagh befalledh haffver monadtligh att sammla uthaff siöfolketts lähningar, så myckett eller mera att leffverera ther till. Beder så härmedh min K. B., att han ville min tienare undervijsa, huru och hvem han samma penningar tillhanda ställa skall, att jagh therpå förvissadh och föräkrad vara må.

Hvadh anlangar the 40 daler till Ridderhusedz behoff vill jagh sielff närvarandes medh thett alldrasnaraste näst Gudz hielp innläggia, och förmodar, att then lilla drögzmål till inthett hinder theruthi vara kann imedlertid.

Nya tidender belangande haffver jagh ännu inga synnerlige förnummidh, uthan att jagh aff min proposito till att draga till Västervijk vardt affvendt igönom Her Nils Gyllenstiernas skriffuelse de peste, som ther ännu grassera skall, menn här omkringh, thess Gudhi loff, höres theraff slätt inthett. Veet så för then skull på thenna tidh inthett synnerligidh mera till att skriffua, uthan befaller härmedh min käre broder *etc.*... Datum Berquara Januarii 27 anno 1622.

Min K. B. alltidh till tienst och villia
Carl, Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

80. Stockholm den 24 Juni 1622.

Rekommendationsbref för Martin Timme, som berömmes såsom en språkkunnig och skicklig person, lämplig att användas i Lifland. Åberopar rörande nyheter sitt till K. Maj:t afgångna bref.

Meinen freuntbruderlichen gruss, *etc.*... Demselben kan ich damit zu berichten nicht unterlassen, das zeiger dieses, Martin Timme, dessen persohn undt zustandt dem lieben bruder gnugsamb bekant, gesinnet in Liflandt, worzu Ihre Kön. M:tt, mein gnedigster König und Herr, ihn etwa aldar gnedigst gebrauchen wolten, zu begeben, damit er also vor seine vorige und noch kunftige dhienste zu seiner zeit gebuerliche belohnung bekommen möchte.

Wan er mich dan gebeten, ich ihme desswegen an den lieben brudern, zu dem er sich viel gutes vorsehen thut, hiemit recommendiren wollte, so hab ich solchs gerne mittgeteilet, und ist an den lieben brudern mein freuntlich bitt, er wolle sich gedachten Timmen zu aller guten beforderung empfolen sein lassen, wie ich dan auch erachte, weil ihm des lands gelegenheit aldar bewust, er auch der sprachen kundig, er umb soviel mehr dhienlich sein könte und ihn entweder in höchstgedachter Kön. M:tt, unsers gnedigsten Königs und Herrn, dhiensten an einem ihm dhienlichen ort unterbringen, oder auch das der liebe bruder ihn selber uf seine von obhöchstgedachter Kön. M:tt ihme daselbst donirte gueter gebrauchen wolle.

So lang er bey mir umbgegangen, kan ich ihme gnugsame zeugnus geben, hat er sich in allem getreu fleissig und villig verhalten, was ihme von mir anbevohlen worden, woher ich dan auch desto mehr gern sehge(!), er dieser vorschrifft fruchtbarlich geniessen möchte, welchs ich mich dan auch zu dem lieben brudern gewiss vorsehe. Was sonsten an diesen orten neues passirt, wirt der liebe bruder aus meinem an vielhöchstgedacht[e]r Kön. M:tt underthenigstem schreiben zu vernehmen haben. Wormit ich den lieben bruder *etc.*... Datum Stockholm 24 Junii anno 1622.

Min K. B. alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

31. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 3 Oktober 1622.**

Från A. O. mottaget bref. Tackar för underrättelsen om fredsunderhandlingen; åberopar bref till J. de la Gardie rörande omdömen i Tyskland om samma underhandling, sändt med skeppet Engeln, hvilket afgått med penningar till Lifland. Trots den ordinarie postens afstannande till följd af penningebrist hade en del nyheter framkommit, som J. Skytte torde meddela A. O. Oroligheter och värfningar i Polen. Friheter beviljade katolikerna i England. Ryske Storfurstens frieri till drottningens syster. Inhemska nyheter om A. O:s maka, Carl Philips begrafning, Kurfurstinnans resa, pesten i Östergötland, årsväxten och spannmålsprisen. Helsningar. Ordres rörande La Chapelles dragoner. Om anordnande af en postfartyg.

Min brodervennlige och välvillige hälsan förseendh *etc.*... Jagh haffver min K. B:rs skriffuelse medh Cammereraren Gärt, af dato Riga den 19 Septembris, die Michaelis här i Stockholm väl undfångidh, menn then förre min K. B:rs skriffuelse, om hvilken therhoos förmäles, haffver jagh ännu icke förnummidh.

Och såsom jagh aff thenna förnimmer, huru vidt medh fridztractationen foort ähr kommidh och præpareradh till then tidh, så önskar jagh aff Gudh then alldrahögsta, att sedanmera hans gudhdommelige välsignelse till någen fruchttsam effect må kommen vara. Menn huru såsom i Tyschlandh om thenna tractat judiceras, varder min K. B:r någerlunda aff min skriffuelse till min käre frände Greff Jacob, medh K. M:ttz örligh skipp Engelen samptt några 1000 daler penningar then 24 Septembris thärifrån affärdigadh, och medh Gudz hielp nu väl frammkommidh, haffva förnummidh.

Hvadh sedermera aviser anlangar, så ähre nu i går, sedhan som någen tidh ordinarie posten cesseradh haffver propter defectum pecuniæ traditæ (ther öffver Leonardh von Sorgen ännu klagar), lijkaväl åthskillige ankomna. Och efther jagh ey annars troor, änn att Herr Johann Skytt vel proprio instinctu vel jussu Regis, them min K. B:r medhdelar, vill jagh här vidhlufftigare therom icke förmäla, änn som allenast, att, oansedt aviserna förmäla, thett i Pohlandh staten ähr ännu temmeligh turberadh, rockos*) moveras, och in Turcia några Poloni ablegati, propter incursiones Cosackorum, stranguleradhe; lijkaväl (såsom H. K. M:tt sielff i går om affton eftther några fremmandes berättelse nådigst migh och några flera föresadhe) Kongen i Polen till 4000 Tyscha soldater verffvadh haffver, hvilkett väl ursaak giffver till

*) = Adelsuppror.

dubitation om the Polers sinceritet, medhan the sigh ännu så stark till felltt emot eder ther förhålla; menn Gudh giffve them en ringh i näsan till en annan vägh och bevara eder samptligen för theras garn.

Att och Konungen i Engelandh skall haffva admitteradh publicum exercitium missæ in suis Regnis, thett continuera aviserna. Uthur Rysslandh haffva vij gönom Storfurstens post, Eliseas, en ny anmodhningh, nemligen om svågerskapp medh vår allernådigste Konungh och Fröken Catharina, vår N. Drottnings syster, till Storfurstens conjugium. Hvad svar han reporterar, kann härnäst och en annan gångh min K. B:r förnimma. Res, ut magni momenti est, sic variis consiliis agitatur.

Min K. B:rs hussfru ähr nyligen härifrån och hemm dragen, och förmodas i thenna veckan hijt igen till Fru Britas på Fåhnöö begraffningh, för then skull och inga breff ifrån henne nu medhföllia.

Salige Herttigens begraffningh ähr stämmdh then 20 Octobris, och om Churfurstinnans affresande uthur landet fòör eller sedan ähr ännu ovist. Kann och tilläffventyrs väl fördröyas till våhran, elliest moste Herr Gabriel Göstaffsson Hennes Churfurstlige Nådh hela resan hemmåth följgachttigh vara.

Hvadh anlangar åthskillige sakars tillståndh här hemma, så ähr, Gudhi loff, ännu ett lideligidh väsende, ändoch uthi Östergöttlandh, synnerligen omkringh Linköpingh, pestis hart haffver grasseradh, och ännu förnimmes icke någedh åtherholdh. Åhrsvexten haffver Gudh väl giffvidh, änndoch oväder medh innefallidh ähr, som på åthskillige ortter skadha giordt haffver, så att på en ort rogen, på andra ortter kornet större skadha lididh haffver och dyrare falla kan, doch icke, thess Gudhi loff, att förmodas skulle en allmänneligh dyringh för then skull.

Uthi Dantzig, änndoch på en tidh spannemålen hadhe affslagidh till en temmeligh prijs, så säyes nu, att hon åtherigen ähr uppstijgen och elliest på alla äthande varur dyrdt nogh skall vara.

Thetta ähr, som jagh thenna gången uthi en hast min K. Br. icke haffver kunnedt förhålla, och hvadh vidhare härefther skriffvärdigt kann förekomma, skall jagh icke häller förgäta. Befallandes härmedh *etc.*... Aff Stockholm Octobris 3 anno 1622.

D. T. V. B:r och V. alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Käre broder. Jagh beder, att du obesväradh vara ville och hälsa Fellttherren medh min tienst, min undskyllan ther hoos görandes, om migh tidhen för kortt faller att honom thenna gången någedh tillskriffva.

The soldater aff La Chappelles dragoner, som nu medh öffver till convoy föllia, om [the] ther behöffvas, och medhell till theras uppehälle finnes, måge the ther behållas, haffver H. K. M:tt nådigst befalladh, elliest kunne the på samma skipp åther hemmkomma. Jagh hoppas och innan ett par dagar en boyort affärdiga, som kann till kundskapp aff och till här emillan brukas, och sådant skulle lenge haffva skedt varidh, om thett stränge motväder aff vestan icke hadhe förhindrad thess ankomst, såsom och aff Hannibal ännu inga tidhender höres. Och hvadh mera sigh förlöpet, kan aff Capiteinerna min K. Br. berättadh varda. Atque hisce iterum et identidem bene ut valeas Deum precor.

---

32. Stockholm den 28 Oktober 1622.

Skeppet Engelens återkomst från Lifland med bref från A. O. Önskar framgång åt den ännu pågående underhandlingen. Till Lifland afgångna fartyg med penningar. Intet nytt vore att förmäla, helst den ordinarie posten från Hamburg uteblifvit. Pest och febersjukdom i landet. Ryska sändebudet hade fått ett obestämdt svar; ett nytt kunde snart väntas.

Min broderlighe vänlige och välvillige helssan *etc.* ... Välborne Her Axell Oxenstierna, broder och synnerlige gode vän. Min K. B. förholler jagh hermedh brodervänligen icke, att dedh skepet Engelen, som ifrån Righa affärdigat, åhr i går välbehollit ankommen, derutaf Hans Kon. May:tt min K. B:s schrifvelsse bekommit hafver, hvilcket H:s K. M:tt mycket frögdat hafver, att några kunskaper derifrån bekomma om des statz lägenheet och ider samptlige välmågo att förnimma.

Så förnimmer jagh deraf, att dedh icke åhr kommen åhnnu til den ända, man dedh giärna hafva vill. Och åhr doch uthi den godha förhopningh, att Gudh alzmechtigh altingh til dett bästa lagandes varder, der om och vij hans guddomlige almacht innerligen och af hiertadt bedia moste, och alt derhädan dirigera, dermedh blotsuthgiutelsse kunne förtagedt varda. Den andra posten,

min K. B. förmäler om att hafva förskickat öfver landh, åhr åhnnu inthe kommen.

Här åhre och affärdade tvänne skep, sedan som Engelen lop af, medh peninger öfver till Righa, som åhr Leoparden och Mercurius. Så förnimmer jagh, att Leoparden skall vara öfverkommen, män Mercurius skall vara åhnnu i skären för moothväder. Her affärdigas och åhr nu ehn boyorth medh peninger dijtt öfver, och önskar, att bådhe denna och den förre motte väll framkomma.

Elliesth, käre broder, hvadh nya tijender ifrån denna lantzorth belangar, och min K. B. doch åstundar att vetta, så veett jagh på denne tijdh M. K. B. icke något synnerligit att schrifva, och helsth efter den ordinari posten ifrån Hamburgh sigh ickie nu så continuerer. Ifrån Danmarck hköörs heller inthet något nyttigt (!), som värt åhr att schrifva om.

Huru elliest her hemma uthi landet tilstår, så grasserar pestilentzien på några orther heromkringh såsom och ehn heftigh brännesiucka här i staden, af hvilcka och många döö, som skedt åhr medh Nils Gyllenstierna och Pelle Pederson, föruthan månge andra gemene. Gudh alzmechtigh han afvände syndastraffedt och giöra korsset lindrigh.

Den Ryska Gesanten, som här varit hafver, om hvilckens värf min K. B. tilförende kunnigt åhr, hafver bekommit så oblique svar, hvarcken nej eller ja, så att jagh visserligen troor, att vij oförtöfvadt ehn annan gesanter derifrån hafva att förvänta, *som i Tyschlandh hoos försterna thettsamma sollicitera skall*). Och der han medh saacken retteligen omgår, *kan tilläffventyrs saken*) sin fortgångh vinna.

Detta jagh min K. B. efter denna tidz lägenheet icke hafver velat underlåtha, och härmedh önskar min K. B. medh sampt hans medbröder uthi deras förehafvande mycken lycka och framgångh och komma till ehn önskeligh enda; så att hvar och en medh godh hälssa och välmågo måtte komma hvar heem til sitt igen. Vill nu *etc.*... Datum Stockholm den 28 Octobris åhr 1622.

Min K. B:r alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

*) Orden inom asterisker äro af G. egenhändigt tillagda.

33. (*Egenhändigt.*) **Letnisa (?) i Jama län den 23 April 1623.**

Åberopar rapporter till K. Maj:t. Begär öfversändandet af bokaska och sänder ett par finska knektar, som förstå att bereda sådan. Anmodar A. O. att skaffa svar på brefven till K. Maj:t. Beger sig till Nöteborg, Kexholm och Finland för mönstringar, hvilkas fördröjande A. O. anmodas att ursäkta hos Konungen. Landafsöndring till fästningarne i Ingermanland måste föregås af en ny jordrefning. Förhoppningar om polska stilleståndets förlängning. Den tidiga våren.

Välborne Herr Rickscantzler, *etc.*... låther jagh all vidhlufftigheet bestå, medhan jagh veet, att min K. B:r icke long tidh haffver monga longa skriffuelser att läsa, och doch alltt thettsamma uthur min underdånigste skriffuelse till H. K. M:tt varder min K. B:r nogsammtt kunnogdt bliffva*).

Hvarföre jagh allenast min K. B:r vill vennligen påmintt haffva om en godh befordring för Hanns Möller till att bekomma några tunnor bökeaska hijt öffver till sigh att probera uthi smälttningen, såsom jagh och för then ursak medh breffvisare öffversender två Finska knechttar, som veta rätt att brenna askan, om the kunde H. K. M:tts tillståndh och pass ther till åth Calmare bekomma, och sedan medh askan bliffva befordrade till Narffven igen.

Hvadh jagh elliest uthi min skriffuelse till H. K. M:tt underdånigst omförmält haffver, förmodar jagh min K. B:rs befordringh om svar hijtöffver igen. Imedlertidh jagh migh begiffver åth Nötheborgh och Kexholm och sedan till Finnelandh igen att fulländа mönstringarna, hvilkett, om längre fördröyer, änn som H. K. M:tt till äfventyrs hade förmeent, jagh beder, att min K. B:r ville H. K. M:tt underdånigst låtha förnimma, att efther min instructions lydelse och för åhrstidens alltt härtill samptt några personers, synnerligen regimenttsskriffuares och officerers frånvarelse, medh mönstringarna icke mera haffver lida kunnedh.

Thesslijkest, then landsaffdeelningen här uthi Ingermannlandh under befästningarna icke nu så fullkommligen skee kan, (ändoch jagh någedh nähr förslagh therpå medhaffva kann), föränn som en jordareffningh och inquisition om the tvistige sakar här hollden åhr, hvilkett migh synes nyttigtt vara, att icke lenge medh fördröya. Doch hörer ther och godha opartiske männ och någen tidh till.

*) För detta år, 1623, saknas i Riksarkivet alla skrifvelser från G. till K. Maj:t.

Hvadh nya tidender annlangar, så åhr hvar mann här i godh förhoppningh om fridhens prolongation på Riksdagen i Polen bevilliadh, therom min K. B:r uthan tviffvel allaredha bättre kundskapp haffver.

Sommaren tränger här väldigtt inn, så varmtt och heet strax uthi påskahöghtidhen och ännu, såsom jagh icke minnes kann på thenna åhrstidh skedt vara. Härmedh befaller jagh min K. B:r *etc.*... Datum Letnisa uthi Apolichski Pogost i Jamma lähn. Aprilis 23 anno 1623.

Min K. B:r a. T. T. och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

34. Åbo den 29 Juni 1623.

Välönskningar. Trots allmogens fattigdom, vore tillståndet på orten godt. Man hoppades god skörd. Begär, att A. O. i händelse af Konungens frånvaro ville besvara G:s till honom ställda, här medsända bref om Finlands försvar. G. dricker gemensamt med Carl Oxenstierna A. O:s skål

Min broderlighe vänlighe och välvillighe hälsen *etc.*... Och derhooss, välborne käre broder, efter som migh nogerlunda gifs tilfälle, hafver jagh icke kunnat förbijgå låtha, uthan min K. B. medh denne min schrifvelsse brodervänligen besöckia, och derhooss önskar min K. B. sampt hans älskelige kärkompne vedh godh hälsse och välmågo vara stadde.

Hvadh ahnbelangar att låtha min K. B. förnimma om denne landzorths stat, så står här ähnnu, dess Gudi skee loff, tämligh väll till, ehuru väll att stoor fattigdom hooss ehn parth af almogen ähr. Doch förhoppas man dedh bästa af jordenes grödo, som dedh sigh låther påskina att förmodha, dedh Gudh alzmechtigh härefter ville dedhsamma väl mogen i huuss komma låtha.

Elliesth, käre broder, hvadh som här kan bestelt vara, såsom och om någett sigh förfråga, hafver jagh schrifuit Hans Kon. May:tt uthi underdånigheet derom till, af hvilcketh jagh min K. B. hermedh en copia*) tilsänder, på dedh att, hvar H:s K. M:tt

---

*) Bilagan (en kopia) har följande lydelse:

Stormechtigste Konungh etc. Allernådigeste Herre och Konungh. Effter såssom the esspinger her uthi Finlandh schulle byggias och förferdigas, och nu

vore någett långt nedher i landett stadder, att jagh då min K. B. godha rådhsamme betänckiandhe deruthinnan bekomma måtte,

---

otta stycker ifrån Viborgh åhre först ferdige bleffne och hitkomna, så öffversender till E. K. M:t jagh dem medh Capitein Hans Andersson underdånigst. Och skolle dee andre her ifrå Åbo och Helsingefors och Ekenäs medh snareste effterfölgia.

Jagh befruchter vell, att the icke vardhe alle thenna gången så vell tilredde, såssom E. K. M:t vell schulle kunne behaga, meddan dett åhr man capiteinernes och timbermenens (som dem bygt haffva) första prob, doch förmoder jagh, att de scholle bleffva tienlige, och, om flera scholle herefter opsättias, de samme varda beter formerade.

Lådiorna ifrån Narffven åhr jagh och alle dager förmodandes, men deet enstrångia sudvästenmotvederedh åhr deres förhinder, såssom och garnisonernas complerıngh icke ännu till Riga åhr fortsegledh. Jagh haffver och förordnadh, att aff dee lådior, som i Narffven bliffva, altidh två aff och till her emellan löpa skolle och ifrån Räffvell så vell som Narffven oss kunskap giffva.

Thesslikest haffver jagh ligendes vedh Össell och uthi Monsundh en lådia, herifrån utsendt, som acht hafva skall, om fienden till efventyrs medh sinne espinger eller lådior långz Curiske stranden kommo stryckandes hijtt inpå oss, att giffve oss i tidh derom kunnskap.

Så åhre och alla inlopp uthi skäregorden medh vacht försedde ytterst i haffklipperne, och nu i desse dager, om Gudh vill, achtar jagh migh sielff der utt medh Capitein Hans Eckholtz compagnie, och, hvar som legenheett kan finnes, opretta några skansser uthi inlopen och dem medh folk aff knechter och bönder besättia, till hvilken ända bönderne i skäregården och på faste landett uthmedh siösidan bliffva rotskreffne.

Och på alla fall, der som vij icke så medh macht kunne förhindre fienden att komma in i skäregårdhen, så åhre på åtskijlliga orter bestelte en hop medh båtter, som skolle sammenknippas några fast uthi hvarannan, full medh tierra, torrvedh och halm till att medh vedderett latta före, optenda medh eldh, inpå fiendes schiepflåtta, på hvilken sidha helst väderedh blåssa vorde.

På faste landett åhre rytterna långz siösidan förlagde till att hålla vacht, doch her ved Åbo näst hoss på ehn half och ehn mill fem compagni ryttare sampt adellens rostienst, så att, om nöden trängde, man uthi en hast uthi eht legher sammanryckia kan. Thesslikest åhre öffverster för bönderne, som rotskriffne åhre, förordnede uthi södre Finlandh Christer Clausson till Spurilla och gamble Lindorm Classon emellan Hangöö udh och Åbo, uthi nore Finlandh Härman Flemingh och Carll Persson, up i Tavastelandh och Öffver-Sattagundæ Jöns Kurck, på Nylandz sidhen och hoss Helsingeforss Ståtthållaren Erich Harre och Öffversten Ehrnesth Creytz, som både krigzfolcket och bönderne haffver i commando.

Doch, effter de ett att Erich Boye haffver sin tienst underdånigest E. K. M:tt gönom migh begieradh presenteras, åndoch jagh viste honom icke ännu vara aldeles uthi E. K. M. gratia, haffver jagh leckvell icke kunnet honom latta in otio, ne nihil agendo ex desperatione quadam aliquid mali agere incitaretur, till thess E. K. M:ts nådigeste vilia derom migh vorde kungiordh, och således förordnadh honom hoss bönderna uthi Borgå lhän, oansseett han synnerligen åstunder vara hoss krigzfolket.

huru och på hvadh sätt man dedh bästh företagha och förrätta skulle, som kunne vara H:s K. M:t till nådigt behagh. Herom min K. B. migh och varder tilschrifvandes. Vill nu härmedh *etc.*... Datum Åbo den 29 Junii åhr 1623.

Min K. B. alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

(*Egenhändigt.*)

Jagh förhåller och min K. B:r vennligen icke, att Bror Herr Carl Oxenstierna och jagh dricka min K. B:s och hans hussfrus skåål medh en miölkebunka och sköllia efther medh godt sabellvijn, begärandes, att han gör oss lijka så beskeedh och ville aff oss samptligen vara venligen hälsadh. Actum på Runsala.

Uthi Viborgz län haffver Sven Månsson effter E. K. M:ts nådige befalningh all beskeedh, och bliffver thesslickest der i länet Nils Månsson medh sinne ryttare.

Till rytternes såvell som knechternes födo, medan dee icke möcket haffva medh sigh föört, och allaredo öffver fiorton dager några 3 vickor sigh sielffva haffva opehållett, thesslickest bönderne icke ännu rådh haffve att utgiöra sin räst eller någon hielpegiärdh, haffver man måst söckia andra meddell till att seden betalla aff deettt, som hoss bönderna inneståår, när dee fram i höst bättre råådh haffva att utgiffva.

Effter deett och, allernådigeste Konungh, att alt rytteriedh besvärer sigh öffver den höghe verderingen, som Ståtthållarne them uthi tildelningen på hemanen och partzellerna påräckna, tvertt emott den verderingen, som Jochim Berndes hadhe medh sigh hijtt till Finlandh fört, thesslickest att ifrån derres förleningzbönder ähre knechter utskriffne, och fördenskuldh bönderna icke förmå att utgiöra dem sin rättigheett, begierandes therpå E. K. M:ts öpna breff att varda thermedh hereffter förskonade, haffver jagh dem förtröstadh dermedh och beder E. K. M:t underdånigest derom, medan jagh seer dem elliest alt för knapt falla varder.

Så ähre och en part ryttare, hvilka fångne haffve varit i Pålandh, item enkior, som sinna män haffva mist, och bedia om något vederlagh för sin skadha och ännu thetta års frijheett på sinne gårdher, att dee åther igen måthe sigh oprätta medh hester och giöre E. K. M:t tienst vidare derföre. hvilket jagh ickie heller haffver dem kunnadh affslå, aldelles uthan på E. K. M:ts nådige behagh och vidare förklaringh dem effterlåthet, på deett att både dee och andre dess bäter modh haffva schulle att bevissa E. K. M:t sin schyldige trooheett och tiensth. Underdånigesth förmodendes E. K. M:ts nådige vilja och behagh heruthi, huru jagh vidare dermedh migh förhålla skall. Härmed E. K. M:t *etc.*... Aff Åbo slott Junii 28 Anno 1623.

---

35. Stockholm den 2 Oktober 1624.

Om några fartygs afsändande med penningar och spannmål samt andras ankomst till Stockholm: om inställandet af C. Flemmings resa till Konungen, emedan denne väntades till Stockholm.

Meinen freuntbruderlichen gruss *etc.*... Ich kan dem lieben bruder hiemit nicht verhalten, das die zwene schiffe als Engel und Jonas, so mit dem gelt nach Riga sollen, bereits segelfertig liegen. Das schif Turtuldaube sol nach Neuköping, alda getreide einzunehmen, und nur uf den windt warten. Sonst ist das schif Leopart mit briefen, die der einspenniger liefern wirt, von Riga widerkommen. Das neue schiff Alexander Magnus ist auch von Westerwick hie angelangt.

Und weil Ihre Kön. M:tt, unser allergnedigster König und Herr, gnedigst an Admiral Fleming begeret zu dero zu kommen, weil aber leider wegen eingefallener traurigen hinderung höchstgedachter Kön. M:tt reise sich geendert, er, Fleming, auch das gelt zu den leutenanten volck zu werben noch nicht bekommen, und man höchstgedachter Kön. M:tt ankunft furderlichst alhie gewertig, als hat er, Admiral Fleming, seine reise so weit eingestelt. Und weil dis geringe sachen mehrhöchstgedachte Kön. M:tt damit zu importuniren, als bitte ich den lieben bruder dienstlich, derselbe es offthöchstgedachter Kön. M:tt underthenigst zu referiren unbeschwert sein wolle, damit uns götlicher tutel befehlendt. Datum Stockholm den 2 Octobris anno 1624.

(*Egenhändigt.*)

Min K. B:r ville thenna min hastige skriffuelse tillgodha hålla och vara härmedh Gudhi befalladt. Vale.

D. T. och W. B:r alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

36. Riga den 14 Juli 1625.

Från A. O. mottaget bref: de däri gifna föreskrifterna skola efterkommas. C. Fleming går med folk uppåt Düna med ammunition och proviant. Skeppen skola affärdas efter K. M:t ordres. Riga borgerskaps beredvillighet att på vissa vilkor skaffa folk och hästar. Underhandlingar om aflöning af en fältskär med biträden, som skulle förestå sjukvården vid armén. Rykten om ankomsten af ett holländskt sändebud.

Min brodhervänlighe hällssan *etc.*... Välborne käre brodher, Her Cantzler. Näst all lycksaligh välfärdhz önskandhe, gifvandes min K. B. brodhervänligen tillkänna migh hafva bekommit min K. B. skrifuellsse, daterat uthi lägrett Kegom den 12 Julii, och hvadh min K. B. uthi samma sin skrifuellsse förmäler skall medh högsta flijtt blifva effterkommitt, sampt hvadh annatt mehra H:s K. M:t nådigst uthi sine skrifuellsser förmäler, så myckett någensin möigligitt vara kan och tijden medhgifver.

Admiral Flemingh drager i afton medh 200 man båtzmän effter H. K. M:tz skrifvellsse och befallningh op till fallet att förhielpa ammunitionen och profviantet opått medh hvadh mehra H. K. M:tz skrifuellsse förmäler.

Skepen skole och blifva afferdedhe hvar till sin orht, effter H. K. M:tz befallningh. Och dhe skepen, som till Sverige skolle, kan ähnnu ehn dagh eller två förbijghå, och, hvar några saaker imedlertijdh förefölle, som öfversendas kunde, derom velle min K. B. migh avisera, när någett budh heremellan går.

Hvadh borgerskapett här i stadhen belangandhe, så läthe de sigh nogsampt villige befinna, så myckett möigligitt vahra kan och nu tillsagtt, att velle förskaffa till ehn 50 man arbetzkarar här af stadhen till Rummell att hielpa till medh styckens och profviantz öfverförandhe, dock så att dhe af H:s K. M:t blifve underhåldne medh daghpäninger n[ämligen] 8 öre om dagen. Min K. B. ville hoos Cammereraren Giärdt Dirichsson lätha ahnhålla, att dherpå ahnordhningh göras måtte, *om the nägedh mera behöffva, änn som härifrån them gifvidh ähr*). De hafve och tillsagtt medh dhe hästar, H:s K. M:tt medh sigh op bekommitt hafuer, velle till 100 förskaffa, såssom och nägett fram bättre till 100 vagner medh ett par hästar till hvar vagn, *reknandes thesse 100 hästar medh ther uthi*), så att man deras vällvilligheet nogsampt spöria kan.

---

*) Orden inom asterisker äro af Gylldenhielm egenhändigt tillaggda i marginalen.

Vijdare låther jagh min K. B. brodervänligen förnima, att Fälltthеrren och jagh hafve acorderat medh balberaren, som öfver dedh siuka fålkett vara skulle och honom föreslagitt 50 daler om månan, men så står han derpå att velle hafva 50 rijkzdaler och frij kosth. Doch förmenar jagh, att, der han bekommer dhe 50 rijkzdaler allena, att han skall latha sigh dermedh nöigha och hålla sigh kosth och medicamenta sielf, sampt medh två mestersvänar. Der min K. B. så behagar, kan derpå ahnordhningh stelles. Detta jagh min K. B. brodervänligen icke hafver velatt förhålla, och befaler min K. B. härmedh *etc.*... Datum Rijgha den 14 Julii åhr 1625.

Min K. B:r alltidh [till] tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

(*Egenhändigt.*)

Här säyes och vara en Holländsch Gesanter dageligen förmodandes. Huru mann sigh medh honom förhålla skall, ther han ankommer, ville min K. B:r oss och förnimma låtha.

---

37. Riga den 24 Juli 1625.

Om underhåll åt ett ankommet holländskt sändebud; begär ordres rörande hans konvoj till Konungen.

Min broderlighe och vänlighe hälssan *etc.*... Välborne käre broder, Her Cantzler, min K. B. förholler jagh brodervänligen icke, migh hafva bekommit H:s K. M:tz nådige schrifuelsse, deruthinnan H:s K. M:t nådigst förmäler, huru medh den Hollandske Gesanttens*) tractament här skall förholles, n[ämligen] på 30 daler om daghen, och dem lefverera honom genom sina tienare sielff att uthspissa. Så aldenstundh man hafver, strax i begynnelsen han ahnkom, låthit spissa honom, såsom dedh sigh bäst kunne tiena, här hooss ehn Rådhherre i stadhen, kan icke väll skee den nu att förandre, och kan man icke medh 30 daler något synnerligit uthrätta, så frampt dedh skall gå någett åhrbart till, såsom och H:s K. M:t uthi sin schrifuelsse förmäler att låtha achta väll honom

*) Caspar v. Vosberghen.

up. Herom jagh och H:s K. M:t i underdånighett tilschrifvitt hafver.

Min K. B. ville fördenskull hooss H:s K. M:t i bästa måtto lämpa, och så snart H:s K. M:t ähr lyckeligen till Kegom ahnkommen, migh då vijdare avisera om hans förhollandhe. Såsom och min K. B. ville migh particulariter vetta låtha, der han fordras til H:s K. M:t, [om] jagh då skulle uthi eigen person gifva honom leigdhe ett stycke vägh, eller och elliest låtha draga honom medh dem honom till confoij förordnadhe blifva. Min K. B. varder migh medh första härom aviserande. Befaler min K. B. altidh Gudh alzmechtigh. Datum Rijgha den 24 Julii åhr 1625.

Min K. B:r a. till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

38. (*Egenhändigt.*) **Riga den 27 Juli 1625.**

I stället för ett af A. O. begärdt kompani till Keggums skans sändes ett annat, närmare tillgängligt, att kvarstanna, till dess det förstnämnda kan infinna sig. Tackar för mottagna underrättelser och väntar nya sådana.

Välborne Her Cantzler K. B:r. Näst *etc.*... Förhåller jagh min K. B:r icke, att på timman ankom min K. B:rs skriffuelse och begäran om ett compagni soldater aff Flemmingens regimente till att vara på schantzen hoos Keggom, hvilkett i morgon afton skulle ther vara förhanden. Menn efther aff samma regimentte, hvilkett ligger vidh Nyamynde, icke så snaart kan komma, haffver jagh afftaalt och befalladh Christoffer Assersson, att han aff sina, som nu på vägen marchera till Kokenhusen, skulle så lenge låtha bliffva ther hoos skanttzen, som behöffvas kunde, then att försvara, till thess i morgon eller öffvermorgon the andra dijtt upp komma. Och imedlertidh vill jagh efther min K. B:rs Cantzlerns begäran thett andra beställa, såsom snarast kan mögeligidh vara. För communicerade tidender tacker jagh min K. B:r och önskar vidare lycka.

Breffven, som till Sverie skole, vill jagh och medh flijt beställa. Om någedh sedan ähr ther hoos min K. B:r förekommidh, värdigdt att veta, förmodar jagh aff min K. B:r medh thenna post

ytterligen varda aviseradh. Och befaller min K. B:r *etc.*... Rigæ Julii 27 anno 1625.

M. K. B. A. T. T. O. V.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

39. **Riga den 28 Juli 1625.**

Begär förklaring rörande ett gods i Lifland, af hvilket en del blifvit bortgifvet till tvenne personer Christoffer Assarsson och L. Hintelman.

Wolgeborner undtt edler Her Cancellar *etc.*... wirdt mein lieber bruder auss einvorschlossener supplication*) mith mehrem ersehen so woll die controversiam zwischen dem Hern Obristem Christoffrem Assersohne undt den Hern Doctorem Hintelmhan wegen einnes im gebieth Nytouw belegenen gudtes, alse auch dess Hern Doctoris petitum. Wan nuhn ohne Ihrer Königl. May:tt meinnes gnedigsten Königs und Hern gnedigsten oder des lieben bruders grundelichen resolution ich in diessen controversia nichts exsecutive zu decidieren weiss, in dem höchstg. Ihre Konigl. [May:tt] das particulare gudt dem Hern Doctori ob servitia partim præstita, partim posthac præstanda ad tempus determinatum, dem Hern Obristem aber das ganze gudt cum omnibus pertinentiis antiquissimis in amplissima forma, jure feudi perpetuo, gnedigst conferieret und per expressum renovieret non sine onere, undt diesse postrema donatio regia, eaque universalis, priorem particularem quasi annihilieret, dahero ex tenore diplomatis regii diesse particula dem corpori, et consequenter dem Hern Obristem restituiret, jedoch dem Hern Doctori recompensa æquivalens, ex munificentia regia erheblicher uhrsachen halb, retribuiret werden muss, alse ist mein freundtbruderliches ahnsuchen ahn meinnen lieben brudern, er mihr in dissen differentie guthe declaration innerhalb gewisser zeith ob messem instantem zukommen, oder dem Hern Doctori, der ahn meinen lieben brudren jezo vorreiseth, einne gleichmässige recompanss bey Ihren Königl. May:tt zu erhalten, ihme ohne vördruss ahngelegen sein lassen wolle. Solche hohe promotion wirdt umb den lieben brudren ehrengedachter Her

*) Bilagan saknas.

Doctor zu vordienen sich willigk erzeigen, denselben *etc.*... Riga den 28 Julii anno 1625.

Min K. B:rs vällvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

40. **Riga den 1 Augusti 1625.**

Begär K. Maj:t förklaring rörande böndagar, på det att kungörelsen därom tidigt måtte komma vederbörande tillhanda. Om ankomsten af väntade båtar med hästar, äfven medförande bref. »Jonas» ligger kvar i Stockholm för att mottaga penningar till öfverförande. Sänder holländska tidningar. Holländska sändebudet väntar på audiens hos Konungen. A. O:s bref till sin maka har riktigt befordrats.

Wollgeborner *etc.*... Füge ich dem liebem brudrem hiemith zu wissen, welcher massen mich die hin undt wieder im lande vörordnethe stadhaltere auch hauptleuthe ahngelangeth umb nachricht wegen den bededagen, op derselben wehre von Ihrer Königl. May:tt ahngesazeth sein oder noch volgends ahngesazeth werden muchten, damith sie in guther zeith deren halb bericht empfahen, denn pastoren im lande es ahnzeigen, und also denn kirchspielsleuthen kundt werden lassen können, nicht aber die intimationes auf den lezten dag verschoben werden, wie neuelicher zeith geschehen. Wan ich nuhn dessen halb selber gern vörständiget sein wolthe, alse ist mein freundtbruderliches ahnsuchen ahn den lieben brudren, er Ihrer Konigl. May:tt gnedigste declaration mihr hierijnnen zukommen lassen wolle, damith ich so woll in der stadt alse aufm lande es zeithlig publicieren lassen könne.

So fürmelde ich auch dem liebem brudrem, dass Capitein Seul..*) mith dem 4 straussen und ezlichen schereböthen alhie ahngekommen undt dem Rithmeistrem Wezelern 64 drost[ɔ: tross]-pferde mithgebracht, auch diesse des lieben bruders herzliebsten costæ schreiben mihr eingelieferth neben ezlichen ahn die Konigl. May:tt halthenden, welche beyde ich dem liebem brudrem übersende.

Das schiff Jonas ist noch vörblieben in Stockholm umb ezliche daussend dhalere von denn Hern Cammerrhäthen zu empfahen undt überzufhüren; wirdt, Godt helfend, auch bald volgen.

*) Några bokstäfver äro här i texten utplånade.

Übersende hiebey dem L. B:r die ordinarie curranten aus Holland mith dem freundbruderlichem ahnlangen mich zu avisieren, was deren ördtter bey Euch passiere. Damith den lieben brudren *etc.*... Riga den 1 Augusti anno 1625.

Den Holländischen H. Abgesanther hat grossen vorlangen umb audientie bey Ihrer Konigl. May:tt zu erhalthen.

M. K. B:r A. T. T. W.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Des lieben bruders schreiben ahn seinne herzliebste ehegadijn hab ich heudt wolbestelleth.

---

41. (*Egenhändigt*). **Riga den 10 Augusti 1625.**

Skeppet Jonas ankomst med penningar och bref. Begär, att A. O. ville sända till G. en viss skotte från Libau, för att han skulle vara behjälplig vid en tillärnad expedition till denna ort. Då Konungen förklarat sitt missnöje öfver, att officerarne i Riga lämnade staden, lofvar G. att sådant ej vidare skall ske.

Välborne Herr Cantzler, K. B:r och synnerlige tillförlåthne godhe venn. Näst *etc.*... Förholler jagh min K. B:r vennligen icke, att i dagh efther middagen ähr och ankommen thenna enspennare medh Jonas och breff till K. M:tt, till min käre broder och flera, haffvandes och medh en summa penningar, såsom min K. B:r aff breffven sielff vidare kann förnimma.

Förmiddagen idagh bekom jagh och medh Öffversteleutenanten Könnigam H. K. M:tt breff och svar till att affärdiga åth Libow skipp och galleyor, till att förraske thett skepp, ther ligger och tillredes att föra uth adelens och borgarnas förmögo ther ifrå. Så, allthenstundh min K. B:r haffver ther hoos sigh then skottzske mannen, som haffver satt (!) min K. B:r tienst, och uthi Libow ännu haffver sin hustro, och väl ther kunnugh ähr, såge jagh gärna, att min K. B:r ville honom öförtöfvadt hijt igen affärdiga, att han bliffver dijt följgachtigh.

Elliest var en zedell uthi K. M:ts breff inlagdt medh besvär, att officererna här uthur stadhen spatzera uth, hvartt the vela. Menn så veet jagh ingen medh mitt förloff vara uthdragen mer

änn Öffversteleutenanten Köningam till H. K. M:ttz läger för nödige ärender sina egna, såsom han sade, sedan och lijka så Harttzfert, menn skall och härefther icke mera skee, ty här behöffves väl folk i staden. Befaller härmedh *etc.*.,. Rigæ Augusti 10 anno 1625.

M. K. B. A. T. V.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

42. Riga den 16 Augusti 1625.

Om ett ryttarekompanis sändande till Konungen: dess förseende med vapen. Vapen till Claes Dietrichssons (Sperreuters) kompani har hämtats från flottan. Svårigheter för deras sändande till lägret. Vill söka skaffa hästar och vagnar, men begär Konungens ordres. Begär likaledes föreskrift, huru man borde förhålla sig med afseende på försummad rusttjänst; likaså rörande de tagna fångarnes behandling. Underrättelse har af anlända officerare bragts om skeppet Jungfruns afgång med penningar hemifrån, ehuru det ej ännu anländt. Ytterligare om forvagnarne. Tacksägelse och önskningar med afseende på donationer i Lifland.

Wollgeborner *etc.*... Neben wundschunge *etc.*... ist Ihrer Königl. May:tt schreiben, datieret Radziewiliski d. 13 huius, under des lieben bruders subscription, mihr heudt frühe überreicheth, aus welchem Ihr. Konigl. May:tt gnedigsten willen und befhele ich ersehen, und demselben zu schuldigem gehorsame alsebaldt den Rithmeistren von Ahnen, der in der schanzen bey Dhalen mith seinnen reuthren sich gelagerth, schrifftlich ahnermhaneth, er mith seinnen reuthren aufbrechen undt mehelich ahn die Konigl. May:tt marchiren solle.

Ahnlangendt die waffen, hab ich bald in ihrer ahnkunfft ahm strohme ihnen ahngezeigeth, sie so viele waffen, alse sie deren benöthigeth weren, vom Cammererem empfahen solthen, welches sie auch meinnes wissens gethan, dahero ich nicht zweifle, sie unsaumblich aufbrechen undt ahn die Königl. May:tt gelangen werden.

Ahnlangend die begehrte waffen auf des Rithmeisters Clauwes Didrichssens compagnie ist der Cammerer gestriges dages ahn die flothe abgefharen. So bald er wieder ahnhero ahnkombth, welches

diesen abendt oder morgen frühe geschehen wirdt, wil ich die vorsehunge thun, er dieselben auch aussliefern solle.

Allein, es seindt gantz keinne mithle fürhanden, durch welche mhan die waffen ins lager abeenden könne, aus uhrsachen, dass mhan die von der landschafft ausgemachethe hinderstellige wagen alhie ezliche dage zwar aufgehalten, in meinunge dass fhure fürfallenden würde, mith welchen mhan die wagen beladen absenden mügen, weil aber kein nothwendige fhur interim gewesen, hat mhan alle die wagen nachgesendeth ahn den Niederlander*), der annoch dasselb. Weiln ich aber dieses landes noch nicht recht kundig, alse wil ich mich thadlich erkundigen umb ezliche freye pauwren bey den haussern, wie auch umb die zu leistunge dern rossdiensten unvormügene landsassen undt deren pferde, beyderseids pro statu moderno zu solchen undt derogleichen fhuren auch pösten ahnordnen lassen. Sonst ist aufm lande kein mitthell. Jedoch begehr ich hierinnen Ihr. K. M:t gnedigste declaration oder jhe des lieben bruders rhadt.

In diesser stadt seindt ganz keinne pfferde noch furleuthe, auch fürs geldt zu erhalthen, in dem ein iglicher, der nuhr 20 dhalern vormügend ist, mercatentereye aufs lager treibeth, theils in der unvormügenen nhamen. Pferde sehe ich zwar gnugk, solthe ich sie mith gewaldt nehmmen lassen, so were die hocheste ungnade, ohne dass des klagens wegen übermässiger beschwhorden undt postulaten mehr dan genugk.

Auch ist mein undt des H. Stadhalthers freundlichen begehren ahn den lieben brudren, uns grundliche resolution zukommen lassen wolle, wie mhan es alhie mith den rosdiensten der landschafft halthen solle, dieweiln sie sich hiemith excusieren, dass sie statie oder borglager gegeben, auch künfftig zu geben müssen fürmeinen, einwendende, dass die Konigl. May:tt ihnen erlassung der rossdiensten vörsprochen.

Schliesslichen wolle der L. B:r mijhr declaration lassen zukommen, wie mhan es mith den gefangenen, die ahnhero übersendeth werden, halthen soll, op mhan sie in gemächern oder in bänden indifferenter geschlossen, oder die plebeios in bänden geschlossen zur arbeidt, die andere aber gradierte und nobiles in gemächern halthen, auch wie viele mhan daglich auf jede person zur zehrunge ahn gelder erogieren lassen solle, oder op mhan die, für welchen redliche bürgere fidejubieren, auf ihre gethane

*) Claes Dietrich Sperrenter?

handstreckunge bey den bürgren auf ihre unkosten lassen solle, gleicher massen der godseligen H. Schazmeister mith ezlichen vörhangen lassen.

Izo ist der H. Rithmeister Clauwes Christiersohn undt Monsieur Gadouw ahngelangeth, abgeschiffeth von Stockholm d. 13 huius. Die berichten, dass das schiff die Jungffrauw mith gelden abgefharen einnen dag für ihrem abzuge, vielleicht vom winde etwas vorsezeth. Hoffe aber zu Godtt, es werde woll erhalthen alhie ahnlangen. Damith den lieben brudren freundlichst gegrusseth gödlicher protection empfhelende. In eill Riga den 16 Augusti anno 1625.

Lieber bruder. Bey vorferthigunge diesses briefes berichteth mich der H. Stadhalther, dass alle die Dünemundische auch Spillouwische pauwren mith ihren wagen und pferden ahnnoch bey Ihr. Konigl. May:tt sein sollen, gleich dieselbe sie mithgenommen, dahero keinne mithle zu mehrer wagen, was mhan auch auff die spendieren wolle.

Dem liebem brudrem dancke ich ganz freundlich für den gemacheten guthen ahnfang wegen den bewusten beyden haussern. Pith denselben freundtbruderlichen commoda occasione die immissionem zu impetrieren, dass dannoch auff den fall, da ich volgends die guarnisone von dennselben halthen solthe, ich auch denn intraden geniessen muchte. Weniger nicht pitteth mich der Viceadmiral Flemmingh den lieben brudren zu erijnnern wegen des von den Chauidren (!) bessessenen gudtes Ringen im Dorpatischen, dass, so müglich, ihme es tempestive eingewiesen werden könne. Bis enim dat, qui cito dat. Vale iterumque valeas.

Din välvillige broder och venn alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

43. (*Egenhändigt.*) **Riga den 23 Augusti 1625.**

Tacksägelser och önskningar med afseende på de åt G. gifna donationerna i Lifland. Intet nytt har förnummits. Dorpats besättning samt en del jesuiter, som efter stadens eröfring ankommit till Riga, hafva af G. sändts åt Kurland.

Välborne Herr Cantzler, käre broder och synnerlige tillförlåthne godhe venn. Endoch jagh intet synnerligidh nytt skrif-

värdigdt haffver att frammbära, moste jagh lijkaväl näst all välfärdz lyckönskan och min brodervillige tiensts tillbudh hembära min K. B:r tacksäijelse för sin godha benägenheet han bevijst haffver, och jagh aff Secretario Lars Nilsson förnummidh, till att hoos H. K. M:tt migh impetrera Pepalgs och Skuyens donation. Så emedhan sedanmera migh berättadh ähr, att H. K. M:tt haffver bevilliadh Pepalg, menn Skuyen tagidh i betenckiande, beder min K. B:r jagh förtroligen och vennligen, efther jagh nepligen troor, att Pepalgs ensamma rentta skall nogh göra till garnisonens nödhtorftige underhåldh, att min K. B:r ville H. K. M:tt underdånigst thett föra till minnes och gemödh, så att Skuyen måtte bliffva thertill en annexa. Kann thett och således draga någedh mera och öffver någen åhrepenningh för migh therhoos, skall jagh väl finnas villigh redhebogen therhoos, att uthi krigstider præstera så mycken tienst, som någen min granne och medhbroder efther then quota jagh possidera vorde. Förseer migh så visserligen en godh resolution medh snareste härpå och bliffver skylldigh min

käre broder alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Jagh haffver min K. B:r om inga adviser tillskriffva kunna[t], medhan inga, sedan som Arnheym och Hans Hansson arriverade, ankome ähre. Vale.

Derpato jam occupato, huc advenire intelligo istius loci præsidiarias milites et Jesuitas, quos supra Rigam (ne urbem ingrediantur) trans Dunam mittam in Curlandiam, nisi serenissimus Rex noster aliter statuerit. Iterum iterumque vale. Riga Augusti 23 anno 1625.

---

44. (*Egenhändigt.*) **Riga den 1 September 1625.**

G. erbjuder sig att låna K. Maj:t en summa penningar, mot att han får sig tillförsäkradt såväl Schujen som Pebalg eller, om godsen af fienden ödelades, att få betalning hemma i Sverige. Om kanontransporter från Birsen åt Riga.

Välborne Her Cantzler *etc.*... Näst all välfärdz lyckönskan *etc.*... kann jagh min K. B:r vennligen icke förhålla, att efther såsom

jagh förnimmer, thett H. K. M:tt nu väl kunde behöffva en godh post penningar till krigsfolketts behoff, hvar H. K. M:tt så kunde här bekomma till lååns att betala igen i Sverie aff qvarnetollarna eller elliest, så haffver jagh och migh betencktt att gärna vela komma H. K. M:tt medh någedh till undsättningh, såsom hvar och en i thetta fall sitt bästa thertill göra bör. Och haffver för thenn skull vederreda ett par tusendh daler till H. K. M:ttz tienst, underdånligen begärande, att H. K. M:tt nådigst till Pepal ville låtha föllia Skuyen och migh båda tillhopa behålla låtha.

Doch, medhan thett kunde hända, att antingen både godzen så allareda vore förderffvade eller någen fiende thett här efther så kunde öffverfara, att jagh föga eller inthett theraff haffva vorde, beder jagh therhoos om invijsningh och befallning medh H. K. M:ttz öpna breff till Cammerrådh att varda betaalt therföre i Sverie. Men bliffver och thetta godzet så behålledh, att jagh skadhelöös vara [kan], så vill jagh samma betalningh till vidare H. K. M:ttz tienst i förrådh haffva. Jagh förseer migh, att thetta mitt tillbudh H. K. M:tt icke misshagelidh vara skall, och förtroor min K. B:r, att han rammar mitt bästa, efther som lägenheten bäst giffva kan. Befaller härmedh *etc.*... Datum Riga Septembris 1 anno 1625.

Din tienstvillige broder och trogna venn alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Postscriptum (på löst blad).

Välborne Herr Cantzler, käre broder, rätt nu på timman kom ifrån Käggom skantz Capitein Torsten Stålhanske, tillkennagiffvandes, att the stycken, som H. K. M:tt senast migh om tillskreff, skulle ifrån Birsen nederkomma, allaredo ankomma till Käggom, hvaruthaf jagh förnimmer, att min skrifvelse och svar till H. K. M:tt therom icke änn haffver varidh frammkommin, såsom jagh theruthi förmält hade, efther Marskalken Herr Svantte Banner och Cammereraren Gertt Didrichsson, som båda vägarna haffva dragidh, säya, att then vägen åth Dalen hade varidh myckett bättre, och sedan medh ett omaak kunnet komma till vattn hijt neder åth Riga medh mindre fahra för fallen, änn som then andra stömmen neder åth, hvar H. K. M:tt hade täcktts låtha stycken komma åth Dalen. Hvarföre, om icke alla stycken ähre ännu på gångs åth Käggom, ville min K. B:r tala medh H. K. M:tt, att

the måtte komma åth Dalen, och sedan föras strömmen nederåth till Riga.

The andra, som på Käggom skantz ähre ankomne, vill jagh lätha föra, så longdt strussarna kunna flyta, neder åth strömmen och sedan taga uth och flotta strusserna öffver fallen, ty elliest farligen vara skall, efther jagh förnimmer vattnedh vara åther svåra uthfallidh, sedan stormen sigh stilladh haffver, som för några dagar sedan uthur nordvest blåste så skräckeligen, att strussor och espingar både hoos Daalen och nedre hoos skipsflottan åhre medh vattnedh förde longdt up på landet och en paart så krossade, att mann them igen till att byggia nogh haffver till att göra, doch skall ingentingh försumas. Härmedh min K. B:r Gudh befalladh. Vale.

D. T. V. B. O. venn
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

45. Riga den 14 September 1625.

Om ett ifrån Sverige ankommet skepp med bref och penningar; sorgliga nyheter från Stockholm. Tacksägelse för uppfyllandet af G:s önskningar med afseende på Pebalg och för ett halft löfte i afseende på Schujen. Mottagna arrendeanbud på det sistnämda, hvarom begäres att få veta Konungens vilja. Tuckums garnison. Om beredandet af stallrum i Riga för Konungens hästar. På skansarnes befästande arbetas.

Brodervänligh hällssan *etc.* . . . Jagh kan min broder härmedh brodervenligen icke oförmällt låta, att i gåår, som var den 13 September, ankom hijt öfver ett skipp medh breeff och penninger. Och hvadh dett önkeliga tillståndet i Stockholm belanger varder min broder af dee andre breefven, som nu medsendes, nogsampt förnimmandes.

Derhoos tackar jagh min käre broder på dett brodervenligeste för den gode befordring min käre broder hoos H. K. M:tt mig på ded husedt Peiball giort och betedt hafver, dijt jagh allaredo mitt budh hafft hafver lägenheeten att besee, och derhoos befinner, att, der Gudh freden förlänandes varder, be[mäl]te lägenheet mig väll till nytto kommer och behagandes varder. Derföre H. K. M:tt jag, som för all annor konungzlig gunst och höge faveur mig

alltidh beviet, all underdånig och rättrådigh tienst och hörssamheet att bevijsa mig skylldig befinner, emedan jagh leffver. Och är min broder för hans gode befordring medh all brodervenlig tienst och alltt gott till att bevijsa alltid beredvilligh som tacksam.

Vijdare hafver jagh icke deste mindre orsaak att tacka min käre broder på dett brodervänligeste för den halfva förtröstning han mig på Skuin giortt hafver, och, der H. K. M:tt mig dedsamma nådigst täckes unna och gifva, och [om] min broder med sin goda befordring deruthi (med lägenheet) continuere ville, steller jag ded uthi min käre broders gode betenckende.

Hoos mig hafver allaredo varit een köpman, som ded tillförenne af dee Pohler arrendevijs hafft hafver, och af mig begärett be[mäl]te huus med underliggende lähn återigen att arrendera. Så efter jag förnimmer honom vara förmögen på penningar, och han elliest tillbiuder sig veela föruth erlägga ett paar tusend daler, veet min broder sådant H. K. M:tt underdånigst att berätta.

Vill H. K. M:tt ded sielff på sådant sätt förarrendera låta, kan man med köpmannen derom sluuta, och dee 2000 daler ligga tillredz, hvadh tijma man dem affordra vill. Men doch likvell vill köpmannen vara caverat, att, der något fiendtligitt imedlertijdh påkommo, att han sedan veeta måtte, hvar han sine uttlagde penninger igen bekomma kunde.

Jag bekom rätt nu på tijman H. K. M:tz breeff, och der uthi H. K. M:tz nådige behagh om Tuckums befästningz besettning förnummit. Så hafve vij alltt härtill medh flijt låted holla vacktt både deropå såssom och i qvarnan, hvillked och näst Gudz hiellp häreffter skee skall. Och mister man fördenskulld här uthi staden aff dee regementen inted follck, förty här äre ifrån Finlandh 100 man ankompne under *Capitein Paul Buhin*).

Hvad stallerum till H. K. M:tz hästars *och rytteres*) behoff hoos borgerskaped här i staden vedkommer, hafver jag allaredo för några dagar seden låted gåå omkring till att besee; men alldenstund pestilentzien tämmelig dicht här iblandh grasserer, så att få huus finnes, dee som icke äre infecterede, hafver man rätt inted synnerlig många kunnad bereda låta, *hvarföre Rådedh och borgerskappet gärna ville medh garnisonens förmeringh förskonta vara*). Men der man förnimmer, att H. M:tt sig hijt närmare nallckes, skall icke deste mindre med största flijt derom bestelles.

---

*) Orden inom asterisker äro af G. egenhändigt tillagda.

Skanzerna belangende, deropå låter jag arbedta, ded mesta man någonsin kann;.förhoppes, att meste partten H. K. M:tt nådigst behaga skall. Detta jag min K. B. uthi hast icke hafver veled oförmält låtha, befallandes *etc.*... Datum Riga den 14 Septembris anno 1625.

(*Egenhändigt.*)

Käre broder, Här Cantzler. Hvadh Skuijen anbelangar, begärar jagh nu icke så synnerligh för migh therom någen instantia att göra, uthan, efther jagh aff Marskalkens commission förnimmer H. K. M:tts nådiga villia, thett han sitt bästa göra skulle att uthaff privatpersoner försökia en temmeligh summa penningar att bekomma, på hvadh sätt hann bäst medh them kunde accordera, hvarföre haffver jagh omfrågadh och funnidh en mann, som strax förnth loffvar tu tusendh daler på Skuyens arrenda, såsom förre bemäldt, att uthläggia, och ville gärna veta beskeedh, antingen han therpå ventta skall eller sina penningar till annat annvenda må.

Sedan stallrum för rytterna belangande kunde väl finnas rådh, om staden ville ombära ett sitt tyghuus hoos Jacobs poortt, emillen vallen och muren, theruthi inthett synnerligidh ähr, uthan några vagnar, hvarföre om H. K. M:tt täckttes them så väl som migh tillskriffva, att, efther pesten så inriter, såsom the sigh beklaga, och för then skull the sigh besvära för garnisonernas logieringh, att the medh migh skulle till rådz gå, hvadh medel då ther till finnas kunde, all then stundh ju besättning aff rytter och soldater till nogsamtt beskydd i stadhen vara moste, så förmodar jagh gōnom bättre inqvisition att väl godh lägenheet nogh finna. Thetta ville min K. B. i bästa mening aff migh uptaga, och efther tidens korttheet icke tillåther att skriffva ther om H. K. M:tt till, ville min K. B:r sielff H. K. M:tt thett under[dånig]st tillkennagiffva och medh lägenheet giffva migh therpå svaar. His itaque salve et vale.

Min K. B. A. till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

46. Riga den 23 September 1625.

Från A. O. mottaget bref. Hans begäran med afseende på en åt honom af Konungen skänkt kanon kunde ej efterkommas, enär C. Fleming redan därmed afseglat hem. Hoppas, att denne med flottan lyckligt undgått den svåra storm, som nyss rasat. Förfrågan, huruvida G. borde låta anhålla de polska officerare m. fl., som enligt fördrag fått fritt aftåga från Adzel, för att tvinga polackarne att lösgifva de mot folkrätten fängslade svenskarne A. Horn och J. Salvius. Den fångne R. Grothausen önskade meddela ett vigtigt budskap från Radzivill till Konungen.

Meinnen freundbruderlichen grus *etc.*... Ich habe des L. B:r schreiben de dato Bauschke den 19 Septembris durch einnen von des Obristen Arnimbs dienern empfahen und auss demselben des L. B. begehren wegen des von Ihr. Kön. May:t dem liebem brudrem vorehreten stuckes fürnohmmen.

Darauf ich meinnem liebem brudren zur freundlichen nachricht dies zukommen lasse, dass, wie bald das stuck ahnhero ahngebracht worden, ich befhele gethan hatte, solches beim krane alhie auszusezen lassen, aldieweiln ich von des lieben bruders dienern und schreibern alhie fürstanden, dass M. L. B:r ferner nicht dan ahnhero dasselbe gebracht haben wolle.

Es hat aber der H. Viceadmiral Fleming aus guther wolmeinunge dasselbe stück neben andren ins schiff einsezen lassen. Sobald ich solches fürstanden, hab ich ihme ahngemeldeth, er es wieder aussezen lassen muchte, in dem mihr anders nicht wissend, dan dass M. L. B:r das stuck alhie behalthen haben wolthe, ihn auch gebethen, er bey des L. B:r schreibern und dienern sich besser erkundigen wolthe.

Nhun ich aber ferner darnach forschen lassen, befinde ich, dass der guthe Admiral solches vorgestern und also dasselbe stuck mith ins Reich abgefuret habe, ist auch den 20 abgesiegelth. Godt wolle ihn mith der ganzen flothe begleithen undt glückhafft im Reich arrivieren lassen, dan wijr die volgende nacht einen grauwlichen sturmwindt auss dem sudewesten gehabeth haben. Doch ist er wol so hoch gewesen, dass er habe Runöe zur ride einnehmmen können. Hoffe also durch Gotthes gnaden, er wolte erhalthen sein werden.

Wundsche, dass Ihre Konigl. May:tt samptt meinem liebem brudrem undt der ganzen geselschaft glück- undt sieghafft balde

zu uns ahnhero gelangen, demselben getrauwlich empfholen. In eill Riga den 23 Septembris anno 1625.

Min K. B:r alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Postscriptum (på löst blad).

Dabeneben fürenthalthe ich dem liebem brudrem nicht, dass gestriges dages die Polnische præsidiarii, die auff Adzel gelassen alhie durchgezogen, under denen gewesen der dabevorn auf Dünemund gewesener polnischer Rithmeister Johan und Leutenant Dethloff, brudere, von den Schwarzhöfen, imgleichen der gewesener arrendator des hausses Georg Köningk, dessen ölderen [ↄ: eltern?] im gebiethern Ruihen und Burthneck dabevorn sesshafft gewesen, drey brudren Swenciczkij, einner Johan Holste und dan einnen Valentin Kosiczkij.

Undt weiln ich auss meinnes lieben bruders schreiben fürstanden, dass Arffvid Horn, Obristerleutenant, neben Doctore Salvii von denn Polen contra fidem publicam gefänglich abgefhureth worden, als stelle ichs meinnem liebem brudren zu bedencken, op derselbe Ihrer Königl. May:tt unsrem gnedigstem Könige und Hern diesser leuthen abzuge notificieren, undt mhan ihnen nachjagen, auch ezliche derselben wieder pari modo ahnhalthen lassen wolle.

Ihren zugk haben sie auf die Annenburgk zu genohmmen, haben auch ihre passe, so woll vom Obristem De La Barren in übergebunge des hausses neben einner schrifftlichen capitulation bis ahn die polnische gränze, wie auch alhie von mihr meinne passe. Op nuhn dieselben personen sufficientes sein mügen, die unserigen zu redimieren, stelle ich meinnem liebem brudrem ahnheimb zu erwegen. Sie haben auch samptliche ihre frauwen, kijndere und ganze familias bei sich.

Dabeneben ich meinnem L. B:r vortrauwlich ahndeuthe, dass der alhie gefangenen Reinholdt Grodhausen auff gnugksame geleistethe caution von mihr zu 14 dagen in seinne gudter zu vorreisen undt seinne nothwendige sumptus zur zehrunge alhie, soviel er noch übrig befunden, abzuholen, [ist] voruhrlaubeth worden. Habe sich auch in termino wieder eingestelleth und sei interim bey seinnem fürsten zu Ludzen gewesen, welcher mith ihme allerhandt discoursen in secreto gepflogen, die er woll Ihrer Königl.

May:tt, unsrem gnedigstem Könige und Hern, kundt sein (!), mihr undt dem Hern Marschalckem allein vortrauwlich ahngedeuteth undt gewundscheth habe aus nicht geringen uhrsachen, wolthe aber nicht gern, dass ess von ihme directe herrhüren solthe, sondren, da Ihre Konigl. May:tt ihn zu sich ins lager abholen liessen, wolthe derselben er solche underthanigkst enthdecken, welches Ihrer Konigl. May:tt unsrem gnedigstem Könige und Hern M. L. bruder commode referieren und deren gnedigste resolution mihr zukommen lassen wirdt. Valete diuturnum, uti in literis.

D. T. V. T. B:r a.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Påskrift på postscriptum. Præsent. vid Mitow i lägred den 28 Sept. 1625.

---

47. Riga den 30 September 1625.

Rekommendationsbref i Jakob de la Gardies och G:s namn för landskrifvaren Georg Meier och stadsfänriken Albrecht Vegesack att erhålla gods i Lifland.

Wolgeborner undtt edler Herr Cancellar *etc.* ... Neben wundschunge *etc.* ... zweiflen wijr nicht unsrem liebem brudrem werde des hiebevorn auf Selburgk gewesenen landschreibers George Meyers status undt in diesser mutatione publica erlijtthener privatschaden besserer dan uns bekandt sein.

Nuhn haben zwar die Königliche May:t unser gnedigsten König und Herr ihme das hauss und gebieth Schuyen hiebevorn gnedigst ahnbetrauweth. Aldieweiln aber höchstg. Ihre Konigl. May:tt mihr, Admiralem, hernacher dasselbe guedigst vorlehneth, ich auch die gelde für aussgeben, dahero die von einnem anderem redlichem mhanne alhie aufnehmen und dahingegen dasselbe gebieth ihme vörrarrendieren mussen, derselbe auch enthweder selber die vörwalthunge vörsehen oder seinnem eigenem dienerm sie undergeben wirdt, undt dannoch gedachter George Meyer einne dugliche bequeme persone ist, welche zu andere Ihrer Konigl. May:t diensten in diessen landen fuglich gebraucheth werden könne, alss ersuchen wijr den lieben brudren freundtbruderlich, er lasse ihme obgedachte persone des George Meyers zu aller erspriesslicher promotion bey Ihrer Konigl. May:t recommendieret sein, und dass

er interim mith dem geringem güdtlein des Polen Maselowskij, belegen von Schuyen anderhalb meille, zu welchem allein vier gantz notturfftige coloni, deren iglicher wochendlich 3 dage seinne operas rusticas halb zu fusse halb mith einnem pferde leisten solle, gnedigst vorsorgeth werden müge, nicht zweiflende er umb Ihre Königl. May:tt diesse königliche mildigkeith, umb den lieben brudren aber diesse hohe promotion in allen underthanigsten getrauwen auch willigen dienstleistungen zu ersezen sich gehorsamb auch gevlissen erzeigen werde.

So fürenthalthen wijr auch dem liebem brudrem guther freundbruderlicher wollmeinunge nicht, welcher massen noch ein geringes gudtlein im selbem gebiethe Schuyen, genanth Sarnes, so dabevorn einner Herman Buddenbrock, hernach ein Pole genanth Swidzinskij, besessen. Wan nuhn die Königl. May:tt allewegen Ihren wijrthen ihre dienste gnedigst remunerieret undt dan diesser wijrth im gasthause Albrecht Vegesack, diesser stadt fendrich, jhe undt allewegen Ihrer Konigl. May:t auch dero officierern alle underthenigste 'getrauwe auch' willige dienste erwiesen, auch zu ferneren dienstleistungen sich unvordrossen offerieret, alse ersuchen wijr den lieben brudren freundtbruderlich, Sie geruhen bey höchstg. Ihrer Königl. May:tt gedachtem Vegesack, dessen hauss von Godt dem Hern mith dem kijndren gesegneth, erwhenethes gudtlein zu erhalten oder, da es ijzo commode nicht geschehen könne, die vorsehunge in der Cancelleye zu ergehen lassen, dass ess von keinem andrem ausgebethen, sondrem zu seinnem besten erhalthen werde. Solche wolgeneigethe promotion erkennen wijr umb den lieben Brudren zu vorschulden gevlissen, undt wirdt gedachter Vegesack umb denselben mith allen dienstwilligkeithen zu supplieren sich willigk erweisen, den lieben brudren gödlicher almacht empfehlendt. Riga den 30 Septembr. anno 1625.

(*Egenhändigt.*)

Välborne Herr Cantzler, käre broder, thenna förskrift ähr uthi Marskalkens och mitt nampn ställtt, menn efther thett breffvedh icke kunde bliffva ferdigdt, föränn som han ähr uthreden, haffver jagh thett på bägges våra vägna underskreffuid och på hans vägna så väl som mina hälsar min K. B:r medh all lycksalighet och vår villige tienst.

M. K. B. A. T. V.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

48. (*Egenhändigt.*) **Riga den 19 November 1625.**

Till G. inberättade nyheter från Konungen. Träffning vid Ewstån, där Konungen fått hästen skjuten under sig. Önskar, att någon ville söka förmå denne att mera akta sin person samt att afstå från personligt deltagande i vinterfälttåget. Om en lycklig öfverrumpling af en trupp kossacker.

Välborne Herr Cantzler *etc.*... Förhåller jagh min käre broder vennligen icke, att i går efther middagen, som jagh var uthreden up till Rummelen hoos Fridhrichshoff att see, om the espingar, theruppe liggia uthi iisen, till att hielpa, åhre migh åthskillige våra soldater ifrån lägred till mötes komna, theriblandh en i förgårs om affton seent var therifrån dragen, haffvandes alla en berättelse, att H. K. M:tt var förledna onssdagh igen till Kokenhusen innkommen, och Felltthèrren medh Konungen, hade icke mera änn som en natt varidh uthe.

Och imedlertidh åhr thetta skedt, att, så snaart fienden haffver H. K. M:tz ankomst förnummidh, åhr han öffver een broo på andra sidon om Ewesten vijken, menn uthi trängzlan öffver broon skole broon vara söndergången, och monga aff fienden vara drunknadhe, och några aff våra, som påträngde, vara slagne. Menn the, som öffver vore komna, haffva häfftigtt öffver Ewesten medh stycken och musquetter skuttidh på vårt folk, och en godh hoop skadha thermedh giordt.

Thett säya the och alla för vist, att H. K. M:tts egen häst åhr medh stycken skuttin under honom framm i bogen, så att pistolen och Konungens stegbögel medh thett samma åhre afskudttne, doch åhr H. K. M:tt, thess Gudhi loff, salvus bleffven. Jagh troor, thett haffver varidh en vahrningh aff Gudh, thett H. K. M:tt icke mera sin konungslige person, sin hela konungslige familia och sitt rike och regimente, uthan nödhtrångh således hazardera och i fahra sättia skulle.

Gudh giffve, att någen oration eller ordh, then energiam och krafft hoos H. K. M:tt haffva måtte, att H. K. M:tt efther Konungh Davidis exempel, då han och uthi sådan fahrligheet hade varidh och aff sina undersåther bleff förmaanter att therefther bättre skona och achtta sigh, ville nu och alla sina undersåtheres och trogne tienares rååd h och vahrningh någedh hoos sigh gälla låtha.

Gudh giffve, att min käre broder medh någer skääl och argument, som jagh väl veet tigh både villian och förrådh thertill haffva, kunde ännu vidh thenna händelse divertera H. K. M:tts egen person ifrån thett vintertogedh, dijt H. K. M:tt betenckt haffver och låtha andra thett förrätta. Vix enim decet hoc Campi Ducem aliquem, quanto minus Regem.

Sedan ähr och hendt, att the Cosacker, som aff fienden ähre lemnade på thenna sidon Ewesten till att förhäria landet, till vidh pass otta fahnor, en paart aff them ähre om nattetidh aff H. K. M:tts uthskickade ryttare öffverfallne, slagne och förskingrade, och en godh deel fångar samptt fändrik och leutenant till Kokenhusen innförda. Gudh giffve nådigst vidare lycka. Thetta jagh uthi hast min K. B:r icke haffver veladh förhålla, inthett skriffvärdigt mera haffvandes thenna gången. Befaller härmedh *etc.*... Rigæ Novembris 19 anno 1625.

Min K. B:r alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

49. Riga den 23 November 1625.

Från Konungen mottaget bref med ett annat inneslutet till A. O., hvilket sistnämda G. ansett sig böra bryta. Konungens afsigt att öfvergå Düna, för hvars skull han reqvirerat brobyggnadsmateriel, säges hafva blifvit ändrad, och skall han nu ärnat sig till Reval.

Wollgeborner *etc.*... Und verhalte dem lieben bruder hiemit freuntlich nicht, das von Ihrer Kön. M:tt unserm gnedigsten König und Herrn ich schreiben bekommen, worbey auch beygefügtes, an den lieben brudern haltend, gewesen. Weil ich aber erachtet, in demselben etwas, so diese stadt undt den hiehiegen zustandt betreffen, und dahero alhie verrichtet werden solte, [zu finden], als hab ich mich vordriestet, des lieben brudern brief zu erbrechen. Weil aber gleichwol davon in demselben nichts sonderbares befunden, als thu ich ihme solch schreiben hiemit zufertigen freuntfleissig bittend, solchs von mir in keinem ungueten zu vermercken; der liebe bruder ist uff begebende felle, solchs hinwider zu thun, alzeit gemechtigt. Wormit ich uns alle der sichern almacht Gottes getreulich bevehle. Datum Riga den 23 Novembris anno 1625.

(*Egenhändigt.*)

Jagh förhåller härhoos och min K. B:r vennligen icke, att H. K. M:tt hade migh tillskreffuidh, sigh villia sättia öffver Dynen och grijpa fiendens läger ann, till den enda jagh skullė dijt senda 800 famnar cordeler*) att byggia broo, menn nu komer migh tidender mundtliga gönom Carl Loqwin, att H. K. M:tt skall haffva förändradh sin meningh, och æhr från Kokenhusen uprycktt till resan åth Reffvel. Hvadh nu santt vara kan, varder jagh förnimma gönom min post, som therom nu på timman affärdigas. Härmedh Gudhi oss alla befallandes.

D. T. V. T. B:r och venn alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

50. (*Egenhändigt.*) **Riga den 27 November 1625.**

J. de la Gardies ankomst från Konungen, som rest till Berson för att där afvakta utgången af underhandlingen med Hertigen af Kurland och med Radziwill; ankomna skrifvelser hafva till Konungen öfversändts. Om underhandlingen med Radziwill, hvarom A. O:s betänkande begäres. Anhåller, att A. O., då G. nu stode i begrepp att resa till Konungen och sedan hem, ville sända kansliet besked om G:s donationer i Lifland. Helsningar.

Välborne Herr Cantzler, *etc.*... Sedan jagh i förrgår om affthon min förre skriffvelse hade förfärdigadh, och lijkaväl Adam Schrapfers post, migh otillfrågadh, æhr afdragen, och således förbemälte skrifvelser hoos migh bleffne tillbaka, æhr imedlertidh Fellttherren medh hälsan (thess Gudhi tack) i går efther middagen här annkommen.

Och H. K. Majestett haffver tagidh sin resa till Berson, villiandes ther förbijda någen tidh att förnimma sakarnas vidare affiopp. Hvarföre, nähr jagh hade Fellttherren om thesse breffs ankomst communiceradh, haffver han för godt befunnidh att senda originalia till H. K. M:tt och theraff vissa copiar härhos innelycktt till min K. B:r förskicka**). Thesslijkest haffver han Herttigen aff

*) = Tåg. — **) Dessa bilagor saknas.

Curlandh till svar skriftligen låthidh giftva, att, allthenstundh min K. B:r vore någedh härifrån inn i landet dragen, skulle han sigh icke låtha förlengia (!) att medh allersnaraste svar igen ifrån min K. B:r bekomma (!).

Hvadh nu thett andra brefvedh ifrån Radziwils Marschalk till Salvium anbelangar, synes thett oss vara allegorice skrefvidh, och ett incitamentum till vidare continuation om några sakers underhandlingh, hemstellandes min K. B:rs bättre judicio att therom dömma, och om therpå någedh svaras skulle, medhan Doctor Salvius icke tillstädes ähr.

Thett negotium per D:num Ulricum incoatum haffver Fellttherren om beskeedh, att ther medh gönom samma mann continueras skall. Jagh haffver och berüttadh Fellttherren min K. B:rs betenckiande therom, och huru du var till sinnes att skriffva honom en discours therom till, therigönom H. K. M:tt hade kunnedh och therom bliffva consuleradh, så önskade Fellttherren, att thett hadhe skedt, medhan han änndå var hoos H. K. M:tt.

Hvadh nu min K. B:r therom vidare haffver sigh betäncktt, vore godt, att både H. K. M:tt och Fellttherren therom i tidh tillkennagiffva, förränn som någedh annatt kunde innfalla, ther Cammereraren sigh och före befahrer, om väderleken och fienden tilläfventyrs förtaga och hindra undsättningen och tillförningen uthi några sakar, och mann skulle sedan uthan tack låtha gå thett, som för ett stoort beneficium tillförende hadhe varidh begäradh.

Till thett senaste, käre broder, Herr Cantzler, efther thett jagh nu här länge inthett haffver till att göra, achttar jagh innan 3 eller 4 dagar medh Gudz hielp begiffva migh härifrån och till H. K. M:tt att taga min afskeedh åth Sverige, menn efther thett jagh veet, att secreterare[n] icke uthan min K. B:rs underrättelse väl kommer thett till väga, beder jagh brodervennligen, att du ville obesväradh vara att honom öffversenda all beskeedh therom, migh till mötes på Pepalg, therifrån jagh thett medh migh taga kann till Berson.

Och ther min K. B:r så täckes att taga en post ther till, som under dragunerna ther hoos Wollmar ligger och migh tillförende tientt haffver, en Skotte benempndh Michael König, hvilken jagh uthan dess till migh förskreffvidh haffver att vara migh för språken skull i Estlandh och Finnlandh föllgachttigh någen tidh, så såge jagh thett gärna, att han medh all beskeedh desto snarare till migh på Pepalg komma måtte.

Hvar och elliest min K. B:r haffver migh någedh att befalla, thermedh jagh honom tiena kann på min resa, ähr jagh villigh och öffverbödigh att förrätta; doch, hvar tillfälledh så giffva kann, förhoppas jagh sielf persohnligh ännu att valedicera min käre broder.

Vill så härmedh thenna gången och elliest alltidh haffva min K. B:r samptt hans käre vordnader Gudhi then allzmächtigste till lijf och siäl befalladh. Thett låther och Fellttherren hälsa min K. B:r medh sin tienst och all lycksaligheet, och beder om undskyllan, att han thenna gången icke för sin nylige ankomst haffver sielff min K. B:r kunnet tillskriffva. Hann varder härnäst, nähr någedh skrifvärdigdt förefaller, thett icke försuma. Iterum atque iterum bene valeas. Rigæ Novembris 27 anno 1625.

Din T. V. trogna B:r och ven alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

51. (*Egenhändigt.*) **Sundbyholm den 15 Mars 1626.**

Då såväl A. O. som G. nu återvändt till sina respektive hem, vill G. meddela, hvad som tilldragit sig under hans utskrifnings- och mönstringskommission i Finland och Sverige. Om Konungens afsigt att komma hem. Begär underrättelse härom och om A. O:s inträffande i Stockholm.

Broderligh och vennligh hälsan *etc.*... Efther som jagh uthaff min longa resa förledna mondagh medh hälsan, thess Gudhi loff, ähr hemkommen och i går haffver förnummidh, att min K. broder skulle vara kommin ifrån Nyköpingh hemm till sin gårdh Tijdöön, haffver jagh icke kunnedt underlåtha att honom någorlunda therom advisera och tillkennagiffva, hvadh som efther H. K. M:ttz nådigste fullmachtt och commission om uthskrifningh och landzhielpen uthi Norlanden jagh haffver kunnedh förrätta.

Såsom nu åhrstidhen kräfde, att jagh icke lenge thermedh kunde fördröya och på Ståtthållarens Johan Månsson ovissa ankomst ytterligare förbijda, haffver jagh uthi Österbottn, begynnandes vidh Wasa, Februarii 12, medh uthskriffningen och landshielpens befordring foortfaridh, och allestädes funnidh allmogen villigh och hörigh till H. K. M:ttz nådige behagh och begäran,

såsom och synnerligen gladha öffver then lyckelige seger och victoria, som Gudh hade Hans K. M:tt så nådeligen emot fädernesslandsens fiender förlänt och uthur H. K. M:ttz skriffuelse till landzändarna vart föreläsen, såväl som aff migh thesslijkest berättadh, hvadh som sedan ytterligen hade sigh tilldragidh, thett samma och min K. B:r uthi sitt gönomresande för migh på några ortter kungiordt hade. Hvilkett allttsammans giorde allmogen så myckett villigare till att gärna efther sin högsta förmögo all undsättningh till att göra, så att jagh inthett tviflar, att ju aff Norrlanden, förr änn som aff någen annan ort, skall hielp och undsättningh efther H. K. M:ttz nådige begäran komma kunna.

Sedan Martii 8 åhr på thett senaste Landzhöffdingen Johan Månsson migh kommen till mötes i Melpadh uthi Sköns prästegälldh. Ther haffver jagh då medh honom aftaalt och fullmachtarna medh instructionerna honom öffverantvardadh, att han sedan, såsom jagh hade allena thenn norreste deelen igönomfarid, nu och allena thett, som resterade, hijt nährmer åth, medh flijt beställa ville, thett han och strax företogh, och jagh migh hijt hemmåth igen begaff. Thetta jagh och således ifrån Kemi uthi Österbottn hadhe H. K. M:tt underdånigst tillskreffuidh.

Thett haffver migh och sedan uthi Hälsingelandh kommidt till föllies Öffversten Streuff, ifrån H. K. M:tt affärdigadh åth Tyschlandh, achttandes sigh först till Stockholm. Han berättade, att H. K. M:tt hade emot honom sagdt att villia sigh ifrån Åbo (ther Drottningen öffver vinttern bliffva skulle) begiffva öffver Qvarken åth Sverie, och till äfventyrs medh alldra första vara här hoos oss. Om nu min K. B:r haffver några vissa tidender therom, eller andra ifrån H. K. M:tt, som nyligare vore, beder jagh min K. B:r obesväradh vara ville, migh någedh theraff communicera, såsom och broderligen migh veta låtha, om min K. B:r sigh snaart igen låther finna i Stockholm, dijt jagh och då hoppas medh Gudz hielp migh förfoga, att vij ther få talas vidh, Gudh giffve alltidh medh godha tidhender. Härmedh vill jagh *etc.* . . . Datum Sundbyholm Martii 15 anno 1626.

Din tienstvillige
trogne broder och venn alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

52. Djurhamn den 21 Juni 1626.

Med anledning af ett J. de la Gardies bref rörande oro bland krigsfolket, ansåge Konungen, att man borde straffa en eller två de andra till varnagel. Om ett till Konungen från Hertig Christian af Braunschweig framställdt anbud. Om blott penningar funnes, stode lysande utsigter öppna.

Välborne kära brodher *etc.*... gifver jagh min K. B. brodervänligen tilkenna, migh hafva præsenterat H:s K. M:t dedh bref Feltherren min K. B. tilschrifvit hafver*), och H:s K. M:t förmenthe icke mycket opå sigh hafva. Och sadhe H:s K. M:t, att rådeligit vore, tagha ehn eller två vedh hufvedh och stå dedh straff, som artický lerne om sådanne mytenérs förmähler, androm till exempel. Mehra svara H:s K. M:t der inthet till. Befaler min K. B:r *etc.*... Dat. Diurehambn den 21 Juni åhr 1626.

(*Egenhändigt.*)

Välborne K. broder, Herr Cantzler. Sedan min K. broder härifrån afresade, ähr öffver natten Öffversten Plato uthur Tyschlandh ifrån Stockholm ankommen, och om Herttigen aff Brunschweigh (Herttigh Christians) tillbiudelse berättelse giordh, therpå H. K. M:tt varias agitat consultationes, som uthan tvifvel varda min K. B:r aff H. K. M:tt communicerade, och jagh förthenskull här förbij går. Gudh giffve H. K. M:tt godha rådh och godha medell, så stode vägen öpen till mera änn som till Alexander Magni victorier. Hermedh jagh min K. B:r samptt oss alla sampttligen *etc.*... Bliffvandes så lenge jagh leffver

Min K. B:rs välvillige trogna broder alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

*) I Jakob de la Gardies bref till A. O. från denna tid (se A. Oxenstiernas Skrifter o. Brefvexling Afd. II Band V) talas flera gånger om krigshärens missnöje öfver kopparmyntet och uteblifven sold. Troligt är, att det ofvannämda brefvet berört samma sak.

---

53. (*Egenhändigt.*) **Under Hela den 7 September 1626.**

Lyckönskar till A. O:s ankomst till Preussen. Åberopar rörande flottans operationer m. m. bref till K. M:t och brefbärarens muntliga berättelse. Sänder uppsnappade bref, innehållande förnärmelser mot svenskarne. Begär underrättelser.

Brodervilligh och vennligh hålsan medh Gudh *etc*.... Välborne Herr Rikscanzler, käre broder och synnerlige godhe venn. Jagh haffver härmedh icke kunnadh underlåtha att gratulera min K. B:r hans lyckelige och lenge förventtadhe annkomst medh sitt medhföllie uthur Finnlandh. Gudh allzmechtigh nådigst vidare giffve lycka, victoria och framgångh och ändtlighen önskeligh uthgångh på krijgh[et], till en begärligh fridh i våra dagar.

Hvadh elliest vidare om sakarnas tillståndh på thenna sidan om Dantzigh och uthi skipsflottan, kan min K. B:r aff breffvisare och min skriffvelse till H. K. M:tt förnimma*).

Elliest öffversender jagh min K. B:r några breff**) uthur Dantzig aff vår uthskickade i Putzick uptagna, fulla medh lögn och försmädelser uthan någen ansehende till personers högheet, hvilkas authores jagh menar skulle väl annoteras, till en lägligh tidh, then Gudh giffva kann, att få theröffver sigh hemnas. Jagh önskadhe gärna uthur vår nådigste Konungz läger, och hvadh ther om fiendens lägenheet och ankomst höres, någedh vist att förnimma.

Befaller härmedh *etc*. . . .

Min K. B:r alltidh till tienst och villia
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Datum under Heel
Septembris 7 anno 1626.

---

*) Se ett längre egenhändigt bref till K. Maj:t af samma dag som ofvanstående i R. A. — **) Dessa bilagor saknas.

54. (*Egenhändigt.*) **På redden mellan Dantzig o. Putzig den 21 September 1626.**

Från A. O. mottaget bref med underrättelser från K. M:t. Ställningen vid och i Putzig. Brandenburgska sändebudets genomresa till Pommern; med honom följde Öfverstelöjtnanten Kötteritz, som förgäfves väntat erhålla sina värfningspenningar, hvarom han nu anhåller. Från Konungen mottagna bref. Som kosackernes ströfverier och Hertigens af Pommerns förbud för truppers samlande hindrar att hålla rendez-vous i Putzig, har samlingsplatsen för det nyvärfvade folket förlagts till Zarnowitz klostret. Åberopar vidare Arvid Skyttes muntliga berättelse.

Välborne Herr Cantzler *etc.*... För tidzens korttheet skull låther jagh all vidhluftigh hälsningh och tacksäyelse bestå, och önskar min K. B:r all begärligh lycka och välfärdh aff Gudh then alldrahögsta. Min K. broders skriffvelse aff Dirschau Septembris 10 ähr migh then 20 eiusdem väl tillhanda kommen, och haffver theraff förnummidh vår nådigste Konungz resolution och foorttogh, hvartill jagh aff Gudh thenn alldrahögsta lycko och victoria aff hierttatt önska vill.

Huru som på thenna ort tillståår, haffver min K. Broder thetta att förnimma. 1. Först Putzick belangande, haffver fienden först en gångh varidh therföre och åther ther ifrån dragidh förbij Dantzig, ther hann haffver alltt sitt byte, boskapp, hästar och annatt mera, som honom icke tiente beholla, försolgdt. Nu haffver han förledna afthon åther igen sigh för Putzick låtidh see. Uthi fiendens frånvaro haffva våra therinne sammladh boskapp och spannemål, thett mästa mögeligen, ther inn och repareradh och förbättradh staden, huru the bäst haffva kunnett. Jagh haffver och försorgdt them medh salltt, sill och penningar till någen tidh, som förslagedh härnäst (medh bättre lägenheet till att öffversenda) skall uthvijsa. Så moste och thett, som the sielffva haffva innsammladh, någedh förrslå, att jagh förhoppas, the varda på ett par monader icke nödh aff hunger haffva, om elliest icke siukdomm (thett Gudh förbiude) mera innriter.

2. Then Brandenburgische Gesanter*) kom i går här ann, och efther passen emillan Putzick och Lawenburg icke ähr säkre för böndernas otroheet och Cosackernas ströffande skull, haffver

*) = Levin v. d. Knesebeck.

han sin ress fullfölgdh till siöös på skippett Regnbogen till Pommeren, på redden för Stolpe eller Colberg att landstiga.

Medh honom folgde Öffversteleutenanten Kötritz, som aff Cammereraren Gertt Didrichsson hade en vexell på 2500 och några rickedaler aff tollpenningarna att undfånga, menn icke mera änn som 1000 riksdaler bekommidh haffver, ty thett öffv[e]rige var tillförende uthgiffvidh, såsom förslagh till Cammereraren öffversendt uthvijsar. Therföre han, Öffversteleutenanten, begärade synnerligen att honom then resten måtte medh snaraste efthersendas medh Herr Rasch, om han elliest skall kunna sin loffvade värfningh fullkomna, therföre jagh och haffver Monsieur Rasch tillskreffuidt, att han ville therom sollicitera för sin afreesa [från] Pommeren.

3. Jagh haffver H. K. M:ttz åthskillige skriffuelser aff dato Augusti 30, Septembris 7 och 10 på en tidh, först then 20 Septembris, för ensträfvige vädreds, nordvests, förhinder, bekommidh. Och medhan H. K. M:ttz godha resolution och min förhoppningh then att fullkomna bliffver gönom Cosackernas starka ströfande dageligen förhindradh, särdeles thett rendevous i Putzick för thett värfvadhe och förmodelige krigsfolk uthur Pommeren och andra ortter i Tyschlandh, att the icke trouppevijs så kunne säkert foort komma, och Hertigen aff Pommeren icke tillstäder någen i sitt landh församla krigsfolk, — såsom Öffverstelutenanten Fritz migh rätt nu berättade, att Ryttmester Pirchen således förhindras medh sitt compagni, aff Herr Clas Christerson beställtt, att framkomma, — så haffver jagh medh Öffverstelutenanten Kötritz och Fritz Rosladin afftaladh och resolveradh, att the sitt rendevous uthi Zarnowitz clostergodzett, liggiandes ifrån clostredh öffver en siöö inn om Pommersche grentzen, taga skulle. Och thett qvarter att försäkra skulle Öffverstelutenanten Fritz medh the få ryttere, 20 eller 30, som i Putzick ähre, samptt så myckett footfolk aff skippen mistas kann, dijt draga, tagandes till sigh all Zarnowitz bönder till att sigh beschanttza och aff theras förmögenheet sigh att proviantera. Så haffva the therifrån icke öffver 3 godha mil till Putzick, menn ifrån Lawenburg till Putzick ähr 7 mil.

Jagh kann nu medh longh skriffuelse min K. B:r icke mera bemödha, uthan efther jagh haffver Herr Johan Skytts broder Arvidum här uthi flottan, rätt nu ankommen, sender jagh honom åther tillbaka till att mundtligen göra vidare och bättre relation om alla saker. Och vill härmedh hafva min K. B:r samptt all hans käre vordnadh uthi Gudz nådige beskydd broderligen be-

falladh. Gudh giffve oss på alla sidor godha tidender. Datum aff schippett Mercurio på redden emillan Dantzig och Putzick Septembris 21 anno 1626.

Min K. B:r alltidh till villie och tienst
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Påskrift: Præsent. Falkenau den 6 October.

---

55. Utanför Putzig på skeppet Mercurius den 4 Oktober 1626.

Rekommendationsbref för Henrik Dreyer, som komme att för Konungen yppa ett anslag på Pillau m. m. Begär, att A. O. ville förskaffa G. konfirmation på några gods. Gläder sig öfver Konungens framgångar. Åberopar bref till K. M:t. — Begär ytterligare ett gods för H. Dreyer på grund af hans löfte om försträckningar m. m.

Meinen freuntbruderlichen gruss *etc* ... Verhalte ihm damit freundbruderlich nicht, das zeiger dieses, der edel, ernvest und manhaft Henrich Dreyer sich an ihre Kön. M:tt, unserem allergnedigsten Könige und Herrn, zu begeben und angelegene sachen zu referiren willens, als nemlich wegen eines anschlags, so etliche leute, die man darumb nicht betrauet, uf die Pillo vorhaben sollen, gleichssfals wegen einer ansehnlichen post geldes, so an einem ort vorhanden und einem Dantziger gehörig sein soll, als hab ich vor gut angesehen, er solchs zuvor dem lieben bruder anbringen möge.

Weil ihm aber seine persohn unbekant ist, so hab ich ihm diess brieflein an den lieben bruder mitteilen wollen, und, weil er seither unser ankunft alhier sich zu uns gehalten und worzu man seiner bedurft gebrauchen lassen, und noch hinferner zu thun, erbieten thue, so hab ich uf Ihrer Kön. M:tt gnedigsten behag ihm etzliche gutter eingegeben, freundtlich bittend, der liebe bruder ihme darauf höchstgedachter Kön. M:tt gnedigste confirmation vorschaffen und ihn dieser meiner intercession fruchtbarlich geniessen lassen wölle, solchs bin ich umb den lieben bruder hinwieder zu verschulden gewilligt, und thu uns alle damit göttlichem obhalt bevehlen. Datum in der Putziger wick, ufm schief Mercurio den 4 Octobris anno 1626.

Min K. B:r a. T. V.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

(*Egenhändigt.*)

Välborne käre broder. Vij haffva här medh Knut Posse förnummidh medh frögdh then lyckelige victoria, som H. K. M:tt emot fienderna hafftt haffver, therföre Gudh i högdene skee tack, hvilken och vidare sin välsignelse nådeligen förlähne ville. Hvadh här elliest passerar, varder minn K. B:r aff mitt breff till H. K. M:t väl förnimma*), och för then skull inthett vidhluftigare thenna gången, nisi ut identidem bene valeas.

Inseratur. (På löst blad.)

Dieweil zeiger, Henrich Dreher, sich erbieten thut, zu der guarnison in Putzigk Ihrer Kön. M:tt, unserm gnedigsten König und Herrn, zwanzig last rogken vorzustrecken, auch daneben willens, andere sachen anzustellen, die er dem lieben bruder mündtlich referiren wirt, wohingegen er an mich begeret, ihme über die andern gueter, woruf ich ihme uf Ihrer Kön. M:tt gnedigsten behag und weitere confirmation meinen brief gegeben, noch ein abgebranter flecken, Bern genant, zugleich von Ihrer Kön. M:tt gnedigst gegeben werden möchte. Weil ich nun in obgemeltem seine gutwilligkeit gespueret, und wan er das ander, so mein lieber bruder von ihm selbst vornehmen wirt, auch præstiren würde, könte Ihrer Kön. M:tt solchs wol dienstlich sein. Als hab ich an den lieben brudern seinetwegen hiemit zu intercediren nicht lassen wollen, der liebe bruder ihm alle gute beforderung leisten, und dieser meiner vorschrift fruchtbarlich genossen empfinden lassen wolle, das bin ich umb den lieben bruder meines teils widerumb zuvord[ienen] ebenen geflissen. Datum ut in literis.

M. K. B:r A. T. V.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

*) Mellan den 29 Sept. och 12 Oktober 1626 saknas bref från K. Maj:t till Gylldenhielm i R. A.

56. (*Egenhändigt.*) På redden för Pillau den 16 April 1628 *).

G:s resa från Sverige och ankomst med flottan till redden utanför Pillau, hvarifrån han nu till A. O. sänder en fänrik, hvars muntliga framställningar jämte brefven åberopas. G. Horns framgångar i Lifland. Medförda penningar skola genast föras i land. Sänder afskrift af sin från Konungen medförda instruktion.

Välborne Herr Rikscantzler *etc.*... Ther Gudh allzmächtigh nadhe min K. B:r och hela hans medhaffvande armée alltidh härtill uthi godt välståndh uppehållidh, såsom jagh visserligen förhoppas, åstundar jagh gärna att förnimma.

Och näst min brodervillige hälsan och tiensts tillbudh, förholler jagh härhoos min käre broder vennligen icke, att sedan jagh uthur Svenska skäran then 9 Aprilis ähr uthluppen, och påskadagh för Dantzig ankommen, såsom bifölliande memorial**) vidare tillkennagiffver, ähr jagh i dagh ifrån Heela hijt till Pillo lyckeligen, thess Gudhi loff, ankommen på reddan och haffver straxt affärdigadh till min K. B:r medh breff, som honom tillskrefna ähre, thenna fendrich under Grefvens aff Torn regimente, Elias Masque, för thetta K. M:ttz uppvarttere.

Hvadh vidare uthur Sverie och Lifflandh ähr till att förnimma, varder uthan tviffvel åthskillige breff uthvijsa, såsom och Elias mundtligen veta berätta, doch om någedh uthelåtidh vore, som sedan min afresa från Stockholm ankommidh ähr, så ähr thetta, som Ammiral Flemming sedan uthur Stockholm migh tillskreffuid haffver, thess Gudhi loff, godha tidender, att Herr Göstaff Horn två gånger haffver slagidh fienden, then 1 och 2 Martii, förat vidh Wenden och sedan vidh Lemsel, till fånga bekommidh theras polcoffnick***) Snarsky medh Korffs leutenant och en fendrich samptt 50 Liffländische och Polnische aff adel.

Fienden haffver varidh stark 14 fahnor, sperrytter och tyska rytter, samptt Cosacker, theraff mesta deelen nederhuggidh, och nijo af fiendens fennickor bekommidh, doch sielff icke mera änn som två mann mist. Gudh förlähna vidare lycka.

Penningar, som medh migh senda ähre, såsom innelagda zedel förmäler†) skola straxt varda satta i landh till skantzen, och att

*) För hela året 1627 saknas skrifvelser från G. till A. Oxenstierna. Till K. Maj:t och till Rådet finnas däremot några bref i behåll i R. A. — **) Detta memorial saknas. — ***) = Öfverste. — †) Denna saknas.

min käre broder thess bättre förnimma må K. M:ttz migh medhgifna befallning, så sender jagh honom en copia aff then memorial migh medhgaffs samptt en memorial, som jagh till min K. B:r hade ställtt under Heel, och förmodar min K. B:rs svar och betenckiande på alla punctar*). Befallandes härmedh *etc.*... A Dieu soyez. Datum på redden för Pillow. Aprilis 16 anno 1628.

Min K. B:r alltidh till villia och tienst
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

57. På redden för Danzig den 5 Maj 1628.

Försvarar med ifver sitt och sjöofficerarnes af A. O. klandrade förfarande i fråga om några tagna köpmansfartyg. Tullen på Danzigs redd. Vidtagna åtgärder för upprätthållande af förbindelsen mellan A. O. och G. Fyllandet af inloppet till Danzig. Nyheterna från Lifland. Klagar att ej hafva fått tillfälle att hemsända bref med A. O:s bud till Sverige, som föranlåtit G. att sända ett fartyg hem; kruttransport till Riga med ett annat fartyg, hvaremot en del varor till Sverige borde sändas med ett af de tagna tyska Lübska skeppen. Anhåller, att icke hans anordningar med bytets fördelning må rubbas. — Om ett anbud af en köpman att tillhandla sig de tagna skeppen, som han sedan ville använda till seglats på Spanien eller Portugal.

Välborne Her Richzcantzler *etc.*... Effter såsom min broderss skrifvelsse, dateradh af Elbingen 28 Aprilis, ähr migh tilhånda kommen May 3, hafver jagh fölliande svar och kundskap om vårdt tillståndh her vidh flåthan strax att vedergifva icke veladt underlåtha.

Först, såsom min B:rs begynnelsse uthi sin skrifvelsse och vällmeningh uthgår på bägges vår tiensts plicht at fritt och uthan försyn medh hvarandra communicera, hvadh som vij mena at lända till Konungh M:tz och fäderneslandzens tienst och enkannerligh till sackernes conservation på thenne tijden, therföre, och efter thett nöden i sigh sielff så kräfver och ähr tilbörligedh, altså skall thett och hoos migh nu såsom tillförende altidh vara kierdt och

---

*) Det kungliga memorialet för Gylldenhielm är dateradt Stockholm den 31 Mars 1628 och finnes i Riksregistraturet för detta år fol. 205 o. f.

tacknämligen, och aldrigh någon annan opinion eller intention mitt sinne intaga.

Sådan om the prijssgiorde och eröfrade köpfarder*) på flychthen undan oss åt Dantzich, antingen the ähre emot eller medh-

*) I ett till K. Maj:t ställdt odateradt memorial från de första dagarne i Maj (i Riksarkivet) meddelas rörande de här omnämda fartygen och deras uppbringande följande:

Memorialspunchter therom H:s K. M. i underdånigheet tillkennagifvas skall.

1. Att sedan vij uthur hamnen genom Dantziker diupet medh hele flåtan ähre uthloppne den 9 Aprilis medh sudhvest vedher, ähre vij sedhan genom åtskillige vedher, och som åftest tiuck töcknen, liquel, dess Gudhi skee lof, om påskadagh så vijtt framkomme, att vij finge kenningh af Reserhöft [ɔ: Rixhöft?]. Dock, något tillförende blefve vij varsse några segel i siön tu skip högt lofvart om oss, vester på, dem vij icke tillkomma kundhe, men een pincka kom oss reett till möteess, hvilken, när han förnam, hvadh sellskap vij vore, vendhe han om och giordhe alla sina segel till att undfly, then vij medh all flijt efterföllgdhe. Och, ner vij finge kensel af Heel, ságh man ther 6 skip för ankar liggia, ther denna pinkan, som för oss flydde, tillkom, och the andra skippen medh eett skått varnadhe, ther medh vij hadhe förmodhat fiendenss flotta vara förhanden, men strax huggo the ankaretågen af och gingo alla tillika till segelss åtț stadhen, undantagandess een stor flijt (?) medh rågh belastat. Dhen höllt dregen [ɔ: kosan] till siöss och undhslap, medhan hela flåtan migh efterfölde, och ingen honom achtade.

2. The andra skippen, medan något påkylte och blåste, hemptade vij. themmeligh inpå, för dhen ordhsak skuld the, som för oss lupp[e] hadhe lugntt innunder Dantzick, och vij hadhe een stark vestan kylingh, men sedhan vij kommo så när, att vij nallkedess lugnet och icke så fast segla kundhe, brukadhe the två fiendens örlogzpinkor sina åhror innanbordhz till att ro, och båtar före till att tåga för sigh, och då först sloge the ut sina flaggor, thermedh [de] genom quellen och natten kommo inom blåckuset.

3. Liquel måste fyra aff the kofardieskepen, som svårare vore laddhe, och icke the medhlen hadhe att fort komma, blifva oss till prijss, nembligh tu Lybeske, een Hollendare och een Ostfrijsslandhss bålert, alla tillhopa efter siöbrefveness inneholdh och verderingh innehafvandess allahanda varor, vell öfver fyratijo eller femtijo tussendh gyllden, såsom inventarium theruthaf medh vijdare beskedh H:s K. M:t medh thet alldra första skall öfversendt varda.

4. Sedan ähr jagh medh flåtan och samma skip till Pillo öfverluppin och ankommin den 16 Aprilis, och, dess Gudhi skiee lof, lyckeligen och medhfogeligh vådherleek alla penningarna vel i landh satt och medh brefven till Rijkzcantzlären fordt skyndat, theruppå han strax Cammereraren Gierdt Dirikson till migh på redden för Pillo hafver afferdigat, then 19 Aprilis, medh beskedh som föllier. Nembligen att penningarne vore i tiucka tarfven ankomna, dock icke så många, som the hade förmodhat och högt af nödhen hafva, medhan krigzfålket och i synderheet fremmandhe rytterna hadhe be-

H. K. M:tz behagh så sköflade, kan jagh icke åhnu vetta, för åhn som H. K. M:tz förklaringh therom vidare må uppenbarass. Dock hafva soldaterne, befähl som gemene, nogh theropå ständitt, at H.

---

gynt sigh något motvijlleligen at stella, och uthi Marienborgh, borgerskapet begynat att öfverfalla, dherföre att the i een långh tidh ingen läningh hafva bekommit, men efter thet att thetta tumultet vore allaredha nyligen stillat på förhoppningh, att een stor summa penningar skule vara ankommin till att contentera them alla medh, men [ↄ: och] efter dhet, att then summa penningar, som ifrån Sverie medh öfverkom, icke vijll thertill förslå, hafver Rijkzcantzlären för rådhsampt syndtz vara att beholla dhe kiöpmanssvaror her qvar, som icke tienlige åhre i Sverie, såsom aska, hudhar etc., och bättre kunna her förhandlass och vendass i penningar, dhermedh han icke allenast till krigzfålket en stor undsettningh bekommer, uthan att jagh och på skipzflåttan uthi een månadt eller två utprovianterat varder. Öfver thetta hafver jagh och till solldaterna såvel som båtzmennerna låtit afreckna till trij gyllen eller daler på hvar gemen och för offitcererna hvar, efter som the åhro till, på H:s Kongl. M:tts nådige behagh, antingen thet blifver them till en bytesspeningh, såsom the underdånigst förmodha, eller och thet blifver framdeless recknat i therass lön. Och hafver Giert Dirikson jempte medh mina tillförårdnade tillsatt een vijss man, som godtzet uthlåssa skall och flitigt antekna, theraf H:s Kongl. M:tt hernest godh beskedh och rekenskaper hafva kan.

5. Af samma fyra frijbytareskipp varda medh första tu, een Hollendare och een Ostfrisselandz boijort, bådha vel beségladhe, till Sverie medh något gallmey och sådhana varor, som i Sverie kan tiena, öfverskickiadhe, men dhe tu Lybeska beholler jagh till att bruka på kunskap bådhe åt Riga och på den tyske sidhan, ther medh man spara kan dhen frachten, som elliest man hadhe måst gifva för Råståcker skutor. Så varder och thet pulfveret, som H. Kon. M:tt befallte skule taghass ifrån Pillo och sendass till Righa, medh dheft snaresta på ett af dhesse skippen öfversendt.

6. Effter dhet desse skipp och gods nogsamt åhra bona prijss och H. Kon. M:tt hemfallne och förbrutne, alldenstundh the åhro i flychten med fienden af Hanss Kon. M:ttz fålk öfverfallne och intagne, och, så mycket dem stodh till att göra, tillbudhit sigh till att veria, såsom the och hafva instruction ther på haft till att göra, hvarföre hafver jagh fålket her fengslige hollit, till att thermedh utransonera Hans Kon. M:tt fångna tienare i Dantzich och een part andra, som thertill icke tiente, på andra skip låtit sin koss passera.

7. Sedan åhr jagh den 19 Aprilis åter ifrån Pillo in på Dantzike redden luppin, och dher ankommin den 21 Aprilis. Då blef thesslikes Enhornen och Stårken afferdighet åt Kolberg och then Pommerska sidhan att sökia några Dantzike skipp, om the ännu vore uthe, ty sombligha kunskaper berettadhe, att tu skepp åhnnu vore till siöss, och sombliga berettadhe, att then samma dagen, vij förut kommo herföre, och the förbe:tte skipp vore tagne, skule vara långz Näringen inkommne, hvar om jag vissare kunskap vel snart förmodar, såsom och ifrån Pommerske sidhan och then Danska skippzflåttan, ner Enhornen igenkommer, något vijst förnimma.

. . . .

K. M:tt them alt tilbytes gifvidh hadhe. Hvad således tagidt vorde, föruthan skepp och stycken, så hafver jagh och sielff af H. K. M:tz ordh till afskiedh hördt och förnummit, då jagh affärdigh var, at hvadh köpfarder, som sigh värija vorde, (thett som thessa, hvilcke medh flychtige fienden i fôlie vore, nogsamptt beviste, så mycke dem stogh till at giöra) måtte vara till prijss och plundringh. Theremot jagh replicerade underdånigst: Icke altt. E. K. M:t måste och sin deell theraf behollen hafva, thertill H. K. M:t stilla tigidt hafver.

Och för then skuldh hafver jagh så vijda all plundringh förhindradh, som skett ähr, att H. K. M:tt så en ansenligh post behollen hafver, och alt folck effter min giorde ordningh (om then nu må hollas) väll content ähr, antingen H. K. M:t nådigst then såsom frijbythe eller på theras löhn vill niutha låtha; och [ɔ: om] således antingen sädan H. K. M:t vill köpmänen alt eller inthe igen gifva, kan thett uthan all skada och vidlyfftigh ransackningh skee och giöras, alldenstundh ingen något hafver således bekommit, som icke anskrifvit blifver. Men om ofvan öfverlöppet*) och i kaiuthan ähr något skingradt och förparteradt, thett kräfver ingen räckningh, icke heller ähr migh möyligen, icke heller tilbörligen hoos någen alt så nogha at achta och svara till.

Hvadh som i samma puncht ihughkommes om vår öfver alt berömde krigzdisciplins anstött af sådane irregulerade processer till siös, så önskadhe jagh af hiertha gärna, at någen annan i min stadh vore, som bättre process holla kunde. Doch tviflar jagh, om någen till landtz bättre procederad hafver, ty jagh må migh väll theraf berömma, at thetta ähr andre gången (sedan Pryseske togeds begynnelsse) som jagh af thett frijbythe migh ähr i händer kommit, hafver till Pillau och Elbingen ansehenlige påster öfverskickadt, icke en peningh sielff theraf niutandes, uthan till H. K. M:tz och fäderneslandtzens tienst alt öfvergifvidt, oansedt hvad nödh vij interim på flåthan lijdit hafva. Men aldrigh hafver någen af landtzcommendeurs giordt oss till siöös af sitt frijbythe deelachtigh, icke heller tror jagh, at landtzofficererne eller theras regenther någen tijdh emillan sigh och sijne soldater rättvisseligare sitt roff hafva deladt och till thett gemene bästa så enfalldeligen låtidt i dagzliusset framkomma, såsom i min tijdh altidh på skiepzflåthan ähr skeedt.

Then beskyllninghen, som Öfversten Duwallt och Lars Eskillsson angår, såsom then ähr min B:r förebracht, så låther jagh

*) = Däcket.

nu osagdt, om the mera eller mindre, ähn som sagdt ähr, giordt hafva, men hertill behöfves beviss och öfvertygningh, så kan och straffedt effter sackens vichtigheet väll fölia. Nähr then då kommer, som vill bevissa (then jagh och hijt begierar), så skall bägge partterne justitian stå till redha.

Och imedlertijdh ville min B:r re nondum bene audita genom sitt judicerande om the från sigh och hoos migh varandhe medh thett samma migh oblique beskylla muneris haud bene functi något hafva fördragh. Ty såsom (effter min B:s ordh och påminnelsse) oss alla nijtt bör hafva öfver vår allernådigste Konungz lofflige regeringz i verlden vällförvärfvade reputation, then at maintinera och vidh macht holla, så hafver jagh thertill altidh och allestädes så myeket giort för min perssohn, at jagh thermed dageligen migh mera ovänner hafver förvärfvadh, hvilcke uthan tvifvell illisteligen suis præventionibus eller med sijna förklagor alla mina actiones så fliteligen denigrera, at jagh icke allenast hoos min allernådigst Herre och Konungh sielff, uthan och hoos mina medbröder, så och nu hoos min broder måste för väll giordt beskyllningar lijda. Men thett ähr nu nogh för migh, och ähr tijdh, om Gudh så behagar, at jagh träder achter i tappetet och släpper en annan i sådana tragædier fram.

Om godtzets föryttring och sädan till at accomplera min giorde förordningh, så frampt icke någen annor order ifrån H. K. M:t sielff kommer, synes migh hafva thett förståndh medh sigh, at oss her på skepzflåthan lithett her uthaf ähr ärnadt, såsom gemeneligen skee plägar, at vi väll med poeten säya må: hic nos non nobis mellificamus apes.

Men jagh förseer migh till min B:r ett bättre betenckiande. Ty, ther min broder säger sigh förmena, at officerarna väll så mycket allereda hafva tagit, att thett öffvriga väll in publicum refereras bordhe, måtte jagh gierna see och höra then man, som officerarne eller migh thett öfverbevissa kan, icke heller veet jagh, huru thett kunde bättre in publicum refereras, ähn som efter min anordningh till et proportionaliter iblandh K. M:tz krigz- och siöfolck uttdelas och anteknass till H. K. M:ttz nådigste förklaringh, antingen thett skall till löhn eller bythe räcknas.

På thett imedlertijdh folcket, som littet till matss och intet till löhn bekommit hafver, måtte någerlunda contenteras och villigdt giöras, om vij till siöss skulle så ringa edert tillstånd på landet hafva estimerat och icke bättre correspondens af eder förmodadh, ähn som I nu giöra medh oss, skulle sannerligen icke en

skierff af thetta godz till Pillo hafva ahnkommit, uthan, oansedt all eder trångh, som Cammereraren migh refererade, alt (thett öfriga effter min giorde disposition) till Sverige hafva vorthett öfferskickat. Och hadhe jagh då hafft villigdt folck och utan tvifvel tack förtiendt i Sverige, ther jagh i then staden nu varder på alla sidor med beskyllningar beladder, och alla medell migh förtages folcket till at hielpa, så och autoritas imperandi migh i mit kall medh tettsamma afskäärss, theröfver jagh migh väll högeligen må besvära, om icke bötter (som jagh ju förmoder) therpå skaffas.

Belangande skeppare, styrman och kiöpmän, som tagne ähre, och någen tijdh her opå flåthan ahnholldne, the ähre en part strax lössgifna och sedan, effter som jagh theras condition bättre hafver förnummit, hvar efter annan lösskomne, och ingen uthan orsack något oppehollen. Antingen the nu villia draga till min B:r eller annorstädes, hvardt dem synes, ähr i theras vilkor, ty the ähro i Dantzich.

Om våra fångars förlåsseningh hafver jagh migh beflitat, och skepparen af Tigeren med en båssman uttkommit. Förtröstningen hafver jagh om Her Bertills, predickantens, med några andra gemene för en deel fångar, som jagh med migh uthur Sverige hafft hafver. Men Styfuertz förlåsseningh blifver ähnu förhaalat. Orsack ähr, som jagh förnimmer, at de villia honomm afskräckia sampt styrmanen och några andra, såsom skulle the i Sverige hafva K. M:tz ogunst och för then skull blifva hoos them i tienst.

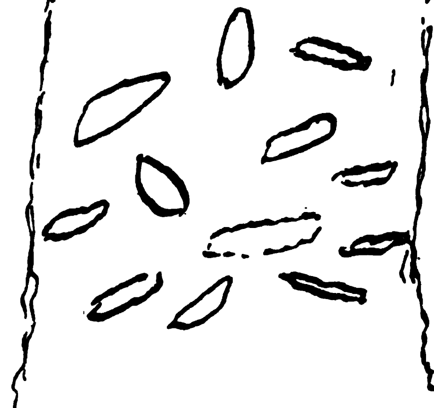
Såsom min B:r begärer siöbrefven at sigh tilhanda sändas för kundskaper skull och all effterrättelsse, så hadhe jagh icke annorlunde meendt, ähn at ju Cammereraren Gierdt Dirichsson all beskiedh medh sigh hadhe bekommit, såsom jagh befalthe, at honom copier eller viss berättelsse meddelass skulle, såsom jagh och någen beskiedh och efferrättelsse för migh ville beholle, men effter jagh icke så månge skrifvare hafver, som så hastigdt dermed forttfara kunde, kanskee ähr dedt icke så fullkommeligen skeet och bestält.

Doch hvad kundskappar ahnbelangar, therom hafver jagh Cammereren munteligen berättelsse giordt, och eljest finnes inge kundskaper. Men godtzens myckenheet skulle bestå på skepzlåssningen uthi bägge siders tillförordnades nhärvarelsse och förteckningh, om thett nu så skee kunde, lijckväll så snart min skrifvare ifrån Pillou åther tillstädes kommer, skall sammansökias uthur brefven all skrifftligh und[e]rättelsse och min B:r meddelas.

Håleder efter mann
diupet för Dantzig försänckia
att strömen likawäl må
haffua sin lopp, och icke
någon nytt diup göra.

På 3. fammar skall försänc-
[illegible], och [illegible]
skuter å breddan, om thet
finns.

Vthi Putziker wijken
förmodar mann 3. eller 4.
skuter kunna göra tilfyllest.

Till dedt andra, om tullen her på redden för Danzich ähr min B:rs ordningh och meningh godh, och skall således her efftcrkommit varda. Och effter samma meningh hadhe jagh allereda tillförende them, som therom hadhe her uthe hoos migh varidt, till Pillo afvist öfver landh at taga ther beskiedh eller och medh skep och ladning af våra soldater besatte, ther hädan confoyerade vardha.

Till dedt tridie. Om stadigh communication oss emillan efter min B:s begiären, ähr emillan Fältmarskalcken*), Her Jahan Baner och migh aftalt om lägenheet, som nampngifven ähr uthi min B:s skrifvelsse, therigenom förledne lög[er]dagh Axell Duwalt ähr ifrån skiepzflåtan åther till landtz igen dragen, och till min B:r med sådanne aviser, som då var för handen. Och hvadh sädan alt hertill ähr passerat, kan Regementsmaioren Giöstaf Sabell min B:r berättelsse giöra, såsom och her näst tillkommande fredagh på afsagdan ordt och ställe skall effter giord afsked vidare communication hollas.

Till dedt fierde. Såsom min B:r låfvar sigh några börlingar förskaffa och, med sten och sandh fylltte, hijtt sända, ähr jagh förventandes [dem] med första. Dock måste the åt minsta, nähr thee nedersengdt blifva, 6 allnar högdt fylla, på thett, om man icke nährmare ähn som på 3 fambnar komma kunde, då icke öfver 3 allnar vathen öfver them går, thermed diupett lijckväll blifver förderfvadt och sädan mera sand af siön tillsqualpa kunne, såsom och altidh mera och mera af oss tillsänckias, såsom her hoos afrit[n]i[n]gh medföllier**) at strömmen lijckväll må hafva sitt aflop och icke förorsackes at giöra ett nytt diup, utan blifva så trångdt, at inge skep therigenom gå och för grunden vijcka få, men om ther ofvanföre blifver och tillstoppat, så varder altsammans herunder heel tordt.

För communicerade tiender utthur Lifland tackar jagh min broder vänligen, och såsom the icke ähro de bästa, så ähre the lijckväll goda, dess Gudi loff. Enhörningen, som jagh under Tyske cosan på kundskap hadhe uttskickat, ähr ähnu icke igen kommen, dock breff ifrån honom ähre kommne, deraf copia medh Axell Duwall tillhånda broderligen forttsendes.

Ifrån Sverige hafver jagh inge tiender. Så hafva och the, som uthur Pillo till Sverrige åhro af min B:r affärdade, migh så

*) Herman Wrangel. — **) Denna af G. egenhändigt gjorda, ganska primitiva ritning finnes i behåll, bilagd detta bref. Se teckningen i något förminskad skala å motstående sida.

ringa vördat, at the icke ens på förmaningar migh hadhe veelat besöckia, at breff medh sigh taga till H. K. M:t och Richzrådh, lijcka som vij her på flåtan icke hörde till Isra[e]lss fårahuss medh. Men jagh hoppas få lägenheet at betala them therföre igen en gångh. Jagh hafver förthenskull varit förorsakat at affärdiga ett örlighskep, Regnbogen, åt Sverige med kundskappar och om vårdt tillståndh.

Men at jagh hereffter kan hafva andra farkoster till allehanda förskickningar och beholla örligeskeppen tillhopa, så hadhe varit min förordningh och meningh at brucka thesse 4 uptagne kopfarder, och förthenskull nu åther igen befallat, at de tu Lybeske skep skulle hijtt komma till flåtans behoff.

Men såsom Hållendske skeppet till Sverige ähr affärdigat, altså må boyorthen thenna ressan löpa till Riga, och om krutet ähnu skall ditt behöfvas, thett jagh uthi min B:s betenckiande hemställer, så må han thett intaga och öfverföra, vänligen begärandes, at min B:r icke min befallning ville låta förandra, uthan befale Larss Matzson, at han thetta så effterkommer. Och alldenstundh gallmäijan och några andra varur ähre, som tiena at sendez åt Sverige, kunne the inlastass på ett af the Lybeske skeppen, som hijtt komma skole, theraf jagh doch ett medh första till Sverige öfversenda vill, så kan och sådandt medh öfverföras.

Till dedt sidsta, så förseer jagh migh till min B:r såsom och vänligen bedher, at then förordningh, som af migh giord ähr, så väll till folckets anpart för en bytespenningh eller opå deras löhn, effter som H. K. M:t behagar, såsom och till dett minsta en månadz kost och läningh för befäll och gemene, sädan och hvadh jagh för migh hafver veelat aftaga, antingen thett vore thett som öfver siöbrefvens inneholdh kunne finnas, eller något annat, måtte uthan förtögringh och drögzmåll efterlåtas och utgiffvas; om thett alt icke kan skee i peningar, då uthi varurnes verderingh, så mycket som summan i peningar stijger för officerarne och gemene. Men thett jagh siälff för migh vill beholla och eliest till skepzflåtans nödtorfft eller diupets försänckningh hafver låtit antekna, thett vill jagh sielff om varurne disponera. Dock afdrages thett, som min B:r på bördingarnes uttredningh och tillrustningh varder kosta, at thett betalt må blifva.

Om eliest migh skulle heruti en reformation skee af någen annan ähn som min allernådigste Herre och Konungh sielff, så kan jagh ey annars, ähn som migh till ett mechtigdt despect thett uptaga, thett jagh lijckväll af min B:r hvarcken förmodar eller

förskyllat hafver, hvem thett och eliest till väga kommer at stiffta oenigheet oss emillan.

Ty jagh ju icke annorlunda tror, at min B:r holler therföre, thett jagh icke mindre troligen H K. M:t tienar uthi mit kall [än] som någen annan min medhbroder uthi sitt officio. Och förthenskull, hvadh som H. K. M:t uthi min förordningh kan behaga till at förandra, thett finnes ju så väll igen hoos migh såsom hoos en annan, medan icke dett ringaste med mit vettskap ähr undandöltt, utan anskrifvit.

Doch then, som säger, at officerarna allereda hafva nock sin pardt väll aftagit, hvem han menar thermed, antingen migh heller någen annan, eller om thett, migh ovitterliget, ähr till äfventyrss skeett, så må han sigh inställa sådandt at bevissa, på thett H. K. M:t och hvar och en må rätt vederfaras.

Thetta ville min K. B:r i bästa måtta förstå och optaga, och visserligen troo, at jagh, så högdt som någen menniskia, efftertrachtar at troligen min allernådigste Herre Konungh och fäderneslandett tiena (thett jagh förmoder migh nogsampt hafva bevist) så väll som i lijcka måtto alla mina medhbrödher och godha patrijother, doch synnerligh min B:r Her Cantzler i så stor vördningh och ähra hollit och älskat, som jagh kunde eller ville begära, at migh skulle skee igen. Vill så hermed hafva min K. B:r medh sin när och frånvarande kiere vårdnadt uthi Gudz nådige beskydd till lif och siäll vänligen befallat, så och migh offererar med all godh villia och vähnskap at blifva. Datum af redden för Danzich May 5 anno 1628*).

Din trogne venn och broder alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Postscriptum (på löst blad).

Verhalte ich dem lieben brudern nicht, das sich ein kaufman bey mir angepræsentirt hat, wofern Ihre Kön. M:tt gnedigst gesinnet, die vier Danziger schiff, so in der Pillo gewesen, zu verkaufen, er dieselben wol vor eine summa gelts behalten wolte. Bin auch der meinung, er davor alzeit uf zwanzig tausent polnisch gulden geben wirt.

*) Utan att reflektera på, att datum redan har varit skrifvet, har G. vid underskriften egenhändigt tillaggt: Datum af redden för Dantzig Maj 5 anno 1628.

Weil nun der liebe bruder weis, das zu reparirung solcher schiffe noch ein ansehnlichs gehören wirt, solche auch zu orlog nicht sonderlich dhienlich, ich mich auch von den Hollendischen Leutnambten berichten lassen, man ein solch schif, die also an vielen dingen mangelhafft sein, in Hollandt wol umb 3 oder 4000 gulden kaufen könne, so hab ich dem lieben bruder aviziren wollen, bej höchstgedachte Kön. M:tt zu vernehmen, ob dieselbe solche schiffe verlassen wollen.

Er erbeut sich, was ein ander davor zu geben willens, zu erlegen und solchs an denen orten als zu Lubegk, Hollandt, Elbingen, wor es I. K. M:tt gnedigst begeren werden. Und weil es gerne balt antwort doruf haben wil, erwarte ich durch den lieben brudern hiruf obhöchstgedachter Kön. M:tt gnedigste resolution. Ich verstehe von ihm, das er solche schiffe uf kunftigs jahr von Stockholm uf Spannia oder Portugal abzuschaffen bedacht ist.

M. K. B:r A. T V.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

58. (*Egenhändigt.*) **På redden utanför Danzig den 7 Maj 1628.**

Från A. O. mottaget bref. Skeppsutrustningar i Danzig. Blokaden af denna stad. Klagar öfver, att G. måst försvaga sin ställning genom ytterligare bortsändande af skepp, och öfver minskandet af hans auktoritet. Beder A. O. icke misstycka dessa hans klagomål, men framhåller ytterligare behofvet af förstärkning, i den händelse en flotta från Lübeck skulle vilja hjälpa Danzig. Åtskilliga förnödenheter beröfvades flottan genom A. O:s ordres. De i Danzig fångnas lösgifvande och ett par polska presters frigifvande såsom gengäld. Verkan af beskjutningen från flottan. G:s afsigt att förstöra Danziger skeppen misslyckad. Stralsunds anhållan om krut m. m. af Danzig och af G., hvilken senare ansett sig böra lämna det begärda.

Välborne K. broder, H. Rickscantzler. Rätt nu bekomm jagh min B:rs skrifvelse, dateradh i går ifrån Elbingen, och förnimmer theraff samma kundskapp, som jagh här haffver och i går åth Pillo till Elbingen öffverskickade. Doch åhr migh berättadh om 15 små och stora skipp, som achtta på lägenheet, om vij svaga åhre aff skipp eller folk, sosom the förhoppas, att vij bliffva

skola gönom siukdom och länge stilla liggiande, såsom förledna åhr skedde.

Menn så lenge folkett bliffver vidh hälsan, hoppas jagh, att så skall vara maaträdt förr them, att the medh Gudz hielp skola bliffva mättade, ty vij liggia them här så nähr för hålledh, att vij medh stycken kunna göra hvarandra skada, såsom och skedt åhr, att ett aff theras skepp åhr i lögerdags aff oss igönomskuttidh, och åther i går vårtt skipp Månan förstången sönderskutidh, så att om the uthkomma, moste vij rätt i hollet göra hvarannan skolerätt, antingen theras eller våra skipp skola stoppa och försänkia theras diup, om icke förr medel vill eller kann thertill skaffas.

Menn thett, att jagh haffver ännu tu skipp ifrån flottan, ett till Sverie medh breff, thett andra på kundskapp åth Danska flottan, voller, att jagh icke så mycken authoritet behålla må, att min ordningh och befallningh eller aftaalte afskeedh medh Cammereraren må haffva någen effect eller respect hoos någen, som icke särdeles här hoos migh ähre i flottan. Och then hörsamheet, som migh bör haffva hoos them, kann och snaart bliffva förloradh, om jagh icke blifver mächtigh att må hålla, hvadh jagh them tillsagdh och loffvadh haffver, uthan the få see, att min loffven och mina commender bestå allena på andra personers välbehagh. Hvilkett migh så sannerligh icke annars änn bör förtryta och efther tillbörligheet revengera, såsom min B:r aff mine i går affgångna skriffuelser och uthskickade varder vidare förnimma, och ther hoos aff Herr Bertill, som uthur Dantzigk ähr löös giffvin, få veta någerlunda theras therinne förehaffvande.

Jagh beder min broder, han ville sigh icke arga låtha någon manns annbringande om min persohn eller min ifver och harm therhedan tyda, såsom jagh min broders godha rådh eller hans persohns befallningar så ringa achtade, uthan jagh vill uthi mitt kall, (så lenge thett en lithen tidh vara kan) min authoritet och behollen haffva, och therhoos väl veta, huru jagh mina medhbröder och commilitones ähra och vörda skall, till all godh vennskapps och correspondens entretenement och beständigheet, såsom jagh gärna ville haffva giordt migh igen.

Elliest, hvadh fienden vidhkommer, förmodar jagh änn väl en tidh bliffva honom nogh bastant, och om någen större schipsflotta ifrån Lübeck, såsom migh förtroligen sagdt ähr, och i går omskrefuidh bleff medh Göstaff Sabell, komma skulle, så ähr och uthur Sverie undsättningh förmodandes, om jagh mann finnge

niuta the skipp thertill deputerade på kundskapp aff och till, menn elliest ähr jagh här lijka såsom en fånge.

Jagh hade och medh Bengtt arkelimestare hoos Zacharias Simonsson fordradh några sakar, som flottan högeligen behöffver, menn efther min broders förbudh ähr thett migh förhollidh, som elliest borde vara i mitt voldh. Jagh vill härmedh nu och alltidh haffva min B:r uthi Gudz nådige beskydd vennligen befalladh, och för sådana insimulationes eller offensiones migh inthett vidare movera låtha, änn som utilitas publica thett requirerar, och icke thess mindre bliffva min

K. B:r till all godh villia och vennskapp redabogen

Datum på Dantzigker — Carl Carlsson

Redd. Maij 7 1628. — Gylldenhielm mp.

Potstscriptum.

Medhan som breffvedh förfärdigades, annkom en trummetare uthur staden Dantzigk medh bijfölliande sedel; och straxtt ther efthér ähr Herr Bertholomæus och andra medfölliande persohner förlossadhe. The berömma Gabriel Posse för sin humanitet emot them, menn then gemena hopen och synnerligh en uthvijken Svensk, Capitein Magnus benemndh, beskylla the myckett, huru som the våra fångna hoos them medh all list förskräckia, huru the ähre i ogunst och moste i Sverie eller här på flottan hoos migh varda upphängde, theröfver några enfalldige och särdeles en gemen bysskytte, som medh i båten att löösgiffvas stiga skulle, sigh betencktte och vände om igen; lijkaså säyes Stuffvart och andra officerer vara förskräcktte och vijs giorda, menn jagh förhoppas finna medel till att trösta them.

Efther thett nu the Polnische Commissarierna haffva på godh loffven, såsom aff theras skriffuelse ähr till att see, Herr Bartholomeum löös giffvidh, beder jagh och min K. B:r att två prester, som säyes hoos Fellttmarskalken vara fångna, måtte och för honom löös låthas, efther jagh förnimmer them icke häller vara aff stoor qualitet, och att måtte nampngiffvas hoos theras förlossning, att the niuta thett Herr Bertholomæo till godha, efther som jagh för honom här loffvadh haffver.

Kundskapper uthur stadhen veta the icke myckett. The säija sigh likaväl haffva hööordt, att the två gånger, som jagh haffver loffveradh thett nährmersta mögeligen under blockhusedh att skiuta på theras skipp, så skall en qvinna vara dödh skutin och en bysse-

skytte innpå husedh Wijselmunde, som sigh berömbdt hadhe om trij frij skott om dagen. Ett skipp, Holländske Flucten, skall och vara råkadh.

Minn intention var förledna lögerdagh att medh batteri uthur våra skipp driffva theras skipp ifrån thett ställe eller skiuta elden i them eller elliest them värlöös göra, menn grunden på then sidan hölltt migh för longdt ifrån, och ther till hade theras skipp beskydd för sigh af bollvärkett, att mann theras hollskepp icke så drabba kunde. Härnest moste jagh åther see migh om bättre lägenheet någedh att försökia.

Här ähr ifrån Strålsundh en borgare, Bartholomæus Schachtt, benempndh medh sin bojort för några dagar sedan annkommen, haffvandes breff till Dantzigker stadh om undsättning på någedh pulver, thesslijkest haffver han hoos migh så flitigtt annhollidh, att jagh för H. K. M:ttz godha nampn och reputation skull, såsom och then godha affection och förhoppningh, som the till H. K. M:tt om bijståndh (ther nödhen så hårdt tränger) haffva, att fovera, moste medh trij tunnor krut honom undsättia, förmodandes att kunna så myckett igen aff min K. B:r till undsättning bekomma. Elliest haffver han och till skipsflottans behoff någodh sill, stockfisk och Sundzööl leffvereradh, för hvilkett hann betalning haffva skall. Om thetta kann Majoren Göstaff Sabell såsom andra saker mera, mundtlig berättelse göra till att afkortta longa breffs mödosamma läsende. Oss alla härmedh Gudhi befallandes. Datum ut in literis.

---

59. (*Egenhändigt.*) **Maj 1628 *).**

Hvarjehanda notiser och förfrågningar till A. O. med G. Sabell och Johan Jonsson.

Efther lööskomna fångarnas och andras åtskilliga berättelser:

1. Säyes, att femtton skipp stora och små tillrustas i Dantzigk.
2. Att therpå ähre förordnade tu regimente soldater att vara, nähr the uthkomma skole.

---

*) Detta memorial saknar datum, men är tydligen skrifvet kort efter den 6 Maj 1628 och står i nära samband med föregående tvenne bref.

3. Båtzmänn haffva the tillfyllest, och på Davidh, som åhr thett största skipp, 60 mann förordnadh.

4. Tiger åhr ännu högre förbygdh medh ett gätterverk.

5. The achtta icke sigh uth, föränn som mot midhsommaren, då the förmodha, att vårt folk på skippen aff hettan och länge stillaliggiande skola siuka vara och gönom dödhen försvagade.

6. Gabriel Posse skall väl haffva sagdt: thett kostade myckett haffva skippen och siöfolkett så fåfengdt liggiandes, the moste uth eller bliffva affdankade, och skippen afftacklade upplagda igen, menn thett synes, att hoos them åhr och trångdt om penningar, ty folkett haffver mykett murradh öffver sin vinterrästt och ville löpa bortt, om the nu i thessa dagar icke hade någedh bekommidh.

7. May 6 komm uthur Dantzigk vissa tidender, att ifrån Treptow och Stollpe åhre ther ankomna några på the Käyseriskes vägna att fordra hielp på sill och salltt, theraff the stoor bräck i Pommeren haffva skola, hvilka berättadh haffva, att the Lybische nu likaväl haffva låtidh Käysaren bekomma sexton skipp till örligs, och för then skull Konungen i Danmark åther belagdt theras uthlopp, att icke några uthslippa skola. Thetta stadhfäster och Herr Berttils berättelse, att en aff Polnsche Commissarierna Herman von der Beke haffver till honom sagdt: vij ventta från Lybek fiortton skipp, nähr the komma, villiom vij försökia lyckan medh edra skipp. Menn theremot haffva the ifrån Pommeren i Dantzigk och berättatt, att till Öresundh i Danmark åhre fyretijo skipp ifrån Hollandh medh folk och krigsmunition till hielp komna i Danmark.

8. Thett synes rådeligett, att ju förre ju bättre försänckia diupedh både ofvan och under Dantzigk, så att inga skipp uth eller inn komma kunde, och vij icke både uthanefter och innanföre moste haffva till att göra medh fienden.

9. Thett åhr migh och sagtt, att Käysaren skall haffva anmodadh Churfursten aff Brandenburg, han skulle upplåta Konungen i Polen hela Preussen, så skulle theremot honom innrymmas hela Pommeren, och att sådant skall vara samtycht.

10. Thett säyes och, att otta tusendh Saparoffsky cosacker åhre förmodandes till Preussen, rättskylldigtt folk, landh mehra till att förderffva änn som förvärffva.

11. Efther mann spörier, att fienden vill vidh Heel en skantz byggia, medh Rikscantzlern rådhfråga, hvad vij oss theremot företaga skola.

12. Att påfordra the bördingar och sakar, som tiena till att försänckia diupet medh.

13. Item skippen, som här behöffvas till att senda aff och ann medh kunskapp, hijt skynda, nemligen the två Lybeske.

Thetta alltt skall Regimenttzmajoren Götaff Sabell och Johan Joonsson berätta for Cantzlern.

Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

60. (*Egenhändigt.*) **På redden utanför Danzig den 10 Maj 1628.**

En olyckshändelse om bord på skeppet Oranienbaum. Ankomna nyheter sändas. Penningar till sjö- och krigsfolket; officerarnes läningar; utspisningen på flottan. Begär, att en del af G:s andel i bytet på de tagna skeppen måtte lämnas till hans svåger Ribbing och resten, om någon sådan funnes, sändas till honom. Förskotter af vin och proviant till officerare. Sänder båtsmän och soldater till Pillau att afhämta skepp, af hvilka ett skall afgå till Riga. Ett skepp ankommet med Konungens af Danmark gods.

Välborne Herr Cantzler, käre broder. Jagh hadhe i går förgätidh giffva tillkenna thenn händelse, som skedde i förrgår hoos Frantz Holländare på Oranniebom, att hans fockedragerep, ther folkett satt på råån, åhr afbrustidh och råån medh folkett nederfallna till 15 mann, theraf två åhre drunknade och 13 så beskadde, att the en long tidh obrukelige bliffva.

Hvadh som the vidare veta berätta, som uthur Femer sundt kommne åhre, ligger här inne förteknadh*).

---

*) Bilagan har följande lydelse:

Anno 1628 den 10 May ist der Enhörning auss Femersundt langs Meckelnborch und Pommern widrumb an die flotta vor Dantzigk auf die redhe gekommen, wovon die officirere, sonderlich Leutennampt Wagkerbusch, die welche bey den Käyserischen wohl empfangen, und wass er von ihnen gehöret, folgende bericht getahn. Die Käyserischen berichten auss Siebenburgen, das der Betlehem Gabor mit sampt dem Administratorn zu Hall Christian Wilhelm nach Constantinopell gereyset, wovon sie einen neuen lehrm erwarten. Er, der Administrator von Hall, hette wohl pardon vom Keyser empfangen, wan er sich ein wenigk untertehnigk accommodiret hätte. Er hat sich aber resolviret, wer einmahl wieder seinen herrn dass schwerdt ausszìehe, soll es nicht wieder einstechen, alss mit einem gewissen victorie oder gäntzlichen

Thenn summan till siö- och krigzfolketts medhdelning, therom i går vardt omtaladh, löper, såsom min B:r sigh bättre änn jagh

---

untergange. Er verhoffe mehr zu gewinnen, alss er am bischofftumb verlohren hette.

Die Türkische Gesanndten sollen dem Kayser lange nachgezogen sein mit begehr, dass sie mochten wissen, wessen sie sich zu Ihrer May:tt zu versehen hettenn, dan nun mehr die grossen kriegsverfassungen dem Türkenn die augen auch aufthuen, sind aber ohne resolution abgeschieden. Sie, die Keyserischen, vermeinen gewiss, ess werde einen zugk in Ungeren geben.

Vom Graffen von Anholt melden sie, das er ein leger in Ostfriesslandt bey Stigkhausenn formire. Wokegen die Staten auss Hollandt ihr lager durch Graff Ernsten zu Gridtzeil geschlagen, welches ihrer vermuhten nach einer langwirigen kriegh in Niederlandt geben wirtt.

Graff Rudolph auss Friesslandt soll von einem obersten ihres volkes an einem tafell, des spiels halben, erstochen sein. Sie sagen auch von einem generalpardon, welche der Keysser allen bedrängten fürsten wiederfahren zu lassen, gesinnet sey, vermeinen aber, das dem nicht zu trauen stehe.

Der Hertzogk vonn Friedlandt, Walstein, ist der condition in Mekelnborch gehüldiget, wan Ihre Maysteten dem Keyser 30 tonne geldes zur kriegsexpensen bezahlt werden, soll er ihnen das landt wieder abtreten. Der hat seinen Stadthalter zu Gustrou, welcher des Wallensteiners vetter mit nahmen Sant Julian [ist].

Vom Tilly sagen sie, er sey nach der Frantzosischen grentze gezogen, mit einer stärcken armæ, von wegen Metz; vermeinen vor gewiss, ess werde da auch einen lehrm geben.

Von Strahlsundt haben wir von einem schipfer mit nahmen Harmen Diegk, das sich die Strahlsundischen frisch halten, seind auch vor 2 tagen aussgefallen und von des Keysers volck bey hundert man erleget, der reuterpferde mit etlich stück vihes ingebracht. Den Dehnholm (welche ein kleine insull vor der stadt und vom feindt besetzet gewesen, wovon auch der stadt grossen schaden imminirte) haben sie wieder erobert, mit vier hundert man und fünf stücken geschütz besetzet.

Der feindt soll auch ein meil von der stadt zum Hohen Kroge genandt ein starcke schantze gemacht, kegenuber aufs Landt zu Ru[g]hen auch ein, welche mit groben stücken versehen, wovon sie den grossen schiffenn, die uber drei ellen tief gehen, etwas schade können zufuegen.

Die stadt hat von Ihre Königl. May:t zu Dennemarck drei ingenieurs, acht metallen und eiserne stück bekohmmen, auch ist anitzo Ihre Königl. May:t von Dennemarck gesandte, Haubtenberg, in der stadt.

Die stadt hat vor sich selbst neun stücken schiffe mit geschütse und viele schlupen mit falconeten und falcunen. Ihr Admiral Peter Blum, vice Admiral Berenndt Berents. Gott gebe ihnen gluck, das anndere stete auch solche resolution fassen muegen.

Dem Churfürsten von Sachsen seind 30000 man inquartiert, und ist sein sohn Administrator dess stiffts Magdeburgk blieben vor 6 tonne goldes, zu welche summa der Churfurst 2 tonne goltts, die stadt Magdeburgk 2 und das Capittell auch 2 erlegen.

migh påmintte, n[ämligen] 9191 gyllen; menn thett kann uthdelas, efther som thett kann reckia, nähr penningarna hijtkomma.

In Dantzigk werden alle güldene und silberne ketten und gürtell aufs rathhauss gefordert, geldt davon zu machen, doch billige interesse einn jeden davon zu geben, da will aber die gemeine nicht an. Die Hundertmenner fangen an, dawieder zu sein, das die königliche Polnische kriegsschiffe also ohn ansehen so viell kaufmanschiffe preiss machen. Und solte wohl für solchen den orloghschiffen der haffen verschlossen muegen werden.

Von Stade ist zwar zeitung zur Pillou gekommen, alss solte sich die stadt vor mangell an victuallen und andere sachen ubergeben habenn. Wirtt aber dakegen vom Oberstenquartiermeister Hans Gluck, so den 4 May auss Femersundt anhero gekohmmen, aussführlich bericht getahn. Dasselbe soll entsecht und aller forraht genugk auss Hollandt bekommen, wirt also sich noch so bald nit ergeben.

Vom Reichstagk in Pohlen wirt vermeldet, alss solte der, so zu Warsou in Maijo angestellet war, ohne frucht sein endschafft genommen haben. Ist derwegen aufs neue ein ander Reichstagk den 27 Junii stijlo novo bestimmet und nach Crakou transferiret worden. Scheinet demnach, durch mutationem loci, dass der Köning mitten im lande sich nicht trauen darff, sondern dem Kayser und Deutschlandt naher beywohnen will.

Vom 16 May. Auss Pommern hat man durch Detleff Widelbusch, Fendrich, und Johannes Louw, so anhero gelanget, das Stade sich noch dapfer helt. Die Keyserischen gebrauchen dakegen ihre höheste fleiss, wie selbe mochte erobert werden.

Die Königl. Dennemarkischen haben vor 8 wochen ungefehr die insull und festung in Meckelnborch, Pöhle genandt, verraschet und erobert. Arnheim, sein obristerleutenampt, der welche mit 5 compagnien drauf zur besatzung gewesen, gefangen und alless volck niedergemachett.

Die Königl. Dennemarkischen haben sich under Mekelnborch lassen sehen mit ohrloghschiffen und fribytere in die 100 segle stärck. Sollen auff Judtlandt (wie von dem Obersten Morder, so vor 12 tagen vorleden auss Judtlandt zu Gripswoldt angekommen, berichtet worden) sein ingefallen und des Obersten Merode zwene unterhabende regimenter, die welche in die 5000 stark gewesen, gantz geschlagen und zertrennett. Ess seind auch alle kleine insuln in die Beldte und unter Judtlandt, so die Keyserischen zuvor ingehabt, von die Denischen widerumb erobert worden.

Aufs Landte Rü[g]hen sollen 7000 man Keisers volck liegen, die welche die Strahlsunder den pass benohmmen, alle schute und bohte, so auffs landt gewesen, nach Stralsundt geführet und keinen da zu oder von lassen wollen. Vermeinen dadurch ihnen zu zweigen, dieweiln proviant und andere von nöhten sachen, daselbst gross mangel ist, so dass man vermuhtet, das sie mit ehestem sich geben mussen. Bemelte personen haben auch vorgeben, dass ihnen vom jungen Krakou sej bericht gethan, wie dass vorgewiss in Pohlen grosse meuterej undt unruhe von die gemeine reuterej kegen dem König und andre herrn sej angestifftet, wegen ubel bezahlung ihrer besoldungh, nun von etzliche jahren und mon[a]den her. Wollen, ehe sie weiter sollen sich brauchen lassen, ihre zahlung haben, oder durch andere mittell suchen. Viele herrn und häubter dess landes sollen sich zur kriegsverfassung und

Sedan och till lähningarne för officerarna kann mann och väl moderera, att thett icke skall stiga så högtt alldeles, medhan the bekomma någedh till bytes, och uthan thess i Sverie ähr medh siöfolketts officerer aftaladh, att the medh sin vinterrest skulle sigh nöija intill Augusto, att då först få, hvadh som på sommarmonarne them borde haffve, ändoch en paart och mest the fremmande ähre svåra torftige, så hielper mann them, mest behöffva.

Hvadh nu uthspijsningen anbelangar, thenn blifver väl vidh [den] ordningh, som giordh ähr, uthi perseler, menn efther jagh haffver, för änn som någedh ifrån Pillo ankom, synnerligen öl och sill, af en Sundisch mann, som här om krut och pulver var ankommen *), någen post upptagidh, såsom skipsskriffuaren Samuel Nilsson therom beskeedh medh sigh till Pillo brachtt haffver, så kann thett i summan afdragas, och penningarna hijt sendas medh the andra summor, theraff till att betala thett samma medh, doch att samma post måtte vara i riksdaler och sådant myntt, som i Tysklandh gångbart ähr.

Jagh hadhe och för några dagar sedan skrefuidh Cammereraren till om någen undsättningh på mina vägna till 600 daler svenska att låtha min svåger Öffversten Ribbing bekomma och thett afdraga, i thett jagh förmodar öffver siöbreffvens inneholdh skulle finnas, thett jagh meentte för migh såsom förbrutidh, på K. M:ttz behagh beholla. Doch, om icke så myckett skulle finnas vara värdt, vill jagh ifrån Sverie aff Öffverstens penningar, som

---

dessen continuation ubell verstehen, wodurch auch der Reichstagk mutirt und von Warsou nach Krakou bevorstehende Junio transferirt worden. Ess ist dem Saphia vom König in Pohlen zugesandt worden 700 Cosacken, welche in dess Sapien erbguter in Littauen ihre quartier genommen, beuthe gemacht, und, wass von essend wahre in vorraht gewesen, sich theilhafftig gemacht.

Der Sapia, nachdem er solches gespüret, hat ihnen ansagen lassen, sie solten von seine in dess Königs guter sich begeben, welche sich dazu nit haben verstehen wollen, worauf der Sapia dahin gesant den Obersten Korb, ihnen durch gute oder ernstliche mittell davon zu schaffen. Ist demnach vom Korbe die Cosacken eine compagnej nachm andern niedergemacht, und die beute, so sie in dess Sapien landt gemacht, abgenommen worden. Der Sapia zwar, nachdem der Oberste Korb von ihme dahin gesandt, die beuthe der Cosacken auch von seine bauren gemacht war; vermeindte, dass sie ihme mit rechtem zukommen solten, welches der Korp ihm gewegerte. Seindt also von beiden seiten an einander gestossen, so dass auch der Korp dem Sapien etliche 100 man abgeschlagen und sein ubrig volck gantz zertrennett.

*) Se ofvan sid. 110.

jagh i thenne monadh ther uthbekommer, Cammereren thett betala och uppfylla.

Menn om ther finnes af sådana poster mera, begärer jagh gärna, att jagh beskeedh therom finge och thett särdeles antecknadh bleffve migh tillskickadh, om thett någon mödha värt åhr, ty jagh thett väl behöffde, och förmodar aff H. K. M:tt migh väl förunndt bliffva. Beder förthennskull min K. B:r, han ville Cammereraren härom sin befallning giffva.

Jagh haffver och elliest låtidh krigsofficerarna vijn och andra proviantssakar för sigh upptaga på godh betalning, medhan jagh veet theras nödhtorfft; hvilkett till att betala kann afdragas uthi the summor, som efther våårt aftaal skulle migh hijtsendas, antingen någen dijt till Cammereraren medh bevijs om betalningen kommer, eller jagh, nähr penningarna hijtkomma, them thett här affdrager.

Jagh öffversender och några båtzmänn och soldater af them, som uthur Dantzigk ähre komna till Pillo, att hijt hemtta the skipp, såsom oss emillan afsagdt var, och sedan till Riga thett ena fortskynda; jagh såge gärna, att the twå båtzmänn, som till min B:r ähre från Dantzigk komna, måtte komma migh till taals här, förrän the bliffva förloffvade till Sverie.

Härmedh min K. B:r all begärligh välfärdh önskandes och honom samptt oss alla under Gudz nådigste beskydd befallandes. May 10 aff redden för Dantzigh anno 1628.

D. V. B:r och T. V. a.
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

I dagh ähr en bojort uthur Dantzigh kommen medh Konungen i Danmarks godz, therom jagh Peter Spiring beskeedh skreffvidh haffver, och min K. B:r aff honom varder vidare förnimma.

61. (*Egenhändigt.*) **På redden utanför Danzig den 19 Maj 1628.**

Från A. O. mottaget bref. Tacksägelse för fördelningen af bytet från de uppbringade skeppen. Begär penningar att betala inköpta förnödenheter till flottans behof. Tacksägelse för uppfyllandet af G:s begäran med afseende på svågern Ribbing. Sänder handlingarne rörande det på de tagna skeppen befintliga godset. Misstankar om på dem fördolda penningar. G. anser Lybeckarnes begäran rörande ett af skeppen, som tillhört dem, obefogad. Glädes åt goda nyheter från Dirschau. G. Posses anhållan om ett möte. Danzigerboarnas förändrade uppförande mot Stralsunds sändebud. Om skeppen i Danzig och inloppet dit. Rykten om Stades uppgifvande åt de kejserliga hafva dementerats. Stralsunds försvar. Förbud för dess ombud att meddela något om Danzig. G. försäkrar, att allt missförstånd med A. O. nu vore häfdt. Konungens önskan att muntligen meddela G. och Fleming sina ordres.

Välborne Herr Cantzler, käre broder. Näst *etc.* . . . åhr thenna min skriffnelse ett kortt svar på min K. B:rs aff Elbingen 14 May dateradh och i går 18 ejusdem migh tillhanda kommen.

1. Först tackar jagh min K. B:r för thett svar och resolution efther vårt senaste aftaal om then participation, som ordnadt var till officerer och gemena aff thett uppfångna godzet, nähr thett först till penningar bliffver annvendt. Så förmoder jagh och vist, medhan, thess Gudhi loff, jagh förnimmer H. Konong. Majest:tt vår allernådigste Herre nu lyckeligen vara öffverkommen, att thett Hans Kong. M:tt icke misshaga skall, medhan thett skall förursaka villigtt folk och Hans Kong. M:tt thess bättre tienst aff them.

2. Sedan och om betalningen för thett, som här på reddan åhr uptagidh till skippsflottans behooff och afdragas kann uthi the poster, som hijt destinerade åhre till proviant, therom Cammereraren så väl som Zacharia Simonsson åhr beskedh giffvidh, hvilkett löper sigh till . . . . . .*) riksdaler, begärar jagh, att migh uthi penningar måtte hijt öffver sendas till köpmannens betalningh, efther hans lägenheet icke åhr att sigh ther hedan förfoga, uthan skyndar sigh till Strålsundh igen och förventer medh första betalningen hoos migh.

Thesslikest then post, som Herman Sanders fordrar, åhr för två pipor Spansktt vijn, pipan till 90 riksdaler, doch minnes jagh icke, om någedh mera skall tagidh vara, efther min B:r om 200 riksdaler förmäler. Thett kan afdragas i the summor, som till

*) Tomrum för siffran är här lämnadt i texten.

officererna öffver soldaterna deputeras, antingen han ville då komma hijt efther betalningen hoos migh, eller om hans rekning och bevijs ähr så klaart, må han ther strax thett aftaga, nähr så lägligidh bliffver.

3. Then förtröstningh, som min K. B:r giffver, om 600 daler svenska till att undsättia min svåger, Öffversten Ribbing, therföre tackar jagh min K. B:r och beder therom ytterligen på samma condition, som förr om skrefvidh ähr. Jagh tienar digh gärna igen.

4. Siöbreffven in originali medh några andra, som någedh machtt på ligger, öffversender jagh min B:r härmedh, och elliest haffver Cammereraren om skipparnas anngiffningh all beskeedh, theraff man förnimma kann, hvadh för godz på skippen varidh haffver.

5. Hvadh som the Lybesche haffva min käre broder om tillskreffuidh att på Cort Engelkens skipp i penninger skulle haffva medh varidh, ther haffver skipparen i förstone varidh håårt om tillfrågadh, menn han haffver svoridh sigh icke veta aff några penningar på skippidh, uthan hvadh köpmännen till tärepenningar kunde hoos sigh haffva, och the haffva (som jagh troor) väl varidh aff vårt folk uppsöktte. Menn icke thess mindre troor jagh väl, att på alla skippen moste och vackra penningar haffva varidh, såsom aff några breff*) (the sendes nu medh) ähr till att see, menn skipperna alldrigh haffva veladh bekenna, och kannske uthi skippen emillan fodringen ännu liggia förborgade, therföre synes och lijktt vara, att skipparen på bojortten icke gärna ville therifrån.

Elliest, hvadh the Lybesche annvenda(!) sin oskylldigheet och commerciers frijheet, hvarföre då, medhan the sigh så rena göra nu, bleffve the icke stilla liggiandes, uthan samptt medh fienden undanflydde och hugge sina ankaretoogh aff. Så synes och väl aff en memorial (blifver härmedh och öffversendh) och instruction, som fanns hoos Holländske skipparen*), hvadh förtroande och godt moodh the haffva hafft till oss Svenska. Såsom nu thenna Lybesche var i samma föllie och förhölltt sigh lijka medh the andra, så finnas the ju lika brottfällige, och vore thett en extraordinarie gratia och nåde, om H. K. M:tt någedh theraff ville giffva igen.

Jagh tackar och min K:e B:r för communicerade tidender. Och såsom jagh medh frögdh förnimmer then afbräck, som fienden

*) Bilagorna saknas.

åhr skedt vidh Dirschow, så merker jagh och, att thett förtryter them hårt; ty then 9 Maij hadhe Gabriel Posse sin trummetare här uthe hoos migh och öffvergaff twå fångna soldater, såsom medhfölliande trummetarens instruction uthvijser*), therhoos han och gönom trumetaren mundtligen migh låht anmoda att holla sammtaal medh migh under höga landet.

Therpå jagh svarade migh ingen commission aff min nådigste Herre Konung haffva till någedh sammtaal medh fienden att komme, doch om han migh skriftligen ville notificera någerlunda, hvarpå sådant sammtaal skulle uthgå, ville jagh medh Rikscantzlern, som aff H. K. M:tt till sådana tractater fullmächtigh vore, härom communicera, och, efther som saken befunnes aff nödhen vara, jämte medh Rikscantzlern migh och väl inställa på Nähringen. Men sedan åhr inthett svar uthkommidh, uthan aff sina skipp och af blockhusedh haffva the några gånger på åthskillige dagar skutidh uth på våra skipp, doch ingen synnerligh skadha giordt.

Så haffva the och sedan emot then Sundisch mannen, som här hoos them om undsättning på kruut fordrar, emot sin förre vennlige förtröstning sigh alldeles omilda anställtt, och honom afvijst, och twå hans båtzmänn satt inn fångna, såsom för späijare på theras skipp, af oss uthsende och undervijste.

The haffva och sedan sina skipp upp i strömmen undanlagdt, så att vij nu icke mera änn 3 skipp, theriblandh och S. Jöran, kunna see här nedre vidh Myndet. Diupet och innloppet åhr nu icke mera änn 5 alnar; thett haffver migh Lybeske skipparen, som i Pillo haffver klaart giordt hoos Spiring och till Engelandh ville, berättatt, hvilken och för någre dagar åhr uthluppen. Han säger, ther åhr ännu fem Lybische skipp, och viste icke, om the

---

*) Denna bilaga (orig.) har följande lydelse:

Instruction vor den trompeter Franz Werlin.

1. Er soll dem Herrn Amiral grussen mit unserm particular dienst.

2. Soll er ihm dancken, dass er die 2 gefangenen auff guten glauben herüber geschickt. Dargegen unsere courtoisie hinwiderumb zue erweissen. senden wir ihme 2 andere gefangene Schweden.

3. Entbieten wir unss, wen sich hinfüro dergleichen ausstauschungen begeben möchten, dass wir an unser seiten gut quartier halten wollen. Wie wir unss dan dasselbig zue dem Herrn Amiral gleicherweisse versehen wollen, dass es hernacher wie vor diessem geschehen möge. Geben Danzig den 19 May anno 1628.

Gabriell Posse. Herman von der Becke mp. Christian Strobardt mp.

dierfdes komma uth eller icke. Men twå Hollendare skulle ännu vist förmodas uth.

Jagh förnimmer uthaff Jonæ Buræi breff, min K. B:r tillskrefvidh, att Stadhe skulle them Käyserische öffvergiffvidh vara, menn icke allenast the, som på Enhörningen ifrån Femmersundh ähre annkomne, berätta, att sedan sådana tidender ther först annkommo, skall annan berättelse åther [där]på, och vissare, sagdt vara.

Så säger och thenna Sundiske Bertholomæus Schachtt, som i förgår komm uthur Dantzigk, att Petter Gottbergh haffver breff ifrån sin dottermann Hebron bekommidh, thett Stadhe ännu håller för Kongen i Danmark, och Strålsundische sigh tappert förhålla emot the Keyserische. Elliest haffver han ther inne most göra sin eedh, att inthett berätta oss om Dantzikers tillståndh och krigzväsende, hvadh han ther sedt eller hört haffver. Hvadh elliest vidare dagh från dagh alltt härtill ähr migh kunngiort vordet, thett föllier på innelagda förtekningh*).

Och till thett senaste, hvadh anlangar min K. B:rs förklaring och meningh om Majorens och Johan Joenssons medhaffvande befallningh aff migh, medhan alltt missförståndh nu gönom vårt sammtaal upphäfvidh ähr, achtar jagh onödigtt mera myckett therom förmäla, uthan allenast föreäkrar min K. B:r, att, såsom alltidh, alltså ännu skall jagh alldrigh annatt efthertrachta, näst thenn ähra Gudhi och så min öffverheet böör, änn som förekomma mina venner medh ährabiudningh och holla fridh medh alla menniskior, så myckett ähr i mitt voldh, thett och så myckett mera, hvar som föregångna vennskapper hvarandra förbinda, jaa och för thett gemena besta oss thertill tvinga, så blifver jagh alltidh mera och mer min K. B:r till all godh villia och tienst, så lenge jagh leffver

en trogen ven och broder
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Aff reddan för Dantzigk
May 19 anno 1628.

Käre broder, Herr Cantzler, rätt nu på timman medh skipparn ifrån Pillo bekom jagh H. K. M:ttz nådige skrifvelse, att H. K. M:ttz achtar här på Nähringen göra mundtligh afskeedh medh migh och Ammiral Flemmingh, hvarefther vij oss rätta skole hvarföre, om tidhen så kunde passas, att vederet voro ifrån landet eller så fogeligidh stilla, att mann kunde komma till landz och

*) Denna bilaga saknas.

migh måtte några timmar tillförende therom kunnugtt varda, beder jagh therom gärna. Vale iterum et itentidem.

---

62. (*Egenhändigt.*) **På skeppsflottan utanför Danzig den 11 Juni 1628.**

Om de sjukas på flottan öfversändande till Öland och Stockholm. Hemställer emellertid, då sjukligheten fortfarande är stor, om hela flottans hemförlofvande till Kalmarsund med undantag af ett par vaktskepp. I alla händelse vore ombyte nödvändigt både af skepp och folk. För egen del anhåller G. om afsked från sin tjänst.

Välborne Herr Rikscantzler synnerlige godhe venn och broder. Näst *etc.*... förhåller jagh min K. B:r vennligen icke, att såsom jagh tillförende haffver H. K. M:tt underdånigst tillkenna giffvidh, huru som folkett här på flottan siuknar, så haffver jagh och nu, efther H. K. M:ttz förordningh och befallningh till Ölandh öffverskickadh the siuka på Andromade och Scepter och sjuka båtzmänn till Stockholm på Hollendske fribyttskräijaren, behållandes så monga skipp och folk therpå, sedan Ammiral Flemming ähr affärdigadh på sin reesa, såsom innelagda zedlar uthvijsa*).

Och änndoch mann thermedh, hvar Gudh hälsan förlähner, kunde vara bastant nogh för thetta innloppet emot them, som ther inne ähre, lijkaväl medhan dageligen ju mera sjuknar, och mann icke veet, hvadh Gudhi täckes theruthi att förandra eller vidare göra, hemmställes min K. B:rs betänckiande, att medh H. K. M:tt therom consultera, om icke (medhan nogh förmerkies af alla kundskapp[er], att the icke varda till siös uthkomna, så lenge H. K. M:ttz örlighskipp kunna holla siönn) bättre syntes, inga skiepp här på reddan haffva, uthan några emillan Heel och Pillo gångandes på vachtt, och the andra till att att sigh uppfriska löpa i Calmar sundh, liggiandes färdige på alla händelser och kunskapper att komma hastigtt till siöös igen, nähr så behöfdes.

Ty longhsamheeten och lättian gör siuktt, hvadh för gemeent folk här kommer, ja thett kunna the andra icke häller gå frij för then besmittelse, som ther hoos uppväxer, såsom och en deel ähr viderfahridh och min K. B:r aff mundtlige berättelser väl varder förnimma.

*) Bilagorna saknas.

Elliest, och om skipp moste här före liggia, så ähr aff nöden, att till minsta hvarie två monader omskifte både medh skipp och fålk, så väl officerer såsom gemena, skee måtte. Ty hvem skulle thett icke falla förtretligen och longhsammtt, nähr jagh, som ensamheeten och fängelser längre vahn ähr, besvährligen thett kann uthålla.

Jagh tviflar icke, att ju min K. B:r varder haffva förnummidh någedh om min underdånige supplication till H. K. M:tt om nådigste förloff uthur tiensten till ett roligidh privat leffverne, efther jagh migh icke mera så vig[o]ureux befinner att kunna mitt kall tillfylleat göra, såsom och andra betenckiande och besvähr migh draga ifrån serviciis publicis. Beder för then skull min K. B:r, han ville hoos H. K. M:tt vara min promotor och befordrare till ett nådigtt svar therpå, jagh skall therföre alltidh emot min K. B:r bevijsa ett tacksammtt gemödh, hvadh elliest icke tidhen tillåther att i sielfva värken thett præstera må. Vill så härmedh och alltidh *etc.*.,. Aff skippsflottan för Dantzigk Juni 11 1628.

Din tienstvillige broder och trogna venn alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

63. (*Egenhändigt.*) **På redden utanför Danzig den 13 Juni 1628.**

Om ankomsten af två österrikiska adelsmän, som årnade sig till Grefve v. Thurn, hvilka skickats till A. O. att meddela sina iakttagelser under resan. Åberopar föregående rapport om flottans tillstånd. Begär materialier att försänka inloppet till Danzig med, så vida Konungens framgångar ej gör saken öfverflödig. Väntar underrättelser om den sistnämde.

Välborne Herr Rikscantzler, käre broder och besynnerlige tillförlåthne godhe venn.

Jagh förhåller härmedh min broder vennligen icke, att medh Lybisch skippare Hans Preuss ähre två aff adel uthur Österrijke gönom Polen till Dantzigk och så ther uth här i flottan komna, begärandes till Elbingen och Greffven Torn draga, hvilka jagh medh ett skipp till Pillo haffver låtidh öffversättia, att sedan varda till min broder befordrade och relation thär göra, hvadh the om Polackarnas och Dantziker stadz tillståndh kunna veta att berätta.

Jagh tvifflar icke, att min K. B:r nu och varder medh Erik Jönsson Tygmestaren min skriffuelse haffva bekommidh och förnummidh flottans tillståndh. Så vore jagh vennligen väl begärandes, att jagh någen förrådh haffva måtte till att på ett nödhfall försänkia diupett här för Dantzigk, om några medel thertill finnas kunde. Doch hvar så Gudhi täckes, qvod utinam, att Hans K. M:tt kunde lyckeligen fulländа sin resa och Polackarnas läger förskingra, förmodar jagh, att ingen försänckning skall göras behoff, uthan Dantzigk väl medh godha sigh accommodera, nähr H. K. M:tt kommer ther före.

Uthi Dantzik veta the väl, att H. K. M:tt ähr upprycktt, menn ingen veet ännu hvartt uth. Jagh förmodar therom vissare kundskap ifrån min K. B:r och befaller *etc.*... Aff reddan för Dantzigk Junii 13 anno 1628.

M. K. B. A. T. och villia
Carl Carlsson
Gyldenhielm mp.

64. Stockholm den 2 Oktober 1632 *).

Vill begagna tillfället att med Sekreteraren Lars Nilsson sända A. O. sina lyckönskningar till framgångsrikt arbete i fäderneslandets tjänst och att rekommendera sina privata angelägenheter till det bästa.

Välbornne Her Cantzler, kiäre broder och besynnerlige tillförlåtne godhe venn. Thett vore väll tillbörligidh, att jagh (medh flere monga) som offtast min K. B:r giönom skrifvelsser gratulerade hans önskelige velmågho och lycklige progresser, som han medh stoort arbete uthi vår nådigste Konungs medhföllie och berömmelige expeditioner till fädernesslandssens och vår hella nations store nytto och odödhelige berömm allt hertill hafft hafver, men så veet jagh, att många bref och ordh giöra ickie saken tillfyllest, ey heller någen öffverloppstidh hoos min K. B. ähr förhanden att höra eller läsa monga complementer, ther som mera tarffvas opus et labor än som longa discourser, hvarföre haffver jagh och näpligen dierfds thenna gången skrifftligen min K. broder

*) Under åren 1629, 1630, 1631 saknas alla bref från G. till A. O.

molestera, om thett ickie eliest hadhe medh retta varidh migh förviteligedh, haffvandes en så godh legenheet medh Secretario Domino Nicolao Nilsson, hvilken jagh vidhlufftigare betrodt haffver, att minom K. B:r min persohn och mina affaires på dett flitigaste jämmpte min broderlige tienst recommendera. Vill för then skull hans raport och berettelssee uthi läghligh tid alltsammans committera, och såssom jagh medh alla trogna och rettssinnige patriotter innerligen Gudh bedher, att hans allzmechtigheet vidhere lycko och victorier emot fianderna ville gifva, och Hans Konungh May:tt sampt min K. B. och hella krigzmachten nådheligen allt stadigtt maintinera och väll för olyckor bevara, så blifver jagh och alla mina dagar

Min käre broders
tienstvillige trogne broder
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Datum Ståckhollm
Octobri 2 anno 1632.

---

65. **Wolgast den 24 Juli 1633.**

Rekommendationsbref för Michael O. Wexionius, som afreser till A. O. för att få sätta sig in i kansligöromål och förvärfva sig erfarenhet om främmande länder till fäderneslandets framtida tjänst och nytta.

Illustrissime Cancellarie, perquam dilecte Domine frater. Temporis non modo brevitas, verum etiam negociorum cum me, in præsentia, tum vero præcipue Illustrissimum Dominum fratrem meum nulla non hora distrahentium varietas ac multitudo, si non omnino scribere vetant, certe breviloquentem esse jubent. Causa autem, quæ me ad scribendum impulit, hæc est, quod videlicet harum exhibitorem M. Michaelem O. Vexionium, meum jam aliquot annos alumnum, ad vos ablegare constitui, ut nimirum in rebus Cancellariam spectantibus sese ulterius exerceat, et primum ad tempus apud Illustriss[imu]m Dominum fratrem muneri studiis suis congruenti præficiatur, tandemque Illustrissimi Domini fratris mei ope, aliis etiam regionibus perlustratis, experientia rerumque usu cultior, licet jam haud indoctus, in decus et emolumentum patriæ revertatur.

Et quamvis cum aliis egerim, ut Illustriss[im]o Domino fratri coram ipsum recommendarent (nihil interim diffidens, quin virtute

atque eruditione propria semetipsum satis sit commendaturus), non dubitavi tamen uno atque altero verbo idem per litteras facere, ut Illustrissimus Dominus frater exinde colligere possit, quantopere cupiam ipsum in suo proposito juvari. Nullumque me tenet dubium, quin Illustrissimus Dominus frater hac in parte mihi gratificari minime gravetur, atque inprimis, quod utilitatem commodumque reipublicæ et totius patriæ concernat. Quod superest, Deum immortalem toto pectore supplex veneror, Illustrissimo Domino fratri sanitatem prosperam eamque diuturnam et successum cunctis in rebus felicissimum in annos bene multos clementer largiatur. Datum Wolgasti 24 Julii, anno 1633.

Tuus officiosissimus ac paratissimus
frater et amicus
Carolus Gylldenhielm mp.

---

66. Stockholm den 18 Januari 1634.

Från A. O. mottaget bref. Tacksägelse för hågkomsten. Förklarar sin beredvillighet till hans tjänst; önskar, att A. O. antingen helt och hållet eller åtminstone för någon tid måtte återkomma hem. Tackar för gifna råd särskildt med afseende på amiralitetet, hvilka råd skola behörigen beaktas. Åberopar föröfrigt Regeringens skrifvelser.

Välborne Herr Rijkzcantzler, elskelige käre brodher och tillförlåthne synnerlige godhe vänn Herr Axel Oxenstierna. Medh välborne Herr Gabriel Göstaffssons lyckelige hemkomst ähr min käre broders vännlige schrifvelse, uthur Frankfurt am Main Octobris 21 anni præteriti dateradh, migh väl tillhanda kommit.

Och såsom uthaff välbe[mäl]te Herr Gabriels mundtelige relation förnembligen hela Senaten hugneligen och gärna haffver förnummidh, huru såsom min K. B:r iblandh the stora besvähr änndå genom Gudz nådh var vid godh lifzdisposition och välmågo, altså jagh och in privato haffver undfångidh synnerligh frögdh af min K. B:rs skrifftelige communication om sin stadiga broderlige bevågenheet emott migh och the mina, för hvilket, såsom jagh alltijdh hafver beflijtadh migh att vara min K. B:r till tienst och behagh, varder jagh nu så myckett mera instigeradh och förobligeradh till thettsamma, hälst medhan jagh seer och

spörier, att iblandh tot infinitos labores min käre brodher likaväl icke sina venner förgäther.

Jagh ville önska migh then lycksaligheet och ähra, att min ålder och lägenheet kunde migh tillstädia, att hoos min K. B:r och vidh hans direction achtta på the merkelige tienster, som han vårt käre fäderneslandh theruthe bevijser. Menn icke thess mindre, hvadh jagh kan tenckia och vetha medh mina tienster här i fäderneslandhet honom och hans käre vårdnadh att gratificera, skall jagh thet icke försoffva, och önskar inthett mera och heller, änn att min K. Broder, efter alla saker väl förrättade theruthe, medh godh fridh hem till oss igen komma måtte, eller åthminsta så godh och säker staat theruthe efter sigh lemna, att han på någen lijthen tijdh oss in patria besökia kunde och sua prudentia tillhielpa att redigere in ordinem firmiorem alle saker, som efter vår glorvördigste salige Konungz sorgelige affall någhorlunda kunde finnas labefacteradh.

Icke thess mindre och imedlertijdh applicere vij samptligen in Senatu min käre brodhers godha schriftliga consilia till våra och göra uthi sakerna, hvadh som tijdhen och mögeligheeten medhgiffver. Then alldrahögste godhe Gudh han förlähne sin välsignelse till önskeligh uthgångh och ända på alle saker.

Jagh haffver uthaf min käre broders schrifter förnummit hans godha rådh om disposition och order uthi Ammiralitetet och skipzflottan, then vij och i dhett närmaste efterföllia vele och förhoppas, att såsom skipzflottan nu uthi sitt esse ähr, thett han nepligen medh 4000 båtzmänn och så många soldater väl kan besättias, skall han medh Gudz tillhielp nogh vara bastant emott hvem, som till siös oss angripa ville. Men hvadh som vidhare therom höffves att schrifva, haffver min K. broder bättre aff Regeringens schrifvelser att förnimma. Och härmedh till att åthervända länger min K. B:r harum lectione bemödha, vill jagh honom medh sin elskelige hela vårdnadh *etc.*...

Min käre broders trogna broderlige
och tienstvillige venn alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Aff Stockholm
Januarii 18 anno 1634.

67. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 30 Augusti 1634.**

Tacksägelse för en från A. O. mottagen sändning vin. Åberopar rörande allmänna angelägenbeter Regeringens bref. Önskar, att A. O. efter väl slutadt värf i Tyskland snart måtte få återkomma hem.

Välborne Herr Rikscantzler. Den skylldige taksamheet, som hela fädernesslandet bör hembära min kära broder för then åhoga och arbete han till thess bästa, så väl som thett hela evangeliska vesendet till godha uthi then Tyska nationen på sigh drager, förfaller och innpå min privat persohn för the broderlige migh oftha bevijsta välgärningar och godha benägenheet, som jagh änn nyligen rööut och åthnutidh haffver. Ty iblandh andra sina venner haffver min käre broder icke häller förgätidh min persohn medh en annsehnligh förähringh aff godt vijn, som hijt öffversendt och här i Stockholm migh tillställtt ähr. Jagh bliffver therföre tacksam altidh och förplichttadh min K. B:r till behageligh tienst i alltt jagh förmår och mögeligidh ähr, så lenge jagh leffver.

Minn förhoppningh ähr, att min käre broder ey illa upptager, thett jagh i min egen ringa saak hans persohn, uthi så vichtiga saker occuperadh, medh min skriffuelses läsande moste besvähra, medhan elliest otacksamheeten migh högeligen beskämma skulle, icke häller migh förtänckia, som uthi allmänne och gemene tienster vistas, likaväl icke härhoos om fäderneslandsens gemena vesende och tillståndh honom någedh härhoos skriftligen tillkenna giffver, ty sådant alltt aff samptlige Rådet och Regeringen omständeligen och skriftligen thetta föruthan ihughkommes, elliest och migh försyn bör haffva att min K. B:r dubbelltt thermedh besvähra.

Allenast ähr thetta min plichtt, att jagh jämtte min tienstbroderlige tacksäyelse, salutation och gratulation härmedh vill haffva Gudh then allrahögsta hiertteligen bididh, att han min käre broder under the stora besvähr, som honom åliggia, nådeligen ville väl bevara och till sakarnas önskelige uthgångh och godh ända så förhielpa, att han Tyschlandh aff sina fiender väl befrijadh och uthi godh vennskapp och förbundh medh vårt fäderneslandh måtte ändtligen efther sigh låtha, och samptt medh flera våra ther uthe nu stridande godha venner och brödher medh godh och önskeligh fridh snaart hemmkomma, då vij medh hughnadh hvar-

annan undfånga och gladeligen åthersee måtte. Jagh förbliffver alltså uthi thenna hierttans önskan och bön till Gudh

min käre broders
beredvilligste trogna broder och tienare alltidh
Datum Stockholm Carl Carlsson
Augusti 30 anno 1634. Gylldenhielm mp.

---

68. Stockholm den 15 Februari 1636.

Tacksägelse för bref och nyårsönskan; lofvar att enligt A. O:s begäran med det snaraste söka förskaffa honom Regeringens svar på hans skrifvelse till denna. Hoppas på fred. Ursäktar sin knapphändiga skrifvelse med åberopande af Regeringens bref.

Välborne Her Rijkscantzler, käre broder och synnerlige gode vähn. Jagh kan min K. B. härmedh iche förhålla, huruledes hans schriffvellse migh är inhändigat, af hvilkenn jagh först hans broderliga nyttåhrsönskningh förnimmer, hvilket jagh honom af et broderligit hierta och affection tilbakasender medh innerlig begär, att han detta tillstundende åhr medh vanligh hellsa och sundheet och lycka under den stora möda och arbete beständigheet fullbringa och ända kunne.

Vijdare förmäler migh min K. B., at jagh medh flijt vill andrijffva, at honom medh det första kann bliffva beskeed tillbaka schreffven, så är jagh tillijka medh the andre mine medbröder förobligerad på det högsta den såväll som andre angelegne saker att fortsättia, och fördenskuldh min K. B. försäkrar, att, så snart skee kann, schall oförsummeligenn öffverväges och resolveras, hvadh som han i sine breff begärer.

Man vill förhoppas, såssom och skall innerligen bedia Gudh, at saken kan så driffvas, at vij tå måtte en godh uthgångh, een önskeligh freedh bekomma, och at min K. B. sin långlige absens medh sådanne gode tijender compenserandes varder, hvilket vij samptligen önsche och i synnerhet jagh, som till min K. B. sampt de sines tiensts alltijdh skall finnas öfverbödig. Imedlertijdh vill jagh migh honom tienstligen recommenderat haffva och honom *etc.* . . .

(*Egenhändigt.*)

Välborne Herre, käre broder. Jagh beder, att han migh icke förtänker, thett min skriffuelse så kortt och slätt ähr författadh,

och jagh icke sielff medh egen handh om några particularsakar och tillståndh uthi fäderneslandet förmäler, achttandes, att min K. B:r thett vorde holla för någedh superfluum, medhan thett elliest uthi andras skriffuelser nogsammtt kann vara skedt, doch ähr och bliffver jagh icke thess mindre alltidh

M. K. B:r
redebogen till all broderligh tienst och välbehagh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Aff Stockholm
Februarij 15
Anno 1636.

---

69. (*Egenhändigt.*) **Maj [?] 1636 *).**

Vid Salvii afresa från Regeringen till A. O. hade Enkedrottningen velat medsända en del bref, hvilka af misstag förseglats och afsändts, innan Regeringen fått del af dem. Emellertid öfversändas nu kopior af dem och hänskjutes till A. O., huru med dem skall förfaras.

Välborne Herr Rikscantzler käre broder och besynnerlige godhe venn. Näst *etc.* . . . kann jagh härmedh icke förbijgå skriftligen låtha min käre broder förnimma, att såsom Hoffcantzlern Herr Salvius för några dagar sedan aff Regeringen medh anlägne värff och breff till min käre broder ähr vorden affärdigadh, så haffver och Hennes Maiestett Enkiedrottningen förfärdigadh några breff att medh honom foortsenda och medh sin Marskalk, Öffversten Fuchs, öpna öffverskickadh, till att låtha see och läsa hoos Regeringen eller åthminsta aff Herr Salvio allena, förränn the förseglas skulle och honom medhgiffvas. Menn då var Herr Salvius allareda affresadh uth till skippet i skäran, och Marschalken, befruchttandes hans hastige afseglande, förseglade breffven oöffversedde och skickade them straxt efther till skippet. Hvarföre, sedan Hennes K. Maiestett sigh bekymmrade, huru icke allenast Regeringen här hemma, uthan och min K. B. Rikscantzlern och Herr Salvius ther uthe breffvens contenta veta måtte, och theraff dömma efther tidzens tillståndh, om the måtte foortskickas eller inneholllas,

---

*) Brefvet saknar datum, men af anteckningen om mottagandet synes, att det sannolikt måste vara skrifvet i början af Maj 1636.

begäradhe H. K. M:tt aff migh, jagh ville copiarna till migh taga, medh andra them öffversee och Herr Salvio them efthersenda.

Allttså medh Riksdrottzetens välmening, och såsom H. K. M:tt aff migh begärade, sender jagh thesamma copier härhoos min K. B:r tillhanda, honom hemställandes, hvadh han godt finner thermedh att göra eller låtha, och Herr Salvio sitt rådh therom att medhdela, önskandes härhoos min K. B:r all lycko och välsignelse till andeligh och lekammeligh välfärdh att medh välförrättade saker och godh fridh gladeligen snart hemm till oss komma, och förbliffver stadigtt

Min käre broder till all välvilligh broderlig tienst redhabogen
Carl Carlsson
Gyllldenhielm mp.

Rikskanslerens egenhändiga påteckning: præsent. i Stralsundh den 29 May anno 1636.

70. Sundbyholm den 19 Oktober 1636.

Från A. O. mottagna bref med underrättelse om segern vid Wittstock, hvaröfver G. uttalar sin glädje. Kallelsen till Stockholm ville G. gärna efterkomma, men måste dröja några dagar dels på grund af opasslighet dels för att öfvervara en högtid på Frösåker.

Välborne Härr Richzcantzlär, broder och besynnerlige gode vän. Min kiere broders skriffvelse de dato Octobris 7 medh bifogade aviser om tileståndet i Tysschland äre migh på ressan tilmöteskombne then 17 eiusdem. Therföre jag min K. B. vänligen betackar, och frögdar migh aff the hugnelige tidender om then victoria, som Gudh så nådeligen Herr Feltmarskalken Baner emot then otachsamma Churfursten aff Sachsen och hanss anhangh giffvidh haffver, önskandes aff then samme aldrahögste vidare progress til een lyckosam uthgångh på een säker och reputerligh fridh, som vij thermedh sökie för vår Drotningh och federnesslandet.

Såssom och min K. B. therhoos ihughkommer min kallelse at komma til Stockholm, så skal jagh och icke gärna thermedh fördröya, doch beder jagh min K. B. och flere gode Herrer icke illa uphtaga, thet jagh två eller 3 dagar måste her hemma migh stilla förhålla, propter valetudinarium corpus, hvilcket jagh förmoder, så lenge någedh at lijssa och curera aff the flussen, som migh

esomofftasth falla på ledamoterne och migh nu på ressan åter igen haffva plågadh.

Jagh varder här och väl nödgat at bijvista Gylenstiernas hederssdagh på Frössåker, men effersom jagh sluutligen aff min K. frände velborne Rickzmarschen skriffvelsse förmodar, theraff jagh kunde förnimma, hvad som tiden vil medgiffva, så vil jagh (så vida helsan tillåter) migh thereffter retta och intet försumma. Befallandes nu hermed *etc.* . . .

M. K. B:rs
trogna och tienstvillige broder och tienare
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Datum Sundbyholm Octobris 19 anno 1636.

71. (*Egenhändigt.*) **Sundbyholm den 13 Januari 1637.**

Då G. sett sig nödsakad att med anledning af C. Flemings oförmögenhet att för sorgen öfver hans makas frånfälle sysselsätta sig med amiralitetsärenderna resa till Stockholm, begär han veta tiden för A. O:s ankomst dit och ursäktar sig för att ej personligen hafva besökt Rikskansleren.

Välborne Herr Rikscantzler, käre broder och synnerlige tillförlåthne godhe venn. Näst min brodervillige tiensts tillbudh och all begärlig välfärdz och nyåhrslyckönskningh haffver jagh icke underlåtha kunnedh min K. B:r härmedh salutera och besökia, medhan tidhen icke haffver tillstädia kunnidh vår persohnlige sammankomst.

Och förholler min käre broder vennligen icke, att, såsom jagh migh nu fogar nährmare till Stockholm, medhan jagh aviseradh ähr ifran Ammiralitetet, att min medhbroder V. Herr Clas Flemming för sin käre huusfrus dödelige afgångh så bedröffvadh ähr, att han inga sakar synnerligen sigh antager, nu vulnere tam recenti, (Gudh honom hughsvala), och för thenn skull härigönom att förnimma broderligen begärar, huru snaart mann min K. B:rs annkomst till Stokholm skall förmodha, eller om han någedh till theu ort haffver att befalla medh min persohn, så ähr jagh honom gärna till tienst

Menn att jagh icke sielf persohnligh ähr till honom nu indragen, befahrandes vara honom mera till förhinder änn som till

tienst, thett förmodhar jagh skall hoos honom vara nogsamptt undskylladh och migh till godha holledh. Allttså vill jagh härmedh åtherigen haffva min K. B:r och hans elskelige huussfru *etc.* . . . Aff Sundbyholm Januarii 13 anno 1637.

Min K. B:rs
välvillige tienare alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

72. (*Egenhändigt.*) **Sundbyholm den 26 September 1637.**

Begär veta, om A. O. vore ankommen till Tidön, och när G. hade att emotse hans utlofvade besök hos sig.

Välborne Herre, Herr Rikscantzler, käre broder och synnerlige tillförlåthne godhe venn. Näst min brodervillige tiensts tillbudh och all välfärdz lyckönskan haffver jagh icke kunnedh underlåtha att härmedh förnimma, om min käre broder ännu vore till Tijdöön lyckelijgen hemkommen, och huru snart jagh skall förmoda hans annkomst hijtöffver in på Rekarna och hijt till Sundbyholm att landhstiga, såsom i Stockholm oss emillan vardt aftaladh. Jagh åstundar att så kunna min K. B:r här undfånga, som jagh gärne ville en sådan person och godh venn på bästa sätt emotgåå medh all tillbörlig godhvilligh vennskapp och humanitet, doch förmodar jagh han låther sigh godha villian efther tidhen och lägenheeten behaga, och beder, att jagh medh ett ordh måtte få veta, huru snart, och på hvadh dagh jagh min K. B:rs annkomst skall här förmoda. Befallandes *etc.* . . .

Min K. broders
redebogna och välvillige tienare alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Aff Sundbyholm Septembris 26 anno 1637.

73. Karlberg den 6 April 1638.

Begär A. O:s och den öfriga Regeringens resolution i en sin privatangelägenhet.

Välborne Her Richscantzler, kiäre broder och tillförlåtelige synnerlige gode vän. Jagh haffver ofta väl haft i betänckiande att in præsentia Regieringens och Richssens Rådhz eller in privato hos någrom förtroligen persohnlig mitt anliggiende gifva tillkienna och framföra munteligen. Men [emedan], efter länge förbijdad godh occasion så väl in consessu Senatorum som in congressu privatorum, andre vichtige saker och discurser mestedeels hafva förefallit, som mina privata negotia icke så lätteligen hafva kunnadt framstädia, hafver jagh endtligen beslutet, frånvarandes skriftligen thet nu att giöra, och allenest dhe godhe Herrer uthi Regieringen, serdeles såsom i synnerheet min käre broder här om att besökia, varandes i den otviffelachtige förhåppningh, att min kiäre B. samt de andre gode Herrer optaga min skrifvelse och härhos fölliande begiäran uthi bästa måttan, och föruthan lång drögssmåhl sijn emellan communicera till att mig på H. K. M:tt vår allernådigste uthkorede Dråttnings vegna een godh behagelig resolution till svar skrifftligen meddela, för än dett till äfventyrs kunde blifva framdeles för seent för migh, som med ålderen nu snartt så nähr 70 som 60 åhr är kommen. Ty dagen ähr aldrig så lång, att ju een gång bliffver qväller, ehuruväl jag tillförenne icke dätt så myckedt haffver kommett ihog, såsom jag nu, då kraffterna och medelen taga aff, befinner mine förre dagers arbethe, såväl som nu dagelige möda och omsorg så myckedt mehra migh besvära. Hvarföre, och ther min K. B. medh dee andre gode Herrer, våre colleger, täcktes nu sublevera och understödia min oförmögenheet och mattigheet, såsom ähr aff bijfogede supplication*) till att see, blifver jagh icke dess mindre, så länge jag leffver, villig och redebogen effter förmögenheeten och tijdssens lägenheet min trooheet och tiänst H. M:tt fäderneslandett och alla goda patrioter att oförtrutin bevisa, synnerligen och emoot min K. B. hanss goda villia och befodring medh skylldig tacksamheet att förtiäna. Förbliffvandes beständig

Min Herre och käre broders
ödmiuke och välvillige tienare alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Datum Carllbergh den 6 Aprilis anno 1638.

*) Denna saknas.

74. (*Egenhändigt.*) **Sundbyholm den 4 Augusti 1638.**

G. hade ärnat besöka A. O. på Tidön, men hade erfarit, att han rest därifrån till Upsala och Stockholm och måste därföre skriftligen hänvända sig till honom. Önskar honom och Regeringen lycka i sina företag. Tackar för, att man sörjt för Gustaf Gustafssons utkomst och begär, att Regeringen likaledes måtte behjärta Hertig Carl Philips dotters behof.

Välborne Herr Rikscantzler, käre broder och synnerlige tillförlåthne godhe venn. Näst all välfärdz lyckönskan *etc.*... haffver jagh icke omgå kunnedh min K. B:r medh thenna min skriffuelse att brodervennligen besökia, hälst medhan då jagh för några dagar sedan var hijt hemmkommen och hadhe migh achttadh till att hälsa min K. B:r på Tijdhöön och biudha honom godh natt till min förehaffvande resa neder åth Smålandh, menn för några förfall skull thermedh längre, änn som jagh hadhe tänktt, fördrögdt, och theröffver, sedhan min K. B:r haffver sigh begiffvidh therifrån på resan till Upsala och Stockholm igen, så förursakas jagh nu, thett som mundtligen icke haffver kunnet skee, skrefftligen att förrätta medh några få ordh.

Och önskar, att then alldrahögsta godha Gudh ville min K. broder samptt the andra godha Herrar uthi Regeringen vidh begärligh godh hälsa och lyckosammtt tillståndh länge bevahra och uppehålla och medh sin Heliga Anda edra rådhslagh stadigtt bijvohna och så dirigera och styra, att the alltidh måtte vinna then uthgångh, som länder hans gudhdommelige nampn till ähra, vår allernådigste uthkohradhe Drottning och fäderneslandedh till nytto och förkoffringh samptt hela konungerikettz provinciers och landz innbyggiare till innbördes godt förtroande till hvarandra, som oss en önskeligh fridh och roligheet rundt omkringh och innbördes alltidh måtte förursaka och stadhfästa. Thetta ville then alldrahögste godhe Gudh mildeligen giffva och förlähna.

Sedan, och såsom jagh haffver förnummidh, huru then höghlofflige Regeringen uthi vår allernådigste unga Drottnings nampn haffver min frände Herr Gustaff Gustafsson uthi bästo måtto ihughkommidh och honom medh erligidh och adeligidh godz och intrada väl försorgdt, och således vår fordom allern[ådig]ste och salige Konungs, hans Herr Faders, meriter emot fäderneslandet och hans egna någorlunda begyntta förtienster honom låtidh niuta till godha, så ähr thett sannerligh högdt till att berömma och betacka, thett

jagh för min persohn vist erkenner, och han uthan tviffvel myckett mera medh sina tienster görandes varder.

Menn såsom jagh veet aff våra förra haffda discourser, att min K. broder thertill haffver varidh honom en godh author och tillhielpare, så kommer jagh migh och väl ihugh, att hann samma godha affection emot Göstaff Göstaffsons och min fränka, Jungfru Elisabeth Carlsdotter, för detta migh nogsammtt haffver uppenbaradh och sin godha befordringh tillbudidh. Hvarföre, såsom hennes persohn framför then, som en mann ähr, mera befordring behöffver aff andra, ther hon aff blygdh och sedhsamheet för sin dygdh skull moste sin tarff och nödhtorfftt oftha sielff förtiga, så varder jagh och här förursakadh, såsom hennes nästa blodzförvanter, att komma henne såsom en faderlös ihugh och påminna Rikscantzlern, min K. B:r, om sin godha affection emot henne, till att fordra hennes saak till thett bästa hoos Hennes Kon. Maiestett och then höghloffllige Regeringen.

Jagh beder förthenskull min K. B:r på thett förtroligste, han ville migh medh någen skriffuelse communicera, huru stoor rentta (och om nâgedh säterij medh bygdh huus) kunde henne varda till deels. Thett haffver väl Hennes Majestett Enkiedrottningen sigh n[ådig]st låtidh förnimma, att, ther Hennes M:tt finge så mycken rentta annorstädes igen, ville hon väl upplåtha henne någon ort aff sina säterij, hvar som Regeringen behagade. Jagh åstundar gärna min K. B:rs betänkiande hàrom.

Doch förseer jagh migh, att min K. B:r samptt medh Regeringen varda henne försörgia medh någedh erligidh, therigönom hon, som aff sigh sielff inthett kann förvärffva, doch måtte efther sitt ståndh, framdeles bliffva erligen försedd medh en mann, som aff fäderneslandet förtiena och förvärffva ville och kunde. Jagh förseer migh, att min K. B:r holler min longa och importun skriffuelse till godha och låther migh någedh behageligidh svar för henne igen bekomma, och vill för then skull härmedh besluta. Befallandes min K. B:r *etc.*...

Min K. B:r
välvilligh och till tienst alltidh redabogen
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Datum Sundbyholm Augusti 4 anno 1638.

75. Ribbingelund den 29 September 1638.

Åberopar, rörande en af Regeringen ålaggd riddaresyn, lagmannen Erik Rynings rapport härom. Om ett godsbyte mellan G. och A. O. Påminner om Elisabet Carlsdotters angelägenheter och begär, att man måtte sörja för, att hon finge en förläning i Drottningens lifgeding.

Välborne Her Rijkzcantzler *etc.*... Lagmannen välborne Her Erich Rynningh hafver nu här varit och på bästa sätt fulländat den ridderesyn om den tvist, som honom af Hennes Kongl. May:tt, vår allernådigeste Drottningh och den högloflige Regeringen allernådigst pålagdt vara att slijta. Tviflar icke annadt, än att min K. B:r så väl som dhee andre af Regeringen alleredo nogsam rapport däraf hafva skall, huruledes be[mält]e saaker här passerade och aflupne ähre.

Och såsom min K. B:r och jagh tillförende hafva varit sinnade att continuera dhet byte om Sahlebiörke och Ekornabergh för så gått vederlagh annerstädes igen, altså hafver jagh nu medh min K. B:rs fullmechtige och befallningzman, Johan Andersson, varit där oppe och så vijdha med honom be[mäl]te byte ingådt och slutidt, som min K. B:r af vårt giorde afskeedh nu medh honom vijdere varder förnimma, enär han dijt kommer. Förmoder, att min K. B:r samme värk sigh väl skall låta behaga, effter som och jagh för min persohn hemställer min K. B:r heele den handeln bådhe medh brefvens ställande såväl på min som min K. B:rs sijdha, som och elliest hvadh min K. B:r häruthi tycker gått och oss å bägge sijdor nyttigt vara.

Yttermehre påminner min K. B:r sigh och väl, hvadh jagh honom tillförende bådhe såväl på mine egne, som och på Jungfru Elisabet Carlsdotter vägner ombedit hafver att sollicitera och befordra. Och medan jagh nu förnimmer, att Hennes May:tt Enckiedrottningen ähr nu där bort stadder och jungfrun medh, begierer jagh brodervänligen min K. B:r tächtes henne uthi bästa mätton komma ihugh, att hon på något sätt kundhe behulpen blifva.

Och som jagh ingestädes väl kan see, hvarest Cronan någon tingh nu kan hafva behållit, därmedh hon kundhe blifva behulpen, uthan uthi Hennes May:tz Enckedrottningens lijfgedingh, så förseer jagh migh till min K. B:r, dhet han hennes bästa uthi allo söker och den saken, så mycket mögeligit vara kan, disponerar, dhet henne däruthi med Hennes May:ttz allernådigeste consens och

behagh någedt kundhe opdragit och meddeelt, och Hennes May:tt så mycken räntta af Cronan igen vederlagt och inrymbdt blifva.

Jagh för min persohn skall derföre som alt annadt broderligit gått, migh altijdh bevijst, finnas min K. B:r till thienst, villia och vänskap altijdh gerna igen, ja villigere än villigh. Och befaller min K. B:r *etc.*... Ribbingelund 29 Septembris anno 1638.

Min käre broders
välvillige tienare alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

76. (*Egenhändigt.*) **Sundbyholm den 2 Januari 1639.**

Från A. O. mottaget bref med underrättelse om hans hemkomst till Tidön och med anhållan om ett möte i Westerås, dit G. ock följande dag ärnade afresa. Nyårsönskan.

Välborne Herr Rickscantzler, broder och tillförlåthelige godhe venn. Såsom jagh i går om nyåhrsafthon var hijt igen hemkommen, haffver jagh här för migh funnidh min K. broders skriffuelse och theraff förnummidh min K. broders lyckelige hemkomst till Tijdön och vennlige begäran, att jagh till Vesterååe migh begiffva måtte, ther vij bäggesides till mötes och samtaal komma kunde om nödige sakar, som thenna tidz lägenheet nu kräfvier.

Hvarföre haffver jagh och straxt ther hedan mitt budh affärdadh att beställa migh herrbärge, och achtar, om Gudh vill, och hälsan medgiffver, i morgon, then 3 Januarii, migh sielff dijt begiffva, hvilkett jagh min K. B:r till vennligidh svar icke haffver bort förholla, migh till honom försehendes, att han migh icke förtänker, thett mitt responsum någedh länge fördrögdt haffver, medhan jagh icke hemma stadder haffver varidh.

Jagh beder härmedh, att then allzmächtige Gudh, som thetta förledna åhr haffver min broder samptt hans elskelige huussfru och k. vårdnadh så nådeligen uppehollidh, hann ville och thetta nya åhr i begynnelsen och till änndan låtha vara them och hela vårt fäderneslandh ett lyckosamtt, hughneligidh, hälsosamtt och roligidh godt åhr, thertill jagh vill min K. broder och hans elskelige huussfru, min K. syster, uthi then alldrahögstes nådige beskydd,

stadigtt haffva befalladh, och aff migh sammtt min K. hustro vennligen och flitigtt hälsadh. Aff Sundhbyholm Januarii 2 anno 1639.

Min K. B:rs
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

77. (*Egenhändigt.*) **Gripsholm den 8 April 1639.**

Om G:s och Johan Skyttes utförande af det dem af Regeringen gifna uppdrag. Besök hos Drottningen i Westerås. Hennes och Hertig Adolf Johans opasslighet. Med anledningen af den i Stockholm rådande sjukligheten har en resa i landsorten för Drottningen ifrågasatts. Goda omdömen om Christinas person. Resan till Enkedrottningen. Hennes svaghet och sorg öfver skilsmässan från sin dotter. Pfalzgrefven och Tönnes Langman väntas till hjälp vid räkenskapernas utredande. Göromålen torde ej hinna afslutas till tiden för Regeringens möte i Jönköping, men G. hemställer, om han icke borde dröja kvar, oaktadt detta.

Välborne Herr Rikscantzler, broder *etc.*... Näst all välfärdz lyckönskan och min brodervennlige tienste tillbudh förholler min K. B:r jagh härmedh icke, att sedan som jagh uthi Örebro min afskeedh ifrån Regeringen tagidh hadhe, haffver jagh migh så myckett mögeligen skyndadh till the ärender, som Herr Johan Skytte och migh till Hennes M:tt Enkiedrottningen betrodde och befaltte ähre.

Doch haffver jagh migh först till vår nådigste uthkohrade Drottningh på Vesterååś förfogadh, och ther för migh funnidh hoos Hennes M:tt välborne Fru Brita, Riksdrottzetens hussfru, min kära fränka, menn ingen aff the andra thertill förordnade fruer änndå vara annkomna dijt.

Hennes Majestett, unga Drottningen, hade varidh någedh litett opassligh, menn åther igen, thess Gudhi loff, sigh bättre förekommidh, doch sadhe syster Fru Brita icke rådeligen vara, att medh Hennes M:tt änn så hastigdt draga therifrån till Ullffvesundh, såsom ärnadh vaar.

Elliest var och H. F. N:des Paltzgreffvens sonn Herttigh Adolph aff febris siukligh och för then skull Riksmarskalken sigh resolverade att annsee tidhen och lägenheeten, såsom och syster

Fru Brita thertill styrktte. Elliest, och nähr vederleken bleffve någedh blidare och varmare, [sporde hon], om icke rådeligedh syntes vara, att Hennes M:tt, så lenge mann i Stockholm bleffve någedh bättre försäkradh för siukdommen (therifrån doch nu inthett ondt förnimmes), måtte vidare igönom landet göra en lithen reesa, antingen till Nyköping eller gönom Örebro till Norköping emot then tidhen, som Regeringen igen kunde komma hijt upp åth, och således komma någrastädes till mötes.

Jagh förnamm och elliest aff välbemälta Fru Brita, att hon hade alltidh förnummidh hoos Hennes M:tt vår unga Drottning en godh natur och humeur till hörsamheet i alla godha förmaningar, så att inthett gemeent barn skulle hörsammare och lydigare kunna vara. Och sade, att hon förundrade sig, huru som thee hade uthspridt lögn om hennes ohörsamheet tillförende, ty thett vore icke mögeligidh, att någedh barn kunde lydigare och hörsammare vara till alla godha seder.

Sedan till then andra Aprilis haffver jagh medh Herr Johan Skytte migh hijt till Gripsholm förfogadh och funnidt Hennes M:tt Enkiedrottningen uthi en temmeligh svagheet ännu, thett vij och dageligen här förnimma och för ögonen see, så att thett haffver medh Hennes Majest:tt varidh heelt desesperat verk, såsom Doctoren Hermannus sielff betygar, och vij förthenskull medh stoor betenckiesamheet moste medh henne tala och väl om henne säya må, som Skrifften säger om Rachel: hon gråter sin barn och vill sigh icke trösta låtha.

Doch haffva vij någorlunda ställtt henne bättre till fredz, ehuruväl hon och ähr stundom så godt som i våra händer (nähr som ett obehageligidh ordh ähr fälltt eller icke rätt förstådt) uthi svagheet nederfallin medh ach och veeklagande, att hon fruchtade sigh vahra förlåtin aff Gudh och menniskior, och badh till Gudh, att hon icke måtte falla i förtvifflan. Doch haffva vij med tröst och förmahningar så vidha bracht tillväga, att vij förhoppas thett bästa, allenast att man alltidh — hvem som [med] henne omgåås skall — tager tidhen i acht och medh sachtmodigheet tröstligen för henne talar.

Vij ähre och nu hijt förmodandes H. F. N:de Paltzgreffven, gönom hvilken vij och förhoppas godt biståndh. Så förventta vij hijt Tönnies Langmann, att han oss hielper göra klaart rekningar och inventaria; och sedan Marskalken medh the andra, som bortt draga skola, kunde bliffva affärdade.

Och allthenstundh thett synes härtill villia kräffvias någen tidh, så att vij icke vist kunna veta, huru snaart vij härifrån

kunna begiffva oss till vårt rendevous uthi Jöncköping, så vore migh kärt att veeta, om icke thess högre behöffdes min nährvarelse ther nedre så hastigtt, att mann tilläffventyrs thetta ärendet häruppe moste halffgiordt låtha bestå. Hvarföre begärar jagh, att min K. B:r ville medh några ordh migh therom låtha förnimma medh första lägenheet. Imedlertidh, om Gudh giffver hälsan, skall mann här ingen stundh försuma, och befaller min K. B:r medh all hans K. vårdnadh under thens alldrahögstes beskerm och förbliffver

min K. broders
tienstvillige alltid
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Datum Gripzholm Aprilis 8 anno 1639.

---

78. **Sundbyholm den 7 Maj 1639.**

Tacksägelse för bref med underrättelse om segern vid Chemnitz. Fortsätter berättelsen om utförandet af sitt och J. Skyttes uppdrag hos Enkedrottningen. Förändringar i hennes hofpersonal. Flottans angelägenheter. G. ärnar sig ofördröjligen till Jönköping.

Välborne Herrar högtährade kiäre bröder, frände[r] och synnerlige gode venner*). Näst *etc.*... förholler eder godhe Herrer och Colleger jagh härmedh icke, att den 30 Aprilis bekom jagh eder vänlige schrifvelsse, daterat Götheborg den 25 eiusdem medh en enspennere, och hafver jagh theruthaf förnembligen med frögdh förnummidt then merkelige victoria, som Gudh så nådeligen hafver vår nådigeste unge Drottningh genom Feldtmarskalken Her Johan Banner emot thee Keyserische och Chursächsische, vårt fädernesslandz mechtige fiender, underligen gifvidt och förländt, therföre hans gudomlige helige nampn vari evigh ähra, loff och prijs. Han värdiges ähn ytterligen gifva sin välsignelse till Hennes May:ttz vår uthkohrade Drottningz vapn och vårt fäderneslandz försvar, sedhan och till en godh, säker och beständigh fridh.

Så tackar jagh och eder välborne Herrer, som thee godhe tijender migh hafva så straxt förnimma låtedh, therhoos och I,

---

*) Se anmärkningen vid brefvets slut.

välborne Herrar, migh edert godhe betänckiande communicera om then commission, som välborne Her Johan Skytt och migh hafver varidt meddeelt, att vij hoos Hennes May:tt, vår nådigste Enkiedrottning, skulle hafva till att förrätta och af migh begiera, thedt jagh så länge icke therifrån draga måtte, förr ähn som Hennes May:ttz Marskallk och andre Hennes May:ttz skadelige thienere medh fogh och gådt manier vore ifrån Hennes M:tt skillde.

Så ähr nu härpå till mine godhe Herrer och kiere bröder thette mitt brodervänlige svar, nembl. att Her Johan Skytt och jagh uthi alt thetta vår flijt intedt hafve hafft ospardh, och thedt så vijdha hoos Hennes May:tt förmådt, att samme persohner ifrån Hennes May:tt sin afskeedh nu hafva bekommidt och allenast fördrögt allt härtill att giöra sigh reesefärdige. Hvarföre och Her Johan Skytte ifrån Gripzholm neder åht Jönekiöping ähr afreester den 21 Aprilis, och jagh nu migh achtade lijkaså på samme reesa therhädan begifva.

Män på eder, välborne Herrers, välmeening och godhe rådh vill jagh migh återigen en gångh till Hennes May:tt på Gripzholm begifva, till tess theesamme be[mäl]te persohner alldeeles therifrån afdragne ähre, och förnimma, huruledes Hennes May:ttz humeur och comportament sedhan må blifva.

Och alldenstundh thermedh ännu kunde dröijas väl åtta dagar, hafver jagh achtadt nödigt att fortsända thee schrifvelsser, som Hennes May:tt till Regeringen, sampt andre breeff, hafver migh medgifvidt, hvilke Her Johan Skytt härhoos hafver till att undfånga och eder, välborne Herrer, att tillhanda ställa medh vijdere berättelsse om Hennes May:ttz tillståndh och sinne.

I varde och, välborne Herrer, af samme schrifvelsser såsom och af ett Hennes May:ttz breeff till migh förnimma Hennes May:ttz begieran om en marskallk eller hoffmästare. Och såsom then persohnen*) förmodeligen väll kundhe en tijdh långh uthur sin thienst, som han nu hafver, mistas, så ähr han och effter sine åhr och ållder uthi sin bästa disposition och styrkie till kropp och sinne. Och hvar så vore, att honom uthi förfahrenheeten till œconomiæ och aulæ administration något ännu måtte brista, så vorde parens eius therigenom förbunden att deste meehre med sitt godhe rådh honom bijvijsta, såssom I, godhe Herrer, och hafva tillförende gådt funnidt, att han skulle Hennes May:tt medh godhe rådh esomofftast besökia och till hielp vara.

*) Troligen åsyftas här Bengt Skytte. Jämför Sv. Riksrådets Protokoll Del. VII sid. 565.

Män thetta (om honom icke så behagar) till att undfly någodt hans misshagh till migh, behöfves icke säyas att vara mitt förslagh, ehuruväl jagh præsens mit votum, ther som eder välborne Herrer så behagade, vist thertill gifva ville, allenast till att förnöya Hennes May:ttz begieran, medhan som hennes sinne nu icke till någon annen sigh beqvemma och lämpa kan.

Hvadh vijdere, välborne Herrer och kiere B:r, I migh om Her Erich Rynningz reesa needer åht Jönekiöping tillskrifva med annedt meehre therhoos att correspondera medh Her Clas Flemming om skepzflottans uthreedning i tijdh och en annan commendant i tijdh att tillsäija, som thermedh uth skall draga, vill jagh och icke försumma, ehuruväl jagh icke tviflar, att bådhe Her Clas och Her Erich sigh intet försummandes varde att effterkomma mine kiere B:rs på Regeringens vägna befallningh och skrifvelsse, som them med samme budh åhr kommin tillhanda.

Jagh vill och, sedhan alt thetta, som migh vidkommer och giörligen finnes, förrättadt åhr, migh icke försumma att begifva på reesan till Jönekiöping, och med Gudz hielp förr eder afreesa therifrån vara ther hoos eder. Gudh, then alldrahögste, värdiges med sin helige andes godhe rådh bijvijsta eder godhe Herrer samptligen. Och härmed vill jag eder kiere B:r och godhe Herrer *etc.*... Aff Sundbyholm den 7 May anno 1639.

Mine Herrers och K. B:rs
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Brefvet är adresseradt till Jakob de la Gardie och Axel Oxenstierna gemensamt.

---

79. (*Egenhändigt.*) **Sundbyholm den 21 Oktober 1639.**

Om G:s resa enligt Regeringens uppdrag till Enkedrottningen och med henne förda underhandlingar. Hemställer, att A. O. ville särskildt skrifva till henne för att bana väg till bättre förstånd, till hvilket måls vinnande också skulle bidraga, om Regeringen ville ikläda sig att betala en viss Stenmans fordringar.

Välborne Herr Rikscantzler, käre broder och besynnerlige godhe venn. Efther såsom jagh på then afskeedh, i Vesteråås giordes, och Regeringen sedermera migh om påmintt haffver skriffttligen för någen tidh sedan, åhr nu i thessa dagar på Gripsholm

till min allernådigste Enckiedrottning kommen, att nu muntligen, såväl som tillförende skriftligen skedt var, göra H:nes M:tt relation om Regeringens resolution på H:nes M:ttz annmodande och begäran om sina gälds afbetalningh och annatt mera; och therhoos så myckett mögeligen disponera H:nes M:ttz sinne och modh till bättre affection emot Regeringen samptligen och hvar och en i synnerheet, så haffver migh icke bort längre fördröya, att Regeringen så väl som min K. B:r särdeles (medhan jagh, tyverr, förnimmer, att min K. B:r för sin siukdom skull nu icke Regeringen bijvister) medh min skriffuelse besökia och min longsamheet undskylla, så väl för tarditatem ætatis meæ som ärendens besvährligheet, att fördriffva molnet, förrän som solen sielff vill sigh see och merkia låtha.

Allttså haffver jagh nu lijkaväl funnidh Hennes M:tt uthi myckett bättre humeur och godh affection till att förgäta, hvadh vedervärdigheet och förtreet, som Hennes M:tt haffver förmeent sigh vara vederfahren. Och befinner jagh, att alltt kommer theraff, såsom skulle hennes konunglige persohn någen despect och förachtt och oförtientta beskyllningar vara påfördh. Ty Hennes M:tt låther sigh tyckia vara mächta jaloux öffver sin konungslige persohns värde och sitt godha nampns rychtte och beroop, hvilkett och Hennes Majestett väl anstår att göra, nähr som icke onda menniskior Hennes M:ttz lofflige intention förleda och vrångvijst uthföra.

Så vill och nu H:nes M:tt gärna see och lijda, att alltt emillan H:nes M:tt och Regeringen måtte komma i godt förtroande och vahnligidh omgänge. Allenast att, nähr lägenheeten så kann medhgiffva, thett H:nes M:tt medh hvar och en eller samptlige uthi Regeringen får mundtligen tala (hvilkett Hennes M:tt förmodar att i Nyköpingh skall skee kunna, nähr vår unga Drottningh dijtkommer, och H:nes M:tt Enckiedrottningen någedh bättre till pass och starkare kan bliffva), då hvar och en eller någen icke ville giffva sigh uthi disputer och beskylldningar emot henne så uppenbahrligen och uthi stoor försammlingh, uthan gönom någen apart och uthi ensamheet, hvar någedh feelas, låtha giffva tillkenna.

Hennes Majestett giffver sigh alldeles väl tillfridz medh thett svar, som aff Regeringen henne giffvidh ähr, therom jagh vidhluftigare till Regeringen haffver skriffuidh, och huru såsom H:nes M:tt kunde skee någedh contentament uthan Cronones åsaknadh, om tidhen icke så eller annerlunda medhgiffver, therigönom H:nes

M:ttz nu fattade bettre humeur merkeligen kunde stärkias och förmeras till godt innbördes förtroande.

Och på thett att min K. B:r och måtte begynna någen communication medh skriffuelser till H:nes M:tt och skrida till bättre och stadigare förlijkningh, ville jagh önska, att min K. B:r sigh måtte behaga låtha att svara för sigh allena (medhan han ifrån Regeringen nu stadder ähr) Hennes M:tt skriftligen på thenna min nu giorda annmodningh om Stenmanns betalning till Regeringen, såsom hade jagh och serdeles min K. B:r therom besöktt, på thett jagh fåår ursaak att fordra åtherigen svar på min broders breff ifrån H:nes M:tt till honom igen, och således begynna att komma eder nährmare tillsamman uthi vennskapp, thertill myckett hielpa vorde, om Stenmann motte uthan Drottningens vidare besvähr contenteradh varda, therom jagh doch Hennes M:tt ringa eller ingen förtröstning haffver giordt, uthan allena eder, godha Herrars, godha villia [hemställer] för Cronones olägenheet skull.

Om nu öffver förhoppningh H:nes M:tt thetta biståndh (och såsom gönom min broders befordrande) vederfores, skulle thett till thess större tacksamheet och vennskapp Hennes M:tt beveka, och medh thettsamma all vidare molestation om någen hielp och undsättning hoos Regeringen Hennes M:tt förtagin varda, såsom jagh nogsammtt förnimmer. Doch icke desto mindre vore thett H:nes M:tt en stoor lijsa, om Stenman till nästkommande åhrs renttor aff Cronon nu bleffve till fridz ställtt på andra åhrs vederläggningh.

Thetta alltt jagh min K. B:r särdeles icke haffver kunnedh förholla, inthett tvifflandes, att ju the andra godha Herrar, som nu Regeringen bivista, varda thett öffvrige medh honom communicera och så myckett görligidh ähr, låtha behageligidh svar påfalla. Och önskar härmedh *etc.*...

Min K. B:rs tienstvillige
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Aff Sundbyholm Octobris 21 anno 1639.

Påskrift: Præsent. Tidöön den 27 Octobris anno 1639.

80. Sundbyholm den 9 December 1639.

Rekommendationsbref för Majoren Andreas Guttrich. Ursäktar sig för att ej hafva kunnat inställa sig i Köping, men vill skynda sig till Nyköping.

Välborne Her Rijkzcantzler, *etc.*... Breeffvijsare och Major, edell och mannhaftigh Andreas Guttrich, hvilcken nu för några veckur sedan ähr hijdt öfverkommen ifrån Finlandh, och sedan proponerat sin saak uthi Kiöpingh hoos våre medhcolleger, dee andre af Regeringen, doch icke kommen till een fullkomligh resolution, medan såssom dem hans giorde thienster uthi Tysklandh någerledes okunnige vore, hafver [han] åthskillige gånger här hoos migh varit och begieradt een recommendation till min K. B:r (alldenstundh han hafver förnummit min K. B:r nu vara kommen något bättre till pass, dhet jagh och önsker, att Gudh denn alldrahögste min K. B:r länge och väll välsigna ville), dhet min K. B:r honom häruthi befordra och hielpa ville, att han till een fullkombligh och önskeligh resolution komma måtte.

Hvarföre hafver jagh denne hans billige begieran honom icke förvägra, uthan denne min förskrift meddeela velat medh brodervänligh begieran, min K. B:r täcktes honom den, så vijda hans saak i sigh siellf rättvijs ähr, låta någorledes niuta till godho, audientz admittera och hans förebringan på bästa sätt optaga, hälst medan hans giordhe tienster min K. B:r bäst ähre bekändhe.

Och såsom jagh dessföruthan nogsampt veet min K. B:rs godhe humeur och affection emoot sådanne, som sigh till Crononnes och fädernеslandzens thienst länge brukadt hafve, altså tviflar jagh och icke häller, nu, uthan att min K. B:r välbe[mäl]te Major för min skulldh, medan han migh och af een godh vänn recommenderat ähr, till det han kan vara berättigadt, förhielper, och denne min honom gefne förskrefft till godho åtniuta låter. Jagh finnes min K. B:r uthi sådanne och andre fall medh broderligh tienst villia och vänskap altijdh gerna igen öfverbödigh; ja villigare änn villigh.

Elliest beder jagh och min K. B:r sampt dhe andhre mine medhcolleger, dhet dhee migh icke förtänckia, att jagh nu uthi Kiöpingh tillijka medh dem icke hafver kunnedt opvachta, medan jagh af åthskillige inpedimenta hafver varit förhindrat. Så snartt Gudh vill, vij samptlige komme tillsamman i Nykiöpingh, vill

jagh taga tijdhen i acht och migh där dheste förr inställa. Och befaller *etc.* . . .

Min K. broders
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Sundbyholm Decembris 9 anno 1639.

---

81. (*Egenhändigt.*) **Sundbyholm den 27 December 1639.**

Tacksägelse för A. O:s inbjudan till Tidön. G. hade äfven anträdt färden dit, men hade för det dåliga väglaget måst vända om. Vill emellertid före den nu stundande resan till Nyköping söka tillfälle att få göra ett kort besök hos A. O. Skulle Rikskansleren bryta upp förut, så inbjudas han och hans maka till Sundbyholm. Önskar A. O. förbättring till helsan. Nils Bielkes frånfälle.

Välborne Herr Rikscantzler, K. broder och tillförlåthelige godhe venn. Efther såsom min K. B:rs skriffuelse och vennlige annmodhningh, att jagh vidh thenna julahöghtidh i dagh eller morgon hadhe veladh besökia min K. B:r på sitt huus Tijdöön, åhr migh medh sitt egidh handhbreff väl tillhanda kommidh gönom min egen uthskickade Jonam Rask.

Så haffver jagh och straxt resolveradh vid thett lilla annsehende till frost, som i går var, efther mitt förre tillbudh, att eftherkomma min K. broders godha behagh och villia och i dagh begiffva migh dijt härifrån till vägz. Men efther såsom öffver natten åhr tööväder och regn infallidh, haffver jagh medh väderlekens förandringh och most min resolution någedh förandra eller differera, betrachtandes thenna vintterens ostadigheet och besvährligheet till att reesa uthi thessa kortta dagar och öffver några passager. Hvarföre beder jagh min K. B:r, han ville icke förtenckia migh thetta mitt uthebliffvande, hälst medhan jagh sielff så gärna hadhe åstundadh att migh ther innställa för nödiga sakars (som min K. B:r sielff ihughkommer) communication oss emillan.

Doch efther såsom tidhen nu kräffvier, att vij oss bereda på resan åth Nyköpingh i tidh vidh thetta meenföre och vintterens ostadigheet, såsom jagh (vill Gudh) straxt efther nyåhrsdagen, 2 eller 3 Januarii, förmodar migh till vägz att begiffva, så skall

jagh lijka väl imedlertidh taga tidhen i achtt, om iisen kan någerstädes gönom frost så bliffva förstärktt, att mann kunde på en dagh komma aff och ann, och jagh således öffverdraga till att salutera och valedicera min K. B:r förr min upprykningh.

Hvar och sigh så imedhlertidh kunde tilldraga, thett min K. broder medh sin elskelige huussfru till samma reesa förr droge hijtöffver till Fijholm, så beder jagh tienstligen eder bådha att göra migh och min K. maka then ähra och vennskapp och taga hoos oss här på Sundbyholm en lithen hvijla, så lenge som tidhen och theras egidh godha behagh medhgiffver. Jagh kann väl icke försäkra min käre brodher om någedh synnerligidh godt tractament, såsom sigh väl borde, menn godha villian och förmögenheeten skall aff öpet hiertta vara så godha venner ospaart.

Härhoos jagh och vill then alldrahögsta gode Gudh flijteligen haffva bedidh, att, såsom jagh gärna förnimmer min K. broders hälsos bättre disposition, änn som hon någen tidh i thetta förledna åhr varidh haffver, thett måtte och dageligendagz bättringen till hälsan medh min K. B:r tilltaga och sigh förlängia på monga åähr, fädernäslandet, sigh och the sina samptt alla godha patriotter till hugnadh; och synnerligen vår allernådigste unga Drottningh och arffröken till godha och trogen tienst uthi H:nes M:ttz omyndige åhr.

Jagh haffver uthur min K. B:rs skriffvelse och förnummidh vår godha gammla medhbroders, Herr Niels Bielkes till Saalstadh, dödhelige frånfall. Saligh ähr hann, som i Herranom ähr afsomnadh och hvilar ifrån sitt arbete. Gudh giffve oss allom medh honom och alla christrogna en frögdefull och saligh upståndelse och imedlertidh nådigst trösta the bedröffvade, som eftherleffva ännu. Han ähr föregången, och vij skola gå snart efther. Christus, Gudz sonn, han förlene oss en saligh stundh. Vij leffva eller vij döö, så höra vij Herranom till. Interim ut semper bene valeas, iterum Deum precor.

Min käre broders
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Aff Sundbyholm trediedagh jul anno 1639.

---

82. Sundbyholm den 8 Juli 1640.

Intercessionsbref för Hertig Carl Philips dotter Elisabet, att hon måtte erhålla ett gods.

Välborne Her Rijkzcantzler, *etc.*... Såssom jagh therhoos i thedt förtroende och godhe förhopningh lefver, att min K. B:r icke mindre nu än som altijdh tillförende emot migh uthi sin vahnlige godhe affection continuerar och låter ett gådt ordh eller recommendation och förschrifft ifrån migh hoos sigh finna ett gådt ställe, uthi thet som en christeligh kierleck och rättvijsan megifva kan, altsså understår jagh migh med thenne min ringe doch thienstflijtige intercessionsskrifvelsse bemödha min K. B:r och honom påminna ytterligen thedt, som jagh väl tillförende hoos honom någorlunda må hafva ihugkommidh och gerna veeladh befordra.

Thedt ähr och uthan tvifvell min K. B:r icke alldeles uthur minnet falledt den sollicitation, som jagh tillförende på välb[or]ne Jungfru Elizabethz, Hertig Carlls Phillips dotters, vägna giordt hafver*), och medan hennes condition och vilkor icke häller kan vara min K. B:r förborgadh, huru såssom hon ähr ett faderlöst barn, doch nu till sine mogne åhr kommen, män veet lijkaväl sigh ingen ägendomb eller taak öfver hufvudet att tillgåå, om henne någen menniskelig händelsse uthi eena eller andra måtto påkommo, ther hon skiul, undsättning och vederqveckelsse hafva måtte i thetta timmeliga lijfvedt.

Jagh måste fördenschulldh hennes nödtorfft och höge tarff låta migh gå till hiertadt (om jagh elliest icke ville vara argare än en heedning) och bedher härmed återigen min K. B:r tienstflijteligen, att han med våra collegers och godhe Herrers uthi Regieringen christelige betänckiande och sin egen godhe befordringh och tillhielp ville hennes saak uthi bästa måtto låta sigh vara befahaladt, effter som min K. B:r sigh väl ihugkommer, att vij tillförende oss emellan för någre åhr sedhan en gångh uthi Stockholm därom afftaalt hafve, och min K. B:r någerlunda gådt fann, att jagh måtte opsökia låta någen godh lägenhet med femptijo bönder därunder till hennes behooff och ägendomb, männ jagh hafver icke någon finna kunnedh, medhan alt ähr tillförende mäst

*) Se ofvan N:o 74 och 75.

occuperat och intagidt här i Upland, Södermanland och Vessmanland.

Hvarföre hafver jagh varit betäncht att bättre norr på uthi Upland uthemed Hennes May:ttz, min nådigste Enckiedrottningz, lijffgeding därsammestädes, låta upsökia och antäckna någon lägenheet uthi Cronones Rächnecammer. Män så requireras och behöfves först then Konungzlige Regeringens resolution och samptycke thertill på vår allernådigste uthkohrade Drottningz vegna, huru stor räntta henne måtte bevillias.

Beder fördenschulldh jag på välbe[mäl]te jungfrus vägna tienstflijteligen, att uthi consideration af hennes härkompst — ehuruväl någon olijkheet uthi förälldrarnas ståndh, såssom then ene uthi högre respect än dhen andra varit hafver, doch lijkväl modren aff adeligh och ehrligh stemma, och emellem begge consensus matrimonii och skrifteligh echtenskapzförbundh åhr kommidh och uprättadh, hvilkedt inför Gudh nogsampt binder, ehvadh och menniskior åthskilligen therom dömma — then högloflige Regeringen förthenschulldh hennes condition och vilkor så mycket bättre än som elliest giöra ville, på thedt, hvadh heller hon (effter Gudz försyn) blifver uthi sitt jungfruståndh eller framdeeles kommer till ett lofligit echtenskapzförbundh, icke måtte för sin fattigdom lijdha något föracht eller annan nödh.

Gudh, som all velgerningers belönere åhr, varder och thenne gunst och barmhertigheet emot henne såssom en faderlöös icke obelönt låta blifva, uthi hvilkens allzmechtige beskyddh vij alla villiom vara befahlade. Och såssom jagh nu migh visserligen förseer till min K. B:r all godh befordring häruthinnan, altså skall jagh stadigt och altijdh förblifva

Min käre broders
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Sundbyholm Jul. 8 anno 1640.

---

83. Sundbyholm den 12 September 1642.

Rekommendation för Hans Nilsson på Röneholm att blifva uppsyningsman öfver skogar, svedjeland, torpställen och backstugor i något af rikets län.

Välborne Herr Rijkzcantzeler, högtährade käre brodher, *etc.* . . .
Efter såssom uthaff sahl. Konungen såväll såm nu sedhermehra

på Rijkzdagen uthaff Regeringen haffver varit befallat att medh skogar, svedielanndh, torppeställen eller backestuffvor skole haffvas öfver heela rijkedt ett noga uppseendhe, att dermedh ingen och synnerligh Cronann icke förnähr skedde, derpå hafver sigh breffvijsare Hans Nilssonn på Röncholm hoos migh præsenterat, begerandes någon recommendation och befordring, att han måtte bekomma uthi Södermannlanndh denn tienst att hafva dermedh upseendhe, och derhoos niuuta tillbörligh löhnn och unnderhålldh.

Så, alldenstunndh migh icke annorlunda hafver vetterligit varit, änn att stååthållarerna och landzhöffdingarna ju derom allareeda hafva haft order, så haffver jagh honom till Landzhöffdingen Hans Rottkirch så vijda recommenderat, som hann någen behöffva kundhe, menn deruppå hafver hann migh sållunda svaradt, som medhföllianndhe breeff uthvijsar*) och denne breeffvijsare sielf mundtligen veet berätta.

Förthenskuldh, och medhan jagh icke veet, om andre tillförende förordnahe ähre till samma thienst eller och sitt kall rättligen förestå, medhan på åthskillige ortter ryktet gåår tvärtemoot förre giordhe ordninger, såssom denne breeffvijsare sielf mundtligen må veta berätta minn K. broder, hvarföre haffver jagh inthedh vijdare dertill göra kunnadh, änn som honom till Regeringen uthi Stockholm, och i synnerheet till minn K. B:r, som denne mannen bettre känner, änn som jagh eller dee andra, om hann icke nyttigh och thienligh dertill vara måtte, såssom migh ju synnes, och altså, efter som uthi Regeringenn hoos eder, välborne Herrar, bäst varder befunnidt, hans perssonnn i besta mätton sigh hafva recommenderat, i denn förhoppningh hann varder H:s M:tt vår allernådigste Drottningh och Cronan lijkaväl någen godh thienst häruthi göra kunna. Att nu minn K. B:r denna minn recommendation i besta måtton uptaga ville, såssom jagh honom *etc.*...

Min käre broders
tienstvillige
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Datum Sundbyholm den 12 Septembris anno 1642.

---

*) Bilagan saknas.

84. (*Egenhändigt.*) **Karlberg den 18 Januari 1643.**

Ursäktar sin försummelse att, hindrad af ålder och nu senast af en begrafning, på nyåret besöka sina kolleger i Regeringen. Rekommenderar Hertigens af Mecklenburg marskalk till erhållande af Regeringens resolution, äfvensom Arnold de Rez till erhållande af privilegier på anläggande af järnverk i Småland.

Välborne Herr Rikscantzler, högttährade käre broder och synnerlige tillförlåthne godhe venn. Jagh bekenner min skylldigheet haffva varidh, icke allenast till H:nes M:ttz vår nådigste Drottnings tienst ofthare achtta på, så väl till hoffua som hoos Regeringen, uthan och mina colleger och högttährade medhbröder. Rikscantzlern och andra flere boort vidh thetta nya ingångna åhr och uthgång på thett gamla, besökia mina Herrar och så godha venner medh gratulation och lyckönskning uthi persohnligh nährvarelse. Menn hvadh som theruthi ähr felat och försumadh, thett förmodar jagh bliffver migh icke till onda uptagidh, medhan mitt tillståndh och ålder migh någorlunda sielff ursächtta kann, ther doch på villan och benägenheeten icke någen bräck ähr.

Menn att jagh nu härmedh skriftligen bemöder Rikscantzlern, min K. broder, förursakar migh först min afreesa till att honom binda godhnatt och besökia Herr Åke Axelsson till hans K. sons jordefärdh på Göxholm, sedan nödhgas jagh för någras sollicitationer skull importunera min K. B:r, på thett jagh må synas them någedh haffva giordt till villia, änndoch jagh väl veet, att thess föruthan min K. B:r medh sina nährvahrandes colleger uthi Regeringen inthett försuma, thett som görligen och mögeligen ähr.

Först, då jag för några dagar sedan valedicerade Herttigen aff Mechelnborg, badh han migh om påminnelse och intercession hoos min M. K. B:r och Regeringen om the ärender, som H. F. N:des Marskalk hoos Rikscantzlern hade förebrachtt, hvilkett uthan min påminnelse uthan tviffvel min K. B:r nogsammtt ihughkommer och gärna H. F. N:de medh gratificerar efther tiden och lägenheeten.

Denn andra sollicitanten, som söker min intercession, ähr Arnoult de Rez, invohnare i Stockholm, hvilken haffver i Smålandh på Rikscantzlerens godz aff en enkia på Åsehulltt uthi Urshulltta gäll sigh tillhandladh ett järnbruuk och förmodar thermedh och andra flera bruuk komma ståttlige verk till väga, till

Cronones och mongen manns nytta ther i landsänndan, om icke andra komma och göra honom förfång, therom han särdeles haffver supplicеradt, medhan han allareda stoor omkostnan therpå giordt haffver, att han framför andra måtte theröffver priviligeradh varda; såsom jagh visserligen och troor, att sådana verk och hans arbete skall Cronan och allmogen ther i landet nyttigtt vara. Therom jagh icke vidhluftigare här handla vill, uthan hemställer min K. B:r och Regeringen till bettre betänckiande; och beder om förlåthelse, hvar jagh honom härmedh ähr besvährligh; önskiandes och therhoos Rikscantzlern *etc.* . . .

Rikscantzlerns trogne och tienstvillige broder alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Af Carleberg Januarii 18 1643.

---

85. (*Egenhändigt.*) **Karlberg den 23 September 1645.**

Upprepad rekommendation för Arnold de Rez att erhålla skydd för sina järnbruksanläggningar i Småland.

Välborne Herr Rikscantzler, högttährade käre broder. Näst min brodervillige tiensts tillbudh och all välfärdz önskan, haffver migh förursakadt till att medh thenna min skriffuelse bemöda och interpellera min kära broder denna zedelvijsare S:r Arnold de Rez trägna begäran och tränngiande nödhtorft om en nådig och snar resolution på sin innlagda supplication angångande sina påbegyntta järnbruk uthi Smålandh, som uthi vahrande krigsväsende härtill icke haffva kunnett få sin rätta fortgång, icke mindre Cronan änn som honom till skadha och förhinder. Hvilkett han åstundar medh fridens tillståndh återupprätta och foortsättia till H:nes Maiestetz och fäderneslandzens gagn och tiensts, såväl som till sin egen skadas reparation, bedjandes fördenskull ödmiukeligen min K. B:r Rikscantzlern (medan andra vichtigare betänckiande honom sielf förhindra) att befalla någen af Secreterarna upta hans begäran och vidh någedh tillfälle proponera och befordra medh snaraste mögeligen skee kann.

Såsom jagh nu väl veet, att min K. B:r bättre förstår fäderneslandzens och särdeles Smålandz bästa häruthi, så förmodar jagh

desto mera hans välbenägna befordring härtill. Och jagh för min person förbliffver

Rikscantzlerns ·
min K. broders
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Af Carleberg Septembris 23 1645.

---

86. (*Egenhändigt.*) **Karlberg den 18 December 1645.**

G. har fåfängt sökt träffa A. O. före afresan till Karlberg. Rekommenderar en polack från Rostock att erhålla audiens.

Välborne Greffve Her Rikscantzler, högttährade K. broder och synnerlige gode venn. Ehuruväl jagh min debvoir och skylldigheet väl haffver ihughkommidh till att valedicera och säya min broder godhnatt för änn draga uthur staden, så haffver migh doch feladh min intention, medhan i förgår om afthon han var dragen att besökia Fellttherren, då jagh therifrån till Fellttmarskalken var dragen, och sedan achtade migh till Rikscantzlerns huus, menn sporde honom icke vara inne, hvilket feel att vara uthi vennligheet undskylladh jagh icke ville tvifla, och recommenderar honom medh hela sin vårdnadh uthi Gudz nådige beskydd.

Menn att jagh nu medh thenna skrift honom moste bemöda, thett förursakar den Rostokiensis orator, Polonus, hvilken instanter haffver begäradh min recommendation till min K. broder om privat audiens hoos honom, therigönom han till vår nådigste Drottnings och fäderneslandsens synnerlige tienster theruthe sigh insinuera söker, och tillbiuder mycken trooheet och obligation, såsom min K. B:r bättre sielf oretenus aff honom sielf förnimma varder, och jagh brevitatis ergo här förbijgår. Broderligen begärandes förlåtelse att, så vida som skedt ähr, jagh honom härmedh bemödt haffver. Vale, iterum atque iterum valeas.

M. K. B:rs
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Af Carleberg 18 Decembris 1645.

---

87. Sundbyholm den 29 Januari 1646.

Nyårsönskan. Rekommenderar Doktor Dionysius Fischer att erhålla anställning och lön som oculist eller, om detta ej kunde beviljas, att han måtte få respenningar.

Högvälborne Herre, H. Rikscantzler, högtährade K. broder. Jag haffver i detta fallet ey kunnat förbij låta min högtärade K. B. skriffteligen besökia, önskandes honom aff Gudh alzmechtig ett lycksaligt godt nytt åhr, och såsom igenom Gudz nåde M. H. K. B. thette förflutne åhret lyckeligen haffver fulländat, att Gudh den aldrahögste honom thetta innevarande nya och thereffter följiande månge behagelige och välönskelige gode åhr medh all begärlig lijfzdisposition altså lyckeligen fulbringa nådeligen beskära ville.

Efftersom Doctor Dionysius Fischer (hvilken M. H. K. B. icke obekändh ähr) haffver hoos migh om een recommendation till M. H. K. B. anhållit, förbliffvandes ännu i den trogne förhopning, att han derigenom M. H. K. B:ders höge gunst och befordran åtniuta, i dett att aff H:nes Kongl. May:tt een nådigst resolution på hans underdånigste supplication föllia måtte, derföre ähr till M. H. K. B. min venlige begäran, att, der så gått funnes, dett man honom, Dionysium Fischer, förmedelst den gåfva Gudh honom förlänt haffver (såsom man elliest förnimmer åtskillige svåre accidenter aff honom vara curerade) her i rijket som een oculist kunde behöfva, M. H. K. B. då techtes honom till ett nödtorfftigt tractamente af Crohnan befordra, efftersom sådanne medici kunne sigh her i rijket utan något vist salario icke uppehålla; emedan dhem esomofftast fattige patienter, af hvilka the ganska ringa kunne förtiena, och understundom några icke på lång tidh förefalla. Der och så vore, att hans underdånigste anmodande ey vunne fortgång, dett honom då for sitt longlige upvachtande een liten reesepenning, dermedh han kunne komma uthur rijket, af Crohnan nådigst meddeeles måtte. Thetta hemställer jagh uthi M. H. K. B:ders egidh loflige behagh, och befaller *etc.* . . .

Min högtährade K. broder
altidh till tienst och velbehagh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Sundbyholm Jan. 29 1646.

88. **Stockholm den 8 Juli 1646.**

Inbjudning att bevista Kammarherren Svante Sparres till Bergqvara och Dåderö och Carl Carlsson Gylldenhielms frus systerdotters Jungfru Giörwel Bååts till Fållenäs bröllopp den 2 Augusti i Stockholm. (I sedvanliga ordalag).

---

89. **Sundbyholm den 22 Juli 1647.**

Tacksägelse för A. O:s tillkännagifna afsigt att tillika med sin maka besöka G. på Sundbyholm.

Välborne Herre och Greffe, *etc.*... Haffver och på stunden aff min K. brodhers högtährade skriffvelse hans, hans elskelige huusfrues och vårdnatz hemkomst till Fijholm giärna förnummit, och såsom min K. brodher förmähler sigh villia vara obesväradh migh uti min ringa lägenheet här på Sundbyholm att besökia, så vill jagh min K. brodher för sådan högh ähra, som migh theruthinnan bevijses på thett brodervenligaste haffve betackat, och skall migh stedes igen ombeflijta att finnes min K. brodher och the sina igen till tienst och välbehagh, uti hvadh måtto migh möyeligidh vara kann. Och blifver min K. brodhers ankomst migh och min K. hustru aff alt hierta ganska kiärkommen, allenast jagh een stundh eller twå tillförendhe aff min K. broder therom måtte ehrkundigadh bliffva. Befaller min K. brodher *etc.*... Aff Sundhbyholm den 22 Julii 1647.

Min käre broders
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

90. **Sundbyholm den 13 Augusti 1648.**

Begär att få låna 20 à 30,000 tegel för byggnaden vid Sundbyholm.

Välborne Herre och Greffve, H. Rijkzcantzler, broder och tillförlåtelige godhe vähn. Iblandh annat, som migh uthaff hiertat

kan önskeligit vara, åhr förnemligen, att jagh min K. broders medh sin högdtålskelige huusfrucs och dhe sinas siälffbegärlige prosperitet och vällståndh stedze förnimma måtte. Och haffver ey kunnadt underlåta min K. broder medh denne skriffvelsse besökia, emedan jagh förnimmer min K. broder vidh sitt bruuk under Fijholmen något tegell ferdigdt liggiandes haffva, och jagh så vijda på mitt huus vidh Sundbyholm uti denne sommar haffver låtit arbeta, uti dett intent att låta dett innan tillstundande vinter komma under täcke; och migh nu vidh denne tidhen gönom manquement aff vedh till mitt tegelbruks fortsättiande (ehuruväll teglet ligger ferdigt slagidt) feelar till ofvanbe[mäl]te min bygning vidh pass tiugu eller trettijo tusend muhrtegell. Derföre förseer jagh migh till min K. broder på dett brodervänligeste, han ville migh nu ifrån Fijholmen medh så mycket tegell, som förmält ähr, undsättia, enär min K. broder dett igen behagar, skall dett uti tillstundande vinter eller sommar på sitt tillbörlige ställe till återleffverering vara in parato. Jag önskar nu till besluuth min K. broder *etc.*... Sundhbyholm den 13 Augusti anno 1648.

Min H. K. broder altid till tienst
och välbehag beredwillig
Carl Carlsson
Gylldenhielm·mp.

Påskrift: Herr Riksamiralens breef præsenterat hanns G. Nåde denn 17 Aug. 1648.

---

91. Sundbyholm den 9 November 1648.

Från A. O. mottagna bref om fredens i Tyskland afslutande, hvaröfver G. uttalar sin glädje. Han vill, så snart isen bär, skynda till Stockholm. Angående återbetalandet af en skuld.

Välborne Herr Rijkzcantzler, högdtähradhe broder och tillförlätelige gode vähn. Hans tvänne skriffvelsser sub dato Tidhöön den 6 huius haffver jagh väll handfångit och deruthur medh största frögd förnummit dhe hugnelige tiender om fredens besluuth emellan Keysaren och bägge Crohnorne Sverige och Frankerijke.

Gudh den aldrahögste, som nu dett så vijda haffver täckts komma låta, han beskiäre, att alt sådant måtte continuerligen

hädaneffter bliffve ståndachtigdt. Och ehuruväll jagh een dagh eller tvenne förr min K. broders advis därom var skriffteligen förstendigadt, lijkväll ehrfarer jagh förmedelst min K. broders skriffvelsse sådant deste vissare vara och altså icke ringa vorden förorsakadt min K. broder på dett flijtvänligaste betacka, som migh därmedh haffver ihugkomma veladt. Och så snart Gudh vill isarne bliffva starka, vill jagh migh forderligast åth Stockholm förfoga, att därsammestädes tillijka medh min K. broder sampt fleere gode herrar och vänner migh öffver detta hugneliga tillfälle frögda.

Dett min K. broder elliest uti sin andre skriffvelsse förmähler om den skulden hoos min gamble tiänare Guudmun Andersson, så haffver migh icke annorlunda vitterligid varit, uthan den skulle longesedhan aff honom vara klar giordh och richtigh, hälst emedan jagh åtskillige reesor honom så hårdt därtill hållit haffver, men altdenstundh sådant icke ähr aff honom efiterkommit, dy ville min K. broder sigh försäkra, att det numehra uthan något upskooff skall tillbörligen exequeradt varda. Befaller *etc.* ... Aff Sundhbyholm den 9 Novembris anno 1648.

Min K. broders
tienstvillige alltidh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

92. Karlberg den 18 Augusti 1649.

Rekommendation för Anna Messenius, enka efter stallmästaren på Strömsholm Hans Jakob Reichenberger att erhålla skydd i striden mot sin broder Arnhold Johan samt att utfå $^1/_4$ af sin morfaders arf. Sjukdom har hindrat G. att efter önskan få personligen besöka Rikskansleren. Ärnar emellertid nu resa till Sundbyholm, hvarifrån han ville göra besök på Fiholm.

Wohlgeborner Herr Herr Reichscanzler, hochgeehrter und vielgeliebter Herr Bruder. Denselben mit gegenwärtigem salutationschreiben zu besuchen habe ich nicht wollen vorbeygehen, der tröstlichen hoffnung lebend, der, Herr Bruder werde sich bey gueter gesundtheit befinden, worbey ihne dann der allerhöchste gnädigst conserviren wolle.

Sonsten habe ich nicht können unterlassen den Herrn Brudern zu berichten, welcher gestallt Anna Messenii, allss des ver-

storbenen sel. Stallmeisters hinterlassene und betribte wittibe, mit ihrem bruder in strittigkeit ist, wie selbiges dann demeselben sattsamblich und mehr alls mir würdt bewust sein.

Wann ich dann mich über das elead dieser mit vielen weisen und kindern überladenen wittibe erbarme unndt gerne sehen möge, dass derselben möchte geholffen werden, allss gelanget an den Herrn Brudern mein ganz freundt- und dienstliches bitten, derselbe geruhe aus angebohrnen mittleiden gegen die beängstigen die mühe, mir zu gefallen, auf sich unbeschwehrt zu nehmen und dieser verlassenen wittibe ein gueth wortt bey Ihrer Königl. May:tt unser allergnädigsten Königin zu verleihen, ob Ihrer May:tt allergnädigst belieben möchte, das offternannte wittibe den vierten theil ihres grossvätterlichen erbes zu geniesen hette oder aber mit ihrem bruder theilen möchte. Solche grose und geneigte mühewalltung würdt gedachte wittibe hinwiderumb mit ihrem und deroselben kinder eyferigem gebett umb erhalltung langes leben zu verschulden ihr die zeit ihres lebens lassen angelegen sein. Ich meines theils bin auch selbiges mit grosem danckh nach vermögen zu erkhennen und zu vergellten willig und erbietig.

Ich hette zwahr wünschen mögen, das ich hette können die ehre haben und mit dem Herrn Brudern mündtlich reden, weiln ich aber durch eine schwehre kranckheit, welche mich zwahr, Gott seye danckh darvor gesagt, widerumb verlassen, also zugerichtet worden, das ich mich nicht nur allein in meinem haupt ganz schwach befinde, sondern auch die beine mich bald nicht mehr tragen wollen, auch alle glieder meines leibes abgemattet, das ich gleichsamb alss gefangen alhier verbleiben muess, habe mich gleichwohl resolviret, darmit ich in etwas bessere ruhe habe, mich in wenig tagen nacher Sundbyholm zu verfügen, wofern anderst mir der will favorabel sein.

Hette derentwegen billich von dem Herrn Brudern sollen adieu nehmen, weiln es aber nicht hatt wegen oben erwähnten ursachen können persönlichen geschehen, bitt ich, das selbiges anjezo schrifftlichen geschihet mir nicht in argem zu vermerckhen, will verhoffen die ehre in kurzem zu haben und den Herrn Brudern zu Vieholm zu sprechen. Unterdessen bitte ich *etc.* . . . Carlberg den 18 Augusti anno 1649.

Meines hochgeehrten Herrn Brudern
freundtwilliger alzeit
Carl Gyllden hielm mp.

---

93. **Karlberg den 17 Oktober 1649.**

Beklagar, att han, som redan begifvit sig på väg för att bevista A. O:s makas begrafning, sett sig af sjukdom nödgad vända om hem. Sänder Lennart Ribbing att frambära sin ursäkt och vara A. O. till tjänst vid sorgehögtidligheten.

Välborne Herre, H:r Rijchzcantzler, högdtähradhe kiere brodher. Emedhan min skylldigheet noghsampt fordradhe, att jagh vidh denna tijdhen uthi eghen perssohn min högdtährade K. brodhers sahl. husfrus lijkzprosess billigdt bijvidsta skulle, men min högdtährade K. brodher tächtes flijtvenligen förnimma, huruledies jagh nu för någon kårt tijdh sedhan hade migh fullkommeligen föresatt den reesan oppåtaga nårr omkringh Mälaren, begaf migh fördenskulldh alltså derhänn uthi meningh att skullat samma reesa kunna fullända, dock icke bättre lyckades, uthan när jagh vidh pass en halff mill här ifrån gårdhen bårt uthi Spånga sochen kommen var, förnam [jagh] migh bliffva förhindrat af mitt bråck, och måste så där uthi 3 dagar liggia, så länge att jagh migh så vijda före kom, dät jagh dristade migh tillbakar åth Carlbergh igien begiffva.

Haffver allt sedhan så deruthaf som elliest andre ållderdombssvagheter mycket opassligh varit. Och alldenstundh jagh icke dristar både för siukdom, ellaka vägar och den starka kiöldh, som sigh nu thee låter, migh till min K. brodher begifva, ehuruväll jagh intet högre önskadhe än min devor uthi dätta fallet min högdtäradhe K. brodher bevijsa; men jagh förmodar min högtärade K. brodher skall uthaff egen brodherligh diiudication förmedelst dässe ofvantalde mine impedimenta migh i bäste måtton hafva excuserat. Min K. hustru skulle jagh och väll haffva därhänn förskickat, om jagh henne uthi min ivarande opasslighet hade kunnadt ombära.

Försender fördenskuldh denne min fostersohn och opvartere, välb. Leonard Ribbingh, medh denna skrifvelse till min högdtärade K. brodher, att han min endskyllan hoos min K. broder aflegga skall. Åhr dät så saak, att min högdtährade K. broder uthi någon tienst till samma sin sahl. kiere husfrus lijkprosess hans persohn ahnsee kan, så skall han vara förobligerat, önskandes innerligen och uthaf allt hierta, att den alldrahögste Gudhen ville trösta min högdtährade kiere brodher uthi detta sitt bedröfveliga

tillståndh, och jagh uthi dät öfriga förblifver min högtährade kiere brodher

alltidh till thienst och gådt behagh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

Carlbergh den 17 Octobris anno 1649.

---

94. Stockholm den 18 December 1649.

Från A. O. mottaget bref med underrättelse om hans förlängda vistelse på landet och med begäran att erhålla ankomna nyheter och underrättelser om G. och hans familj. G:s sjukdom, astma, stode på samma punkt. Nyheter funnos föga att meddela. Oron, att freden icke skulle komma till verkställighet, hade lugnats genom bref från Pfalzgrefve Carl Gustaf.

Välborne Herre, Her Rijkzcantzler, K. brodher och synnerlige gode ven. Jagh hafver för få dagar sedan väl bekommit min kiäre B:rs skrifvelsse, daterad på Tijdöen den 9 huius, och theraf förnummit, huruledes min K. B:r för åtskillige infaldne besvär och förhinder sin reesa hijt till denne orten igen ännu ey hafver kunnadt förtsättia, uthan förorsakadz sigh något lengre ther på landet uppehålla, än som han först ärnadt hade, begiärandes fördenskuldh af migh, att der något notabelt nytt här inkomme, jagh då sådant medh min K. brodher förtroligen ville communicera, efter som han derföre sin hofmestare hijtsändt hafver, att han vidh sin återkomst, så om dette som och mitt och de minas tillståndh min K. B:r må kunna giöra rapport.

Nu betackar jagh min K. B:r på det flijtigeste, som migh den courtoisie hafver velat bevijsa och medh sin venlighe skrifvelsse besökia, sampt dermedh contestera sin höge åstundan till vår förrige godhe venskapz continuation. Önskar däremoot, att den nådefulle Gudh tächtes min K. B:r och alle hans anhörige vidh långvarig hälssa och begiärligit välståndh stadigdt uppehålla, och min K. B:r uthi sin sorgelige lägenhet märckeligen trösta.

Hvadh migh anbelangar, besväres jagh ännu medh min gamble siukdomb af den kårte och svåre andedrächten. Och ehuruväl medici all mögelig flijth ospar[d] hafva den att fördrijfva, synes lijkväl ringa teckn till bättring, så att jagh befahrar samma siukdomb varder bringa migh uthi grafven, hvilket alt jagh uthi Gudz

dens aldrahögstes guddommelige behag och alvijse nådh ödhmiukeligen heemställer, önskandes af hiertat, att där jagh min K. B:r uthi dette lijfvet ey se finge, vij då uthi den evige frögden hvarandre igenfinna måge.

Jagh skulle elliest giärna giöra min K. B:rs begiäran ett nöye medh nye tijdenders communicerande, men efter jagh för mitt siukelige tilstånd skuld icke vidh hofvet vidstas kan, så äre migh particularierne om det Tyske väsendet icke så egenteligen kunnige. Här hafver fuller luppit åtskillige tijdender om fridens fulbordan och giordt oss tvifvelachtige, om den sin fullkommelige richtigheet något snardt skulle nå kunna, men däremoot berättade migh Secreteraren Gyldenklou, att H:s Furstl. N:de Hertigh Carl Gustaf hafver igenom sin skrifvelsse till Hennes K. M:tt gifvit tämmelig förhopning till richtigt sluth. Den gode Gudhen låthe alt komma till een god och önskelig uthgång. Under hvilkens guddommelige protection *etc.* . . . Af Ståckholm den 18 Decembris anno 1649.

Min K. brodhers
tienstvillige altijdh
Carl Carlsson
Gylldenhielm mp.

---

95. Karlberg den 8 Februari 1650.

Inbjudning att bevista Öfverstlöjtnanten Carl Sparres till Kronoborg och Ulfåsa och Carl Carlsson Gylldenhielms frus systerdotters Jungfru Maria Bååts till Fållnäs och Marieberg bröllopp den 6 Mars i Stockholm.

RIKSRÅDET

JOHAN SKYTTES

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA.

1. Elfsjö den 5 December 1612.

Med öfversändande af bref från Gabriel Gustafsson till A. O. Om misstankar mot Johan Skytte med anledning af en gifven förläning af ovissa räntor i Finland. Begär att befrias från sin närvarande tjänst samt att förskonas för långa resor. Sänder ständernas beslut vid den nyss afslutade riksdagen och ursäktar, om bristfälligheter skulle förefinnas i afseende på dessas formulering i kansliet.

Min tiensthvillige helsan, samptt alltt gått medh Gudh alzmechtig, nu och altid tilförende. Nästh all välmåges lyckönskan. Och lather Eder, käre Her Cantzler, tillförlathne gode vän vänligen förnimme, att den edle och velborne Her Gabriell Oxenstierne, eder broder, hafver öfveranttvardett mig någre bref, och begärett, att jag med förste lägenheett ville Eder dem tillställe, hvilken hans begäran jag gerne effterkommer, och skicker dem nu till Eder. Uthi hvad andre motto, jag kann vare Eder till vilie, skole I mig altid finne redebogen.

Derhoos, käre Her Cantzler, lather jag och eder tiensthligen förnimme, att Felttmarskalcken Jesper Mattssonn hafver schrifvitt ett bref hijtt op så väll till Eder som någre andre af Rickzens Rådh, effter som I af innelagde copia*) hafve till att see. Och effter han deruttinan lägger migh nágett opå om den zedelen, som för någen tijdh sedan schrefz till fougdten uthi Tafvastehuus lhän, Morthen Påfvelsson, belangande huru han sig med ovisse partzelerne der i Findland förholle skulle, så hafver jag icke trodt, att han skulle hafve fattatt sådane meninger om migh, och gör han migh deruttinnan orätt. Doch, hvar jag hade vettett, att ovisse partzelerne hafve varitt honom förlänthe, så hade jag för min person gerne taltt med H. K. M:tt derom, men effter sådantt var migh förborgett, effter man ingen beskeed om förlhäningenn ifrån Findlandh då bekommitt hade, derföre beder jag Eder tiensthligen

*) Bilagan saknas.

och fliteligenn, att I vele hafve migh hoos honom endskyllett, hvar han kunne fälle några ordh om migh. Doch seer jag honom gerne befordrett, effter som jag och sielf hafver taltt med H. K. M:tt derom.

Käre Her Cantzler, effter jag icke kann eller förmå dette mödesamme embethe längre uttstå, så hafver H. K. M:tt migh endeles förtröstett, att jag derifrån må blifva förlossett. Och efter migh opå longe reesor för tunchtt är att begiffve, hälsth medhan mitt hufudh dertill icke räckie vill, så säge jag gerne, såsom och tiensthligen begärer, att jag till nägett annatt kunne blifve brukett, som icke för långtt vore, jag skall tiäne Eder gerne igen uthi dett I migh senesth ombodhe, när vij skildesått.

Derhoos, käre Her Cantzler, skicker jag och Eder härmed afskederne tilhande, hvadh hvartt och ett stånd för sigh nu här på Ricksdagen bevilget hafve. Och ändoch jag veett, att sådantt icke kann vare så ställt, som sig doch med rätte borde (orsaken är, att H. K. M:tt sielf hafver migh dertill brukett, som doch uthi sådane saker och ställande aldeles oförfaren är), så är och sådantt tagitt af det, I sielf författett hafve, förän I härifrån förreste. Beder, att I vele hafve mig undskyllett. Uthi hvad motto jag kann och veett vare Eder till vilie, skole I altid finne mig redebogen. Och befaler Eder härmed uthi Gudz beskerm till all lyckesam välmågo, tiensthligen och vänligen. Af Elfsiö denn 5 Decembris åhr 1612.

E. T. V. A.
Johan Skytte mp.

---

2. **Stockholm den 13 Januari 1613.**

Svar på A. O:s begäran om sådana anordningar, att hans fogde måtte kunna utbekomma hans kyrkotionde. Önskar lycka till den pågående underhandlingen med Danmark. Helsningar.

Min tiensthvillige helsan med Gudh alzmechtig tilförende *etc.* . . . Käre Her Cantzler, tilförlathelige gode vän. Jag kann Eder härmed icke förholle, att Eder zedell, dateret Ulfzbäck den 5 Decembris, är mig den 22 i samme månadh försth tilhande kommen, uthi hvilken I begäre, att jag vill meddele eder tienare en zedell till fougdterne, der I hafve eder kyrcketijender, att han må

tage uth, hvad Eder tilkommer, och derhoos gifve honom beskeed medh sig, huru myckitt dett vare skall. Så hade jag sådan eder begäran gerne velett efflterkomme, men så är tijendeförslagen ännu af fougdterne icke i Cammaren inkompne. Lickväll hafver jag gifvitt derpå en zedell till fougdten Jören Jörenssonn, att han skall lathe Eder dem uttbekomme, och sändt den till eder elschelige käre hussfru. Uthi hvad ander motto jag kann vare Eder till tiensth, skall jag altid finnes redebogen, och önskar, att I snartt med gode tijdender och välförrättede saker motte komme tilbaker igen, såsom och beder, att I vele hafve mig ihugkommen om dett åhrende jagh senesth schref eder till om. Befaler eder *etc.* . . . Aff Stocholm den 13 Januarii åhr 1613.

Eder altidh till tienist
Johan Skytte mp.

(*Egenhändigt.*)

Skattmästaren och the andre af rådet låte helse Edher och önske ett lyckosampt nytt åhr.

---

3. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 30 Januari 1613.**

Åberopar sitt i föregående bref gifna svar rörande kyrkotionden. Efter en kort bortovaro från Stockholm har S. funnit Riksskattmästaren och Ståthållaren nedresta till K. Maj:t i Vadstena, från hvilken resa dock S. önskar att förskonas. Upprepar sin begäran att med A. O:s bistånd befrias från sitt kamerala uppdrag.

Käre Her Cantzler, besynnerlighe och tillförlåtelighe godhe venn, min tienist skall edher altiidh vara redeboghen. Och såsom jagh för någon tiidh sedhan bekom edher skrijfvelse, deruthinnan I begäradhe, jagh ville meddele edher tienare een zedell på edher kyrcketijende, och icke låte skee något hinder opå edher förlähningh uthi edher frånvaru, så hafver jagh och edher begäran uthi så måtto efterkommitt.

Jag var på 6 daghar förrest ifrån Stockholm, efter jagh der altiidh pläger hærere tanquam mus in pice. När jagh kom tilbake igen, var Skattmästaren och Stådthållaren der ifrån förreste till Vadstena efter K. M:ts skrifvelse. Om något kan vara om

migh befalet, veet jagh ännu icke. Vill förmodhe, att jagh med same rese blifver förskonet, hälst mädhan the saker blifve trachterade, som mitt embete föghe kune vedhkome. Men icke deste mindre, hvar efter migh frågat varder, bedher jagh, I vele göra min endskyllan.

Elleist ähr och min tienstflitighe begären till Edher såsom näst tillförende, I vele bevisse migh ett vennstycke deruthinnan, att jagh medh K. M:ts nådighe och gunstighe minne måtte blifve ifrån dette besvärlige embetet förlosset, efter K. M:t migh sielf nådhigst thet tillssadhe, när H. K. M:t senest ifrån Stockholm förreste, och jagh och mine saker derefter dirigeret hafver aldeles. Så kune och the godhe män, som till same ämbete med migh förordnade ähre, Hans Åkesson och Nils Anderson, uthan migh alle saker vel bestelle och lagha.

Jagh är och i den underdånighe tillförsicht, att såsom alle andre christelighe herrer bevijse deres præceptoribus någen favorem, att H. K. M:t och häruthinnan beteer migh sin konungslighe ynnest och nådhe, och icke tvingar migh till ett kall, dertill jagh sielf ingen lust hafver. Så veet jagh icke heller, hvad een skall berömeligen och fruchtsambligen kune uttretta, när man något giör invita Minerva. Käre Her Cantzler, håller migh till godhe, quod cramben recoctam toties apponam. Vale. Stockholm 30 Jan. anno 1613.

Tuarum virtutum et laudum deprædicator
J. Skytte mp.

---

4. (*Egenhändigt.*) **Gripsholm den 27 Mars 1613.**

Åberopar med afseende på utgången af sin sändning till Enkedrottningen sin skrifvelse till K. M:t. Hon hade samtyckt till i det närmaste alla punkter. Uppskjuter att berätta om sina öfvertalningsbemödanden till ett personligt möte. Skall anse det för sin högsta ära att kunna förmå de förnäma till offer för fäderneslandet.

Magnifice et Nobilissime Domine, Cancellarie amicorum suavissime. Hvad svar ähre fallne hos H. M:tt min nådigeste drottningh här uppå Gripzholm, kunne I nogsampt förnimme af H. M:tz skriftlige svar, ded jagh bredeved min skrifvelse till H. K. M:tt Eder härmed tilhanda skijcker, venligen opå det fliteligeste begärendes, I vele thet för H. K. M. præsentere. Jagh förmoder och, att H. K. M:t skall sigh thet låte behaghe, efter H. M:t haf-

ver i det närmeste till alle punchter och ärender samtyckt och bevilliget, serdeles till att lata handle med allmogen om den nye gärden, så som och att lefverere, hvad ännu kan stå tillbake opå landtogzgiärden.

Quales discursus ultro citroque sint habiti, et quibus artificiis in expugnandis, commovendis et permulcendis hominum animis sim usus, cumulatius significabo, ubi ad vos rediero. Ac licet rhetoris proprium non sit persuadere, sed troporum luminibus variare, insignibus figurarum exornare, vocis modulatione permulcere, dignitate gestus exitare, maximam tamen me laudem consecutum existimabo, si in hisce partibus constitutus persuadere potuero principibus, ad quos missus sum a R:a Sua M:te, nihil illorum dignitati magis convenire, quam si patriæ laboranti et animam quasi agenti salutarem porrigant dexteram, quam si in Uplandiam ad milites reficiendum ingentem et frumenti et pecuniarum summam maxima animi hilaritate transmittant. His vale, et me virtutum tuarum amplificatorem agnoscito. Gripshol[m] 27 Martis Anno 1613; jam jam itineri me committam.

T. D. S.
J. Skytte.

Original i Kongl. Biblioteket. Rålambska samlingen. Vol. 18 (folio). Tryckt i »Monumenta et Literæ, Historiam Johannis Skytte Senioris illustrantes» sid. 13 o. f. utg. af J. F. Neikter. Disp. Upsala 1800, 1802.

---

5. (*Egenhändigt.*) **Gripsholm den 6 Juli 1613*).**

Med största motvillighet har S. låtit sig öfvertala att mottaga det uppdrag, som han af K. Maj:t erhållit, och som ryckt honom från hans behagliga lugn. Med hänsyn till mot honom spunna ränker, hvarigenom han till och med skulle förmås att gå i främmande tjänst, begär han A. O:s hjälp, att Konungen icke må besluta något till hans skada under hans bortovaro. Lofvar all möjlig gentjänst. Uppmanar A. O. att ofta tillskrifva Enkedrottningen. Vidare meddelanden muntligen.

Generose, magnifice consultissimeque D:ne Cancellarie, amicorum jucundissime. Salutem cum promptissima paratissimaque omnium officiorum exhibitione. Acerbe permolesteque tuli, avocari me ex domestico et umbratili illo otio in molestiarum nego-

*) Rikskanslerens svar på detta bref är tryckt i A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I Band 2 sid. 140.

tiorumque plenissimum labyrinthum, ex quo, benignissimo Rege favente clementerque indulgente, non ita pridem emerseram. Animi vero mei dolorem auxit, quod intelligerem, hoc fieri non absque Regis permissu et voluntate. Ac licet serenissimo Regi sancte tum affirmarim religioseque sim contestatus, me, animo plane repugnante, ad muneris intermissi redire difficultates, persuasit tamen ejusdem authoritas, ut onus hoc in me susciperem, præsertim cum affirmaret, me in hisce angustiis quatuordecim dierum spacio tantum detentum iri.

Cum vero jam animadvertam, quosdam hoc agere, hoc moliri, ut ex placidissimo illo et toties desiderato quietis ac tranquillitatis portu in turbulentissimum infinitisque fluctibus exagitatum pelagus rursum deferar, imo vero cum intelligam, nonnullos in id incumbere, ut, regio servitio abdicato, in alterius principis me conferam clientelam, idcirco te, te inquam, appello, Generose Domine Cancellarie, ut omni cautionis diligentia Regiæ S. M:ti persuadeas, ne quidquam in præjudicium mei absentis statuat vel aliorum postulationi concedat. Tribue, quæso, amicitiæ nostræ, ut, Regiis literis hinc avocatus, hominum malevolorum occultas valdeque subdolas machinationes eludam.

Hac ratione tranquillitatem otiumque istud exoptatissimum, quod mihi Regis ac Domini mei peperit clementia et favor singularis, salutariter glorioseque conservabis. Ego quoque vicissim tibi spondeo ac polliceor, me nihil habiturum antiquius, quam de te et de tuis bene præclareque mereri, imo vero, quæcunque ad dignitatem tuam et amplificandam et retinendam attinere videbuntur; quæ a me cura, solertia, studio, diligentia, sedulitate ac vigilantia præstari possunt, volens ac lubens omni animi alacritate tibi deferam.

Literis istis tuis, quas ad serenissimam Reginam nuperrime dedisti, ejusdem insignem es demeritus favorem, quocirca, si tibi ita commodum fuerit, ejusdem quoque in posterum animum, iterata literarum missione, magis magisque demulcebis. Ubi ad vos bonis avibus rediero, mira et varia ex me cognosces. Vale cum uxore omnis et nobilitatis et honestatis laude cumulatissima." Gripsholmia 6 Jul. Anno 1613.

Virtutum tuarum
amplif. et dep. summus
J. Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket, Rålambska samlingen. Vol. 18 (folio). Tryckt bland »Monumenta et Literæ, Historiam Johannis Skytte Senioris illustrantes», sid. 15 utgifna af J. F. Neikter såsom disputation, Upsala 1802.

6. (*Egenhändigt.*) **Grönsö den 1 Augusti 1613.**

Sjukdom har hindrat S. att infinna sig i Stockholm till utsatt dag; lofvar dock att, så snart ske kan, hörsamma A. O:s uppmaning. Om bref, skrifna af Olof Christofferson, hvilka föranledt åtskilliga skarpa omdömen.

Generose nobilissimeque D:ne Cancellarie, amicorum facile princeps. Ignosce, quæso, quod ad promissum diem Stockholmiæ non comparuerim, etenim ab eo tempore, quo tibi valedixi, infinitis oppressus sum et capitis et stomachi doloribus ita, ut etiamnum lecto detinear. Quamprimum vero melior valetudinis spes affulserit (quam sollicite valdeque anxia cura in dies expecto) postulationi tuæ satisfaciam. Relatum mihi est hisce diebus ab utriusque nostrum amicis varia et acerba fuisse lata judicia de literis Olao Christophori, non ita pridem communicatis, ita, ut non solum styli novitatem et vocabula inusitata deriserint, verum etiam res ipsas, hoc præsertim regni statu, reipublicæ minime convenientes, multis modis exagitarint. Scribo hæc tremens palpansque. Vale cum tota familia. Ex insula Gröneiana 1 die Aug. A. 1613.

D. T. S.
J. Skytte mp.

Rikskanslerens egenhändiga anteckning: Præsent. die 8 Augusti. — Original i Kongl. Biblioteket, Rålambska samlingen. Vol. 18 (folio).

---

7. (*Egenhändigt.*) **Den 23 Maj 1614.**

Om mottagandet af Landgrefve Moritz' af Hessen sändebud.

Cum intelligam placere tibi, generose Domine Cancellarie, ut Dominus Legatus*) legationis suæ præcipua capita in omnium Senatorum præsentia exhibeat, efficiam crastina luce, ut mutatæ nostræ voluntatis mutatique consilii Domino Legato insinuetur saltem probabilis quædam ratio. Et cum hodie ab eodem intellexerim, in mandatis esse datum ab illust[rissimo] Landtgravio, ut,

*) Sändebudet var Johan Zobel, som redan förut, 1605, varit i Sverige. Se Skyttes bref till K. Maj:t den 25 Maj 1614 (afskrift) i R. A.

Rege absente, mandata sua vobis Senatoribus exponat, haud difficulter postulationi nostræ satisfaciet.

Quare, si ita tibi commodum videbitur, Dominos Consiliarios hac vespera, ad hora 8 comparendum, invitare poteris. Vale cum costa, cui osculum caritativum, uti feudistæ loquuntur, si ita placuerit, hac nocte exhibebis. 23 Maij anno 1614.

T. Ad.
J. Skytte.

---

8. Stockholm den 7 Juli 1614.

Med öfversändande till A. O. af bref, hvilka inlämnats till Räkningekammaren. En enkedrottningens kammarjunkare hade omtalat ett rykte, att Pfalzgrefven (Johan Casimir) anländt till Nyköping. Elfsborgs lösens erläggande från hertig Johans hertigdöme. Begär ordre om kopparhandeln. Önskar A. O:s snara och lyckliga återkomst.

Mijn tienstvillige vänlige helsen *etc* . . . Kiäre Her Cantzlehr tilförseendes gode vän. Jagh gifver Eder tienstligen och vänligen tilkienna, att dagen efter, sedan I vore eder väg dragen, kom Doctor Johannes Messenius här opp i Rechningecammaren och sade sigh hafva ahnammet af en kiöpman ifrån Räfvell en knippa medh bref, hvilka han migh, mädan I eder koos vore, öfvergaf, dem jagh och Eder tilhanda skicker.

Hvadh nye tidender belanger, höres här nu icke något synnerligit, uthan allenasth Hennes May:tz Drotningennes Cammerjunker, Hans Lode, ähr hijtkommen ifrån Grijpzhålm, och nähr han drogh derifrån, var der tidender kompne, att Phalsgrefven skulle vara kommen till Nykiöpingh, ändoch han icke viste förvisth.

Jagh skicker Eder och kiäre Her Cantzlehr en copia*) af det svahr, som vij hafve bekommit ifrån den högbårne furste, Hertigh Jahan, opå det bref, som vij H. F. N:de tillschrefve om Elfzborgz lösen, förän I bårtdroge, deraf I kunne sehe, huro långsambligen det vill tillgå medh lefreringen af H. F. N:ds furstendömme. Huru man nu skall bähra sigh åth medh kopparkiöpet, kunne vij icke veta, efter här slet inga meer Svenske penninger förhanden ähre,

---

*) Bilagan saknas.

doch förmode vij herom H. K. M:tz svahr, efter som vij Eder ombidit hafva.

Innan få dagar (om Gudh vill) vill jagh Eder vijdere tillschrifva, och beder Eder tienstligen och vänligen, I vele ihugkomma, det jagh Eder ombidit hafver. Och befaler Eder hermedh och altijdh uthi Gudz nådige beskierm tienstligen och vänligen, der bredevidh af hiertat önskandes, att den aldrahögste Gudh ville foge Eder medh behållen rehsa och gode tidender snart hijt till oss igen. Aff Stokholm den 7 Julii åhr 1614.

Eder altiid till tienist
J. Skytte mp.

---

9. Stockholm den 12 Juli 1614.

Med öfversändandet af ett Mårten Weilers bref till K. Maj:t. Handelsunderrättelser från Persmessemarknad (d. 29 Juni). Pfalzgrefve Johan Casimirs ankomst till Sverige jämte sändebud från Kurfursten och Administratorn af Pfalz. Ett från Danmark ankommet sändebud, som ärnade sig till K. Maj:t. Man har sökt utforska honom bl. a. i afseende på ett rykte om, att Sigismund ville skrämma Danmark att återlämna Elfsborg utan lösen. Stockholms magistrats supplik om 1/3 del af sakören. Sänder bref från A. O:s maka.

Mijn tienstvillige vänlige helsen *etc*.... Kiäre Her Cantzlehr, synnerlige gode vän. Jagh skicker her innelycht tillhanda ett Mårten Weylers bref, Kongl. May:tt vår allernådigste Herre tillschrifvit och begiärer vänligen, att I H. K. M:tt det presentera vele.

Jagh kan eder och icke oförmählt låtha, huruledes Pedersmesse marknaden (som jagh väl kan tenkia I åstunde att veta) aflupin åhr. Att upstädersbårgerne hafve der haft godz nogh, ahlehnasth på fisk hafver varit någeth fehl, som man och icke förundra kan, aldenstundh här ingen fisk finnes. Stokholms bårgare hafva der och varit, doch icke att man kunde förmärkia dem hafva něget godz att förytra, med mindre det hembligen skedt är. Bergzmännerne hafva der mosth opsätia sitt jern, efter de icke hafva kunnet förytra det så dyrt, som de hafva det upsätia velet, efter det i Tydsklandh ringa gieller.

Nye tidender kan jagh Eder och icke förhålla, att vår allernådigste Drotningh hafver oss tillschrifvit, att Phalsgrefven skall

ahnkommen vara, såssom och Churfurstens af Heidelbergh och Administratorens sendebudh, hvilke och medh första åhre hijt till Stockholm förventandes.

Dansche posten belangende, hafve vij haft några, sedan I droge eder vägh, hoos honom och låthet honom väl trachtera, på det man skulle kunna förfahra, hvadh värf han hade till H. K. M:tt. Det man dock icke kunde förnimma af honom, uthan, som hans värdh berettade, hafver han haft ett tungt tingesth hoos sigh, som han hafver sagt sigh skola H. K. May:tt förährа. Sedan hafver man låthit honom förehålla, att man hafver förnummit Konungen i Pålandh hafva haft sijn schrifvelse till Konungen i Danmarch, och låthit honom tillseya, att, hvar han icke restituerer Sverigis Crona uthan någon vedergielningh Elfzbårgh igen, såsom och Calmar slott så gått, som det förr varit hafver, då vill han hafva medh Konungen i Danmark att skaffa. Nähr han det hörde, stelte han sigh lijka som han det icke väl neka kunde, och frågade några rehsor, hvadan man hade fått det veta? Hvilket I, när han framkommer, vijdere kunne låtha hoos honom befråga. Samma taal hafver man och af några, som ifrån grentzen kompne ähre, förnummitt.

Vijdere, kiäre Her Cantzlehr, gifver jagh Eder tilkienna, att Bårgemestare her i Stokholm hafve ahnmodt migh, att jagh ville Eder på deres vegnar tillschrifva, och begiäre de ödmiukeligen, I vele vara dem hoos H. K. M:tt befårderligh, att Hans K. M:tt nådigesth ville unna och efterlåtha dem af alle saköhrer, som her falla, en tridiepart, i den staden i ordningen står en fierdepart, så att ahlehnasth det ordet fierdepart måtte blifva förandret i tridiepart. De uthlåfva sigh att vela det med all underdånigheet, ödmiukheet och troheet att förtiäna.

Thette jagh Eder, kiäre Her Cantzlehr, tienstligen tillkiennagifver, och befaler Eder *etc.*... Aff Stokholm dhen 12 Julii åhr 1614.

(*Egenhändigt.*)

Jagh skijcker Edher och hermedh tillhanda eder käre frus skrijfvelse, then nu ähr färderede häden ifrån och mycket ängsle för edher skull. Dominus tibi largiatur felicissimum iter

T. S.
J. Skytte.

---

10. (*Egenhändigt af J. Skytte.*) **Stockholm den 7 Oktober 1614.**

Svar på ett från A. O. mottaget bref. Från Konungen har kommit befallning att sända krut, eljest intet nytt. Rykten om Augdows eröfring och om Mönnichhofens med fleres död. Om Pfalzgrefvens bostad. A. O:s närvaro i Stockholm önskades.

Salutem et promptissimam paratissimorum servitiorum exhibitionem. Käre Her Cantzler, besynnerlige godhe venn. Edher skrijfvelse ähr oss medh Jöran Bröms tillhanda kommen*). Och såsom I begäre att vette, hvadh kundskap och tidender vij hafve förnummitt ifrån H. K. M:t, så kunne vij Edher härmedh venligen på det fliteligiste icke oförmält låte, att vij icke mehr än ett breff ifrån H. K. M:t bekommitt hafve, sedhan I förreste härifrån, dateret Narfven den 26 Augusti, hvilket lydor om tolf lester krut, the H. K. M:t vill i höst hafve till Narfven bestelt, och om 40 lester till tillkommande våhr, så frampt vij icke skole vara förtenchte dertill att svara, om befästningerne kommer någhot vedh, dertill vij och svaret hafve det, som oss hafver varet om hiertet. Elleist ähre här visse tidender komne ifrån Räfle och andre örter, att H. K. M:t (dess Gudhi skee loff,) hafver inbekommitt Augdow, men på hvadh sätt ähr ännu oviet. Mönikhoven ähr och skutin, föruthen Fromholt och flere.

Det I skrifver, att H. M:ts villie ähr, att P[f]altzgreven skall blifve loseret i papististiske kyrkian, så ähr det omögheligt, efter der ännu fehles alt, det man skall hålle på, och ingen verdh ähr uthi huset, som kan försöria medh senger och kost. Derföre hafve vij tillsagdt fougden, att han skall bestellan ett annat herberghe i staden.

Käre Herr Cantzler här ähre någre synnerlige saker och ärender förefallne, hvilke krävia edher närvarelse. Begäre fördenskull, I vele (så frampt det icke faller Edher oläghligit) begifve Edher medh det förste hitt, opå dett att man them communicato consilio deste förr och snarare kan stella i vercket. Interim vale et costam tuam osculorum et amplexuum frequenti repetitione svavissime reficito. Stockholm 7 Octobris anno 1614:

Tui studiossissimi
Johannes Skytte. Broor Andherson mp.

*) Jämför A. O:s bref till Kammarråden dat. Fiholm d. 2 Oct. 1614 i Axel Oxenstiernas Skrifter Afd. I B. 2 sid. 211.

11. (*Egenhändigt.*) **Grönsö den 30 November 1614.**

Begär att med sin till Stockholm med anledning af sönernas sjukdom sände tjänare erhålla från Konungen ankomna bref eller underrättelser. Skytte njuter i hög grad af att för tillfället vara befriad från sin tunga tjänst; begär A. O:s bistånd att alldeles slippa därifrån. Denna begäran härledde sig ej från ovillighet att tjäna det allmänna, utan från önskan att slippa människors förtal och elakhet.

Magnifice nobilissimeque Domine Cancellarie, amice suavissime. Ablego jam famulum meum Stockholmiam, quæsitum de filiorum meorum incolumitate, quos inde discedens non potui mecum huc deducere ob aëris constitutionem minus convenientem et accom[m]odam. Quare, si tibi per occupationes graviores conceditur, effice, quæso, ut per nominatum famulum vel de sereniss. nostri Regis reditu, vel quid literis nostris R:a S. M:tas responderit, cumulatius erudiar.

De me quid vis scribam? Sancte religioseque contestari possum, nihil mihi posse singulari quadam voluptate accidere delectabilius, quam domesticis hisce perfrui delitiis, quam, abdicato isto munere, quo hactenus perfungor, molestissimo sane omniumque odiis et invidiæ plenissime exposito, in vero, vero inquam, hoc libertatis et tranquillitatis portu svaviter conquiescere. Cum vero ad tantum tamque divinum bonum obtinendum optimis maximisque indigere videar fautoribus ac promotoribus, tu mihi præ reliquis appellandus et absque omni pudore subrustico salutanter es compellandus. Tribue hoc sacrosanctæ nostræ amicitiæ, ut, opera beneficioque tuo adjutus, ex periculosissimis istis omnium molestiarum et difficultatum Labyrinhis emergam; perficito, ut meritissimo quodam jure commemorare possim, te, te solum, salutarem mihi in hoc negocio porrexisse dexteram.

Neque vero, hoc ideo a me tantopere postulari, velim existimes, quasi laboribus frangar, quasi in posterum hominum lucem conspectumque reformidem, quasi patriæ jam afflictæ et prostratæ operam, industriam studiumque denegem; sed ut vitæ hanc rationem, a prioris vitæ instituto longe diversam, quodammodo corrigam; sed ut perversissimis perversissimorum hominum sermonibus, ne publicum mihi procurent odium, me subtraham; sed ut famæ existimationique meæ, quæ per tot calumniantium et debacchantium morsus hactenus est læsa, quodammodo consulam. Cum enim famæ, dignitatis et existimationis læsio atque jactura, referentibus

j[uris]c[onsul]t[i]s, non solum gravior sit amissione oculorum, et ejusdem defensio omni commodo pecuniario præferenda, verum etiam is, qui famam negligit, habeatur crudelis et immanitatis plenissimus; nemini debet videri mirum, si in ejus conservandæ, propugnandæ omnibusque modis defendendæ studium incubuero.

Provincia hac liberari cupio, præstantissime Cancellarie, non, ut Regis patriæque commodum deseram, non, ut me Regis servitio abdicem, sed ut eidem Regi, D:no meo benignissimo, de cujus salute tot jam annos vehementissime fui sollicitus, quem universus orbis terrarum ob jacta puerilibus annis (absit invidia verbo) tam admiranda heroicarum virtutum, bonarum artium politissimique judicii fundamenta suspicit, multo augustiora exellentioraque servitiorum genera exhibeam in alio nimirum munere, quod a R. S. M:te laudabiliter mihi demandari et a me honeste suscipi possit.

Quod reliquum est, me totum fidei tuæ dexteritatique singulari commendo. Salutatur a me consors tua pudicissima. Dabantur in ædibus Grönsianis ipso die S. Andr. Apost. A. 1614.

Amicitiæ inter nos initæ non solum
strenuus defensor, sed laudum tuarum
acerrimus propugnator
Johannes Skytte mp.

Adress: Stockholm. — Original i Kongl. Biblioteket. Rålambska samlingen. Vol. 18 (folio).

---

12. (*Egenhändigt.*) **Grönsö den 14 Februari 1615.**

Begär att få veta, huru snart A. O. ärnade begifva sig till Konungen, som väntades till Väsby; kunde dessförinnan ett besök göras på Grönsö, såge S. det gärna. Om detta vore omöjligt, måste S. se till att få komma till Rikskansleren före sin resa till Danmark.

Salve generose Domine Cancellarie, amicorum suavissime. Jagh hafver nu uthi någre dagher inge tidender förnummitt ifrån Edher, hvarföre är jagh förorsakader, att förskijcka denne min tienare till Edher att förnimma, huru snart I vele begifva Edher till H. K. M:t, efter jagh i dagh hafver fått visse kundskap, det H. K. M:t är vist förventendes i dag till Väsby.

Om Edher lägenhet så vore, att I kunde först besökia migh her på Grönsöön, såghe jagh det ganska gärne, och kunde vij

sedhan vare hvarannan följiachtighe till H. K. M:t. Men hvar anten edher hussfrues olägenheet (hvilken jagh önsker aff Gudhi den aldrahögste een nådigh och hughneligh förlosseningh) eller och elleist något annet det förhindrar, bedher jagh på det vennligeste fliteligen, att I vele tå låte migh vette, huru snart I vele förfoghe Edher till hofvet igen.

Och der jagh förnimmer, att I icke så snart kunne koma heman ifrån, så nödgas jagh koma till Edher, förrän jagh förreser till Danmarck, anten nu strachst eller och sedhan jagh hafver taghet mitt affskedh ifrån H. K. M:t, serdeles mädhan migh något ähr infallet, som dersammastädes kunde med det andre förrettas, och edert godhe betenckiande dertill vill behöfves.

Jagh bekom i desse daghar skrijfvelse ifrån Hans Millies, deruthinnan han confirmerer och stadhfäster de förre raporter, att K. i Danmarck hafver gifvet the Lübeske handelen frij till nästkommande sidste Februarii. Sedhan skole the hafve dermedh fördragh vedh godzets förbrytelse; doch skall them vara efterlåtet, såsom andre fremmande, att besökie de Danske strömer och utgifve deres toll. Unner dem och tu åhre frist att opkräf[via] deres giäld, och skole K. i Danmarcks befalningzmän föhielpa dem till rääte efter Danske lagh och sedhvänie. Och sedhan vill han intet lidhe them uthi sitt land och rijke, efter de bådhe före, uthi och efter krighet hafve varet honom emoth.

Men de andre hansestädher hafver Kongen satt en dagh före uthi Martio att comparere uthi Cöppenhamn, och der vill han vidhare resolvera sigh emoth dem, bådhe om deres privilegier uthi Berghen och elleist andre friheter, som the nutit hafve uthi Danmarck. Men medh sådane förordh, att för[bemäl]de hansestädher skole komma diit hvar stad för sigh uthi synnerheet, icke tillhope; skole icke heller tagha någhon fullmacht uthaff flere städher, uthan den stadh, som förmener sigh hafve deruthinnan något interesse, skall förskijcka diit sine eghne sendebudh och fullmyndighe. Och concluderer för[bemäl]de Millies således, det han neppeligen troor, att hensestäderne efterkome hans befalningh. Hisce te, conjugem pudicissimam et liberos salutari divini numinis protectioni fideliter commendo. Ex insula et ædibus Grönsianis 14 Februarii anno 1615.

T. S.
Johannes Skytte mp.

---

13. (*Egenhändigt.*) . **[Grönsö den 16 Februari 1615?]*).**

S. sänder sin tjänare att erfara, när A. O. ärnade sig till Konungen. Tackar för A. O:s afsigt att förut besöka Grönsö och begär veta dagen för hans ankomst. Konungens omtalade afsigt att bese en ny grufva vid Väddö. Mottagna nyheter från Amsterdam och Tyskland.

Salutem. Käre herr Cantzler, besynnerlighe och tillförlåtelighe godhe venn. Efter det giorde afskedh förskijcker jagh nu till Edher denne min tienare till att förfahra, när I achte begifve Edher till H. K. M:t igen. Och såsom I tå försäkradhe migh, det I villie först besökia migh här opå Grönsöön, så begärer jagh på det venligeste fliteligen, att I sådant edert godhe tilbudh och löfte obesvärad vele fulborda och efterkomma. Och ändogh jagh icke så kan fägna Edher, som det sigh bör, så förseer jagh migh lijkväll till Edher, som min tilbenägne godhe venn, att I mehre æstimere ipsum animum än vires. Bedher fördenskull, I vele låte migh nu vethe, hvadh dagh I kune koma hitt, så att jagh kan göra migh färdigh till att vara Edher följachtigh till H. K. M:t.

Päder Baners uthskickadhe hafve varet i min frånvahru här opå gården och ebland annet berättet, det H. K. M:t ville opå een dagh eller tu ryckie till det nyopfundne bruket vedh Veddöön, och sedhen straxst begifva sigh till Vesby igen. Om det så ähr, så komer H. K. M:t intett till Vesby förän tilkomende torsdagh eller fredagh.

Elleist hafver jagh och bekomet skrifvelse ifrån Amsterdam dateret den 12 Decemb. Deruthinnan förmähles, att Güleske krighet**) går åter på nytt ahn, och att Konungen i Danmark låter värfve myket folck, Churfursten aff Brandenburgh till hielp och undsettningh.

Vale cum nobilissima pudicissimaque tua conjuge et liberis suavissimis.

T. a. a. ex. v. s. dev.
Johannes Skytte mp.

---

*) Brefvet saknar datum, men ansluter sig nära till det föregående. — **) Preliminärfördrag i den Jülich-Kleveska arfstvisten, hade afslutats i Xanten den 12 Nov. 1614 och blef beståndande.

14. (*Egenhändigt.*) **Våsby den 17 Februari 1615.**

Ursäktar sig att icke hafva kunnat möta A. O., emedan S. kallats att ofördröjligen infinna sig hos Konungen, som äfven önskade A. O:s skyndsamma ditkomst*).

Salutem cum promptissima omnium servitiorum exhibitione. Käre Herr Cantzler, besynnerlige och tillförlåtelige godhe venn. Jagh hadhe gärne draget till Edher, men, mädhan min tienare var hoss Edher, komm H. K. M:tz breff till migh, att jagh skulle strachst förfogha migh till H. K. M:t, hvarföre förmodher jagh, det I hafve migh undskyllet. Rätt nu på timman befalte H. K. M:t migh, det jagh skulle skrijfva Edher till, att I ville vara här hoss H. K. M:t i morgon. Och ändoch jagh berättedhe H. K. M:t, det edhert huss olägenhet hadhe Edher ophållet, och trodde förvist, det I moth aftenen skulle komma, fastän jagh intet skrefve, lijkväll repliceradhe H. K. M:t, att jagh moste sendha een till Edher, efter H. K. M:t endeligen ville hafve Edher till sigh. Bedher på det venligaste, det I icke förtenckie migh häruthinnan, ty såsom jagh ähr ledsse vedh hofvet, så troor jagh fulle, att I och skulle härefter gärne vele hafve roo. Vale cum universa familia. Vesby 17 Februarii anno 1615.

Tuus quoad vixero
Johan Skytte mp.

---

*) Anledningen till Skyttes och A. O:s kallande till Konungen på Väsby var den förstnämdes tillstundande beskickning till Danmark. Den 24 Februari 1615 tog S. på Väsby sitt afsked af Konungen, och afreste följande dag öfver Nyköping, där han besökte Enkedrottningen, och Stegeborg, där han besökte Hertig Johan, till Danmark. Den 15 Mars anlände han till Köpenhamn, mottogs den 18 af Kristian IV i högtidlig audiens, och kvarstannade till slutet af månaden. I början af April var han åter hemma. Beskickningen gick hufvudsakligen ut på dels att förklara Sveriges politik gent emot Ryssland och Polen dels att utverka någon förändring med afseende på terminerna för afbetalning af Elfsborgs lösen, hvilket sisnämda dock icke lyckades. Skyttes berättelse om denna sin beskickning finnes tryckt i form af disputationer under J. A. Lindbloms och J. F. Neikters præsidium Upsala 1786—1788.

15. (*Egenhändigt.*) **Grönsö den 20 Februari 1616.**

På den ifrån England återvände kansliförvandten J. Forthelii uppmaning, har S. brutit de af honom medförda till A. O. adresserade brefven från J. Spens och v. Dyk, hvilka bref jämte Forthelii eget öfversändas. Holländarnes välvilja mot Sverige, hvilken välvilja misshagade danskarne. V. Dyk ansåge en utomordentlig beskickning till Holland nödvändig.

Salutem. Käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe venn. När Johannes Fortheliue, H. K. M:tz uttskijckade till Konungen aff Stora Britannien, kom för någre daghar sedhan till Nyköpingh, begärede han, det jagh ville opbryte och läse de tu breff, som han hadhe medh sigh, det ene ifrån Doctore Diikio, det andre ifrån Spensio, och Edher vore tillskrefne. Och ändogh jag migh häruthinnan någre resor förvägrede, så berettadhe han lijkväll, att I hadhe befalet honom, när han förreste uthur Sverighe, att, der han ifrån dem bådhe hadhe till Edher någre sk[r]ijfvelser, och icke råkadhe Edher här i Sverighe, skulle han migh dem tillstelle till att opbryta och öfversee. Åhr nu häruthinnan något vordet pecceret, så begärer jagh, I vele icke förtänckie migh, uthan derivere all skullen in på Forthelium, som migh dertill komet hafver, beropandes sigh på det med Eder taghne affskedh. Sielfve brefven förskijcker jagh Edher härmedh, sampt medh Forthelii eget breff, tillhanda.

Han berättede migh mycket de eximia et præclarissima Ordinum erga nos voluntate, serdeles att Barnefeldius skall hafva sagdt: juvabimus Svecos contra omnes. Jagh känner Dikii ordh igen. Gudh styrckie dem i deres godhe meningh, efter vij deres hielp så storligen behöfve, serdeles emot Jutarna, när omtränger. Jag förmärckte uthaff Cancellarii Danici discursu, att the intet gärne see, det vij så arcte ähre dem copulerede. Elleist förnimer jagh och uthaff Forthelio, att Dikius mener högheligen vara aff nödhen, det een extraordinaria legatio måtte i åhr skijckes till Holland. Vale et ad nos pulcherrima prole cumulatus redi. Ex insula et ædibus Grönsianis 20 Februarii anno 1616.

T. E. A. V.
Johannes Skytte mp.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. Åbo den 4 Martii anno 1616.

16. (*Egenhändigt.*) **Elfsjö den 24 Augusti 1616.**

S. skulle gärna sett, att han före sin afresa fått samtala med A. O., men måste nu vänta till sin återkomst. Konungen hade anbefallt att inom två dagar afgöra en tvist mellan Erik Tönnesson (Tott) och dennes styfmoder. Om saken likväl komme att utdragas, begär S. veta Konungens vilja. Anhåller om A. O:s medverkan till att S. må ostörd få njuta af sin hvila och till att hans framställningar hos Konungen må beviljas.

Salutem cum paratissima promptissimorum servitiorum exhibitione. Generose D:ne Cancellarie, amicorum suavissime. Nihil mihi delectabilius potuisset accidere, quam ante meum ex urbe discessum tecum colloqui, verum quod præpropera mea abitio tum denegavit, id reditus facilius indulgebit. Si bene recordor, serenissimus et clementissimus noster Rex atque Dominus nobis heri in Camera præsentibus indicavit, se controversiam illam, quæ inter Ericum Tunnonis filium ejusque novercam maxima animi contentione agitatur, plenissime examinaturum et intra biduum, lata sententia, diremturum. Quod si vero R:a sua M:s causæ hujus cognitionem in plures dies extrahendam censuit, rem mihi feceris pergratam, si me de S. Regis voluntate admonueris.

Hoc ideo a te postulo, ut eo securius liceat mihi hisce, quibus jam fruor, delitiis gaudere et animi cogitationes valde dissipatas omnique perturbationis genere involutas in Tusculano hoc meo recolligere. Neque dubito, quin causam meam, in qua salus mea vertitur, tam sollicite tamque anxia cura tibi commendatam S. Regi proposueris responsumque voto et desidèrio meo consentaneum impetraveris. Et ut incolumitatem rerum mearum post Deum immortalem lubentissime tibi tribuo, ita etiam sancte religioseque polliceor, me commodis tuis nullo unquam tempore defuturum. His vale et uxori tuæ felicissima quæque meo nomine significa.

Ex prædio meo Elfvesiö, 24 die Aug. A. 1616.

T. studiosiss.
J. Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm, Rålambska samlingen. Vol. 18 (in folio).

---

17. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 31 Oktober 1616.**

Har länge förgäfves väntat någon underrättelse om A. O:s resa till Enkedrottningen. Hoppas snart få bref. Om Kammarens öfverhopandet med rättegångsmål, behofvet af att assessorerna förses med nödigt underhåll, likaså måste rättegångsskrifvarne behörigen försörjas. Sänder underrättelser från Tyskland. Begär, att A. O. ville laga, att S. befriades från uppdraget att resa till Elfsborg. Begär underrättelser om riksdagen.

Salutem cum paratissima omnium servitiorum exhibitione. Käre Herr Cantzler, besynnerlige och tillförlåtelige godhe venn. Jagh hafver medh stor längtan och trängtan förvent edher skrijfvelse, i synnerheet hvadh I hafve kunet uträtte uthi Nykiöpingh hoss H. M:tt Drottningen. Men så hafver ingen vetet sägie migh, huru I edher rese anstelt hafve, anten till Nyköpingh, eller och genom Östergötland; doch förmoder jagh till att bekoma några tidender ifrån Edher uthi desse dagar.

Hvadh sakerne här vedhkome, så ähr alt in eodem statu och skijck, som det var, nähr I hädan förreste, allenast att jagh och de andre fåå assessores hafve most plågha och besvära oss medh de öfvermåtton månge och förtreetlige rättegångz saker, som nu komma lijka som uthi hopeviis. Gudh den aldrahögste unne och förlähne, att dette helsosame och aff H. K. M:t vår nådigste Konungh och Herre väll begynte värck icke måtte så snart förfalle, utan ännu i månge åhr blifve vedh macht hållen, H. K. M:t och vårt käre fädernäslandh till myket beröm och kraftigt bijståndh.

Jagh fruchtar, käre Herr Cantzler, att hvar een part aff assessoribus icke blifve något så när medh nödtorftige underhåld försorgde, blifver dem för svårt att kune flere resor betiene dette kall och ämbete, serdeles för den stora och dyra förtäring, som här i Stockholm skee moste. Elleist moste och rättegångzskrifverne mästedels sökie sin födhe, hvarest de kune, efter de hvarken ähre inskrijfne uthi mantalslengderne här vedh slottet, ey heller kunne the elleist bekoma någhon undsättningh, och moste fördenskull alle acta och handlingar så blifve liggiandes. Jagh ähr uthi den visse förhopningh, att I och hielpe til på edher sidho, att ett så edelt och höghnödigt rijksens och sielfve statens clenodium icke blifver oss uthur händerne ryckt, som aff mångom (ty värr) practiseres.

Ifrån Her Caspar Boy, Rådzförvant i Lybek, hafver jagh bekomet denne närlagde skrijfvelse och relation, aff hvilken I varden

förnimmandes om Tyslandz så och andre landskapers tillståndh och lägenheet.

Käre Herr Cantzler, jagh drager (om Gudh vill) innan någre få dagar heem till Grönsöön, efter jagh nu så hafver uttröttat migh med dene [ɔ: desse] besvärlige rättegångzhandlingar, att jagh moste sökie recreation. Görer fördenskull väll och ihugkomer edert goda löfte, som I giorde migh, när I förreste härifrån, att jagh icke skulle blifve besväredh medh någhon yterligare rese till Elfzborgh, efter de andre, som I dertill nempde, migh föruten dertill tiänlige vara kune, och sielfve ärendet icke så vichtigt åhr. Jagh tiener Edher altidh gärne igen.

Låter migh vette om rikzdaghen, och på hvad ort han skall blifva hållen. Gudh den aldrahögste han låte Edher altiidh gå väll i hand och förlähne, att vij innan een kort tiidh måghe åter see hvarannan medh helsan. Vale et me ama. Stockholm 31 Octobris anno 1616.

T. S. E. A. V.
Johannes Skytte mp.

---

18. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 11 December 1616.**

Från A. O. mottaget bref med underrättelser om besöket hos Enkedrottningen och dennas vänliga stämning emot Konungen, hvilken S. funnit bekräftad vid sitt eget besök på Gripsholm. Hon han lofvat att icke svika sin son och riket. Intet säkert vore att omtala rörande freden med Ryssland. Nyheter från Tyskland hafva sändts till Konungen. Begär nyheter om riksdagen och om Konungens resa.

Salutem. Käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe och förtrogne venn. Jagh bekom edher skrijfvelse, dateret Nyköpingh den 31 Octobris, mädhen jagh var i Stockholm. Och såsom I förmäle om H. M:tz vår nådigste Drottningz animo erga Regem nostrum clementissimum, så förnam jagh det senare, när jagh var för någre dagar sedhan hoss H. M:t opå Gripzholm. Ty efter H. M:t var på Tönnelsiö och så när här vedh Grönsöön, kunde jagh icke annars, med mindre jagh skulle besökia H. M:t.

Non potest dici, qua benevolentia, ne dicam humanitate, me excеperit. Imo vero cum ex omnibus orbis terrarum partibus rumores sunt delati in illius aulam de expeditione, quam Rex Poloniæ

insequente anno medidatur in nos omnes, pollicetur Sua M:tas, se filio et regno non defuturam. Ubi ad te venero, de reliquis cumulatius edocebo.

Scripsissem ad te de Moschoviticæ pacificationis conclusione, verum cum mihi, licet valde anxie solliciteque inquirenti, de eadem nihil certi innotuerit, facile me excusatum habebis. Nova quædam ex Germaniæ oris ad me transmissa R. S. M:ti transmisi. Quod reliquum est, te cum universa familia Deo præpotenti commendo, optoque, ut, sicuti in patriæ nostro commodo augundo et amplificando nullis parcis laboribus, ita etiam felicissimo longissimoque fruaris vitæ curriculo. Ex insula et ædibus Grönsianis 11 Decembris anno 1616.

T. D.
Johannes Skytte mp.

Käre Herr Cantzler, låter migh vette om Rikzdaghen, och huru H. K. M:t företager sin rese.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. i Jönköping den 16 Decembris anno 1616.

---

19. (*Egenhändigt.*) **[Januari 1617]*).**

Begär med några ord få veta, hvilken plats man vid ständernas sammanträdande hade tillärnat S., enär han måste bevaka sin ära, som vore honom kärare än lifvet.

Generose Domine Cancellarie, amicorum exoptatissime. Cum intelligam, Regni Ordines ex mandato Serenissimi nostri Regis hoc die in arce comparituros, te per syncerissimum minimeque fucatum tui in me amoris benevolentiæque affectum vehementissime comprecor, ut tribus verbis jam mihi significes, quem publice locum tueri, qvibusve me aggregare debeam citra (!) R:iæ M:tis offen-

---

*) Brefvet saknar datum, men af innehållet framgår, att det skrifvits vid början af något Ständernas möte, dock icke i Stockholm. Som S. uttalar sin fruktan, att hans värdighet icke till fullo skulle komma att respekteras, ligger förmodan nära, att vid brefvets affattande någon förändring inträdt i hans förutvarande ställning. Nu blef, som bekant, Skytte riksråd vid riksdagen i Örebro, Jan. 1617, vid hvilken både han och A. O. voro närvarande. Måhända är det ett sammanträde under denna riksdag, som därföre här åsyftas. Den förestående upphöjelsen torde väl före riksdagens början varit Skytte bekant.

sionem et aliorum irrisionem. Hoc vero ideo a te scire postulo, ut, si fortassis aliter, quam favor tuus mihi Stockholmiæ procreavit, de me sit conclusum, viam et rationem inveniam honori meo, qui mihi vita et facultatibus est carior, consulendi. Ego, sicuti hactenus bonitatem tuam in difficultatibus meis expertus sum mirifice, ita religiose polliceor, me commodis tuis nullo umquam tempore defuturum. Vale. Ex Musæo meo

T. S.
J. Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm Rålambska samlingen Vol. 18 (in folio). I denna bundna volym har detta bref sin plats sist i slutet, hvadan dess ordningsföljd ej kan lämna någon ledning vid dateringen. Papperets vattenstämpel är en vid denna tid mycket ofta förkommande, så att äfven af den ingen egentlig slutsats kan dragas.

---

20. Helsingör den 24 September 1617.

J. Skyttes ankomst till Danmark. Har fått ordre att infinna sig hos Konungen på Fredriksborg, hvarifrån underrättelser om audiensen skall sändas. Om S:s skyndsamma resa. Sänder en afbild af ett missbildadt barn.

Välborne Her Cantzler besynnerlige gode ven. Eders lifzsundhettz välmåge och lycklige tilståndh hörer och förnimmer jagh altidh gerna, och gifver Ider venligen tilkenna, at jagh är ankommin then 22 Septembris till Croneborgh, och hafver ther funnit Konungen i Danmark för migh, och strax ahnhollit om audientz, men så hafver jagh thet intet kunnat ahnlanga, uthan moste efter Konungens begäran begifva migh till Fredrichzborgh, och komma ther til audientz, såsom I af thett breff kunne see, som jagh H. K. M:tt hafver tilskrifvit*) medh

*) En samtida afskrift af detta Skyttes bref till K. M:t finnes i Skytteanska arkivet i Upsala och har följande lydelse:

Johan Skyttes bref till K. Maj:t den 24 Sept. 1617.

Stormechtigste högborne Furste, allernådigeste Konungh och Herre. E. K. M:t åhr min ödmiuke och underdånige tienist altidh redebogen, så längle jag lefver. Allernådigeste Konungh och Herre, E. K. M:t gifver jag ödmiuke-

andra tiender, som jagh här förnummit hafver. Och vil ingen flijt spara til at uthretta mina pålagda värf och ärender, och vil

---

ligen och underdånligen tillkenna, at sedan jag den 6 Septembris skildes ifrån E. K. M:t uthi Stockholm, hafver jag ingen dag legat stilla, uthan rest thet hasteligeste, som jag hafver kunnat, undentagendes uthi Jöneköping een dagh, och ther förbidt mitt sellskap och medföllie, och är så kommen den 22 Sept. till Croneborgh och haffver ther funnit opå slättet Konungen i Dannemark för migh och straxt anhållit om audientz.

Och bleff mig då straxt låffvat och tillsagt, at thet medh förste skie skulle, men dagen thereffter blef mig svarat af Marskalckenn sielf, som hoos mig var, och helsade mig på Konungens vegna och sade, at Konungen ville draga opå jacht till Fredrickzborg, och begerede, at jag thet samma ville giöra och vara honom fölgachtig och så ther komma till audientz. Hvilket, så snart skeer, vill jag E. K. M:t uthi all underdånigheet medh eenspenneren, som med mig ähr, vetta låtha och sedan med thet hasteligeste igönom dag och natt till Lybek förfoga. Och ähr här väl undfångin, så at jag förmodher godh afskiedh.

Hvadh nye tidender belangende äre, förnimmer jag, at det Pålniske Sendebudet mechta starck ved pass tuhundrede personer hafver varit uthi Stråelsundh och åhr dageligen hijt förventendes. Och hafver Konungen sacht, at een kunde väl thet samma utretta som så många. Her hafva och varit Sendebudh ifrån Curfursten af Brandeburgh, menn hvad theres ärende hafver varit åhr mig ickie ännu kunnigt vordet. Konungens broder, Hertig Uldrich sampt Hertig Ernest af Sachsen äre och här.

Ifrån Hålland hööres, at uthi Amsterdam skall passeligen döö tu eller trijhundrede om dagen, och meens, at een he[f]ttig pest skall ther grasera, såsom och at stoor tvist och oenigheet skall ännu vara och meer och meer opvexa uthi religionen. Barnafeld skall haffva slagit sig derifrån och skall inthet vela hafva thermedh till at bestella.

Ifrån Lifland gåår rychtet här oppenbart, at then tidh E. K. M:tz krigzfolck intoge Dynnemynde, hadhe the thå straxt uthi samma ryckningh och storm fallit fluxt till, hadhe the tå visserligen fått Riga in, för den reddhoga och häppenheet skuldh, som them opåkommen var, så och elliest för then oenigheet och tvedrecht, som emellan borgerna uthi stadhen yppades, så at the hvarken viste, om the ville bliffva längre Pålenska eller och giffva sig under Sverige.

Her haffva och varit nyligen skepp, som thedan äre kompne och berettet, att E. K. M:tz folck hafva mächta väl och starckt befestet skantsen, så at han ickie letteligen skall stå till at vinna och intages igen af Pålackerna.

Christier Somme hafver stuckit uthi landt Holsten een adelsman uthi halssen, benemd Bochholt, och rymdt therifrån in i Dannemark, ßedan the Hålstener inthet vela lijda honom, uthan achta efter at bringa honom om halssen. Samma adelsman hafver två sönner, som hafva slagit efter honom, hvilket, när Sommen förnam, satte han sig hemligen opå et skep uthi Sundet åt Lybek.

Jag skicker och E. K. M:t några vindruffvor, som kompne äre ifrån Hispanien, önskendes, at the måtte väl framkomma och vara E. K. M:t till

medh then andra eenspennaren Ider vidare om alla lägenheter ifrån Fredrichzborgh tilskrifva.

Jagh hafver ingen dagh legat stilla, sedan jag skildes vid Ider uthi Stocholm, uthan allenast een dagh uthi Jöneköpingh och förtöfvat efter Carl Sparre och Ture Axelson, hvilke äntå intet dijt til migh kommo, förän uthi Markeryt. Jagh sender Ider och härmedh innelycht ett afconterfei på ett barn, som är födt uthi Helsingöör. Uthi hvadh motto jagh eliest kan bevisa Ider någon tienst, skal jagh altid ther til finnas redebogen och öfverbödigh. Och befaler Ider sampt iders elskelige huusfru *etc.* . . . Af Helsingöör then 24 Septembris anno 1617.

T. Q. A. V.
Johannes Skytte mp.

---

21. (*Egenhändigt.*) **Roeskilde den 28 September 1617.**

Skyttes vistelse i Danmark. Samtal därstädes i åtskilliga politiska frågar med Hertig Ernst af Sachsen-Lauenburg. Den alltför stora förplägningen. Nödvändigheten af ett gränsmöte. Om anskaffande af penningar till Elfsborgs lösens 8:dje termin. Anmärkningsvärda biomständigheter vid audiensen. Hertig Ulrichs missnöje med S. Från A. O. mottaget bref. S. förmodar, att Hertigen af Sachsen inberättar till brodern, hvad som sker.

Salutem. Välborne käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe venn. Efter såsom jag förtröstadhe Edher uthi min sidste skrifvelse, det jagh ville medh eenspennaren skrifva Edher vidhlöfteligen om alle saker till, så vill jagh det och nu efterkome.

Ifrån Helsingöör var jagh Konungen i Danmarck følgiachtigh först på hiortejacht och sedan hiit til Fredrijkzborgh. Och vore i same föllie Hertigh Ulrich, Konungens broder, den unghe Prinsen Hertog Christian, och Hertogh Ernst till Saxen.

Sama afton fick jagh maat uthi een kamar, och giorde Hertogh Ernst migh selskap. Ebland andre discurser, som oss emellan vore, frågadhe Hertigen migh, om vår nådigeste Konungh och

---

behagh. Hvadh vijdere mine ombetrodde verff och ärender belangende äre, vill jag them medh högste flijt driffva och urgera. Och befaller E. K. M:t hermedh uthi Gudz nådige och milde skydd och beskerm till all lifzsundheet och långvarig välmåge, så och ett roligt och fredsamest regemente ödmiukeligen och underdånligen. Aff Helsingöer denn 24 Septembris åhr 1617.

Herre var i confœderation medh Staterna, förmenandes, det skulle vara bättre, att H. K. M:t vore i förbundh medh hans nådigeste Konungh, nembligen Kongen i Danmarck. Sadhe och derhoss, det han viste, att Kongen var benägen till att assistera H. K. M:t i Sverige. Och, der thet skedde, så trodde han icke annars, än Kongen i Danmarck skulle ju senda honom fort medh H. K. M:t till secours. Han berättede migh och, det Kongen i Polen hafver nu nyligen gifvet Grefven aff Altem [ɔ: Altheim] bestellningh till att värfva tu tusend hestar. Han sadhe sigh och hafva bekomet skrijfvelse ifrån Landtgraff Ludvijk till Darmstad, deruthinnan han hade skrifvet, att Landtgraff Otto skulle nu nyligen skutet segh sielf ihiäl medh een pistol.

Elleist beviste denne Hertigh migh mycken courto[i]sie för H. K. M:ts i Sverige skull, tilbiudandes all godh venskap, serdeles der H. K. M:t ville gifve hans broder*), som nu i Sverige ähr, bestelningh att värfva något folck uthe i Tysland, så skulle hans fader göre dertill myken assistenz, undrandes att H. K. M:t icke brukade hans broder, som droge ett gott krigzmanshierta.

Elleist talte han myket om de stora fauter, som Gräven aff Mansfeld, then ther nu i Sverighe är, hadhe begått för Brunsvijk och annorstädes. Han berättade migh och, att de Lybeske skulle hafva nu nyligen skijcket Konungen i Polen någre skep tillhande. Om thet så uthi sanningh ähr, kan jagh icke vette; tilläventys gör han thet ex odio, quod concepit adversus Lubecenses, men så skall jagh med flitt frågha derefter.

Hvadh elleist, käre Herr Cantzler, mitt beställande här i Danmarck belanger, så hafver jagh vidhlöfteligen, och efter såsom alle saker ähre passerade, skrijfvet H. K. M:t hårom till, diit jagh Edher vill remitteret hafve**).

---

*) Hertig Franz Carl af Sachsen-Lauenburg bevistade detta år riksdagen i Örebro och konungens kröning i Upsala. Se Videkindi, Gustaff Adolphs Hist. sid. 862 och 482. — **) En samtida afskrift af detta S:s bref till K. Maj:t finnes i Skytteanska arkivet i Upsala och har följande lydelse:

Johan Skyttes bref till Kongl. Maj:t d. 28 Sept. 1617.

Stormechtigeste Högborne Furste *etc.*... Allernådigeste Konungh och Herre *etc.*... Effter jag ickie kunde komma till audientz hoos Konungen i Dannemark der uthi Helsingöer, uthan nödgedes begifva mig med honom först opå een hiortejacht och sedan till Fredrickzborgh, stadde hann mig den tridie dagen derefter till audientz, som var denn 26 Septembris, och vore då tillstädes hoos honom tree af Rickzens Rådh, Her Cristian Frijs, Cantzler, Her Brede Rantzow och Oloff Rosensparre.

Gudh den aldrahögste han förhielpe migh uthur dette cyclopiske lefvernet. De vele så pläge och tractere een, att een moste

---

Effter helsningen proponerade jag vidlöffteligenn och effter den Brijtaniske instructions innehåldh mutatis mutandis, huru höge och vichtige orsaker hadhe nödtrengdt E. K. M:t at grijpa dette åhr till värns och defension emot Konungh Sigismundus i Pålen och de Påler, så at jag inthet hafver utheläthidt det, som mig hafver syntz lände till at justificere E. K. M:tz rettvijse företagende, så och deremot igen at ogille Konung Sigismundi otillbörlige förehaffvende.

Denn andre punchten, at E. K. M:t ville efter sin cröningzhögtidh låthe Konungen i Dannemark vette, när mötet kunde hållas, haffver jag och efter E. K. M:tz medgifne befallning andragit.

Sedan mitt taal var ändet, och Konungen hadhe tagit afträen med de tree af Rådet, trädde Cantzleren fram i Konungens närvaru, ickie allenest tillbiudendes E. K. M:t på sin herres och konungz vegne myckin lyckönskning och venskap, uthann och repeterendes myckit af mitt taal. Och svarade så till denn förste punchten, at ändoch hans konungh ickie gerna såge blodzutgiutellse, lijkväl, efter E. K. M:t hadhe så stoore och höge orsaaker till samme krig, vore E. K. M:t nogsampt derutinnen excusered.

Denn andre punchten belangende sadhe han, at, när E. K. M:t ville efter sin cröningzsolennitet låtha hans konung förnimma, när mötet kunde hållas, så ville hans herre afferde till grentzen sine fullmyndige commissarier, der till at möte E. K. M:tz commissarier, och begerte der bredevedh, at jag alt sådant ville E. K. M:t ödmiukeligenn tillschriffve och berette.

Konungen sielff begerte, at jag ville bliffva hans giest. Föränn måltijden begyntes, skickede jag mitt framstellte taal (det jag hadhe låthidt utskrifve) till Cantzleren, begerendes, at jag i lijke måtto ickie allenest kunde bekomma ett recreditif, uthan och et schrifftligit svar opå de förestellte punchtar, det han då tillsadhe och loffvade.

När vij ginge till bordz, sattes jag alene uthi högsätet, Konungen satt på den ene sidhe och hans brodher Hertig Uldrick gint emot honom, och bredevedh honom Hertig Ernest af Sachsenn, nest honom de tree af Rickzens Rådh, och så de af adel, som af E. K. M:t migh på denne rese nådigst tillförordnede ähre.

Konungen hadhe åtskillige discourser medh migh, serdeles om fuglefengie och jacht, som E. K. M:t hadhe der i Sverige. Sedan berettede han migh, det Landtgraff Otte hadhe skuttit sig sielff ihääl, så at fadren skulle uthi sorg väl draga snart efter. Och elliest, huru sällsam och underlig herre Landtgraf Moritz han vore, hoos hvilkenn ickie heller nu mycket vore till beste af det godhe, som Landtgraff Wilhelm hadhe lefft efter sig, och elliest huru grove mores denne Landtgraf Wilhelm hadhe hafft, och huru ijfrig och impotentis ingenii han hadhe varit. Sedann begynte Konungen till at discurrera om de stater i Nederlandh, förmälendes, at theres stat vore nu uthi stoor fhara för denn oenigheet, som opkommen var uti religionen, så och för det skepet, som de nyligen hadhe låtit taga ifrån Konungen i Engelandh. Sadhe och, at the ickie heller vore tillfredz med honom, för det han ickie så högt ville titulera them, som the ville, serdeles at han ickie kunde gifve them then titell »hochmogende», uthan at han blefve vedh then usitato stylo, som

snart sättia lifvet till, excusationes gälle intet hvarken hoss höge eller låghe. Välkommen hafver jagh nogh varet. Jagh ville

---

hafver varit brukelig uthi hans faders och faderfaders tijder. Sidst kom han och till de Curlendiske och Liflendiske saaker, seyandes, at et skep ahnkom i gåår ifrån Riga, som viste till at beretta, at Konungens i Pålen krigzfolk skulle hafva intagit igen ickie allenast Curlandz slösijda, uthan och skantzen för Riga med sampt Dynnemynde, och Farensbek skall sielf hafva hulpit slå E. K. M:tz krigzfolck ihääl. Och beslöt så dermed, at det vore ickie gått något intaga, medh mindre man kunde behållat. Män jag svarade dertill så höfligen, som jag kunde. Hvadh lägligheet Pernaw befestningh hadhe med sigh, frågade han med flijt efter, och låddes, at samma befästning hadhe föga opå sig.

Elliest, nådigeste Konungh och Herre, kundhe jag intet annat förnimma bådhe af alle hans egne discourser så väl som uthaf alle hans tieneres, serdeles Hertig Ernstes till Sachssen, som giorde mig den ähran på E. K. M:tz vägne, at hann esomoftast kom till migh uthi min cammare och lätt sig förnimma, huru mycket hann respecterede E. K. M:t propter animum militarem, att Konungen ju är E. K. M:t affectioneret. Och sadhe Konungen ibland annat till migh, när vij talte om den förtrolige venskap så och godhe correspondents, som borde vara emellan beggie E. K. M:ter, at när han skulle vara eens vän, så ville hann vara eens veen uthaf hiertat, sammaledes när det gälla skulle på den andre boghen.

Andhre dagen dereffter, som var denn 27 Septemb., kom Cantzleren till migh, helsandes migh på Konungens vägne och tillstellte mig först recreditifet, thet jag E. K. M:t hermedh underdåneligen tillskicker. Men då jag fordrade et schrifftligit svar opå de föredragne punchter, sadhe han först, at thet var ickie så brukeligit hoos them, uthan var nog, at jag hadhe recreditifet. Men jag förladhe thet straxt medh några acter, som tillförende vore skedde, men han continuerede sin vise, meenendes vare nogsampt svaret, när jag hadhe recreditifet och sadhe, at thet var så Konungens villie, och begynte så på nytt igen att svara till bådhe punchterna, efter såsom han svarade i Konungens egen nhärvaru dagen tillförende, och jagh her tillförende haffver förmält, det han begerte, jag ville E. K. M:t ödminkeligen tillschriffva.

Han frågade mig och, hvadh landskap vore meente medh Carelen och Ingermanlandh, och när jag hadhe honom deropå tillbörligen svarat, sadhe han: min Herre och Kongh hafver och gifvit Eders nådigste Herre och Kongh sin rette tittel, till eventyrs äre de landskap, som H. K. M:t i Sverige hafver fått af Ryssen, dermedh meente.

Effter jag och hadhe efter E. K. M:tz muntlige befaldning låthit ahnhålla hoos honom om ehn schriffvelsse till Ståthållarenn på Elfzborgh, at, der några peninger blefve dijt förskickede för lefvereringzdagen, at de måtte intages på slåttet och setties der uthi god förvaring under låås och nyckell, såsom och elliest om Konungens i Dannemark pass, att ther elliest några E. K. M:tz penninger kunde försende blifva igenom hans landh in åt Sverige, att hans fougdter måtte giöre them, som medh samma penningar framdeles komma kunne, all godh befordring. Så tillstelte Cantzleren migh både bref till Ståthållaren Her Jören Lunge så och elliest ett frijpass för penningerne.

Och till ett beslut begerte af migh på sin Herres och Konungz vegne, at, efter några af de Svenske, som bodde vedh Halmstadh lhän, hadhe för

gärne hafva sendt Edher een copiam aff mitt taal till Konungen i Danmarck, men tiedsens kortheet förhindrar thet.

---

någen tid sedan huggit någen skogh in uthi Dannemark opå de Danskes ägor, thet till eventyrs kunde förorsake, att de Svenske sedan ville igönom häfd tillmäte sig någon rettigheet in på de samma skogar, at jag fördenskuld ville uthi underdånigheet schriffva E. K. M:t herom till, at sådant her efter måtte bliffva afskaffet, efter at hans Konung väl viste, at sådant skedde emot E. K. M:ts villie.

Jagh badh, det han ville nampngifva migh personerne, som thet giort hadhe, så och hvarest the vore boendes i Sverige. Män han viste inthet nempna personerna, uthan sadhe allenest, när H. K. M:t i Sverige låther fråga dereffter hoos Ståthållaren i Halmstadh, så fåår H. K. M:t det väl vette. Jag replicerade dertill således, at det bettre skulle skicke sigh, om Ståthållarenn i Halmstadh ville först gifve E. K. M:ts befaldningzmän der ved grentsen derom tillkenna, så kunde man sedan fulle skaffa der bötter på. Män han bad lijkväl, at jag ville efter hans Konungz begeren schriffva E. K. M:t herom till, det jag lofvede mig vele giöre.

Sedan talte jag med honom om de Pålneske Sendebuden, som dijt vore förventendes, om de någen god svar skulle bekomma af Konungen i Dannemark, så och elliest någen assistens emot oss. Det förbiude Gud, sadhe Cantzleren, att vij skulle det giöre. Vij kommer väl ihu de vänskabs- och enighedsförbund, som rigerne emellan äre oprettede, at vij de Påler eller deres Konung ingen assistenz hvarken vele eller kunde giöre. Och bad, at jag ville deropå vara försäkred.

Sadhe och: Konungen hadhe velet föråhre mig med en guldkäd och sitt conterfey till een åminnelsse, hvilken emot qvällen skulle bliffva mig efterskicket, efter han ickie så hastigt kunde blifva till redz, och H. K. M:t ickie hadhe trodt, at jag så skulle hasta med min reesa. Men så bleff hon mig någre timmar derefter, förän jag förreste derifrån, solenniter offereret.

Och efter som Hertig Ernest uthi förtroget vijs berettede mig, så troor jag neppligen, at de Pålenska Sendebuden bekomma något synnerligit svar af Konungen i Dannemark, helst medan hann sielf hadhe hört af Konungens egen mun, at Konungen ickie sielf ville gifve them någen audienz, uthan igönom någre af sine Rådh för den orsak skuldh, at Konungen i Pålen hadhe för någre åhr sedan giort hans sendebud, som till Pålen förskickede vore den despect, at han hadhe tillstadt, at Polackerna hadhe giort them öfvervåld, det bemelte Hertig meente, at Konungen i Dannemark ickie kunde skiencka honom, uthan ville nu betala thet med lijka mynt.

Allernådigeste Konung. Jag rycker rett nu opå timman herifrån Roskild till Belt och så deröfver till Lybeck, det snareste jag kan igönom natt och dag, till at hörsambligen efterkomma, hvadh E. K. M:t elliest mig nådigst oppålagdt haffver, varendes uthi den underdånigste förhoppning, at E. K. M:t ville ingen tvifvelsmhål bära, at jag ju efter yttersta förmögenheet och uthi all troheet skall haffva all menniskelig flijt ospart och befiijte mig om, att alle de af E. K. M:t migh nådigst tillbetrodde verff måge till E. K. M:ts höge reputations förvidgelsse bliffve förrettede, så vidt Gud den allerhögste (then jag innerligen skall bidia) dertill gifver sin nådhe och kraftiga bistånd. Skall och elliest med Gudz tillhielp så förehålle mig, at E. K. M:t och rijket

Jagh mercker väll, att mötet moste endeligen ved grentzen hålles, och framdeles skrijfvas Konungen i Danmarck derom till, så snart cröningen åhr öfverstånden, hvarföre vill jagh med fliit drijfvat hoss Staterne, att jagh derom må få svar.

Käre Herr Cantzler. Elfzborgzlösen tridie portion ligger migh myket på hiertet, hälst mäden tiedhen är snart förhanden, och ännu så myket fattes uthi summan. Gudh förbiude, att thet slår fehlt. Jagh achtar rådhsampt, att man der hemma befliter sigh om rikzdaler. Tilläventyrs slår det fehlt medh det vij förmode hoss Staterne, bådhe derföre, att Doctor van Diik gaf ingen synnerligh förtröstningh om assistenz denne termin belangende, så och derföre, att oeningheten uthi religionen, så och andre olägenheter taghe uthi Holland öfverhanden, som ropet går. Men huru dett blifver, så skall jagh ingen försumelse taghe före, inga artes persuadendi süttie tilbake, så myket Gudh den aldrahögste gifver sin nådh dertill.

När jagh togh mitt afskedh opå Fredrijkzborgh, bad den Danske Cantzler, det jagh ville på det fliteligste helsa Edher. Ett hans vitium moste jagh remarquere: När han repeteradhe sin Konungz titell uthi Konungens närvaru, glömde han thet ordet Götes. När jagh och ebland annet uthi min oration till Konungen i Danmarck sadhe, att der the Påveske finge rådandet i Östersiön, så skulle the evangeliske förster, som härtill hade sutet uthi eenroligh stat, niutandes deres granners fahra och bekostnad gått åth, sedhan medh allsom största fahra försvara sigh heme uthi deres eget land; när jagh thet sadhe, non solum Rex Daniæ me verum etiam astantes consiliarios vehementissime aspexit. Desslikest, när jagh sadhe, det Konungh Sigismundus hadhe med ährerörige ordh ahngrijpet H. K. M:tz högtährade herr fader.

Jagh befaler Edher och alt thet Edher kärkomet åhr, Gudh den aldrahögste till all välfärdh.

Hertigh Ulrich bleff litet misslynt opå migh (ändogh det hade fõghe på sigh, och Konungen i Danmarck så och Rådet hölle med migh), att jagh icke kunde eller förmåtte så pueriliter göre beskedh de skåler, som han begärte. Gudh vare loff, som migh så

---

må haffva af denne legation åhre, effter såsom jag framför andre kenner migh högeligen vare förobligeredt at giöre det, som kan lände E. K. M:t till ett nådigt behagh.

Vill hermedh haffva E. K. M:t *etc.*... Hastigt aff Roskild denn 28 Septembris åhr 1617.

väll derifrån hulpet hafver. Den som vill profiteri artem bibendi, så må han drage hiit och lära henne.

Iterum vale. Ex urbe Roschildensi, in qua Saxo Grammaticus, lumen Danorum, aliquando vixit. 28 Sept. anno 1617.

T. q. a. d. v.
Johannes Skytte mp.

Edert bref bekom jagh med Ture Axelsson, hvilken med tiden blifver väl godh. Jagh tviflar intet, att Hertigen till Saxen varder ju skrijfvandes sin broder, som här uthe är, till, hvad han hörandes varder der i Sverige.

---

22. Lybeck den 5 Oktober 1617.

Åberopar föregående skrifvelse. Fortsättning af S:s berättelse om sin resa. Sänder bref till K. Maj:t från Rutgersius. Nyheter från Holland. Dåliga utsigter att därifrån erhålla penningar. Vigtigt att därför träffa anstalter om kopparförsäljningen i Holland och om anskaffandet af riksdaler. Något synnerligt nytt vore icke att förtälja, men Birkholtz hade hemsändt en mängd rapporter till K. Maj:t. Ärnar om några dagar afresa till Holland för att skaffa penningar, till hvars afhämtande en person borde afsändas från Sverige till Lübeck.

Salutem. Kiäre Her Cantzler besynnerlige och tillförlåtelige gode vän. Min schrifvelss[e], dat. Roskild den 28 Sept. nestförlijdin, är Eder fulle ved denne tidh tillstelt och öfverantvardet vorden. Derifrån förreste jag samma dag och kom i aftes hijt till Lybeck*). Rutgersii schrifvelse fan jag her för migh, then jag H. K. M:t in originali underdånigst tillskicker.

*) I det bref som på samma gång som ofvanstående afgick till Konungen berättar S., att, sedan han d. 28 Sept. afrest från Roeskilde, kom han »andra dagen derefter» till Korsör. Den 30 passerade han Stora Bält och kom till Odense. Den 1 Okt. passerade han Lilla Bält och kom till Hadersleben. Den 2 Oktober for han genom Flensburg nio mil och den 3 Okt. åtta mil »utmed Gottorp till Nortorp i Hollstein», hvarifrån han fortsatte genom Segeberg och kom efter ytterligare nio mils resa till Lübeck. — Om Rutgersii ofvan i texten omnämda bref heter det: »Och såsom han i samma sin schriffvelse ibland annat begerer, at icke fleere än två borgmestare måge haffva vettskap om E. K. M:tz peninger, som her nedsettles, så vill jag och derom mig på det högste befliljta, at så skie må». — Efter att hafva omnämt

Att Barnefeldius är dragen ifrån Hagen, kommer öfverens med dene Rutg[ersii] schriffuelsse, och är elliest i alle mans mund, at han studio håller sig derifrån, ut Principi Aurareo majus conciliet odium, eller och at de andre stater gerne see honom casseret. Och seyes af alle, at der står mechte illa till.

Gud gifve at våres saker ickie blefve derigönom förhindrade. Opå min flijt skall inget fheles, så frampt the elliest vele låthe öfvertaala sig. Men jag troor nepligen, at H. K. M:t bekomer någon undsettning af dem till den 3 pensions afbetalning, efter såsom J. Rutgersius endels sielf misströster.

Hvarföre vill vara af nöden, at de 1200 skeppund kopper, som äre förordnade till at försellias uthi Hålland, måge uthan oppeholdningh blifve dijt försende, såsom och elliest tenkt oppå andre medel, serdeles at rikzdaler der i Sverige växlades, efter de ey äre der till fongz. Lasse Benktsson och Peter K[ruse] giöre sin mögeligste flijt till at förytre Efzborgz lössens kopparen, så at jag undrer sielf deropå, huru de kunne komma rikzdaler så hastigt till väga.

Jag ville gerna hafva meddelt Eder någre tidender, menn så hafver jag ännu med ingen synnerligen converserat, uthen med

händelserna i Holland fortsätter S.: »Men så vill jag innan några fhå dagar, så frampt de hundrede tusen rikzdaler här äre lefvererade, och jag bevijs der opå bekommit haffver, mest som möyeliget vare kann och denne åhrsens tidh kann medgifve, begiffve migh på reesan åt Hollandh till att försökie, hvadh som hoos Staterne kan uthi denne hastigheet nåås». Då emellertid hvarken van Dyck eller Rutgersius kunnat gifva någon förhoppning om någon hjälp från Generalstaterna till den tredje terminen, framhåller S. vigten af, att de 1200 skeppund koppar, som skulle skickas till Amsterdam, »med det första fortsändes, och at elliest i tidh de mäste richzdaler opvexlas för svenske peninger, som der hemmą kunna öffverkommas, helst medan levereringsdagen är så när förhanden». De 3416 skeppund koppar af Elfsborgs lösen som Lars Bengtsson och Peter Kruse hade i kommission att försälja vore ankommna (på 200 skeppund när, äfvensom med undantag af hvad som de redan i Sverige försålts). De gjorde dagligen sitt bästa med försäljningen trots riksdalerns stegring. Till en början hade de sålt för 114 mark 8 skillingar Lybskt, men nu få de ej mer än 114 mark, hvartill orsaken vore, att »kopparen kommer så på een hoop och bådhe de af Gävel [ↄ: Gefle] så väl som af Hudichswaldh hafva fört hijt till Lybek i åhr några hundrede skeppundh. Hvarest the them bekommit haffve, veet man icke. Och the köpmän, som elliest koppar af E. K. M:t uthi betaalning hafve bekommit, haffve then här såldt för ett hundredeeloffva mark och ett hundrade och tio marker, så at man haffver hafft stoor vånda till at bringa E. K. M:ts koppar så dyrt ut». — S. hade förgäfves väntat v. Dyck, men om han ej ankomme inom de närmaste fyra eller fem dagarne, ärnade S. begifva sig af förut till Holland. (Se en afskrift af Skyttes bref till K. Maj:t den 5 Oktober 1617 i Skytteanska arkivet i Upsala).

vår bedröfvade Birkhåltz, som seger sig på timan hafva försentet heelt packet medh aviser till H. K. M.

När alt är bestellt (det jag troor skall kunne skie innan fem eller 4 dagar) begifver jag migh genast till Hålland och förskicker derifrån Per Persson med Borgmesteres och Råds här i Lübeckz bevijs på de 100000 rikzdaler, så frampt jag thet kan nåå, hijt tillbake ifrån Amsterdam. Och beger fördenskuld, at Daniel Hansson måtte medh det förste komme till Lybek at anamma same penninger, hvilket nu uthen besvär väl skie kan, efter Konungen i Danmark hafver gifvit mig sitt frijpass, thet jag i lijke måtto Pelle Persson tillstelt hafver honom at öfverantvarde.

Innom en dag eller två skole I fhå vidare beskedh om mit bestellande. Vale cum uxore et liberis. Lybek den 5 Octobris 1617.

Johan Skytte.

Efter en samtida afskrift i Skytteanska arkivet i Upsala.

---

23. (*Egenhändigt.*) **Lübeck den 10 Oktober 1617.**

Åberopar ett föregående bref från Lübeck; S. förhandlingar med borgmästare och råd därstädes. D:r Johan Wittes yttranden om de kurländska förhållandena. Försäkrar om sitt nit att fullgöra sitt uppdrag särskildt med afseende på Holland. Polens underhandlingar med Danmark. Skyttes tillärnade resa till Hamburg. Spinolas planer m. fl. utrikes nyheter. Om bref till en viss kapten Margaret. Sänder några af D:r Witte öfverlämnade bref från Generalstaterna.

Salutem. Käre Herr Cantzler, besynnerlige och tillförlåtelige godhe venn. Näst min villige tienists tilbiudelse, förmoder jagh, att I nu medh Birckholtz tienare hafve bekomet min schrijfvelse, dateret Lybek den 5 Octobris. Alt sedhan hafver jagh most här förtöve för Borgemestere och Rådz skrijftlige beviss*). Deres

*) I bref af samma dato till K. Maj:t redogöres utförligen för underhandlingen med Borgmästare och Råd i Lübeck. Detta bref, som finnes i afskrift i Skytteanska samlingen i Upsala, är af följande lydelse:

Johan Skyttes bref till Kongl. Maj:t den 10 Oktober 1617.

Stormechtigste högborne Furste *etc.*... Allernådigste Konungh, E. K. M:t gaf jag underdånligen och ödmiukeligen tillkenna denn 5 Octobris her ifrån Lybek, hvadh mig leed på min resa, såsom och hvadh förtröstning Johannes Rutgersius hadhe giort om den undsettningh E. K. M:t förventer hoos

consilia och rådhslagh gåå mächte lente fort, och hvad emellan dem och migh ähr passeret, varde I vidare förnimmandes aff min skrijfvelse till K. M:t.

Staterne. Förmoder underdånigst, at min schriffvelsse är E. K. M:t allereda tillhanda kommen.

Ifrån denn 5 Octobris till i dag hafver jag idkeligen och med högste flijt ahnhållit hoos Borgmestere och Rådh härsammestedz om ett schrifftligit bevijs på de etthundredetusend rickzdaler, som här skulle deponeres, men det inthet förän rett nu på timan bekommet, af hvilket jag E. K. M:t hermedh ödmiukeligen een copia tillsender, men sielffve originalet tager jag med mig till Hållandh, och sedan, då det är alene vist Staterne (om så behof giörs), förskicker det hijt tillbaker till Daniel Hansson, som E. K. M:t, mädan jag var i Sverige, förordnede till at annamma och fhöra penningerne till Sverige, then ther ennu inthet ahnkommen ähr.

Orsaken, at medh Borgmesteres och Rådz bevijs desse sex dagar är fördrögt vordet, är denne, at, oansedt the optage E. K. M:tz schrijffvelsse med allsomstörste ärevyrdningh och reverentz, så och med myckin underdånig tiensts emot E. K. M:t tillbiudelsse, så gingo de lijkväl längie till rådz (ändoch jag begerede, at thet allenest måtte två borgmestere bliffva kunnigt, efter som Rutgersius aff migh uthi sin schrifvelse begärer), och sadhe mig endtlig denne resolution, att ändoch the gerna hadhe seedt, at the hade kunnet bliffva hermed förskonte för Konungens i Pålen skuldh, then ther till eventyrs, när han finge vetta, at E. K. M:tz peninger vore här satte in deposito, skulle vele biude till at låthe leggie een arrest på them, så skulle de och deres stadh (efter som tillförende vore skiedt) deröfver komme uthi store olägenheeter, lijkväl efter the gerne vele giöre E. K. M:t till tiänist uthi alt det, som them möijeligit vore, och förmärkte af mig, at peningerne ickie skulle lengie bliffve här ståndandes, så ville de förordna några af deres medel, som them annamma skulle. Och hafve fördenskuld i gåår tagit sig till opå rådhuset fem och sextiotusend rickzdaler in specie, doch uthi säcker förseglede af sielffve kööpmännerne, som them leffverera skulle för kopparen, till dess Daniel Hansson kommer, at the honom då åter på nytt måge bliffve tillreknade och öffversedde, om de äre godhe, vichtige och gångbare.

Och hadhe man gerna nu straxt så lagat, at de hadhe fått de etthundrede tusend rickzdaler tillfyllest, men effter kopperen kom sent ut, och köpmennerne, som kopparen bekomma, ickie ville behållan, medh mindre the skulle fhå några vekurs dag till at förskaffa sig rickzdaler, hvilken tijdh till detta dato ändå inthet förflutin var, så var thet omöijeligit at komma för mitt afresende herifrån flere rickzdaler till väga.

Och oansedt jag tillbödh Borgmestere och Rådh, at deres egne borgare, som för kopper rickzdaler skyldige vore, skulle giöra dem handstrekningh, at the ville innan kort tid tillstella them thet, som restede opå summan, eller och elliest nogsampt cavere them, opå det mig af them hele summan måtte bliffve quittered, lijkväl kunde jag them thertill inthet beveeke, och effter inthet annat medel var förhanden, serdeles medan tiiden ickie ville lijda, at jag her längre dereffter skall förtöve, så haffver jag måst tage kööpmännernes eget bevijs på resten, (af hviket jag hermed E. K. M:t een afskrift ödmiuke-

Elleist så hafve de nu bättre fägnet migh, än för 7 åhr. Ty de hafve icke allenest tvenne resor förähret migh med viin, efter

---

ligen tillhanda sender,) hvilket jag förmeener skulle och kunne giöre de Stater tillfyllest, he[l]st medan tijden ickie ännu är förflutin, på hvilken E. K. M:t hafver sig förobligerad at betala rentan af de etthundrede och femtio tusend rickzdaler, som Rutgersius länte af them förleden Decembri månad till E. K. M:tz behoff.

Denn öfrige summa belangende, som Lars Benchtssonn och Peter Kruse haffve uteståënde hos de kööpmän, som be[mäl]te bevijs giffvit haffve, kräfie de sedan dageligen inn, på [det] at hon skall bliffva fullkommelig utkrafd till Martini, att Daniel thet då med det, som här hoos Rådet ståer, kan opå een gång fhöra gönom Dannemarck in i Sverige, hvilket lätteligenn och uthan E. K. M:tz omkostnad skie kann, effter Konungen i Dannemark hafver giffvit sitt pass med egen hand underschriffuet och secret förseglet, at hanns undersåtere skole fhöra be[mäl]te penningar igönom hans heela landh, uthan någon betalning, efter såsom E. K. M:t nådigst haffver till at see af denne medfölliende copia, men sielffve passet lefver jag her i Lybek, till dess Daniel kommer.

I mårgon (om Gud vill) begiffver jag mig herifrån genest till Hamburg, dedan till Hållandh. Och skall på min sijdo ickie det ringeste bliffve försummet, det som mig af E. K. M:t nådigst är befalet till at utretta, och det jag veet lända kunna E. K. M:t och mitt fädernesland till underdånig tienist.

Elliest låter jag E. K. M:t ödminkeligen vetta, det Hertigens af Mekelburg Adolf Fridrikz rådh, Doctor Johannes Witt[e] benemd, then Hertig Wilhelm till Curland hafver uthi sine saaker några vekur bruket hoos de Generalstater, åhr i gåår kommen hijt till migh uthi mitt herberge och haffver uthi förtroget vijs giffvit mig tillkenna om sitt förrettende uthi Hagen, serdeles det Staterne hade således förklarat sig emot honom, at the ingelunda ville undfalle, uthan assistere Hertigen af Curlandh, begerendes derbredevedh, at jag hans saak hoos E. K. M:t till det beste recommendera ville.

Och på det jag deste större troo och loffven till hans ord settia kunde, lett han mig see een copia af det breff, som E. K. M:t förleden vinter hadhe låthit schriffva till be[mäl]te Hertig, så och några conditioner och vilkor, som E. K. M:t hadhe igönom Adam Schraffer för någon tid sedan låthit föreslå H. F. N:de. Viste mig och copier af några schriffvelser, som de Generalstater hadhe honom medgiffvit, bådhe till E. K. M:t så och till Churfursten af Brandeburgh, till Hertig Fredrik till Churlandh och till Borgmestere och Rådh her i stadhenn, hvilke jag E. K. M:t hermedh underdånligenn tillskicker. Och sadhe, det han ville nu begifva sig till Churfurstenn aff Brandeburgh och andre Tyske furster till at driffva opå Hertigens aff Churlandz saak, så at the alle samptligen medh E. K. M:t tanquam in comuni causa måtte komma honom till bjelp och undsettningh. Och enär det bestelt vore, ville hann framdeles förfoga sigh till Sverige.

Berettede och, det han lengiesedan hade åstundat draga in i Sverige för några orsaker skull, serdeles, der lägenheeten sig så begofve, at communicera med E. K. M:t om det intrång, som Konungen i Dannemarck giör och änn

deres bruk, uthan bådhe Borgmesterne, Brockhusen och Müller, så och flere aff Rådet hafve besökt migh, giörandes månge venlige tilbådh medh munnen, högheligen berömandes H. K. M:t, efter som de sadhe sigh fast af alle hafva förnumet, i synnerheet aff de Staters sendebudh, som här vore förledne åhr, det H. K. M:t skall öfvergåå alle andre potentater in Europa. Jagh hörer sådane discurser öfvermåttan gärne, och lägger dertill, så myket jagh kan, och det skee kan absque nota adulationis.

Brockhusen discurreradhe mycket derom, huruledhes een stor deel af de Tyske förster, och isynnerhet Administrator till Magdeburgh hadhe beklaget de Lybeske hoss Keysaren för det Stateske förbundet skull, och begäret, att thet måtte blifve affskafet. Konungen i Danmarck skall hafve giordt thetsama. Men så hadhe

---

dageligen binder till at giöre de Mekelburgiske och andre Tyske nestliggiende förstar.

Elliest viste han och till at beretta, at de Generalstater skulle E. K. M:t för alle andre myckit respectere, och at the E. K. M:t högeligenn derföre berömme, det E. K. M:t hadhe fattat den resolution, at assistera Hertigen af Churlandh, efter såsom och E. K. M:t nådigst haffver till at see af Staternes schriffvelsse till E. K. M:t, i synnerheet medan E. K. M:t nu vore den endeste potentat, som här i Norlanden lette sig vårda, att the papisters förehaffvende och practiker ickie finge thenn framgångh, som the gerna ville. det och Borgmesterne her i stadhen uthi discursvijs sielffve måste bekenne, berömmendes E:s K. M:t derföre högeligenn, hvilke och svarade mig, när jag förmente them giöre thetsamma, at the thet gerna efter sin ringheet giöra ville, så frampt the först önske och see måtte, att then affection, som emellan dem vara borde, som sådant verck medh them drifva skulle, vore godh.

Hvadh elliest nya tidender vedkomma, så haffver man här myckit utsprengt om Barnafeld, att han skall haffva hafft conspiration med de Spanier till at förrådha Briel och intet velet comparera uthi Hagen, män effter Rutgersius innthet förmäler derom uthi den schriffvelsse, som jag bekom ifrån honom seent i afftons och var daterad Dordrecht den 26 Septembris stylo novo, och denne Doctor Witt, som så nyligen är derifrån kommen, beretter, at han haffver varit hoos Barnafeld i Utrecht, och at Staterne förskicke dageligen till honom ifrån Hagen deris consultationes, så troor jag neppeligen, at denne gamble och om sitt fäderneslandh välförtiente mannen skall haffve så vidt låthidt förfhöra sigh. Och schriffver Rutgersius, det han (Barnefeld) haffver giort store löfften och tillseijelsser, at, så myckit honom står tillgiörendes, skall E. K. M:ts begeren skie fyllest, allenest begerer Rutgersius, det jag ville snart komma till honom, det jag och med högsta flijt giöra vill. Han schriffver och (Rutgersius) det han då, som var den 26 Septembris, ville sampt med sin moderbroder, Mysio, begifve sig till Hagen och framstella för Staterne det, som honom af E. K. M:t nådigst är oppålagdt. — — — — —
Vill hermedh *etc.*... Aff Lybek denn 10 Octobris åhr 1617.

the lijkväl drifvet så vijdt nu nyligen hoss Keysaren och bekomet Keysarens resolution medh hans secret förseglett, att sama förbund skulle blifve kraftigt, så frampt det allenest vore därhän dirigered (efter såsom de föregofvo) till alle frije commerciers och navigations i Östersiön försvar och defension. Men hvar och icke, så ville Keysaren deruthinnan så lagha, efter såsom hans keyserlige ämbete det skulle fordra och äske.

Elleist talte han, Brockus, om det besvär, som de Lybeske hadhe i desse åhr utstådt, och att deres handell och vandell hadhe myket varet förringet, förmenandes, att vår nådigste Konungh och Herre, såsom een berömeligh potentat, skulle, efter sine åthskillige nådighe till them giorde löften, varde dem och deres stad till det bäste ihugkommandes, efter såsom de nyligen uthi underdånighet H. K. M:t derom egenom Dikium besökt hadhe. Jagh svaradhe them in generalibus terminis, ty det ähr intet gått något lofva them, thet som man hvarken kan eller vill hålla.

Jagh hafver med fliit frågat Doctorem Mullerum och andre uthaff Rådet, om de hadhe förskijcket Konungen i Polen till undsetningh någre skep, sägiandes migh sådant hafva förnumet i Danmarck. Men de nekadhe dertill alle med een munn, och sadhe, att thet var een opdichtad calumnia, hvilket jagh och väl troor, att så i saningh ähr. Emellan them och Konungen i Danmarck ähr heller ännu intet klart, doch sadhe the sigh intet föghe passe derpå, uthan vele befalet Gudhi och tiidhen.

Doctor Johannes Wittius, om hvilken jagh rörer i min skrijfvelse till H. K. M:t, synes vara een beskedeligh mann. Han förgrep segh een gångh uthi sitt tal (det jagh märckte, att han gärne hadhe haft igen), att Hertigen till Churland, som nu ähr i Sverighe, skulle intet hafva betrodt Farensbech om sine befästninger i Churland, uthan sielf kunet alt intill denne dagh försvara och behålle them, hvar vår nådigste Konungh och Herre uthi sin skrifvelse icke hade befalet honom att efterkoma, hvad Farensbeck honom tillsäya skulle på H. K. M:tz vägne. Elleist mente han och, att Hertigen till Churland hade bättre kunet drifve sin saak, hvar han hadhe blefvet i Tysland qvare och icke så snart begifvet segh inn i Sverighe. Men han beslöt sitt taal dermedh, att han nu ville draga till de förnembste evangeliske furster i Tysland och fordra på Hertigens bäste, och sedan begifva sigh till honom inn uti Sverighe.

Käre Herr Cantzler, I skole vist förlåte Edher derpå, att jagh skall göre min yterste fliit uthi det, som migh ähr ombetrodd,

hälst mäden J. Rutgersius uthi sin andre skrijfvelse, som jagh bekom i aftons scent, försäkrer migh på Barnefelii godhe benägenheet, om hvilken månge farlige tidender här ähre uthsprijdde.

Jagh hafver haft mine budh alle dagar uthe till att förfahra, hvadh afskedh Konungen i Polens sendebudh skulle hafva bekommet aff Konungen i Danmarck. Men så ähre inge tidender dädan komne för mootväder skull, allenest varder berättet, att them härtill ingen synnerligh ähre skall vara vederfahren, och att the hafva legat där i Köpenhampn och tärt för deres eghne peningar. Jagh hoppes att fåå vettet i Hamburgh. Doctor van Diik är ännu intet ankommen. Jagh vill uthi den Helige Trefaldigheets nampn stelle min rese i morghen fort till Hamburgh.

Hvad Spinola vedhkomer, så hafver han een stor krigzhäär tillsamans, och efter såsom man förmener, så vill han något tentere anten emoth de Guleske landskaper, (ändogh Staterne ähre vakne opå deres siidhe) eller och emot de Hildesheimer, som ähre under Hertigen aff Brunswijk. Brock[h]us viste berätte migh, det Keysaren, Konungen i Behem och Maximilianus hadhe väll varet tillsamens uthi Dresden, men så hadhe der intet annet blifvet beslutet, än att framdeles skulle blifve aff dem hållet ett möte, der the ville samsättie sigh om een Romersk konungh.

Härmedh vill jagh beslute, och önske, att den Aldrahögste ville oppehålle Edher vedh godh helso och lifzmågho, så och gifve Edher styrckie, att I uthi edert besvärlige ämbete till månge åhr berömeligen kune uthärde, så att vij kunne finne hvaranen medh sunde och gladelige tidender. Capiteen Margaret är intet i Hamburgh, uthan hoss Margraffen till Ansbach. Så snart jagh komer till Hamburgh, vill jagh skrijfva honom till, och tillstella Peter Topson brefven.

Iterum vale cum uxore et tota familia. Aff Lübek den 10 Octobris anno 1617.

T. q. a. d. v.
J. Skytte mp.

Käre Herr Cantzler, sedan jagh dette breff skrijfvet hade, kom Doctor Wittius till migh, öfverantvardandes migh Staternes breff till K. M:t såsom och ett breff till Hertighen sielf, med den begären, att jagh Edher det tillskijcke ville, och att I ville fly Hertigen copierne aff Staternes breff, the jagh H. K. M:t tillsendt hafver.

---

24. Hamburg den 12 Oktober 1617.

S:s ankomst till Hamburg på resa till Holland, dit han snart hoppades anlända. Åberopar föregående bref. De inre oroligheterna i Holland båda intet godt för Sveriges underhandlingar. Vigten af att koppar i tid sändes till Amsterdam, och att riksdalrar anskaffas till Elfsborgs lösen. Om deponerandet i Lübeck af en penningesumma, som fru Anna Trolle donerat ad pias causas.

Salutem. Kiäre Her Cantzler, besynnerlige gode vän. I går kom jag hijt till Hamburg och begifver mig härifrån innan en tima eller två till Hålland med et Amsterdamsk skiep, som skall före mig till Enckhusen, efter pestis häftigt grasserer uthi Amsterdam. Och förmoder jag (nest Gudz hielp) snart vara der, efter vinden är nu godh. Eder cantzlibodh, som 4 vekur hafver varit på vägen utur Sverige, råkade mig her, hvilken jag denne schrifvelsse medgifver, opå det I måge vetta, hvad jag lijder opå denne min rese. Gud skall vara mit vittne, at jag ickie det ringeste momentum hafver försummet.

Elliest hafver jag schrifvit H. K. M:t till ifrån alle orter, såsom och Edher, efter såsom I varde förnimendes af mine breff, serdeles the jag hafver förskicket medh Birkholtz tienere ifrån Lybek den 5 Octobris så och med en Lybesk skeppere, Jochim Pettersson, den 10 Octobris sampt med flere breff ifrån Rutgertio. Om vinden så blifver beståendes, så komer jag innan tre eller fyre dager till Hagan och vill der med macht drifva opå alle saaker.

Gud gifve, att Staternes oenighet icke förhindre H. K. M:tz saaker. Om Barnefeld äre underlige aviser hijt ankomne, eftersåsom I hafve till at see af Petter Topsons schrifvelsse. Gudh gifve, thet vore inthet sant.

I vele och giöre den förordning, at the 1200 skeppund kopper måge kome till Amsterdam, och elliest rickzdaler der hema inväxlede, opå thet ickie något måtte Elfzborgz lössens tredie pensions afbetalning förhindra.

Jag hafver med flijt drefvit hos Borg[mestare] och Råd i Lybek, at the veela anama utaf Eder på renta de 1100 rickzdaler, som salig Fru Anna till Roma hafver gifvit ad pias causas. Män de sade sig vele taget uthi betenckiende. Och efter jag förmerker, at the inthet gerna giöra the Svenske något till villies, så är jag nu medh Petter Topson her till värke, at the måge blifve her i

Hamburg utsatte, efter såsom I utaff hans schrifvelsse vidare varde förnimmandes. Vill hermedh *etc.*... Hastigt af Hamburg den 12 Octobris 1617.

Johan Skytte.

Efter en samtida afskrift i Skytteanska arkivet i Upsala.

---

25. Leiden den 24 Oktober 1617.

Fortsatt berättelse om S. resa till Holland. Åberopar Rutgersii bref om utförandet af hans värf äfvensom S:s egna rapporter till K. M:t. Oron i landet hinderlig för penningeunderhandlingen. S:s afsigt att resa till Haag. Om underhandlingen genom kapten Margaret med Radziwil och Polackarne. Generalstaternas beslut att främmande sändebud skulle underhålla sig själfva vore för S. synnerligen olägligt.

Salutem. Kiäre Her Cantzler *etc.*... Såsom jag ifrån Hamburg nestförleden 12 Octob. gaf Eder tillkenne, det jag då achtade begifva mig siöledes till Hålland med et Amsterdamsk skep till Enckhusen, så drog jag samme dag 14 veke siös neder åt Ålfven, menn efter vedret blef mig emot, måste jag åter begifva mig till landz tillbake igen, först igönom Staden, sedan till Bremen, Gröningen, Amsterdam, så at jag igönom natt och dag är hijt till Leyden ankommen uthi denne besvärlige tidh, ickie uthan allsom störste omkostnad och förtäring, den 22 Octobris.

Hvad Rutgersius för mig här utrettat hafver, seger han sig hafva Eder tillförende låtet vette, och varde I elliest förnimmendes utaf min schrifvelsse till K. M., vår nådigste Herre och Konung, huru illa alle saaker här förevette*). Gud bettre, at med

---

*) Denna Skyttes skrifvelse finnes i afskrift i Skytteanska samlingen i Upsala och meddelas här nedan:

Johan Skyttes bref till Kongl. Maj:t den 24 Okt. 1617.

Stormechtigste, högborne Furste, *etc.*... Allernådigste Konung. Jag förreste ifrån Hamburgh denn 12 Octobris nestförleden och begaff mig medh ett Amsterdamisk skep till siös, men efter vädret blef mig emot, måste jag draga landvägen igenom stijft Bremen, Greffven af Åldenborgz landh, Embden, Gröningen, Amsterdam och är hijt till Leyden ahnkommen den 22 Octobris.

Straxt sende jag budh efter Johannem Rutgersium, hvilken min utskickede fann uthi Hagen, then ther och i gåår ähr kommen hijt till mig. Och ändoch jag hadhe förmodet, at han skulle hafva kunnet hoos de General-

Staterna så skall gå till. Han mener, Rutgers[ius], at, der han hade blefvet förr utsent, förän oenigheeten tog öfverhanden, skulle han hafva

stater kommit tillväga, at the hadhe velet assistere E. K. M:t medh een summa peninger till den tridie Elffzborgzlössns termins afbetalning, så förnimmer jag lijkväl af honom, doch öfver all förhoppningh, thet be[mäl]te Rutgersius ickie allenest inthet hafver hertill tordz och underståt sig at proponera något publice om E. K. M:tz begeren, efter såsom alle the, som E. K. M:t äre affectionerede, hafva dertill giffvit honom rådh, uthan förnimmer och, det vara aldeles orådeligit för de orsaaker skull, som han uthi sine åtskillige till Cantzleren schriffvelser hafver tillkenna giffvit.

Elliest förmerker jag, at hann derutinnen ingen menniskelig flijt haffver hafft ospart, och hadhe uthan all tvifvel något fruchtsambligit väl skulle kunnet utretta framför alle andre, hvar denne statz förbistrede och förvirredhe, så och bedröffvelige lägenheet, det ickie hadhe förhindret. Ty, allernådigste Herre, för den splijt, som dem emellan uthi religionen opkommen ähr, ähret nu så vidt kommit, at the ride uthi två hooper, och står elliest så illa till, så at, der Gudh ickie synnerligen oppenbarer några förlijkningzmedel, skulle theres respublica efter menniskelig dom snart falla, och de komme under sine fiender och träeldom igen.

Barnafeld haffver i några vekur ickie varet i Hagen, uthan oppehållit sig uthi Utrecht, bådhe för sin egen persons säkerheet skull såsom och dermedh till at bevijsa, at saakerne skulle väl bliffve nederlagde för hans frånvaru skull, det och så skedt ähr, efter ickie något synnerligit är i Staternes collegio vordet förrettet, medan han hafver varit borto.

Emellan honom och Greffve Moritz är en sådan ovillie, så att neppligen kan vara större. Barnafeld bliffver af den gemene hopen beskylter oppenbarligen, det han skall vara bestuckin utaff Konungen i Spanien, det han skall haffva kommit stilleståndet tillväga, landet till yterste förderff, det han skall haffva utöst alle landzens rijkedommar. Det tales här så illa om honom, at een må gruffva sig, men the, som honom gott unna, förmena, at han skall kunna försvara sig, och at det, som om honom sägz, skeer mest utaff avund.

Och såsom denne deres oenigheet är nu så aldeles inritin, så giör och hon uthi E. K. M:tz saaker stort hinder, ändoch jag (nest Gudz tillhielp) vill efter yterste förmögenheet gerne driffva, hvadh mig någonsin kan vara möijeligit till at giöre uthi denna deres önkelige och besvärlige regementztidh, efter såsom de och sielffve måste bekenna nu vara denn olägligeste tijden till at något gott utretta för E. K. M:tz skull.

Ickie deste mindre vill jag begiffva mig i mårgon bittideligen medh Rutgersio till Hagen, efter at jag i dagh här måste förtöva Hugonis Mysij tillkommelsse och sedan med besta flijt hörsambligenn framstella the ärender, som mig aff E. K. M:t nådigst äre tillbetrodde och opålagde. Och vill sedan innan några dagar låta E. K. M:t underdånligen förnimma, anten igönom Pedher Persson eller något annat vist budh, huru vidt man hafver kunnat komma med sakerne.

Och förmener Rutgersius vara fåfengt, at man tvertt emot Staternes rådh, som the privat hvar och een i sin stadh honom giffvit haffva, publice skulle begera någon hielp af them till den tridie pensions afbetalning. Och der det skedde, skulle det förhindra alle andre E. K. M:tz saaker.

nååt den tridie pension, men nu är det aldeles omöyligit. Doch gifver han förtröstning, at H. K. M:t kan väl nåå den 4, så frampt

Orsaker förebär han månge, först denn opkompne oenigheet, sedan at Staternes loffven hoos undersåterne för samma oenigheet skull är eendeles bleffven försvaget, at the ickie någon summa (så längie den träte opåståer) skulle aff them bekomma opå credit, hvilke och aff thenn gemeene hoopen bliffve beskyllte, at the landzens godha illa haffva förestådt. Elliest mener han och, at the inga peninger kunde bliffva mechtiga, med mindre the specialstater i Hållandh them utleggie, och det kann ickie skie, för än de bliffve framdeles i Hagen försambledhe, så bliffver sedan förseent, dessföruthan the, som tillförende haffve förstrekt Staterne deres penningar opå interesse, laga så, at the kunna nu fhå dem igen.

Summa, Rutgersius förmeener, at det är ingen förhopningh om, att E. K. M:t skall uthi denne hastigheet kunna nåå någon förstrekning till denn tridie pensions afbetaalning; doch medh denn förtröstningh, att, hvar denn opkompne tvist något nhär kann stillas, kann E. K. M:t bliffva af Staterne assisteret medh denn fierde pensionen, doch, så frampt at interesset opå de peninger, som i fiord här läntes, kann bliffva i åhr betalet medh en deel af denn koppar, som utskeppes ifrån Stocholm, och sedan sielffve huffvudhsumman tillkommende åhr, hvilket till at driffva och i vercket stella, seger han, vela någre månaders tidh behöffves, efter omnium ordinum animi in hac respublica populari måste dertill disponeres.

Så snart jag i dag haffver communiceret mine consilia medh Mysio efter E. K. M:tz instruction och befallningh (thenn jag förnimmer medh sin hela slächt mhere driffva opå E. K. M:tz saaker ännu någon annan) vill jag i mårgon (om Gudh vill) förfogha migh till Hagen. Och såsom E:s K. M:tz nådigste befallning ähr, at jag inthet af de peningar, som i Lybek ähre, skall låthe leffverere till Staterne, undentagendes interesset af de peninnger, som i fiord af them läntes, så skall thet och således bliffva effterkommit.

Och så snart jag haffver hafft audientz hoos them, vill jag försende Pedher Perssonn till Lybek medh Borgmestere och Rådz dersammestedz sampt Frantz Priinsterers och Elisabet Plönis försäkringar opå de hundrede tusendh rickzdaler. Och schriffve Lasse Benchtsonn och Petter Kruse med detsamme till, att ehvar Daniel Hansson ickie vore ahnkommen, att the bådhe desse hundrede tusendh rickzdaler så och det de elliest för kopperen bekommit haffve, äre fölgachtige igönom Dannemark inn i Sverige med dett aldraförste, så at summan kan uthi rettan tidh komma till Jöneköpingh.

Jag förmodher och underdånigst, at de tålffhundrede skeppundh kopper, som skulle försendes ifrån Stocholm till Amsterdam, ähre nu på väghen. Och det Gudh förbiude, at the ickie komme medh öpet vattn till Amsterdam, ville det falle E. K. M:t alt för svårt uthi een hast opfylle thenn summa derhemma medh rickzdaler. Menn hvar samma kopper (som jag visserligen förmodher) är på vägenn och kommer hijt, så äret så uthaff Rutgersio bestellt, at peningerne derfhöre skole straxt vara till redz, hvilke hann och igönom natt och dagh skall vara fölgachtigh öfver landh till Elffzborgh, efter såsom han och seger sig samma kopper hafva låthidt förasserere. Doch, der hann bleffve till siöes (det Gudh afvende), kann han ickie bliffve peningerne mechtigh, föränn efter tree månaders tidh efter köpmäns bruk och skick.

rentan af the förledne åhrs lente peninger blifver nu i höst och i rettan tid betalt, elliest inthet.

Han gifver och sin amico, som i Sverige ähr, stor skull, at han så är förledne sommar dragen herifrån och ickie bettre præpareret vägen, såsom och elliest varit försummeligit (!) och prostitueret sin myndighet. Elliest förmerker jag hans stora nijt, som han, Rutgersius, hafver hafft om H. K. M:tz saker, och befinner jag uthi sanning alle vara H. K. M:t affectionerade, och at H. K. M:t skulle hafva obtineret det, som H. K. M:t hafver begeret, hvar Staterne ickie hade råkat uthi denne stora vidlöfftigheeten, den deres stat merckeligen försvagar.

Jag begifver mig i mårgon, om Gud vill, till Hagan, der jag efter den trohetzplicht, som jag H. K. M:t är förbunden med, skal, så mycket Gud gifver nåden till, hörsambligen efterkomma, hvad mig nådigst oppålagt är.

För än jag förreste ifrån Hamburg, skreff jag Captain Margaret till, inneslutandes uthi min schrifvelsse bådhe H. K. M:tz memorial, så och H. K. M:tz breff både till honom och Radzewill och en copia af H. K. M:tz breff till bemäl[te] Radzewill sampt med en copia af Rikzens Rådz breff uthi Sverige till Rådet i Polen, med den begäran, at han ville med det förste schriffva H. K. M:t igen till, hvad han hade utrettet. Och efter Margaret var stadder uthi Ansbach, gaf jag Petter Topsson penninger till at låta leya et egit bud, som honom breffven skulle dersammestädz tillstella.

Hvad elliest passerer, skole I inan fhå dager förnima. Jag förmerker K. Her Cantzler, at Staterne hafve giort för någon tid

---

Jag försender E. K. M:t hermed tillhanda ett aftryck af denn oration, som denn Brijtanniske Sendebudh, then i Hagen residerer, hafver hafft till Staterna, aff hvilken E. K. M:t kan förnimma, huru deres splijt hafver tagit öffverhanden. Elliest berettes för fulla sauingh, at Konungen i Stoore Brijtanien skall och vara emot Staterne illasinnader. Staternes Sendebud, som i Parijs residerer, haffver schriffvit sine herrer till, att Konungen i Frankrijke skall haffva sagt till honom, att han (effter the visse tidender, som han hadhe förnumit derifrån) bore fhara derföre, at deres regemente skulle nu fhå en ända för deres tvedrecht skull.

Till ett beslut beder jag underdånigst, E. K. M:t nådigst ville alldeles sig försekra, at jag inthet tillfelle skall försumma eller någon lägenheet låtha gåå förbij, dermed E. K. M.tz ärender ju kunne blifva med then flijt och trohet af mig förrättedhe, såsom jag veet, at fäderneslandzens närvarendes lägenheet thet äsker och kräffver.

Vill hermedh haffva E. K. M:t *etc.*... Hastigt aff Leydenn i Hålland den 24 Octobris styl. vet. 1617.

sedan den ordning, at fremende herers sendebud, som till them försendes, skole sielfve underhålle sig uthi Hagan och icke hafve fridt. Det kommer mig illa till mätto, efter jag måste dageligen hafva dersamestedz till förtering etthundrade daler Hållendisk, föruthan det som elliest vill behöfves. Görer väl och schrifver mig till, huru med H. K. M:tz saker äre aflupit. Vale cum uxore nobilissima et tota familia. Lugduni Batavorum 24 Octobris styl. vet. anno 1617.

Efter en samtida afskrift i Skytteanska arkivet i Upsala.

---

26. Haag den 11 November 1617.

Åberopar föregående skrifvelser till K. M:t. Förvirringen i landet hindrade S. och Rutgersius att komma till något resultat vid penningeunderhandlingen. S. önskar, att lugnet återställdes, men afhåller sig från inblandning i religionsstriderna. Oldenbarneveldts person och hans förväntningar att erhålla någon gåfvor. S:s bekymmer för anskaffande af en lämplig sådan. Föräringar till andra Holländska statsmän. Elaka omdömen med anledning af den svenska kopparens uteblifvande. Begär den hemsände Peder Pedersons återskickande med snaraste. Hemställer om uppdrag att notificera Konungens kröning. Förbund med Danmark såges i Holland ogärna. Loford öfver Rutgersius.

Salutem et paratissima servitia. Välborne käre Her Kantzler, besynnerlige godhe ven. Jagh haffver alle vekor mäst en gång schriffvitt Edher till, sedhan jagh förreste ifrån Sverighe, serdeles ifrå Leiden den 24 October nästförleden. Om breffven ähre Eder tillhanda komne, kan jagh iche veta.

Huru alle saker här ähre afflupin, varde I aff min skriffvelse till K. M. vidare förnimmandes, then jagh någhott vidhlyftight haffver författat, efter jagh haffver achtat vara rådhsammare peccare in excessu quam in defectu*). Begärer flitelighen, det I

***) Detta bref finnes i samtida afskrift i Skytteanska samlingen i Upsala och meddelas här nedan:**

Johan Skytte till K. Maj:t den 11 November 1617.

Stormechtigste högborne Furste *etc.*.... Allernådigste Herre, jagh haffver esomoftast låthidt E. K. M:t igönom mine underdånige och ödmiuke schriffvelsser förnimma, hvadh mig haffver lidit medh min resa, och hvadh jagh på åtskilliga orter hafver kunnet utretta. Åhr i denn underdånige förhoppningh, det de skole vara komne uthi E. K. M:tz händer.

vele pro tuo singulari candore på dett bäste sättett excusera hoss H. K. M:t. Och effter i samma schrifvelse alle acta et discursus

---

Såsom jag gaff E. K. M:t ödmiukeligen tillkenna ifrån Leyden den 24 Octobris styl., vet., at jag ville dagen därefter begiffva mig till Hagen, så haffver jag och thet således effterkommit, männ, föränn jag förreste derifrån, schreff jag Barnafeld till, som då var i Utrecht, giffvendes honom tillkenna, det jag ickie allenest var utskickedt utaff E. K. M:t till de Generalstater med ahnlägne verff och ärender, uthan hadhe och helssning och breff till honom ifrån E. K. M:t, och förmälte der bredhevedh, att, der hans lägenheet så vore, åstundede jag högeligen, det han måtte komma till Hagen, eller, hvar det ickie kunde skie, att han ville meddela mig een recommendationsschrifft till några af sine godhe vänner, som här i Hagen residere. Män han kom sielf till Hagen två dagar derefter, sedan jag var hijtkommen. Generalstaterne skickedhe emot migh till Leyden een utaff deres vagner, män, när jag hadhe rest två mijler ifrån Leyden, och inthet mere än een mijl hade igen till Hagen, mötte mig H. F. N:de Greffve Moritz uthi egen persoon, sittiendes uthi een vagn och hoos H. F. N:de H. F. N:des brodher, Greffve Hindrick, tillijke medh den gamble Prinssen aff Porttugall och två hans sönner, desslijkest Greffve Wilhelm, som är Gubernator öfver Westfrieslandh och Gröningen.

H. F. N:de steg utur sin vagn och undfick migh medh liuflige åthäffvor, män, sedan jag hadhe giort deruthe i marcken opå E:s K. M:tz vegner till H. F. N:de een kort helssning och tackseyelsse för den beviste courtesia, begerte H. F. N:de, dett jag ville settia migh opå H. F. N:ds vagn, dijt the andre prinsserne och Greffve Wilhelm tillijke satte sigh. H. F. N:de och the andre herrerne giorde migh på E. K. M:tz vägne den åhra, at the följde mig till E. K. M:tz ordinarii ambassadeurs Jacob von Dijks huss, det mechte kåsteligit är, och deropå han, Dijk, myckit haffver spenderet, dijt jag och var logeret.

Jag förnam sedan, at H. F. N:de sellan plägar bevise någor sendebudh den åhre, at H. F. N:de så långt hadhe dragit ut emot them, män efter the Generalstater och H. F. N:de ville låthe see, at the E. K. M:t respecterede framför alle andre, hafve de då beslutet, at H. F. N:de skulle sielff undfhå mig deruthe. Och sanningen till at seye, (effter mig och dessföruthan såsom en tienere egner och böör, underdånligen, doch uthan nota adulationis, giffve E. K. M:t om alle saaker tillkenne, serdeles medan jag är i denne lägenheet stadder, efter såsom jag och veet vara E. K. M:tz vill[i]e och befaldningh och andre herrers sendebudh det i lijke måtte giöre), så åhr E. K. M:t här så väl hoos alle i gemeen såsom i synnerheet bådhe [hos] H. F. N:de och de andre herrer, jemväl hoos de fremmende herrers här residerende, Konungens af Frankrijke, Konungens af Stoore Brijtanien och de Venetianers sendebudh så respecteret, att jagh derom nogsampt ickie schriffva kann, hvilket the, när de esomoftest hafve efter ett gammalt skick och bruk besökt mig först och jag dem sedan igen, ickie allenest medh ceremonier och åthäffvor uthan och medh sielffve orden hafve detsamma bekrefftet.

H. F. N:de Greffve Moritz hafver esomoftast kallat sig E. K. M:tz underdånige tienere, i lijke måtto H. F. N:de Greffve Hindrick. Generalstaterne haffve detsamma uthi deres visiter och besökninger låthidt påskine. Denn Französke sendebuden, som här residerer, haffver för någon tidh sedan sagdt

åhre i dett nämmeste författade, vill jagh Edher dermed inthet vidare bemöda, uthan Edher det haffva remitteret.

---

till Danielem Hensium, thenn E. K. M:t hafver föråhrat medh een gulkådh och medh then tittell, at han skall vara E. K. M:tz och Regni Sveciæ historicus, att han, Sendebuden, trodde, att ingen Konungh nu vore till, som man mere måste och kunde afhålla, åhn som E. K. M:tt.

Och såsom jag ickie uthan allsomstörste glädhie (dett Gudh kenne) sådant höörer om E. K. M:t och E. K. M:tz person och höge reputation här uthan landz, så vill jag och hafva af Gudh denn allerhögste önskat, att thenn samme måtte mher och mher tillvexe och förmeres, serdeles att E. K. M:ts lifstidh måtte ännu till många åhr bliffve förlängder, opå det at, såsom E. K. M:t hafver igönom Gudz kraftiga bijstånd lyckeligen och vääl begynt komma de Svenskes stat till rette igen, att E:s K:e M:t måtte och detsamma till een högberömelig eendhe fullborda och continuera.

Samma dagen om afftonen jag kom till Hagen, och de andre herrer hade valediceret migh, hadhe aldraförst thenn Engelske Sendebuden sitt budh till migh medh helssningh, begerendes till at besökie migh dagen dereffter, som var den 26 Octobris opå een söndagh, hvilket ochså skedde.

Generalstaterne sende och samma dagh tre utaff deres medel till migh medh helssningh och vänlige tillbudh, och vore deres nampn Her Magnus, deputirter ifrån Zelandh, Her Nicolaus Vogt, deputirter ifrån Gellerlandh, så och Herr von Dyssenn, the ther hadhe tillförendhe låthit bruke sigh uthi E:s K:e M:ts saaker, och the två första hadhe förbundet opå Staternes och deres provinciers vegner medh underschriffuit, hvilke och ickie allenest flijtigt frågade om E. K. M:tz stat, uthan och på min begeren och ahnhållande tillsadhe, at jag skulle fhå audientz dagen dereffter uthi deres samquämbd, som var denn 27 Octobris.

Denn Venediske Sendebudhen hadhe och samma dagh sitt budh med tillbudh, att han ville besökia migh, hvilket och sedan skedde. När ellofva slogh, kommo åter för[bemäl]te tre staternes deputerede medh två vagner till mig och ledsagede migh till Generalstaternes försambling. Och vore många aff Staterne tillstädhes, serdeles efter flere extraordinarie residere åhn elliest för denne religionsstrijden skull.

När jag ville begynna mitt taal sittiendes, begerte af mig Her Magnus, som då den vekan efter ordningen var president i Generalstaternes collegia, att jag ville lithedt haffva fördrag dermedh, till dess H. F. N:de Greffve Morits och Greffve Willhelm kunde komma medh tillstädes, hvilke och straxt derefter komme.

H. F. N:de satte sigh vedh denn eene ändan vedh ett långt bordh och der bredhevedh Grefve Willhelm och runt omkringh bordet absque ullo discrimine et respectu de andre Stater. Männ jagh satte migh efter Staternes begeren mitt vedh bordet och tvert öfver migh på andre sijdan be[mäl]te president Her Magnus.

Minn proposition lydde denn dagen om helsningen, om freden, giordh och opretted emellan E. K. M:t och Stoorfursten i Rysslandh, så och huruledes E. K. M:t var dette åhr vorden trängder af Konungen i Pålen och de Påler till at grijpa till defensionskrigh. Uthi alle desse punchternes framstellande haffver jag mig rettet efter E. K. M:tz medgiffne instruction. Och

Den tridie pension belangande hafver bådhe Rutgersius och jugh giordt (dett Gud känner) vår ytterste flijtt, men deres olaghlige och förbistrade stat haffver alla godha sacher förhindratt.

ofiererade jagh då Staterne ickie allenest på Tysko thenne afskrifft, som migh var medgiffven ifrån Sverige, lydendes om freden i Ryssland, uthann och visse copier af de breff, som emellan E:s K. M:t och Konungen i Pålen vore några åhr borttåt vexledhe, desslijkest copier på Tysko af Konungens i Pålen tvenne patenter anno 1615 och i åhr utgiffne.

Isynnerheet viste jag them in originali dett patentet, som Konungen i Påålen i denne sommer haffver låthidt utspride, det jagh i Lybek bekom, bevijsendes dermedh, att E. K. M:t hadhe gerna suttit stilla, hvar Konungen i Pålen ickie hadhe i åhr några reesor denuncierat krigh, medh fleere dertill tiänlige ordh, effter såsom af mitt taal (det jag dem sedan effter deres begeren schrifftligen måste öfverantvarda) videre åhr till att see.

Isynnerheet urgerade jag det vedh ändan på mitt taal, att, efter E. K. M:t nu var nödtrengder till att verie sigh, att de då ville efter det oprettede förbundhz lydelsse giöre E. K. M:t merkelig assistens. Och till ett beslut sadhe jag migh haffva utaff E. K. M:t i befaldningh att framstella för them något uthi förtroligit vijs, och begerede fördennskuldh, att the ville förordne några utaff deres medel, hvilke jag sådant kunde optäckie.

Sedann mitt taal var således ändet, lutte the på alle sijder om migh hoffvudenn tillhope. och Presidenten svarade på alles vegner kortteligenn, att the Generalstater hadhe nogsampt förstådt E. K. M:tz godhe affection och benägenheet emot sig och deres stat medh myckin lyckönnskningh och vänlige tillbud. De vore öffvermåtten gladhe, att freden var oprettet emellan E. K. M:t och Storfursten i Rysslandh, then the önskedhe måtte bliffva beståndigh och långvarigh.

Och såsom de ickie allenest nu utaff min sermon öfverflödeligenn hadhe förnummit de Påveskes, Konungens i Pålen och Konungens i Spanien stämplinger och företagende emot E. K. M:t och denn evangeliske hoopen, uthann och jämväl tillförende, så ville de och (så myckit dem stodhe tillgiörendes) them förhindra, emotstå och afverie, medh denn tillseyelsse, at jag ickie allenest framdeeles skulle bekomma svar och resolution opå mine framstelte punchtar, uthann och at the ville deputera några utaff deres medel, som mig skulle besökie och aff migh förnimme, hvadh jag videre kunde haffva till at proponera.

Greffve Moritz och Greffve Willhelm till Nassaw ledsagadhe mig neder för trapporne och intill min vagn, män de tre aff Staterne, som mig ifrån mitt losamente fölgachtige vore dijt op, fölgde migh åter tijt neder igen och blefvo hoos migh till måltidz.

Dagenn dereffter, som var denn 28 Octobris, förfogade jag mig åter till håfvet till H. F. N:de Greffve Moritz, helsandes H. F. N:de opå E. K. M:tz vegner och öffverantvardendes H. F. N:de E. K. M:tz migh medgiffne schrijffvelsse. H. F. N:de optog denn medh allsomstörsta reverentz och utloffvadhe, det H. F. N:de ville migh assistere uthi alt thet, som H. F. N:de vore möijeligit.

H. F. N:des discourser gingo förnemligen ut på det Liflenske kriget, i synnerhet på Farensbek, huruledes hann skulle haffva sigh emot E. K. M:t

Hvadh de andre saker, som ännu stå tilbake, vedkommer, skall inghen flijtt (näst Gudz hiälp) på min sidha manquere, om

---

förehållit, och att tidender vore kompne till Hagen, det Farensbek hadhe förmeent at locke E. K. M:t till Dynnemynd och sedan öfver all förhoppningh velet fengzle E. K. M:t. Män jag svarade deropå Hans F. N:de det, som dertill höörde.

H. F. N:de talte och om Konungens i Dannemark onde affection emot desse provincier, och at thet hadhe långesedann varit rycktbart, att han (Konungen) skulle hafva något förhänder medh Konungen i Spanien emot them.

I synnerheet badh jag H. F. N:de, det H. F. N:de ville hoos Generalstaterne dertill förhielpa, att E. K. M:t måtte nu blifva af them undsatt medh den tridie pension, giffvendes tillkenna denn stora fhara och skadha, som dermedh ville föllie, hvar terminen ickie bleffve hållen. H. F. N:de lofvadhe sig vele saaken hoos Staterne till det beste förfordre, män hann frågade migh och straxt, om jag trodde, at E. K. M:t skulle bekomma Elffsborgz befästning igen, sedann peningerne vore fullkommeligen betalte. Dertill jag svarade, at jag thet vist trodde.

H. F. N:de beklagadhe sig och för migh, at deres stat var mächta förbistrat för denn opkompne träta uthi religionen, doch, såsom H. F. N:de derbredevedh förfeechtadhe sin meningh, seyendes, at vederparterne ickie ville till något nationale concilium, uthan hvar provincia ville uthi detta fallet vara souverain och allenest tillstädhie ett provinciale concilium, derutinnan man måtte denne oenigheet disputera och slijte, så förmodde H. F. N:de, att Gudh denn aldrahögste skulle oppenbara några dertill tiänlige förlijkningzmedell.

Denn 29 om mårgonen besökte jag Barnafeld, then jag på E. K. M:tz vegner helssadhe, och begerte, det han ville (efter såsom E. K. M:t hadhe altidh hafft och ännu hadhe det gunstige och visse förtroendet till honom) låte vare sig E. K. M:tz saaker till det beste recommenderade. Jag förtalde honom punchtevijs, hvadh jag hadhe allereda hoos staterne proponeret, och hvadh jag ännu achtadhe för de deputerade till at proponere.

Om det Danske förbundet discourrerade jag medh honom lenge bådhe pro et contra och ex qua occasione. Konungen i Dannemark hadhe det sielff E. K. M:t föreslagit. Män han svaradhe migh, at han för sin persoon intbet befunne rådeligit, att man om samma förbundh något skulle denne gången och uthi denne deres förvirrede stats lägenheet publice derom framstelle, effter det lätteligen skulle komma ut, hvad af mig således framstelt bleffve, uthi een sådan ordinum generalium extraordinem myckinheet. Och ibland annat sadhe han: Non sit alterius, qui suus esse potest.

Doch meente hann, at E. K. M:t kunde väl ingåå medh Konungen i Dannemark ett sådant fœdus, som ginge der ut opå, att E. K. M:ter skulle giöra hvar annan reciproce hielp, serdeles emot Konungen i Pålen, doch så at derföre på ingendere sijde någon vedergällningh skulle fordres, efter såsom de stater hadhe ingådt medh E. K. M:t ett sådant förbundh, i lijke måtto medh Hensseståderne och Churfursten aff Brandeburgh och andre, såsom och at ickie något hus, befestning eller landh måtte giffves och setties i underpant.

Hann afrådde och, att man nu denne gången ickie myckit skulle thala om förstrechningh till denn tridie Elffsborgzlösens pension, efter man ändå

de här elleist konne någott littett förena sigh, effter såsom sielffve corpus Reipublicæ åhr vell behållet, och alle deruthinnen komme

den uthi een sådann hastigheet inthet skulle kunna nåå för månge vichtige orsaaker skull och sadhe, at thet hadhe bort vara långe sedan sökt, effter såsom jagh och förnimmer, at Mysius haffver allerede för månge månader sedan schriffvit derom till Sverige och brefven öfverantvardet Dijkio, män the skole vara seent framkomne.

Jag replicerade och gaff tillkenne then stora fhara och skadha, som E. K. M:t och rijket skulle tillstunde och vele hängie öffver hufvudet, hvar E. K. M:t ickie bleffve dermedh undsatt. Män han svarade, att them var een omöijelig tingh denne gången, och skulle elliest, hvar man myckit derom talte, förhindre och tillbakasettia andre E. K. M:tz saaker. Doch ville han dertill förhielpe, att E. K. M:t måtte ännu behålle the penninger inne medh sigh, som E. K. M:t hadhe länt förledne åhr, allenest E. K. M:t betallte interesset.

Elliest begynte hann och till at taala om deres förbistrede stat, i synnerheet de absoluto illo æternæ reprobationis decreto, som vederparterne hadhe, emot then heliga schrifft och skääl nu med Calvino och the andre puritaner een lång tidh försvarat, seyendes derjempte vedh, at sådan var een förfhärlig lhära, och at hon medh rette ickie borde tolas och lijdas uthi Gudz församblingh. Och ändoch bådhe hann och de, som medh honom hölle, hadhe velet underkaste sigh ett provincialconsilio, effter theres frijheter, statuta och leges dett formåtte, helst mädan den ene provincien bådhe uthi sådane och andre fall ickie vore denn andre underkasted, lijkväl hadhe de ändå så vidt inthet kunnet bringe.

Och såsom jag berettede honom, det E. K. M:t hadhe giffvit mig i befallning, at jag och uthi läglig tidh skulle hielpe till at afstella denne opkomne sp[l]ijt och oenighet och förmhane them samptligen till sämie och enigheet, dertill jag och tillbödh migh at vele giöre mitt beste, hvar han det för rådsampt achtade, så behagadhe det honom öffvermåtton, doch badh hann, at thet ickie måtte skiee och af mig företages, förrän jag framdeles komme igen uthur Engelandh och de stridende parters animi vore lithet bettre disponerede. In summa, jag förmerkte inthet annat utaff hans taal, discourrser och åthäfvor, änn at han ju gerne ville förfordra E. K. M:tz ärender, så myckit hoos honom någonsin stodhe, dermedh togh jag mitt afskiedh ifrån honom den dagen.

Samma dag besökte jagh Greffve Wilhelm och Greffve Hindrick. De giorde gode löffter och tillseyelsser, som alle skulle lände till E. K. M:tz saakers förfordran hoos de Generalstater, i synnerheet utlofvade Grefve Willhelm, at, hvar han finge någon befallningh utaff de Generalstater at skicke E. K. M:t någott krigzfolck tillhands ifrån de orter, der han hadhe sitt gouvernement, skulle det medh all flijt blifve stellt i vercket.

Greffve Hindrick frågadhe mykit om dett Liflenska kriget, om E. K. M:tz exercitiis, seyenndes runt ut på sin hållendesk (effter såsom och Hållenderne berömme sig deraff, att H. F. N:de åhr een boren Hållendere, födder uthi deres stadh Delfft), det H. F. N:de hadhe förnummit, at E. K. M:t skulle öfve sig uthi allehanda konungslige berömmelige exercitiis och altidh gåå medh hvar dagh till rådz och bliffve der sittiendes heela dagerne igönom Serdeles gaff H. F. N:de och tillkenna om den reputation, som E:s K. M:t

öfverens, att man för dene religionsträttan skull icke skall öffvergiffve dett gemene bästa, uthi hvilken trätta jagh migh icke uthi

---

hadhe nått bådhe här i landet så och annorstädes hos fremmande herrer och potentater i synnerheet uthi sine unge Åhr.

När H. F. N:de och ibland annat skämtachtigt taal frågade om E. K. M:tz ålder, och elliest om E. K. M:t ickie täckes snart till at see sig om een dråttningh, svarade jag honom dertill, att E. K. M:t hade härtill hafft medh andre bruder till at skaffe, serdeles medh de ryske befästninger, så at E. K. M:t ickie hadhe hafft någon tidh till att tänckie opå det andre. Och berettede deremot igen H. F. N:de, det jag hadhe tillförende esomofftast förnumit såväl som opå denne min resa, at H. F. N:de skulle och hafva slagit sine tanckar, hug och sinne till giftermåhlshandlinger, dertill jag för min person ville hafve ödminkeligen önsket H. F. N:de myckin lycka. Män H. F. N:de sadhe, at thet hadhe väl varit förhänder, män så vore thet nu aldeles uthslagit, doch nampngaf H. F. N:de ingen.

Och såsom jag förnimmer, så är gifftermålet medh Landtgrefvens dåtter förnembligen och mäst för denne orsaaken skull vordet utslagit, att Landtgreff Moritz haffver ståt der på, at Greffve Hindrick skulle förskriffva sigh, at the barn och arfvinger, som H. F. N:de kunde bekomma medh Fröken Elisabet, skulle allenest ärfva land och godz efter H. F. N:des dödelige frånfelle och ickie någre fleere H. F. N:des barn, som H. F. N:de elliest på all händelsse till eventyrs medh andre sine gemåhler kunde bekomma, hvilket Greffve Hindrick inthet haffver velet undergåå.

Denne 30 Octobris kommo till migh sju deputerede af de Generalstaters församblingh, ehn af hvar provincie, ibland hvilke vore och de tree, som tillförende hadhe varit hoos mig, begärenndes, det jag ville giffve dem tillkenne, hvadh jag videre hadhe till att framställa.

Denn förste punchct, som jag då framstellte, var om det Danske förbundet. Och gaf jag dem ickie allenest tillkenna (lijkasåsom jag giorde Barnafeld), uthaff hvadh tillfälle sådant hadhe blefvet af Konungen i Dannemark begäret, uthan och förelaas them copier aff the breff, som emellan E. K. M:t och Konungen i Dannemark äre växlade, hvilke copier jag af svenskan på tyskan haffver afsatt, och derhoos alle de skääl och motiver, som kunde beveka E. K. M:t dertill så och ifrån, efter såsom och jag alle sådane skäel in utramque partem hadhe schrifftligen författet och för them efter then muntlige deduction allenast oplaas, och ickie någon copia deraf meddele ville, efter Barnafeld hadhe rådt, att man denne punchtz tractation skulle hemligen hålla, så myckit man kunde. Män så täcknade the lijkväl för sigh mine rationes på ett paper så korttligenn, det jag them ickie kunde vägre, doch lofvade the ther beredhevedh, at the ville denne saak hemligen hålla och hoos sig sielffve öffverväge.

När jag och ibland andre rationes och motiver, hvarföre Konungen i Dannemark skulle vele dette fœdus åstunde, införde dette motif, at dermedh till eventyrs söcktes, att dett förbundh, som vore oprettet emellan E. K. M:tt och Staterne, skulle kunne medh tiden således bliffva oplöst och till inthet giort (efter såsom de och sielffve väl viste, att Konungen i Dannemarck hadhe inthet behagh hvarken till dette förbundh eller och till det, som the hadhe med Hänssestäderne oprettet) såge the opå hvarandre och sadhe, at Konungen

dett ringeste haffver velet inlåte, effter jagh förstoor, att den Britannische sendebuden haffver dermedh liten tack förtient hoss mesteparten, isynnerhett hoss Barnafeldium och hans anhangh.

---

i Dannemark det väl skulle sökie, effter såsom the och väl viste, att hann ingen godh affection bore till them, doch oförskylt, och elliest vore Konungen i Spanien affectionered och dess föruthan altidh hadhe dem på tungan. De trodde och väl, at hann skulle sökie orsaak till at behålla och meer och mher incorporera sig Elffzborgh. Effter långe discoursus och elliest the förenemde copiers föreläsande och öffverwägande sadhe the sig denne puncht vele taga uthi een godh och noga deliberation, efter then var af ett stort importanz.

Till thet andra framstellte jag och samma gången om den undsättningh, som E. K. M:t begerte af Staterne till at afbetala denn tridie Elffzborgz löss[ens] pension, förmälandes, at Johanni Rutgersio, E. K. M:tz Hoffrådh, och mig var giffvit uthi befaldning af E. K. M:t, att vij straxt skulle betala med interresset denn summa, för hvilken the allenest hadhe interponeret deres fidem, den vij och sadhe oss hafva tillstädes, med den begeren, att de Generalstater ville deremot igen komma E. K. M:t till undsettning medh denn tridie pensionen, för de skäel och orsaaker skull, som jag ickie allenest muntligen uthan och schrriffteligen them då förestellte.

Jag begerte och samma reesa een ändeligh förklaringh på min förste proposition om assistenz och undsättningh. De tillsadhe sigh vele E. K. M:ts begeren hoos Generalstaterne på det beste sättet ahndrage och sedan vette migh svar.

Samma dagh præsenterade jagh uthi några af de förnembste Staters närvaru Hugoni Muys von Holy denn gullkäden sampt det ridderbreffvet, som E. K. M:t nådigst hafver honom velet tillskicke, medh denn solennitet och ordesätt, som dertill höffdes. Hann giorde E. K. M:t een underdånigh tackseyelsse, och, som jag dageligen förnimmer, låther hann sig mycket vårda om E. K. M:tz saaker, at the måge haffva en godh framgångh, ähr och elliest här i landet myckit afhållen.

Denn 31 besökte Greffve Wilhelm migh uthi mitt losamente och förklarade sin villige tienist emot E. K. M:t. Och efter jag ifrån denn 31 Octobris intill denn 4 Novembris ingen communication kunde haffva medh de Generalstaters deputerade, efter the elliest sadhe sig vara förhindredhe medh andre saakers bestellande, haffver jag emedlertidh, som var denn 1 Novembris, besökt de fremmande herrers och republikers sendebudh, hvilke medh månge ord gåffve tillkenna denn gode affection, som deres herrer skulle draga till E. K. M:t och E. K. M:tz statz välferd och förkofring. Isynnerhet sende mig den Engelske till een present ett stort faat medh engelsk ööl, tillbindendes sig elliest vele vara mig till villies bådhe här så och i Engelandh, och giorde migh den berettelsse derhoos, at hann allerede hadhe aviseret sinn Konungh om min tillkommelsse.

Denn Fransöske tillbudh sigh (der mig så behagede) ville hann igönom sin schriffvelsse till sin Konung berede vägen, att, der E. K. M:t ville framdeles bruke hans herre till een underhandlere uthi the tvistige saaker, som äre emellan E. K. M:t och Konungen i Pålen, skulle hans Konungh gerna E. K. M:t derutinnan gratificere; och berömde derbredevedh sin Konungz höge

Barnafeld var en tidh, förän jagh kom hitt, borta. Medan hafva de utsprenght om honom gruvelige lögner, sed discussit

---

vijsheet och förstånnd. Och såsom jag ickie haffver någon befallning aff E. K. M:t till att anmodhe honom om något sådant, så tackadhe jag honom allenest och sadhe migh vele tagat ad referendum.

Denn Venediske Sendebudh repeterade denn venskap, som E. K. M:tz salige högtäradhe Her Fadher hade hafft medh den Venediska republica och skällte opå Konungen i Spanien, som nu nyligen hade begynt fhöra krig emot the Venediger.

Greffe Ennos af Ostfrieslandh commissarier, fyre, som här liggia och försvara deres saak emot Kniphusen, H. N:des undersåte, vore och samma dag hoos migh, begerendes, det jag ville (när lägenheeten så gåffves) recommendera deres herres saak hoos de Generalstater, efter denne Kniphusen utan orsaak hadhe på det häftigeste injurierat H. N:de, och denne träte borde slijtes in Camera Spirensi, der H. N:de medh sine undersåtere hadhe sitt forum competens och ickie här i Hagen.

Denn 2 Novembris höltt Frijherren von Wäsenberg ett pancket, till hvilket hann lätt biuda migh och de förnembste af Staterne, E. K. M:t till åhre. Admiralen von Opdam, som uthi E. K. M:tz salige Her Fadhers tidh var sendebudh till Sverige i danske feyden och skulle i åhr haffva dragit medh the siu orligskep till E. K. M:t, var der och medh tillstädes. Han begynte giöra sig något vredh emot the andre Stater, att honom ickie hadhe bleffvet tillstat at fortsettie sin reesa, sedan han så länge hadhe leget vederrede, förmeenendes sig haffva kunnet giöre E. K. M:t då godh tienist, serdeles hadhe han velet försökia sin lycko till att emportere Riga. Och der honom det ännu bleffve befaled, ville han af hiertat gierne draga till Sverige, igönom Öresundh fastänn Konungen i Dannemark thet misshagedhe.

Denn 3 Novembris kommo till migh två utaff assessoribus uthi det Stora Rådet, vedh nampn Herren utaff Asperen och Herren utaff Honner, och frågadhe mig, om E. K. M:t skulle ickie ville inlåte sig uthi handell medh them, at the såsom principaler, doch medh andres tillhielp, måtte för ett redeligit och billigt kööp behålle på någre åhr tillgiörendes all denn kopper, som falle kunne uthi E. K. M:tz konungerijke, undentagendes thenn, som E. K. M:t der i Sverige sjelf kunde bruka. Deremot igen ville the uthi rettan tidh låthe leffverere E. K. M:t godhe ricksdaler anten uthi Amsterdam eller uthi Hamburgh, och så laga, att, sedan contracten emellan E. K. M:t och them vore sluten, at the Generalstater skulle thenn och ratificere, opå det att E. K. M:t skulle haffva så myckit större orsaak sig deropå at förlåte.

Jagh badh dem schrifftelig giffve deres mening tillkenna, och medh hvadh vilkor de een sådan contract ville ingå, sedan ville jag säga them svar, och, hvar conditiones vore E. K. M:t drägelige, ville jag medh Rutgersio slute medh them deropå ett a[f]skied och det tillskicke E. K. M:t. Hvar det misshagede E. K. M:t, skulle alt det, vij giordt hadhe, ingendere parten vare till förfång, uthann alldeles dödt, krafftlööst och casseret.

Desse persooner äre utaff godh förmögenheet och qualitet och kunne (uthann tvifvell) medh Mysij och andres tillhielp stellat i vercket. De sadhe till ett beslut, at de ville förfhata deres meening schrifftelig och sedan innan någre dagar låtha mig seet.

omnes nebulas sua præsentia. Han haffver nästan sådana åtheffvor och mores som gamle och framledne Christian Frijs uthi Danne-

---

Denn 4 Novembris kommo åter till mig de siu deputerade af Generalstaterne och sadhe sig haffva med beste flijt öfverväget de tvenne them af mig för några dagar sedan förestellte punchtar, hvilke de ånn hertill ickie hadhe velet eller kunnet proponere in Collegio Generali, effter the befruchtade sigh, at thet skulle komma ut, helst medan så månge Stater på denne tijden extraordinem utaff alle provincier vore der tillstädes. Och sadhe the sig hålla för rådsampt (efter såsom the och detsamma hadhe communiceret medh Barnafeldio, och han i lijke måtto hadhe befunnet rådeligit, det Barnafeldh för mig dagen dereffter, som var denn 5 Novembris, thenn tidh jagh besökte honom, sielff berettede), att mann ännu på någon tidh tillgiörendes, bådhe för bemälte orsaak, så och at then religionsträte något kunde stille sigh, hadhe medh them fördrag at låte så alle ther aff vetta.

Menn effter E. K. M:tz medgifne instruction innehåller, at jag skall med det första förfhara Staternes betenckiende om det Danske förbundet, helst medan E. K. M:t haffver sig så vidt inlåtet medh Konungen i Dannemarck, att E. K. M:t haffver allerede bevilliet till ett möte at hållas på gräntzen, så dreff jagh deropå bådhe hoos them såsom och hoos Barnafeld (hvilkens rådh E. K. M:t nådigst befaller mig till at föllie), att jag måtte då bekomma aff them theres betenckiende, hvilket jag E. K. M:t tillskicka kunde, effter tiden ingen drögzmåhl ville lijde.

Och var fördennskuld deres så väl som Barnafeldz endtlige resolution denne: att the mente rådsampt vara, at E. K. M:t skulle nu först igönom migh låthe ahnhålle hoos Konungen i Brijtannien, att ett generalförbundh måtte oprettes emellan E. K. M:t, Konungen i Britannien och Konungen i Dannemarck, så och andre evangeliske furstar och respublicker, förnembligenn dirigered emot Påven, Konungen i Spanien och Konungen i Pålen, och att Konungen i Brijtannien täcktes först schrifva Konungen i Dannemark till derom, såsom utaff sit eget bevogh, hvilket skulle och haffva större anseende medh sigh, och de sedann deste snarare komma i samma generalförbundh medh E. K. M:ter samptligen, det och sedan lätteligen skie kunde, efter the thess föruthan vore i förbundh medh Konungen i Brijtannien och andre Tyske furstar.

Der nu Konungen i Dannemarck ville opå det tillstundende mööte ingåå ett sådant generalförbundh och emot förme dirigered, funne the thet alldeles vara rådeligit, ändoch the befruchtede sig, att Konungen i Dannemarck ickie skulle dertill vele förstå eller något sådannt acceptere. Och hvar så skedde, och E. K. M:t ickie deste mindre ville trachtera medh Konungen i Dannemarck om ett specialförbundh emot Konungen i Pålen, så ville the samptligenn aldrig rådhe dertill, att E. K. M:t skulle settia Konungen i Dannemarck något till underpant för omkåstnaden och elliest på något sätt inlåthe sigh medh honom, som kunde förorsake disputer framdeles, uthann heller så stellat. att man på bådhe sijdor skulle assistera hvarannan, uthann vedergellningh eller och aldeles cum honore uthsläåt.

Bemälte Generalstaters siu deputerede sadhe sig och haffva öffverwägit denn andre min punchbt om denn tridie pension. Och effter såsom de funne aldeles orådeligit, at E. K. M:tt skulle nu uthi denne orolige tiden sollicitere

mark. Med migh haffver han humanissime converseret, spe consequendorum munerum a R:a S. M:te, effter såsom Rothgersius

---

och ahnhålla hoos Staterne om samma tredie pension, så hadhe the ickie heller för några orsaker skull ännu velet denne punchten proponera för deres samptlige collegis, föränn the ju skulle yterligare communicera medh migh derom. Och föregåffvo, att thet voro fast bettre, at jag nu till een begynnelsse allenest publice begäradhe prorogationem solutionis opå de etthundredefemtio tusen rickzdaler, E. K. M:t här i fiordh länte, och ville the thessförutban in Collegio Ordinum medh thettsamma fulle framstella om tridie pensionen, så frampt the funne thet rådeligit, hvilket the sadhe sig giöre E. K. M:t (thenn the elliest giorde till tiänist) till bäste och de andre E. K. M:tz saaker till större förfordringh.

Och såsom jag medh alffvar och allsomstörste flijt gaff tillkenna den olägenheet, som rijket skulle rååka uthi, hvar E. K. M:t ickie bleffve undsatt medh den ringe summa, som E. K. M:t begärte, då bekende the för migh, at theres ærarium var myckit förblåttat af det the hadhe måst bethala Konungen i Britannien, och elliest hadhe Konungen i Frankrijke hållit inne med sigh några tunnor gull, som the vore vhane bekomma uthur Franckrijke, till at aflöne det Französiske krigsfolcket medh, föruthan månge andre rationes.

Och sanningen till at seya, denn splijt i religionen giör een sådan ovillie emellan Generalstaterne och de andre particularstaterne, serdeles i Hålland, at the äre inthet hoos them mechtige till at fhå någre peninger opå credit, haffva ickie heller sielffe många i förrådh. Een part räckna effter, at Generalstaterne haffva någre åhr bortåht länt af provincierne opå deres credit så månge tunnor gull, för hvilke de vele hafva räckennskap.

Elliest haffve och någre stater, som E. K. M:t väl villie, låthidt sig förnimme emot Rutgersium, att det vore fast bättre, at inthet nu om tredie pensionen bleffve publice proponeret bådhe för denne orsaaken skull, att man derigönom skulle komma uthi een vhana till at något vägra E. K. M:t, såsom och derfhöre at the Generalstaters oförmögenheet ickie skulle således meer och mher bliffva oppenbar.

Så alldennstundh, allernådigeste Konungh och Herre, att the samptligenn ladhe sigh så hártt deremot, at jag ickie något schrifftligenn skulle inläggia och proponera denne gången om bemälte tridie pensions förstreckningh (effter såsom och presidenten bekende då oppenbarligen, att hann väl hadhe ratione officii till sig tagit E. K. M:t[s] schriffvelsse Generalstaterne tillschriffven medh Rutgersio och thenn opbrutit, thenn ther och lydde om denn tridie pension, så hadhe hann lijkväl thennsamma ickie änn hertill velet för alle opläse), och E. K. M:t befaler migh ickie träde eller vijke ifrån Barnafelds och Mysii rådh, hvilke thetsamma medh the andre deputerede befunne, at thet skulle sedan skadhe E. K. M:t i andre saaker, derföre haffver jag allenast in scripto meo deputatis exhibitio begeret prorogationem eller continuationem summæ ante annum concessæ, ändoch Barnafeldh gaff migh denn förtröstningh denn 5 Novembris, att E. K. M:t skulle väl nåå quartam pensionem tillkommende åhr, så frampt E. K. M:t då ville försende så myckin kopper hijt, att denn förre summan kunnde bliffva betalt, doch skulle man ännu inthet så snart taala derom.

säger sigh, strax han kom hiitt, haffva effter K. M:tt muntelige befalningh förtröstat honom dermedh, att när jagh komme, skulle han them bekomma.

Jag bekenner ödmiukeligen, allernådigeste Konung och Herre, at jag bådhe animo et corpore haffver arbetet till bringa denne pensionen tillväga (efter jag veet, huru myckit han är E. K. M:t af nöden för tidzenns korttheet skull, och E. K. M:t ickie uthann allsomstörste besvär kann uthi een sådan hast bekomma ricksdaler), haffver och effter Mysii rådh bidit Graff Wilhelm at bidia H. F. N:de Graff Moritz, det H. F. N:de ville allenest seya godh för een tunna gull hoos kööpmen opåå sin credijt, och jagh ickie heller förre ville draga herifrån, förr än åter viss försäkring opå betaalningen komme uthur Sverige tillbaka igen ifrån E. K. M:t, män så hafver thet i lijke måtto slaget mig felt.

Denn 5 Nov[embris], som bemält åhr, var jag åter hoos Barnafeldh, rådfrågandes migh om alle saaker, och då var hans meningh såsom de deputeredes bådhe om det Danske förbundet och den tridie pensionen. Och efter jag ännu ickie innan några veckor kunde bekomma något fullkombligit svar opå mine framstelte ärennder, såg hann för rådeligit ahn, det jag medh det förste skulle begiffva migh till Engeland och efter förrettedhe saaker begiffva migh sedan hijt tillbaker igen. Imedlertidh kunde the particularstater af Hållandh bliffve församblede, hoos hvilke han och ville alle E. K. M:tz saaker till det besta förhielpe till att befordre.

Hann begynnte åter taala medh migh om denn opkompne religionsträtan och beviste medh några skäel, at deres lhära var falsk och tvertemot thenn helige skrifft. Och oansedt the hade sprengt [ut] om honom (sadhe han) många lögner, så håppades hann lijkväl, at bliffve sitt fäderneslandh trogenn et bonus civis patriæ, effter såsom han altidh sig derom hadhe beflijtet, och var ickie väl tillfredz medh denn Britanniske Sendebuden, att hann uthi sin oration till Staterne (af hvilken jag sende E. K. M:t ett exemplar ifrån Leydenn) hadhe beteedt sig så partialisk uthi saaken, det honom nu skulle ångra, sedan hann hadhe bettre bleffvet om alle lägenheeter infoımeret och undervister.

Hann begerte åter, at, när Gudh hulpe migh ifrån Engelandh hijt tillbake, det jag då efter E. K. M:tz befalningh ville förmana Staterne till sämio och eenigheet. Och lätt hann sig så elliest emot mig förnimma, at hvadh tienist han någonsin kunde bevijse E. K. M:t (effter såsom och hann sadhe sigh E. K. M:tz salige Her Fadher gärne hafve varit till tienist nu i så många åhr), det ville han icke försumme.

Och ändoch, allernådigeste Konungh och Herre, att gemeene man uthi de städher, som de contre-remonstranter vistes, myckit illa talar om Barnefeld, utsprijdendes om honom eehn hoop medh huffvudlögner (medh hvilkes lhäre Greffve Moritz håller) så töres de lijkväl nu inthet taala åt honom, effter the förnembste i landet hålle medh honom. Och begynner nu deras bitterheet något sachta sigh, sedan Barnafeldh kom hijt till Hagen igen.

Och ändoch hann håller sig alt inne, så måste han lijkväl giffve sitt rådh uthi alle saaker, som in Ordinum Collegio drijfves, såsom tillförende, så att han singulari sua prudentia undvijker all fhara och blifver behållen vedh sin fhörre myndigheet. Ty sedan hann kom åter hijt ifrån Utrecht igen,

Jagh haff[v]er och effter Rutgersii begäran, såsom och på dett han icke aldeles skal förhindra H. K. M. saker, berättatt för honom,

haffva alle bådhe höga och låge besökt honom och honom öfvermåtton flatteret. Hann haffver och bekommit månge uthaff them på sin sijdha, som honom tillförende vore emot.

Ifrån den 6 Novembris intill denn 9 hafver jag måst förtöve efter de Generalstaters svar och resolution, oppå mine förre punchter, opå hvilken dag åter fyre deres deputerede medh Graphiario Arsens äre kompne till migh, the ther helsadhe migh opå samptlige Staternes vägne och tillstellte migh deres schriffvelsse till E. K. M:t, denn jag E. K. M:t hermedh ödmiukeligen tillskicker, tillijke medh ett deres schrifftlige svar opå min förste proposition.

Och berettede the derhoos, att Generalstaterne hadhe bevilliet, att E. K. M:t måtte ännu på någon tidh behålla inne medh sigh de etthundredefemtiotusendh rickzdaler, som E. K. M:t hadhe länt förledne åhr, allenest att interresset (effter såsom Rutgersius och jagh efter E. K. M:ts nådigste instruction och befalldningh hadhe lofvet straxt vele betale) bleffve aflagdt, förmälendes, att Generalstaterne hadhe fördennskuldh alleredhe provisionaliter schriffvit Staterne af Hålland derom till, att E. K. M:t skall om bemälte summa inthet så snart bliffve krafd och till dess specialstaterne komme tillhope.

Och ändoch the hadhe per occasionem (efter såsom the migh loffvade) giort hoos samptlige Staterne om den tridie pensions förstreckningh påminnelsse, så hadhe the Generalstater lijkväl ickie kunnet sig något vist derpå resolvere, effter the specialstater aff Hållandh, som peninger pläge förskaffa, ickie ännu vore församblede, the ther och ickie kunne innom fiorton dagar försambles, och sedan fulle tiden för kortt såväl till at handle medh them derom såsom och uthi een sådan hast komma till väga rickzdaler af hvar och een stadh uthi deres provincie i synnerheet, och efter thet vore fast ovist at lijte derpå, och de ickie heller kunde giöra E. K. M:t någon säker förtröstningh, at, fastänn de Stater af Hållandh komme tillsamman, at thet skulle kunne uthi denne hastigheet nåås.

Menn hvadh assistens vedkomm, effter om den uthi deres migh tillstellte schrifft så generaliter förmältes, begerte jagh, att the ville något nermere skride till sielfve saaken och förklara sigh de modo, opå det E. K. M:t kunde uthi tidh och deste bettre rette sine saaker dereffter, helst medan Pålacken hadhe denuncieret E. K. M:t kriget och nu på det häfftigeste försökte sin lycka uthi Lijfflandh, ty att man förklaradhe sigh in generalibus terminis emot E. K. M:t vore fåfängdt, effter sielffve förbundet gåffve dessföruthan thet tillkenna, at de Generalstater vore ex contractu mutuo obligatorio skylldige at giöre E. K. M:t assistens.

De svarade, at the bekende sigh vara plichtige at assistere E. K. M:t, det the och ville giöre, männ efter sielffe förbundet medgåfve, at man måste haffva någre månaders tidh, ville de. imedlertidh jag vore i Englandh, derom rådslå och deliberere, och sedan vette migh ett gått och önskeligit svar, efter såsom de och sadhe sigh ickie allenest om prorogation på de etthundrede och femtiotusendh rickzdaler, uthan och om assistens och in qua forma hon best skie skulle, hafva schriffvit till hvar provincie i synnerheet.

dett jagh hadhe præsenter med migh ifrå H. K. M. Nu vett jagh migh ingen rådh i verden, effter jagh inthett förde medh

Deropå haffver jag åter begeret audientz hoos Generalstaterne denn 10 Novembris, och då ickie allenest tacket dem för deres gode löfte och tillseyelsse, uthann och begeret, at the ville innan den tidh sigh rotunde förklara, efter såsom min inlagde schrifft videre skall utvijse, then the hafve accepteret. Dette år nu således, allernådigeste Konungh och Herre, medan jag haffver varit här i Hagen uthi E. K. M:ts ärende förhandlet.

Jag vill taga Gudh den allerhögste till vittne, at jag, så myckit migh menniskeligit haffver varit, ickie haffver någon lägenheet låtidt gåå förbij, at jag ju haffver velet effterkomma E. K. M:ts befaldningh och sökie E. K. M:ts och mitt fäderneslandz beste. Männ det tridie pensionen ickie är vorden effterlåtenn, dertill äre de orsaaker, som tillförende uthi denne min schriffvelsse äre opreknadhe. Om fierde pensionen åhn något till at taala, haffver hvarken Barnafeldh, Mysius eller andre funnet vara rådsampt. Männ så förnimmer jag lijkväl utaff Staternes discurser, at, hvar denn framdeles hoos dem sökies, kan thet nåås, på hvilket jag efter yttersta förmögenheet vill driffva, när Gudh foger migh igen hijt tillbaker ifrånn Engelandh.

Och var det Alberti Joachimi rådh (thenn rett nu opå timan, medan jag dette schrifver, besökte migh), att jag skulle ahnhålla hoos E. K. M:t, det E:s K. M:t nådigst täcktes medh det alldraförste, innan jag komme tillbaka, schriffva Staterne ett bref på nytt till och det migh tillhanda skicka, således att efter E. K. M:t nådigst hadhe förnummit, at de för tidzens korttheet skull ickie kunde komma E. K. M:t till hielp och undsettning medh denn tridie pensionen, att the då ville assistera E. K. M:t medh denn fierde pensionen, helst medan E. K. M:t så oförmodeligen vore råkader uthi det Pålniska kriget, thet merckelig omkåstnad ville behöffve; så at thet endeles skulle vele falla E. K. M:t odrägeligit att betala Elfsborgz lössens fierde termin och tillijke utfhöre det Pålniske kriget.

Och hvar schriffvelsse så hastigt ickie kunde komma ifrån E. K. M:t, så mente hann lijkväl, at jag skulle förmäle mig haffva schrifvelsse derom ifrån E. K. M:t bekommit, hvilket jag mercker skiee för denne orsaaken skull, at de här mena haffva meera krafft medh sigh, det E. K. M:t begärer som een krönter konungh, än som elliest tillförende skedt åhr, dervedh the och efter deres opinion meer kunde sigh stödie.

Om E. K. M:t nådigst täcktes at skicke Peder Pederssonn medh breff tillbake igen, såsom och beskiedh om andra ärender, steller jagh underdånigst uthi E. K. M:tz nådigste skön, månn, der E. K. M:tz schriffvelsse ickie kommer, skall jag migh hörsambligen rette effter E. K. M;ts allerede migh gifne befalldningh.

Och efter jag allerede in particulari haffver bådhe een och annan af Staterne föreslaget, at det skulle vare E. K. M:t drägeligere, så och them ickie till så stort besvär, om the, i denn stadhen at the skole efter förbundzens lydelsse skicke E. K. M:t folck tillhanda, att the skickedhe E. K. M:t så många peninger, effter såsom och E. K. M:t allernådigst sielf uthi sin instruction migh befaler, det här till at försökie, så hafve the giffvit migh till svar, at thet kunde vål till eventyrs skiee, männ the mente lijkväl, at E. K. M:t skulle bettre vara tient medh något försökt folck utur desse landen och half-

migh till hans behoff än såsom H. K. M. conterfeit med stenar; kådhan skulle Dikius föra. Om han icke får till sex eller åthe

---

parttenn medh peninger, efter såsom och alleredhe een stor hoop medh capiteiner hafva sig hoos mig ahngiffvit, at, der något folck skulle här verffvas, ville de så månge tusend man bringe tillväga.

De haffve och hvar för sigh låthidt höra sig, at de och väl skulle skicke E. K. M:t några orligskep tillhanda, hvar E. K. M:t thet begäredhe. Om jag kunnde om denne puncht bekomma i lijke måtto E:s K. M:tz nådigste videre resolution, bådhe jag derom ödmiukeligenn, männ hvar och ickie, skall jagh migh aldeles hålla vedh E. K. M:tz instruction.

Och när jag uthi skiemtvijs haffver presseret them, at the förledne åhr så vist försäkradhe E. K. M:t om the siu skeppen, och the sende them opå een annan reesa och vore således orsaak, at E. K. M:t ickie kunnde fullföllia sin desseins, haffve the svarat, at the bekende sig deruthinnan hafve begått een faute, serdeles medan the haffve förlåtidt sig opå de tidender, som kommo ifrån Dantzick och Riga, att Konungen i Pålen skulle inthet i åhr begynne något emot E. K. M:t, männ een annan gångh skulle the väl see sig bettre fhöre. Jag replicerade, att, der de ville settie troo till de tidender, skulle the väl altidh finne orsaak att undfalla E. K. M:t.

Dernäst, såsom E. K. M:t nådigst haffver bådhe Rutgersio och migh giffvit uthi befalldningh, det vij skulle af Elfzborgz lössn betala interresset aff de etthundredefemtiotusendh rickzdaler och giffve Staterne derom tillkenna, at vij interresset hadhe tillredz, så haffve vij och sådane E. K. M:tz befallningh efterkommet. Och såsom dagenn nu allerede är uthe, at interresset skall afleggies och betales, så fordras det och nu af oss. Männ efter ickie det ringeste skeppundh kopper åhr ännu till Amsterdam ankommet, haffve vij här måst behålla denn ene Frans Prünsterers vexell på de tio tusendh rickzdaler till denn ände, att man Staterne samma vexell kann låtha see, och, så frampt kopparen ickie komme (det man ickie vill förmodhe, efter så stort rop om samma kopper gåår häruthe, och de som denn asseret hafve, stå der fast opå, skulle och elliest förorsaka E. K. M:t här een större credijt), att Rutgersius kann då uthi min frånvaru betala interresset medh samma penninger, opå det at, ther det ickie blefve aflagt, [det] ickie skall giöra Staterne tvehogsse och stöta omkull alle the andre E. K. M:tz saaker, besynnerligen effter the äre så curiosi in rebus minimis, och vele, at man så stricte skall hålle. Männ hvar kopparenn kan något snart komma, skall Rutgersius deraf betaala interresset och sällian, så framt det är möijeligit uthi denne hastighet, och sedan medh bemälte tiotusendh rickzdaler, opå hvilke Frantz Prünsterers växell lyder, så väl som the andre penningerne för kopperenn begiffve sig till Sverige.

Elliest förrsender jag nu Pelle Pederssonn till Lybeck medh Borgmestere och Rådhz dersammesteds bevijs på de sextiofemtusendh rickzdaler, som de haffve uthi deres förvaringh, såsom och medh Elisabet Plönis vexell opå de tiugufemtusend rickzdaler, att Daniel Hansson eller någon annan medh E. K. M:tz fullmacht må them annama, männ, hvar ingen vore af E. K. M:t expresse tijt förskicket, att då Lasse Benchtssonn och Petter Kruse äre dem igönom Dannemarck följgachtige.

tusend Hollendische gylden, och han [ɔ: Hans?] K. M. kan låte handla med någon kiöpman derom, som den summan per vexel hijtt förschriffver, serdeles till Louijs de Geere, och jagh skulle them bekomma medh Päder Päderson, när jagh kommer uthur Engeland hijt tilbaka, då törs han understå sigh att förhindra assistenz och andre H. K. M. saker. Till att förähre honom de trij store förgyldte credentzen vill inthett skicka sigh, effter the icke bleffve uthi Sverige verderade mehr än som för sextonhundrade daler i svenskt myntt. Så lithett achter han inthett.

Elliest haffver Dikius allerede för tu åhr sedan giortt Herr Magno och honom, von Voigt, tillsägielse, att the skulle och förvente H. K. M. förähringar, effter the icke allenest vore orsak till föibundett, uthan och dagheligheu låte bruka sigh uthi H. K. saker, a quibus multa et certissima quoque expiscor. Arsens låter och höra sigh. Skal jagh nu giffva desse tre hvar sitt credentz, effter såsom dett åhr icke heller meer än öffver höffvan, så haffver Barnafeldius inthett.

Jagh hade, som I veta, tree gulkiäder uth medh migh. Den ene bekom Mysius samma dagh jagh slogh (heller potius declarerade) honom till riddher upå H. K. M:ts vägne. Den andre om 200 kroner Daniel Hensius och den tridie, som vogh någhott mindre, Meursius. Om H. K. M. nådighst tycktes [ɔ: täcktes] skrijfva dene Louijs de Geere till, som bor i Amsterdam och elliest sigh til-

---

Och såsom jagh effter the Generalstaters och i synnerheet Barnafeldz, Mysii och Joachimi rådh nu begiffver migh innan två dagar (om Gudh vill) hereffter på reesan till Engelandh, sedan som jag haffver giort mine visiter hos de furstlige persooner så och de fremmende herrers sendebudh, efter jag ickie uthi några veckur här något för E. K. M:tt kann utretta, och isynnerheet förånn de specialstater haffve sig här försambledt, och något när föreenet sig uthi denn stridige religionspunchten, så förmodher jagh underdånigst, at E. K. M:t anten med Peder Pederssonn eller något vist budh, dessförinnan jag kommer tillbaker igen, låter mig förnimma E. K. M:tz nådige villie och befallningh.

Rutgersium belangende, kann jag det med sanningh betyga, att han (efter såsom han ett redeligit och oprichtigt hierta bäär till E:s K. M:t och E. K. M:tz välstånd) ingen menniskelig flijt haffver ospart och skulle med sine venners och förvanters tillhielp väl haffva bracht denn tridie pensionen tillväga, hvar förr derom hadhe bleffvet handlet. Och effter såsom (nest Gudz hielp) alle mine tanckar skole derhän vare dirigerede, at jag uthi alle mine lifzdagar må bevijse E. K. M:t min troplichtige tienist, isynnerhet på denne resa, så vill jag och härmed haffva E K. M:t sampt det heele Konungzlige huset befalet uthi denn aldrahögstes beskerm till all välferd ganska ödmiukeligen och underdånligen. Aff Graffenhagen denn 11 Novembris åhr 1617.

biuder att tiena H. K. M., kunde man till äfventyrs nåå någhon suma hoss honom att förähra Barnefeldt medh.

I schole aldrigh troo, hvadförtaal här nu går i Amsterdam, effter kopparen icke kommer, sedan han är aff så månge et tanta solennitate assecurerat. Der han hadhe i rättan tidh, effter såsom afftalett var, komet, hadhe H. K. M. credit merckelighen derigenom bleffvett stadfäst, men hvad hinder på ferde ähre, vett jagh icke.

Effter jagh haffver schriffvitt H. K. M. till om vidare förklaringh på några punchter och för den skull affärdigett Peder Päderson till Sverighe, beder jagh ganska vänlighen, dett han måtte strax bliffva hitt tilbakesendtt uthan någhen upholningh. Och, der H. K. M. så behagade, kunde jagh få commission till att förkunda Staterna om H. K. M. konungslige kröning, den jagh nu troor vara öffverståndin, effter dett, så länge man icke något vist derom förmor [ɔ: förstår?], mickitt förhindrar här H. K. M. saker och gör månget hugh och sinne tvehugse.

Dett Danska förbundett belangande, så haffver jagh inghen vidare resolution derom kunet bekomma, än som jagh uthi min skrifvelse till H. K. M. förmeltt haffver. The ähre sielfve så perplexi i den saken, och inthett vele the heller, att derom något skall publici proponeras. Mäste parten see inthett gierna, att vij inlåte oss med K. i Danmarch, effter de suspicera, att vij skole bliffva ifrån them afsyndrade. Men så replicerer jag them, att the skole deste mehre assistentz senda oss, så nödgas vij inthett sökia om hielp hoos K. [i] Danmarch.

Rutgersius, Herr Cantzler, ähr en redeligh man och haffver ett så stortt nijt öfver H. K. M:ts saker, att jagh aldrigh derom nogsamt skriffva kan. Han tiänte vell här framdeles, effter han haffver stor slecht och många venner. Låter migh bekomma ett vidlöftigtt breff tilbaka igen. Vale cum nobilissima tua coniuge et liberis. Hagæ Comitis 11 Nov[embris] anno 1617.

T. A.
J. Skytte mp.

Koncept i Skytteanska arkivet i Upsala. Några få ord äfvensom underskriften äro af Skytte egenhändigt tillskrifna.

— —

27. (*Egenhändigt.*) **London den 8 December 1617*).**

Klagar öfver uteblifvandet af bref hemifrån. Beder A. O. ej längre låta honom sakna underrättelser. Åberopar sina från Danmark, Lübeck och Holland till K. Maj:t insända rapporter. Konungen lofprisas från alla håll. Fruktar blott, att de missnöjda engelska köpmännen skola genom sina klagomål hindra hans framgång. Rykte ginge, att ingen under S:s vistelse i England tillätes resa dit. Väl sökte Skytte, J. Spens och A. Ranken att undertrycka klagomålen och lofvade betalning, men äfven A. O. torde å sin sida undanröja hindren för en närmare förbindelse med England. Ehuru Spens vore något nedslagen till följd af uteblifven betalning, vore han dock trogen och motstode alla lockelser af Sveriges fiender; anmodar A. O. att uppmuntra honom. Göromål förhindra S. att skrifva längre.

Generose nobilissimeque Domine Cancellarie, amicorum suavissime. Nihil mihi fuit hactenus singulari quadam voluptate de-

*) Af samma dag som ofvanstående bref finnes en skrifvelse till K. Maj:t, hvaraf en samtida afskrift förvaras i Skytteanska arkivet i Upsala. Den åberopas i brefvet till A. O. och är af följande lydelse:

Johan Skyttes bref till K. Maj:t den 8 December 1617.

Stormechtigeste, högborne Furste *etc.*... Effter såsom jag denn 11 Nov. styl. vet. nestförleden ifrån Graffvenhagen ödmiukeligen gaf E. K. M:t tillkenna medh Pedher Pederssonn, huru vidt jagh då var kommen medh E. K. M:tz saakers förrettende der i Hållandh, så vill jag visserligen förmodhe, at samma min schrifvelsse skall nu vedh denne tidh vara framkommen.

Och såsom jag samma gång uthi underdånigheet lett E. K. M:t förnimma, att, efter jag på någre veckurs tidh ickie något fruchtsampt hoos de Generalstater uthi E. K. M:tz ärende kunde förretta, förän de hadhe sigh uthi den opkompne religionstrijden någorlunda föreenet, att jag då ville emedlertidh begiffve mig till Engelandh, så haffver jag och det således velet efterkomma.

Hvarföre, sedan jagh ickie allenest hadhe valediceret de Generalstater uthi deres fulle försambling denn 10 Nov. och tacket dem för deres godhe benägenheet och förvissadhe undsettning medh denn påminnelsse, at the ville sigh, innan jagh komme igen, der opå betenckie, och sedan liberalissime emot migh förklare, på hvadh sätt de E. K. M:t ville undsettia, uthann och besökt H. F. N:de Greffve Moritz, Greffve Hindrick, Greffve Willhelm och de andre fremmende herrers dersammesteds residerende sendebudh denn 11 så och denn 12, bådhe förr- och eftermiddagen, och the migh återigen på nytt, och H. F. N:de Greffve Moritz denn 12 tvenne resor medh Greffve Willhelm och denn Engelske Sendebuden i lijke måtto tvenne reesor, hadhe besökt migh, förreste jag ifrånn Hagen denn 13 Novem[bris] bittideligen igönom Delfft till Rotterdam och kom dijt till middagen.

lectabilius, quam, oblata commoda occasione, sæpius ad te perscribere, ut et itineris mei et eorum, quæ a me gererentur, ratio tibi

---

Der kommo till mig Admiralitetets utskickedhe, helsandes migh på deres samptlige collegarum vegne och der bredeved förmålendes, at, såsom the hadhe bekommit schrifvelsse bådhe ifrån de Generalstater, så och H. F. N:de Grefve Moritz, det de skulle förskaffa migh jachter, dermed jag väl kunne komma till Zelandh, så hadhe de och denn befallning velet efterkomma.

Effter middagenn drog jag sampt mitt comitatu med samma jachter till Dordrecht, der Hugo Muys von Holy med sin brodher, som är Baillif af Södher-Hållandh, medh Borgmestere och Rådh, desslijkest J. Rutgersii slächt och förvanter välfegnadhe migh och den dagen såsom och dagen dereffter, efter vädret var oss emot, trachteredhe.

Denn 17 kom jag till Feer och så till Meddelburgh. Admiralen uthi Zelandh Haultain mötte migh medh een vagn, ledsagendes migh till mitt herberge. Han gaf och tillkenne, att Admiralitetet der i Meddelburgh hadhe fått samma befallningh såsom de i Rotterdam at förskaffa migh ett godt örligzskep, dermedh jag skulle väl komma öfver till Engeland, efter hvilket jag måste töve denn 17 och 18 uthi Meddelburgh.

Denn 19, sedan H. F. N:des, Grefve Moritz, Baillif uthi Flissingen hadhe sampt Borgmestere och Rådh hälssat, fäghnat och plägat migh, och giort een godh påminnelsse om den godhe venskap och förbund, som är emellan E. K. M:t och de Generalstater, segladhe jagh straxt samma dagen derifrån medh ett välutrustat örligzkep, deropå öfver sextio personer vore, och kom den dagen inthet längre ähn två mijler, een mijl ifrån Sluys, der vij måste låtha falla anker, efter natten var förhanden, och man ickie ville eventyre skepet öfver sanddynerne uthi mörcke natten.

Denn 20 om mårgonen bekommo vij een önskeligh vind, så at vij denn samma dagen bekommo Engeland uthi sichtet och vore ickie längre derifrån änn fem veku siös, doch kunne vij för mörkret skull denn dagen ickie hinne till lands, ey heller denn andre dagen för mootvädher skull förränn emot aftonen, och då lätt jag settia migh till denn första hampn i Engelandh, som mann kaller Mariegart.

Jag afferdede Capiteinen och siöfolcket dedan till Zelandh igen medh de presenter och föräringer, som dertill hörde. Männ jag sielff drogh dagenn derefter, som var denn 22 öfver landh, först till denn erchiebiscopzstadhenn Canterbergh och så sedan andre dagen igönom Roschester, der Konungens i Store Brijtannien skipzfloota ligger, och så till Graffvesandh.

Och såsom det altid är brukeligit, at, när fremmende sendebud komma hijt till Graffvesandh, pläge de låthe vette Rådet i Engeland om deres tillkommelsse, så hadhe jag straxt samma dagh mitt bud till Lunden och fick förnimma, det Konungen hadhe för sitt afresende ifrån Lunden befalat, att, när jag till Grafvesand vore ahnnkommen, skulle de der låthe undfhå migh och sedann låte beledsaga migh till stadhen.

Denn 25 komm dijt emot migh medh tree små galleyor een riddere b:d Lewkenor, Magister ceremoniarium, thenn der sadhe uthi Spenss och Ranckins närvaru, som och vore dijt dragne, at hans konung hadhe gifvit uthi befallningh, det man ickie allenest skulle helssa mig, uthann och medh H. K. M:tz

constaret accurata. Doleo vero vehementissime, quod ab eo tempore, ex quo tibi valedixi, usque in hunc diem ne minimum quidem

egne galleyer och på det beste settet, som någonsijn skie kunde, fhöre mig till Lunden, dijt jag och kom samma affton.

Ifrånn denn 26 Novembris alt intill denn 8 Decembris, dette brefz dato, haffver jag på stoor omkostnadh måst förtöfve här i Lunden efter beskiedh ifrån Konungen, effter H. K. M. är stadder ifrån stadhenn 55 engelske mijler opå ett jachtehus, Nymarckt benemd, dijt jag i mårgon bittideligenn medh Konungens egne vagnar, efter H. K. M:ts schriffvelsse till Rådet, migh begiffver. Vill effter E. K. M:tz medgiffne instruction mig tillbörligenn och hörsambligen vette till att förehålla och regulera, och sedan E. K. M:t medh det förste ödmiukeligenn giffve tillkenna, huru alle saaker aflöpendes varde.

Hvadh elliest nye tidender vedhkommer, så är ett Ryskt Sendebudh någre vekur för min tillkommelsse hijt ahnkommen ifrån S. Nicolas, hvilket haffver varit i föllie medh Her Johan Merick. Och effter jag förnamm, at samma Sendebudh skulle haffva låtidt falla någre ordh uthi Konungens aff Stoora Brijtanniens nhärvaru om de Svenskes orettvijse och strenge handlinger (effter såsom hans ordh skulle haffva lydt), hvilke och efter hans berettelsse skole haffva förorsaket, at de ickie heller hafve bekommit freden med sådana vilkor, som the önskat hadhe, så haffver jag opå allehanda sätt trachtett dereffter, at jag måtte bekomme een afskrifft aff samma hans oration. Och hafver jag på det sidste bekommit af be:te Merick denne medföllliende engelska copia, then ther är schrifvin medh Meriks egen handh.

Och såsom Merick är här hoos Rysserne factotum och haffver och neket i min närvaru, at Ryssenn ickie hafver talet annat änn väl om E. K. M:t och de Svenske, så förnimmer jag och, att hann hafver stelt Ryssens taal och utelåtidt af denne copia the ord, som haffva varit något hårde, opå det jag ickie skulle hafva orsaak sådant hoos Konungen till at förleggia. Männ jag skall driffva deres lögn med skäel tillbaka och gifve dem picker igen, aldeles efter E. K. M:tz instructions lydelsse, när Gudh vill jag fhåår audientz.

Merick och andre Engelske hafve uthi Spensses närvaru rådt Ryssen dertill, at, efter E. K. M:t och hans herre, Storfursten, hadhe nu giort fredh medh hvarandre, skulle thet väl skicke sig, att hann (efter såsom andre fremmende herrers här residerendes sendebudh giorde) besöckte mig uthi mitt losament och bådhe migh vara välkommen, männ han hafver gifvit them till svar, at Storfursten ickie hadhe giffvit honom någon befalldning, at han, uthanlandz stadder, skulle taala och umgåås medh andre fremmande herrers sendebudh.

För:de Sendebudh ähr till någre och sextio personer starcker, hvilke alle bliffva underhåldne af det Engelske Companiet, som handlar på S. Nicolas. Hann haffver och medh fåfängeligh pracht öfverantvardet på sin herres vegne een hoop medh ryske förärinnger, af hvilke inge haffva bettre behaget H. K. M:t af Stora Brijtannien änn såsom falckerne, efter såsom och jag här bredevedh uthi all underdånigheet E. K. M:tt ett register opå samma presenter tillsänder.

Merick hafver een gångh besökt migh och dette effterfölliende medh migh communiceret: Först, at Rysserne hafve varit vållandes, det hann ickie är kommen till Sverige och således efterkommit det löfte, som han haffver

literarum apicem a te vel a quopiam alio, potissimum res publicas tractante, sim consecutus, unde et de serenissimi clementissimique

---

giort E. K. M:t, ty de hafve i förstone bevilliet. det han väl måtte draga till E. K. M:t, män sedan hafve de honom ovitterligenn bestellt skep uthi S. Nicolas åt honom och deres Sendebudh, som nu åhr här, så at hann haffver måst danssa efter deres pipa, derom hann seger sig haffve schriffvet E:s K. M:t till medh egen post. Till det andre, att Rysserne ännu ickie fullkommeligen hafve dertill bevilliet, at de Engelske köpmän måtte medh deres vahrur draga per mare Caspium in uthi Persien, doch förmodde hann, at thet väl framdeeles skulle bliffva them efîterlåthidt. Till thet tridie, att de Generalstaters Sendebudh haffve tvert emot löfte och tillsegelsse, begiffvit sig till Hållandh och ickie velet afbijde ändan och utgången på fredztractationen. Till thet fierde, att Rysserne ickie allenest haffve varit öffvermåtton gladhe, at fredenn är besluten vordenn, thenn the och obråtzligenn medh E. K. M:t väl skole hålle, uthann at the hadhe och låthidt oppenbarligenn fredzfördraget i Muskoven förkunne och opläse, såsom och, hvar Konungen i Brijtannien ickie hadhe varit, hadhe samma ärende aldrig kunnet bliffva beslutet, thenn Rysserne mer än någon annan potentat i heela verldenne respecterede. Till thet fempte, att man hadhe hållit honom misstenckt, det hann skulle mhere biplichte Rysserne åhn E. K. M:t, änduch hann ville taga Gud till vittne (och såg med detsamma opåt himmelen), att hann hafver velet så lämpe och moderere alle saaker, serdeles medan Rysserne ickie vore så tractabiles som annat folck, at thet måtte komma till ett godt beslut, thet hann nu bint hadhe. Till thet siette, att efter hann förnam, at E. K. M:t lätte sigh hans tienist behaga, sammalunda Ryssen, gla[d]des hann derutöfver högeligenn. Till thet siunde, att Rysserne hafve för brist på proviant måst öfvergifva belägringen vedh Smolensko. Till thet ottonde, att Rysserne nu inthet synnerligen fruchtade sig för Pålacken, sedan the hadhe nååt fredhen medh E. K. M:t. Till thet nionde, att Storfurstens store sendebud vore för honom dragne ifrån Muskowen på resan till Sverige. Till thet tionde, att samma sendebud hadhe i befallning at oprette ett förbund medh E. K. M:t emot Pålacken opå sådane vilkor, at man opå bådhe sijdor skulle giöra hvarannan undsettning medh folck, uthann någon vedergällningh.

Hvadh Her Jacob Spenss vedkommer, så befinner jag uthi sanningh, at hann uthi denn troheetzplicht, som han tillförende varit haffver och ännu E:s K. M:t medh förbunden åhr, åhr beståndig. Serdeles hafver jag sanferdeligen förnummit, at han på det högste beflijter sigh till at drifve tillbake alle falske berettelsser, som här af E. K. M:tz och Sveriges rijkes missgynnere esomoftast utsprijdes. Och oansedt hann beretter, at thet giör honom bedröfvat, melancholisk och eendeles modfelt, besynnerligen för thet andra förbrå honom hans olägenheet och är elliest honom till stort hinder uthi hans particularsaaker, och hans tienare der i Sverige skall så länge bliffva oppehållen, och han ickie någon undsettning bekommer derifrån, lijckväl åhr han uthi denn underdånige förhopningh, at E. K. M:t såsom een retvijs mild herre, och then ther best veet, medh hvad flijt hann opå alle saaker driffvit haffver, varder hans bekymbersamme lågenheet nådeligen och gunsteligen ahnseendes och ickie tillstädiendes, att hans tienare uthan betaalning kommer bijt tillbaker igen.

nostri Regis incolumitate vel de rerum nostrarum statu certior reddi potuissem.

Hvadh Archimbaldum Rancken vedkommer, förnimmer jag i lijke måtte, at, når han åhr kommen hijt till Engelandh, hafver hann aldeles efterkommit sitt löffte, thet hann E. K. M:t giorde uthi Stocholm, ty hann haffver ickie allenest för Konungen af Store Brijtannien alt till det beste uttydt, uthann och högeligenn berömt E. K. M:t. Och tillbiuder hann sig at vele esomoftest avisera E. K. M:t om thet som här, bådhe uthi Pållenska och andre saaker passerer, der E. K. M:t så kann behagha.

Männ såsom bemälte Ranckenn hafver bådhe hoos Konungen såväl som hoos Rådet giffvit tillkenna, att the Brijtanniske köpmän skulle, efter E. K. M:tz schrijfvelsse till Konungen af Brijtanien, uthann längre oppehåldningh nu uthi höst bekomma halfparten af deres summa, och then andre halfparttenn tillkommende åhr, dermedh Konungen och alle hafue härtill varit tillfredz, så äre uthi desse dagar breff hijt ahnkompne utur Sverige ifrån några aff de Brijtanniske köpmän, som minste summorne hafva till at kräfia, deruttinnan de giffve deres vänner här tillkenna, at the alt härtill ingen betaalning bekommit haffve, och att thenn kopper, som them förordnet vore vedh Kopperberget, är androm vorden leffvereret; desslijkest at een Engelsk kööpman, benembd Willam Grym (?), som och lågh der i Stocholm och förbidde sin betaalningh, är af hiertans sorg, at hann ickie hafver kunnet komma till sin betalning, såsom de schrifve, der död bleffven, hvilkens enckie medh månge små fattige barn bor här i Lunden.

Desse schriffvelsser hafver jag sampt medh Spenss och Rancken härtill nedertystat och ickie allenest gifvit godhe ordh och förtröstet them, at the medh det aldraförsta skole komma till deres betaalningh, uthann och på deres begeren, och at de medh deres förtreetlige klagemål inför Konungen och Rådet (effter såsom och deres hustruer och barn förledne vinter och vhår haffva legat opå deres knä) ickie skole änn yterligere molestere Konungen om några förschrifter till E. K. M:t, heller och at andre E. K. M:tz saaker, som jag hafver här till, att förretta, ickie skole derigönom bliffva förhindrede, och jag ickie bekomme här de svar, som jag önskadhe, så hafver jag några af them gifvit een försääkringh, at, der de ickie vore betalte, innan Gudh förhulpe migh hem till Sverige igen, ville jag them hoos E. K. M:t till deres betalningh ödmiukeligen förhielpe.

Ty jag haffver med flit derefter frågat och förnimmer, at E. K. M:t ickie allenest bliffver af Konungen merkeligen respecteret och afhållenn, och at jag är H. K. M:t mächte välkommen, uthan och at H. K. M:t haffver låthidt sig hööra, at hånn ingelunda någonsin vill tillstedia, at E. K. M:t skall bliffva af Konungen i Pålen och denn påveska hoopen undertrycht, efter såsom och H. K. M:t haffver för någon tidh schrifvit Konungen i Dannemark, sin svåger, till, at hann skulle gifve godh acht på papisterne, at the ickie finge öffverhandenn i Sverige, och at hann E. K. M:t ville assistere, det och uthann tvifvel haffver förorsaket, at Konungen i Dannemark E. K. M:t sin assistens tillbudit haffver.

Och hadhe jag mått önske, at Johan Kooth hadhe kommit hijt, efter köpmän väl skulle låthe sig finne, som skulle vele förstreckie E. K. M:t till een merckelig summa peninger, allenest the gifve fhöre, att der Johan Kooth

Ac licet animo sim confidenti, coronationem R:æ S:æ M:tis jam esse peractam beneque successisse vosque omnes optime valere, licet animus tuus erga me candidus et integerrimus jubeat, me omni tempore præclarissimam de te concipere opinionem, nescio tamen qui fiat, quod animus meus ob hanc ipsam causam vario perturbationis genere implicetur.

Quod si itaque me publica jam tanto animi ardore apud tot et tam diversorum humorum homines tractantem salvum et incolumem volueris, perficito quæso, ne literarum tuarum, quibus nihil mihi poterit evenire gratius, suavitate diutius caream, excita, quæso, teipsum, meque et longissimi itineris brevissimorumque dierum tædio quasi confectum, earundem delitiis recreato.

Supervacaneum omnino duco copiose commemorare, quid in Dania egerim, quid Lubecæ tractarim, quid responsi a Dominis Ordinibus hactenus impetrare potuerim, quis denique totius illius itineris fuerit successus, cum ex variis meis et ad Serenissimum Regem et ad te literis hoc ipsum satis superque tibi innotuerit, et

---

vore här, finge the vetta af honom, såsom sin medborgare, hvad varur som them best kunne tiäna. Jag vill sampt med Spenss ickie deste mindre giöre min möijeligeste flijt till at beveke köpmännerne, att the nu i förstone, och till dess E. K. M:t kann bliffva bettre bekend med them, vele undsettie E. K. M:t thenn heele summa, som skall ärleggies till fierde Elfzborgz lössns termins afbetalningh, och, hvar de elliest ickie vele troo sigh, anhålle här hoos Konungen, att hann sua authoritate kommer them thertill och sedan slute ett contract medh them opå kopper, doch alt stellendes till E. K. M:ts nådigste ratification efter min medgifne instruction.

Och såsom Her Jacob Spenss meenar, at Konungen bådhe för denn benägenheet, som han drager till E. K. M:tz välståndh, såsom och för de kraftige skäel, som jag dertill bruke måste, ickie kan det E. K. M:t förvägre, så kan oss inthet meere uthi denne handling förhindra än de fattiga Britanniske köpmäns, som i Sverige nu äre, schriffvelsser och klagemål, hvilke, der de bliffve tillbake och the af E. K. M:t förnögde, skulle man uthan tvifvel mycket fruchtsampt här kunna för E. K. M:t utretta, serdeles medan the andre bliffve derigönom tvehogsse.

Så snart jagh haffver hafft hooss Konungen audientz, vill bådhe Spenss och jag bruke alle meedel, som vij någonsin kunne optenckie; varandes uthi denn förhoppningh, at jag här intet lengie skall bliffva oppehållen, uthan, der Gudh denn allerhögste helssan förlhäner och alt elliest gåår väl, vara till julehelgen uthi Hagen igen, at förnimma de Generalstaters yterligare förklaringh om assistenz, effter såsom jag för sin dagar sedan haffver efter någres af deres medel, rådh, schriffvit dem derom till, påminnandes them åter theres löffte, som the giorde mig, när jag förreste derifrån.

Vill härmedh haffva befalet E. K. M:t och dess höge omvårdnad *etc.*.. Aff Lunden denn 8 Decembris åhr 1617.

jam ex hisce, quas ad clementissimum Regem hoc die paro, plenius innotescet.

Hoc itaque brevissime et syncere, ita me Deus amet, dicam, me non sine summa animi voluptate percipere, in omnibus hisce locis Regis nostri laudes ita decantari, ita deprædicari, tam eximie et præclare de sua R:a M:te sentire et loqui, ita R:æ S:æ M:tis animum tot rerum scientia instructum, tanta tamque invicta fortitudine cumulatum admirari tam principes quam subditos, tam nobiles quam ignobiles, tam supremos quam infimos, fecem denique ut loquuntur, et facem, ut q[uasi] obstupefactus hæream et præ gaudio, quid respondere vel quas gratias illis referre debeam, ignorem.

O patriam igitur nostram felicem, quæ tantum nobis procreavit regem, qui ad voluptatum campos veluti ad Sirenum delitias minime adhærescit! O nos quoque tectos et felices, qui Regi huic operam nostram addicimus! Et cum omnes omnium fere ætatum homines ita se in Regis laudes diffundentes animadvertam, currentibus calcar addo, legationisque meæ decus, quantum per Divini Numinis benignitatem indulgetur, ea gravitate (absit invidia verbo) sustinere gestio, ut opinionem illorum haud temere de Rege antehac conceptam, omnibus modis foveam, augeam, amplificem.

De Anglicanarum rerum successu quid vis commemorem? Unum hoc maxime vereor, ne mercatorum quorundam Britannicorum in Suecia jam delitescentium querimoniæ rerum mearum successui impedimento esse possint. Scribitur etenim ex Suecia: illis secundum policitationes regias haud esse satisfactum.

Refertur, quosdam, animi moerore consumptos, animas ibidem exhalasse; omnibus interdici, ne jam ex regno Sueciæ discedant, ut Regi suo de injuriis factis conquerantur, me in hoc regno constituto; et quod omnium pessimum est, scribitur: nos Suecos eo usque Seren. Regis Britanniæ amicitiam et operam in rebus nostris procurandis expetere, usque dum difficultatibus nostris succurrerit, postmodum vero illum neglecturos.

Literas vero dictorum mercatorum Dominus Jacobus Spensius, Archimbaldus Rankin, laudum tuarum per universam Angliam præco eximius, et ego ita supprimere, ita satisfacere illis studemus, ut solutionem quam primum exhibitum iri religiose polliceamur. Itaque cum arctioris cujusdam amicitiæ Britannicæ nobis spes jam affulgeat, da, quæso, operam, ne illa ullis mercatorum lamentationibus eripiatur.

Quo vero animo etiamnum erga Sereniss. Regem et nos omnes sit Dominus Spensius, quid vis referam? Deprehendo eum, licet in varias partes distractum, melancholicoque quodam succo, ob denegatam vel potius tardatam solutionem in Suecia, quasi oppressum, ita nihilominus rebus Serenissimi nostri Regis patriæque commodis invigilare, ut constantiam tanti hominis invictam haud satis condignis laudibus deprædicare possim.

Ac licet sollicite animadverterim, quod multorum obtrectationibus jam sit obnoxius, eo quod putent illum prudentius egisse, si nostris partibus relictis, in adversariorum partes concessisset, propterea quod rebus nostris fideliter inserviendo, hactenus ad apicem aliquem majoris dignitatis non pervenerit, ita tamen eum jam comparatum video, ut, postquam eum et de Sereniss. nostri Regis benevolentia, et de tua præclara voluntate, cumulate edocuerim, paratus sit, durissima quæque perpeti, quam partes nostras deserere.

Imo vero cum post Deum immortalem in te fortunarum suarum incolumitatem repositam habeat, sibique persuadeat, te vinculum illud arctissimum, quod esse debet inter patrem et filium, nullo unquam tempore rupturum, non videris mihi longiore sermone esse cohortandus, ut rebus illius afflictis salutarem porrigas dexteram, cum illud ipsum tua sponte absque ulla instigatione luculentissime sis facturus. Et cum animus meus universus jam defixus sit in contemplatione earum rerum, quas Mag. Brit. Regi intra diem aut alterum sim propositurus, dabis mihi hanc veniam, si longiore scriptionis genere supersedendum esse existimem.

Quod reliquum est, te et totam familiam Deo præpotenti commendo, optoque animitus, ut eadem familia per omnes ætates valens florensque et felicissimi generis incremento et jucundissima liberorum sobole conservetur. Londino 8 Decembris anno 1617.

T. D. S.
Johannes Skytte mp.

Rikskanslerens egenhändiga anteckning: Præsent. Jenekopiæ die 27 Jan. anno 1618.

---

28. Haag den 2 Januari 1618.

Åberopar rörande sin underhandling i England brefven till K. M:t samt näst-föregående bref till A. O. Konung Jakobs välvilja mot S. trots de i sina förhoppningar i Sverige besvikna engelska köpmännens eggelser. S. slagen till riddare; anledningen därtill. Återresan till Haag, hvarest bref mött. Farhågorna för Elfsborgs lösen. Beklagar rubbandet af krediten genom kopparens uteblifvande. Åtgärderna med afseende på kopparförsäljningen. S. skall göra sitt yttersta att skaffa penningar. Rekommenderar Rutgersius. Brefs befordrande till och från S:s hustru.

Salutem et officia paratissima. Käre Herr Cantzler, besynnerlige och tillförlåtelige gode venn. Hvad mit förrettande hafver varet i Engelandt, och huru alle saker dersammastädes ähre aflupne, varde I vidhlöfteligen förnimmandes aff mine åthskillige skrifvelser till H. K. M:tt*).

---

*) De sista af dessa äro daterade den 17 och 28 December 1617 och finnas i samtida afskrifter i Skytteanska arkivet i Upsala. Äfven d. 2 Januari 1618 finnes ett bref också till K. Maj:t på samma ställe. Dessa bref äro af följande lydelse:

Johan Skyttes bref till K. Maj:t den 17 December 1617.

Stormechtigeste, högborne Furste *etc.*... Effter som jag ödmiukeligenn och underdåneligenn lätt E. K. M:t förnimma här ifrån Lunden den 8 Decembris, det jag ville efter Konungens i Stora Brijtannien schriffvelsse till Rådet, begifve mig ut på landet till H. K. M:t, så hafver jag och thet således efterkommit.

Samma affton, jag dijt ahnkom, bleffve till migh sende några af Konungens förnembste tiånere, the ther helssadhe migh och bådhe migh vara välkommen. Denn 10 Decembris blef mig för middagenn tillkenne giffvit, det Konungen ville stedie migh till audientz, när klockann var ved tu efter midagen, och ledsagade migh till Konungens hoff uthi Konungens egen vagn desse herrer: Her Cliffurdh, Grefvens soon af Cumerlandh, Her Thomas Gerrett, Her Gillbertus Hatten, Fransiskus Knichtby och Her Hindrickus Mylme(?).

Konungen satt på een stool fremst uthi saalen och der bredeved stoodh H. K. M:t[s] shon, Hertig Carl, Prinsen af Walles, månn på denn högre sijdann, lithet neder bättre, een Skåtzk Margreffve, Hamelton benembd, thenn ther på all händelsse ähr arftagenn till Skåttlandh, thenn och Konungen haffver medh fleere Skåtske Herrer för någon tidh sedan giort till sitt Rickzrådh uthi Engelandh, item Rijkzenns Secreterere Her Thomas Lakis, Episcopus Wincestrie, och några flere af Rådet.

När jag trädde när intill Konungen och begynte på taala, steg Konungen utur sin stool, och Rådet sampt heele Ridderskapet och adelen, som der hopetaals vore församblade, trängde sigh inn på migh opå alla sijdhor. Jag giorde Konungen een tackseyelsse, för det H. K. M:t hadhe med så stor flijt,

Elliest skref jag Eder till ifrån London nästförleden 8 Decembris och försende brefvet till Petter Topsen. Jag kan aldrig

åhåga och berömmelsse kommit till väga, at freden var giord och besluten, först emellan E. K. M:t och Konungen i Dannemark för någon tidh sedan, och nu nyligen emellann E. K. M:t och Storfurstenn i Rysslandh.

Och gaf medh detsamma omstendeligenn tillkenna, ickie allenest huru de Ryssar sielffve hadhe sökt assistenz och bijståndh uthi deres största nödh hoos E. K. M:t[z] salige högtärade Her Fadher och E. K. M:t, uthan exagererede och på det högste thenn stora välgierningh, som the undfångit hafva af E. K. M:ter och Sveriges Crono, och huru the sig deremot igen förhållit haffve, bevijsendes vidlöfteligenn och medh månge skäl, at the sielffve hafve varit vållende till deres olycke, jemmer och bedröfvelsse så och kriget.

Jag giorde een nödtorfftig påminnelsse, huru besvärligit det hadhe fallit at besluta freden med them, berömmendes derhoos Her Johan Merickz stoore flijt och omak och elliest inthet uthelåtendes det, som tiente till ett sådant högtberömmelige ärendes framstellning. Jag presenterede och medh detsamma det Ryske fördraget.

Dernest framstellte jag och, huruledes E. K. M:t var i åhr råkader uthi dett Pålniska kriget, och hvadh fharlige practiker och ahnslag Konung Sigismundus hadhe hafft för händer emot E. K. M:t och Sveriges Crono. Och sedan jag med skääl hadhe bevijst, at Konungen i Pålen och de påveske mente medh samma kriget ickie allenest till at undertryckia E. K. M:t och Sverige, uthan och andre Evangeliske herrer och potentater och jämväl H. K. M:t sielff, beslöt jag samma puncht medh denn begerenn, som i E. K. M:z instruction ståer förfatet.

Af Konungens åthäfvor förmerckte jagh, at thet behagade H. K. M:t, thet af mig då framsteltes, ty när något af mig sades bendt vara, thet H. K. M:t i lijke måtto viste skiedt vara, svaradhe H. K. M:t straxt vinkandes medh huffvudet eller och talte någre ordh till Rådet, som stodhe när hoos H. K. M:t. När jag beviste, det E. K. M:t altidh hadhe varit benägen till förlijkningh medh Konungh Sigismundo, det medh E. K. M:tz schriffvelsser skulle kunne betyges, och Konung Sigismundus hade deremot schriffvit E. K. M:t een hoop medh ärerörige bref till, så vinkadhe H. K. M:t medh huffvudet, gifvendes dermedh tillkenna, at thet var sannt, efter såsom och Spenss berettadhe mig sedan, det han hadhe tillstellt H. K. M:t afskrifter af någre breff.

När jag i begynnelssen talte om denn falske Demetrio, som Pålackenn hadhe opkastat för Storfurste uthi Muskowen, lutte H. K. M:t huffvudet till them, som stodhe näst omkringh, och lätt medh detsamma förmerckia, det H. K. M:t icke myckit höltt af de Pålackers gierningh.

När jag sadhe, att effter E. K. M:t måste nu fhöra detta kriget, så ville E. K. M:t medh högsta och beste flijt förfäkta denn evangeliske religionen och ingelunda tillstedie, at then jesuitiska hoopenn skulle bliffva lidin uthi E. K. M:ters landh och konungarijken (hvilkenn hoop jag då obiter kallade colluviem et sentinam sceleratissimorum hominum), behagadhe thet H. K. M:t mechta väl, samtyckiendes sin godhe meningh emot Jesuiterna medh löye.

När jag förmälte, at, hvar de Påveske kunde inkrächte Sverige, skulle the snart och uthann stor omkåstnad komma till väga een väldigh och välutrustad skipzflotta, sadhe H. K. M:t öffverliudt, at thet skulle väl då skie.

nogsampt och tillfyllest tacka den Alldrahögste, som så nådeligen och mildeligen hafver bevarat mig opå min hela reesa, serdeles

Sedan jag hadhe ändet mitt taal och tillkennegiffvit, det jag ändå hadhe något mere till at framstella, det tiden nu ickie ville lijdhe, och jag gerne skulle regulere migh efter H. K. M:tz lägenheet, gaff H. K. M:t migh tvenne resor sin handh, seyendes medh desse ordh, att, effter H. K. M:t väl viste, det ickie vara tiänligit, det jag skulle der längie bliffva oppehållen, och at mine saaker ickie kundhe lijdhe någon drögsmååł, så ville H. K. M:t och så laga, det jag medh det första skulle bekomma ett godt svar och afskied.

Och såsom jag trädde till Prinsen af Walles, helsandes H. F. N:de opå E. K. M:tz vegner, och önskadhe det H. F. N:de måtte ickie allenest bliffve en arfvinge till sin Her Fadhers landh och konungerijken, uthan och berömmelige dygder, tillstadde H. K. M:t, at the af adel, som medh migh äre, kyste H. K. M:t[z] handh, och gick dermedh utur saalen. Männ opå denn unge Prinssens vegner svaradhe migh H. F. N:des Secretarius Mourra[y], een Skåtsk aff adel, tackenndes E. K. M:t och utloffvendes, det hans herre skulle haffva en sådann förmaning uthi godh åminnelsse.

Den dagen (efter mörckret inföll) kundhe jag inthet mere förretta, uthan een heel hoop af de Brijtanniske herrer kommo till mig uthi mitt losamente och berettede, at min proposition hadhe väl behaget Konungen, och skulle jag inthet tvifla deropå, at jag nu skulle bekomma ett önskeligit svar. I synnerheet mente the, at thet var rett giort, at jag publice och omstendeligenn bådhe om de Muskovitiske så och de Pålenske saaker hadhe framstellt, effter många hadhe tillförende varit i een annan meningh.

Denn 11 Decembris besökte mig åter de Brijtanniske herrer och gåffve migh många particularia tillkenna, bådhe om det Spaniska giffter målet, så och elliest om den Engelske närvarende statz lägenheet, det jag vill (till att undfly vidlöfftigheet) spare, om Gud vill, till min återkompst. Bemälte Rickzens Secreterere, Her Thomas Laakis, kom och samma dag till migh med denne begerenn, at efter jag hadhe låthidt förstå, det jag ändå något meere hadhe till at framstella, så begerede H. K. M:t, det jag ville för honom det oppenbara, och så skulle jag bekomma deropå een godh resolution.

Och såsom jag fast uthaf hvar och een förnam, det Konungen i Stoora Brijtanien hadhe behag till denne legation och väl skulle giöre E. K. M:t till villies uthi alt thet, som aff migh kunde skäligenn begeres, så framstellte jagh för Secreteraren muntligen och sedan efter hans begeren schrifftligen om een ahnseenlig penningesumma, thenn H. K. M:t täcktes E. K. M:t opå någon tidh och med visse villkor at förstreckia, brukandes dertill allehanda krafftige motiver, som uthi instruction förmäles, och i synnerheet, at E. K. M:t nu nästan vore i de norlenske länder denn endeste potentat, som de påveskes fharlige ahnslagh och tillsettninger måste emotstå. Desslijkest proponerade jag och då för Secreterarenn denn punchtenn i min instruction om det generalförbundet, som E. K. M:t achtadhe at ingåå medh Konungen af Stoora Brijtanien, emot denn påveske hopen och hvadh H. K. M:t dertill skulle beveka.

Denn 12 bleff jag åter af åtskillige Brijtanniske herrer besökt.

Denn 13 Decembris kom Secretereren Her Laakis åter till migh medh svar ifrånn Konungen, hvilket deropå gick ut, at hvadh thenn af mig framstellte tackseyelssenn vedkomme, lätte H. K. M:t sig thenn behage. Till at

gifvit mig önskelig bör både till och ifrån Engeland uthi denne bedröfvade och stormande vijnterstijd, och för all tingh så skickat,

---

undsettia E. K. M:t medh een ahnseenlig penningesumma vore H. K. M:t i Stora Brijtannien inthet obenägen, männ H. K. M:tz lägenheet kunde det nu inhet lijda, efter H. K. M:t hadhe sielf måst borga och optaga af sine undersåtere i Lunden månge tusend pund sterling till sin Skåttiske reeses förfordringh, så at H. K. M:t förmodde, det E:s K. M:t skulle haffva H. K. M:t herutinnen excuseret.

Och talte be[mäl]te Secreterere så rotunde och liberaliter de illa nuditate regis och penningeförblåttningh, så at jag måste sielf mig deröffver förundra, efter som jag och sedan uthaf månges sanferdige berettelsser hafver förnummit, at Konungen inge peninger hafver i förrådh, ey heller är något meere qvar af de mänge tunnor gull, som Generalstaterne haffve Konungen betalt, dermedh de haffve de förpanntadhe städher och slått uthi Zelandh inlöst. Så haffver och Konungen till be[mäl]te reses förfordring tagit till läns af denn Nederlenske församblingh, som uthi Lunden boor, till tiugetusend pund sterling

Männ ickie deste mindre (sadhe Secretereren) ändoch H. K. M:t ickie haffver rådh till att förstrekia något uthaff sitt egit, så vill H. K. M:t giöre E. K. M:t så myckit till villies, at H. K. M:t vill interponera sin fidem hoos sine undersåtere i Lunden för een ahnseehnlig summa, begerendes, at, när jag droge igen till Lunden, at jag då sielf ville handle med några kööpmän, och så ville H. K. M:t sedann vare derföre godh.

Hvad det generalförbundet vedkomme, berettede Secretereren, at E. K. M:t[s] giorde förslagh vore hanns Konungh öffvermåtton behageligtt, helst medan H. K. M:t icke allenest haffver uthi några åhr bortåt önskat, at ett sådannt förbundh måtte oprettes, uthan och at H. K. M:t hadhe thetsamma för någon tid sedan anpræsenteret sin svåger Konungen i Dannemark, alt till denn ände, at H. K. M:t kunde således draga med sig uthi samme förbundh catervam principum quibus antehac fœderis vinculo copulatus esset, desslijkest Hertigen af Savoye och denn Venediske republiken. Männ så hadhe Konungen i Dannemark opå samma tidh inthet varit dertill synnerligen benägen.

Hvarföre sadhe Secreteraren yterligere, det hanns Konung såge för rådsampt ahn, det E. K. M:t täcktes trachtere med Konungen i Dannemark om ett sådant generalförbundh, och när thet vore af beggie E. K. M:ter samtyckt och beslutet, så ville hans Konungh giöre ett medh E. K. M:ter och tillijka trädhe in uthi samme förbundh medh E. K. M:ter. Och kundhe samma förbundh nu i förstonne oprettes medh alle tree Konungerne, E. K. M:t, medh hans Konungh och Konungen i Dannemarck. Och berettede han derbredevedh, at hanns Konung hadhe för någon tid sedan schriffvit Konungen i Dannemark till, att efter man förnumme, at Konungen i Pålen och de påveske hade månge fharlige stemplingar emot E. K. M:t och Sverige, skulle hann och för sitt eget interresse skull giöre E. K. M:t ett godt bijståndh och ickie tillstedie, at then hoopen skulle fhå öffverhanden, hvilket alt hann sadhe sig beretta mig in secreto.

Till de andre mine framstellte punchter, serdeles at Konungens i Stora Brijtanniens undersåtere ickie måtte giöre Konungen i Pålen någon undsettning medh någon deel, som tiente till krigssakernes befordring, uthi hvadh

at jag där i Engeland hafver funnit benignissimum Regem, contra multorum consiliariorum opinionem, qui, profecto Britannicorum

---

måtto det då helst skie kundhe, svaradhe Secretereren, at effter the Engelske stadgar förmåtte, at ingen det måtte giöre, uthan Konungens egen tillåtelsse, så skulle hans herre väll see dertill, at thet ingom skulle bliffve effterlåthidt at giöre E. K. M:t till skadha och nachdeel.

Sadhe och, at såsom E. K. M:t altid tillförende gerne hadhe varit effterlåthidt at låthe verffva krigzfolck här i Engelandh, så skulle thet ickie heller hereffter blifve E. K. M:t vegret, enär E. K. M:t kunde behöffvat. Och till ett beslut sadhe hann, alt thet H. K. M:t kan vette lände E. K. M:t till villies och vänskap, det ville H. K. M:t gerne giöre för E. K. M:t[s] skull.

Jag tackadhe för denne påbegynnte resolution och replicerede då straxt, at effter H. K. M:t ickie kundhe af sitt eget någon ahnsbenlig summa förstrekie E. K. M:t, uthan tillbödh sig at procurere E. K. M:t hoos kööpmennerne i Lunden, sua fide interposita, samma summa, så begerede jag utaff honom, at, efter jag vore obekend med kööpmennerne, att han ville på H. K. M:tz vegne nampngiffve mig några, medh hvilke man kunde handla. Hertill svarade hann först, at Spenss skulle väl vette giöre mig derom godh undervijsningh. Elliest gaf han och det förslaget, at man kunde handle antcn med några kööpmän in particulari eller och medh sielffve Companij, the ther handladhe opå Ostindien, Constantinopel eller och på Muskow.

Jag frågadhe Secretereren med detsamma, hvadh assistenz E. K. M:t skulle haffva opå all hendelsse förvännta uthaf Konungenn af Stora Brijtannien. Dertill svaradhe hann således, at hanns herre och Konung ville giöra till saaken så myckit möijeligtt vore, och att H. K. M:t skulle dagenn dereffter vidlöffteligere fulle taala medh mig bådhe om denne såväl som om de andre punchter, effter H. K. M:t hadhe achtat at biude mig till giest och sedann efter måltidenn giffve mig mitt afskiedh. Och när jag begerte af honom, det mig måtte blifva meddelt ett schrifftligit svar, svaradhe han mig, at thet giordes inthet behoff, vore och onödigt, effter Konungen skulle giffve mig samma svar, som han hadhe giffvit mig på Konungens vegner, och jag dessföruthann effter denn Engelske stylum skulle bekomma ett krafftigt recreditif.

Sedann sadhe hann sig haffva uthi befalning aff sin Konung, at recommendere Spenss, om hvilkenn hann, såsom en secreterere och thenn ther hadhe vettskap om rijkzens saaker, kundhe gifve det sanferdige vittnesbördet, att Spenss hadhe varit så flijtig och idkesam att driffva opå E. K. M:tz saaker, som någen i verldenn.

Ibland månge andre discurser, som vij hadhe medh hvarandre, och jag nu nödges haffva E. K. M:t med förskonat, klagadhe hann öffver Hållenderne, at the hadhe giort och änn dageligen giorde hanns Konungh myckit förtreet, serdeles medh deres otillbörlige fiskerij.

Denn 14 Decembris kom Magister Ceremoniarum till migh och gaf tillkenne, att Konungen hadhe begeret, det jag ville vara H. K. M:t[s] giest samma dagh, som var om een söndagh. När Konungens predikan var ändet, blef jag förd op till hoffvet medh Konungens vagn och ledsagader in uthi Konungens förmak, der jag förtöffvede Konungen, och imedlertidh discurrerade jag med några af Rijkzenns Rådh.

mercatorum in Suecia solutionem suam expectantium querimoniis commoti, rebus meis summo fuissent impedimento, nisi, singulari Divini Numinis gratia adjutus, eos elusissem.

Konungen kom med sin shon lithedt dereffter, gångandes utur den mindre cammeren, och fölgde jag them in uthi maatsaalen. Konungen satte sig vedh den ene sijden vedh bordet, och Prinssen lithedt styckie derifrån, hafvandes sine serdeles retter för sigh på halffve bordet ståndendes. Månn jag satt vedh den ene ändan på bordet, så at Prinssen och jagh hadhe andre halffve delen af bordet, med retter opfyllte. De gåfve denn unge Prinsseenn och migh bådhe vattn tillhope, när vij ginge till så och ifrån bords.

Emedan mååltidhen varade, talte och discurrerade Konungen med mig om allehande saaker. Serdeles frågade H. K. M:t tvenne resor efter E. K. M:tz ålder, förundrendes sig högeligenn, det E. K. M:t inthet skulle vara äldre änn 23 åhr. Och när H. K. M:t i lijke måtto frågadhe migh, på hvadh åhr E. K. M:t så och Konungen i Dannemark hadhe varit bådhe uthi så stor lifzfhare och förnummit, att thet skedde i Danske feigden, svarade H. K. M:t, jag kommer det nu väl ihug. Dernest sporde H. K. M:t efter H. F. N:de Hertigh Johan, om H. F. N:de vore ännu så illa siuk, och hvadh siukdom thet skulle vara, såsom och om H. F. N:de ickie var Konungens i Pålen brodher, och uthi hvadh religion H. F. N:de vara optucktatt.

H. K. M:t kom och till taals medh migh öfver måltidenn om det breff, som Konungen i Pålen förledne vinter schref H. F. N:de Hertig Johann till, seyendes, at thenn, som fördet, skulle hafva fått skam för omaket, undrendes sig der utöffver, at Konungen i Pålen schreffve sådane breff, efter såsom och H. K. M:t då berettede sig hafva seedt och läsitt förledne åhr ett af Konungens i Pålen in uthi Sverige afferdede patent, thet mächta selsynt hadhe kommet H. K. M:t före.

H. K. M:t talte och myckitt om Jesuiterne och deres skielmiske lhäre, at the undervijsa folcket, at man ickie allenest måtte fritt tage konunger och potentater af daga, uthann och afhende them theres konungerijken. I synnerheet förtalde H. K. M:t mig, det Bellarminus ickie ville, at H. K. M:tz undersåtere i Brijtannien skulle præstere H. K. M:t ett sådant jurament fidelitatis, at H. K. M:t skulle bliffva dragen framför Påven i Room, uthan och Påven måtte altid bliffva exceperet, serdeles medan den edh och jurament, som skedde i dopet vore antiquius, änn thet som sedan præsteredes konungen af undersåterne, när the vore kompne till någon ålder. Och logh H. K. M:t åt denne Bellarm[in]i mening och giorde denne conclusion deropå, seyendes: Åhr det så, at det löffte och eedh, som skier i dopet ahngåår Påven i Rom och ickie denn helige Trefalldigheet alene, så skulle man och döpas tillijke uthi Påvens nampn.

Frågadhe, om E. K. M:tz cröningzhögtidh vore öffverståndenn, hvarest de Svenske Konungars cröningar pläge ståå, desslijkest huru månge mijl Upsala låge ifrånn Stockholm, och om alle mijler uthi Sverige vore så stoore och dryge, såsom the uthi Vestergötlandh äre, der H. K. M:t hadhe varit, när H. K. M:t förreste ifrånn Norige in i Dannemark.

H:s K. M:t lätt och då höra sigh, det H. K. M:t var öfvermåtten gladh, at E. K. M:t och Konungen i Dannemark vore nu så godhe venner. H. K. M:t drack mig till E. K. M:tz skåel, seyendes jag dricker edher till edher

Noluit serenissimus Magnæ Britanniæ Rex absque honoribus me dimittere; itaque, omnibus spectantibus et Polonicis partibus

---

Konungz skåel, doch undentagendes denn kärleek, som edher herre drager till Jesuiterne. Och ibland fleere skiämtachtige ordh, sadhe H. K. M:t, thet skulle väl skicke sigh, om fyre eller fem jesuiter komme uthi edher Herres hoff, dertill at undervijse ungdommen uthi alla godhe lärdommar, hvilke myckit gått der skulle kunne utretta.

Sedann måältidenn var ändat, blef jag ledsagader in uthi Konungens presentcammar, der jag en half stundh förtöffvede. När Konungen kom uttgångendes, gingo the alle andre ut, och ingen bleff derinne qvar, mere änn H. K. M:t och jagh. Och sedann H. K. M:t hadhe fattet migh vedh bådhe armerne, spasserede vij af och till på gålffvet, och H. K. M:t begynnte at taala medh migh om mitt afskiedh således, at jag väl hadhe förstådt H. K. M:tz meningh uthaf Secretereren Laakis, then H. K. M:t förmodde skulle behaga migh.

I synnerheet, sadhe H. K. M:t, hvadh förbundet vedkommer, såge H. K. M:t gerne, at E. K. M:t först trachterede medh Konungen i Dannemark derom och försöchte, om Konungen i Dannemark ville det nu ingåå, thet honom tillförende hadhe varit tillbudit och hann lijkväl utslagit hadhe, och sedann ville H. K. M:t trädhe tillijke uthi samma förbundh medh E. K. M:ter.

Vedh denne punchts resolution och förklaring, förmälte H:s K. M:t vidare, at thenn tidh Konungens i Dannemark sendebudh Doctor Jonas Carisius hadhe för några åhr sedan varit hoos H. Kongl. May:t i Engeland uthi sendebudhvijs, hadhe H. K. M:t frågat honom, hvarföre at hans herre hadhe velet fhöre krigh emot E. K. M:tz salige fadher, mädan ickie fleere evangeliske konunger till vore, än H. K. M:t salig, H. K. M:t i Stoora Britannien och Konungen i Dannemark, och då hadhe be[mäl]te Doctor Jonas gifvit till svar, at thenn onde affection, som bådhe konungerne hadhe hafft till hvarandra, hadhe det våldt, hvilket Konungen i Dannemark sielf, denn tidh han senest var hoos H. K. M:t, hadhe måst bekenne. Doch hadhe han der bredevedh låthidt falla desse ordh, at, såsom han nu älskadhe E. K. M:t, så ville han ickie heller tillstedie, at Konungen i Pålen och dee Påler skulle fhå öfverhanden uthi Sverige, dernäst at H. K. M:tz undersåtere ickie skulle tiena Konungen i Pålen och de Pååler, eller och giöra them undsettningh, anten medh krigzskepp eller någon krigsmunition.

Sadhe H. K. M:t, det H. K. M:tz undersåtere blefve der illa trachterede och medfarne, at the föge lust hadhe der till at tiäna. ey heller skulle vele giöre dijt någon tillföringh. Och såsom statuterne i Engeland förmåtte, att ingen uthan H. K. M:tz permission måtte någon krigzmunition utfhöre, så ville H. K. M:t ickie heller det sine undersåtere uthi dette fallet efterlåthe, E. K. M:t till förfångh och skadha. Krigzfolck till at verffva uthi H. K. M:tz landh, skulle E. K. M:t så härefter som härtill gerne bliffve undt och efterlåtit. Assistenzen belangende opå all händelsse, serdeles der E. K. M:t (det Gud förbiude) af fienden blefve hårdare premeret, svarade H. K. M:t, at H. K. M:t på sin sijdo uthi ingen måtto skulle undfalla E. K. M:t, derom man vidare kunnde trachtere, när förbundet emellan E. K. M:ter vore först oprettet.

Dett spaniska giftermhålet belangende, efter jag förnam bådhe af een och annan, at H. K. M:t till denn dagenn ickie annars hadhe låthidt merkie

addictis quasi frementibus, equestri dignitate me cumulavit, et maiores honores contulisset, nisi eos constanti ratione fuissem

---

sig emot alle menniskior, än at det ju skulle hafva sin framgångh, och skulle ogerne see, at man ladhe sig hårt deremot, hafver jag mig uthi denne punchts framstellende förhållit effter E. K. M:tz medgiffne instruction, så at jag alene haffver talt medh H. K. M:t herom, och på dette sättet, at såsom E. K. M:t altidh hadhe förnummit H. K. M:tz godhe affection emot E. K. M:t och gerna såge, at H. K. M:t måtte gåå lyckeligenn i handh, så kundhe ickie heller E. K. M:t deremot igen låthe gåå förbij at draga een trohiertelig affection emot H. K. M:tz och H. K. M:tz omvårdnaders välståndh och lyckelige framgångh.

Och såsom E. K. M:t hadhe förnummit, at om gifftermålssaaker emellan H. K. M:tz sohn, Hertig Carl, och Konungens i Spanien dåtter skulle med alfvar trachteres, och till eventyrs något vore tillgiort i saaken, så ville E. K. M:t (så frampt det H. K. M:t sielf så behagede och befunne thet vare nyttigt) dertill hafve önsket myckin lycka. Doch förmodde E. K. M:t, at, ther ännn samma gifftermål skulle vinna een framgång, skulle H. K. M:tz godhe affection, som H. E. M:t hårtill hadhe dragit till E. K. M:t ickie derigönom blifve förminsket eller förringet, serdeles medan Konungenn i Spanien skulle till eventyrs sedan altid förhindre samma venskap och altid vare på Konungens i Pålen beste för denn svågerskap och förbundh, som them emellan åhr.

Hertill svarade H. K. M:t mig straxt, gifftermålet åhr ännu inthet fullkomnet, desslijkest vore ännu inthet the vilkor bevilliede, som Konungen i Spanien åstunder och begerer, serdeles religionsfrijheeten uthi H:s K. M:tz landh och konungerijken, thenn H. K. M:t intet kunne efterlåtha. Och såsom Konungen i Spanien hade ickie allenest mechtige store land och konungerijken, och H. K. M:tz ett lithet emot hans till at rekna, och såsom Konungen i Spanien hadhe många desseins och krumesprungh före till at dirigere sine saaker medh, så ville H. K. M:t see sig väl fhöre uthi denne saaken och thette ärendet så utfhöre, at så väll alle evangeliske herrer i gemhen, såsom i synnerheet H. K. M:t[s] allieredhe ickie skulle för detta giftermålet skull bliffve satte uthi någon fhara.

Om Hertigenn af Churlandh talte vij och samma gångh, och då jag begerede, at H. K. M:t ville ickie undfalle H. F. N:de, svaradhe H. K. M:t det H. K. M:t hadhe allerede schriffvit för honom. Männ jag replicerede, at Konungen i Pålen inthet skulle låthe sig beveke af någon schriffvelse till at restituera H. F. N:de sitt landh igen, thet hann nu nyligen hadhe intagit och det medh Jesuiter opfyllt, medh mindre H. K. M:t elliest assisterede H. F. N:de.

H. K. M:t svarade: Haffver Konungen i Pålen intagit hans land? Effter hann är mig förbunden, sade H. K. M:t yterligere, vill jag haffva omsorg om honom. Frågade och, hvarest H. F. N:de nu stadd vore. Jag svaradhe: I Sverige hoos E. K. M:t. Männ, sadhe H. K. M:t, efter Churlandh är ett lithedt landh, hvadh kann thet the Svenske skadha eller båte. Dertill jag åter svaradhe, at om de Påler det behålle, skulle the utur thess landz hampner giöre oss een merckelig skadha, det och Konungen sielf med migh bekende.

Elliest lätt H. K. M:t dermed bliffve ved det, som Secretereren hadhe berättet mig tillförendhe opå H. K. M:tz vegne. Sedann begynte H. K. M:t af een synnerlig affect, som jag förnam af H. K. M:tz åthäffvor, tale om

aversatus. Profitebatur vero, se habere conferendi honores hasce causas, quod primus inter omnes Suecos Legationis munere apud

---

Spenss, seyendes sig inthet vele igönom mig recommendere hanns persoon hoos E. K. M:t, efter H. K. M:t väl viste, at hann för sin trooheet dessförnthan nogsampt vore recommendered, uthann H. K. M:t ville allenest giffve mig tillkenne, det H. K. M:t några resoor med sin eedh bekräftedhe, at Spenss hadhe altidh varit så oförtrutin, så flijtig och så trogen hoos H. K. M:t till at förfordra E. K. M:tz och rijkzens saaker, att H. K. M:t hadhe sig deröfver aldrig nogsampt kunnet förundra. Sadhe och H. K. M:t, (det H. K. M:t ville med sitt samvett betyge), att, när Spenss hade förnummit något vare på ferde, som skulle trachteres hoos H. K. M:t uthi de Pålniske saaker, så hadhe Spenss altid troligenn varit emot Pålackerne och deres saakers förfordrere, serdeles näär han ickie hadhe kunnet sielff så altid komme till taals medh H. K. M:t om samma ärende, så hafver hann ickie deste mindre schriffvit H. K. M:t småzedler och breff till, påminnendes H. K. M:t, at Pålackerne uthi ingen måtto kunde skie någon favor.

Desslijkest berettede H. K. M:t, at, oansedt de Britanniske köpmän hafve esomoftest burit månge klagemål emot E. K. M:t till H. K. M:t om deres betalning, så haffver hann lijkväl altidh mött them och alt lagdt till det beste till E K. M:tz ähre. Och beslöt så dermedh sitt taal, seyendes sig förmodhe, det E. K. M:t skulle väl recompensere honom för hans trogne tienist.

Hvadh elliest andre particularia vedhkomme, som der åre passerede, vill jag dermedh nu hafve fördragh, till dess Gudh fogher mig till E:s K. M:t, helst medan jag ickie kan så alt betroo pennan.

Sedann jag hadhe tagit mitt afskiedh ifrånn H. K. M:t, förreste jag ifrån Nymarkt andre dagen dereffter, som var denn 15 Decembris, och kom hijt till Lunden igen igåår efter middagen. Och såsom jagh medh högste flijt vill driffve hoos Compagnierne, at jag må bekomma een viss resolution af them, om en merkelig penningeförstrekningh till E. K. M:tz behoff, effter Konungen i Stora Britannien sig så rundeligen hafver låthidt emot migh förklare, (åndoch thet ickie kann skie uthan alsomstörte besvär), effter de Britanniske köpmän, som uthi Sverige ähre, dagh ifrån dagh skriffva hijt, at de till ingen betalning der kunne komme, hvilket them, som man skall handle medh, stöter för huffvudet, så vill jag sampt medh Spenss driffve deropå, hvadh mig någonsin möyeligit och menniskeligit vara kann, och sedann innan några dagar begifva mig till Hållandh igen, till at förretta, hvad migh videre af E. K. M:t nådigst är opålagdt.

Vill hermedh haffva befaledt E. K. M:t *etc*.... Aff Lunden denn 17 Decembris åhr 1617.

Johan Skyttes bref till K. Maj:t den 23 December 1617.

Stormechtigste, högborne Furste *etc*.... Jag förmoder underdånigst, det E. K. M:t nådigst varder förnimmendes af min schriffvelsse her ifrån Lunden den 17 Decembris, hvadh afskied, migh är bleffven giffvin aff Konungen i Stoora Brijtannien opå mine ahndragne ärender, serdeles det H. K. M:t hadhe

eum perfunctus fuissem tempore Regis Caroli, quod primus idem munus obijssem, dominante Rege Gustavo, quod Regem nostrum

---

tillbudit sigh at vele interponere sin fidem hoos sine undersåtere för een ahnseenlig peningesumma, der man först med them derom handledhe.

Så haffver jag sampt med Spenss fördennskuldh alt ifrån b[emäl]te 17 Decembris och intill dette dato varit med them therom till vercke, i synnerheet med them, som haffva commandement öfver de tre Compagnier, som handla på Ostindien, Constantinopel och Muskow, af hvilke de förnembste åhre Her Tomas Smitt, Her Johan Merick och W. Rossell, och efter deres påfordran slagit dem dette effter:ne fhöre: Att the skulle förstrekia E. K. M:t halfftridie tonna gull uthi rickzdaler in specie och them leffverere E. K. M:tz fullmechtige nestkommande medsommar opå deres eget eventyr antingen uthi Helsingöer eller och Hamburgh. Deremot igen skulle E. K. M:t betala them samma summa opå trij åhr tillgiörendes, begynnendes till at rekna ifrån för:ne S. Johannis uthi godh kopper, een treeding hvart åhr och låte leffverere kopperenn vedh Stocholms bryggia effter Stocholms vicht, then de sedan i lijke måtto opå deres eget eventyr måtte fhöra af rijket tullfritt till Engelandh. Och skulle the annamma hvart skeppundh uthi betaalningh för fem och siutio Svenske dalar.

Opå dette giorde förslagh, haffve the gått till rådz, och äre sedan på alles vegner åter till mig kompne Her Johan Merick och Russell medh dette svar: Att Compagnijt inthet vore obenägett at förstrekia E. K. M:t denn begerte peningesumma, männ, efter the inthet viste, hvadh fordeel de kunde haffva af kopparenn igen, såsom och ickie heller hvarest de kunde sig tillgodhe förytra kopparenn, helst medan theres handell inthet var medh kopper, ey heller vore nu någre här i Lunden förhanden, som handlede opå Sverige, then them herom kunde giöre een nöyachtig berettelsse, och der ånn E. K. M:t ville betala them deres peninger igen medh ett billigt interresse, så vore them föge tientt medh peninger, efter the een så stoor peningesumma ickie kunnde fhå uth på något interresse, uthenn på vharur, deraf the (såsom kööpmän) kunde haffva större fordeel, dertill medh kunde the ingen vettskap bekomme, hvadh åtskildnan vore emellan the[n] svenske koppervicht och denn engelske, hvarföre fölle them något för svårt at nu och så snart heropå sig förklare.

Elliest besväredhe de sig och öfver köpet, at thet var för dyrt satt, så at the ingen profit kunnde hafva af kopparen. De sadhe sig ännu videre vele taga saken uthi betenckiendhe medh heela Compagnien och sedan vette migh svar.

Denn 21 Decembris komme åter till migh Her Johan Merick och Russell, berettendes, at the hade varit till samtals medh compagnierne, hvilke ickie ännu hadhe kunnet sigh herom förene, efter the vore skilachtige sin emellan, för denn orsaak skull, at the ickie viste, huru the kunnde förytra kopparen sig till fordeels, thenn the i betaalning bekomma skulle, effter the medh kopper inthet vore vhane till att handle.

Och efter långe discurrser oss emellann var denne deres resolution den dagenn, att, oansedt det var fharligit för kööpmän at inlåtha sig uthi stoor och vidlöfftigh handel med potentater och stora herrer, serdeles medan the ickie kunde så lätteligenn nåå deres betaalningh af them igen, som af andre

serenissimum bonarum artium scientia cumulassem, quod Dominus meus clementissimus consiliarii munere me condecorasset; prætereo

---

sijne lijker, och the om een så stoor [och] dråpelig penningesumma ickie nogsampt vore försäkradhe, der änn Konungen i Stoora Brijtannien ville seya der godh fhöre, effter Konungen dessföruthan vore them skyldig till hundradhe pund sterling, hvilke H. K. M:t väl hadhe försäkret till at betala them uthi nestkommandhe Aprilis månadh, men så kunde de lijkväl intet vist lijta deropå (hvilke penninger denne Rossell, som förde ordet, sadhe rotunde och uthan någon blygssell, at Konungen hadhe spenderet på sine favoriter, så at H. K. M:t hadhe nu fördennskuld måst giöra uthi sitt hoff een allmennelig reformation, bådhe med dagelige hoffförtäringen, then till fem och tiugu tusend pund sterling vore ringare giord, än hon var tillförende, såsom och med bestellinger, the ther nu öffver trettio tusend pundh sterlingh vore ringere), derutöffver bleffve och de försäkringsbrefven föge achtedhe, ja esomoftast casserede, som utgåfves effter Konungens af Stora Britanniens befaldning, oansedt det stora inseglet af Engeland vore derunder, thet elliest borde hafva mere kraft medh sigh änn andre förschriffninger, — att oansedt, (sadhe the) at sådanne och andre difficulteter kunde stöte dem för huffvudet, så ville the lijkväl ickie deste mindre komma E. K. M:t till undsettningh med de halfftridie tunnor gull, så framt E. K. M:t kunde komma till väga, att de, som hadhe förpachtet tullen her i Lundenn af Konunghen, ville seye godh för deres egen Konung och hålle dem på all händelsse skadhelöse. Hvilkenn condition, efter han var hårdh, och elliest skulle hann af migh hoos Konungen inthet kunne nåås, såsom och deres egen Konung förviteligh, sadhe jag thenn mig ingelunda ville acceptere.

Och efter Merick och Rossell meente, at thet skulle lända till större vänskap rijkerne emellan, om compagnierne uthi Engelandh kunde ingåå medh E. K. M:t denne contract, hvilket och skulle kunne förorsaka, at de Engelske framdeles kunde haffva deres handell uthi Sverige, och de Svenske igen uthi Engelandh, sadhe the sig ännu ville taga saken med de andre af compagnierne uthi ett nogare betenckiendhe.

Denn 22 kom Russell till migh, begerendes, at hann måtte schriftligenn förfhata the vilkor, som jag them om kopparen hadhe föreslaget, hvilke compagnierne ännu videre ville öffversee och sig deropå betenckie. Och efter julehälgenn vore så när förhanden, ville the dagenn dereffter åter vette mig svar igönom Her Jacob Spenss.

Denne Russell berettedhe och, at compagnierne ingelunde skulle vele acceptere kopparenn för så högt verde, nembligenn för siutiofem Svenske daler. Hvarföre, opå det at de skulle bliffva deste snarare inducerede till att ingåå medh E. K. M:t contracten, satte jag hvart skeppundh på två och fyretio rickzdaler, såsom och gaff till at förstå, at E. K. M:t skulle ickie heller vara obenägen at handle af them een merckelig påst klädhe, doch på E. K. M:tz nådigste ratification.

Lithedt dereffter förfogadhe jag mig sielf till Merick, thenn ther sadhe sig för sinn persoon gerne vele giöre sitt till, efter hann och dessföruthan åstundedhe, at E. K. M:tz saaker här bleffve befordrede och fortsatte, och skulle jag fördennskuldh gönom Spenss förvänte ett endeligit svar, hvadh denne gången vore hoos compagnierne till at nåå.

reliquas. Et ut plenius omnibus Suæ M:tis amor erga me innotesceret, voluit etiam accessionem exhibere insignibus meis, ex in-

---

I dag, som är denn 23, haffva the giffvit dette svar och resolution, att, oansedt the gerne ville gratificere E. K. M:t med denn begerte peningesumma, thenn the och lätteligen skulle kunne komma tillväga, så vore thet them omöyeligit, at kunna sig deropå uthi een hast förklara, serdeles för deres långe julehälgd skull, som nu tillstundede, och at the måste dertill haffva några vekurs dag, effter månge och åtskillige huffvuden vore ibland theres hoop. Sedann och, at oansedt the skulle vääl kunna samsettia sig om vilkoren med migh, så hadhe the lijkväl ickie ännu kunnet förfara, hvad profijt och fordeel the kunne bekomma af kopparen, när the then skulle sällie, eller på hvadh ort the then best sällie skulle, giffvendes der bredevedh tillkenna, at, der anten Johan Kooth eller någon annan Engelsk, som nu handler i Sverige, hadhe varit der tillstädes, hadhe saaken deste bettre kunnet bliffva avanceret. Och kunde the fördennskuldh nu denne gången inthet meere giöre till saaken, uthan, när the efter helgedagerne hadhe varit tillhopa, ville the videre schrifve mig till deres meningh, emedan jag ännu vore stadder i Hållandh, deropå jag mig visserligenn skulle förlhåte, effter såsom jag och Spenss äre öfvereens vordne, at hann, så snart möyeligit ähr, skall senda mig deres svar tillhanda med sin egen tienere.

Och effter, allernådigeste Konungh och Herre, at detta ärendet ickie uthi några vekurs tidh här fullkommeligenn kann beslutes, och jag förnimmer, at några hundrede skeppund aff E. K. M:tz kopper skole vara ahnkompne till Amsterdam, och Spenss utloffvar sig vele medh högste flijt driffva thenne saak till E. K. M:tz beste, lijke såsom jag sielf vore tillstädes, så haffver jag föresatt migh i mårgon (om Gudh vill) till at begiffva migh till Hållandh med de Staternes örligzskep, som nu i dessa dagar är åter hijtkommet, oppå det jag kann deste bettre driffva opå Mysium och Rutgersium, at E. K. M:t[s] kopper, som allerede kann vara ahnnkommen, måtte bliffva försåldh och Rutgersius till Elfzborgh medh rickzdalar förskicked, såsom och att videre ahnhålla hoos Generalstaterne om assistenzen och denn fierde Elffzborgzlösens pension.

Jag troor inthet annat, allernådigeste Konungh, änn at denne contract kan ju gåå för sig, allenest at compagnierne giffs någon tid till at betenckie sigh, effter saaken är af ett stortt importantz, och de Engelske elliest een lithen handell hafva uthi Sverige, så at the ickie kunne vetta, hvadh fördeel the ther giöra kunne, och fördennskuld haffve de ickie heller så snart kunnet resolvere sigh. Männ största orsaken, att de Engelske endeles nu sielffve åstunde at komma uthi handell medh E. K. M:t, så är denne, att såsom de förtryte, at de Hållendere allestedz giöre dem inpass uthi deres näringh och gåå dem brödet unden, så vele the och gerna förhindra them igen, uthi hvadh måtto the kunne secundum illud: figulus figulum odit.

Och efter såsom Spenss veet in secreto beretta migh, så vele the gierne captere E. K. M:tz benevolentiam medh denne penningeförstreckningh, at the framdeles en gång kunne nåå hoos E. K. M:t några lidelige vilkor uthi denn Narveske handelen och aldeles utsluta Hållendarne, så frampt landen, som nu äre ödhe och förarmede, kunde komma till rette igen, ändoch the inthet herom hafva talt med migh, efter såsom jag ickie heller haffver någon

signibus Britannicis, puta Angliæ et Scotiæ. Sed de his nimis multa.

---

befallningh af E. K. M:t at giöra häropå denn ringeste förtröstningh. Så snart Spensses tienere kommer efter helgedagerne med Merickz och de andres schriffvelsse, vill jag drifva saaken, så vidt som det i förstonne skie kann, doch alt till E. K. M:tz videre ratification.

Allenest begerer jag underdånigst, at the Britanniske köpmän, som nu i Sverige äre, måtte någorledes bliffva contenterede, så at the igönom sine oendelige klagemåål ickie giöre handelen svårare eller och thenn aldeles omkullslå.

Vill hermedh haffva befaledt E. K. M:t *etc*.... Aff Lunden denn 23 Decembris åhr 1617.

Johan Skyttes bref till Kongl. Maj:t d. 2 Januari 1618.

Stormechtigste, högborne Furste, *etc*.... Jag förmodher ödmiukeligenn, det mine åtskillige schriffvelsser, daterede uthi Engelandh denn 8, 17 och 23 Decembris, skole nu snart komme E. K. M:t tillhanda, af hvilke E. K. M:t nådigst varder förnimmendes, huruledes alle saaker dersammestedz äre afiupne.

Denn 24 Decembris, som var juleafften, förreste jag ifrån Lunden till Graffvesandh, der jag fann de Generalstaters örligzskep, som mig till Zelandh öffverfhöra skulle, för migh. Och såsom vij denn 25, 26 och 27 ickie kunde råka utur flodhen Tamesi för ovädher skull, gaff Gudh oss een önskelig bör denn 28 Decembris, så at vij kommo på sex mijl när Flissingen. Denn 29 komme vij till Flissingen. Denn 30 begåfve vij oss till Dordrecht, och så denn 31 igönom Rotterdam och Delfft hijt till Hagen.

Jag fann här för mig E. K. M:tz schrifvelsse, dateret Stocholm den 15 Novembris, som E. K. M:tz utskickedhe, Hans Galle, hadhe inthet mere än fyre dager för min tillkomst fört hijt medh sigh. Och såsom E. K. M:t nådigst befaller, at man skall giöre sin möijelige flijt, det E. K. M:t må af Staterne undsatt vardha medh denn tridie pensionen, eller, hvar det ickie skie kann, att man når de etthundredetusendh rikzdalers förstrekningh till denn förre åhrs credijt, at de penningerne i Lybeck ståå straxt måtte öffversendes. Desslijkest at E. K. M:t måtte, sedan rentan är afdragen, peninger för de tolfhundrede skeppundh kopper, som Nyland undfångit haffver, straxt öfverskickes, eller och, hvar det ickie skie kunde, at peningerne för de ottehundrede skeppundh uthann drögzmhål måtte sendes till E. K. M:t, så veet Gudh, at man efter yttersta förmögenheeten haffver deropå förarbetet, at E. K. M:t måtte bliffva endtsatt medh den tridie pensionen. Männ så haffver thet inthet velet lyckas för de orsaaker skulld, som uthi de förre schrifvelsser E. K. M:t ödmiukeligenn äre tillkennegiffne.

Gudh förlåthe them, som vore dertill vållendhe, att Hugonis Mysij breff, som han om samma ärende schreff förledne vinter till Sverige, bleff så längie oppehållit. Fyrehundrede skeppundh kopper åhre hijtkompne först effter Martini. några dagar derefter sedann jag var dragenn till Engeland. De andre fyrehundredhe skeppundh äre nu först för fem dagar sedan ahnkomne

Jag komm hijt i förgår effter middagen, som var nyåhrsafton den 31 Decembris effter vår styl, och fann här för mig både H.

---

till Rotterdam. så att det haffver varit omöijeligit bekomme derföre peninnger uthi een sådhan hastigheet af någon köpman.

Hvarföre haffver jag i gåår straxt, efter Mysii godha rådh, besökt Barnafeldium och begeret, det hann allenest så myckit ville förmå hoos Generalstaterne, att the ville schriffve till Amsterdam, det Rutgersius måtte innan een dagh eller två bekomma opå deres credijt till några tusend rickzdaler, till dess kopparenn vore försåld, och sedann medh samma peningar förfoge sigh till Elffzborg, giörendes sin menniskelige flijt, at hann kunde vara der till förste lefvereringzdagen eller några dagar derefter.

Och haffve de Generalstater i dagh schriffvit till Amsterdam om sextonntusendh rickzdaler. Mere hafver man uthi een sådan hastigheet, ehuru flijtigt man hafver derom ahnhållit, ickie kunnet nåå, medh hvilke Rutgersius begiffver sig ifrånn Amsterdam denn 4 Januarii styl. vet. genast till Elffzborgh. Gudh denn allerhögste giffve, at tiden ickie bleffve honom för kortt.

Jag haffver elliest i dag sampt med Rutgersio schriffvit till Lenard von Sorgen, boendes i Hamburg, att hann igönom natt och dagh skall medh een egen påst senda fortt mitt breff, schriffvit till E. K. M:tz commissarier, som nu åhre på Elffzborgh, derutinnen jag gifver them tillkenna, at peningerne åhre opå vägen.

Ingenn privat köpman kan man heller förnimma uthi denne hastigheet och stackota tiden till at förstrekia af sitt eget några tusendh rickzdaler, at the kunne till lefvereringzdagen vara i Elffzborgh, oansedt man biuder dem drägelige och godhe vilkor.

Hvadh denn fierde pensionen vedkommer, derom skall jag sampt medh Mysio giöre min möyeligeste flijt, så myckit uthi denne förvirrede stat, then dag ifrån dagh bliffver verre, kann skiee. Och der Mysius ickie hadhe interponeret sin fidem hoos Staterne, at hann ville vara deres man, at the skole bekomma peningerna igen, sedan kopperen är försåld, hadhe man så hastigt ingen utvägh funnit. Jag kann aldrig nogsampt berömma hans troheet och oprichtigheet uthi E. K. M:tz saakers bestellande, såsom och i lijke måtto Rutgersii, thenn medh ett sådant nijt och så gerne seer E. K. M:tz saaker här förfordrade, at jag migh ickie nogsampt derutöffver kann förundra. Beder fördennskuldh ganska ödmiukeligenn, at E. K. M.t nådigst ville låtha sigh vara honom till all gunstig favor befalet, och honom medh något betenckie, opå det hann een annan gångh må bliffva deste villiogare, serdeles effter hann här haffver stoor slächt och ahnhangh, hvilke mycket stå på E. K. M:tz sijdhe.

Assistenzen hoos Staterne belangende, så skole Staterne bära migh sielffve derutinnan vittnesbördh, at jag deropå muntligenn och schrifftligenn med sådant alfvar drifvit hafver, at the hafve måst then bevillie för mitt afresende till Engelandh, doch in generalibus terminis. Männ nu drifver jagh deropå, at the skole förklara sig de modo, och skall jag (nest Gudz hielp) inthet begiffva mig herifrån, föränn jag är aldeles om assistenzen försäkred.

Konungenn i Engelandh haffver och schriffvit sin ordinario legato här i Hagen till, att hann skall medh störste flijt, alfvar och troheet drifva opå samma ärende hoos Staterne. Jagh vill förmode, efter såsom jag och finner

K. M:tts så och eder skrifvelse, dateret Stockholm den 22 Novembris och däruthi min käre hustrus breef till mig. Och såsom jag

them här mestedels vara E. K. M:t affectionered, och, snarest sagt, alle landzens invånere i gemeen taala gott om E. K. M:t, at E. K. M:t bliffver visseligenn af them undsatt.

Dett förslag, som Stephan Gerrati haffver tillstellt E. K. M:t är mig och medh E. K. M:tz schrifvelsse tillhandakommet. Vill mig efter E. K. M:tz nådigste befaldningh vette till att rette. Och såsom E. K. M:t till ett beslut nådigst begerer till at vette, hvadh resolution Staterne hafve giffvit om det Danske förbundet, effter E. K. M:t hadhe föreslagit Konungen i Dannemark nyåhrsdagh nestkommande, att E. K:e M:tz commissarier skole då möte på grentzen, så haffver jag med Pelle Pedherssonn E. K. M:t deres svar tillkennagiffvit.

Och efter Konungen i Stora Brijtanien hafver sig emot mig förklaret, efter såsom E. K. M:t nådigst haffver till att see af min schrifvelsse ifrån Lunden denn 17 Decembris, att H. K. M:t gerne såge, at E. K. M:t trachterede medh Konungen i Dannemarck om ett generalförbundh emot de påveske, så finner jag det för min ringa person rådsampt vara, at man dett giör nu på dette möte, opå det at, der hann det utsloge, at alle kunde då see honom vara de påveskes saaker mere affectionered åhn de evangeliskes.

Elliest så vette några af Staterne beretta, att een Spanisk Sendebudh, Medina benempd, är nu ny nyligenn dragen till Konungen i Dannemarck, then the fruchtedhe b[r]yggia der alt onnt.

E. K. M:tz schrifvelsse till Her Johan Merick hafver jag slutit i min schriffvelsse till Spenss, och then igönom Konungens i Stoora Britanniens här residerendes Ambassadeur, Monsieur Carleton, i dagh skicket på vägen till Engelandh.

Jagh försender och E. K. M:t hermedh underdånligen tillhanda the[t] recreditif, som mig af Konungen i Stoora Brijtannien åhr meddelt vordet. Männ hvadh H. K. M:tz resolution på hvar puncht i synnerheet vedhkommer, derom haffver jag någorlunda uthi mine förre schriffvelsser förmält och vill det vidlöftigere giöre, när Gudh fogher mig hem till Sverige, (hvilket jag förhoppes at skole kunne skiee med det första), så at E. K. M:t skall hafva dertill ett nådigt behagh.

Och såsom, allernådigeste Konungh och Herre, jag uthi E. K. M:tz saakers bestellande ingen menniskelig flijt skall haffva ospar[d], ey heller något tillbakasettia, det som jag kann förstå lände till E. K. M:tz högberömmelige reputation, hvilkenn reputation, så sant mig Gudh hielpe, bådhe hoos höge och låge, bådhe här och i Engelandh, så stoor åhr, at jagh aldrigh derom nogsampt schriffva kann; så vill jag vare uthi denn underdånigste förhoppningh, at E. K. M:t låther sig mitt bestellandhe nådigst behagha.

Dagenn, föränn jag förreste ifrån Lunden, hadhe jag bekommit några stycker af thet gull och silffvermynt, som opå E. K. M:tz cröningh (denn jag innerligen och hierteligenn önsker må vara skedd uthi een lycksalig stundh) vore utkastadhe. Konungen af Britanien begerte bådhe slagen, hvilke H. K. M:t mächta behagadhe, och, oansedt H. K. M:tz shon, Hertig Carl, begäredhe them, ville H. K. M:t inthet gifva them bort, uthan stack dem hoos sig och sade sig vele them förvara till en åminnelsse.

migh hierteligen glädher öfver H. K. M:ts kröningzhögtijdh, så åhr jag högeligen bedröfvat (effter såsom jagh och uthi desse förre månader merkeligen hafver varet deröfver bekymbrat), at så fahrligen skall stå till med Elfsborgs lösens tridie termins levereringh. Gud tager jag till vittne, hvad åhoga jag hafver haft därom, och på huru månge medell jag hafver tänckt, och huru monge jag hafver compelleret för det ärendet skull.

Gud förlåthe them, som voro vållandes, at Mysij breff, som han skreff förledne vijnter till Sverighe om samma handell, blef så lenge opehållet. Hade kopparen kommet uth i rättan tijd (effter såsom så monge hundrade skeppund voro, då jag förreste, till redz), så hade H. K. M:ts credit merkeligen blifvit hoss alle i denne landzende stadfäst och förmeret. Hvars skuld thet åhr, at kopparen, som då lågh redhe, åhr in alios usus förvandelet, som här berettes, kan jag icke vette.

Sammaledes åhret skedt med den kopparen, som de Britanniske köpmän skulle hafva uthi betalingh, the thär så skamelige bref hafve nu nyligen skrefvet därom till Engellandt, hvilke bref jag, så länge jag där var, nedertystade, men nu veet jag fulle, at deres hustror och barn skole åther falla på knän för Kongen i Britannien och jämmerligen däröfver klaga.

Jag troor aldrigh, käre Här Cantzler, at the, som hafve kopparen händer emellan, skole thet hafva giordt för min skulld, opå dät jag skulle häruthe läggia någon skam inn, effter H. K. M:ts interesse åhr häruthinnan det högste.

I förgår, som bemeldt åhr, kom H. K. M:ts breef, at kopparen skal sälies och peningarne sendes till levereringzdaghen till Elfzborgh. Huru mögeligit dätt åhr, gifver jag Eder till at betenckie Men icke deste mindre hafver jag vultu ad luctum et tristitiam composito beveckt Hugonem Mysium därtill, och själf gifvit Barnefeld gode ordh, och bemeldte Hugo hafver interponeret sin fidem hoss Generalstaterne at vare man för någre tusend rijksdaller, till des kopparen kunne blifve försåld. Och Staterne hafve i dag skrefvet till Amsterdam om samme peninghar, så at Rut-

---

Vill hermedh haffve önsket E. K. M:t af Gudhi, denn allerhögste, att såsom E. K. M:t med lycka och myckin berömmelsse haffver kunnet förestå sitt arfkonungerijke Sverige och sine trogne undersåtere, begynt till at komma alle saaker till rette igen och förverfvet sig uthi denne sine ungdoms åhr allerede ett sådant berömmeligt nampn bådhe hoos een och annan, att denn samma godhe Guden ville af sin milde godheet *etc.*... Graffwenhagen denn 2 Januarii åhr 1618.

gersius kan komme därifrån med peningerne den 4 Januarii stylo veteri. Gud gifve honom myckin lycko på sin rese, effter jag väll kan tänkia, hvad nödh nu där hemma åhr förhanden.

Jag skall effter H. K. M:ts nådigste befalningh och eder begären göre min högste flijt om den fierde pensionen. Men den redelige och oprichtige mannen Mysius, som våre Svenske saker med Rutgersio och deres anhangh öfver måtton åhre tillgedån *), förmener vara fåfengt at opretta någhon skriffteligh contract med Staterne om samme fierde pensions levereringh och des betalningh. effter at det stöter dem för hufvudet, at, oansedt uthi den contract, som oprättades i fiord på de halfannan tunna guld, blef uthlofvat, at koppar skulle derpå levereres nästförleden Maij, så åhr lijckväll ingen koppar här ankommen för än effter Martini. Eliest menar han, at dät åhr bättre, att handla med particularköpmän, och at Staterne allenest ratificere samme contract. Jag vill försökie opå allehande meddell.

Låter Eder vår Rutgersium vara befallad, som nu åther then tunga reesa skall draga. Jag tackar Eder storligen för den skrifvelse, som I mig ifrå min käre hustro tillskicket hafve, och bedher, I vele vara obesvärad sende denne innelychte till henne igän. Jag förmodar näst Gudz hielp snart vara hoss Eder med vällförrättade saker. Vale et me ama. Hagæ Comitis 2 Jan. styl. vet. anno 1618.

Efter konceptet i Skytteanska arkivet i Upsala.

---

29. Haag den 8 Januari 1618.

Åberopar rapporter till K. M:t. S. har enträget anhållit hos Generalstaterna om expedition; klandrar ärendernas föregående lama behandling. Om Hertigens af Kurland sak. Goda utsigter till kraftig hjälp för Sverige. i fall ej den inre förvirringen vore. Partimännen. Fiendskapen mellan England och Holland. Om v. Dyks och S:s underhåll. Penningeunderhandlingen. Försändandet till Holland af ett parti koppar. Om rykten rörande det parti, som förra året skulle hitsändts. Helsningar.

Salutem et servitia paratissima. Kiäre Her Cantzler tillförlatelige godhe vän. Efter jag vet, at thet är vår nådigste Konungh och Herre behageligit, det man esomoftast aviserer H. K. M:t om det, som här passerer, så hafver jag åter schrifuit H. K.

*) Jämför tyska ordet »zugethan».

M. et vidlöftigt breff till, hvad i desse fhå dager, sedan Rutgersius förreste härifrån, är förelupit*).

---

*) Detta bref finnes i samtida afskrift i Skytteanska arkivet i Upsala och meddelas här nedan.

Johan Skyttes bref till K. Maj:t den 7 Januari 1618.

Stormechtigste, högborne Furste, *etc*.... Jag församder nu härifrån Hagenn till Sverige igen denne E. K. M:ts utskickadhe, Hans Galle, thenn här haffver leget siuk, alt sedan han kom hijt.

Medh Jano Rutgersio haffver jag schriffvit svar den 2 Januarii opå E. K. M:ts schriffvelsse, thenn bemälte utskickedhe fördhe migh tillhanda, och var datered Stocholm denn 15 Novembris. Männ sedann Rutgersius förreste härifrån, hafver detta efterföllieude sig tilldragit, hvilket jag till denn ände giffver E. K. M:t ödmiukeligenn tillkenna, opå det E. K. M:t nådigst må förnimma, at mann ickie gerna något tillfelle vill försumma att driffva opå E. K. M:tz saaker.

Denn 3 Januarii kom till migh de Generalstaters Graphiarius Arsens medh sielffve originalet af denn contract, som Jacob von Dyk och Janus Rutgersius haffve ingått medh Staterne om de hundrede och femtiotusendh ricksdaler, som de E. K. M:t förledne åhr förskaffede, och för hvilke de allenest interponerede deres fidem, begerendes, att, efter Staterne hadhe nu i förstonne bevilliet prorogationem solutionis på ett åhr tillgiörendes, och Rutgersius uthi min frånvaru till Engelandh hadhe på nytt underschriffvit samma contract, at jag det och ville giöre för mere sääkerheet skull. Så ändoch jag förebaar månge excuser, at jag thenn ickie underschrifva skulle, serdeles at contracten, som Dijkius och Rutgersius hadhe medh Staterne efter E. K. M:tz befalldningh då beslutet, vore dessföruthan kraftig nog, och E. K. M:t ickie allenest sielff igönom sin konungzlige schriffvelsse hadhe antagit och bekent skullden, uthann och samma penningesumma låthidt quittere, så at de dessföruthan nogsampt vore försäkrade, lijkväl, medan Mysius och fleere af Staterne, som E. K. M:t biplichte, mente, at thet skulle giöra Generalstaterne allehanda efftertenckiendhe och skulle så bliffva uttydt (hvar jag såsom een extraordinarius E. K. M:tz legatus, then ther begerte continuationem, ickie så väl som Rutgersius underschriffva ville denn förre beslutne contract), lijka som summan ickie skulle bliffva betalet, och Mysius försäkradhe, at, oansedt Staterne ickie nu i förstonne mher änn på ett åhrs tidh hadhe beviliet förlengningen opå betalningen, effter såsom och med alle andre skier, the ther något läne af them, at the måste hvart åhr på nytt begere continuation efter denne republikes bruk, så skulle de inthet heller för denn vänskap skull, som emellen E. K. M:t och them är, kunne förvägre E. K. M:t videre förlängning opå de länte peninger, när E. K. M:t framdeles täcktes derom hoos them lathe ahnhålle, och Mysius mente, at, hvar jag det ickie giöre ville, som doch föge hadhe opå sig och E. K. M:t vore dessföruthan förobligered at betala Staterne effter contracten, oansedt Staterne ingen prorogationem hadhe kunnet effterlåtha och kunde desslijkest förhindra de saker, som jag elliest nu fordradhe beskiedh opå, och mig och skulle bliffva af Staterne meddelt ett schriftligit bevijs, at the E. K. M:t till villie hadhe ännu på ett åhr effter-

Och såsom jag mestedels af Staterne finner vara rebus nostris addictissimos, potissimum vero eos, quos muneribus placavimus,

---

låthidt haffva peningerne inne hoos sig, så haffver jag denn förre och af E. K. M:t approberade contracten tillijke denn $\frac{5}{15}$ Januarii underschrifvit, efter såsom jagh E. K. M:t hermedh Graphiarii egen afskrifft ödmiukeligen tillsender.

Denn 4 Januarii kom Rutgersii broder ifrån Amsterdam hijt till Hagen igen, hafvendes schrifvelsse medh sigh till Staterne ifrån Hålland och Westfrieslandh om de sextontusendh rickzdaler, som skulle der erleggies för E. K. M:tz kopper. Och effter de ifrån Amsterdam hadhe funnet een difficultet uthi dett förra brefvet, som de hadhe bekommitt ifrånn Staterne utur Hagen, måste Mysius de novo interponere sin fidem hoos them, at the skulle visserligen bekomma sine peninger igen, när kopparenn vore sålder, och så bleffvo åter bådhe Rutgersius och hans brödher afferdede medh schrifvelsse till Amsterdam, at the skulle der bekomma peningerne.

Och efter såsom af Mysio är berettet, så åhr Rutgersius dragenn med samma sextontusendh rickzdaler derifrån denn 5 Januarii, achtendes sig geest till Hamburgh och sedan till Elffzborgh. Gudh denn allerhögste förlhäne, at han måtte komma fram uthi retten tidh.

Denn 5 Januarii var åter Arsens hoos migh och gaff mig tillkenna, det Generalstaterne hadhe befalet honom att seya migh, at, effter the gerne ville för E. K. M:tz skull fegne och trachtere mig, thet beste som de kundhe, så hadhe the förordnet till min förtäringh 32 rickzdaler om dagen; så ändoch jag tackadhe them för deres tillbudh, lijkväl excuserade jag migh der bredvedh höfveligenn, at thet giordes inthet behoff, efter jag sielf väl ville betala. Jag förmerkte sedann, at thet skedde för Dijkij skull, som sades vara på vägen, then the såsom een ordinarium legatum ickie pläge hålla frij, och elliest fruchtade the, at, ther the yterligare förordnade någon, som skulle på deres vägner trachtera migh, skulle hann väl bruka krijtan.

Männ så kann E. K. M:t nådigst besinna, at thet vill till denne dyre förtäringh och stora tillsöökningh (!), som här i landet åhr, föge förslå. Och tacker E. K. M:t ödmiukeligenn, som dertill dessföruthann nådigst förordnet haffver. Gudh gifve, at jag måtte snart giöre een ände opå denne min reesa och komma till E. K. M:t medh behagelige tidender ifrån desse landschaper, som så väl kenne myntet.

Denn 5 Januarii hadhe jag åter audientz uthi de Generalstaters försambling, och var då medh tillstädes Grefven af Eulenburgh såsom een lem ifrån Gelderlandh. Och, oansedt jag hadhe bådhe uthi min första proposition, såsom skedde denn 27 Octobris, och sedan några reesor så väl hoos Staternes deputerede såsom och Hans F. N:de Greffve Moritz, Barnafeldh och andre, desslijkest denn 10 Novembris och igönom min schriffvelsse ifrån Engelandh denn 1 Decembris på thet flijtigeste anhållit om een viss och rundh förklaringh opå denn assistenz, som de plichtige äre at giöre E. K. M:t efter förbundzens lydelsse, lijkväl haffver jag, efter några af de Staters rådh, achtadt vara nödigt, at thet ännu denne gången till öffverflödh skie skulle, efter såsom jag och hermedh E. K. M:t copian af mitt taal (thenn jag och Staterne i lijke måtto efter deres begerenn då straxt tillstellte) underdåneligen tillskicker.

prout ex Rutgersio facius [ɔ: facilius?] cognosces, så låter jag och ingen dag gå förbij, at jag ju hoos them om min expedition studiosissime anhåller, så at the för skam skull måste assistere H. K. M:t.

Och opå thet the ingen tvifvelsmhål skulle derom båre, at jag bref ifrån E. K. M:t bekommit haffver, viste jag them E. K. M:ts schrifvelsse, och på hvadh dag thenn var schriffven och datered, sampt medh ett annat breff, som jag bekommit hadhe ifrån Her Casper Boy, rådman uthi Lybek, derutinnan han gaf mig tillkenna om Vladislaus, Konunghens i Pålen sons, framgång uthi Muskowen, såsom och att Lisofsky hadhe intagit med sitt folck omkring Stollitza alle passer och att Wiessma och Biala, som låge ickie mere änn trettiosex mijler ifrån Stollitza. hadhe giffvit sig under Vladislaum, der alle hadhe varit nedhuggne och förbrende, som ickie hadhe velet giffva sig. Och skulle några Bojarer medh 8000 strelitzer haffva begiffvit sig utur Stollitza till Vladislaum, så att uthi Stollitza vore stor oenighett, och att de Påler lätteligenn skulle bliffva stadhen mechtig, så frampt them ickie trute proviant.

Uthi samma Her Caspers schriffvelsse stodh och förmält, at Konungen i Pålen med macht understode sig allestedz at förhindra E. K. M:tz saaker, och hadhe fördennskuldh denn 7 Decembris underschriffvit Grefvens af Alteems [ɔ: Altheims] bestellning att verfva folck emot E. K. M:t. Hann förmälte och, at uthi Pryssen skulle ickie heller stå synnerligen väl till, efter en utaf Curfurstens Rådh, som hadhe schriffvit pasquiller opå Konungen i Pålen, hadhe blefvet uthaf honom förvist landet, och efter då een annan uthaf Curfurstens Rådh in Burisco [ɔ: Borussico] Senatu hadhe omrustat, at man skulle prygla Konungen i Pålens sendebudh, så skulle then samma rådzpersonen vara dömder till 2000 Ungerske gyllen straff och vara degraderet.

Jagh exaggererede då på beste settet pro re nata om Vladislai successu och badh them inthet lengre dröya medh assistenzen, ty jag förnimmer, allernådigeste Konungh, om man allenest steller them för ögonen magnitudinem periculi, så tro the inthet, at så stor fhara är på färde, effter såsom jag och secreto haffver förnummit, at några uthi Staternes collegio, som till eventyrs lithedt förstå och vele vara klokare än then största hoopen, hafve inom lyckte dörer myckit derom bekymbret sig, anten E. K. M:t eller Konungen i Pålen hadhe i åhr gifvit tillfelle till kriget (ändoch thet är them nogsampt och till öfverflödh af mig uthi min första proposition tillkennagiffvit), såsom och hafva ment, att inthet krig skulle vara på ferde mot E. K. M:t, och att man skulle först, föränn man bevilliede assistenzen, med schriffvelsse besökia Konungen i Pålen, at hann ville afstå med alle fiendtlige tillsetninger. Männ så haffver jag uthi dette mitt seneste taal oförmerckt förlagt deres mening, efter såsom och nu alle dager tidender komma till Staterne om Pålackens framgång och den fhara, som bådhe E. K. M:t och them per consequentiam öffver hufvudet hänger, så at the sielfve begynne klarare see op medh ögonen och bijfalla min meningh.

När jag hadhe ändet mit taal svaradhe mig på alles vägner presidenten, som då var ifrånn Öfver-Ysell, seyendes vedh denne mening, at the Generalstater vore öfvermåtton gladhe, det jag hadhe fulländet min ängelske resa, och sedann the hadhe tagit saaken uthi videre betenckiende, ville de sig emot mig förklare. Dermed blef jag af Herren von Bremen, deputirter ifrån

Gudh gifve, at sakerne hadhe tillförende ret varit her dreffne. effter såsom och en utaf Staterne för nogre dager sedan sadhe till

---

Gellerlandh, så och Herren von Duyssen åter medh två vagnar ledsaget uthi mitt losamente igen.

Denne dag om quällen kom förat hijt till Hagen Jacobus Dikius och sadhe sig hafva varit uthi vägen oppehållen bådhe af mootvädher så och elliest besökt H. F. N:de, Erichiebiscopen von Bremen, och några dager förtöfvet hos Grefven af Ostfrieslandh.

Denn 6 besökte jag H. F. N:de Grefve Moritz, efter H. F. N:de var hemkommen ifrån sin resa, then H. F. N:de hadhe straxt efter mitt affresendhe till Engeland sig företagit, till at besökie några af de förnembste städher här i de unirte provincier och med sin närvarelsse deste bettre förekomme det bullret, som är opkomit uthi religionen, såsom och at hylle them deste meer opå sin sidho, efter såsom H. F. N:de haffver och uthi en stadh uthi Geldren belägen, Nijmwegen benämd, nu afsatt det gambla Rådet, som sadhes vara armenianer, och insatt ett nytt rådh, som med H. F. N:de äre eense.

Jag communicerede medh H. F. N:de de tidender, som jag hadhe bekommit ifrån Lybek, och helsandes H. F. N:de på E. K. M:ts vegner, badh och derhoos, det H. F. N:de ville förhielpe mig hoos Staterne till ett gott och hastigt afskiedh. Ibland alt annat gaf jag H. F. N:de in secreto tillkenne om E. K. M:tz förehaffvende emot Pålacken tillkommande våår, efter såsom E. K. M:t nådigst mig befaller uthi sin schrifuelsse, at jag herom med de förnembste af Staterne skall communicera, hvilket H. F. N:de inthet missbagadhe. Och berettedhe H. F. N:de sielff mig om den success, som Pålacken hadhe, desslijkest sadhe H. F. N:de inter discurrendum, at thet skulle vara fåfengt, om Staterne ville nu allenast devertera Konungen i Polen medh sin schrifuelsse ifrån kriget och inthet mere giöre till saaken. H. F. N:de utlofvadhe all godh befordring och sadhe sig åter med första lägenheet vele besökie mig.

Genest derifrån förfogadhe jag mig till denn Brijtanniske Sendebuden efter han tillförende hade besöktt mig. Och berettede hann mig ibland annat, det han hadhe varit hoos Barnafeldh och honom såsom en ibland the förnemdste af Staterne gifvit tillkenne, at hanns konung på det högste ville haffva E. K. M:t hoos honom och de andre af Staterne recommenderet, effter hans herre öfvermåttan respecterede E. K. M:t och gärna såge E. K. M:tz välståndh, män såå hadhe Barnafeld deropå svarat, at hann vore gladh, det E. K. M:t vore så afhållen utaf Konungen i Stora Britannien och ville inthet underlåthat till at förarbeta hos Staterne på E. K. M:tz saaker.

Månn såsom denn Brijtaniske hadhe berettet för honom, mig hafva skildtz ifrån Engelandh med godh contentament, och Barnafeld hadhe begerat vetta af honom, hvadh jag in particulari hadhe fått för svar, sadhe han sig hafva svarat, at hann eenkannerligen det ickie viste, uthan at, der Barnafeld ville så lagat, at jag så contenteret med svar kunde draga ifrån Hållandh, som han hadhe förnumit uthaf sin Konungz schriffuelsse mig vara dragen contenteret uthur Engeland, så giorde hann myckit väl. Dermedh hadhe Barnafeldius än videre tillsagt honom till at giöra sitt till uthi saaken.

Samma dag efter middagen besökte jag åter Barnafe[l]dh, gifvendes honom tillkenne efter E. K. M:tz schrifvelsse om E. K. M:tz dessein, som E.

mig. Jag undrer, sadhe han, at eder Konung icke befaller sin ordinario legato her mer till at utretta hos Staterne, än som skedt

K. M:t tillkommende vhår ville haffva för hender emot de Påler, dertill han med fhå ord svaradhe: Hoc approbo. När jag och ibland andre skäel, hvarföre de Stater skulle giöre E. K. M:t merckelig assistenz, brukade dette, at de sielfve hadhe schrifuit E. K. M:t till, at E. K. M:t ville giöre Hertigen af Churlandh bijståndh, och the ville uthi lijke måtto giöre sit till; der vet jag, sade Barnafe[l]d, inthet aff, effter Staterne till eventyrs haffve schrifuit derom, medan jag var förrest till Utrecht.

Vij taltes leugie vedh om det Pålneske kriget och denn tillstundende fhara, hvar Pålackenn skulle fhå öffverhanden (efter såsom tidender ifrån alle orter komme) uthi Muskowen, och hölt han medh migh, at tidender vore derom kompne till Staterne. Doch berettedhe hann mig der bredevedh, at Staternes residerende sendebudh uthi Constantinopel, Cornelius von Hagen, hadhe schrifvit them till, och brefven vore rett nu ahnkompne, derutinnan han förmäler, at, sedan som Turcken hadhe beslutidt freden medh Pålacken och Pålacken raseret några skantzar, som Turckenn vore till meens, och the på bådhe sijder affordret sitt krigzfolck, hadhe Tarteren giort emot den oprettede fredh et sådant dråpeligit infall uthi Pålen, at hann hadhe bortfört till tiugutusend cristne siäler, deribland och många matroner af stor slägt hadhe varit.

Det behagedhe och honom, at E. K. M:t hadhe behållit Pernow, efter hvilkens lägenheet hann myckit frågadhe, såsom och skällte på Farensbek. Om det Danske förbundet talte jag och med honom, till hvilket hann mig nu denne resan svaradhe, at thet inthet orådeligit vore, det E. K. M:t oprettedhe med Konungen i Dannemark et förbundh opå billige vilkor, doch ickie at Konungen i Dannemark skulle senda myckit af sitt folck uthi E. K. M:tz land, så at the (efter såsom vore skedt med andre konungerijken) kunde fhå till[f]elle at intaga något land i Sverige.

Hann mente och, at Konungen i Dannemark skulle gerne med detsamma giöre till inthet det förbundh, som E. K. M:t hadhe oprettet medh Staterne, der hann det kunde komma till väga, såsom och dermed sökie tillfelle at behålla Elffzborgh. Hann berettadhe mig och, at Konungen i Dannemark visserligen colluderede medh Konungen i Spanien, efter såsom Konungen i Spanien nu hadhe skicket een, b[enäm]d Medina, till Konungen i Dannemark, thet Dikius och veet beretta, och Erchiebispen hafver hafft honom till giest på sitt hus Fhörden, then ther och haffver låtit confoyera sig utmed Hamburgh medh femtio personer.

När jag och flijteligenn och på det högsta badh honom, det hann ville deropå förarbeta, at jag måtte komma till een godh och snar expedition, efter periculum vore in mora, och E. K. M:t måste nu vetta med det första derom beskiedh, opå det E. K. M:t sedan deste bettre kunde fortsettia sine desseins, svaradhe han mig, at så snart Specialstaterne af Hålland och Westfrissland hadhe fått utur Generalstaternes collegio min sidste proposition, hos hvilke hann nu allenest dageligen är och intet in Ordinum Generalium Senatu för orsaker skull, och två eller tre af de Hållenske städhers deputerede, som de dageligen förvänte vore ahnkomne, ville the med flijt taga den saaken fhöre om assistenzen, efter the alt hertil för den religionsstriden inthet hadhe

öhr. Men jag gaf fulle svar deropå, som tiänlige vore: Han kom först hijt den 5 Januarii styl. vet.

---

kunnet öffverväga samma ärende tillfyllest, och, så snart det vore skiedt, skulle jag bekomma svar. När jag och till det sidsta instanter et serio frågadhe honom, hvad svar jag väl skulle få, försekradhe hann mig, det jag skulle nåå et gått och önskeligit svar och afskied.

När jag lithedt derefter kom uthi mitt losament igen, fann jag Her Albertum Joachimi för mig, thenn ther i lijke måtto viste migh till at beretta om de tidender Staterne hadhe bekommit ifrån Constantinopell. Han viste mig och ehn schriffvelsse ifrån Lybek, deruthi stod förmält, at Medina hadhe dragit till Dannemark, det Konungen i Dannemark hadhe nått Keysarens förschrifft och schriffvelsse till Capitlet uthi Bremen per intercessionem Nuncii Apostolici Romani, som i Pragh residerer, at the Bremeske inthet hinder skulle giöre uthi hans förehaffvende, dett Konungen begerede till at giöre sin shon till coadjutorem uthi Erichiebiscopzdömmet Bremen, desslijkest at Konungen i Dannemark hade ibland andre argument till at beveka Keysaren medh. bruket dette, att Hertigen af Holsteen, nu regerendes H. F. N:des brodher (thenn Erchiebiscopen af Bremen ville med tiden hafva uthi sitt ställe) vore calvinisk och fördennskuld vore inthet billigt, at han skulle bliffva der biskop.

Hann förtalde mig och, at, sedan Konungen i Dannemarck hade begynt drifva detta ärendet med sin shons election och hadhe bekommit opå sin sidha någorledes the Bremeske igönom nye frijheeters uthi Bergen tillseyelsse och låthidt elliest förnimma emot the Hänssestädher sin ondhe affection, vore the Hänssestädher uthi stoor fruchtan, menendes, at thet skulle vara ett maket rådh och collusion medh Konungen i Spanien, Konungen i Pålen och Konungen i Dannemark, hvilket och sedan the Generalstater skulle lenda till förderf och undergångh, efter at Konungen i Pålen krigade i Muskowen medh Konungens i Spanien peninger, Konungen i Dannemark skulle giöre sig fullkommelig herre af Elffven, och Konungen i Spanien sökie sin framgångh uthi Tyssland och Nederlandh. För hvilken collusion ickie allenest Hensestäderne nu fruchtedhe, uthan och Hertigen af Brunsswijk, then sig låther höra, at han och för denn orsaak skull vill giffva sig i städernes förbundh.

I mårgon skole någre af de Generalstaters deputerede komma till migh, och då vill jag medh allerstörste alffvar och flijt driffva deropå, at jag må komma snart till ett önskeligit afsked, thet jag förmoder nest Gudz hielp till at nåå, efter jag finner them här mestedels vara E. K. M:t affectionerede, och elliezt bevekes de aff det fharlige tillståndh, som nu är i Muskow. Ty ret nu på timman, och emedan jag dette schriffver, bliffver mig in secreto berettet, at till Staterna äre bref kompne ifrån deres utliggiare i Riga och Krakaw, at, sedan Vladislaus hadhe intagit Drogobuza och Wiesma och rycht åt Mosajsko, hadhe Storfursten i Muskow sendt budh till Vladislaum medh det tillbudh, det hann ville opdrage honom storfurstendömmet, der honom allenest blefve efterlåthidt at drage in uthi ett clöster. Skall och uthi samme bref stå, det de Rigeske åhre nu uthi een sådan häpenheet och reddhåga för denne victori skull råkadhe, at de ickie skole vetta, hvadh de giöra skole. och skole deres hiertann myckit lempe sig åt Sverige.

I dag heller mårgon vele vij åter hålla samtaal med Ordinum deputatis och drifva det högt, at the sielfva hafva låtidt sig behaga, at H. K. M. ville taga sig Hertigens af Curland saak ahn, ändoch Joachimi svarade, at, efter Hertigen vore nu drifven ifrån Churland, obligerade deres löfte dem intet vidare.

Ingen menskelig flijt skall manquere, och kan H. K. M:t fhå en märklig assistenz (det jag vill förmodhe), så frampt at deres stora och inbördes oenighet ickie alle godhe saaker förhindrer, ändoch at jag der bredheved måste bekenna, at, ehuru stoor förbitringen är, så är lijkväl ipse status seu ipsum Reipublicæ corpus salvum, så at, der [de] Spanier komme, skulle de väl blifva ense i den punchten.

Greffve Hindrik är armenian och går uthi deres kyrkia, hollendes med Barnefeldio, med Grotio och flere, Grefve Moritz med de gamble göser. Her är sådant buller i landet om prædestination, så at och alle skeppere disputera pro et contra.

Ett sådant haat haffva och the Engelske fattet till desse förente landen, (efter såsom någre af Rijkzens Rådh i Engeland emot mig sig late derom förnimme), så at, der Konungen ville såsom Rådet och köpmennerne, skulle snart barka tillsaman, och det bruker jag mig her till nytto, ut Svecos et Belgus majori arctiorique vinculo in vicem copulem.

Jag nöt thet Dikio till godhe, at, då Staterne förmerkte, det han var opå vägen hijt, ville de förekome, at han intet skulle hafva frit med mig, och sände fördenskuld Arsens till mig med

---

Om samme tidender äre sanne eller ickie, kan jag ickie vette, men det är vist, at breffven äre kompne derom ifrån åtskillige orter, och hielper det till E. K. M:tz saakers på denne ort befordring. Jag förmerkte och väl utaf Borgmester Bass taal, at hann måtte och haffva vettskap om samma kundskaper, thenn ther och vist försäkradhe migh uthi Mysii och Dikii närvharu, att Generalstaterne skulle uthi een sådan fharligheet bådhe för det oprettede förbundet, såsom och för deres eget interresse skull giöre sitt till och merkeligenn assistera E. K. M:t, så myckit deres förvirrede stat någorledes kunde lijdha och medgiffva.

Allernådigste Konungh, effter denne stat är för denne religionsstrijden myckit förbistret, så at man ickie uthan allsomstörste besvär något nu här kann utretta, så vill jag (nest Gudz tillhielp) summa vigilantia (thenn her nu synnerligen behöffves) vara intentus in omnes occasiones, opå det E. K. M:tz begeren må i det nermeste skie tillfyllest, och efter een dag eller tre åter avisera E. K. M:t om det, som förelöper.

Vill hermedh haffva befalet E. K. M:t *etc*.... Aff Graffvenhagen denn 7 Januarii åhr 1618.

det tillbud, de[t] de ville dageligen till min förtäring gifva 32 rdr, ändoch jag väl måste så mycket leggia dertill. Pengerne legger jag sielff först ut, så at jag intet annat troor, ähn at the hålle ord. Skeer och ickie, så tackar jag H. K. M:t. Men der jag skall mykit längie förtöffva her, så moste jag setie ut godhe styckin eller och lijte till andras förstrekning, efter såsom och Johan Rodenburg opå min begeren haffver förstrekt mig till tuhundredhe pund sterling.

Ehuru trångt mig bliffver om peninger, så skall jag lijkväl aldrig taga en fyrck utaff H. K. M:ts pengar uthan H. K. M:tz nådigste minne och förloff. Jag är uthi den underdånigste förhopning, at H. K. M:t ickie begerer min skadhe. Jag ville, at jag sielf finge hålla mig (?), så skulle mindre gå op. Nampnet är stort och gagnet är litet. De extraordinariæ äre så store uthi desse gnagende landen, at jag aldrig nogsampt derom kan schriffua.

Effter såsom I schriffuer mig till om 4 pensionen, så är jag nu alle dagar dermed till verke. Barnefeldt, Mysius och flere andre fine aldeles orådeligit, at man nu skall hålla derom hos Staterne [an], serdeles medan alt kommer så på en hoop. Först prorogatio solutionis sumæ ante annum concessæ, sedan assistentz, och, skulle nu straxt (seye the) talas om 4 pensionen, så skulle thet förhindra alt.

Elliest försekra the H. K. M:t vist, at, der H. K. M:t sender i vår hijt en post med kopper, så kan H. K. M:tz credijt bliffve augeret, och, der H. K. M:t tillkommende år allenest betaler interresset för de 150000 rikzdaler, så får H. K. M:t väl behålla inne med sig och behåller tillijke sedan alle de peningar till Elfzborgzlösens sumos afbetalning, som H. K. M:t fhår för kopparen, der någon blifver hijtskicket. Opå contracter till at opreta skall intet fhel vara, män altid opponere the mig köpmän: till eventyrs komer kopperen intet hijt uthi rettan tid, sosom i åhr är skedt. Gud giffve, kopparen hadhe komet.

Här äre underlige judicia faldne om den kopparen, som skal vare optagen förledne sommer uthi Sundet, efter at bevijset, som lydde deropå, at kopparen borde vara der frij såsom Svenskt godz, var tvert emot köpmansbreff, det de Danske hafve opbrutet, och sedan skall hafva förorsakat, at Konungen måste ännu gifva toll af den koppar, som är hijtkommen, efter såsom Mysius fhörer sig till rekningz.

Quod reliquum est, te cum uxore nobilissima et liberis divinæ protectioni commendo, qui te publicis commoditatibus invigilan-

tem longioris vitæ cuniculo dignetur beare. Hagæ Comitis 8 Jan. styl. vet. 1618.

Johan Skytte.

Efter konceptet i Skytteanska arkivet i Upsala.

---

30. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 8 December 1618.**

Med bref ankomna till A. O.; inga underrättelser från Holland hafva ankommit, undantagandes från L. de Geer. Skulle Generalstaterna svika, omöjliggöras Sveriges planer. Gabriel Gustafssons resa till Upsala; han begär svar med omgående på öfversända bref.

Käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe venn, näst all välfärdz lyckönsken, kan jagh Edher venligen icke oförmält låte, det K. M:tz ordinari post hafver ebland andre bref fört migh dette, Edher tillskrijfvet, tillhanda. Elleist hafver jagh hvarken ifrån Dikio, Rutgersio eller någhon annan bekomet den ringhste skrifvelse om assistenzen, undentagendes ifrån Louys de Geer, hvilkens skrifvelse jagh K. M:t ödmiukeligen hafver tillskicket. Jagh förmoder (näst Gudz tillhielp), att de Stateske icke så skole undfalla oss. Skeer det, så blifver det andre nästen een omögheligh tingh.

Edher broder, Herr Gabriel, förreste i går här ifrån medh sin hussfru till Ubsala, komer till lögerdaghen igen. Badh migh, det jagh ville förskicke Edher tillhanda desse breff medh begäran, att I ville fly herom svar K. M:t med denne post. Edher härmedh den aldrehögste befalen till all välfärd. Stockholm den 8 December anno 1618.

E. A. T. T.
Johan Skytte mp.

---

31. Nyköping den 7 Januari 1621.

På väg att hålla ting i Tjust och bese sin egendom i Småland, har S. i Nyköping genom en Enkedrottningens sekreterare tillfrågats, om A. O. vore att vänta till det stundande bröllopet därstädes. S. har på bästa sätt ursäktat Rikskanslerens bortovaro. Enkedrottningens välvilliga stämning mot Konungen, Drottningen och adeln.

Illustris et generose Domine Cancellarie, amicorum suavissime. Iturus jam in Smolandos, tum ut Tiustensibus justiciam administrem, tum ut prædium meum, a quo tot annos abfui, semel invisam, non possum committere, quin animi mei voluntatem, data hac occasione, declarem.

Cum huc venirem, Valerianus scriba vel sua sponte vel alterius mandato incitatus ad me venit, quærens, an hic in nuptiis esses compariturus*), potissimum ob hanc causam quod tua præsentia Sereniss. Reginæ multum voluptatis esset allatura. Ubi in arcem me contulissem, sciscitabatur S. Regina, an huc esses advolaturus. Hic ego secutus tuam voluntatem oratione accomodata ita te excusavi, ut rationibus meis tum in medium adductis plenissime R:a S:a M:tas acquieverit. Commemoravi inter alia, te publicorum negociorum mole ita gravari, ut quo te vertas, ignorares. In mensa deinde præclarissimam tui fecit mentionem. In secreto colloquio tam pia et erudita habuit verba, tam gratos sermones, ut singularem Dei præpotentis bonitatem in evehendis R:æ S:æ M:tis filiis ad regni hujus successionem deprædicavit, serenissimam serenissimi nostri Regis Reginam ob virtutes tanta heroina dignas cumulatissime laudarit, nobilitatis denique Suecanæ jam rursum emergentis florem fuerit admirata. Hactenus verbum acerbitate quadam conspersum nullum audivi, a quo ut inposterum immunis sim, summis votis contendam.

Quod reliquum est, te Deo præpotenti commendo, ut serenissimo nostro Regi, sub quo iterum jam ad summa aspiramus, patriæque charissimæ in multos annos salutaria præstes servitia. Nicopia 7 Jan. 1621.

T. A.
J. Skytte mp.

---

*) Det här åsyftade bröllopet, som af Enkedrottningen var utsatt att hållas i Nyköping den 7 Januari 1621, ägde rum mellan Konungens lifmedicus Jakob Robertsson och en enkedrottningens hoffröken Margareta Blom. Se Enkedrottning Christinas bref till A. O., dat. Gripsholm d. 20 Dec. 1620.

32. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 5 April 1621.**

Svar på A. O:s bref, hvari han prisat landtlifvet. Hans åsigt delas lifligt af S., som ytterligare framhåller dettas företräde framför lifvet vid hofvet. Beklagar Rikskanslerens sjuklighet. Skall hos Konungen ursäkta hans dröjsmål att infinna sig. Ehuru S. ej vill störa A. O. i hans lugn, öfversänder han en del bref. Hertig Carl Filip hade skrifvit om sin önskan att medfölja Konungen till Lifland, men hade fått ett svar, som sannolikt komme honom att ändra mening. Helsningar.

Salutem. Illustris D:ne Cancellarie, amicorum suavissime. Non possum me continere, quin literis tuis, et gravissimis verbis et sapientissimis sententiis refertis, respondeam. Quod rusticæ vitæ tantum deferas, non est, quod te ulla reprehensione dignum judicem, imo vero si vel minima elabendi occasio mihi porrigeretur, rusticis istis deliciis totum me manciparem, aulicamque hanc vitam miseriarum plenissimam summa cum voluptate relinquerem.

Literarum tuarum scopus huc collimat, ut vitam rusticam aulicæ præferas. Hoc, ut una tecum statuam, movent me rationes hæ Achilleæ; quod extra aulam et urbem constitutis major nobis offeratur facultas sapientiæ studiis invigilandi, potissimum vero quod ad eam comparandam aptior illic sit animus, ubi is liberior et magis sui juris. Et cum solitudo et quies studiis amicissima semper extiterit, quis non altum securumque illud otium, quod rustica vita, sapientiæ proxima et quasi consanguinea, præstat, interpellationibus urbicis anteponendum existimaret?

Ubi mores sunt puriores in agro an vero in aula! Hic ambitio, avaritia, libido superbe dominantur, illic vero in agris pudor, innocentia, simplicitas domicilium suum fixisse mihi videntur. Et cum voluptati licitæ et honestæ interdum sit dandus locus, nonne ejusdem majorem habituri sumus materiam in agris, ubi se omnia elementa palam et toto, ut ita loquamur, sinu effundunt? Comparentur inter se utriusque vitæ fructus. Agriculturæ usus ita est necessarius, ut, ea sublata, non possit subsistere genus humanum; Aula vero, præterquam quod suos possessores ad extremum omnibus bonis spoliat, corvos ad cordem affligendum producit. Lætare itaque, D:ne Cancellarie, tam quieto et tranquillo bono, vive expers ambitionis et pallentium curarum.

Quod vero scribis, articulorum tuorum veteres illos dolores ita jam esse exasperatos, ut medici opera eosdem cupias profligare, vehementer sane doleo. Animi tui sensum et voluntatem serenissimo nostro Regi aperui, qui quidem paucorum dierum moram

haud gravate feret. Tuum erit, omni cautionis studio providere, ut sanitati pristinæ restitutus, quam primum huc venias. Ego, quantum in me erit, dabo operam, ut mora, si quam traxeris, excusetur plenissime.

Rerum novarum cumulo, quid te vis onerem. Nolo, nolo inquam, te in tranquillo et rurestri portu conquiescentem ad hoc ventosum mare revocare. Ne tamen ita te domesticis deliciis immergas, ut eorum, quæ in mundo geruntur, penitus obliviscaris, fasciculum hunc literarum ex mandato Sereniss. Regis ad te transmitto. Post tuum discessum illustrissimus Princeps Carolus Philippus Reg:m Maj:tem et nos literis suis super eodem negocio compellavit*). Respondit R:a M:tas ita graviter, ut non dubitem, quin sententiam suam sit mutaturus. Ammiralius et ego, Rege mandante, responsum dedimus, quod, an nobis gratiam vel inclementiam procurabit, valde ambigimus. Hisce te Deo præpotenti cum nobilissima conjuge et liberis commendo. Dabantur Stockholmia 5 April. A. 1621.

Tibi quoad vixero
addictissimus
Johannes Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska saml Vol. 18 (In folio).

---

33. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 21 Januari 1622.**

En post, som dock icke haft något nytt att förmäla, hade ankommit från Carl Oxenstierna. En annan post har kommit från Viborg med bref till A. O. Han meddelar, att Konungen före hans afresa väntats till Koporie. Ett obestyrkt rykte, om en Drottningens tillärnade resa till Hudiksvall.

Illustris et generose D:ne Cancellarie, amicorum suavissime. Efter såsom denne eder och eder käre broders, Her Gabriels, utskickede begärer, det jagh ville avisera Edher om tidender ifrån K. M:t, alles vår nådigeste Konungh och Herre, så gifver jagh Eder venligen tillkenne, det Her Carl Oxenstierna hafver sendt

*) Att Carl Filips önskan gällde att få medfölja expeditionen till Lifland framgår af Carl Carlsson Gyldenhielms bref till A. O. d. 22 April 1621. Se här ofvan sid. 49.

sin post hiit med bref, then ther ähr dragen norr omkringh (efter han hvarken kunne komma öfver ifrån Åland, eller och öfver Qverken) och hafver varet opå väghen ifrån Åbo sedhan nyåhret. Veet om ingen tingh att beretta.

Men ifrån Vijborgh åhr och komen een post, som Sven Månson hafver hit försendt. Åhr draghen der ifrån den 19 Dec., ändogh hans bref ähre någhot förr skrefne, hvilken och hafver migh öfverantvardet medfölliande bref Edher tillskrefne. Veet dette till att berätta, att fiorton dagar, förr än han förreste der ifrån, hafver een varet ifrån Coporie och köpt viin in, till att hafva i förådh till K. M:tz behof, som sadhes då vara daghligen till Coporien förventandes. Och förmoder fördenskull, at K. M:t skall lengesedhan vara på väghen, nisi quid aliud intervenerit. Så snart jagh får några vijssere tidender, skole de Edher och eder käre broder blifve communicerede, hos hvilken I migh vele denne gången för hastigheten skul, excusera. Interim te cum conjuge et tota familia Divino Numini commendo.

Velem Yxel sadhe för migh, det Her Gabriel Bengtzon skall hafva skrijfvet een sin tienere här i Stockholm till, det H. M:t, vår allernådigeste Drotningh Maria Eleonora, achtede att begifva sigh till Hudigzvald, men jagh kan sama tienare intet finna, ut explorem, an sit verum. Quod reliquum est, opto, ut bonis avibus ad nos redeas. Saluta, quæso, matrem tuam omnis pudicitiæ et honestatis laude præcellentem, nec non Carolum Bonde. Stockholm 21 Jan. a. 1622.

T. A.
J. Skytte mp.

---

34. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 10 Juli 1622.**

Klagar öfver uteblifna underrättelser från A. O. Blott rykten hafva inberättats från Lifland. Om A. O:s familj och privata affärer. Den stora bristen på penningar i statskassan. Boskapshjälpen från Upland vore den enda tillgången att bestrida de löpande utgifterna. Drottningen och Kurfurstinnan vilja ändtligen öfverresa till Lifland.

Salutem. Välborne käre Her Cantzler, besynnerlige tillförseendes venn. Vij hafve, sedhan I förreste häden, icke den ringeste skrijfvelse, eller något vist budh bekommet ifrån Edher, så

att vij lefve uthi stor ångest och bedröfvelse. I dagh kom hiit een Dansk, som sadhe sigh hafve seglet ifrån Righa för otte dager sedhan, der hoss berättandes, att Mittou skulle åter vara öfvergånget, och att K. M:tt, alles vår nådigeste Konungh och herre, åhr oprychter ifrån Righa till att besökia fienden. Gudh den aldrahögste vare H. K. M:tz och det loflige föllliets conducteur.

Här står alt väll till, och mår edher kåre husfru och barn väll. Hon begärer esomoftast, att jagh ville låte henne vetta om edert tillstånd, men så ähre inge visse tidender än här till ankomne. Uthi hvad måtto hon till edhre sakers förrettande min ringe tienist behöfver, skall jagh henne och efter vår vennskapz plicht dertill låte finne migh villigh. Om edher kopper hafver jagh medh fliit skrijfvet till Berghet. Edher kåre modher begärte af migh een zedell opå den ödesgården, som I köpe skulle, den jagh och henne meddelt hafver. Och der så åhr, att I hafve slutet kiöp med K. M:t om de andre crone- och skattegodzen under Hiulesta, kune I låte migh det i tiidh vette, att sådant må uthi staten förandres.

Våre nu antagne Cammerrådh låte sigh sakerne nogsampt vare anlegne, allenest att penuria pecuniarum et solicitantium querimonie göre sakerne fast besvärligere. Efter alle penninger ähre tillförende till andre utgifter förordnede, åhr ingen tingh i förrådh att koma någhon till hielp medh. Tollen åhr så högt besväret, att the, som allerede derpå inviste ähre, kune neppest få deres uth. Boskapshielpen åhr tillslagett Compagniet, ändogh the icke änu för allmogens oförmögenhets skull mehre hafve bekomet än 1400 daler. Sedhan köper Linnar Ribbingh spannemåhl för det, som faller i Östergöthland, oansedt att Compagniet var der i lijke måtte invist opå. Oplandz boskapzhielp resterer allene. Den åhr den endeste, som man hafver att lita opå till H. M:tz Drottningens, Churförst[innen]s folck, krigzfolckets, som dagligen affärdes, och andres otalige utgifter. In summa, det går oss hårdt till sinnes, att vij in tanta paupertate icke skulle finne några rådh att undsättia Edher på den ort med någre peningar. Utinam Deus ille præpotens largiatur nobis securam pacem, ut aliquando ex his difficultatibus eluctemur.

H. M:t Drottningen och Churförstinnan vele endeligen begifve segh öfver till Lifland, förebärandes, att K. M:t skall hafva sådant efterlåtet. Vij kune nullis argumentis hålle H. M:t och Ch[urförstinnan] ifrån same rese. Qvod reliquum est, veneror Deum immortalem, ut Regi, ut vobis omnibus prosperrimum successum

clementissime concedat, salvosque et incolumes ad nos reducat. Stockhol. 10 Juli a. 1622.

T. a. q[uo]ad vixero
J. Skytte mp.

Kommer migh i hugh in Livonico illo negocio.

---

35. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 2 Augusti 1622.**

Ursäktar, att på det sent mottagna memorialet från K. M:t icke förr kunnat svaras. Begär skyndsamt meddelande om Konungens vilja. Lofvar, att A. O. snart skall erhålla sin koppar. Fru Anna Bååt vore ej ännu anländ. Om förhör med en hit ankommen rosenkreutzare. Rykten om fred eller stillestånd med Polen.

Salutem. Välborne Herr Cantzler, besynnerlige godhe venn. Efter såsom vij någodt seendt bekommit H. K. M:tz memorial, så hafve vij icke heller förr kunet svara. Såsom vij göre vår högste och mögheligste fliit, och ännu gärne göre vele, så begäre vij, att vij straxst måtte blifve om H. K. M:tz villie underrättede, att icke någhot blifver tillbaka satt.

Hans Hanson hafver varet hoss migh om edher koppar, then jagh förtröstat hafver honom att lefverere, så snart enspenneren kommer ifrån Kopperberghet, then jagh med samptlige Cammerrådet tiit uthi dette ärendets förrettande sendt hafver. Edher käre husfru ähr änu intet ahnkommen. Här ähr alt in antiquo statu.

Een frater Roseæ Crucis, benempd Hans Banner, som hafver varet een skräddare, germanus, ähr hiit sender, ifrån H. M:t Drottningh Christina, ut rationem edat suæ absurdæ, impiæ et falsæ religionis. Capitulares Stregnenses hafver hans dogmata hiitskicket. Så snart vij hafver honom examineret, skole I förnimma hele processen.

Cum varii hinc rumores sint allatæ, quod pacis vel induciarum tractatio antehac sit inter seren[issimum] nostrum Regem et Polonos instituta, non possumus nobis temperare, quin nobis omnibus de tanto bono et patriæ nostræ tam salutari gratulemur. Veneremur Dominum præpotentem, ut vobis in tam gravi negocio adsit, ut vos tam insigni bono cumulet, felicesque ad omnem poste-

ritatis memoriam reddat. Vale et me, sicuti assoles, amare perge. Stockh. 2 Aug. A. 1622.

T. A.
J. Skytte mp.

---

36. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 4 Augusti 1622.**

Åberopar näst föregående bref; längtar efter nyheter och sänder sådana från Tyskland. Pfalzgrefliga familjen reser till Nyköping. Föreslår Doctor Joh. Hincius till juris professor i Upsala. Om Nic. Granii vägran att lämna Helmstädts universitet.

Salutem. Välborne käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe vänn. Sedhen som jagh skreff Edher till i förgår medh Lasse eenspennare, ähr intet nytt förefallit. Vij längte nu storligen efter godhe tidender ifrån Edher. Gudh, som alt förmår, han värdiges procurere oss een helsosamm och oförvijteligh fredh, den vij öfvermåtton väll behöfve.

Jagh försender Edher härmed tillhande aviser aff N:o 30*), deraff I see res Regis Bohemiæ fere esse deploratas. Confirmat hoc Palatinus noster, qui, uti in superioribus meis literis retuli, cum illustrissima conjuge et duabus filiabus in portum Telliensem ante octiduum appulit. Is inde se contulit Nicopiam, salutaturus Serenissimam Reginam.

Non te fugit, quod commune fuerit votum cooptandi eruditos quosdam viros in servitium nostrum, quorum opera et industria hic Stockholmiæ uteremur in informandis nostris liberis. Inventus est quidam nomine Doctor Hincius j[uris] c[onsul]tus, ab Azarria (?) Sturtzio mihi commendatus, qui suasu consilioque cum meo tum fratris tui et Domini Nicolai Bielke Rostochium jam contendet ad eosdem nobis procurandum**). Non dubito, quin negocio tam salutari sis ipse salutarem porrecturus dexteram. Nominatus Hincius, prouti juris est peritissimus, ita etiam, si ita Serenissimo Regi visum fuerit, professoris juridici et politici munus in Academia Ubsaliense sustinere poterit. Audio, Nicolaum illum Granium de-

*) Möjligen menas här Rutgersius. Utg. har icke lyckats finna någon chifferklav i Riksarkivet, där denna siffra passar.

**) Rörande denne doctor Johannes Hincius, se Annerstedt, Upsala Universitets Historia B. I sid. 194.

litias Halmstadianas patriæ, cui vitam debet, anteponere. Vale et me ama. Stockholm 4 Aug. anno 1622.

T. A.
J. Skytte mp.

---

37. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 23 September 1622.**

Tillönskar ett lyckligt slut på fredsunderhandlingen i Polen. Konungens ankomst till Stockholm, hvarifrån han genast rest till Nyköping. S. sänder A. O. hans bref; likaså sändes en post penningar och flera sådana skola yttermera följa. Rutgersii penningefordran. Helsningar från A. O. familj. Fördröjda »tidningar». Pesten i Östergötland.

Välborne käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe venn. Den Aldrahögste han vare hoss Edher och them alle, som nu fredzhandlen begynt hafve, att then må koma till een godh enda.

K. M:t, alles vår nådigeste Konungh och Herre, ahnkom til Stockholm den 17 uthi denne månadh, sedhan som H. K. M:t lenge hadhe varet oppehållen i väghen uthaf mootvädher, och förreste straxt här ifrån den 20 till Nyköpingh, befalandes migh att skrifva Edher strax till opå det bref, som I den 6 Sept. skrefve H. K. M:t till med edher egen hand*), ändogh H. K. M:t gärne sielf hadhe det underskrijfvet, det doch för H. K. M:tz hastige afresande skull intet skee kunne. Och ähr K. M:tz meningh, som I af närlagde bref hafve till att förnimme. Hvadh I elliest med the andre Commissarierne H. K. M:t tillskrifvet hafve, der på vill H. K. M:t sielf inan een dagh eller två svara, när H. K. M:t komer tilbakers igen ifrån Nykiöpingh.

Jag försender Edher och med dette skep fem tusend daler tilhanda, efter H. K. M:tz eghen befalning. Innan få dagher skole I bekomme flere sumor efter, ändogh här är stor nödh på den perzelen. Vij vele göre vår högste fliit, att I måghe blifve hulpne. Och såsom jagh i dessa dager hafver bekommet tvenne edhre skrifvelser, dateret Righe den 31 Aug. och 6 Sept., så tacker jag Edher för den relation, som I göre om fredshandelens begynnelse, önskandes, att den godhe Gudhen ville per vestrum ministerium förhielpe oss till een stadigh och säker fred eller stillestond.

---

*) Detta A. O:s egenhändiga bref saknas, men brefvet till Kommissarierna är tryckt efter A. O:s koncept i Axel Oxenstiernas Skrifter Afd. I B. II sid. 510.

Mons[ieur] Rutgersij saak vill jagh gärne låte migh vara till det bäste befalet. Edher käre hussfru hafver jagh edert bref tillstelt, och såsom hon nu Edher tillskrijfvet hafver, så åhr hon (dess Gudhi skee lof) vedh godh helso och sundheet cum tota familia. Uthi hvad måtto jagh kan vara henne till tienist uthi eder frånvahru, och hon min ringa tienist kan behöfve, skall jagh migh der till oförtruten finne låta.

Aviserne hafver Lenhard van Sorgen een tiidh bortåth låtet liggie; men så vill jagh förmodhe, att han nu betencker sigh. Pestis tagher in Ostrogothia öfverhandhen, så att vicinæ provinciæ myket hafve sigh nu till att befahre. Gudh vende sitt vredes straf ifrån oss. His te Deo præpotenti commendo. Salutabis meo nomine collegas tuos omni virtute ac laude cumulatos. Stockholm 23 Sept. A. 1622.

T. A.
J. Skytte mp.

---

38. Stockholm den 7 Oktober 1622.

Svar på tvänne från A. O. mottagna bref. Lofvar att söka hjälpa Rutgersius i afseende på hans penningefordran, hvilken dock Konungen ansett vara för högt beräknad. Hertig Carl Filips stundande begrafning. Önskar framgång i underhandlingen med Polen. Fru Brita Oxenstiernas begrafning. Utrikes nyheter.

Välborne kiäre Herr Cantzler, tillförlåtendes besynnerlige gode vän *etc.*... Betacker jag Eder på thet flijtigste för all godh benägenheet och synnerlig affection uthi många måtto, migh och de mina bevist och opåskint, beflijter mig gerna altidh på det högsta, sådannt af ett troget hierta till at förtiäna och förskylla, enär tillfället sig præsenterendes varder.

Migh åhr, käre Herr Cantzler, för någon tidh sedan tvenne edre schriffvelsser väl tillhanda kompne, och der af förständiget vordet om nye tidennder och sakernes tillståndh vedh den tidhen der hoos Eder, för hvilket jag Eder på det vänligste betacker.

Och såsom af migh der bredevedh uthi den eene varder begeret, at jag ville låthe migh Monsieur Rutgersi saak till det bästa vara befaledt, så låther jag Eder till svar vänligenn förnimma, at jag der opå så vidt förarbetet haffver, som migh haffver ståt tillgiörenndes, serdeles låthidt infhöra hele hans räst, effter hans gifne beskied, uthi staten. Vill och således effter lägenheeten gerna

förhielpa honom så mycket på betalningen, som möijeligit vara kan, män så haffver H. K. M:t min allernådigste Konungh och Herre, när staten öffversågz, och man kom till hans rest, inthed velet beståå honom så stoor summa, som införd var, hvilket förorsakade sigh uthaf den förtäring, som han haffver fört opå sigh, medan han lågh i Hålland, nemligen tretton rickzdaler om dagen, seijandes sig inthed kunna honom såå myckit der, såsom allenast een agent bestå, som på den Behemeske resan för een fullkommelig sendingbudh utskickedt, och der opå ståred ännu. Doch hvadh jag videre kan giöra till saken, skall det inted varda förgätit eller tillbaker satt.

Hvadh elliest tillståndet på denne sijdan vedkommer, så är det ännu, dess Gudh skie loff alt godt, och beredes nu medh all macht till H. F. N:des. salig hoos Gudh, begraffningh, hvilken 4 vekor her effter, om Gudh vill, skall ahngåå.

Mann önsker gerna, at Gudh den aldrahögsta ville förhielpa sakerna der hoos Eder till een begärlig utgång och ända, och Eder medh alt medfölliet snart hijt heem igen medh helsea, sundheet och gode tidender beledsage. Och vill her medh hafva Eder uthi Gudz milda protection till all hugnelig och långvarig välståndh sampt myckin välfärdh och välmågon välvilligen och vänligflijteligen befaledt. Aff Stocholm denn 7 Octobris anno 1622.

(*Egenhändigt.*)

Käre Herr Cantzler. I förgår begrofz edher salighe frome fadersyster Fru Brita på Fånöö*), hvilkens siäl Gudh den aldrahögste evinnerligen glädhie, och blef hennes s. lijk uthi K. M:tz alles vår nådigeste Konungs och Herres så och H. M:tz Chur.- och F. N:ders närvahru hederligen begrafvet.

Heidelbergh åhr aff Tilli medh stormande hand intaghet, och alle de der inne vore massacreredhe. Der emoth hafver Gräfve Moritz friet Berghen op Zoom ifrån de Spaniers belägringh och, som sagerne gåå, inkre[c]htet dem, så att några tusend åhre slagne, een deel hafve gifvet sigh under Hans Nådhe.

Elliest kome och tidender ifrån Frankrijke (om de åhre sanne veet man icke ännu), att 30000 skole vare massacrerede uthi Paris och 8000 uthi Roan.

E. A. T. T.
J. Skytte mp.

---

*) Gift med Riksrådet och Lagmannen Bengt Svensson Ribbing.

39. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 31 Oktober 1622.**

Gläder sig öfver de lugnande underrättelserna rörande underhandlingen med Polen. A. O:s koppar vore afsänd till honom. Oaktadt alla svårigheter hafva penningar till statens underhåll anskaffats och öfversändts. Pesten. Carl Filips begrafning. Konungens resplaner. Helsningar.

Käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe venn. Jagh tackar den Aldrahögste, som oss hafver latet förnimma gladelige och hugnelige tijdender ifrån Edher och eder hele comitatu i desse dagar. Den godhe Gudhen ville och mera misericordia nu assistere Edher, att I måtte komma till een lyckligh eende. Edher fliit in tractandis tam arduis negociis hafve vij med stort förundrande förnumit.

Edre 36 skeppund koppar ähre Hans Hanson lefvererade, att I ingen fahra behöfver till att hafve om eder credits förspillande. Hafver denn och alleredo här ifrån afskepet.

Käre Her Cantzler. Hvad omak och besvär ähr till att förskaffa peningher tillhope, veet Gudh alzmechtigh. Och hafver man æquis et iniquis conditionibus bracht några sumor tillväghe, af hvilke een deel Edher allerede ähre tillsende, een deel skole ännu med det förste komma efter. Och I måghe Edher der till förlåte, att man ingen fliit skall hafva ospart Edher till att undsättie. De novis quid dicam?

Medici sägie, att pestis ähr visserligen här i staden. Gudh vare oss alle nådigh. Hans F. Nåde salighe begrafningh står med det förste. Ifrån Stre[n]gnäss rycker H. K. M:t neder till Göteburgh, och sedan åth alle bergzlager, men H. M:t Drottningen blifver emedlertiidh opå Örebro och tiläventyrs hele vinteren. Deus te tuosque tueatur, ut, post pacis bonum nobis procuratum, salvi re incolumes ad nos redire possitis. Saluta, quæso, collegas tuos meo nomine. Edher k. husfru är intet här, uthen på gården. Dabantur Stockholmiæ 31 Octobris Anno 1622.

E. A. till tienist
Johan
Skytte mp.

40. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 9 November 1622.**

Önskar lycka till underhandlingens snara afslutande. Om en stor tillärnad expedition mot Polen, i den händelse fred eller stillestånd icke vunnes. Penningars anskaffande härtill. Konungen begär A. O:s råd rörande värfningarne. Penningar öfversändas. Carl Filips begrafning vore för sjukligheten i Stockholm uppskjuten. Privatunderrättelser. Sänder ett bref från Rasch.

Salutem. Välborne Herr Cantzler, besynnerlige godhe venn. Den Aldrahögste han vare hoss Edher och edert hele comitatu, förlänandes Edher samptligen styrckie, lycko och välsignelse, att I den besvärlige handel, som I nu vistes uthi, måghe Gudhi till åhre, vårt fädernesland till långvaright bijstånd och eder nampn ad omnem posteritatem till beröm utföre.

H. K. M:t, alles vår nådigeste Konungh och Herre, hadhe sielf gärne skrijfvet Eder till, men, efter skepet var segelrede, och H. K. M:t elleist var med andre ärender occuperat, befalte H. K. M:. uthi edher k. broders närvahru, att jagh skulle Edher om efterfölliande avisere. K. M:t hafver med störste åhughe, omaak och hufvudhbråk (alt sedhan H. K. M:t kom hiit heem) öfverväghet och betenckt om det store ahnslagh, som Edher väll veeterligit åhr, och förslaget af K. M:t och Edher tillförende giordt åhr, kunde hafva sin fortgångh, der man fredh eller stilleståndh egenom Gudz bijståndh icke nådde; så, ändogh det i förstonne hafver synts vara omögheligit, odrägheligit och fast besvärligit både derföre, att dertill icke allenest behöfdes så mänge tunor gull in prima instantia, när man skulle dragha till vägs, uthan och, sedhan man hadhe dem inlastet, ville store sumor belöpe till att underhålle folcket medh, såsom och een ahnsenhlig post till värfningzpeningher, föruthan att folcket skulle ifrån åthskillige orter ledsages ad metam destinatam, hvilket, såsom det icke kunde skee uthan allsom största bekymer och elleist der opå mägte odrägelige sumor i fracht moste anvendes, föruthan det att så mänge tusend tunor spanmåhl och proviant i stor myckenheet ville fattas, så, efter det och elleist stort betenckiande medh sigh [hafver], hvar som K. M:t kan sådant värck befale till att effectuere, så ändoch (säger jag) att man more solito hafver inclineret in hanc nunc in illam partem och fördenskull varet tvehogse, om man icke aldeles skulle lempa sine consilia till det mindre in sumos, lijckväll åhr det nu deliberando så vijdt komet, att H. K. M:t hafver nådt af Com-

pagniet, som de K. M:t vele förstreckie i vinter och in Junio, i peningher etthundrede måhl tusend daler, i k[oppar]m[yn]t 30,000 daler, i comiss 70,000 daler, silver (?) 10,000 daler, föruthan hvad de elleist försträckie H. K. M:t till H. K. M:tz oppehälle. Af Lille Tullen förmoder H. K. M:t hele åhret omkringh 100,000 daler, om icke mehr, hvilken nu skall den 18 Nov. ahngåå (Gudh gifve till lycko) af Boskapzhielpen i Sverighe 100,000 daler.

Hans Hansson drager nu uth att förskaffa H. K. M:t på underpant eller på godz till att försällie 157,625 daler, och gör H. K. M:t godh förhopingh. Johan Sparre hafver commission att dragha till berkslaget (?) att förskaffe på interesse etthundrade sextije tvåtusend och 500 daler. Jagh tvifler och intet, att godz får H. K. M:t väll sällie för 100,000 dr, efter såsom och allarede sigh een hop hafve ahngifvet för 3 och 4 procento i åhrligh renta att köpe, och een part alleredha kiöpt, så att peninghanar kunne (om posterne så gå uth) sigh öfver siu tunnor gull belöpe. Vij ähre och nu till värcke medh Spens och Henderson, att the efter K. M:tz befalningh skole dragha till Engeland och der menagere 60,000 pundh sterlingh, halfparten i klädhe och halfparten i peningher, och vårt Compagnie skall interponere sin fidem för K. M:t hoos Compagniet i Engeland. Elliest ähre vij och uthe på andre orter och vägher. Steffan Gerritz insätter i Compagniet de femtije tusend daler, som H. K. M:t ähr honom skyldigh, ad augendum societatis capitale.

Och såsom H. K. M:t icke hafver alle summorne in manibus eller fullkommeligen ähr der på försäkret, så hafver H. K. M:t lijkväll een godh förhopningh, att the mestedels skole uthgåå. Och såsom H. K. M:t seer högt vara af nödhen, att man i tiidh värfver fremmende folck, och doch icke dristeligen törs änu våghet, så begärer H. K. M:t nådigst, I vele optäckie H. K. M:t edert rådhsame betenckiande härutinnan, der H. K. M:t aldeles sigh på förlåter.

Edher försendes nu uthi een post tijetusend daler tillhande; och ehuru besvärligit ähr, att komma peningher tillväghe, så skole I lijkväl åter med det snareste bekomme flere och så den ene posten efter den andre.

H. F. N:des salighe begrafningh ähr opskuten till åkeföret bådhe för de onde vägher skull, såsom och att här temeligen i stadhen dör. Somblige mene pestilenzen skall vara ebland medh, somblige mene, att det ähr den siukan, som soldaterne hafva fört med sigh. Eeder käre hussfru ähr nu intet här, elleist hadhe jagh

skullet aviseret henne om dette budh. Eder credit hoss Hans Hanson åhr egenom kopparens lefvereringh salveret. Efter skepet vill nu på timan endeligen sin kooss, moste jagh abrumpere. Befalandes Edher med de andre välborne gode herrer och män, som på tractaten ähre, Gudhi den aldrahögste till all välfärdh. Aff Stockholm den 9 Nov. Anno 1622.

E. A. T. T.
J. Skytte mp.

Dette bifogede hafver Rask Edher tillhande sendt, men brefvèt, Edher tillskrijfvet, opbröt H. K. M:t sielf.

---

41. (*Egenhändigt.*) **Kopparberget den 16 December 1622.**

Välönskningar för A. O:s återkomst. Från honom mottaget bref, som dock S. genom resan till Kopparberget hindrats att besvara. Freden vore storligen af nöden, helst man byser farhågor för Danmark. Svar på A. O:s förfrågan om vilkoren vid försäljning af kronogods, om Kopparkompaniet samt om dettas försträckning till kronan.

Kåre Herr Cantzler, besynnerlige och tillförlåtelige godhe venn. Den Aldrahögste ville vara hoss Edher och edert hele medföllie, förhielpandes Edher snart hiit hem till oss igen. Edher skrijfvelse, dateret den 14 November hafver jagh för någon tiidh sedhan uthi Stockholm bekommet, och, efter ingen post åhr till Edher afferdiget vorden af K. M:t, åhr med svar fördrögt vordet, serdeles måden vij emedlertiidh hafve haft denne Kopperbergzresan förhänder och ännu daghligen med kopperhandlinger umgåås.

Jagh tacker Edher venligen, det I migh om sakernes på den sidhans förrättande avijsere vele in tanta negociorum mole. Gudh han ville gifve Edher styrkie och framgångh. Fredhen eller stilleстånd behöfve vij högeligen, efter vij icke veete, hvadh vij skole hafve oss till att förlåta på vår vicino Dano, som nu sägies taga folck ahn, och follket glunckar ille.

Det I begäre blifve af migh informerede de conditionibus, om I skole efter K. M:tz befallningh sällie godz, så ähre der inge andre, än att H. K. M:t (sedhen H. K. M:t åhr kommen hiit tilbake) hafver soldt tree dalers åhrlige räntte för etthundrade daler,

och den ovisse räntten intet räknad, doch så att der emptoris slächt icke ville behålle samma jord, när dem denn hembudes, att K. M:t på det fallet præfercres externis. Om stilleståndet går för sigh, förmener H. K. M:t intet göres behof, att man någre godz sällie skulle.

Det I begäre vette Compagniets tillståndh, så hafver H. K. M:t dermed nu, alt sedhan H. K. M:t heemkom, haft till att göre. Och såsom de ähre commoverede vordne, att af dem in principio begäredes bådhe en numerata pecunia och vahrur till nitton tunnor gull, och för samma orsak skull månge och vidhlöftige disputer [ähre] infallne, så ähr endtligen tagen den resolution, att Compagniet änu på någre åhrs tiidh skall prorogeres, och de aldeles blifve friie ifrån cronones handel, försträckiandes H. K. M:t åter een tunna gull uthi bara peningher, efter hvilken min broder Lasse nu drager. Och hafver det gifvet Compagniit i åhr een stöt, att the deres anordninger uthi landzenderne icke så richtigt uthbekommet hafve, som de skulle, och der K. M:t icke med någre tusend daler dem succurrerer, blifver participanternes vinningh liten eller ingen.

Här vedh Kopperberghet ähr ännu sakerne väll aflupne. Gudh förlähne sin nådh vidhere. Vill här medh hafve Edher den Aldrahögste till all välfärdh befalet, önskandes af hiertat, att I snart måghe komma hit till oss igen med helsa och procuratis induciis vel pace, cum nonnihil periculi nobis a Danico Rege imminere videatur, qui, jam intra spem et metum constitutus, occasionem nos invadendi quærit. Aff Kopparberghet den 16 Dec. 1622.

Edher altid till tienist
Johan Skytte mp.

---

42. **Linstorp den 31 Maj 1623.**

S. underrättar om sitt uppdrag att söka utverka en försträckning af Enkedrottningen, och begär, att A. O. ville sända honom Konungens bref till denna härom.

Välborne Herr Cantzler, besynnerlige gode vän. Näst min tienists tillbiudelsse och all välmåges flijtigh lyckönskan kan jagh Edher härmedh vänligest ickie förhålla, att jagh nu hafver bekom-

mit K. M:tz, min allernådigste Konungz och Herres, tvenne bref, derutinnan H. K. M:t migh opålägger, att förreesa till H. M:t min allernådigste Drottningh Cristina och der opå förarbeta, at H. M:t ville komma H. K. M:t till undsettningh medh någre tusendh daler reede penninger, opå een godh och richtigh bethalningh uthaf någon viss ahnordningh, förmälendes sigh sielff derom haffva schriffvit H. M:t till. Hvarföre ähr jagh tillsinnes i mårgon effter predican, om Gudh vill, att begifva migh derhedan, och min högste flijt uthi saken ahnvända. Gudh gifve, att man något fruchtsambligit uthretta kunnde. Män såsom jagh H. K. M:tz breef, H. M:t tillschrifvit, ickie hafver bekommit, begerer jagh vänligen, I vele det, så frampt det ickie vore allereda forttskickedt, migh medh denne zedellvisere öffversända, aldenstundh det ähr mitt creditijf och jagh förnimmer, att Secretaren Peder Erichsson haffver det i aftons Eder medh enspennaren tillhanda förskickedt.

Befaler Eder *etc.* ... Aff Lindttorp den 31 Maij 1623.

E. a. t. t.
Johan Skytte mp.

---

48. (*Egenhändigt.*) **Lägret vid Linatorp vid Södertelge den 7 Juni 1623.**

S. begär veta, hvarest han enligt A. O:s önskan borde möta denne. Komme icke att resa till Konungen för att ej lämna allt i sticket. Om medlen och anordningarne till krigsfolkets underhåll.

Käre Her Cantzler, besynnerlige godhe venn. Jag önsker Edher all vällmågho. Och såsom I förmähle, att vele efter mönstringen komma medh migh till tals, så vill jagh och accomodere mig derefter, förventandes af Edher beskedh, på hvad ort den skee skall, efter denne Jöran Abelson föregifver, att I skole honom muntligen hafve sagdt, det jagh skulle möte Edher på halfva väghen, och icke vettandes anten till landz eller siös, anten på den högre eller venstre siidhan om Tellie.

Elleist drager jagh intet till K. M:t, efter, der jag och droge, alle skulle med drage sin koos och aldeles blifve liggiandes obestelt. När vij komme tillhope, vele vij tagha de bäste consilia till att underhålle folcket medh, såsom och deliberere om de andre ärenden.

Och såsom K. M:t hafver förordnet de femtontusend tunnor spannemåhl, som Peter Kruse skulle leverere till att oppehålle folcket med, der vedh Mörköö liggiendes, och befaler edher broder Stådthålleren att förskaffa fahrekoster till att föra spannemåhlen hitt medh, så hafver jagh nu secundo mitt budh till Stockholm der om, och när han kommer, blifver det och een godh hielp.

De ottatusend daler, som I försende efter K. M:tz befalningh tilbakers, sendes nu med Tyselio genast till H. K. M:t. Och ähre elleist till nijetusend daler komne ifrån Johan Månson, af hvilke de 1776½ daler ähre tagne, som efter edher begären sendes till Nykiöpingh. Till hvad resten skall användes, anten på edert follk, eller, som K. M:t i sin skrijfvelse till migh förmäler, att öfversendes till Righa, och således betala dee tijetusend daler med, som K. M:t hafver taget af Peter Kruses post, och var ärnadt att underhålle krigzfolcket i Lifland medh, förventer jagh H. M:tz svar. Med den Rigiske borgeren hafver jagh ännu intet talt, eij heller hafver han segh än i Kammaren præsenteret. Tu nosti nostram inopiam. Vij få och tales ved om honom, såsom och om andra ärender, när vij komme tillhope, serdeles om Rutgersio.

Gudh gifve, Her Cantzler, I vele och skrijfve edher broder till, att han ville befala Slotzfougden Jahan Biörnson, att han ville försende honom Peter Kruses spannemåhl, som ligger der i siöbodar, och Peters tienere Hans Girs, varandes i Stockholm, ähr tillskrijfvet om att utfåå, serdeles mäden K. M:t i sin skrijvelse till migh förmäler segh hafve befalet edher broder derom att bestella. Deus præpotens vobis omnibus adesse dignetur. Af lägret vid Linatorp vedh Tellie den 7 Junij a. 1623.

E. A. T. T.
Johan Skytte mp.

---

44. (*Egenhändigt.*) **Lägret [vid Lina] den 10 Juni 1623.**

Kallad af Drottningen till Svartsjö har S. där mottagit A. O:s begäran om sändandet af en post penningar, hvilken ock härmed följde. Just nu anlände kallelse till Konungen. Om kronogods, som A. O. ärnade köpa.

Salutem. Käre Her Cantzler, besynerlige godhe vänn. Rätt som jagh i går drogh ifrån Edher och kom till Tellie igen, mötte

migh H. M:tt Drottningens lackeij, begärandes, det jagh ville koma till H. M:t och Churförstinnen till Svartziöö. För någre timer sedhan bekom jagh där edher skrijfvelse medh edher eenspenere Lasse. Och såsom I begäre de 2000 daler till krigzfolckens oppehälle, så försender jagh them Edher tillhanda.

Rätt nu på timan komme migh till handa K. M:tz bref. att jagh skall begifva migh till H. K M:t till Elfznabben, hvarföre vill jagh i morghon bittideligen begifva migh härifrån ginest diit.

Eder migh tillskickade lengder opå de godzen, som I köpe velen, hafver jagh nu circiter nonam horam, sedhan jagh ähr heemkomen, låtet skrijfva rene, och hafver velet låtet them underskrijfve af Cammerrådet, men så ähr Åke Axelson dragen till Edher, och Päder Årlandzon i stadhen. Cammererne ähre och sin kooss. Så finner jagh deruthi ett vitium uthi räkningen. Elleist ähr och deruthi en gård i Gyminge Valby soken, på hvilken Johan Nilson hafver någre åhr klandret i Hofrätten. Men icke deste mindre vill jagh hafva all beskedh i ordningh till morgons qväll. Vale et plura scriberem, sed dies me deficit. Ex Castris Cameræ 10 Juni anno 1623.

T. A.
J. Skytte mp.

---

45. (*Egenhändigt.*) **Lägret vid Lina den 20 Juni 1623.**

Från A. O. mottaget bref. Från Fegræus vore inga skrifvelser ankomna. Lofvar infinna sig hos A. O. Sänder penningar. Drottning Maria Eleonoras och hennes moders resa till Konungen i Kalmar och förberedelserna därför. L. Sparres yttrande i en privatangelägenhet. Nyheter om Danmarks hållning, insända genom Lars Skytte från Lübeck. Om bref från Hertiginnorna Elisabet och Anna Sofia af Braunschweig.

Käre Herr Cantzler *etc.* . . . Och kan Edher tienstvänligen icke förhålle, det jagh nu ähr kommen till lägret ifrån Svartziöö, der migh mötte edher skrijfvelse dateret den 18 i denne månad. Och såsom I begäre till att vette, om någon ebland de handlinger, som migh Fegræus skulle hafva tillstellt, ähr, som edher person angåår, så låter jagh Edher ganska vänligen förnimme, att Fegreus hafver icke den ringaste bookstaf migh tillstelt. Men en af camarskrifverne, Päder Larson benempd, som jagh hade med migh der uthe i skären, hafver han tillstelt desse handlinger, som opå denne

innelagde zedell*) stå förteknade, och inge flere. Jagh hafver elleist fråged· hoss andre, men ingen säger segh någre hafve af honom undfånget.

Såsom I begäre, att jagh ville komme uth till Edher, så vill jagh (om Gudh vill) vara hoss Edher med Åke Åkeson om måndagh, men i morghon skall een ahnsenhligh post peningher blifve Edher tillsendt.

H. M:t, alles vår nådigeste Drottningh, åhr mächte väll tillfredz, serdeles mädan K. M:t hafver skrifvet H. M:t till, att H. M:t måtte, när H. M:t täcktes, begifve segh på resan till Calmar till H. K. M:t. Hvarföre skynder H. M:t så och Churförstinnan på resan, att the vele ryckie der ifrån Svartziöö (serdeles mäden pestilentzien bådhe här och där om kringh itendes) och till Hörningzholm tillkommende Odensdagh, och der förtöve någre dagar, till dess anten skepet Jonas eller galeijorne kunne komma ifrån Stockholm, om hvilke edher broder fick befalningh af K. M:tt till att bestella, ändogh jagh icke troo kan, att de skole kunne så snart blifve tillfliadhe.

Tanto ardore S. M:tas fertur in hoc iter, att H. M:t hafver sagdt till Churförstinnan, att H. M:t moste anten föllie sin herre eller och försmächte, såsom det skedde för tu åhr sedhan. Man hafver väll sitt budh till Linnar Ribbingh och de andre neder ved siösidhan, att the med all godh fordenskap skole vara tillredz, när H. M:t drager der framom, så att jagh intet tvifler, att H. M:t ju skall väll komma fram, allenest att man hade galleijorne ifrån Stockholm.

Käre Her Cantzler. Efter H. M:t icke vill bruke någhon vagn till Hörningzholm för sin närvarende lägenhets skull, bode jagh

---

*) Bilagan är af följande lydelse:

Effterschrefne bref och fullmachter anammade jagh af Secret. Joh. Fegreus den 16 opå Konungens skepp Stockholm, hvilka jagh här vedh Linneengh till dem lefvereret hafver, som dem tillschicket och hafve skole. Datum den 20 Juni 1628.

1. Her Niels Bielkes fullmacht at vara landshöfdinge utöffver Finlandh.
2. Item fullmacht för Her Niels Bielke at vara præsident uthi Hofrätten i Finlandh.
3. Fullmacht för Johan Ottesson at vara fischal.
4. Breff till Cammerådh.
5. Ett bref till Johan Månsson, stådthollaren i Norlanden.
6. Conceptzknippe på dee breff och missiver, som nogen ränte angå och utaf Cantzliet gångne äre.

P. Larsson mp.

ganska gärne, att I vele befale någhon viss karl, som hade några båther i antvardingh och nu der i lägret hoss Edher vara kunne, serdeles der H. M:t med Churförstinnen och fruntimbret kunde resa opå till Hörningzholm, och att the måtte vara om måndagh qväll här ved Tellie. Jagh hafver fuller sendt efter in smacka; om hon kan komma, kan hon och der till brukes.

Lars Sparre säger segh hafve skrijfvet Claes Horn till om huset. Ifrån min broder Lasse hafver jagh bekommet skrijfvelse, deruthi han förmähler segh fem daghar efter den 8 Junij vele ryckie ifrån Lybeck, förmälandes der bredevedh, att Kongens i Danmarkz rytterii, som hafve leget [i] stift Bremen och Landt Holsten hafver hasteligen bekommet budh ifrån Konungen, och ähre rychte till Danmark igen. Och var det gemene ropet, att det skulle vara skedt för vår nådigeste herres och Konungz skull, som skulle hafva haft sitt budh till Danmarck, så att dette hastige opryckiande är derpå fölgd. Forsan mala conscientia premitur Jutho. Vale cum illustrissimo Principe. Ex castris cameræ ad Linam 20 Junii A. 1623.

T. addictiss. omni studio
Johan Skytte mp.

Jagh förnam af Churförstinnens berettelse, det gamble Hertiginnen af Brunsvijk, Konungen i Danmarckz syster, åhr icke allenest rycht däden, propter metum impendentem, uthan och den unghe, vår nådige Drottningz syster, hafver skrijfvet H. C. N:de till, att hon intet veet, hvarest hon blifve skall.

---

46. Kiholm den 25 Juni 1623.

Begär, att A. O. ville sända båtar Drottningen till mötes. S. hade hoppas, att hon skulle hvila öfver en dag, men hon hade ändrat sig och ville genast fortsätta resan.

Min flijtvänlige hälssan *etc.*... Efter Hennes Maij:tt, vår allernådigeste Drottningh, ahnkommen är i afton till Johan Jacobssons gårdh, och jag förnimmer, att de tije små båtar, som till Igelstadhvijk ahnkompne äre, ringe ville förslå till dätt fålck och tingest Hennes M:tt fölie skall, därföre är till Eder min flijtvänlige begärenn, att ifrån lägrett och till Igelstadvijk måtte ännu

tiugu stycker förordnes, så att the i mårgon tijdelig måtte vare tilhandz, när fålkett och tingest ahnkommer. Vill härmed och altid hafve Eder utti Gudz den aldrahögstes milde skydd och beskärm till begärligh och önskande godh välfärd, flijtvänligen befallatt. Aff Kijholmen denn 25 Junij 1623.

Eder alltiidh till tienist
Johan Skytte mp.

(*Egenhändigt.*)

Käre Her Cantzler. Jagh hade gärne sedt och önsket, att H. M:t hade blefvet här qvar i morghon, efter såsom oss var emellen afftalet, men H. M:t fruchter sigh, efter vij liggie så när stadhen, och vele fördenskull fortsättie sin rese, så frampt de icke i natt förandre sin meningh. Vale.

---

47. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 19 Februari 1624.**

Svar på A. O:s notifikation om sin son Eriks födelse. S. har enligt anmodan framfört inbjudning till dopet till Drottningen och Kurfurstinnan; deras svar.

Välborne käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe vänn. Eder skrijfvelse sub dato den 17 Febr. hafver jagh i dagh med denne eder utskickade väl undfånget. Åhr hierteligen gladh, att Gudh den aldrahögste hafver så mildeligen förlosset eder käre husfru, och edert huss således välsignet. Den samme gode Gudhen verdiges förhielpe moderen till sitt förre och vanlige styrckie igen, och den nyfödde sohnen nu i förstonne till dopet och så sedhan framdeles till alle höghe dygders tillvext och förkofringh.

Edert värff hafver jagh först på ett tillbörligit sätt aflagdt hoss H. M:t, vår allernådigeste Drottningh. Jagh fick icke ände talet, förr än H. M:t tillbödh segh, det gärne vele göre, säijandes segh vele sielff dragha till eder gårdh. Men efter H. M:t menar, att H. K. M:t skall komma hitt innen een dagh eller två, sadhe H. M:t segh vele så lenge förtöve, och, om mögheligit vare kan, hafva H. K. M:t med segh. Och såsom det åhr ovist, om H. K. M:t innen Måndagen kommer eller eij, så hafver H. M:t sedhan segh betenckt och förordnet Amiralen Her Carl Carlson i sitt stelle,

hvilken och H. M:t hafver sin skrijfvelse till Eder öfverantvarda låtet.

Churförstinnan hafver jagh och på edre vägne efter all tillbörlighet derom anmodet. För än mit tal ändades (det doch intet synnerligit longt var) fick jagh godh svar, önskandes Eder mycken lycko. Men då jagh begärte till att att vele vette, om H. C. F. icke ville bevise Eder den gunstige benägenheten besökie edert huss uthi eghen person, svaradhe H. C. N. segh det för tiidsens korthets skull intet kunne komma den gången tillväghe. Men anten H. C. N. ville härifrån någon diit försenda, som H. C. N:des ställe skulle förträde, eller och I skulle der någhon dertill tagha, sadhe H. C. N. segh vele vidhere der om hoss sigh betenckie. Tvifler intet, att H. C. N. derom ju i bäste måtton laghar. Vill här medh hafva Eder befalet Gudhi den aldrahögste med eder käre omvårdnad till all lyckligh välfärd. Aff Stockholm den 19 Feb. A. 1624.

T. A.
J. Skytte mp.

---

48. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 19 Maj 1624.**

Den just ankomna underrättelsen om stilleståndet med Polen har gjort Konungen något perplex. Han har med anledning däraf beslutat resa till gränsen för att följa underhandlingen med Danmark. Om tullförhållandena mellan Sverige och Danmark. S. sänder äldre lagböcker för att belysa denna sak.

Helsan af Gudh den aldrahögste. Välborne käre Her Cantzler, besynnerlige godhe vänn. Rätt nu på timmen bekom H. K. M:t, alles vår nådigeste Konungh och Herre, budh och bref ifrån Feldtherren, att stilleståndet ähr slutet, efter såsom I hafve till att see aff hans och Commissariernes medfölliande breff och afcopier, hvilke H. K. M:t befalte migh med denne post förruth Edher tillhanda sende. H. K. M:t hafver heruthöfver icke uthan orsak varet perplex.

Och såsom H. K. M:t achtar i dagh eller i morgon bittideligen begifva segh på resen diit neder till Ider, och, der mögheligit kan vara, komma till grentzen innan sechs eller siu dagar här efter, alt till den ende, att H. K. M:t måtte sielfve värcket quacunque ratione deste bettre kome till endskap, så ähr H. K. M:tz

nådigste villie, att jagh Edher det skall nu significera, opå det att I med sakerne icke för myket hasta, att H. K. M:t ju kan komma med tillstädes, hvilket jagh veet, att I gärna ser och elleist högeligen åhr aff nödhen. Gudh gifve Edher lycko och velsignelse att så afhandle alle saker, att Gudz åhre måtte der egenom blifve sökt och fädernäslandsens välfärdh befremiat. Faren mycket väll. Af Stockholm den 19 Maij 1624.

E. A. T. T.
Johan Skytte mp.

Potstscriptum.

(*Egenhändigt.*)

Välborne käre Herr Cantzler, besynnerlige och tillförlåtelige godhe venn. Jagh bekom i går edher skrijfvelse, dateret Norköpingh den 13 Maij. Och såsom I förmäle, att uthi [förslaget på] de Danskas tullfriheet, som Edher åhr medgifvet vorden, skall några åhr vara uthelåtne på somblige orter, såsom Gefle, Tellie, Nyköpingh, och för Gotheborgh icke mehr än ett åhr, så hafver jagh haft Cammerereren Nils Olofson till tals och honom hårdeligen tiltalt, hvarföre han i min frånvahru till Nykiöpingh icke hafver efter mine medbröders i Cammaren befalningh tilstelt Edher flera förslagh fullkommelighen och som det sigh borde vara.

Men så berätter han migh, att han hafver i det öfvergifne förslaget så väll rört om Tellie, Gefle, Nykiöpingh som om andre orter, efter som han derom fick i de förre dagar underrättelse ifrån H. M:t Drottningen. Efter Götheborg hafver varet förarrenderet, hafver man i een hast icke kunnet bekomma der ifrån någhon rettelse. Doch, ehuru der om vara kan, så skole I i morghon få ändå een underrettelse. Vill och deslikest låta ransaka, om der finnes om den friheten, som Danske hafva nutet för last och mastepeningher, så och liggedagarne, ändoch jagh neppeligen troor, att sådant skall vara annoteret.

Jagh förskicker Edher tillhanda denne gamble laghbok, efter Jonas Bureus säger segh hafva de andre lefvereret S. Päder Månson, och skole liggie uthi Rijksens Cantzlij förvarade. Om I kunne något bijstånd hafva af det 32 cap. i köpmålebalken, der som står, att ingen aff Finland (undantagandes de af Åbo), af Nylande, Roden, Helsingeland eller Gestrikeland skole hvargin med skepen sin marknad att drifva, uthan i Stockholm*), så synes, att

*) Jämför *kap. 34* i Köpmålabalken i C. J. Schlyters upplaga af Magnus Erikssons Stadslag. Citatet kap. 32 här ofvan i texten synes bero på felskrifning.

de Danske icke måghe så promiscue handle i alle städer, som de veele, efter de Svenskom icke sådant ähr efterlåtet. Gudh nådhe migh, att jagh icke skall komma till de andre gamble stadzlagher. Elleist, Her Cantzler, om jagh rätt mins, så förmähles och der om uthi Stockholms stadz privilegier, till hvilke jagh intet kan komma.

Om I och ville beskoda den stadzlagh, som Jonas B[ureus] lätt utgå af prentet, varde I tilläventyrs något finnandes, som Edher kan tiena, serdeles in variationibus på köpmålabalken, Om jagh kan i dagh eller i morghon finne flere af de äldste laghbökerne, skall jagh Edher dem tillhande sende. Vale. Datum ut in literis.

---

49. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 21 Juli 1624.**

Från A. O. mottaget bref. Lofvar att ursäkta hans dröjsmål att infinna sig hos Konungen, som emellertid följt Kurfurstinnan till Elfsnabben. Lyckönskar till afslutandet af danska traktaten.

Käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe venn. Näst min flitighe och redebogne tienist tilbiudelse, kan jagh Edher härmedh icke förhålle, det jagh i går bekom edher skrijfvelse. Och såsom I begere, det jagh ville excusere edher moram hoss K. M:t, alles vår nådigste Konungh och herre, så hafver jagh straxt edher begären efterkommet. Och ändogh H. K. M:t önskadhe, att I måtte vara här, så kunne I väl blifve heme till söndaghen, hälst mädhan H. K. M:t ähr i går här ifrån förrest till Elfsnabben medh Churförstinnan, i den acht och meningh, att H. K. M:t blifver der uthe qvar, till dess H. C. N:de bekommer en önskeligh bör, och ähr nu vädret i dagh blefvet H. C. N:de contrari. Der om Edher något blifver emedlertidh talet, vill jagh Edher till söndaghen på det bäste sättet hafve excuseret. Elleist såsom I migh om Jutens tillstånd och onda opsåt avisere, så gratulerer jagh Edher högeligen de parta victoria et reportato triumpho, hvilken jagh önsker måtte lende Eder till evigh åminnelse. His te præpotenti Deo commendo. Stockholm den 21 Juli a. 1624.

Eder altidh till tienist
Johan Skytte mp.

---

50. **Stockholm den 9 Oktober 1624.**

Med öfversändande enligt begäran af utdrag ur jordeböckerna rörande Skårdala att begagnas vid uppgörelsen med Danmark, hvartill önskas framgång. Om S. återvunna helsa.

Min välvillige vänlige hälssann, och alt mere gått medh Gudh altzmechtigh tilförende. Välborne käre Her Cantzler, besynnerlige gode vän. Näst all begärligh godh välfärdz flijtige önskende, later jagh Eder vänligen förnimme, att mig är Fegræi bref tilhande kommit, innehollendes dädh I begäre förnimme, hvadh underrättelse här kan utti jordebökerne finnas om Skåredala gårdh, och hvadh rättigheet Hans Kongl. May:tt och Sveriges crono dertill haft hafver? Så hafver jag derefter ransaka latit, och, så mykin besked här hafver kunnat finnas, Eder medh denne post tilsändt. Om någen mere rättelse vore till att sökia, så måste den vare i Rijkzcantzlijedt. Gudh late alle saaker lyckeligen och väll därnidre aflöpa. Eder härmedh och altid vill jagh hafva i Gudz milde skydd och beskärm till all begärligh och godh välmågo troligen befallatt. Aff Stockholm denn 9 Octobris åhr 1624.

Eder altidh till tienist
Johan Skytte mp.

Käre Her Cantzler. Hvad mitt tillstånd vedkommer, så tackar jagh Gudh den aldrahögste, som hafver hulpet migh till helsan igen, doch moste jagh änu hålle migh någhot inne, att migh icke hender såsom senest.

---

51. **Stockholm den 12 Oktober 1624.**

Från A. O. mottaget bref. Då förut blott utdrag ur jordeböckerna tillsändts A. O., men originalen möjligen kunde för Skårdalatvistens afgörande behöfvas, sändas dessa.

Min välvillighe venlighe helssen, *etc.*... Jagh kan Eder vänligen ickie förhålla, migh hafva på timen eder skrifvelsse sub

dato dän 5 uthi dänne månadh mädh Johan Claudi bekommit, däruthinnen I förmäle om dät möthe vidh Båhuus dän 18 Octobris skiee skal, och begäre, at Eder må tillsändas dän beskeedh, som här i Cammaren finnes kan om dän gårdh Skårdala, hvilken ibland annet nu omtvistas, så, ändoch befaledt bleeff dän posten, som fölgde Secretereren Lars Nilsson, att han skulle tagha jordebökerne nidh medh sigh, så förnimmer jagh likväl, at dät ickie skett är, uthan Secreteraren hafver allenast tagit mädh sigh dädh extract aff räkenschaperne, som om för:de Skårdala gårdh något förmäle. Doch ickie dässmindre kan skiee at rekenskaperne kunne där nidre till underrättelsse behöfves, därföre hafver jagh och däm nu med dänna post veelet Eder tillsända. Vill Eder härmädh *etc.*... Aff Stokholm den 12 Octobris anno 1624.

E. a. t. tienist
Johan Skytte mp.

---

52. Stockholm den 18 Januari 1625.

Om maningsbref till Jakob de la Gardie rörande en kronan lofvad försträckning. Likaså begäres anvisning, hos hvem den af A. O. själf utlofvade försträckningen finge lyftas.

Min välvillige venlige helsan, *etc.*... Näst all begärligh godh välfärdz trogne önschande, vill jag Eder här medh vänligen påmint hafva, at det bref, som I lofvade villia ställa låta till Fältherren Grefve Jacob om den försträckning, som H. K. M:t förmoder han giörandes varder, och vänligen begäre, at I samma breff, af Eder underschrifvet, mig tilsända vele, så vill och jag det underschrifva och forttsända. Vijdare, effter Generalrentemesteren gerna ville vetta, hos hvilcken han fordra schall de peninger, som I till försträchningh hafve låfvat lefrere, begärer jag och flijteligen, at I honom der om ville tilschriffva låta. Eder vill jag här medh *etc.*... Aff Stockholm den 18 Januarij a:o 1625.

E. A. T. T.
Johan Skytte mp.

---

53. Stockholm den 6 December 1625.

Önskar A. O:s snara återkomst. Kopparkompaniets svåra ställning, som S. vill enligt K. Maj:ts befallning söka göra sitt till att upphjälpa. Om kvarntullen. Svårigheterna att uppehålla den ordinarie staten. Det fruktansvärda prisfallet på koppar, som hotade Kompaniet med ruin.

Välborne käre Herr Cantzler, besynnerlige godhe vän. Edher helsse och önskelighe välfärd, åhr migh uthaf hiertat kiärt till att förnimma, den jagh önsker måtte vara långvarigh, och serdeles att I snart måghe medh edhert medföllie komme hijtt till oss igen.

Huru Compagnietz stat nu står, varde I förnimmandes af edher k. svågers Her Johan Sparres förslagh, inneslutett uthi hans bref till H. K. M:t. Det står (Gudh bättre) mechtta önkeligen till medh Compagnietz stat, i dedh vij ickie allenest effter dedh förslaget ingen vinning i åhr bekomme, uthan och miste så stor summa af capitalet, föruthan dedh som ligger i byggningen. Gudh bättre, att then olyckan i vintres hände, elliest hadhe alt varet väl.

Såsom H. K. M:t i åtskillighe skrifvelser nådigst befaler, at jagh skall vare medh öfver Compagnietz saker, så skall jagh dem effter mitt yterste giernna assistere, ehuru jagh kan vara medh andre Rijkzens saker belastat. Och hafver man tänckt på alle menniskllighe medhell till att sambla penninger att underhålla Compagniet medh, men så hafve samme medell medh odrägllighe vilkor varet bemängde, att jagh icke nogsampt derom skrifve kan.

Och ehuruväl annat kunde stå i väghen, så åhr dedh värste, at K. M:t, alles vår nådigste Konung och Herre, icke kan bekomme af Compagniet en fyrick på de 110000 d:r, som till krigzsakerne åhre deputerade; icke heller kan något af H. K. M:tz credijt salveres, föruthan att de 13000 d:r, som Lenhard von Sorgen skulle hafva, stå ännu inne hoos Compagniet, och vore af förledne åhrs afradzkoppar; så blifver och ordinarie staten, som åhr invist på afradzkopparen, aldeles här nederlagd, effter Compagniet säger sigh icke kunne så mykitt slå i plåter, och sedhen myntta, att the bådhe kunne fournere Bärget och betala Generalrentmästeren. Gudh veet, hvadh man skall taghe sigh före. Ingen åhr heller, som frågher effter koppar, effter alle commercia deruthe turberes, passagierne tilslutes och licenterne ophäfves. Gudh gifve, att edher käre broder hadhe fåått nägett beskedh om frij pass till Spanien.

Käre Her Cantzler. Jagh hafver aftaalt medh H. M:t Drotning Christina, at H. M:t håller kopparen i sitt prijs till dedh yterste, sammeledes giör Marten Wewitzer. Men effter kopparen intet väl hålles kan längre på vinteren för Compagniet der uthe in deposito, så begiärer jagh, I vele fly H. K. M:tz resolution, huru mykit han skall rabbateres, fast än kopparen vore villigh(!) i Spanien, och kunde doch lijkväl icke sälies i det högre prijs för de oläghenheetter, som deruthe på färde ähre.

Qvarntollslängderne låte vij nu alle renskrifve, så månge vij hafve kunnet till dato blifve mechtighe, och them utrekne. Skole innan någre daghar blifve försände till H. K. M:t. I åhr förslår den lijtet, hvadh sqvalte- och handqvarner vedkommer. De som hafve tullqvarner, klaghe sigh alle, att the ingen mäld bekomme. Underslefvet måste vara stort. Gudh veet, hvarmedh vår godhe Konung skall uppehålla krijgzväsendet. Hvadh vij plocketaals af qvarntullen häreffter inbekomme, skall uthan drögzmål blifve till H. K. M:t sändt. Gudh gifve, at Compagniet kunde præstere H. K. M:t de 110000, elliest fruchter jagh, huru sakerne hoos Edher kunne uppehållas.

Käre Her Cantzleren. Såsom I väl vete, att ordinari staten nu in Septembris om åhret begynnes, och arrenderne icke för än in Februario förfalle, så veet Gudh, medh hvadh difficulteter ordinari väsendet måste uppehålles, effter store summor till den tijdhen behöfves, dermedh H. K. M:tz credit salveres, så och de små staterne dertill uppehålles skall. Vårt väsende blifver så svåra tungt. Och ehuru svårt det blifver, så skall jagh lijkväl min flijt intet spara. Jagh drager rätt nu på timmen effter H. M:tz begären till Nyköping medh edher svågher her Johan. Gudh gifve vij, finge der någen assistens. Farer mykitt väl. Befalle *etc.* . . . Datum Stockholm den 6 December 1626.

Johan Skytte.

Kiäre Her Cantzler. Sedhan jagh dette bref skrifvit hadhe, bekom jagh Hoffmesterens aviser, att kopparen skulle vara afslagen till 55 rijkzdaler. Hvart vill dette väsendet uth? Gudh han oppehålle vår stat. Skulle man nu sällie kopparen deruthe för dette prijset, så blifver intet igen uthaf Compagnietz capital, och så hadhe man eij heller de 150000 d:r i våhr af Compagniet at förmodhe, och det blifver så beliggendes, icke heller kunde afradzkopparen, som faller tilkommande åhr, för så högdt värde sällias,

som han nu i staten blifver införd, och skeer deruthi sammeledes så stoor skadha och afsaknat. Hoos H. M:t Drotningen var fuller något till att förmodhe, men H. M:t hafver samme klaghan som andre, att kopparen måste liggie osålder. Gudh han stå oss bij, effter jagh seer, att menniskligh hielp slår feel.

Efter en samtida afskrift i Kammarkollegii registratur i Kammararkivet.

---

54. Stockholm den 9 December 1625.

Från A. O. mottaget bref med underrättelse om Konungens vilja i afseende på räntebetalning till Generalstaterna. Växelaffärer med kronans arrendatorer på Öland och andra. Försäkrar om sitt nit i fråga om kopparkompaniets affärer.

Välborne Herr Cantzler, besynnerlige gode vän. Näst [all] välferdz långvarachtige önskande af Gudh denn aldrahögsta bredevidh min vällvillige tienistz tilbiudelse ähr eder skrifvelse den 2 Novembris dateret den 8 i denne månadt migh tilhanda kommen, hvar uthaf jagh hafver förnummit Kongl:e M:ttz, min allernådigste Konungz och Herres, nådige vilie och befallning om Staternes interesse, hvarom jagh med störste åhåga och flit bestelt hafver. Och oansedt att dee tiender äre anbrachte, att dee Pläser och Pren, arrendat[orer] på Öland, skole blefne vare, när dee på reesan vore om samme vexell på tijotusend daler [att] bestella, så äre lijkväll andre kunskaper nu så vidt ankombne, att endere skall vara burgen, hvilken och med dedh afskedh fortrychter är, samma summa i Hamborgh att lefverere, och den summa, här ifrån förordnet är, förhoppes jagh väll bestelt blifve.

Eliest förmerker jagh, att Compagniet uthi sine värff äre sinnade Anthonio Monier till Hollandh försende, hvilken all beskedh om samme vexell gifves skall att bestelle, hvar han min broder Arvidum icke finne kan, och i vägen missfores, effter jagh icke förvisso veet, hvar han nu skall stadd vare. Doch, effter H. K. M:tz nådige vilie och befallningh skall jagh deropå bearbete, att alt må väll blifve bestelt om Staternes interesse. Lenardt von Sorgen belangende är för dette tilskickat een vexell, på 1960 dl:r af Paridon von Horn, och vijdere fullkomligh rekning vill man Anders Svensson tilskicka, medh honom besluta, att han intet skall hafve orsak sigh besväre.

Hvadh videre vidkommer H. K. M:tz migh pålaghde bestellande, bådhe hoos Kåppercompagniet som annat, skall ingen försumelse hoos migh finnes deropå bearbete och drifve, som jagh veet H. K. M:t till nåde och behagh lände. Och effter Her Johan Sparre nu är vidh Säter stadh, och min broder Lasse Skytte drager och ditt opp i dagh medh Monier, förmoder jagh, att dhe innan fhå dager derefiter skole vette göre H. K. M:t sådan beskedh på deres statt, som richtigh är, serdeles huru stor summa de kunne komma till den sidste Januarij till väga. På denne sidan skall ingen flit vara ospart at drifva på dem. Befhaler *etc.* . . . Datum Stockholm den 9 December 1625.

Johan Skytte.

Efter en samtida afskrift i Kammarkollegii registratur i Kammararkivet.

---

55. Stockholm den 23 Februari 1626.

Underrättar om L. Camerarii afresa till K. Maj:t efter att hafva till fullo erhållit det penningebelopp, som honom tillkomme. Önskar A. O:s snara hemkomst.

Min välvillige *etc.* . . . Välborne Her Cantzler, synnerlighe godhe vän. Näst all begiärligh godh välfärdz trogne önskandhe kan jagh Cantzleren icke oförmältt låtha, at Ludhvijk Cammerarius ähr här ifrån till H. K. M:tt, min allernådigste Konungh och Herre, medh gåt contentament afferdigat. Och effter Anders Svänsson hafver honom af kundskapzpenningerne effter Cantzlerens befallningh icke mehre än 130 d:r lefvereret, hafver man lickväll honom här fullkomligen contenteret, hvilket jagh Cantzleren hafver vänligen velat vete låtha. Och önsker, at Cantzleren medh helssa och godh vällmågho snart heemkomma måtte. Gudh *etc.* . . . Datum Stockholm den 23 Februarii 1626.

Johan Skytte.

Efter en samtida afskrift i Kammarkollegii registratur i Kammararkivet.

---

56. **Stockholm den 16 April 1626.**

Inbjudning till Vendla Skyttes bröllopp med Hans Kyle.

Mijn tiänstvänlighe, välvillighe och flitighe hälsan *etc.*... Välborne Her Cantzler, besynnerlighe gode vän. Näst een ganska vänligh och flitigh tackseyelsse för all godh benägenheet och myckit bevist godt, dedh jagh altijdh giärna befliter migh at förtiäna uthi alla tilfällen, kan jagh Edher vänlighest ickie underlåtha, huruledhes, förmedhelst Gudz nådigha försyyn, medh föräldrers, slächt och vänners rådh och samtyckio, ett christelighit ächtenskap är beslutit emellan edhel och välborne Hans Kyle til Frötuna och mijn kiäre dotter, edhle och välborne Jungfru Vändela Skytte, til hvilket Gudh den aldrahögsta, myckin lycko och välsighnelsse, nådhelighen gifve och förlähne!

Och aldenstund jagh, efter ett så loflighit som gammalt bruuk, achter dedh, uthi den helighe Trefaldigheetz nampn, medh kyrkiones ceremonier den 21 Maij nästkommande här i Stockholm at fullborda och stadhfästa låtha, och då Edher sampt flere godhe vänners närvarelsse giärna önsker och åstunder, derföre, kiäre Her Cantzler, är härmedh til Edher mijn vänlighe och flitighe begiäran, at I ville vara obesväredhe, Edher här på samma tijdh at finna låtha och medh andra kiärkompne giäster bemälte deres bröllops- och hedhersdagh medh edher hedherlighe präsentz bijvista och beprydha, giörandes Edher lustighe och gladhe. Hvadh godt Gudh migh gifvit hafver, och kiöket och kiällaren förmåå, skal Edher af ett godt hiärta giärna medhdeelt varda.

Vil migh och städz giärna beflita sådhan edher godhe benägenheet medh all vänskap och tiänst att förskylla. Befalendes Edher *etc.*... Af Stockholm den 16 Aprilis 1626.

Edher altidh til tienist
Johan Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska saml. Vol. 18 (In folio).

57. Stockholm den 25 September 1626.

Från A. O. mottaget bref med underrättelse om dennes ankomst till Preussen. Lofvar hjälpa Rikskanslerens maka ifråga om en utbetalning, som skulle göras till kronan. En mottagen chifferklav. Drottningens längtan efter Konungens återkomst. Om Konungens befallningar rörande penningars anskaffande till krigsfolket och med anledning däraf träffade anstalter.

Välborne Her Cantzler, besynnerlige godhe vän. Näst välfärdz lyckönskan, gifver jag Edher venlighen tilkienna, dedh edher skrifvelsse, dateret den 30 Augusti, ähr migh först den 23 i denne månadhen öfverantvardat. Frögder migh, det I ähren medh behållen reesa ankompne till Pillou medh krigzfolcket. Hafver och orsak till at tacka Edher för de medhdeelte tijdender, och det I än yterligere medh lägenheet vele, om något nytt förefaller, migh avisere.

Elliest skall jagh gierna efter edher begären assistera edher huusfru i det hon migh behöfver, effter som och jagh allerede opå hennes anfordring hafver medh sampt mijne collegis medhdelt henne nye anordningzbref på qvarntollen, dermedh at afleggia det, som Edher resterer på den försträckningh, I till H. K. M:t giort hafve för dette. Och der jagh blifver yterligere af edher kära huusfru informeret, att dermedh skeer något drögzmål, vill jagh migh låta vara anleget, deropå at drifve.

Cijphrorne, som härtill medh de utlänske hafve brukede varet, ähre migh nu tilhanda kompne. Tilståndet på denne sijdhan, ähr (des Gudi skie lof) in optimis terminis, allenest H. M:t, vår allernådigste Drottning, öfver måtton åstundar H. K. M:tz lyckelighe heemkomst.

H. K. M:tz skrifvelsser, daterede vedh Dirschow den 14 Augusti, ähre migh nu först tilhanda kompne, och hafve varet här emillan uthi sex vekor. H. K. M:t befaler, at man skall alla de penninger, som ähre förordnede opå vintermånaderne till krigzfolcksens uppehälle i Pryssen och Lifland, nu i tijdh öfversände, serdeles förskaffa vexler anten till Bancken i Amsterdam eller till Lybeck och Hamburg, så at, när K. M:t der i Pryssen penninger hafver optaget, kiöpmännerne måghe då igen medh samma vexler blifva betalte. Gudh skall vete, huru hörsambligen man dette skulle effterkomme, hvar vij någon dertill inducere eller beveka kunde.

Såsom I, käre Her Cantzler, väl vete, hvadh besvär man plägher hafve att öfverskrifva en vexel på en ringa summa, så ähret och impossibel at förskaffe vexler på sådane store summor, serdeles till några tunnor gulld, orsakerne ähre uthi en serdeles skrifvelsse af samptlige Rijkzens Rådh tilkienna gifne. Och såsom H. K. M:t nådigst sielf föreslår dette medlet, at Compagniet skall öfverskrifve vexler, så ähr edher svåger Her Johan Sparre sinnadher utskiepa 3000 skipundh rååkopper (effter han plåter för tillmyntningen skuld icke kan mista) som skole läggias in deposito der uthe och der tages penningar opå, så finne vij intet beqvemligere medell för H. K. M:t än dette.

Vij vele och gierna uthaf ordinarij statens ränttor, som nu falle uthi tilstundande Februarij, låtha Her Johan Sparre och Compagniet bekomma, effter H. K. M:z befalning, så månge penninger här i rijket till deres statz uppehälle i stadhen igen, som de der uthe per vexel förskiute, ändoch de nogsampt dessföruthan ähre H. K. M:t på koppartullen skyldige, och H. K. M:t elliest för detta strängeligen förbudit hafver, att af 1626 åhrs ordinarij statens ränttor intet röres skulle.

Och såsom in på sidhösten eller vinteren kopparpenninger icke kunne till Lifland öfverskickes, serdeles den stoore summa, som Compagniet effter H. K. M:tz här qvarlefde förslagh då skall lefverere, så kunne de be[mäl]te summa i lijka måtto medh vexler deruthe betala, aldenstund Måns Mårtensson sådane vexler uthi sijne åtskillige skrifvelser till oss åstunder. Ty, der Compagniet på dette sättet icke betaler H. K. M:t sine debita, see vij intet, huru de det kunne komma till vägha, och blifver så det Lifländske väsendet aldeles strandsatt, det Gudh mildelighen afvände.

Elliest beflijte vij oss daglighen, at inköpa för kopparpenninger några tusen tynnor spannemål. Samme spanmåll vele vij förhandle till Holländerne till den ände, att vij måge bekomma af dem vexlar igen till Hålland, och således undsätie dedh Lifländske väsendet. Och såsom dette till några summor förslå kan, så måste Compagniet i lijke måtto stå bij, så frampt de Livoner icke aldeles skole blifve satte tilbaker, Gudh veet, huru man sigh in tantis difficultatibus skall förhålla.

Rijkzdaleren gäller nu här otta marker och twå öre, och ähre ändå uthi store summor icke at bekomma. De stige dagligen opp. Vij hafve samptligen skrefvit H. K. M:t härom till, och tvifle intet, att vij medh det förste bekomme H. K. M:tz resolution. I medlertijdh skall ingen flijt spares, at drifve på Compagniet, att

de ju medh det förste sände ut de trijtusend skippund, de de för detta hafve af K. M:t bekommit befalning at utskiepa. Vij hafve det förtroendet till Edher, käre Her Cantzler, att I oss in re tam gravi et difficultatis plenissima assistere. Befalle *etc.*... Stockholm den 25 Septembris 1626.

Johan Skytte.

Efter en samtida afskrift i Kammarkollegii registratur i Kammararkivet.

---

58. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 7 Juni 1627.**

Önskar A. O. framgång i sina förehafvanden. Med anledning af underrättelsen om en Holländsk beskicknings ankomst till Preussen för att medla fred, öfversänder S. kopior ur ett Sigismunds registratur, som hemsändts från Preussen, bland hvilka kopior befunne sig Konungens hemliga protest mot fördraget i Linköping. Drottningen befunne sig väl.

Välborne Herr Cantzler, besynnerlige och tilförlåtelige godhe vänn. Såsom jagh uthaff hiertet önsker, att Gud den aldrahögste ville hålle sin hand utöfver Edher alle, som på then sidhen äre, så åstunder jagh i synnerheet, det man ifrån Eder (then jagh veet med bekymmer öfvermåtton vara belastat) altidh hugneliga tidender spöria måtte, och alle edhre desseins lände K. M:t och fädernässlandet till styrckie.

Och såsom jagh hafver förnummet, det de Generalstater i Nederlanden skole hafva affärdet deres sendebudh till K. M:t, alles våres nådigeste Konungh och Herre, till den ende, att de på någhot sätt oss och våre vederparter kunde förena och förlijke, så hafver jagh achtat vara rådhsampt att senda till Edher desse latiniske copier aff de breff, som äre fundne i de registratur, som fördes förledne sommer till Sverige ifrån Preussen*), efter såsom H. K. M:t det sidst i skären (när H. K. M:t förreste här ifrån) det sielf befalte.

Poloni cum rege Sigismundo hactenus negarunt, det han och de aldrigh hafve tänckt att förandra religionen i Sverige. Contrarium bevises nu aff dette Konung Sigismundi breff till Påven anno 1598 utgånget. Hvad troo och lofven, vij skole sättie till

*) I Riksarkivet finnas tvenne band Kon. Sigismunds registratur (ett på svenska, ett på tyska och latin) för åren 1597—1600. I intet af dessa förekommer dock den nämda protesten.

Konung Sigismund och de Polers afhandlinger, kan man lätteligen döme aff denne medfölliande protestation, som Konung Sigismundus då i Linköpingh giorde contra transactionem suum, der edher gamble antagonista Wołowitz hafver med varet tillstädes och beklädt protonotarij apostolici kall och ämbete.

Elleist hafver jagh nu på denne tidh icke några nova med Edher att communicere, uthan att H. M:t, alles vår nådigeste Drottning (dess Gudhi skee loff) är ved ett gott tillstånd, och alt här hemma uthi ett roligit väsende. Den alzvoldige evige Gudh ville nådeligen förlähne, att een godh enda måtte blifve opå dette blodtörstighe krighet. Edre omvårdnader ähre och allesamman ved helsan. Vill här med *etc.*... Aff Stockholm den 7 Juni Anno 1627.

E. a. t. tienist
Johan Skytte mp.

---

59. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 7 September 1627.**

Gläder sig öfver goda underrättelser från A. O. Beklagar, att Konungen blifvit sårad, och att han utsätter sig för sådana faror. Håller rådligast förtiga saken för Drottningen och i stället gifva henne hopp om Konungens snara hemkomst. Hennes ytterliga nedslagenhet. Svar på A. O:s klagomål öfver att lämnas utan undsättning. Åtgärder att afhjälpa nöden. Stockholms kontribution. Försäkran om sitt och sina medbröders nit. Ursäktar möjliga försummelser med sin närvarande sjukdom. A. O:s privatangelägenheter, gårdsköp, sonen Gustafs resa från Upsala.

Velborne käre Herr Cantzler, besynnerlighe och tillförlåtelighe godhe vänn. Öfver eder stadighe helsa och lycklige tillstånd frögder jagh migh icke uthan orsak, önskandes, att Gudh, som alt förmår, ville Edher och all eder omvårdnad her efter mildeligen bevara och låta Edher snart koma till oss igen.

Eder skrijfvelse, käre Herr Cantzler, dateret aff Dirschaw den 16 Aug., ähr migh för tree daghar [sedan] öfverantvardet och lefvereret. Såsom I migh uthi edre store occupationibus hafve velet om alle lägenheter underrätte, så hafver jag orsak Eder derföre att betacka; och frögder migh högeligen, att Gudh så nådeligen oss anseer, att våre fiender icke måghe hafva den framgångh, som de gärne see och önske, uthan moste med blygd och skam retirera sigh esomoftast tilbaka.

Men såsom I derbredevidh ihugkome det oförmodelighe fallet, som vår allernådigeste Konungh och Herre, recognoscerandes en pass, ähr råkad uthi, så veet Gudh, huru det oss alle på denne sidhe turberer. I kunne aldrigh troo eller tenckie, i hvad ängslan alle rettsinnighe Svenske männ ähre, så ofte de höre, att H. K. M:t våghar sigh i alle occasionibus och aldrigh vill skona sitt konungzlighe liif, stånd och dignitet. Och, sanningen till att sägie, skall det oftare skee, blifve vij aldeles försoffadhe och icke vette, hvad vij skole tenckie eller taghe oss före. Gudh, som himmell och jord skapat hafver, han straffe oss icke så högt, att vij den ädle skatten skole egenom sådana tillfällen miste och qvitte varda.

Såsom I och förmäle, det intet rådeligit vara, att sådant skulle koma för H. M:t vår nådigeste Drottningh, för än H. K. M:tz egne breff komme, så är jagh med Edher i samma meningh. Ty H. M:t skulle segh deruthöfver högelighen commovera, och sedan icke velc admittera någon consolationem. Jagh moste bekenne, att, förr än edert breeff kom hiit, viste det hele stadhen, men så ähr det H. M:t lijkväll förborget nu i denna stund. Det vore fast bättre, att K. M:t intet skrefve derom, uthan hellre förtröster H. M:t med sin heemkomst, efter såsom jagh opå denne edher skrijfvelse H. M:t hafver underdånigst förtröstat, att I vele driifve derpå, att K. M:t må om Mickaelis tijdh begifve sigh på hemreesan, der öfver H. M: sigh högeligen frögder, och Eder derföre gunsteligen betacker.

I hvad älendighet H. M:t denne sommaren hafver fördrijfvet, är icke noghsampt till att skrijfve om. H. M:t hafver neppeligen två eller tree resor varet uthan om sin dörr, eij heller admitteret monge till orda, lefvat i stor hiertans suckan, ängslan och bedröfvelse, att een steen må sigh deruthöfver förbarma. Nu på någre dagars tiidh hafver H. M:t reppat modh och varet ved Svartziöö och Gripzholm, sedhan H. M:t förnam, att H. K. M:t ville i höst koma tillbaka.

Vij vele och efter edher trogne förmaningh hoss undersåterne i landet der hän förarbete, så myket oss står tillgörande, att de icke propter hunc inopinatum casum skole släppe sakerne handelöst, uthan bedie Gudh, att H. K. M:t måtte med godh välmågho, seger och triumph snart koma till oss igen. Den penninghetrångh, som I på denn sidan äre råkade uthi, låte vij oss högeligen gåå till sinnes, efter såsom I utaff våre skrijfvelser till K. M:t och jämväll Riksens Rådz till Edher för dette hafve förstådt, skall och

ingentingh i verldene vara oss högre angelegit, än till att succurere Edher på den sidhan. Och ändogh I förmäle, att I skole aldeles vara ifrån Sverige förgätne, och icke i siu veckur bekomet ett runstycke ifrån Sverighe, så skall lijkväll förslaget uthvijse, att temelighe poster ähre härifrån affärdade. Men der de långsambligen ähre framkomne för det longe mootvädret skull, förmode vij, att oss sådant icke skall imputeras. Jagh tager Gudh till vitnes, som hiertan och niurar ransaker, att jagh för min person intet meer hafver kunnet göre.

Tencker sielff! För dette hafver varet fast besvärligit, att hielpe väsendet, när man allenest hafver haft bestelle med Lifland. Nu komer Pryssen till medh, och, det som klagheligit ähr, moste och sielfva Compagniet, så frampt det icke aldeles skulle hafva fallet, aldeles understödies med rijksens contributioner, så att de och på deres siidha hafva taghet de redeste poster och varet rigidissimi exactores, doch ad status sui conservationem. Åhr nu öfver förhopningh mindre till Pryssen kommet, veet Gudh ähr icke vår skuld. Förslaghen ähre myket högre giorde, än posterne förslå och utgåå kune. Det gamble myntväsendet ähr affskaffet, det nye hafver här till ingen synnerligh framgångh haft.

Hvad Erik Larson vedkommer, så ähr han för någon tidh sedhan här ifrån förreest, och, det I skrijfve, att I intet ifrån Erick Larson bekommet hafve, der uthöfver förundrer jagh migh storligen, alldenstund jagh före hans afresende här ifrån sågh Cammererens Giärdt Dietrichsons breff till honom, det han allarede till månge tusend dalers vexler hade träckt på honom der uthe, och aff Erichs tienare vore accepterede att bettalas, Erich och dessföruthen segh tilbudet, att låta träckia opå sigh, så snart man förnumme, att Compagniet hade allenest kopparen här lefvereret, så att man icke hadhe behoff att remittere peningerne ifrån Tysland till Pryssen.

Käre Herr Cantzler. Såsom jagh veet, att saken intet blifver hulpen med difficulteters opräknande på ingendere sidhen, så vill jagh och der med hafva fördragh, vinnleggiandes migh heller der om efter yttersta machten, att I måghe her ifrån blifva undsatte, der om vij alle dagher consultere. Denne stadhen præsenterade H. K. M:t i desse dager till undsettningh 18000 daler, men så hafve the sedhan, serdeles instigante Martino Wewitzero totam communitatem, fattat den manlige resolutionen, att de ville gifve H. K. M:t aff alt det the äghe, bådhe i löst och fast, hvar 30:de peningh, några få perzeler undantagandes. Dette ähr ett gott

exempel för alle de andre städer i rijket, och till att koma dem een gångh ad certum contributionis modum, der till man dem, som I vette, aldrigh hafva kunet inducere.

Om K. M:t behaga de andre medelen, vij i vår för dette afgångne skrijfvelse hafva föreslaget, kune de och något merkeligit göre i saken, serdeles participanternes vinningh, som efter Gierdts förslagh löper till een merkeligh suma. K. Herr Cantzler, försäkrer Edher aldeles, att på mitt yterste devoir skall intet manquere, uthan vill och skall som en troghen rijksens lem och undersåter låta migh dette vara anlegit, såsom jagh inför Gudh och efterkommandener tryggeligen vill vara till svars. Doch förmoder jagh, att, der impossibiliteterne blifve så store, att man dem nulla ratione kan superere, att man dem, som med väsendet hafver till att bestelle, icke skall beskylle, uthan heller sådant iniquitati temporum ascribere. Och hafver jagh den vissa förtröstningh till Gudh, att, der H. K. M:t med helsan kommer heem, att man då fuller finner rådh, serdeles mädan och nu våra af andelighe ståndet dageligen meer och mehr apprehendere then fahran, som oss synes vele tillstunde och påföras af de Ligister, i dett att de nalkas oss så nähr.

Vill här med hafva Edher och hele arméen uthi den Alzvoldigstes beskydd och nådighe beskerm troligen befalat, önskandes, att hans helige engler ville Edher ifrån alle fiendtlige fahrlige tillsettninger mildeligen bevara, och oss på alle sidhor så velsigne, att vij en gångh måtte komma till een önskeligh fred och rolig-heet. Aff Stockholm den 7 Sept. A. 1627.

E. a. till tienst
Johan Skytte mp.

Käre herr Cantzler. Jagh begärer venligen, det I denne min skrijfvelse velen i bästa måtton optaghe, aldenstund jagh uthi denne min opasslighe och siuklige lägenheet mycket blifver perturberet och ingen roo eller lijsa, mäden det påstår, kan nåå, serdeles om icke alt så kan bestellas, I då migh vele hoss K. M:t i bäste måtton excusera, det jagh migh till Edher visserligen förseer.

Postscriptum.

Käre Her Cantzler. Eder käre husfru var här på Fröken Agnes begrafningh, och sedhen hafver jagh förledne dagen bekomet

denne hennes skrijfvelse, aff hvilken I see kunne, att hon ähr ved godh helsa. Denn gården Giöteboda med te tu torpen, som hon denuo begärer, ähre för dette bedrefvede Wurmbrand under Juletta gårdh. Om I kune så handle med honom, att han dem afstår för vederlagh, kunde edher husfrus begären väll blifva efterkomen. Hvad elleist edher giäldz afbetalning och förstreckningh vedhkommer, så hafver jagh efter edher k. hussfrus begären gifvet henne een viss anordningh opå qvarntullen i Westmanneland, dermed hon sigh hafver låtet åthnöije, och förmoder och, att hon skall blifve efterkommen. I hvad måtto jagh meer Edher och de edhre någon tienst bevise [kan], skall jagh migh der om städze beflite.

Edher sohn H. Gustavus drogh för någre vekur här ifrån. Undrer, att intet höres, om han är framkommen. Tota Academia gifver honom det vitnesbyrdet, att han sigh der synnerligen väll hafver förhållet, så att han hafver efter sigh leefdt ett redeligit och oprichtigt nampn, deröfver jagh migh högeligen frögdar. Vale.

---

60. **Stockholm den 15 Maj 1628.**

Svar på tvenne af A. O. mottagna skrifvelser. Såväl David Grunow som Erik Axelsson hafva af Kammaren tillfredsställts för sina fordringar.

Välborne Her Cantzler, tilförlåthandes besynnerligh godhe vän. Näst *etc.*... kan jagh Edher på dedh vänligste ickie underlåtha, migh tvenne edhre skrifvelser, under dato den 4 Aprilis nästförledhen, Erich Axelsson och Davidh Grönow angående, undfångit hafva, hvar oppå jagh Edher till välmeent svaar ickie hafver velet förhålla, at Grunow hafver allaredho sijn anordning och betalning bekommit.

Erich Axelsson anlangende, så är han effter edher förre honom medhdelte föreskrifft, dat. den 22 Novembris 1627, de frijgårdar, som honom på sitt leutenamptskap hafva böör, längie sedhan mechtigh blefven. Hvadh han sidhermehra hafver sigh öfver besväredt, nembligen at han skal hafva mist räntan af de tildeelningzheman, som honom för sijn tiänst, medhan han var under footfolket, tilordnedhe voro, dedh hafver mindre oppå sigh, än at han skulle Edher, Her Cantzler, eller någhon annan der om be-

mödha, ty en hans bekiände af officererne hafver på hans väghna räntan opburit, hvilken nu här tilstädhes och öfverbödligh är honom, ded honom således tilkommer, at vedherläggia. Uthi hvadh måtto jagh kan betee Edher all behagheligh vilia och vänskap, giör jagh altijdh giärna. Befalendes *etc.*... Af Stockholm den 15 Maij åhr 1628.

Eder altidh til tienist
Johan Skytte mp.

---

61. **Den 9 Juni 1628.**

Underrättar om åtgärderna till T. Meins befordrande enligt A. O:s begäran till Finland och Ingermanland.

Välborne Her Cantzler, synnerlige godhe vän. Näst *etc.*... åhr migh Cantzelerens skrifvelsse tilhande kommen, dermedh han migh rekommenderer Tobias Mein, så, medhan bäste tillfellet till hans förmente värck kan vare på den findske sidhan, derföre hafver jagh medgifvit honom en enspennere, som honom beledsaga skall igenom Finlandh, Carelen och Ingermanlandh, såsom och skrifvit Her Nils Bielke, Hindrich Olofsson, Hindrich Månsson, Nils Hansson och Nils Assarsson till och begäret, att dhe honom all god befordring göre ville*). Annat nu at förmäle åhr icke förefallit, uthan att alt, Gudhi vare lof, står väl till och i sine förre terminis. Befalandes *etc.*... Datum den 9 Juni 1628.

Johan Skytte.

Efter en samtida afskrift i Kammarkollegii registratur i Kammararkivet.

---

*) I Kammarkollegii registratur finnas bref af samma dag som ofvanstående från Kammaren till de i texten uppräknade med befallning att låta befordra T. Meins resa. Denne hade uppdrag att uppspana, »hvar någon lägenhet funnes till anläggande af beck- ock tjärubrännerier».

62. Stockholm den 14 Junii 1628.

Tacksägelse å Drottningens vägnar för A. O:s bistånd att utverka tillåtelse till hennes resa till Preussen och anhållan om vidare tjänster i och för samma sak.

Min välvillighe venlighe helssan, *etc*.... Näst all begärligh godh välfärds trogne önskende, låter jagh Cantzlären vänligen förnimma, dät Hännes May:tt, mijn allernådigeste Drottningh, hafver nådigest migh befahlat Cantzlären på Hännes M:tz vägne helsse och betacke för hanss giorde flijt om Hännes M:tz reesa dijtöfver till H:s K. M:tt, såsom och nådeligen begärer, dät Cantzelären Hännes M:tt dänn behagelige tiänst bevisa ville, och i underdånigheet hoos högbem[älte] H. K. M:tt ännu yterligere förarbeta och anholle, dät H. K. M:tt nådigest ville bevillige, at Hännes M:tt något snart måtte sigh på reesan till H. K. M:tt begifve, och att skippen, som Hännes M:tt öfver beleedsagha skole, mädh förste hijtkomma måghe. Hämnes M:tt lofvar sigh Cantzelerens godhe villia, omaak och flijt altidh gunsteligen ihugkomma och betänkie. Cantzeleren vill jagh härmädh *etc*.... Datum Stockholm, dän 14 Junij anno 1628.

E. a. t. tienst
Johan Skytte mp.

---

63. (*Egenhändigt*.) Stockholm den 28 Augusti 1628.

Från A. O. mottaget bref. S. har framfört hans ursäkt med afseende på Drottningens resa, som denna välvilligt upptagit. Hennes afsigt att genast resa till Kalmar. Rekommenderar sin måg Hans Kyle och lofvar gentjänst i afseende på A. O:s son Johan.

Välborne Herr Cantzler, besynnerlige gode venn. Såsom jagh uthaf hiertet och ganska gärne frögder migh öfver edertt lycklige tillstånd, så låter jagh Eder förnimme, det edher venlige skrijfvelse, dateret den 3 Julij, ähr migh väll tillhanda kommen. Och såsom I migh om vår allranådigeste Drottningz rese till Pryssen avisere, begärendes der hoss, att jagh efter vårt gamble förtroende ville Edher hoss H. M:t excusere, om I icke i alt så kunne göre,

som I gärne giorde, så hafver edher egen skrijfvelse till H. M:t så väll som denne till migh, varet H. M:t annehmligh. Och svarade H. M:t migh straxt, att H. K. M:t, alles vår nådigeste Konungh och Herre, hade och på samma sätt som I skrefvet H. M:t till. Och ladhe H. M:t der till, att såsom I altiidh hadhe varet på H. M:tz bäste, så försäkradhe H. M:t segh och aldeles om edher fliit och troheet i dette och andre fall, med flere behagelige ordh. Elleist så vill nu H. M:t efter H. K. M:tz begären förfogha sigh innan någre dagar her ifrån ginast till Calmar och der förvente ordre ifrån H. K. M:t. Gudh förlähne oss allom den nådhen, att vij måtte få H. K. M:t hiit heem till oss igen med det snareste.

Denne min mågh Hans Kyle hafver någre vekur bortåth varet bekajet med een svår siukdom. Och efter han nu är (dess Gudhi loff) komen till helsan igen, förfoger han segh till Strålsund till sitt folck. I vele bevise honom all vanligh favor och benägenhet, efter jagh förnimer, det I skole vara diit dragne att trachtere med de Keyserske. Gudh han stå Eder bij, och sende Eder sin kraft af högdenne. Om eder täckes något befale migh om eder sohns (som i Upsala ähr) institution, skole I min fliit deruthinnen förfara. Vale. Aff Stockholm den 28 Aug. A. 1628.

E. a. t. t.
Johan Skytte mp.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. på skepet under Dornbusch den 28 Sept. Anno 1628.

---

64. Stockholm den 1 Januari 1629.

Konungen har efter sin hemkomst med all makt drifvit på penningeundsättningen åt A. O. Åtgärder till åtskilliga penningeposters öfversändande. Önskar A. O. framgång och en lycklig återkomst.

Välborne Her Cantzler, besynnerligh godhe vän. Näst *etc.*... kan jagh Edher härmedh vänlighest ickie underlåta, at effter som H. K. M:tt min allernådhigste herre, sedhan H. K. M:t hijt heem lyckilghen ankom, för all ting synnerlighen der uthom (!) varit, och alle tanckar der hän vändt hafver, huruledhes I undsatte, och armeen och dedh Preusche väsendet tidhelighen försörgdt och un-

derstödt blifva måtte, så hafver H. K. M:t serdeles hafft factorerne före och enkannerlighen strängelighen der oppå drifvit, at de 90,000 rijkzdaler måtte der uthan landz på edhre växlar, uthan förevänd ändskyllan, aflagde och betalte blifva, hvilke väl åthskillighe insaghor och besväär i väghen kasta, och saken hijt och dijt vridha och vrängia vilia, så at man fruchter sigh ickie uthan rättegångzprocess kunna medh dem öfver eens eller til richtigheet deruthinnan komma; doch, ehuru och der om blifva kan, skal på alle människelighe och möyelighe medhel och uthväghar tänckt varda, der medh ju b[emäl]te summa (der oppå I Edher fritt försäkra måghen) på någhot sätt fullkommelighen contenterad blifva skal, hvaruthinnan och hoos min person ingen flijt eller omsorgh (ehuru svårt dedh och fölle) sparas skal.

Hvadh sedhan de 127,000 d:r, här ifrån dijt förordnadhe, anlanger, så äre väl temmelighe påstar der oppå afskickadhe, män (dy verre) hijt tilbaker igien, för eensträngt mootvädhers och omsidher vinterens infall skuld, ankompne. Man håller nu oppå at afbetala de växlar, som der ifrån Preusen hijt öfver draghne äre, och vil desslijkest alle de andre, som sådhes ännu ankomma kunna, acceptera, och dess innehafvare nöyachtelighen til fridz ställa. Hvadh, sedhan alle sådhana daghelighen ankommande växlar betalte äre, uthi de 127000 d:r fehles, skal och sijn richtigheet hafva.

Til besluut vil jagh innerlighen och hiärtelighen hafva önskadt, at Gudh altz[mäkti]gh Edher medh alle omvårdnadher sampt heele krijgzmachten för all olycko nådhelighen bevara och til förehafvande tractat lycko och en godh uthgång förlähna ville, hvilken och Edher ändtlighen medh fridhlighe tijender, godh hälsa och begiärlighit välstånd, hijt heem til oss igien snart förhiälpa täcktes, befalendes Edher under samma dens Aldrahögstes protection, välvillighen och vänligen. Af Stockholm den 1 Januarij åhr 1629.

Eder altiidh till tienist, så lenge jagh lefver,
Johan Skytte mp.

---

65. **Stockholm den 28 Juni 1629.**

Med öfversändande af ett bref från H. M. von Thurn rörande förhållandena i Danmark.

Välborne Her Cantzler, *etc.*... Kan jagh Edher vänlighest ickie underlåta, at välborne Grefven af Tuhren migh ifrån Danmarck om tilståndet aviseret hafver. Och medhan han i brefvet af migh begärer, dedh til Eder at öfverskicka, så hafver jagh dedh här insluta velet*). Och befaler Edher under Gudz beskerm

---

*) **Grefvens af Thurn bref (egenhändigt original) är af följande lydelse:**

Hochwolgeborner Herr Herr *etc.*... Das i[c]h den ainspaniger (!) so lang aufgehalten, biett i[c]h umb verzeihung. Die intention war, guett avis von dan zu geben, welche zwar schlecht ist. Den ist der fried so bequem vor den Khönig alhie geschlossen, so khan i[c]h mir nit ainbilden, das es nit soltte mit grosser unbillicher offerta zu schaden den benachbartten erlangt sein worden. Hab zwar ain grosse gehaimnues gehört von ainer persohn, welche bies in den todt disgustrirt ist, daher i[c]h nit so gruentlich darauf schliessen darf. Den die waiber sagt, der Keysser Aurelius haben in der lieb khein mass und im hassen khein ziel. Dieses ist aber unfailbar, dass dem Khönig ist ain rathschlag von sein räthen geben worden, wie er den frieden khan laicht machen, so wieder Gott und die biligkeit laufft. Obs aber auf solche wais und gestalt gericht ist worden, khan i[c]h nicht vergwissen. Die gehaimnues wiertt sich baldt an tag geben. Von diesem ist dem Hern Reingraffen geschriben worden. Der hatt es Ihr Khönigl. M:t, mein gnedigsten Khönig, ihm gehaimb referiren soln. Ihr Maiestet sein nit imb landt, sondern, wie der Stathalter sagt, so mi[c]h alhir visitirt hatt, er wehre in Holstein. Mit den grösten verlangen wartt i[c]h desen ankhunfft, mich zue liberiren und urlob zu nemen.

Ich hab dem Hern Agenten den weg alberäth gepanth, das er den pretext sol zue zeitten nemen mit der Frau Gräffin zu reden ihres khindts halber. Er wiertt ain offnes und treues herz fienden, so auf alles, so dem khönigraich Schweden möchte nachtailig sein, ein flaissiges aufsehen wiertt haben, ihuer schaden warnen, und so viel mueglich wenden.

Monsieur Donep hatt, wie er mich bericht, discurs gemacht mit etlichen Raichsräthen, wail der fried geschlossen, und die macht sich gegen den Khönig in Schweden wiert wenden, man solt Ihr Khönigl. M:tt das khriegsvolkh zukhomen lassen, darauf geantwortt worden, man khan es nit thuen. Es wehre in den friedenschlues aussgenommen. Dies aber shiekht mich nit. Hab ihn gehaimb briefe ablauffen lassen under meine bekante, davon Ihr Maiestet in Preussen von mir geschriben, wartt mit verlangen der antwortt. Bitt E. L., so sie khein bedenkliche ursach haben, mich zu berichten, ob Ihr M:t zu dem aussgeschribnen lantag in Schweden werden khomen, mein riiss anzuschiekhen, den, so die indutien ain endt genomen, und man zue den armis

til myckin välmågho ganska vänligen. Af Stockholm 28 Junij 1629.

E. a. t. t.
Johan Skytte mp.

---

66. (*Egenhändigt.*) **Upsala den 22 Oktober 1629.**

Beklagar, att hoppet om A. O:s hemkomst gått om intet. Uttalar sitt deltagande med anledning af sonen Gustafs frånfälle och underrättar A. O. om sin dotter Vendlas död. Lyckönskar till afslutandet af stilleståndet med Polen och tillönskar A. O. att komma med helsan åter hem. Påminner om det vänskapslöfte S. och A. O. gifvit hvarandra, och begär att få veta namnet på den, som möjligen kunde vilja stifta ovänskap dem emellan.

Velborne Herr Cantzler, *etc*.... Såsom före K. M:tz vår nådigeste Herres ankomst desse tidender spordes, det I, effter beslutet stillestånd, skulle komma i höst till Sverige, deröfver jagh migh med andre edre venner högeligen frögdade, så är samma vår glädie oförmodeligen förvandlad vorden, mäden vij nu förnimme, dett Eder skal vara aff Kgl. M:tt nådigst opålagdt, att blifva der qvar öfver vinteren.

Men såsom jagh, så väl i eder närvaru som frånvaru, altid gärne och oförtruten tesmoigncrar min välmente devotion, så hafver jagh ved denne lägenheet icke kunnet underlåte att besökie Edher med denne min skrijfvelse, låtandes tillijke påskine, det jagh dragher med Eher ett christeligit medlidande uthi den påkomne bedröfvelsen; jämväl frögder migh och Edher congratu-

---

wiertt graiffen, so seglet i[c]h ihn namen Gottes nach Oelbing, wo i[c]h Ihr Maiestet antrief, mein unthertenigste treu und gehorsamb zu erwaissen. Biett, E. L. wollen dies briefl[ein] Hern Reichscanzler alss mein grossen patron zuschiekhen, den i[c]h danebens, wie auch E. L. ganz freundlichen und dinstlichen gruessen thue. Recomendir demselben als dem landesvattern mein liebe frau tochter und die 2 uberlassne söhn von Ihren treuen diener. Sie wollen den khindern die ehr thuen und sie ihns landt annemen. Sie khomen von guetter artt, soln auch mit der hilf Gottes zu der ehr des Allerhöchsten und dienst des Vatterlandt erzogen werden. Datum Ibstrup bey Copenhagen den 7/17 Juni 1629.

E. L. mit treuen d:williger
Hainrich Matthes Graf v. Thurn.

lerer, att I stilleståndet genom sådane och avantageuse vilkor nådt hafven.

Såsom Gudh den aldrahögste hafver för någon tiid sedhan kallat egenom denn lekamelige döden til sigh edher käre och dygdesamme sohn Her Gustaf Oxenstierna, så moste jagh sannfärdeligen bekenne, att det är en öfvermotton stor sorgh, jaa fast odrägeligh. Ty såsom han (saligh och kristeligh i hugkommelse) var edher älste sohn, öfver hvilkens sedigheet, skijckeligheet och sachtmodigheet alle sigh förundrade, i hvilkens lefverne I begynte sättie edher glädie och säkre förhopningh, det han innan een kort tidh skulle så småningom träde uthi edre footspor, och I finne uthi honom edher ålderdoms lisa och vederqveckelse, så kan det intet annars vara, än att dette sorghelige fallet ju moste gåå Edher hårdt til hierta. Men såsom I och der brede vedh, uthan min påminnelse, nogsampt Eder ihugkomma, quod genueritis filium mortalem ideoque variis casibus obnoxium, quod eum filium Deo præpotenti reddideritis, quem hactenus ursurario q[uodam] nomine habuistis.

Förutan det, att dem, som Gudh fruchta, tiena alt tingh till det beste, i synnerheet det edher käre och fromme sohn ähr uthi denne sin blomstrande ungdomsåhr och uthi een so grufveligh bullersam tiidh ryckter till ett oförvanskeligit frögdaväsend, så förmoder jagh visserligen, det I, secundum innatæ cujusdam constantiæ laudem, taghe denne sorgh och bedröfvelsen moderate före, tenckiandes, att Gudh den alzvoldigste varder Edher uthi andro fall rijkeligen igen hugsvalandes.

Elleist såsom och Gud den aldrahögste, effter sin guddomeliga villia, hafver förledne Augusti månad med bedröfvelsens korss besökt mitt ringa huss och egenom den grufvelige pestilentien bortryckt min käre dotter Vendela, så förnimmer jagh uthi denne min store ängslan ingen bättre tröst, än att aldeles underkasta sigh Gudz villie.

Dernäst, käre Herr Cantzler, såsom jagh uthaff edhert handbreff till K. M:tt, i desse dagar ankommet, förnimmer, huruledes I egenom Gudz nådighste och kraftigste bijstånd sakerne med de Poler så vijdt drijfvet hafve, att ett sechs åhrs stillestånd ähr oprettet vordet, och I dermed eder sedvanlige flitt och åhåga till K. M:ttz och fädernäslandzens välfärd dirigeret påskina låtet, så congratulerer jagh Eder utaff alt mitt hierta de tanta felicitate, önskandes, att Gudh, som alt förmår, ville än yterligare gifva Edher uthi fädernäslandzens vårdande sakers förrettande sitt kraff-

tige biståndh, att I icke alleneest desse store molestier och besvär, så här effter som här till, med ett oförskrächt mod och sinne mågen superere, uthan och undfly den förgiftige och skadelighe pestilentien, som både här och där grasserer, och endtligen med helsan komme till Sverige igen.

Till ett beslut, såsom jagh migh esómofftast påminner det goda förtroende och venskap, som oss altid emellan varit hafver och än ähr, serdeles det löfte, som vij hvarannen uthi Örebro anno 1614 giorde, så ville och Cantzleren fatta den meningen om migh, att jagh alt sådant skall hafva uthi een fast och stadigh åminnelse, intet tviflandes, att Cantzleren giör migh det samme igen. Men der och någen så diabolisk vore, den vårt gamble förtroende och gode venskap med list till intet göra ville, och såsom süyas pläger, ogräset emellan oss såå ville, så bedher jagh ganska fliteligen, det Cantzeleren ville authorem tanti sceleris nampngifve, skall och jagh, näst Gudz hielp, alle sådana calumnianter drijfve tilbake, och migh uthi alle fall så betee, att jagh Cantzleren och hans omvårdnad beviser all redebogen och behageligh tienist. Vill härmed hafva Cantzleren *etc.*... Af Ubsala den 22 Oct. A. 1629.

E. a. t. t.
Johan Skytte mp.

Innan någre dagar förvente vij hiit Legatum Mantuanum ex Dania et D:num Spensium.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. i Elbing den 20 Novembris Anno 1629. — Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska saml. Vol. 18 (In folio).

---

67. Upsala den 22 November 1629.

Tacksägelse för mottaget kondoleansbref med anledning af dottern Vendlas frånfälle. Hennes och Gustaf Oxenstiernas förestående begrafningar. Pestens härjningar. Tacksägelser för mottagna underrättelser från Preussen. Lofvar bistå A. O. i hans privataffärer.

Velborne Her Cantzler, besynnerlige och tillförlåtelige godhe venn. Näst *etc.*... kan jagh Edher härmed venligen icke förhålle, att jagh i näst förledne dagar hafver bekommit edher kär-

lige skrijfvelse, dateret Elbingen den 25 Septembris, hvilken sålänge hafver varet migh förhållen. Jagh seer der aff, att ingen distantia locorum hafver kunnet förandre edher godhe benägenheet, som I drage till migh och de mina, och spör så mycket mehr af samma bref, att vij uthi desse sorgelige fall med våre käre barns aflidande hafve ens sinnade varet, den ene den andre att condolere. Gud, den aldrahögste, som hafver täckts att påläggie oss dette korset, han finner väll sätt och medel oss uthi andre tillfällen at hugsvala, när han derom beden varder. Och såsom jagh förnimmer, det edher salige käre och dygdesame sohns lijk är arriveret i skären och nedersatt uthi Österhaninge kirckia, så achtar jagh innan några dagar hereffter at låte här i Ubsala begrafve min s. käre dotters lekamen uthi min der tillärnade lägerstad.

Såsom I och exprimere den stora fahran med pestilentiens inritande på den orten, så hafver och pestis här hoos oss (det Gud bättre) mongastädes taget öfverhanden, så att vij uthi stor osäkerheet lefva moste. Gierdt Di[d]richssons dödelige frånfälle hafver Kongl. M:tt mycket beklagat.

Jagh hafver och stor orsak fliteligen att betacka Edher, det I icke allenest nu hafve velet opteckie migh, hvad som på den sijdhan åhr passeret, uthan tilbiude Edher det än yterligare til att göra. Jagh skall intet manquere at göra min plichtige devoir.

Edre fougder och tienare skal jagh (efter eder begäran) göra all god assistenz, när de min hielp behöfve, efter såsom och edher gamble tienare hafver tilstelt migh ett memorial på några ärender, uthi hvilkes förrettande jag honom all godh befordringh vill beviisa.

Befaler Edher med hela vårdnaden Gudhi den aldrahögste till all välfärd. Aff Ubsala den 22 Nov. A. 1629.

Edher altidh till tienist
Johan Skytte mp.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. i Elbing den 26 Decembris Anno 1629. — Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska saml. Vol. 18 (In folio).

---

68. **Reval den 10 Februari 1630.**

Tacksägelse för A. O:s lyckönskningsbref med anledning af S:s utnämning till generalguvernör i Lifland och för löftet om bistånd med goda råd. S:s skyndsamma resa. Har redan i Kexholms län mötts af mångfaldiga göromål, främst åliggandet att anskaffa bröd åt armén. Skall efter inhämtade närmare underrättelser om guvernementet, meddela A. O. sina iakttagelser; sänder emellertid kopia af sin instruktion. Begär särskildt meddelanden från A. O. om licenterna. Möjligheten att genom dem draga den ryska handeln till Narva från Arkangel. Begär, att A. O. ville sända några skickliga landtmätare till Lifland.

Välborne Her Cantzler, tilförseendes godhe vän, *etc.*... Eder därnäst icke förhållandes, at edert bref af Elbingen den 7 Januari är migh för tre dagar sedhan ifrån Rijga medh enspennaren Lass Månsson väl tilhanda kommit, på dädh flijtigeste betackandes för edher godhe affection och lyckönskan till mit antagne gouvernament, der emot jagh innerligen skal bedia, at Gudh alzmechtigh Eder och i lijka måtto godh helssa och lycko uthi alt företagande, nådeligen förlähna ville.

Sedan at såssom I den gode tilseijelsse göre medh första, och så snart någen bättre lägenheet kan gifvas, all god undervissningh, såssom kan tiäna till facilitera dette gouvernamentet, så för H. K. M:tz nådige befalning skuld såssom vår gamble vänskap, migh avisera velen, och i medler tijdh huru vidt jagh medh sakerne är kommin, och hvad jagh tycker kunna gåå för sigh eller icke, hvar effter I edre concepter dirigera kunnen, Edher vetta låthe, så, aldenstundh ifrå den 18 Decembris, då jagh togh mit afschedh af H. K. M:t, min allernådigeste herre, uthi Ubsala och migh hijt åth begaf, hafver jagh samma reese dagh och nat continuerat, och mig icke någon hvijla gifvit, mehra än öfver juledagen i Uma och nyåhrsdagen i Ula.

Sedan jag och kom till Käxholm, der mit gouvernament begyntes, hafver mig så månge besvär legat i händerne, såssom och der så väl som uthi Nöteborgz lähn och i Narffven hafft at göra medh suchariebrödz ophandlande, hvilke till nogre tusend tynnor effter lispundetals, en deel med almogen af be:de lähn, och en stoor deel medh en Hollendere vidh nampn Her Abraham Six von Sandelir (hvilken är med sine adhærenter till Hans K. M:tt förrester uthi dädh intent, at han hela Ingermannelandh och Carelen achtar arrendera) är afcontraherad, effter som I af medh-

föllisnde designation hafve till at see, at jagh till dato inthet hafver kunnat förfahrit, hurulunda denne landzort är beskaffat.

Så snart jagh sakerne här i Reval, både medh Fäldtmarskalken Här Göstaff Horn och Rådet så väl som de Rijgesche (derhedan jag innan kort achter migh här ifrå begifva) hafver förrättet, och til någon stilheet kommer, skal jag Eder, hvadh som jagh befinner af edert godha rådh migh til hielp vara, icke underlåtha. Och at I om min commission så mykit bättre mågen förnimma, skickar jag här innelycht en copia af hög[bemäl]te H. K. M:tz underschrifne och migh medgifne memorial Edher tilhanda medh den vänlige tilförsicht, at I, såssom förbemält, deruthinnan, och hvadh älliest, såssom till sakernes här i landet bättre fortsättiande vill betiena, edert rådh och goda mening meddelendes varder.

Vijdare, välborne Her Cantzler, såssom H. K. M. hafver i synnerheet befalad, at jag mine tanckar derhänn skal vända, huru licenterne här i landed kunne komma uthi en viss staat, såssom I hafve till att förnimma af den 27, 28 och 35 punct af min memorial, och uthi be[mäl]de 28 punct uthryckeligen befales, at jagh medh Eder skal correspondera om en viss ordning, accommoderet effter den Pryske tollen och landsens natur i Lifflandh, altså förseer jag migh till Eder, dädh I medh första lägenheet låthe mig och Liqentmästaren Ariant Spijring förnimma, huru som på den sijdan emillan Edher och dhe Dantziker affhandlat ähr, at vij och här våre saker der effter rätte måge.

Effter och den Rysche handelen en långh tijdh hafver legat ifrå Narffven, och H. K. M. gärna såge, om han på något sätt kunde dragas dijt igen, hafver jag medh all flijt derhenn arbethet. Och, såsom jag förnimmer, skal thet väl kunna skee, så frampt både den store tollen så väl [som] licenterne blifve giorde lijdelige. De Rävelsche hafve fuller och varit dertil godhe hiälpere, män som jagh hafver dem förehållit, at, der samma handel ginge på Narffven för sigh, skulle deres handel derigenom mehra växa än förminskas, låthe dhe sigh nu förnimma, at dhe voro dermedh mykit tiente, och gärna önscha, at denn fortgångh taga måtte, och vele således till bättre lägenheet, och till dess handelen kommer i nogot esse och floor igen, hafva sine förmente rättigheeter suspenderet.

Hafver fördy be[mäl]te Spijringh fattat en licentordningh, hvarmed han förmener, där H. K. M. henne behagar, at göra handelen på den ortten villigh, hvilken ordningh Spijringh H. K. M:t i underdånigheet, såssom jag och nu Eder här innelycht en copia

deraf tilschicker, vänligen begärer, at I edert betenkiande deruthinnen meddela velen.

Och förmener Spijringh, at, der licenterne på sådant sät och så ringa i förstonne pålades, skall handelen aldeles kunna dragas ifrå Arkangel och dijt, effter som och den Französche gesanthen La Haie, såssom i vinther är kommin uthur Ryssland, hafver låthet sigh förnimma så mykit hafva uthrättat hoss Storfursten i Rysslandh, at dädh allareda i värket stält åhr, hvilkin seges hafve hoss H. K. M. anhållit, at i våhr måtte till en begynnelsse tillåthes uthur Frankerijke och dijt fiorton skeppsladningar, och Rysche varor tilbaka igen at intaga.

Såssom hög[bemäl]te H. K. M:t hafver befalad migh för mit afresande ifrå Sverige, dädh jagh skulle derhänn förarbetha, at jagh nogre godhe karlar, som sigh på landtmäterit förstode och deraf professionen giorde, bekomma måtte, i synnerheet anhålla hoss Eder derom, at I uthur Pryssen någre hijt förskicka ville, som uthi samma konst förfahrne voro, så begärer jag ganscha vänligen, dädh I veele befahla, at twå eller tree måtte hijt förskickade blifva till första våhrdagh. Dhe skole här medh godt underhåldh blifva försorgde. Dette jagh så denne gången uthi all vänligheet icke hafver velat underlåtha, och vil så här med *etc.*... Aff Reval den 10 Februarij åhr 1630.

Eder altiidh til tienist
Johan Skytte mp.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. i Elbingen den 7 Martii Anno 1630.

---

69. **Riga den 19 Mars 1630.**

Begär A. O:s betänkande rörande tullen vid Kokenhusen, som Sapieha önskade få afskaffad, samt om Mitaus restitution. Önskar likaledes förhållningsregler rörande licenterna. Om ordnande af postgången mellan Lifland och Preussen.

Välborne Her Cantzlär, *etc.*... Dernäst kan jag Edher här medh vänligest icke underlåthe, att såssom eder käre mågh Fältmarskalken Her Gustaff Horn hafver Eder förständiget, huru såssom dädh är förluppit medh Sapia om tollen vidh Kåkenhausen, så skickar jagh här jämpte copier af dhe argumenta, som

jagh på bägge sijder sedt hafver, uthaf hvilke I hafve [til att] see, huru såssom Sapia förmener den aldeles affschaffa, oansedt han föga skääl der till hafver, ty man finner, att samma toll uthi förre tijder der [är] tagen. Så effter Dynen är reen, och strutzerne begynna komma nider, begärer jag på dädh flijtigeste, I vele migh edert betenkiande meddela, huru jagh skall migh åthbähra, effter jagh fuller (tvifvels uthan) snart blifver af Sapia om resolution anmodat, såssom och huru jagh skall hålla medh Mithous restitution, emedan jagh förnimmer, att Churlandzfursten, effter som Her Göstaff hafver honom till Eder remitterat, Eder derom tilschriffvitt.

Sedan att, såssom jagh ifrå Reffle den 10 Februarij iblandh annat Eder aviserade, at H. K. M:ts befalningh ähr, dät jagh skall medh Eder correspondera om en viss licentordningh, altså moste jagh göra Eder derom ytterligere påminnelsse, medh flijtvänligh begäran, att, effter seglatzen nu begynnes (och som migh berättes, skall nogre skepp allarede vara kompne till Libow), att I vele låtha göra migh underrättelsse, på hvad sätt och huru högdt såssom licent[erne] är uthi Pillaw taxerat, at man deste bättre må kunne dem här i Lifflandh der effter beqvemma, och i sit rätte skick komma låtha.

Vijdare, på dädh dhe breeff och åhrender, som man nödige hafver Lifflandh och Prydzen emillan schicka, så mykit bättre kunne fortkomma, hafver jagh achtadt med förste förordna tvenne poster, som här emillan reesa skole, om Eder tektes låtha förordna en viss man i Elbingen, såssom, när posterne ankomma, brefven anamma och dem medh beschedh strax tilbaka skynda.

Vill så härmedh *etc.*... Datum Rijga den 19 Martij 1630.

Eder till redebogen och villig tienist altiidh
Johan Skytte mp.

---

70. **Dorpat den 16 Juni 1630.**

Notificerar sin dotter Annas bröllop med Jöran Gyllenstierna. Beklagar, att A. O:s närvaro icke kan ifrågasättas, och rekommenderar brudgummen att fortfarande som hittills få åtnjuta hans ynnest och hjälp.

Välborne Herre, besynnerlige och tilförlåtelige gode vänn. Näst *etc.*... Såssom den edle välborne Her Jöran Gyllenstierna

hafver för nogen tijdh sedan låthit hoss migh anhålla om min käre dotter Anna Skytte, till den ände att han uthi all christeligh kärlek motte framdeles byggia medh henne ektenskap, så hafver jagh medh min käre hustro saken tagit i betenkiande och honom sedan på hans anfordran låthit bekomma dhe svar, som honom hafve behagelige varit. Och såsom han, till att fullborda samma sitt christelige förehaffvande, är kommen hijt till Lifflandh, så är af migh godt funnit, att hålla hans heders-, åhres- och bröllopzdagh den nästföljande förste Augusti här uthi Dorpt, till hvilckin Gudh den aldrahögste ville af högdenne förläna sitt krafftige bijståndh och välsignelsse.

Jagh med välbe[mäl]de Her Jöran skulle inthet heller see, än att Eder lägenheet, käre Her Cantzler, så kunne vara, att I medh eder berömlige närvaro kunde samma bröllopzhögtijdh tillijke medh andre godhe herrer bijvistes, dädh jagh migh för een stoor lykosaligheet räkna ville, män effter jagh väl besinnar, att den tunga och åhoga, som Eder opåligger uthi denne anseenlige och högtreputerlige commissionshandel och älliest icke kan medgifve, att I däden och hijt förrese, så förmoder jagh, att I icke deste mindre dädh, som således af Gudz synnerlige skickelsse skeer, Edher låthe behaga, och dädh christelige värket uthi alle måtto älliest favorisere, anseendes den blodskyldskap, som emillen Eder och välbe[mäl]de brudgumme är, så och dädh godhe gamble förtroende, som oss emillan nu uthi vår ålders bädste tijdh altijdh varit hafver och ännu åhr.

Och såsom brudgummen hafver högh orsak Eder att betacka för den store benägenheet och alt godt, som I honom och flere hans syskon, effter hans salige her faders dödelige frånfälle, bevist hafve, så lefver han och uthi den gode förhopningh, dädh I och honom här effter uthi alle förefallende lägenheeter vele icke allenest låtha vara Eder till dädh bädste recommenderet, uthan och honom all godh affection och tilbenägenheet här effter som härtill bevijse. Såsom dette uthaf en godh välmeningh förorsakes, altså tviflar jagh och inthit, at I dädh uthi bädsta måtton varde uthtydandes.

Befallandes Eder *etc.*... Af Dorpt den 16 Juni Anno 1630.

Eder för en trogen och förobligered venn, så lenge jagh lefver,
Johan Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska saml. Vol. 18 (In folio).

71. (*Egenhändigt.*) **Dorpat den 7 Mars 1631.**

Från A. O. mottagna bref. Hans däri framställda begäran om Jonas Transæi anställande såsom assessor i Dorpats hofrätt vore redan verkställd och den andra begäran om återkallandet af S:s förordningar rörande spanmålshandeln saknade anledning, då inga sådana förordningar vore utgångna. Tackar för A. O:s löften med afseende på hans söner m. m. Nyheter om ryska sändebuds genomresa till K. M:t och om det förestående kriget mellan Ryssland och Polen. J. Russells resa till Storfursten. T. Rams ansökan för sin son.

Velborne Herr Cantzler, tillförlåtelige och besynnerlige godhe venn. Igår öfverantvardade migh eder tienare Tranæus tvenne edre skrijfvelser, daterede den 24 Jan. uthi Elbingen; den förre lydde derom, att han måtte admitteres till assessoris ämbete uthi Hofrätten och blifve ved det häredzhöfdingekallet, som I honom till constitueret hafve, in till dess I kunne bekomma ett specialindultum och privilegium aff K. M:t, derpå Eder är allarede förtröstningh gifven; den andre, huruledes edher tienare i Eestland hadhe Eder skrijftligen låtet förnimme, att befalningh skulle vara uthgifven i Liflandh, att alle invånere skulle föra deres spannemåhl hvar till sin stadh, uthi hvilket gebiet han ähr sitten, så att intet nu må föras ifrån Derpt och till Räfle, med begären, så frampt sådant i saningh funnes, att jagh slika restringerede mandata ville i tiidh låta afskaffa och förandre, efter de ähre kornhandelen till skada.

Mitt venlige svar ähr dette: att såsom jagh i dagh hafver giordt eder begären uthi det förre tillfyllest, låtet honom, Tranæum, præstere sin assessoris eedh (till hvilket kall han af allom finnes vara capabel, och skall och här efter, Eder till behagh, maintenere honom ved häredzhöfdinge ämbetet), så förseer jagh migh till Edher der emoot igen, att I uthi det andre ärendet, rättvijsan till styrckie och efter vårt gamble förtroende, imponere edher tienare, det han teer antingen copia aff ett sådant mandat, som således skall vara utgååt, eller och blifver för sitt lögnachtige tillmäle tillbörligen straffader. Ty såsom ett sådant limitered mandat ingen skääl hafver med sigh, så är det och aldrigh med min veetskap här i landet utgånget. Jaa, jagh hafver icke ens tenckt derpå.

Quotidiana experientia skall tesmoignere, att alle dette stiftes invånere drage uthan förhindringh så väll till Räfle, som till alle

andre orter med deres spanmåhl, hafver och aldrigh hört förr än nu, att någon skulle deröfver hafve haft besvär. Och är fast mere besvär, att den mykenheten af folck, som nu hiit slås för Hofrätten och Gymnasii skuld, så och för min residentz, att vele der hafve brödh till att äta, nödgas de det mestedels hemta ifrån fremande orter. Och efter så åhr, käre Herr Cantzler, så förmoder jagh, att I icke låte honom blifve onäfster, ut ita innocentia mea sarta tecta conservetur.

Jagh hafver och dessföruthan bekommet tvenne edre breff, daterede Elbingen den 13 Feb. Hafver stor orsak att betacke Edher, att I vele hafva mine sönner i åminnelse, om några tractater skole företages framdeles, såsom och att I ved bättre lägenheet vele considerere det negocium appellationis. I synnerheet skole I hafve mycken tack, det I efterlåten Secretereren Nicodemi migh så flitigt, om hvad passerer, att avisere. Gudh han continuere med K. M:tz victorier.

Nytt förefaller här denne gången intet annet, än att Storfurstens sendebudh droghe egenom Nöteborgz låhn, mäden jagh på de orter var stadder, achtandes segh norr omkringh och sedhan till K. M:t. Öfversten Alexander Letzle var dem conjungeret; lät migh see vexler opå verfningspeninger till Holland på 100,000 rixdaler, och mehre skulle han förventa der uthe; berettadhe, att krighet skulle vist begynnes i sommar emellan Storfursten och de Poler, och till den ende vore alle bryggior emellan rijkena opkastade, och alle commercier förbudne. Hvad mehre particularia kunne vara, vett Muntterbach, som i bemelte Letzles föllie hafver varet, och nu drager den vägen egenom Pryssen till K. M:t, att berätte Edher. Jacob Russell bekom bref ifrån Storfursten med een egen post med ansenlige gåfvor aff några timmer zabler. Åhr draghen i går ditin, och förmoder medh K. M:tz största contentemente snart (om Gudh så vill) vare här igen.

Gudh Eder med hele familien bevare och oppehålle till fädernes landsens tienst.

Vedh slutandet opå denne min skrijfvelse kommer till migh Ramm, vice præses, begärandes, det jagh ville honom och de honom käre ähre, hoss Edher till det bäste ihugkomma, serdeles att I vele bevijse honom den tilbenägenheet, att, der edher äldste sohn, Her Jahan, skall med eder consens försökie segh emoth våren i fremmande land, det hans, Rameps, sohn då måtte vara honom till all tienist följgiachtigh. Jagh tvifler intet, att såsom dictus Ramius är specuus et candidus, Eder för dette nogsampt

recommenderet, att I och nu låte denne min intercession något pondus finna. Åhr Eder igen till alle servitiorum generem paratissimus och obligatus. Iterum vale. Dorpati 7 Mart. A. 1631.

Eder för en trogen och obligered vän
Johan Skytte mp.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. i Elbingen den 22 Martij Anno 1631.

---

72. (*Egenhändigt.*) **Dorpat den 7 Mars 1631.**

Från A. O. mottagna bref. S:s betänkande om och åtgärder med afseende på spanmålshandeln i sitt generalguvernement.

Velborne Herr Rijkzcantzler, besynnerlige och tillförlåtelige godhe venn. Näst *etc.*... låter jagh Edher venligen förnimma, det trenne edre skrijfvelser, daterede Elbingen den 19, 21 och 31 Jan. ähre migh uthi skantzen Nyn och på Nöteborgh väll tillhanda komne, medh den enögige posten Michell, så och min eghen tienare Siul.

Kan Edher til ett venligit svar icke förhålla, K. M:tz eget breff om kornhandelen hafver jagh undfånget med ett annet packet ifrån K. M:t, det som var sendt till Königzbergh och lågh hoss Secretereren Johannis Nicodemi skrijfvelse, dateret den 1 Jan. Hafver jagh och för få dager sedhan aldraförst bekomet K. M:tz egne breff till gubernatorerne i Finland och Sverige; ähre egenom poster lengesedhan fortskijckadhe.

Och såsom jagh, så uthaff K. M:tz som uthaff edre skrijfvelser, öfverflödeligen förnimmer, hvad K. M:tz villie och befalningh åhr om kornhandelen och dess direction, huru jagh medh Edher skall correspondere och till K. M:tz tienist cooperere, desslikest att ingen spannemåhl uthan edher disposition skall ifrån desse provinciers uthskeppas, medh annet mehre, så skole I hålle för säkert, att jagh uthi alt dette efter min yttersta förmögenheet skall troligen och fliteligen Edher assistere, och icke låta någon occasion gå förbij. Hafver och till den ende ifrån den 14 Jan. nästförleden alt intill dato, maximis et longissimis itineribus, draget ifrån Righa till Kexholms lähn, att drifve dette negocium så hooss een som annan och förfahra om alle lägenheter ifrån den ene mitt gubernaments extremitate till den andre.

Och ändogh jagh nogsampt förnamm, det stådthållerne hadhe sigh rättet efter edhre skrijfvelser, så hafver jagh lijkvell achtet vara min plicht de novo alle saker, dette höghe importante ärende toucherande, hos dem och alle ståndh att drijfve, efter såsom jagh och förmerckte, att de redebogne och villige ähre K. M:t sin spanmåhl (när edre fullmechtighe diit arriverede), så myken de umbäre kunne, att opläte för redeligh betalningh, derpå de äre efter edre förre skrijfvelser nogsamt försäkrede.

Och ändogh de Räfvelske ähre uthanom mitt commandement, lijkväll hafve de haft sin uttskijckede hoss migh uthi Ingermanland, tilbiudandes segh till spanmåhls sälliande med visse vilkor, efter såsom denne copia aff deres breff här hoss bifoged uthvijser*). Jagh hafver gifvet till svars, att de giorde väll, att de häruthinnan aldeles accomoderede sigh K. M:tz villie, och, så frampt de någon tiidh ville insinuere segh uthi K. M:tz gunst igen, och reedhe segh uthur de difficulteter, som de förledne sommar ähre råkadhe uthi, skulle de nu præstere sigh docilia animalia et obsequentissimos subditos, elleist skulle K. M:tz vrede och onådhe dem altiidh tryckie, och de segh aldrigh opreppe igen.

Deres uttskijckade begärte fuller recommendation till K. M:t om de 300 lesters för licenter uttskeppande, men jagh slogh dem dett af, till dess jagh skulle skrifve Edher derom till. Jagh mercker, att de ähre illa med denne handelen [tillfreds], fruchtandes segh för K. M:tz onåder, och der hoss villiandes see på sitt privatum commodum.

Och ändogh jagh fuller seer, att det ähr raisonnabelt, att de så väll som alle andre underkasta segh aldeles K. M:tz villie, lijkväll, efter på de Refvelske hänger mäst hele kornhandelens vilkor i desse provincier, och de andre orter af dem myket dependere, så steller jagh till edher disposition och betenckiande, huru vijdt I kunne uthan spanmåhlsnegociation[en]s skade dem gratificere eller icke. Vist ähr fuller dett, att, der de i våhr först för licenter allenast måtte till deres handels fortsättningh uttskeppa halftannet hundrade lester och sedhan i höst åter halftannet hundrade läster af den nye södhen, skulle edre fullmechtige finne dem till alt så myket benägnere. Men såsom jagh dem alt hopp hafver afskuret, så skall jagh och infinitis rationibus remonstrere dem, att det icke ähr berömeligit, att de uthi denne hele christenhetenes nödh sökie någre undflychter, uthan dem berömeligere anstå, att de till någon tiidh postponere deres privata publicis.

*) Denna bilaga saknas.

Med de Rigeske åhr ännu in antiquis terminis, så att de åhre i den meningen, att deres spanmåhlslicenter skole kunna blifve proportionerede efter den Pryseske taxan. Hafver skrefvet dem till, att de skole sigh edert aff K. M:t tilbetrodde directorio accomodere. Och ändogh man med de andre skall komme, som jagh menar, till rätte, lijkväll fruchter jagh Rigensium genios, och att de aldrigh skole lempa segh, med mindre I vette någre god rådh dertill. Ty jagh seer, att de åhre så obstinati, att ingentingh biter på dem. Om K. M:t vill bruka framdeles sådana skarpe skrijfvelser till dem, när de begynne mehre att tergiversere, som K. M:t brukade till de Refvelske, moste tages i betenckiande.

Hercules ille Biblicus, quem nosti, gaff dette rådet, när jagh var i Riga, att man moste så lagha, att K. M:t tesmoignerede emoot deres uttskijckade een ond affection, deslikest att I och uthi deres obillige begären declarerede edher malveillence. Ty (sadhe han), så lenge de sij, att de blifve caresserede och få altiidh behagelige svar, när de komma till hofvet, får man intet gott uthaf dem. Huru vijdt dette consilium åhr till att acceptera, steller jagh till edher discretion. Han animerer migh och esomoftast till det samma. Sedhan Ramius hafver résigneret dersammastädes suo muneri, hafver den ene mannen så vijdt med sine svågrer och creaturis, dem I väll kennen, fått öfverhanden, så att det åhr under åth, och moste fuller hans potentia invisibili quadam ratione först steckias, så framt K. M:t någon tiid skall där blifve hulpen.

Ett tycker migh väll, att I vele accomodere Eder i priiset, efter som I ser, att spanmåhlen i Holland och annorstädes stiger och stegras; skall tilläventyrs facilitere sakerne. I hafve och intet behoff att fruchte, att allom ju nogsampt åhr om köpet notificeret. Gubernatorerne och stådthållerne på alle orter åhre parat efter deres K. M:t giorde plicht att låte see deres devotion uthi dette ärendets fortsättiande, så att I intet behöfve bäre der till någon tvifvelsmåhl.

Det I påminne migh, att jagh icke ville restringere med förbudh eller limitere handelen i Lifland eller Ingermanlandh till visse platzer, uthan att hvar må före sin spanmåhl till den ort och siöhampn, som honom lyster, så åhr jagh med Idher deruthi eense, och är uthaf migh aldrigh något förbudh utgånget. Men der någon vore, eller härefter koma kunde, som det om migh berättadhe, så försäkrer Edher sanfärdeligen, att han åhr een hufudhliugare. Alle landsens invåhnere före hvar dem lyster till landz, till hvad ort och siöhampn dem hälst täckes. Men till att före ifrån den

ene siöhampn till den andre, anten i desse provincier eller uthan om dem, förr än man opå den orten, som spanmåhlen uttskeppades, hadhe gifvet licenter, hafver förledne sommar icke varet tillstadt, hälst emädan K. M:t uthi sin Spiringh gifne memorial sådant sielf förbiuder.

Om det här efter skulle concederes och nyttigt vara till kornköpets avancement, kunde det och efter edher disposition, och så framt det kunne finnas vara vestro directorio profitabelt, väll efterlåtas, ändogh jagh sijr denne difficulteten der hoss, att spanmåhlen skulle der egenom komme uthur edhre fullmechtiges händer och föres till de orter, som han på det dyreste ähr stegen, och så skulle K. M:tz intent blifve merkeligen förhindret. Hvad I finne på här uthi som annet gott, förmoder jag I låte migh vetta i tiidh.

Elleist hafve och de godhe herrer aff Rijksens Rådh skrefvet migh till om spanmåhls friie utförsel ifrån desse provincier, efter som I hafve attsee aff denne deres brefs afcopie*). Veet intet annet att svara dem, än remonstrere dem H. K. M:tz villie, migh ifrån Pomern tillkommen, om dette ärendet. Och såsom jagh medh Edher sanna moste, att uthi kornhandelen varde store besvär infallandes, de I doch hoppas med Her Philip Schedings och mitt assistenz att öfvervinne, så hållen för fult och fast, att jagh häruthinnan intet skall manquere, uthan, hvadh jagh med edert rådh och communication finner görligit och mögeligit, skall jagh efter största devoir biude till att stella i vercket, och icke hafve någon respect till ett eller annet, uthan blott och allene see på K. M:tz tienist, den migh kärare skall vara än all verldenes gull.

Men korteligen denne gången att referere de difficulteter, som synes vele yppe sigh uthi kornhandelens progress, så finner jagh desse: Til det förste, hafver jagh granneligen ransaket, der jagh varet hafver, att köld och frost hafver giordt outsägeligh skada på sädhen, i synnerheet på all sommarsädh, så att uthi sanningh stor lååt blifve skall om utsädhe, hälst emädan det kornet, som de nådt hafve, är mestedels i Ingermanland och Carelen och andre flere orter odugse så till utsädhe, som till att låte mälte.

Till det andre, finnes ved siöhampnerne (den tiidh jagh förreste der ifrån) ganska litet i förrådh, efter såsom hvar och ens orts stådthållare fick af migh befalningh att låta Edher det i tiidh vetta.

---

*) Denna bilaga saknas.

Till det tridie, ähr K. M:tz villie, att med brödbakninghen hela sommaren uthöfver skall i bemelte provincier continueres efter dette månadtlige förslaget*), derpå och nu med macht moste driifves, att arméen kan blifve således undsatt och assisteret. Åhre store poster, om de så månadtligen skole utgåå, och ett omögeligit tingh att præstere, efter till samme brödbakningh på sex månaders tiidh ville behöfves till 85979 ½ tunnor spanmåhl.

Till det fierde. De Ryske grentzer blifve alt framgent slutne utaf de lättfärdige Ryssar. Deregenom blifve icke allenest commercierne turberade och tillbaka håldne, uthan få de Ryske, som [äre] våre undersåter, före intet hvarken till Nyen eller Narfven. Och oansedt pestis ähr vedh Narfven och Ifvanogorod cesseret, lijkväll skämmes de intet att stengia grentzerne. Jagh hafver i går gifvet Jacob Russell een memorial att tale derom i Muskow, när han komer diit. Får sij, hvad som uttrettas kan egenom hans person, cum se dicat esse angelum in eorum oculis.

Til det femte. Der nu passagien blifver öppen, fruchtar jagh ändå, att ingen spanmåhls qvantitet, som kan något importere, blifver stadd öfver grentzen, medh mindre de hemeligen föran uth, det doch skeer med rädd[h]ogha och föghe förslår.

Til det siette, förnam jagh uthaf vice Episcopi i Vijborgh och flere trovärdige mäns berättelse om den stora dyrheten, som var i Finlandh, serdeles i Savolax. Det samma berättades om Norlanden.

Til det siundhe. Hvad Rijksens Rådh i Sverrighe hafve gifvet K. M:t för svar om tillståndet i Sverige och spanmåhlen, hafve I af dee bifogade copie och förslagh, migh tillsendt, att see*). Sluter så deruthaff, att store och immensæ difficultates varde förefallandes, dem man moste incredibili labore et patientia superere.

Och såsom I förmähle, det K. M:t hafver Eder tillskrefvèt, att I migh och flere skole påminne, att K. M:t måtte i somar medh brödh och penningar blifva assisterad, så måghe I Edher dertill vist förlåte, att jagh ingen försumelse skall tagha migh före. Hafver och per occasionem skrefvet Rijksens Rådh och edher broder Her Gabriel ifrån Kexholm till, att de ville segh kornhandelens fortsättiande låta vara efter edert välmente consilium och förslagh (hvilke migh, uthi K. M:tz breff inslutne, ähre då tillhanda komne) befalade, det jagh väl veet, att de hvar i sin stadh görandes varde.

*) Denna bilaga saknas.

Hvadh elleist så uthi een som andre måtto kan förefalle, der om skall jagh eder tideligen advertere, i synnerheet driifve på mitt gubernaments stådthållere, att de icke allenest skole esomoftest gifve Edher om alle läghligheter tillkenne, uthan och merkeligen assistere edhre fullmechtighe, det samma jagh och tilbiuder migh att göre realiter, der jagh sielf ved siösiidhen åhr præsens, och egenom breff, när jagh något derifrån åhr stadder. Dette hafver jagh så most denne gången vidhlöfteligen mentionere för saksens vichtigheet skull. Vill migh en annan gång coercere, begärendes ganska vänligen, I vele, såsom det candidement åhr, och, efter som jagh det förstår, uthi bäste måtte optagha och uttyde, det Gudh känner, den jagh Edher och edert hele huss troligen befaler till all välfärdh. Af Derpt den 7 Marti A. 1631.

Eder för en trogen och obligered vän
och tienare
Johan Skytte mp.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. i Elbingen den 22 Martij Anno 1631.

---

73. Dorpat den 28 April 1631.

Rekommendationsbref för en köpman i Reval, som är villig att utom förut gifna försträckningar till kronan ytterligare lämna 1000 riksdaler mot rättighet till spanmålsuppköp.

Välborne Her Rijkzcantzler, *etc.*... Effter brefvijsare och Råfvelsche kiöpman Hans Ohm vidh nampn hafver här hoos migh supplicando föredragit, huruledes han i förgångne höst åhr 1629 hafver till krigzarméens administration och underhollande i Stråållsundh uthfört och försträckt een ahnseenligh påst rogh, som sigh uthi penningar till 2600 rijcksdaler, dhär uthe i H. K. M:tz Räckningecammar öfverslagit, belöpa schulle. Och hafver han nästförgångne sommar hoos H. K. M:t om dess contentement och betallning underdånigest ahnhollit, såsom och derföre opå bemelte ort uthi samfältte 12 vekor sigh till skada fördröija måst. Opå hvilcken hans ödmiuke och underdånige ahnhollande högstb[emäl]te H. K. M:t sigh således förklarat hafver, att, om han ähnnu till 1000 rijksdalers försträckning uthi penninger kunde till väga bringa,

skulle han bekomma ett frijbreff opå 140 läster spannemååls upkiöpande och föryttrande bådhe i rogh och korn. Så säijer han sigh fuller hafva medh högsta flijtt hoos sine creditorer be[mäl]te 1000 rijksdaler till väga bracht och dhem nu i förrådh hafver, till den ända, att han dhärmedh H. K. M:t underdånigest endsättningh giöra vill med ödmiuk och tienstflitig begären, att honom b[emäl]te frijbreff medhdeelas måtte.

Hvarföre, emädan H. K. M:t Eder spannemålsdirectorium nådigest updragit hafver, och dhet uthi eder disposition ähr, beder jagh ganscha venligen, att I honom heruthinnan, huru Eder bäst tyckes och svarligit vore, favorisere ville, opå dhet att flere till sådane endsättningar och H. K. M:tz sakers advancement och förkoffring måtte bevekas, hälst medan och ingen uthi heele Räfle stadh hafver ähnnu sigh uthi så måtto villigh finna låthit. Uthi hvadh måtto jagh för min persson Eder till vilie och vällbehagh vara kan, giör jagh dhet alltidh giärna. Befhalandes *etc.* . . . Aff Derpt dhen 28 Aprilis åhr 1631.

Eder för en trogen och tienstvilligh venn
Johan Skytte mp.

---

74. (*Egenhändigt.*) **Narva den 28 Augusti 1631.**

Från A. O. mottaget bref. Tacksägelse för A. O:s önskan att, om han haft kännedom om S:s besök i Braunsberg, där hafva velat undfägna honom och konvojera honom på vägen. Begär A. O:s hjälp att erhålla denna stad i förläning. S:s resa till Lifland. Samtal med f. d. biskopen i Wenden Skenking. Orsaken, hvarför faktorn i Riga [M. Wulff] ej velat lämna kronan försträckning. Bog. Rosen ärnade sig till A. O. Rådplägningar med Spierling o. a. om spanmålshandeln. Betalningen af kronans gäld. Lofvar att göra allt för att skaffa kronan en försträckning. Ursäktar sin begäran om redogörelse för licentuppbörden.

Velborne Herr Rikzcantzler, besynnerlige och tillförlåtelige godhe venn. Näst *etc.* . . . kan jag Edher icke oförmält låto, det jagh edher skrijfvelse, dateret Elbingen den 3 Aug., medh ett bifoged postscripto uthi Ingermanland för några dagar sedhan bekomet hafver.

Och såsom I migh gratulere, att jagh var lyckligen ankommen till Riga igen, medh serdeles påminnelse, att, der I hadhe vist,

att jagh hade velet passere genom Brunsbergh och sedan landväghen, hadhe I velet migh låtet tilbörligen convoyere och accomodere, så hafver jagh stor orsak Edher för så monge venskapztekn att betacke. Skall aldrigh något manquement vara hoss migh, att jagh ju altiidh skall beflita migh om min devotion igen.

Käre Herr Cantzler. Det kom migh endeles oförmodeligit opå, så vell att jagh drogh till Brunsbergh, som sedhan resolverade att drage landzväghen. Ty efter jagh sågh in itinere Brunsbergh, mente jagh intet kunne skada, om jagh ryckte diit, så väl derföre att det hadhe varet een officina, uthur hvilken den Svenske nation myket ondt hadhe varet tillfoged, som och för den orsaken, att K. M:t hadhe för dette försäkret migh att bekomat medh biskopzdömet. Jagh tillroor Edher, såsom min gamble och äldste ven, att I en gångh förhielpe migh dertill. Landväghen reste jagh, efter vädret, när jagh kom till Pillow, var migh emoot, och [jag] icke ville låte någon tiidh gå förbij.

Jagh hadhe så när in ipsa Curlandia komet till orde medh Her Skenkingk, Episcopo quondam Vendense, hvilken der samestädes månge lögner om K. M:t hafver utspridt, så att K. M:t skulle vara med sin armée tilbake drefven.

Dernäst, såsom I förmene Factorens intentiones intet varet hafve att göre K. M:t någon förstreckningh, så veet jagh det vedh min himmelske part att betyghe, att hans intentiones så godhe hafve varet, och ännu vara kunne, som någon annens, så väll förr som sedhan. Men då han sågh, att han och på dette åhr icke till det ringeste kune blifve så hvarken uthaff det ene som det andre försäkret, icke heller på kornlicenterne, efter ingen spanmåhl utföra ville för sådana licenter, och han på en sådan förstreckningh icke skulle kune det ringeste i åhr korta, kunde jagh honom då, rebus sic stantibus, icke öfvertala. Hvadh elleist för förtreet honom (doch Edher aldeles ovetterligit) vederfaret åhr, det låter jagh honom, som alt veet, vara een domare uthi.

Och såsom jagh begaff migh ifrån Righa då stragst till Ingermanland och Narfven, till den ende att jagh dette ärendet hoss Bugislaum Rosen ville drifve, så var han ändå intet ifrån K. M:t arriveret. Förmerckte lijkväll uthaff hans breff, dateret 2 Juli af Wolgast, till sin hustro, det han var resolveret efter förrättadhe saker att dragha till Edher till Pryssen. Om det sedhan skedt åhr, åhr migh okunnigt.

Och emedlertiidh jagh här i Ingermanland och Narfven vahret hafver, hafver så Spiringh som kornköpmen ifrån Räfle och flere

hans substituter varet hos migh, och hafve vij granneligen medh hvarandre om kornhandelens progresser och des requisitis consulteret. Spiringh hafver taghet den afskedh med migh, att efter han nogsampt seer, att kornhandelen i åhr intet kan gå för sigh, der man vedh så höge licenter låter blifve, uthan rabateringh moste skee, så vill han per posta dragha till Räfle, och see till, huru vijdt han saken drijfva kan, och, der han befinner, att sakerne skulle stanna, att han då efter den befalningh, som han hafver af Edher, anten rabaterer något af licenterne eller tager spanmåhl i stadhen för licenterne. Dette lofvade han att vele innom någre dagar derefter advertere migh, så att han sedhan en passant anten ville besökie migh, eller och jagh begifve migh ditt till Räfle.

Dette måste nu så på någre dagar bestå, till dess jagh kan komma her ifrån till Derpt. Gudh den aldrahögste, som alt förmå, han gifve salutaria consilia hoss det hårdnackade folcket. Elleist berättadhe bemelte kornköpmannen uthi Räfle, att, der än de Finske undersåterne finge tillgift på alle licenter, skulle de ändå intet kuna utskepe till fremmende land någon spanmåhl till deres profit, uthan med stor skada, efter åhrsvexten der skall temeligh vara blefven. Huru derom vara kan, skall jagh Edher med det aldraförste låte förnimma.

Hvadh de 30,000 rixdaler, som till giäldsens afbetalningh aff K. M:t och Edher förordnadhe vore, vedhkommer, derpå hafver Factoren icke det ringaste bekommet till dato. Hafver och aldrigh varet min meningh, att Spiringz giäld skulle postponeres, uthan att deres optagne summor skulle proportionaliter betales, alt till den ende att crediten måtte oppehålles på både sidhor. Deres quereler, veet Gudh den aldrahögste, hafve varet migh okäre, och hafver så den ene som den andre deres vitia remonstreret. De säge, så och skrijfve, att de nu ähre godhe venner.

Och såsom I, käre Cantzler, in vestro postscripto än yterligare begäre, att jagh skall göre min fliit, att anten Factoren eller någre andre måtte till förstreckningh bevekes, efter såsom K. M:t närvarendes stat det kräfver, så skall Gudh vare migh så huld, att jagh dertill så bittida som sent oförtruten vara skall, i synnerheet och så snart jagh får förnima Monsieur Spiringz resolution, huru han segh der i Räfle comporterar, och hvilket medell han accepterer, derefter jagh migh regulera kan, och, om min åldrige och i desse tiidher fast utsläpade kropp kan någorledes tola, skall jagh för den orsaken skull anten åter sielf resa till Righa eller och

hafva någre till migh, eller och begifve migh till Räfle. Gudh gifve, I vele tagha een godh resolution, om Spiringh icke måå något rabattere aff licenterne, hvilket sedhan på ett annet åhr kan hemptas igen.

Det jagh nogh för dette hoss Edher förfrågadhe, om icke Monsieur Spiringh måtte gifve migh om licenternes opbärande beskedh och underrettelse, det ähr icke skedt till den ende, att han anten Factoren eller andre eller och migh skulle göre rekenskap, det jagh alt efter vårt i Pryssen hållne afskedh hafver remitteret till edhert forum, uthan att jagh något måtte vette om sakerne. Dette till att begäre hafver bevekt migh Monsieur Spiringz skrijfvelser, så in extremis terminis för dette skrefne. Gudh, den alzvoldigste, han styrckie Edher, och gifve kraft opå alle siidhor. Af Narfven den 28 Augusti A. 1631.

Een trogen och tienstvillige vän och tienare
Johan Skytte mp.

---

75. Dorpat den 10 September 1631.

Från A. O. mottaget bref. Tackar för underrättelser från Tyskland. Sänder detta samtidigt med ett förut skrifvet, men fördröjdt bref. Om A. Spiringk och spanmålshandeln i Reval.

Välborne Herre H. Rijkzcantzler, *etc.*... Kan jagh Edher venligen icke förhålla, at seden jagh min senaste schrifvilsse ifrå Narfven afschickade, hafver jagh edert bref, dateret Elbingen den 12 Augustij, undfånget. Tackar Eder venligen och flijteligen för meddelte aviser uthur Tysklandh. Gudh alzmechtig förläne och gifve H. K. M:t vijdare lycke och seger emot alle sine fiender.

Käre Her Cantzler. Min förre be[mäl]de schrifvilsse, är emot all förhopningh blefven nedlagdh och ved min hijtkomst till Dorpt för mig funnit, hvilken jag tillike med denne medh min tienere fortschickar. Och är, seden jag kom hijt hem, icke någet synnerliget passeret, som schrifvärdigt är. Jagh hafver ännu inge tijender fådt ifrån Spiring, hvadh han uttretter i Reffle. När ded skeer, vil jag, om han så begärer, draga till Reffle, och hielpe at drifve sakerne till H. K. M:tz tienst, hvad som möijeligit skee kan. Dock seer jag fulle, at, så frampt spanmåhlslicenten icke

någerledz lindres, dådh H. K. M:t i dette åhr ringa skal hafva til at förmoda. Befaler Eder med sampt edre käre vårdnader Gudh alzmechtig ganscha venligen. Af Dorpt den 10 Sept. åhr 1631.

Eder för en trogen och tienstvilligh vänn
Johann Skytte mp.

Postscriptum (på löst blad).

Välborne Her Cantzler. Seden jagh hade sluthet mit bref, kom en post ifrå Refle och brachte migh in et sådant bref ifrå M:r Spiring, som I af fölliande copia hafve till at see*). Der uthaf I varde förnimmendes, huru såssom medh spanmålshandelen der förevetter, och, såssom Spiring hafver varit förorsakad at slå licenterne uthi 16 rijkzdaler af lesten, så tviflar jagh inthet, at han ju dertill hafver edert tilståndh. Skrifver uthan tvifvil Eder och sielf vijdare härom till, icke desto mindre, medan posten ännu var oafrest, hafver jagh icke kunnat Eder thet underlåtha. Hvad som jag kan assistera och befordra Spiring uthi denne handelen, skal hoss mig inthet manquera.

---

*) Denna har följande lydelse:

Aert Spiringh till Johan Skytte.

Wohlgeborner Gnediger Herr. E. Wohlgeborne Gnd. seindt *etc.*... Unnd kan deroselben unterdienstlichen nicht verhalten, dass ich den 31 Augusti von Narva zue Revall wohl angelanget bin, undt alda nachricht eingezogen, was es mit dem kornhandell für einen fortgang habe. Befinde es alsso inn kauffen unndt vorkauffen gantz stille, unndt dass niemand gesonnen ist, getreijde aussznueschiffen, unangesehen das man die last jetzo wohl per 36 rdlr, auch wohl minder, haben unndt erkauffen könte. Derowegen umb fortsetzung des roggenhandelss unndt continuirung desselben ich hochnötig geachtet habe, den roggen à 16 rdlr undt gerste à 10 rdr per last ausschiffen zue lassen, welches ich auch an Seine Excell. den Herrn Reichscantzlern in aller eyll advisiret unndt unterthenigst berichtett. Wie nun die burger unndt kauff[l]eute sich hierauf accommodiren werden, habe ich erster tage zu vornehmen.
Wegen E. G. roggen, so alhier vorhanden, habe ich mich umbgethan, ob jemand selben zue kauffen willens, aber es findet sich dato niemand, der etwas dafür bieten solte. Dieses ich E. G. unterthenigst zue berichten, keinen umbgang haben können *etc.*... Datum Reffuell den 4 Sept. Anno 1631.

E. W. G. untertheniger unndt stets geflissener
Aerth Spiringk.

---

76. (*Egenhändigt.*) **Dorpat den 6 December 1631.**

Från A. O. mottaget bref. S. önskar lycka till A. O:s resa till K. Maj:t. Om franska underhandlingar med de Zaporogiska kosackerna och den ställning S. till dessa borde intaga. Ryske storfurstens vänliga hållning och hans firande af Gustaf Adolfs segrar. Underrättelser om nya framgångar. Begär, att A. O. ville uppmana Sekreteraren Nicodemi i Preussen till en flitig korrespondens, enär alla nyheter till Sverige nu måste sändas öfver Lifland.

Velborne Herr Rikzcantzler, besynnerlige godhe venn. Eder skrijfvelse aff Elbingen den 20 Octobris nästförleden åhr migh fuler tillhanda komen in Novembri månedh, men icke tillstelt vorden aff den eenögige posten, som edher villia var, efter benempde post är i Righa de novo siuk vorden, och i går först hiit arriveret.

Kan till ett venligit svar icke förhålle, det I sent omsiidher (som I förmäle) så vijdt bracht hafve, att I edher Pryseske stat hafve försörgdt öfver vinteren, och achtede Edher då innan få dager att fortsettie edher rese till K. M:t. Deruthöfver frögder jagh migh sampt medh Edher, önskendes der bredevedh, att I den medh eder störste contentement kunde förretta, och åter snart vara på dena siidan hoss oss igen. Den excuse, som I göre uthi postens fördröyande, optagher jagh ganska gärne, hälst mädhan jagh och nu uthaff Gubernatorens Anders Erichsons breff förnimmer, det han andre resan hafver varet nederlagder. Han lofver nu bättringh.

Det I påminne migh om den negociation, som Gallus hafver medh Zaporavianer, begärendes venligen, att jagh hans consilia så ville moderere, att de måtte vara lijkmätige hans instruction och dignitate et reputatione Sereniss[imi] nostri Regis, serdeles mäden den modus procedendi skall vara disreputerligh vår nation, och mot stilleeståndet, så ähr migh denne edher påminnelse ganska kärkomen. Jagh moste med Edher gärne bekenne, att jagh alle hans modos procedendi hvarken vill eller kan approbere. I synnerheet såsom han denne med Zaporavianis negociation icke medh migh hafver communiceret, förr än hon företogz, alldenstundh jagh då var stadd i Pomeren, så hafver jagh icke heller kunet något deruthinnan till saken göre.

Och ändogh han refererer segh på sin amplissimam instructionem, uthi hvilkens kraft han säger segh alt göre, så skall jagh lijkväll så rådha honom, att han segh uthi desse så viidtutseende

saker så modererer, att icke något yterligare företages, det som sedhan intet kan botas. När jagh var sidst i Righa, förtalde han migh fuller något om detta ärendet, men icke så omstendeligen, som det sigh borde. I går bekom jagh aff honom skrijfvelse, deruthinnan han begärer, att jagh bemelte Zaporavianers uttskijckade, som han dageligen förventede medh sine tienere uthur Muskovien och sin vägh hiit åth tagandes varde, ville hembligen och lika som andre Rysser låte till honom ledsaga. Det ähr ett fahrligit verck, som han segh företaget hafver; Gudh gifve det luppe väll aff. Tilläventyrs ähre hans uttskijckadhe allerede der nederhugne eller och åth Polen fängzligen bortförde, det segh snart see låter.

Efter I, käre Her Cantzler skulle hafve lägenheet att tala medh K. M:t om hans handlinger, så förseer jagh migh till Idher, att någon vidare information måtte komma migh tillhanda, huru vijdt honom skall efterlåtas att fortsättie sådana negociationes herefter. Ett moste jagh och ihugkomma, att han alle fiorton dagar hafver haft sine poster till Storfursten. Om han det må medh K. M:tz villie göre, måtte jagh gärne af Edher informered blifve. Desföruthan så hafver han sine uthskickadhe så till een som annan ort. Om det nu alt lender till K. M:tz sakers avancerende, lärer tiidhen. Jagh för mitt vidhe gouvernement kan intet vara der tillstädes, som han ähr. Om det i lengden skall honom efterlåtes eller icke, moste jagh endeligen vette.

Jagh bekom i går min post uthur Muskoven (efter såsom Storfursten det hafver efterlåtet, att posterne uthan oppehåldningh måghe passere och repassere). Veet berätte, att, såsom jagh för dette hafver subministreret Agenten Johan Möller argumenta att persuadere Storfursten, det tacksägielse och frögdeskott måtte skee der, så väll som hoss andre evangeliske potentater, för de miraculeuse victorier, som Gudh K. M:t så ofte förläner, så hafver och Storfursten segh så berömeligen heruthinnan accomoderet, att det är under åth, efter såsom I af denne bifogede relation, jämväll Möllers eget breff till Edher, hafve till att see, hvilket jagh Edher med ett annet, som för någre dager sedhan arriverede, tillskijcker*). Nu i dagh hafver jagh fått aviser om den sidhermehre K. M:tz victori, som skall vara passered vedh Aschaffen-

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Glaubwürdiger bericht, welcher gestalt wegen erhaltener victoria bey Leipzigk der Königl. Maij:tt zue Schweden zue sonderlichen ehren der Grossfürst von der Moschow etc. in- und vor der stadt Moschow,

burgh. Gudh han slå våra fiender omkull, och låte oss än stadigare till sitt nampns åhre triumphere.

Käre Herr Cantzler, I giorde myket väll, om Edher tächtes att opåleggie Secret[eraren] Nicodemi, det han ville, nu på denne orten stadd, låte påskina sin fliit uthi avisernera öfverskijckande, som för dette åhr skedt, mädan edher frende Her Gabriel Bengtzon uthi Finland, så och de andre intermedii gubernatores och ståtthållere, ja ipse Senatus in Svecia, moste nu (mäden vinteren opåstår) mestedels hafve sine aviser herifrån, och kunne I så betre (?) oss alle slätt på desse orter.

Vill hermedh beslute och Edher den godhe Gudhen, a cujus nutu omnes pendemus, medh alt det edher kärt åhr, troligen hafve befalet till alt välståndh. Af Derpt den 6 Dec. A. 1631.

Eder förtrogne och tienstvilligh vän och tienere
Johan Skytte mp.

---

einen triumph angestellet und gehalten. Moschow den 14 Novembris A:o 1631.

Nachdem von der miraculeusen victorie, welche S. Kön. M:tt zue Schweden für Leiptzigk erhalten, der Grossfürst von der Moschow vernommen hatt höchstgedachter Ihro Kön. May:tt zue sonderlichen ehren derselb, zue anzeigung seiner darüber habende freude, den 1 Novembris huius in Gross Moschow vor der stadt ufm freyen velde 48 grosse neue metha[lle]nen stücke führen lassen, umb dieselbe zu probiren. Folgends tages, war der 2 Novembris, ist der triumph solcher gestalt gehalten. Es seind auff dem plaz, da obgedachte stücke gestellet worden, 152 fähnlein volcks, wie man vermeint 18,000 mann an mousquetirern und strelzen sollen gewesen sein, herauss marchiret, darauff eine battaglie geschlagen worden. Als ist zue erst vom schlosse aus den groben geschuz eins nach dem andern der anfang gemacht, darauff die mousquetirer und strelzen im velde ebener massen das salve, benebst den obgedachten 48 grossen stücken, gegeben und geschossen, und ist zu dreijen unterschiedlichen mahlen geschehen, dass die grossen stücke und mousquetten nach einander lossgebrennet und gelöset worden. Das sind auch alle die glocken, so wohl ufm schloss als in der ganzen stadt gezogen, und in den kirchen hin und wieder dancksagungen für solche glückliche victorie geschehen, und gebethen, das Gott der allmechtige I. K. M:tt ferner glücklichen success und überwindung verleyen wolle. In solchem triumph theten wegen des grossen getümmels und geschüzs viele der boyaren und vornehmer Herrn pferde, die ein solches nicht gewohnt, ufs lauffen und rennen sich begeben, das ihr viele, die sich dafür nicht gehüetet, von pferden gefallen, und die pferde hin und wieder verlauffen.

Bey gedachtem triumph ist ein grosses auffsehen und viel lauffens aus der stadt von grossen herrn, auch hohen und niedern standespersohnen, dasselbe anzuesehen gewesen, da das veldt so voll gewesen, das man nicht hatt absehen können, und, wie man vermeint, soll beij 60000 mann zuesammen gewesen sein, das also in ganz Moschaw solche victoria erschollen und ruchtbar worden. Dem ewigenn Gott sey dafür lob und danck gesagett.

K. Herr Cantzler. Edher komer väll ihug, det K. M:t alleredhe för några åhr sedhan hafver nådigst lofvet migh een episcopatum. I vele nu hafve migh i åminnelse hoss K. M:t, efter nu så monge occasiones segh presenterer, in valendi et occupandi episcopatus. Jagh är Edher till all tienist parat igen.

---

77. (*Egenhändigt.*) **Dorpat den 14 Januari 1632.**

Från A. O. mottaget bref. Lyckönskar till dennes nu anträdda resa. Revals anhållan med afseende på spanmålshandeln. Rigas bref och protester. Sänder skrifvelser växlade mellan S. och polackarnas anförare. J. Roussels åtgöranden. Rekommendation för sonen Bengt, som S. jämte den äldste Johan nu sänder på resor. Den yngre sonen Jakob sänder han till Moskwa. Själf ärnar han sig till Kexholm. En bedräglig breföfverbringare. Revals begäran om nedsättning i licenterna. Pastorns i Reval Cnopii död.

Velborne Herr Rikzcantzler, besynnerlige godhe venn. Näst all välfärdz lyckönsken, kan jagh Edher fliteligen och venligen icke förhålle, det jagh rätt nu hafver medh stort contentement undfånget och läset edher venlige skrijfvelse, som Edher hafver täckts låte till migh afgåå ifrån Gamble Stettin den 23 Dec. nästförledne.

Jagh frögder migh icke allenest, att Gudh hafver hulpet Edher till helsan igen, uthan och till den ort ledsaget, at I så myket snarere kune komma till K. M:tt, alles vår nådigeste herre, och K. M:t efter vanligh berömmeligh fliit uthi desse högtbesvärlige tiidher biviste medh rådh och dådh, det jagh hierteligen önskar, att så skee måtte. Hafver och stor orsak deruthöfver migh att frögde, att K. M:t så lyckligen går i handh. Gudh, som alt förmår, han verdiges dette verket till sitt nampns och ähres uttvidgelse och det förfalne evangeliske vesendet till kraftigh oprettelse så låte continuere.

Det I påminne om kornhandelen, låter jagh så gott vara, intet tviflandes, att I hoss K. M:t stadde efter edert godhe tilbudh derhen förhielpe sakerne, det K. M:tz och fäderneslandzens tienist, så myket mögeligit, måtte uthan landzens och städernes stora afsaknad sökt och befremiet varde. Borgemestare och Rådh i Räfle hafve uthi varande julehelgden besökt migh med budh och skrif-

velse, begärandes, det jagh ville deres stadz bäste egenom min intercession hoss K. M:t så och hoss Edher in frumentario hoc negotio låte migh vara anlegit. Och efter deres postulata så uthi bemelte som andre ärenden vore in generalibus terminis aff deres uttskijckedhe Borgmestare Wangersheim andragett, sadhe han segh vedh sin igenkommelse till Räfle vele migh innan få dager något specialius om dem avisere. Jagh gaf dem ingen annan förtröstningh, änn att jagh uthi alt det, som billigt och raisonnabelt vore, ju skulle dem så hoss K. M:t som Edher till det bäste efter mögeligheten förhielpa.

Jagh förnimmer deslikest uthaff de aff Edher migh tillskijckade bilagor, hvadh de Rigeske Edher tillskrefvet hafve, och hvadh Edher hafver täckts dem derpå att svare. Doctrina et eruditio protestationum åhr in isto loco valde usitata, så att jagh seer, det vår nation, som med dem hafver att bestella, moste och vänies dervedh emot sin villia.

Opå desse orter åhr alt stilla, dess Gudhi vare loff. Sender Edher herhoss foged, det jagh för dette hafver communiceret så medh Sapieha som medh Radzevil. Jacobus Russelius åhr ännu qvar uthi Righa, och, som jagh förnimmer, drager han åter per posta till Storfursten, och ärner med ded förste att komme tilbake igen. Evocavit hoc anno ad se ex Polonia Rigam infinitos polonos, cum quibus varia tractavit efter den memorials och fullmachts lydelse, som honom aff K. M:t skall gifven vara. Jagh begärer ganska venligen, att I vele migh avisere, huru vijdt man honom herefter skall gratificere och troo.

I vele icke deruthöfver offenderes, att min sohn Benedictus hafver taget sigh den dristigheet före, att bemöde Edher med sine ringe skrifvelser. Skeer uthaff den orsak, att han segh försäkrer, det vij unne hvarannen gott, och att I de mine åhre affectionerede, efter såsom han och nu har underståådt segh ved denne lägenhet yterligare detsamma att göre. Jagh sender honom med min äldste sohn innan stackot (!) till fremmende landh på någon tiidh tillgörendes, men den yngste Jacobum affärder jagh rätt nu till Muskoven, att han må förfara dess lägenhet och något mehre taghe till uthi det Muskovitiske tungomåhletz kundskap. Önsker, att den godhe Gudhen ville ledsaga edher käre son Johannem uthi alle sine resor, och låtan lenge lefve, Edher och hele familien till berömelse och hugnat.

Jagh drager innom två dagar (om Gudh vill) longis et maximis itineribus till Kexholm och dess lähn. Ita consumor totus.

Befalendes Edher härmedh Gudhi till all högönskeligh välfärdh. Af Derpt den 14 Jan. a. 1632.

Eder för en trogen och obligered tienstvilligh ven
Johan Skytte mp.

Den enögde posten hafver så skendeligen lougit för migh och andre, att han hafver varet Edher in Octobri alleredhe fölgiachtigh till Wolgast, det doch intet skedt ähr. Hafver således komet migh till för dette att förandre alle opportunitates scribendi. Moste nu betroo andre mine breff till Edher [a]dresserede.

Postscriptum (på löst blad).

(*Egenhändigt.*)

Välborne Herr Rijkzcantzler, besynnerlige gode venn. Rätt nu på timan ähre de Refvelskes herrers bref migh tillhanda kommet, deruthinnan de fliteligen begäre, att de måtte till det bäste ihugkommes. Och förmercker jagh så mycket, att de uthi dette kristenhetens tillståndh icke begäre att undandragha sigh heller vara förskonte medh licenterne, uthan att modus exigendi måtte någhot muteres, i synnerhet att K. M:tz indulta dem gifne, som på de fattiges spannemåhls friie utförsel och saltet till Ryslandh, (som och elleist) icke måtte aff privatis till deres skada och emoot K. M:tz villie uttydes. Jagh tvifler intet, att I propter communem bonum ju varden deres tienstflitige begären, så vijdt någon tiidh skee kan, rum gifvandes. Vale. Datum ut in literis.

Magister Cnopius, pastor uthi Räfle, hafver för någre dagar sedhen gådt all verldennes vägh, den Gudh verdiges opå domedagh förlähne med alle christrogne een fröjdefull opståndelse.

Anteckning å postscriptum: Praesent. Maijntz den 7 april a:o 1632.

78. (*Egenhändigt.*) **Dorpat den 24 Februari 1632.**

Åberopar sina söners muntliga framställningar. S:s resa till Karelens, Viborgs och Kexholms län, och hvad därvid uträttats. Ryssarnes välvilliga hållning. En rysk beskicknings genomresa på väg till Danmark. Benjamin Barons återkomst från Tatarkan, åtföljd af en beskickning från denne till Gustaf Adolf. Begär utbyte af ömsesidiga meddelelser. Sänder notiser från Pålen. Begär rekommendation till K. M:t för Dorpats hofrätt.

Velborne Herr Rikzcantzler, besynnerlige och tillförlåtelige godhe venn. Såsom jagh för dette jämbligen hafver Edher om det här förefallet hafver, tillskrefvet och adverteret, så hafver jagh det heller nu vedh denne occasion icke velet stelle i förgätenhet, varandes i den otvifvelachtige förhopningh, att mine käre söner, brefvijsare, skole ju råke Edher hoss K. M:tt, vår allernådigeste herre, hvilke Edher skole vara obligeradh att referere, hvad sedhen förelupet åhr, dem I och icke allenest vele sättie tro till, uthan och för bäggies vår gamble venskap favorisere så uthi eene som andre måtto, det jagh uthi alle förefallande lägenheter gärne igen förskyller.

Jagh åhr för få dagar sedhan heemkommen ifrån Carelen, så det Finske som Rysske, der jagh hafver stelt ordre och elleist varet medh edher frende Karl [och] Her Gabriel Bengtson Oxenstierna till mötes icke långt ifrån Nyslott, att aftala om åthskillige ärenden, serdeles rådhslaget, huru man måtte koma till att få igen de förrymbde K. M:tz knechter, aldeles efter de aff K. M:t hiit försende mandater. Jagh var och i Vijborgh hoss Herman Wrangel och edher svågher Jöns Kurck, så om dette som andre ärender att förhandle. Han lätt och med detsamma kristna och döpa een sin sohn Gabriel benempd. Ita implet mundum, ut Kurckorum familiam auget. Jagh reste och några hundradhe miler till att besee Kexholms lähnetz lägenheter, i synnerhet att förfara, hvarest stelle vore vedh Ladgasiön att opretta fläcker och städer.

Ryssen steller segh svåre affabel och courtois emoot oss uthi alle måtto. Hvadh Johan Möllers förrettande åhr, och hvad Storfursten K. M:t merckeligen offerer, det varde I så af Storfurstens breff till K. M:t som aff Johan Möllers till Edher vidhlöfteligen

förnimandes*). Storfurstens sendebudh droghe för fiorton dagar sedhan fram om Kexholm norr omkringh till Sverige, ärnandes sigh till Konungen i Danmarck, efter de intet ville öfverbiidhe vinteren här i Carelen och Ingermanland eller Lifland, och icke kunde koma öfver Ålandz haf. Vore till 132 hester starcke.

I går bekom jagh bref ifrån Benjamin Baron, att han var den 9 hujus arriveret till Muskou medh den Grimske Tartarens sendebudh och medh honom femton andre Tartere, som åhre och affärdade uthaf Sultanen till K. M:t. Skole här blifve väll undfångne och till K. M:t siöledes försende, när öpet vatnet blifver. Jagh troor vist, att Benjamin hafver något merkeligt till K. M:tz tienist uttrettat, derom jagh Edher med det förste skall vette låte, när han komer hiit till migh eller och min sohn Jacobus derifrån.

Käre Herr Cantzler. Såsom jagh för dette hafver Edher om denne statens lägenhet notificeret, så skole mine söner detsamma nu göre. I vele efter edher gamble discretion icke förgäte migh, som nu åhr removeret till desse vidhe och aflegne platzer. Och såsom jagh uthur aviserne seer edhre resor och progresser, så önsker jagh uthaf hiertet, att I måghe med helsa och godh lifzdisposition vara komen till K. M:t. I vele vara obesväredh och mandere Secretereren Nicodemo, det han beviser så her efter som her till sin venskap uthi avisers sendande. Tilståndet i Polen, serdeles medh Radzevil, hafve I af dette bifogede att see**).

---

*) Se i saml. Muscovitica i Riksarkivet (Ryska Tsarers bref till Svenska Regenter) en afskrift af Storfurstens bref d. 19 Jan. 7140 (1682) om samverkan mellan Sverige och Ryssland mot Polen. Se äfven Johan Möllers bref till A. O. den 21 Januari 1682 i Oxenstiernska samlingen.

**) Bilagan har följande lydelse:

Jöran Jakobssons bref till Johan Skytte. (Afskrift.)

Wohlgebohrner und edler Herr General, gnediger Herr. Nechst untertheniger begrüssung *etc.*... verhalte E. G. ich hiemit nicht, was gestalt ein zeit hero von grosser kriegspræparation der Pohlen und starcker versamblung derselben uf diesen grenzen viel geschreyes gemacht, dahero ich verursacht worden kundtschaffter aussueschicken, mich der warheit zue erkündigen und aller sachen sicherheit zue prævidiren, so befindet sich doch aus gewisser relation ein anders und mehrers nicht, als das der Radziwil hier zu Birsen gewesen und sich zum Reichsstag fertig gemacht, da er dan alle seine Kosacken und Tartern uffgebotten und den 2 Februarii mitt 3000 starck nach Warschau uffgezogen. In solchem erfahret er, wie einer, nahmens Jakozewski, dessen ein bruder pulkownik [= öfverste] gewesen und anno 22 vom Radziwil enthaubtet worden, welcher seines brudern todt zue rechen mitt ettlich 1000 mann dem Radziwil ins land gefallen, dasselb mitt grossem brandtschazen und ver-

Befaler Edher Gudhi den Aldrahögste till all välfärd. Af Derpt den 24 Febr. A. 1632.

Eder för en trogen tienstvilligh och obligered vän
och tienare
Johan Skytte mp.

Elleist, käre Herr Cantzler, hafver Hofrätten af migh begäret, det jagh ville för dem hoss Edher intercedere om recommendation till K. M:t, efter såsom Wilhelmus Simonius, bisittare, åhr af dem samptligen opålagd hoss Edher dette att sökie. Begärer ganska venligen, I vele hafve dem uthi åminnelse, och låte dem edher godhvillighet vederfahres.

---

79. (*Egenhändigt.*) **Dorpat den 6 Maj 1632.**

Från A. O. mottaget bref. Om Rikskanslerens i dennes län förlänade domsrätt i första instans. S:s bekymmer för den Lifländska statens vidmakthållande. Oron bland krigsfolket i Riga, dit S. stode i begrepp att begifva sig för att lugna sinnena. Sänder förslag på staten, hvaröfver begäres A. O:s utlåtande. Begär underrättelse om posternas framkomst.

Välborne Herr Rijkzcantzler, besynnerlige godhe venn. Såsom jagh migh högeligen frögder, när någre godhe tidender komme så ifrån Edher som K. M:t, så åhr migh till störste contentemento edher skrijfvelse, dateradh Franckfurt den 18 Feb., här i Derpt nu tillhande komen, af hvilken jagh K. M:tz merkelige progresser gladeligen förnimer. Gudh, den aldrahögste, han låte så lenge vara, oppehållandes Edher vedh een stadigh och långhvarigh helsa och lifzdisposition.

---

brennung eines fleckens übel geplaget und darnach sich aussm staube gemacht. Als vermeinet man, das Radziwil mitt seinem volcke solchen noch erstlich nachhengen werde. Sonsten sind dem berichte nach alle sachen in tuto. Ein mehrers hab ich für diessmahl nicht zue schreiben, als das, Gott lob, alle sachen hier in gutten terminis stehen, so auch officirer und gemeine alle frisch und gesundt seinn. Befehle hiemit E. Gn. *etc.*... Datum Kokenhausen 16 Febr. 1632.

E. W. G.
untertheniger
Jöran Jacobsson.

Såsom I migh gifve tillkenne, det K. M:t hafver nådigst gifvet Eder jurisdictionem primæ instantiæ uthi edert lähn, tillskijckandes migh copian af K. M:tz bref, så skall jagh efter edher begären edre tienare dervedh uthi alle måtto hålle och defendere, derpå I intet vele tvifle.

Och såsom I gifve migh förtröstningh, att I innan otta dagar vele migh låta tillhanda komma K. M:tz förklaringh om Liflendiske staten och kornhandelen, så skall jagh den med tolemodh förvente. Och det så mycket mehre, efter migh fast selsamme och underlige tidender i går ifrån Righa ähre tillskijckadhe, att jagh till denne statens uppehälle uthaf licenterne ingenting skall bekomme, efter som copierne aff Gubernatorens dersammastädes här hoss fogede bref vidare uthvijser*). Seer och deruthaf, att

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Anders Eriksson till Johan Skytte. (Afskrift.)

Wohlgebohrner und Edler Herr Generalgouverneur. Weilen anizo Dirich Spiringh zu mir eingetretten und berichtet, wie das er hatte brieffe aus Preussen, durch den bothen Monoculo ihm eingereichet, überkommen, so von Mainz an ihm übersandt, welche vermelden, das er ganz und gar keine gelder von dato ab auf den Liffiendischen stat zahlen solte, und auch mitt H. Marthen Wolff genzlich nicht zu thuende haben. Weilen aber die lehnungen den soldaten den 1 Maij, so fast für der thüren, abermahlig muss gezahlet werden, und ich den grossen mangell ihm erzehlet, wie auch das ich besorge, die soldaten möchten ettwas unheils mitt verläuffung oder sonsten fürnehmen, habe ihn darbey vermahnet und gebethen, er wolle doch gedencken, das solche mutation nicht were so eylich zue acceptiren, ahn und bevor I. K. M:tt oder der H. Reichscanzler solches würde E. W. H. advisiren, hat er mir zue antwortt gegeben, er wolle wohl uf I. W. H. begehren ettwas dabey thuen, biss so lang er ein vollkommen order würde bekommen, dan er kunte das wohl nachdencken, das der status mus erhalten werden. Und woferne E. W. H. nicht möchten gegen den 1 May alhie ankommen, so kan I. W. H. eine quitanz auf eine lehnung anhero zue mir senden, so will er dem Buchhalter solches gelieffern, jedoch vorbeheltlich nicht auff den stat, sondern auf I. W. H. eigene quitanz; und über eine lehnung will er nicht auf dieselbe quitanz gelieffern, biss so lange E. W. H. selber kommet mitt ihm zue reden, oder er ander order von I. K. M:tt bekommet. Und weilen die lehnungssumma mus specificiret werden, so [ver]muhte ich, er werde wohl auf Ih. W. H. begehr und quitanz ein 2000 dlr lieffern, damit der Buchhalter einhundert dlr oder drey möchte haben auf den stat daneben zue geben, was sich nicht auff die lehnung belaufft. Wie ich auch vom Buchhalter vernommen, so hat Marthen Wulff kein ander mittel verhanden, sondern er hat sich verlassen, das die 5000 rdlr auf den stat solten gelieffert werden. Wollen derohalben I. W. H. wohl thuen, und mitt dem ersten sein bedencken einsenden. Datum Riga den 22 Aprilis Anno 1632.

Anders Erichsson.

An Ih. W. Gn. Herrn Generalgouverneurn.

migh blifver pålagdt att qvittere pengiarne, som utgifves, såsom een rentemestere, och dem, som K. M:t sielf dertill satt hafver, deregenom casseras. Jagh troor aldrigh, det K. M:tz eller och edher villie vara skall, att denne stat skall på dette sättet turberes, och K. M:tz hiit försende anordningh aldeles vanvyrdes och medh fötterne trådes.

Hvadh på denne stats conservation hänger, åhr Edher uthan min påminnelse nogsampt kunnigt. Vill och på det högste beflite migh staten att conservere, men, der och läningerne uthaff licenterne, dertill aff K. M:t sielf deputerade, skulle de novo disputeras, och giälden till all credits förminskande blifve obetalt, så veet Gudh, att alt måtte gå seer, och jagh nödges begifve migh till K. M:t att remonstrere den impossibilitet, som åhr förhanden.

Öfver alt trycker migh, det soldatescan hafver denne hele vinteren öfver varet till continuerlige meutinationes benägen, och nu nyligen uthi capitenernes nampn een sådan supplication Gubernatoren uthi Righa öfverantvardet*), så att jagh seer, att stadsens undergångh är förhanden, hvar derpå i tiidher icke böter rådhes. Jagh förfoghar migh nu per posta till Righa, att för-

---

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Officerarnes supplik till Anders Eriksson. (Afskrift.)

Woledler *etc.*... Wir seind verursacht hiemit dieser supplication E. W. und H. zue ersuchen von wegen der grossen armuth und miseri, welche wir sambt unsern unterhabenden soldaten gelitten, und biss anhero patientiret, welches so hoch kommen ist, das wir unsere kleyder müssen von dem leib versezen und unsern soldathen vorzuestrecken, und also wir uns numehr schemen müssen als königl. officirer in den kirchen oder anderstwo bey ehrlichen leuthen zu weissen, und der gemeine mann, welcher kein handtwerk kan, sich meistentheils numehr mitt almosen behelffen mus, benebenst gleichfals vor gewiss erfahren, das der Pohl hat patent aussgegeben, ettliche regimenter zu werben. In betrachtung aller diesen motiven, so fürchten wir uns sehr, das [wir] unsere soldaten, so wir mitt grosser mühe bisshero zue hauff gehalten, hier nicht lang haben werden. Derowegen so haben wir unsern recurss zue Ih. G. und H., als unserm commendirern und patron, uns sambt unsern soldaten zue bedencken, in deme wir I. K. M:tt eine geraume zeitt ehrlich und redlich gedienet, und seind noch bereit bey tag und nacht bey I. K. M:t unser leib und leben uffzuesezen, dass Ihrer G:nst. H. uns [zu] unser verdient[en] contentement verhelffen wolten. Im fall aber, das es nicht geschieht, und unsere soldaten verursachet werden zu meutiniren und wegk zue lauffen, so seind wir hiemit vor Gott und unsern gn. Königk und Herrn entschuldigt. Als dieses recommendiren wir an Ihr Gndst. H. seine gutte affection zue consideririen, und sämbtlichen von uns hiemit Gott befehlend, mitt unsern schul-

nimme om alle läghligheter, och afvärie alt obeståndh, som synes vele tillstunde.

Och på det, käre Cantzler, I skole see, att jagh icke något obilligt begärer, så hafver jagh her hoss foged dette förslagh, aff hvilket I kune förfara, huru med denne stat förevetter, och att omögeligit åhr den uthan licenterne kunne oppehålle*). Och efter

---

digen und willigen dienst alle zeit zuverschulden bereith seind. Datum Riga d. 4 April A:o 1682.

E. G. H.

Thomas Kerr. Kunningham. Christoff v. Vogelstoff. Gillis Moule. Jacob Jhonsson. Valentin Morenhandt.

An Gub. zue Riga. Præsent. in Dorpt den 11 Aprilis Anno 1682.

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Lijfflendske staten ifrån 1 Maij 1632 till den 1 Maj 1633.

Till Rigas slotz underhåldh:

Thomas Karres reg[emente]: 12 m. lehning	rdr 38,215	
Anthoni Jörgenricks reg[emente]: 12 m. lehning	rdr 27,192	
1 Comp. dragoner: 12 m. lehning	rdr 4,404	
2 Comp. Wrangelss i Dünamynde	rdr 6,552	
4 Comp. Finsche ryttere	rdr 17,400	
a $8\,{}^{3}/_{8}$ d:r	rdr 93,763 —	d:r 816,450
Rijga arklij- och slotzfolk		d:r 15,856
Gesanten Jacob Russell till underhold		d:r 8,000
Extraordinarie expenser och skudzferdzpeningar		d:r 11,694
		d:r 852,000

Kåkenhusens stat.

Slotzfolket	d:r 2,764
$2\,{}^{1}/_{2}$ comp. Wrangels med colonie	d:r 27,661
Slozens reparation	d:r 575
	d:r 31,000

Pernous stat.

Arkelijfolket	d:r 552
1 comp. Efvert Taubess	d:r 11,056
	d:r 11,608

Dorptsche staten.

3 comp. Wrangelss	d:r 33,170
Sloz- och Arklijfolket med slotzens reparation	d:r 6,866
Landzens bestelningzpersoner	d:r 8,304
Sloz och landzgerichtsstaten	d:r 5,800
	[Summa d:r] 54,140

I migh förtröste uthi edher skrijfvelse att avisere om Liflendiske staten och kornhandelen, gör jagh migh försäkret, att jagh, kommande till Riga, bekomer någon underrättelse om bemelte ärenden.
Befalandes *etc.*... Af Derpt den 6 Maij A. 1632.

Eder för en obligered venn och tienare
Johan Skytte mp.

Efter jagh alleredha några breff hafver till Edher låtet afgåå, och icke veet, om the äre Edher komne tillhande, och gierne herefter idkeligen medh Edher correspondera ville, så begärer jagh, I vele låte migh vette, hvilke bref Eder kune koma tillhanda.

---

80. **Riga den 12 Maj 1632.**

Om underhandlingen med Radzivill, att han skulle söka förskaffa Gustaf Adolf Polens krona.

Välborne Her Rijkzcantzler, besynnerlige godhe vän. Jag förmodher, dädh Eder icke är ovetterliged, dädh H. K. M. vår allernådigeste Konung och Herre hafver befalad mig at hålla egenom Borgemesteren Ulricum icke allenest correspondentien uppe medh Fursten Radzewil, uthan och derhän hoss be[mäl]te Radzewil drifva, at på ett dödzfall medh Konung Sigismundo hans afföda inthet måtte komme till cronan, uthan att Radzewil både

---

Bestelningzpersoner i Riga		8,600
Till ådtskillige personers förstrechning	105,160	165,160
Factoren Morten Wulfs förstrechning	60,000	
Till Karres reg[emente] en m[ånads] soldh löper		24,280
Till Jörgenreichs reg:te och Wrangelss, deres commiss och åhrslön, derom de anhålla		28,000
	Summa d:r	674,728

Credit.

Af Lijfflendsche statien, som utgår ifrån Septemb. 1632 till 1 Maj [1633]	100,000
Dorpts lähns renta på förslagh	16,000
Riga stads recognitionspenningar	1,350
Kokenhusens och Dynmyndz renta	4,000
Fattas till denne stadz underhåldh	553,378
Summa	674,728

ville Kongl. M:t sit få och conciliere Kon. M:t de andre Littowers votu[m].

Correspondentien är alt bortåth flijteligen medh Radzewil drifven, effter som Kongl. M:tt är för dette derom aviseret. Hvadh älljest Radzewils votum vedkommer, så varde I förnimmendes af Ulrici schrifuelsse, så till Kongl. M:t som till Eder, huru högdt han sig emot Kongl. M:t tilbiudher, mäden K. Sigismundus nästförleden 29 Aprilis stylo novo sendt omsijder är ifrå denne verlden skilder, och han och effter Leonis Sapiehe dödelige frånfälle, som schrifues, hafver åter sig antaged campiductoris officium in Lithuania och är så mykit aptior till at facilitera hoc negocium.

Män mädhan dette är af et högt importans, ståår och mycket in celeritate, medhen dhe Poler, som till äventyrs hålla medh framledne Konung Sigismundi afföde, skole uthan tvifvel skynda opå, att electionen måtte snart ställes i verkedt, så hafver jag most afferdet denne brefvisere så till Kongl. M:t som till Edher at låtha vetta så om Konungens i Polens dödelige frånfälle som Radzewils affecter.

Jagh vill förmoda, dädh Kongl. M:t hoc rerum statu apprehenderer den resolutionen, som förat och främbst är Gudi behagelig, Kongl. M:t och Sveriges Crono både nu och i framtijden profiterlig och gagnelig. Och såsom jagh veet, at I uthi et så ahnseenliged och fäderneslandzens staat högt anlegna ährende edre consilia gärna och oförtrutten communicere, så är jag uthi den godhe förhopning, at I vedh dette tilfälle råda till dät, som kan vara säkert och vårt fäderneslandh nyttigt.

Och såssom Radzewil gör sigh stort hopp att nåå af K. M:t uthi recompense det furstendömet Glogaw uthi Schlesien eller et annat æquipollent annorstädes, så tvifles inthet, at han ju varder upvekendes store motus, oppå dät högsta beflijta sig at kunna bringa dhe Littower och flere af sine allierede på sin sijda till Kongl. M:t avancement. Han fordrer så verfningzpeninger nu i förstonne som framdeles assistens af folk.

Jagh för min person veet uthi denne desolata provincia, och serdeles mädhen min credit aldeles är försvagad vorden, icke något at tilgåå, dermedh man kunde honom succurere; hafver så det ena som det andra remitteret till K. M. förklaring och ordre.

Och såssom denne breffvisere, Petrus Anthonii Pomeranus, Mårten Wewitzers frende, är special informeret om hela ährended, hafver och en lång tijdh bortåth varit förskickeder uthaff Jacobo

Rousselio (then nu är uthi Muschow) till de förnämbste herrer i Polen och Littowen at tractere medh dem om be[mäl]te åhrende, så skal han på edher befalning göra relation om deres inclination och humoribus, effter jagh dät så uthi pennan icke författa kan.

I vele vara honom favorabel och befala låtha, at han säkert måtte komma till Kongl. M:t och der icke länge blifva uppehållen. Befaller Edher *etc.*... Rijga den 12 Maij åhr 1632.

Eder altidh för en trogen
redebogen tienare och vän
J. Skytte.

Efter en samtida afskrift bland »Förhandlingar rör. Gustaf II Adolfs utväljande till konung i Polen 1632 (Inledning)». Saml. Polonica i Riksarkivet.

---

81. (*Egenhändigt.*) **Riga den 15 Maj 1632.**

Från A. O. mottagna bref. S:s tillfredsställelse med den vidtagna nedsättningen i licenterna, ehuru licentförvaltaren torde kunna vitsorda den lojala hjälp S. gifvit till alla hans åtgärder. Trots de till Lifland gifna anslagen, behöfdes ännu mera till orons stillande. Ehuru S. ville iakttaga största sparsamhet, vore den ekonomiska ställningen högst bekymmersam, då krediten vore rubbad och inkomsterna osäkra. Användning af de Ingermanländska räntorna. Spanmålshandeln i Viborgs och Kexholms län och S. inspektionresa rundt Ladoga. Lofvar skydda A. O:s privatintressen och begär dennes återtjänster.

Velborne Herr Rikzcantzler, besynnerlige godhe venn. Sedhan jagh kom till Righa ifrån Derpt, ähre migh medh edher hopman opå Wolmar tvenne edhre skrijfvelser, daterede uthi Franckfurt den 24 och 28 Martij, tillhanda komne.

Kan till ett venligit svar icke förhålle, och, såsom I migh efter edert förra giorda löfte och K. M:tz villie communicere om licenterne och kornhandelen med begären, att jagh Arendt Spiringh ville assistere, så ähr migh kärt, det een moderation och lindringh uthi kornlicenterne skedd ähr, det alle landzens inbyggiare, så ädle som oädle, medh stor längtan och suckan hertill åstundet hafve. Hoppes, att de deregenom mehre och mehre skole blifve encouragerede att sökie deres näringh, och förorsake licenternes tillvext. Och vele I intet tvifle, att jagh ju min assistence licentförvalteren prompte exhiberer, när han dem behöfver, efter såsom

han icke heller uthi sanninghen annet kan sägie, än att ju honom hafver stådt friit det hele värcket drifve efter sin eghen villie och godhtyckie, refererendes och beropandes segh in omnibus casibus på edher authoritet.

Migh tycker och väll vara, det K. M:t hafver de 40000 rijkzdaler till Liflendiske statens oppehälle som och 20000 rixdaler till giäldsens afbetalningh nådigst förordnet. Men såsom K. M:t af det till K. M:t för dette sende förslagh nogsampt seer, att med den summa hvarken staten oppehålles kan, eij heller giälden betalas, åhr jagh i den underdånigste förhopningh, det något mehre monadtligen af licenterne måtte opåökies, ty, der thet icke skeer, moste jagh uthan återvendo see, att denne status meutinationer blifver underkastad, efter så öfverster som capitener och gemene begynne nu ledhes vedh denne ort och tractament, och låte falla esomoftest fahrlige och selsame ordh. Jagh för min person skall felle altiidh lika fliit och troheet bevise uthi min tienist, och endurere extrema, men, om machten går för viisdom, så är jagh nogsampt endskyllader, att jagh icke kan præstera impossibilia.

Ingen fyrck medh min veetskap skall fåfengligen utgifves. Det, som till staten anordnet ähr af stationen, skall hålles i gran acht, så vijdt det någonsin reckie kan. Medh Spiringh skall jagh efter edher begäran om alle saker gärne aftala, serdeles om giäldsens afbetalninghz prolongation öfver sommarmånaderne, när han hiit arriverer. Men jagh hafver migh högeligen till att beklaga, det min förre credit ähr migh så liderligen afskurin, den nu myket hade kunet profitere, den jagh och icke veet till att recuperere, efter jagh på ingentingh veet att göre mitt facit. Ty licenterne, såsom the plockeviis opbäres, så gifves the och straxt soldaterne, ändogh K. M:tz nådigste villie var, att man af licenterne skulle några store ansenlige poster uthi sönder bekomma, och derpå göre credit, det migh nu aldeles manquerer. Stationen moste man medh militaribus executionibus hoes störste delen så och igenom rättegångztvångh utkräfie. Mehre ähr här intet att fundere någon credit opå.

Jagh hadhe haft ögon på Ingermanlendiske rentorne, dem jagh förmercker i lijke måtto vara deputerede till den Tyske staten der oppe, ändogh her Claes Horn hafver skrijfvet migh till, begärendes efter K. M:tz ordre af Ingermanlendiske rentorna till sechstiyetusend rikzdaler, och, der thet skee skulle, måtte alle garnizonerne förlöpe. Sender Edher fördenskull detta bifogade för-

slagh*), af hvilket I kunna förnima, huru med same stat förevetter. Jagh hafver gifvet Her Claes Horn till svar, att han ville affärda fem skep efter suckariebrödet. Mehre att bekoma viste jagh honom ingen försäkringh göre.

Skall det, som öfrigt ähr, der i hampnerne förytres (efter K. M:t ingen tullfrihet på sitt eget godz består), så vill jagh aftala

---

*) Bilagan har följande lydelse:

Kort förslag oppå Ingermanlandsrentan och dess disposition ifrån Septemb. 1631 till dito 1632.

Debet.

Ingermanlands behollue renta effter speciallen:

Åhrlige rentepeninger	d:r	43,182: 16
Förhögninger	»	52,369: 2
16,097: — Rogh à 5 d:r	»	80,485: —
5,144: — Korn à 4 d:r	»	20,576: —
7,701: 4 Hafra [à] 10 mark	»	19,252: 26
128: 28 Hvete [à] 5 d:r	»	644: 12
117: 20 Erter [à] 4 d:r	»	470: 16
40: — Bohwete	»	100: —
442: — Lijn à 5 mark	»	552: 16
946: — Humbla [à] 6 mark	»	1,419: —
10 st. Fåår à 1:dr	»	10: —
40 st. Hönss [à] 1 mark	»	5: —
120 st. Eegh (12=4 öre)	»	1: 8
986 lass Höö [à] 1 d:r	»	986: —
40 famnar Veedh [à] 8 mark	»	30: —
150 L℔ fisch à 1 d:r	»	150: —
	d:r	220,235: —

Credit.

Till Guarnisonens underholdh ifrån Septemb. 1631 till dito 1632 . . d:r	86,552
Till Stalstaten i Sverige 3000 t:r hafra	7,500
Bugislao Rosen effter H. K. M:tz breff	10,333
Till brödhbakningen, som bönderna förleden sommar af 1631 åhrs renta föruth lefrerede och blef afskepat i brödh 4200 t:r rogh	21,000
För commiss till den Ingermanlandske guarnisonen	12,600
Till den Rijgeske statens underholdh ifrån Decemb. 1631 till förste Maj 1632 af denna 1631 åhrs rentha taget	30,000
Gesanters förteringar, som af och an förresa ifrån och till Ryssландh, uutgifne	6,000
Till frachters afbetalningh för zukarieb[röd] till Stralsundh och hafren till Stockholm	10,000
Behollet:	
4,200 t:r Rogh à 5 d:r . . . 21000 } 81,512 L℔ Brödh 10 $^2/_3$ L℔ à 5 d:r . . . 15250 }	36,250
S. d:r	220,235

medh Spiringerne, att de spanmåhlen till K. M:tz bäste på det dyreste förytre, ändogh den större delen ligger uthi Viborg, diitförder förleden vinter aff Kexholmsboerne, att undvijke den odrägelige och fahrlige siöväghen om sommaren till Nyn öfver Ladgasiön.

Så snart som den nye licentordningen i Narfven migh exhiberes, skall jagh i lijke måtto deröfver hålle till K. M:tz tienist och handelens dersammastädes avancement, efter såsom jagh den hele vinteren uthöfver hafver draget Ladgasiön så när runt omkringh, och förfaret alle hampners lägenheter, och icke varet longt ifrån Onega och de der omliggiande orter, alt till commerciernera utvidgelses bäste och förkåfringh.

Dette hafver jagh Edher, käre Cantzler, till venligit svar icke skolet förhålle med flitigh begären, att denne stat icke måtte så presseres, att, der något oförmodeligit påkomma kunde (det Gudh nådeligen afvende), att han då aldeles måtte liggie under.

Det af migh begäres, att Edher måtte oturberet låtes de bona caduca, som K. M:t Edher hafver nådigst privilegeret, serdeles det som af Bogenhausen åtales, så ähr det intet mehre än billigt, och skole edher tienare vette gifva migh ett sanfärdigt vitnesbyrdh, att jagh uthi alle edre rättmätige tiltaal gör, det vår venskap och rättvijsan kräfver och fordrar, såsom jagh och häruthinnan mitt göre skall.

Ett måste jagh per hanc occasionem ihugkomma, att, när jagh hoss K. M:t om edert biskopzdömetts confirmation solliciterade, I då låfvadhe vele framdeles favorisere migh i mine postulatis hoss K. M:t, att I det intuitu veteris nostræ amicitiæ vele nu låte migh komma till godhe, som så fiärren ifrån K. M:t stadder ähr, derom jagh Edher betroor och edhert svar förventer. Befalendes Edher Gudhi den aldrahögste till all välfärdh. Af Righa den 15 Maij a. 1632.

Eder redebogne tienare
Johan Skytte mp.

---

82. (*Egenhändigt.*) **Dorpat den 19 November 1632.**

Ehuru A. O. icke funnit tid att tillskrifva S., har denne dock ansett sig böra meddela Rikskansleren tillståndet i Lifland. Största svårigheten vore att finna medel till betalande af kronans skulder; förslag till anskaffande af sådana medel hafva misslyckats. Ingermanländska räntornas otillräcklighet. Begär hjälp. Akademiens i Dorpat öppnande. Det bedröfliga kyrkliga tillståndet, för hvars förbättrande S. håller på att utarbeta förslag till ett nytt konsistorium. Väntar nyheter om polska konungavalet. Tacksägelse för A. O:s välvilja mot S:s söner. Om A. O:s rättigheter till Wendens stift.

Välborne Her Rikzcantzler, besynnerlige godhe venn. Jagh kan väll tenckie, det edhre affaires och occupationes ähre så vidhlöftige, att Edher icke gifvitz tiidh och lägenheet att besökie oss, som på desse orter vistas. Icke deste mindre hafver jagh achtet vara min devoir ved denne occasion Edher att besökie.

Staten i desse provincier ähr (dess Gudhi loff) roligh och paisibel. Soldatescan här i Liflandh hafver sommar- och höstmånaderne uthöfver och alt intill närvarende stundh varet oppehållen medh det, som man hafver kunet skrape tillsammans, och till een god deel aff de femtusend rijkzdaler licentpeninghar, som efter K. M:tz nådigste befalningh och eder disposition Factoren Mårten Wulff månadtligen ähre lefvererede, föruthan de tiyetusend rixzdaler till giäldsens afbetalningh. Elleist hafver och Licentförvaltaren Arendt Spiringk uthi soldatescans stora trånghmåhl lefvereret i våres trytusend rikzdaler, och nu för kort tiidh sedhan åter trytusendh rikzdaler att affärde Karrens regemente medh. Huru K. M:t vill, att den Liflendiske staten tillkomande åhr skall entreteneres, förventer jagh ordre. Serdeles begärer jagh, att I efter min förrige anmodan och begären vele vara denne staten favorabel.

Det värste och besvärligste ähr, att de giorde giälder icke kune richtigt blifve betalte, att man åter kunne crediten avancere. Migh ähr för någhon tiidh sedhan tillkomet ett förslagh uthur Räkningekammeren der i Tysland, att man, begynnandes ab executione, skall exprimere uthaff Bugislao Rosen till giäldsens afbetalningh fyretiyesiutusend rikzdaler, som Spenckhusen skall hafva der vedh hofvet angifvet honom hafve försnellet aff K. M:t och cronan uthi den spanmåhlshandell, som skedde i desse qvarteren anno 1629, förr än jagh arriverede hiit. Och såsom jagh

på ett sådant ovist ähr invister, så hafver jagh och straxt låtet citere Bugislaum Rosen hiit, förmenandes, att Spenckhusen skulle hafva efter K. M:tz befalningh här tillijka compareret. Bugislaus hafver för dette varet så medh honom som medh Licentiato Stein till rätte här i Derpt och vunnet saken, ändogh de andre hafve fuller begärat beneficium revisionis, lijkväl icke medh henne fullfölgd. Han tilbiudher segh och de novo således vele försvara sin innocentiam, att K. M:t så och alle redelige männ skole hafve deråth ett fullkommeligit nöije, efter som bemelte Bugislaus hafver så K. M:t som Edher derom tillskrijfvet.

Endoch, der jagh nu anammade Ingermanlendiske rentorne till att betala giälden och således maintenera crediten medh, så blifver intet deraff pro resto (undantagandes det, som åthgår till garnizonernes underhåld i bemelte Ingermanland) att kuna succurere den Liflendiske staten med. Moste fördenskull göre det svåreste, de femtusend rikzdalers licentepengher medh det, som man yterligare egenom borgande kan skrapa tillhope, så och stationen, then man till een stor deel egenom militariske executioner och rättens tvångh moste efter gambla vahnan utkräfie. Förseer migh fördenskull till Edher, käre Herr Cantzler, att denne statens necessitatibus blifver hulpet, att han icke faller och utbrister till skadelige extremiteter.

Förledne månadh hafver jagh uthi de förnembste Liflendiske ständers närvaru, (sedhan jagh uthaf een long resa är kommen hit till Derpt igen) installeret Academien, dett bifogede relation *) varder sådant med mehre utvijseendes. Gudh den aldrahögste hafver härtill gifvet sin nådhe till den disordres, som här varet hafver, affskaffande uthi monga stycken. Den sama godhe Gudhen ville aff sin godheet och gränslösa barmhertigheet förlähne, att den horrenda vastitas, som ähr in rebus ecclesiasticis, måtte någorledes affskaffes, det jagh och visserligen förmoder skee kunna, så snart Academien någhot vidhare komer uthi svangh och ett Consistorium Ecclesiasticum, hafvandes een politicum præsidentem, blifver opretted, derpå jagh nu arbetar efter aff K. M:t gifne befalningh, och, så snart leges istius Consistorij ähre compilerede, skall jagh den så till K. M:t som till Edher förskijcke.

Här ähre sådane monstrosa prestmän, att jagh aldrigh nogsampt derom skrijfva kan. Jagh hafver nu låtet een visitation anstella, den monghe portenta skall oppenbara. Det ähr icke un-

*) Bilagan saknas.

der, att dette afgudeske landet så monge krigh och vanskeligheter åhr underkastad, mädan res ecclesiasticæ så frigide et negligenter tracteres.

Huruledes rikzdaghen i Polen så och konungevahlet åhr aflupet, förventer jagh dagelighen beskedh ifrån de orter, ändogh jagh formoder, at K. M:tz sendebudh skole det ex ipsa Borussia förr, än jagh det kan göre, Edher notificere.

Till ett beslut moste jagh göre Edher een tienstflitigh tacksägielse för den tillbenägenhet, som I hafve velet bevise mine söner der uthe, det de icke nogsampt vette till att berömme, med begären, I vele ännu vidhare dem favorisere uthi alle occurrentier, hvilket jagh är redebogen att förskylle.

Befalendes Edher Gudhi den aldrahögste till all välfärdh. Af Derpt den 19 Nov. Anno 1632.

Eder för en trogen och redebogen vän och tienare
Johan Skytte mp.

Postscriptum (på löst blad).

Velborne Herr Rijkzcantzler. Eder Hopman på Wolmar hafver af migh begäret ett patent till alle de, som i Biskopsdömet boendes åhre, så edle som oädle, påminnandes dem om den Edher aff K. M:t nyligen bebrefvede rättigheet, och att de icke segh uthi någon måtto förvägre skulle häredzhöfdingepeningarne att utgifve. Jagh hafver straxt bemelte Hopman det tilsendt, doch patentet allenest (efter som K. M:tz brefz copia, migh aff Edher tillskijcket, lydde) dirigeret på jurisdictionem primæ instantiæ och häredzhöfdingheräntan, förbehållandes K. M:t de andre rättigheter i Sloss- och Hofrätten, aldeles som brefvet med mehre uttrycker. Men mädan Hopmannen något mehre begärer, som åhr, att de uthaff adell samptligen måtte icke allenest Edher för deres ordentlige herre erkenne, uthan och hvad han dem på K. M:tz så och edhre vägne commenderendes vorde, att de det och elliest efterkomma skulle, så, efter jagh icke veet derom edher villie, förmodher jagh, I varde migh ved lägenheet härom aviserendes. Och åhr jagh öfverbödigh, att vara Edher och de edre till behageligh tienist. Datum ut in literis.

83. (*Egenhändigt.*) **Riga den 2 Januari 1633.**

Om Konungens död. Försäkrar om sitt nit att befordra fäderneslandets bästa. Staden Rigas lojala hållning. Rysslands krig med Polen. Rysk beskickning till Sverige. Om planen till gemensamt angrepp mot Polen. S:s åtgärder för att bevara ryssarnes förtroende och hans oro för Liflands brist på försvarskrafter.

Velborne Herre, besynnerlige godhe vänn. Den stora våndan och ängslan, som jagh med alle andre patrioter är kommen uthi, i det att vår aldrelofvärdigste Konungh och Herre åhr så oförmodeligen uthi den slachtningen vedh Lützen omkommen, förhindrar migh, att jagh mitt bedröfvadhe hiertas tancker icke så kan exprimere, som jagh gärne göre ville. Mitt modh, hugh och sinne med alle krafterne åhre så högeligen besvärade, att jagh neppeligen veet, hvadh jagh skall begynne, och huru jagh migh uthi dette bedröfvelige fallet skall comportere. Dette allene hugsvaler migh, att, såsom K. M:ts, höglofligh i hugkommelse, actiones hafve varet ansedde till Gudz den aldrahögstes åhros och hans föresamblings defension och försvar, så hafver och högstbemelte H. M. så ridderligen och högtprijseligen derföre uthgutit sitt konungzlige blodh, och således uthi sielfve verket bevist, hvadh H. M:tt saligh uthi lefvandes lijfve[t] med orden hafver tesmoigneret.

Och såsom vij, egenom dette ömkelige och hoss alle efterkommande klageligbe fall, hafve förloret vårt hufvudh och crona, så hafve vij nu ingen annan tröst än att fly till Gudh den aldrahögste, som oss uthi våra stora bedröfvelser kan hielpa och hugsvale. Och efter jagh migh veet försäkret, att I uthi dette fahrlige tillståndet efter edher ytterste förmögenheet fatte den resolutionen, huru H. M:ts högtberömmelige och till det hele evangeliske väsendet dirigerede desseiner måghe blifve fortsatte, encouragerandes dem, som hoss Edher åhre, dertill Gudh ville gifve Edher af högdenen lycko och velsignelsse, så vele I och derföre hålle, att jagh, efter mitt ringa pundh, skall, oppå desse orter stadder, och så vijdhe Gudh gifver nådhen, beflite migh om att hålla sakerne tillhope, communicerandes idkeligen så medh samptelige Riksens Rådh som medh Edher uthi alt det, som till fäderneslandsens avancement och tienist lenda kan.

De Rigiske låta nu medh all som största devotion och alfvar påskine, att de vår aldrasaligste Konungh förlorat hafve, efter

som I hafve till att sec aff deres skrijfvelser, så till H. M:t, vår allernådigste Drottning, som till Edher*).

Icke deste mindre, efter dette farlige changement är skiedt, moste här alle saker hafves i godh acht, efter man icke kan vette, huru lenge de Poler stilleståndet tenckie till att hålle.

Muskowiten hafver fuller för någre månader sedhan giordt infall vedh Smolensko, inkrächtandes de små befestningar der runt omkringh. Sägies och, att han skall hafve hårdt blocqueret sielfve befästningen, men efter de Poler och nu begynne att röre sigh, kan man än intet döme, hvilken dere parten skall något kunne avancere.

Storfurstens sendebudh ähre för fiorton dagar sedhan norr omkringh rychte åth Sverige, icke annet vettandes, än att K. M. skulle vara uthi lifvet. Deres värf gåå der uth på förnemligen, att de vele fullföllie den handelen, som Antonius Monieur der i Muskow för dette begynt, och K. M., christelig i åminnelsse, sedhan medh sin konungzlige bref till Storfursten, dateret näst förledne Junij måned uthi Hersbrück confirmeret hafver, lydandes om den arméen, som i Tyslandh, serdeles uthur Schlesien, skulle föras in i Polen, doch på Storfurstens omkostnadh. Om nu dette kan vare görligt och helsosampt, steller jagh det till sin ort. Elleist skole Ryske sendebudh hafve provision på store peninghesummor, samma armée medh dess tilbehör att fortsettia. Huru nu Rijckzens Rådh med dem aftala, varder tidhen medgifvandes.

Vist och sant är det, att Storfursten med Patriarchen hafve öfvermåttan myket sedt på Kongl. M. saligh. Och såsom till befruchtandes ähr, att de Poler, som nu med Ryssen biude att trachtere, ähre uthi denne occasion til vårt fördärff vigilantes, så hafver jagh (efter Agenten Johan Möller ähr allerede in Augusto afsomnadher) skrefvet Knes Ivan Boritzewisk Cirkasko, Storfurstens ypperste Rådh, till, om K. M:ts dödelighe frånfälle, och der bredevedh gifvet tillkenne, att K. M:tz salighs arméer vore ännu på åthskillige orter behåldne, och att Edher administratio generalis vore tillbetrodd, alt till den ende att de icke allenest ville manligen emot de Poler och den påveske hopen fächte, uthan och, att, när de rådh och tröst sökte, skulle de aff Sveriges Crono alt gott hafve till att förvente.

Om dessa provinciers statu hafver jagh för dette skrefvet Edher till; ähr så uthi eéne som andre måtto denuderet. Liflen-

*) Jämför Riga stads skrifvelse till Rådet af den 17 December 1632 (i saml. Livonica i R. A.) och till A. Oxenstierna af den 22 December 1632 (i Oxenst. samlingen).

derne, som landet till een godh deel tillförende försvare plägedhe, åhre nu fast alle der uthe, några få undantagandes, som här hemme blefne ähre; icke heller är här någhen i landet aff qualitet och förfarenheet lemnader, som krigzsakernes direction kan tilbetroos. Kan nu för stor sorgh och ängzlan denne resan intet meer schrijfve, och, såsom jagh befinner, i hvadh perplexitet I äre nu stadde, så önsker jagh aff Gudh den aldrahögste, att I måtte den väll egenomgåå och een gångh åter see vårt käre fäderneslandh med frögd och godh lifzdisposition. Befaller *etc.*... Aff Riga den 2 Januari Anno 1633.

Eder till trogen redebogen tienst
Johan Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska saml. Vol. 18 (In folio).

---

84. Riga den 9 Januari 1633.

Åberopar den nu till A. O. utresande Aert Spierings muntliga framställning. Lyckönskar A. O. till afslutande af fördrag med Tysklands furstar om gemensamt uppträdande mot katolikerna. Smolensks belägring.

Välborne Herre H. Rijkzcantzler tilförlåtelige synnerlige godhe vänn. Åndok jag för denne gången icke noget synnerliget hafver till at communicere, effter jag icke länge sedan hafver gifvit Eder om alle saker och denne staatz tilståndh tilkenne, icke deste mindre, effter Spiring nu begifver sig dijt ut till Eder, hafver jag några ährender honom pro memoria*) medhgifvet, Eder till at referera, hvar uthöffver jag medh första edhert svar och resolution vill förvänta.

Och, effter såssom jag af de hijt kompne trychte aviser förnimmer, skole dee Tydsche furster och Ständer hafve sig medh Eder opå Sveriges rijkes vägna coniungeret, krijgzväsendet emot de Påvesche at utföra, så vill jagh hafva Eder dertill lycka och et krafftigt bijstånd af Gudh den aldrahögste troligen önschat, och effter alle sakers lyckelige utförende hem uthi vårt käre fädernesland medh helsse och sundheet förhielpe. Om Smålensches blocquering continueres, at Ryssen medh all macht derpå skall ar-

---

*) Se härefter N:o 85.

beta. Och detta så i hast, befallandes *etc.*... Rijga den 9 Januarij åhr 1633.

Eder altidh för een tienstvilligh och trogen ven
Johan Skytte mp.

---

85. **Riga den 9 Januari 1633.**

Memorial, öfversändt med A. Spiring, rörande åtskilliga Lifländska ärenden.

Beym Herrn Reichscanzlar zu erinnern und zu gedencken.

1. Wie dieser staat bissanhero kümmerlichen unndt så genau untterhaltten worden, auss ursachen dass das getreydigh alhier fast nichts oder gar weinigh gegoltten, als nemblich die tonn 1 rdr, gersten unndt haber auch noch weiniger, dennoch hatt die soldatesque gleichwoll, nach dem von dem Hoff hergeschickten verschlage, die tonne zu 2 rdr annehmen müssenn.

2. Dass nicht müglichen sey die soldatesque hinfürder derogestalt zu contentiren, sonderlich die officirer, welche sich fast ansehen lest, alss wann sie halb zur meutination geneigt wehren, daferne sie solcher gestaldt dass getreydigh anzunehmen gezwungen werdenn sollenn.

3. Ob woll die Ingermanlandischen rentten zum theill diesen staat zu untterhaltten angeordnet seinn, so verschlagen doch dieselbigen zu dieser zeitt gar weinigh, weilln so woll wegen dess gar geringen preysses, alss auch dass nach der Herrn Reichsräthe anordtnung die festungen allenthalben auf einn jahr wegen dieser leider eingefallenen erbärmblichen mutation proviantiret unndt versehenn sein sollenn, damitt unmüglichen ausszukommen, ja schwerlichen wegen solcher ordere zu diesen staat werden können zu emploiren seinn.

4. Weillen die grosse bisshero darzu auffgenommene summen unbezahlet verblieben, dadurch hiesiger ortten der credit meist geschwechet, undt solchen zu conserviren nicht woll müglichen, weilln, wie mehrgesagt, das getreydigh in gar geringem preyss und fast per militares exactiones muss darzu aufgebracht werden.

5. Diesser staat ist auch weitter so woll an pulver, welches man vor diesem von hinnen abgeführet, als auch an anderen

sachen erschöpffet, zu welcher pulvers undt anderer sachen beschaffungh grosse summen von nöthen sein wollenn.

6. Die soldatesque auff diesen gräntzfestungen muss mitt nottürfftiger kleydungh. die man ihr in dem jüngst an dem Hoff gesandten verschlage aussgethan, versehen werdenn.

7. Die Lieffländischen festungen unndt häussern müssen auff jahr unndt tagh proviantiret unndt versorget seinn, darauff dann dass getreydigh, so auff die winttermonahten deputiret, nothwendig wirdt gehenn müssen.

8. Derowegen ist zum högsten von nöthen, undt, dafern diesser staat gebührlichen soll untterhaltten werden, müssen die alhie im landt fallende licenten darauff gewendet sein, bevorab weilln mann keine gewissheit hat, ob die Pohlen den stillstandt vollkomlich haltten möchten, dannenhero auch, weilln auss Schweden undt Finlandt kein succurs zu gewartten auff den fall die werbgelder in vorraht sein wollenn. Riga den 9 Januarii Anno 1633.

---

86. Riga den 12 Januari 1633.

Från A. O. mottaget bref. Liflands tillstånd vore oförändradt. Skall med hänsyn till möjligt fredsbrott från Polens sida vara på sin vakt; hoppas i sådant fall en diversion i Schlesien. Den ryska beskickningens resa till Stockholm. Ryssarnes framgångar i Polen.

Välborne Her Cantzler, tillförlåtelige besynnerlige godhe vän *etc.* ... Eder vänlige schrijfvelsse uthur Erffurt d. 4 Decemb[ris] ähr migh här i Rijga på underskrefne dato väl tilhanda ställt. Mig icke nogsamt jämbra kan uthöfver det sårgelige och högt bedröfvelige fallet medh fordum vår allernådigeste Konungs och herres dödelige affal. Gudh alzvåldig han hålle sin faderlige handh uthöfver vårt käre fäderneslandh, såssom och vår nådigeste Drottning, sampt den unge Princessin, Sveriges Rijkes min nådige Arffröiken, jämbväl dess trogne undersåtere och tienere på något sätt åter tröste och hugsvale. Jagh vil förmoda, thet min schrifvelsse, för någen tijdh seden uthöfver dette bedröfvelige falled afgånget, nu snart blifver Eder inhendigat.

Hvadh vedkommer denne provinciens staat och vilkor, så haffver jagh för detta gifvet Eder derom tillkenne, hvilcket alt ännu

(dess Gudi loff) beroor uthi samma terminis. Och såssom jag seer af thet svar, som den utvalde Konungen i Polen och dess Rijckzcantzler hafve gifvet Her Herman Wrangel på hans afgångne schrifvelser*), stilleståndet angåendes, så är man inthet viss opå, huru länge vij äre säkre på denne ortten. Skall efter edert trogne rådh och förmaning hafve alle saker och befästningerne uthi godh acht, så at dhe kunne vara bastant och medh proviant väl försedde, efter som jag nu här i Rijga stadder med Gubernatoren här sammestädes ställer ordre så deruthinnan som alt annat, thet mig står til görandes.

Skall och med Rijckzens Rådh flijteligen correspondere så om et som annat, hvadh som uthj dette falled är till att göra. Och, der så är, at Polacken (som väl är troendes, dädh han denne occasionen till vårt præjudicium skall apprehendere) bryter stilleståndet, så vill jag förmoda, att I uthur de qvarteren på den sijden, serdeles Slesien, medh infall gifve honom något till at göra. Här vill man göra sit bästa. Gudh förläne lycke och seger, om spelet ändtligen skall angåå, hvilked Gudh dock nådeligen affvändhe.

De Rydsche Gesanter äre allaredhe för fiorton dagar sedan passerede Kexholm förbij, norr omkring åt Stokholm, och om dhe, när desse onde tijdender dem möter, vända åter eller resan fortsettie, får man snart förnimme. Hvadh progresser Ryssen gör uthi Polernes landh, hafve I till att see af bijfogede extract**). Och detta således uthi hast till vänliget svar. Befallandes Eder *etc.*... Af Rijga den 12 Januarii 1633.

Eder för en tienstvilligh
trogen venn och tienere
Johan Skytte mp.

Original i Rålambska samlingen i Kongl. Biblioteket. Vol. 18 (In folio).

---

*) Konung Vladislavs bref till Herman Wrangel, dat. Varschau d. 31 December 1632, och Jakob Zadziks bref till densamme, dateradt samma dag och på samma ort, finnas såsom bilagor till J. Skyttes bref till Riksens Råd af den 12 Jan. 1632 i samlingen Livonica.

**) Denna bilaga saknas.

87. Dorpat den 22 Februari 1633.

S:s resa genom sitt generalguvernement till Kexholm. De till Sverige afsända ryska sändebudens återvändande, sedan de kommit till Nyslott. Ryska statsmännens beklagande af Gustaf Adolfs död och försäkran att vilja vidhålla vänskapen med Sverige. Däraf har följt en vänligare hållning äfven från Polens sida. Af polackarne framstälda förslag till underhandling. S. skall i denna sak handla med största försigtighet. Ämnar taga sitt residens i Riga.

Vällborne Her Rijkzcantzler, besynnerlige gode ven. Såsom jagh uthi mine ifrån Riga sidste depecherede skrifvelser giordt Eder förtröstning att vela Eder esomofftast advertere om dhet, som på desse ortter förelöpa kunde, så låther jagh Eder venligen förnimma, att jagh för monge oorsaker schuldh hafver sedan på några vekers tijdh tillgiörande måst dragit igenom mitt gubernamentz provincier, och inttet stanat för åhn in uthi Kexholm.

Dhädan hafver jagh sändt mitt budh till dhe Muschowitische Sendebuden, som låge uthi Nyslottz hakelwercke och ventade effter svar ifron Storfursten, i dhet hopp, att dhe skulle fortsättia dheras reesa eller begifva sigh tillbaka. Hvadh der ähr passerat, hafve I utaf min till dem uthschickades relation och här hoos fogat sub litt. A. att förnimma*).

Dhe gode Herrer aff Rijckzsens Rådh hafve och något lithet, för åhn mitt budh drogh till dem, hafft saligh Johan Jöranssons på Torp son, Skäringh Rosenhane, Assessor uthi Hoffrätten i Stockholm, till dhem, förkunnandes dhem om Kongl. M:ts saligh dödelige frånfälle, och stellandes uthi dheras schön, om dhe vele draga fort, eller och venda sigh tillbaka till Muschow igen. Sedan jagh den fierde dagh uthi denne månaden var dragen Nyschantz förbij, och kommen ett stycke in uthi Ingermannelandh, bekom jagh skrifvelsse ifrån Ståthållaren på Nöteborgh, att dheres till Muschowen affärdade post var kommen tilbaka och hade bekommit aff Stoorfursten befallning att tillsäye Sendebuden, dhet dhe schulle ryckia tillbaka, dhet nu och fuller långesedan skedt åhr. Litt. B.

Och såsom jagh och för dhetta gaff Eder tillkenna, att jagh hade affärdat till Muschowen till Fursten Iwan Boritzewitz Cerkaschi mitt budh, effter dhe gode herrar aff Rijckzsens Rådh begärte, att jagh uthi dhe Ryssers actiones, så mycket skee kunde,

---

*) Bilagorna saknas med undantag af lit. H. Se nedan.

ville penetrere, så ähr samma post och medh väll förrättade saker igen hijtt tillbaka kommen, effter som I hafve till att see, så aff hans egen relation, som Fursten Iwan Boritzewitz skrifvelsse till migh, dheruthinnan han på Storfurstens så och Patriarchens vegner exprimerer den condolentz, som dhe hafva fattat öfver H. K. M:ttz saligs [för] oss och heele christenheten bedröfvelige hedanfärdh, jembnväll dheras venlige offerter emoot vår allernådigeste Drotning, så och unge nådige Arffprincessin (litt. C. D.).

Jagh kan icke noghsampt dherom schrifva, huru så Sendebudhen som alle andre Ryssar hafve öfver dhetta oförmodelige fallet varit bestyrtzte, och ähnnu ähre. Hafver och så Stoorfursten som Patriarchen hollet icke allenest dher uthöfver fastedagar, uthan ähre och stora lamentationes skedde. Och såsom jagh förnimmer den Rysche nations affection hafva varit stoor emoot K. M:tt saligh, så uthtrycke dhe och nu den samma medh sådane ordh, att, fast ähn H. K. M. saligh ähr hedan kallet, så vele dhe lickväll stadigt blifva vidh den förre venskapen och giöra ett medh oss, ståendes som en man emoot dhe Påhler.

Såsom nu våre saker medh den Rysche nation således förevette, så begynne och dhe Påhler på den andre sijdan caressere oss, effter såsom icke allenest Nicolaus Korb hafver migh tillschrifvit sigh hafva verff ifrån begge Feldtherrerne att tractera, och dher opå drifva, att jagh på dhe aff honom assignerede ortter ville vara till möte (Lit. E.), dher opå jagh honom svarade (lit. F.), dhermedh han icke hafver låthit sigh nöija, uthan replicerede (litt. G.). Jagh hafver icke velat låtha præscribera migh aff honom någon ortt, helst emädan min medh breff till Leonem Sapieham uthskickade (lit. H.) icke ähn dhå var kommen medh något svar ifron honom tillbaka *).

---

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Bil. lit. H. Illustrissime Domine Palatine.

Ita sunt rerum humanarum vices, ut momento sæpe uno vel corrumpantur, vel in deterius etiam vertantur. Mors eos quoque rapere non intermittit, qui rebus supra fidem humanam gestis proximi divinitati fuerunt, et orbem universum virtuti suæ obligatum fecerunt. Concidit invictissimus Rex noster, postquam tot de communi hoste victorias, tot trophæa retulisset, quæ omnia excedunt vel memoria parentum nostrorum vel etiam ante accepta. Cujus nos obitum eo prosequimur miseratione vehementiori, quo ille et defendendæ Christianæ libertati intentior et Deo in vita acceptior fuit. Et nihil potuit contingere probis omnibus funestius, quam Regem tantum prospero belli successu et una clade cecidisse. Sed quemadmodum fortitudinem nemo, nisi in

Doch hafver jagh låthit göra igenom Ulricum uthi Riga hoos Korb min endskyllan, att, effter jagh dhå var stadder uthi Kexholm och så longt schede ifrån Riga, hade och dhet seneste hans breff dher först bekommit, Korb och sielff icke heller begärte att möta migh, för ähn svar vore kommit ifron Sapieha, så ville jagh framdeles, nähr jagh kommer något närmare Lijfflandh, migh skäligen emoot honom resolvere. Jagh märckte och, at Ulricus hafver denne min excuse giordt.

Imedlertidh dhetta drifves, kommer Secreteraren Zdanovitz till Riga, förmenandes sigh kunna migh dher anträffa, men effter jagh än då var uthi Narfven, hafver han sine värff deponeret hoos Gubernatoren Anders Erichsson, och hafver han fört migh tillhanda Leonis Sapiehæ egen skrifvelsse (lit. I. K.), desslikess öfverantvardet Gubernatoren att migh handfåå novam cautionem på stilleståndetz säkerheet, medh instructionis suæ capitibus her hoos fogade lit. L. Han, Secreteren, ähr rest tillbaka, varandes uthi dhet hoppet, att han medh dhet förste, sampt medh Nicolao Korb, åther ville besökia migh, att förnimma uthaf migh svar.

Jagh tvifler inttet, att Konungen i Påhlen, Vladislaus, ju söker in principio sui regiminis att drifva sakerne sigh och dhe Påhler till fördell opå ett annat sätt, ähn för ähr skedtt. Skall beflita migh caute medh dhem att omgåå, och alle graviora remittere till Senatum i Sverigie, doch altijdh tesmoignerendes emoot dhem humanitatem quandam, så lenge dhe finnas så till stilleståndets prolongation som till fredztractaten, æquissimis et honestissimis conditionibus instituendum, inclinerede.

Jagh förfogar migh innen några dagar hereffter till Riga, dher sammastädes att residera, hvilket alt hertill hafver förhindrat dhet stoore trångmåhl på medelen att uppeholla den Rigesche staten medh, hvilcke jagh till stoora poster hafver (föruthan dhet aff

---

ea diem clauserit, consummare potest, ita posteritas omnis cadentis pro patria Regis nec silere facta nec oblivione memoriam transmittere instituet. Sicut autem mox ab decessu Regis vestri Ill:ma Dom. V:ra a me flagitavit, ut induciæ a me integræ servarentur, idque factum est, quin et idem Ill:ma Dom. V:ra præstet nullus dubito. Dabo dehinc operam, ne fidei inter nostra regna stabilitæ vel minimum labis accedat, Summumque Numen veneror, ut Ill. Dom. Vræ periculi omnis expertem et decori publico superstitem quam diutissime faciat. Dörpati octava decima mensis Decembris die, Anno MDCXXXII.

Johannes Skytte senior
cum tot. tit.

Ill:mo D:no Leoni Sapiehæ, Palatino Vilnensi.

sielfve licenterne åhr kommit) måst sielf sökia in remotissimis illis regionibus, så frampt att staten icke skulle hafva aldeles blifvit ruineret. Hvadh jagh pro re nata kan svara dhem, och huru alt aflöper, skall Eder data occasione blifva medh dhet första notificeret. Gudh [den] aldrahögste, som oss till desse tempora reserveret hafver, han förhielpe alle saker så dirigere, att vij kunne giöre alle våre fiender ett manligit moottståndh, och att dhe sielfve måge falla i den groopen, som dhe för oss grafva! Befhalandes Eder *etc.*... Aff Dorpt dhen 22 Februari åhr 1632 [ɔ: 1633].

Eder för en tienstvilligh venn
och tienare
Johan Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Bålambska samlingen. Vol. 18 (In folio).

---

88. **Riga den 21 Mars 1633.**

Från A. O. mottaget bref och betänkande. S. begär att få sig tillsändt krut ifrån Danzig eller Königsberg. Rykten från Ryssland och Polen.

Välborne herre, H. Cantzler, tilförlåtelige synnerlige gode vän. Näst *etc.*... kan jag Eder vänligen icke förhålla, at såssom I hafve veled gifve mig genom eder vänlige schrifvelsse af den 4 Decembris tilkenna, huru såssom I hafve afferdet Secret[eraren] Larss Grubbe medh edert betenkiende, på hvadh sätt I förmene sakerne skole häreffter stå till at drijva, till Rijkzsens Rådh i Sverige, hvaraf I mig en afschrifft hade veled förschicka, män effter vägernes osäkerheet befahredes, varde Rijkzsens Rådh mig thet communicerendes, så är samma edert betenkiande mig för några dagar seden väl tilhanda kommet, hvilked jag för min person thet befinner vara mechta godt och helssesampt, och derhoss må Eder berömma, såssom jempte den store börde, som jag veet ligger Eder på halssen deruthe, vårt käre fädernesslandz välferdh, såssom en godh patriot, vele således hafve ihugkommit. Gudh, som alt förmå, han hålle oss faderligen ved handen och förläne Eder et krafftigt bijståndh uthi alt edert företagande.

Derhoss att, effter desse Lifflendsche befestninger, serdeles Rijga, äre medh kruut illa försedde, så at, der något fiendtliget (hvilked Gudh nådeligen afvände) opåkomme, stodhe vij oss inthet

väl, jagh fördenschuldh gaff de gode herrer Rijkzens Rådh icke länge seden härom tilkänne medh begären, dädh några lester hijt förschickes måtte, män såssom de gode herrer gifve mig till svar, at, effter saltpetterbruken i Sverige icke vijdere förslå, än hvadh som upgåår på skepsflåtten och krigzstaten, och derjempte föra mig till gemöthe, hvadh som I uthi eder schrifvelsse till dem om kruuth at förschaffa ifrån Dantzich eller Köningzbergh förmäle, så begäre de af mig, dät jagh ville Eder härom tilschrifva, effter som dhe gode herrer i lijke måtto förmäle sigh giordt hafva. Hafver altså icke kunnet gåå förbij at göre denne vänlige påminnelsse, jempte flijtigh begären, Eder techtes komme oss till endtset med några lester medh allerförste, som mögeliged skee kan, och, hvadh som I kunne göre till saken, mig med första derom notificere.

Hvadh denne provinciens tilstånd vedkommer, så beror den uthi förre vilkor. Ifrån våre grannar, de Poler såväl som Muschoviten, förnimmer man inthet annat än fredeliget. Här sprenges fuller uth, at Radzewil schal hafva hafft en treffent medh Ryssen, uthi hvilken han skal sielf vara fången, och af hans folk till till 5000 man blefne på valstaden; om dädh så är i sanning, gifver oss tijden. Annat förefaller mig denne gången inthet, uthan befaler Eder härmedh och altidh under Gudz milde protection flijtvänligen. Aff Rijga den 21 Martij åhr 1633.

Eder för en trogen och tienstvillig venn
Johan Skytte mp.

---

89. (*Egenhändigt.*) **Riga den 15 April 1633.**

Med öfversändande af underrättelse om den politiska stämningen i Ryssland. Polackarnes önskan att öppna fredsunderhandlingar; begär A. O. betänkande härom. Goda nyheter om riksdagen i Sverige.

Välborne Herr Rikzcantzler, besynnerlige godhe venn. Såsom jagh, med de godhe herrers af Rijkseens Rådz betenkiande, hafver funnet vara helsosamt ved denne tijdz lägenheet att penetrere uthi Ryssarnes och de Polers, våre näste granners, actiones och desseiner, så hafver jagh och nu andre resan haft mitt budh till Muskow, och med min skrijfvelse besökt Knes Ivan Boritzewitz

Cerkasko, som ähr Storfurstens närmeste och ypperste rådh. Hvadh han hafver svaret, det ser I af denne hans brefz till migh bifogede copia*). Vill så bortåth oppehålle emellan båggie Rijkerne godh correspondentz och vennskap. Jagh kan intet annet förmerckie, än att Ryßerne öfvermåtton beklaghe vår saligste Konungz dödelige frånfälle.

Dernäst förmoder jagh, att I för dette hafve bekommet een copia aff Leonis Sapiehæ till migh, medh Secreteraren Sdanovitz affgångne skrijffvelse. Och mädan jagh förnam, att så väll Korb, som bemälte Secreterere hadhe åter ärnet segh hitt till Rijga, att slå migh före någre conditiones ineundæ æternæ pacis et amicitiæ, som deres formalia lyde, så, på det att jagh måtte blifve aff med deres congressibus, efter de göre eftertenckiande, hafver jagh herifrån affärdet till dem Paulum Helmes, then för dette uthi edher tienist varet hafver. Huru han ähr vorden aff migh informeret, hvadh jagh dhem tillskrefvet hafver, hvadh Sapieha migh derpå svaret, och elleist hvadh relation Helmes giordt hafver, det hafver jagh förseendt till Johannem Nicodemi, till den ende att han Edher det med visst budh tillskijcke måtte.

Såsom I nu see, att de Poler, under ett vennskapz skeen, mäden de ähre angustierede aff Muskowiten, sökie till äventyrs att bedraghe oss på denne sijdha, så vill och skall jagh icke heller stella någhon troo till deres söte affecter, uthan hafve ett vakande ögha på sakerne.

Den gamble Sapieha drijfver nu hoss Konunghen i Polen, att Commissarii måghe förordnade varda, som tractaterne reassumere kunne. Om han antingen om samma ärender eller andre framdeles besöker migh, skall jagh det till behörlige orter remittere. I vele, käre Her Cantzler, om Edher någårlunda lägenheet gifz, notificere migh här om edre animi conceptus efter Edher förr berömelighe vana. Elleist ähr här alt in pristino statu.

Uthur Sverige förnimmer jagh, att Rijkzdaghen ähr dersammestädes väll påbegynt vorden, och Stenderne segh väll förklaret uthi den förste propositionen. Gudh ville vidare förläna sin nådh och velsignelse. Vill hermedh besluta, och önsker, att den samma godhe Gudhen ville det store vercket der uthe nådigst dirigere och till een lyckosam ende komma låte, så och Edher förläne kraft och styrkie så uthärde i denne svåre börda, som den man-

*) Bilagor saknas.

ligen draga. Gudh vare med Ehher, och alle de andre. Af Righa den 15 Aprilis Anno 1633.

Eder för en trogen vänn och
redebogen tienare
Johan Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska samlingen. Vol. 18 (In folio).

---

90. **Riga den 13 Maj 1633.**

Öfversänder tal, som hållits i Polen i anledning af Gustaf Adolfs död. Underrättar om sin afsigt att resa hem till Sverige. Lofvar underrättelser och önskar A. O. framgång.

Vällborne Her Rijckzcantzler, besynnerlige tillförlåtne gode ven. Såsom jagh medh Eder om alle sakers förlopp her på dhenne oortten idkeligen skall correspondera, så hafver her nu eij något synnerligit schrifftvärdigt förefallit Eder medh att communicera. Allenest schicker Eder her bijfogade orationes*), som i Påhlandh ähre holdne, hvarutaff I hafven till att förfara, huruledes dhe Påhler emoot saligh H. K. M:t nu mehre christeligh och högstprijssligh i åminnelsse, fordom vår allernådigeste Konungh och Herre, och Sveriges crona ähre affectionerede.

Staten her i dhenne provincien ahnbelangande, så henger den (dess Gudhi loff) uthi temmeligh godh disposition. Och såsom jagh för höghvichtige och importante ährender ähr föroorsaket att fortsettia min reesa till dhe vällb[or]ne Herrer Rickzsens Rådh i Stockholm residerende, så ähr jagh nu reesefärdigh dher hen för dess communication på några vekors tijdh, och förmodar medh dhet aldra förste vara her i stellet igen. Hvadh dessförinnan och imedlertijdh passerer, skall Edher dherom blifver förstendiget, varandes i den flitvenlige tillförsicht, att I migh vidh legenheet ähren obesvärade att advertera. Och önscher Eder all lyckeligh success till edre desseigners och påbegyntte gubernament. Befhalandes Eder *etc.*... Aff Riga dhen 13 Maij åhr 1633.

Eder för en trogen vänn och redebogen tienare
Johan Skytte mp.

---

*) **Bilagorna saknas.**

91. (*Egenhändigt.*) **Nyköping den 23 Augusti 1633.**

Lyckönskar A. O. till hans framgångsrika arbete i Tyskland. Åberopar föregående bref. Har efter sin hemkomst till Sverige måst beundra A. O:s omtanke om allting. Påräknar fortfarande vänskap och förtroende.

Välborne Herre, besynnerlige godhe venn. Såsom jagh migh veet påminna den godhe förtrolige vennskap, som oss emellan uthi så många åhr och intill dato varet hafver, så hafver jag ey heller nu kunnet underlåte att captere denne närvarande lägenheet att besökie Edher med min skrijfvelse, isynnerheet att gratulere Edher uthi de store sakers högtberömmelighe förrettande, som Edher opåliggie, som och önske, att Gudh den aldrahögste ville aff sin mildheet gifve Edher styrckie, kraft och välsignelse, att I med edert fast oneroso munere måtte uthärde till fädernäslandsens tienist, och alt lände Edher och de edre till ett odödeligt nampn.

Jagh hafver för dette åthskilligt skrefvet Edher till, intet tviflandes, att mine breff ju ähre väll inlefvererede. Och såsom jagh för några vekur sedhan ähr hitt till Sverige ankommen, till den ende att jagh migh så hoss Regeringen som Senaten måtte förfrågha om de ärenden, som uthi de migh tillbetrodde provincier ähre förefalne, och de gode herrers decision kräft hafve, så hafver jagh och, här stadder, nogsampt apprehenderet den stora nijt och åhugha, som I absens bäre om vårt fädernäslandsens (!) välstånd och dess förkofringh.

Moste sannfärdeligen admirere, att I, der uthe occupatissimus, kunne så myken tijdh tribuere negociis et consultationibus Svecanis. Och såsom alle edre consilia derhän dirigerede och ansedde ähre, att I nutanti et afflictæ patriæ måghe succurere, så försäkrer Edher, att jagh icke allenest, som billigt ähr, desse edher perpetua memoria dignissimos labores högt i mitt sinne æstimerer och vörder, uthan flitigt önsker, att I efter vällförrettedhe saker ännu för edert lefvernes utlopp måghe see edert och alles vårt käre fädernelandh och realiter niute den recompense, som I uthi så åthskillige måtto meriteret hafve.

Och såsom jagh stadigt skall blifve vedh den syncere affection och venskap, som jagh Edher och de edre medh tillbunden ähr, så försäkrar jagh migh stadeligen, att I uthi tillfallande occurentier, låte opåskine det godhe förtroende, som oss emellen altijdh varet hafver, derpå jagh migh aldeles förlåter.

Vill härmedh nu och altijdh hafve Edher uthi Gudz den aldrahögstes nådighe beskydd troligen och fliteligen befalet. Aff Nykiöpingh den 23 Aug. Anno 1633.

Eder för en tienistwilligh
venn och tienare
Johan Skytte mp.

Original i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska samlingen. Vol. 18 (In folio).

---

92. Stockholm den 20 Oktober 1633.

Om en vid Dorpats hofrätt afgjord rättegång, öfver hvilken Chr. Ludvig Rasch klagat hos A. O.

Välborne Herre Her Cantzler, tilförlåtelige synnerlige godhe vänn. Näst *etc.*... kan jag derhoss Eder vänligen icke förhålla, dädh eder schrifvelsse af Heylbrun den nästförflutne 20 Aprilis är mig icke länge sedan effter månge månaders förlopp tilhanda ställt; dess inneholdh, huru såssom Her Ludvich Rask sig hoss Eder hafver besvärat at vara förnär skedt, i dädh at någre pertinentier såssom och tvenne hoff ifrån Sagnitz under prætext, såssom de icke vore uthi donationen specificerede, uthan vederbörlige fundamental skääl ifrån dömpde, och således icke någed ringa præjuditz förmener vara vederfared, begärendes af mig, at jag opå embetzens vägna ville honom vedh sin rätt handhafva, och de honom ifrån dömpde lägenheeter medh sine pertinentier icke allenest restituera, uthan och heela godzed Sagnitz eder hopman på Wolmar inrymma, såssom I thet af Her Rask hafve arrenderet.

Käre Her Cantzler. Såssom mig ingenting skall vara kärare, än at effterkomma eder begäran, så hafver jag och för detta, och så snart eder schrifvelsse kom mig tilhanda, schrifved Städthållaren Jost Taube till, at han skall hålla handh deruthöfver, at eder tienare och tilbetrodde hopman på Wolmar skal blifva vedh Sagnitz possession mainteneret. Omstendeligen denne gången at berätta Eder om de motiver, som Hoffrätten hafver hafft at döma ifrån Her Rask de tvenne hoffven, faller mig propter absentiam meam svårt at referere. Åhr Eder och sielff väl uthan tvifvel kunnigt, at Hoffrätten förmener mig inthet bör (effter Kongl. M:tz,

saligeste, för detta gifne fullmacht) turbera deres afsagde domar, uthan at de skole blifva uthi deres värde, till dess beneficium revisionis begäres. Män icke deste mindre hafver jag här varit till värka medh Præsidenten Her Pedher Sparre, begärendes af honom till at förnimma rationes facti.

Han förmener, at de i Hoffrätten hafve hafft dertill godh skääl, serdeles emedhan Her Rask hafver sielff egenom sin plenipotentem Siegemeyer (som för någen tijd sedhen är egenom döden hädhen rychter, hvilkens effterlefverscha eder hopman på Wolmar dereffter bekommit hafver) låthet saken emot vederpartterne utföra till rätta, och effter Her Pedher tager sig opå, at sielff schrifva Edher till om sakzsens beschaffenheet, vill jag förmoda, at han skal gifva Eder godt contentemente.

Män på thet at icke något skal manquera, så hafver jag nu schrifved Her Ulrich, Vice-Præsidenten, till, at han derifrån skall Eder tilschicka alle de acta, som den saken angåår, alt till den ända, at I deraf æquitatem vel iniquitatem causæ måge förnimma. Hvadh Eder, käre Her Cantzler, effter acternes öfverläsande, teckes mig vijdere häruthinnan at befahla, förvänter jagh edher ordre. Och vil så härmedh *etc.*... Aff Stokholm den 20 Oct. anno 1633.

Eder för een tienstvilligh vänn, så lenge jag lefver,
Johan Skytte mp.

---

93. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 24 December 1633.**

Tacksägelse för A. O:s välvilliga anbud att bistå S:s söner vid deras ankomst till honom. S. rekommenderar på den grund sin son Bengt att användas i diplomatiska uppdrag. Ärnar sedermera sända de två öfriga. Åberopar Regeringens bref och sonen Bengts muntliga berättelse. Helsningar från A. O:s son Erik i Upsala.

Välborne Herr Rikzcantzler, besynnerligh tillförseendes godhe venn. Såsom jagh icke uthan orsak frögder migh, när jagh godhe och hugnelige tidender bekommer om edhert välstånd och prosperitet, så moste jagh och nu så mycket mehre göre Edher tacksäyelse, att I icke allenest egenom edher käre broder Her Gabriel hafve velet tesmoignere edher godhe affection och tilbenägenheet emot migh, serdeles offereret att vare mine söner favorabel, när de till de orter, som I nu stadde åhre, kunde arrivere, uthan och sielf hafve täckts att besökie migh med eder aimable skrijfvelse,

föreäkrandes migh om detsamma, så om vår gamble och ointerrupte venskapz continuation.

I vele, käre Herr Cantzler, så hållat före, att jagh deremoth skall på det högste beflite migh icke allenest att conservere denne förtrolige gamble venskap, uthan och så comportere migh emot Edher och de edre, att I måghe uthi värket see, att jagh ingentingh skall låta vara migh kärare och behageligare än att bevise Edher och dem all redeboghen tienist.

Och såsom I uthaff een berömeligh bevågenheet sielfkrafd hafve Edher tillbudet att vele deruthe exercere låte een uthaff mine söner, så sänder jagh icke allenest tacksambligen samma budh, uthan och förskijcker nu min sohn Benedictum till Edher medh edher svågers Her Åke Axelsons söner, ganska tienstligen och fliteligen begärandes, det I honom vele Edher gunstige affeqtion betee, och med det första honom någhon godh commission så till Franckrijke som Engeland opåleggie, mädan han dertill synnerligh lust hafver.

Jagh hafver fuller ändå två söner, den äldste Johannem och den yngste Jacobum. Om jagh framdeles befinner icke vara Edher emoot, skall jagh tagha migh den dristigheet och senda dem i lijka måtto till Edher, efter jagh uthaff Her Gabriels berettelse förnimmer, att I åstunde att avancere våre egne landzmän för alle andre. I vele migh icke förtenckie, att jagh edher affection och tilbudne venskap heruthinnan brukar. Om publicis något denne gången att referere, håller jagh vara onödigt, mädan så Regeringen och Rådet det hafve præsteret, såsom jagh och sielf injungeret min sohn Benedicto, att han Edher om tilleståndet på denne orten skall flitigt och undertienstligen referere.

Och vill hermedh hafve Edher uthi edre svåra occupationibus, så och store och mödosamma negociis, Gudhi den aldrahögste befalet till all önskeligh välfärdh och lijfzvällmåghes och krafters disposition. Aff Stockholm den 24 Dec. A. 1633.

Eder tienstvillige vänn och redebogne tienare in uthi min dödh
Johan Skytte mp.

Käre Herr Cantzler. Jagh var för någon tiidh sedhan uthi Upsala, och der talte jagh medh edher yngste sohn. Förnimer honom hafve ett gått ingenium. Så frampt jagh bekomer befalningh uthaff Edher, skall jagh esomoftast see opå hans institution, och vetta Edher om alt att referere.

---

94. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 20 Januari 1634.**

Ehuru intet nytt vore att förmäla, ville S. begagna tillfället att betyga sin vänskap och att ytterligare rekommendera sonen Bengt. Åberopar Regeringens bref. Önskar framgång till en väntad fredsunderhandling.

Välborne Herr Rikzcantzler, besynnerlige godhe venn. Såsom jagh känner vara min plicht, Edher om det, som på denne siidho förelöper, att avisere, så är intet synnerligit passeret, sedhan min sohn Benedictus förreste härifrån att begifva segh till Edher. Men icke deste mindre, emäden denne breffvisare sigh præsenterer, hafver jagh icke skolet underlåte Edher med få ordh att besökia. Tesmoignerer nu som förr min devoirs plicht med önskan, att I migh uthi edre ärenders förrettande ville employere. Skall uthi alle affaires låte tee och påskina min oförtrutne fliit. I vele och efter edert för dette giorde tilbudh vare bemelte min sohn Benedicto till all godh befrämielse favorabel, när han diit arriverer.

Hvad elleist publica vedkommer, så achtar jagh vara onödigt, Eder dermed att besväre, efter Regeringen det allerede giordt hafver. Och såsom jagh förnimmer, det I nu ähre uthi värcket att göre præparatoria till een fredztractat, så önsker jagh, att Gudh den aldrahögste ville icke allenest gifve dertill sin kraftige välsignelse, uthan och Edher styrckie, att I måghen uthärde i så store occupationibus till Gudz församblingz och fäderneslandzens tienist. Befaler *etc.*... Hastigt aff Stockholm den 20 Januar An. 1634.

Och blifver eder till redebogen obligeret tienist
Johan Skytte mp.

---

95. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 18 April 1634.**

Från A. O. mottaget bref. Tackar för visad välvilja mot sonen Bengt. Åberopar Regeringens bref. Underrättelser, komna från Ryssland, särskildt om J. Russel, som S. nu hoppas snart skall få lönen för sina gärningar.

Välborne Herr Rijkzcantzler, besynnerlige godhe venn. Edher venlige skrijfvelse, dateret in Martio uthi Magdeburg, hafver jagh

medh Anders Lackey undfått, och, såsom I så benigne hafve min sohn Benedictum velet antaghe, medh förtröstningh dertill att employere uthi importente commissioner, så heembär jagh Edher härmedh een flitigh och tienstvilligh tacksäyelse. Och såsom min sohn icke tillfyllest kan deprædicere och beröma dhen offererede gunstighe och gracieuse tilbenägenheet, så åhr jagh uthi den stadighe tillförsicht, såsom och derom tienstvenligen bedher, att I låte honom Edher vara till det bäste befalath. Vill förmodhe, det han segh uthi förefallende lägenheter så comporterer, att I måghe dertill hafve ett gott behagh.

Uthaff Regeringhens och Rådets skrijfvelse hafve I cumulate att see, hvadh här passerer, ditt jagh migh vill refereret hafve. Isaak Massa, kommande uthur Muskoven, veet myket berätte om dett Ryssike väsendets tillståndh, serdeles om den boven Russelij handlinger, huru han hoss Storfursten så Edher som migh på det häftigste in scriptis blasmeret hafver. I finne uthi de Edher aff Rådet tillskijckadhe handlinger een translatered copia om det sama. Men jagh vill förmode, att han, Rousselius, skall ved dette laghet hafve fått lön för sine skelmstycken. Till ett beslut önsker jagh, att såsom edre in patriam merita store och ansehnlige ähre, absque omni disputatione, altså förmoder jagh och, att all denn accessio honoris, som Edher vederfahres deruthe, måtte lenda Gudhi den aldrahögste till ähro och Edher så och hele familien till ett odödeligit nampn och förkåfringh. Befaler Edher Gudhi den aldrahögste till all välfärdh. Aff Stockholm den 18 April A. 1634.

Eder förobligered till all redebogen tienist
Johan Skytte mp.

---

96. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 10 November 1634.**

Tacksägelse för A. O:s visade välvilja mot sonen Bengt. Begär, att A. O. ville tillsäga honom att möta fadren i England, dit denne nu fått uppdrag att resa. Johan Oxenstiernas hemkomst och stundande utresa till underhandlingen i Preussen. Underrättelser från A. O. hafva länge saknats. S. vill under sin resa flitigt korrespondera med Rikskansleren.

Välborne Herre, besynnerlige godhe venn. Jagh hafver stor orsak att betacke Edher, som icke hafve velet underlåte att besökie migh uthi edre öfvermåtton store occupationibus och tes-

moignere eder animum syncerum så emoot migh som de mine. Veet aldrigh, medh hvad jagh sådant skall förtiene och förskylla. Och såsom I så extraordinarie hafve velet favorisera min sohn Benedicto, så vele I hålle för säkert, dett jagh och de mine skole uthi förefallende occurentier edher summam benevolentiam affectionemque inusitatam icke förgäte, uthan tacksambligen så beröme som ihugkomma.

Jagh ville och önske derbredevedh, det min sohn hadhe uthi sitt opvartende kunet efter min önskan och högha rådande demereret edher plenissimum favorem, den han och sielf altidh hafver åstundet. Och såsom migh ganska kärt hafver varet, det I så parate et prompte hafve styrckt honom till det, som honom kunde uthi framtidhen vara nyttigt och salutare, så skall och jagh efter edher godha påminnelse tillhållan och förmanan, det han per gradus söker sin fortunam, till den ende att han kan blifve fädernäslandet tienligh.

Hvarest han nu oppehåller segh, ähr migh ovetterligit. Han skreff migh mense Septembris uthur Paris till, det han ville förvente eder ordre uthi eene och andre måtto, menandes att besee de viciniora loca och sedhan förfoge segh till Edher. Om det nu så skeedt ähr eller icke, förmoder jagh med det förste ifrån honom beskedh.

Der han och allaredhe vore till Edher arriveret, begärer jagh ganska vänligen, det I vele befala honom, att han uthan drögzmåhl ville den säkerste väghen förfogha segh till migh till Engelland, emädan migh nu ähr injungeret och opålagdt att begifve migh diit, doch in itinere först till att besökie Konunghen i Danmark och de Generaler Stater i Nederland.

Edher käre sohn Her Jahan Oxenstierna ähr medh helsan och hugnan hiit komen. Och såsom jagh befinner honom vara ad magna natum, aff hvilken I och varde myken frögd hafvandes, så hafver han och giordt plenissimam relationem om sakernes tillstånd deruthe, drager och inom kort tiidh öfver till Pryssen att låte segh bruke för Commissario uthi den tillstundande tractaten, till hvilken Gudh den aldrahögste ville förlähne mycken lycko och kraft aff högdenne.

Vij hafve, käre Herr Cantzler, opå några vekurs tiidh icke bekomet några visse tidender ifrån Edher, så att vij alle rädes, huru der oppe tillstår. Gudh, som alle saker dirigerer, han förlähne kraft att redressere det, som kan vara distraheret. Och emädan jagh innan få dager begifver migh uthi den helige Trefaldighetens

nampn på min demanderede resa, skall jagh intet underlåte, att communicere medh Edher om alt, som kan förelöpe, så ifrån een som annan ort. Vill härmedh *etc.*... Aff Stockholm den 10 November anno 1634.

Eder till redebogen tienist
Johan Skytte mp.

Rikskanslerens egenhändiga påteckning: Præsent. I Mentz den 28 Decembris Anno 1634.

---

97. **Bremen den 18 Januari 1635†).**

Berättelse om S:s beskickning till Danmark, Holstein och Bremen; ärnar sig härifrån till Mecklenburg och England. Tacksägelse för visad välvilja mot sonen Bengt äfvensom för en försändelse af vin. Önskar A. O. ett snart slut på sitt värf i Tyskland och lycklig återkomst hem. Bengt Skyttes afsigt att från Italien begifva sig till A. O., till hvilken han rekommenderas.

Välborne herre, Her *Richscantzler*[1]) synnerlige godhe ven. Näst min parate tienstz tillbiudelsse kan jagh icke underlåta, det jag efter *Kongl. M:ttz*[2]) befallning hafver opå migh *taget*[3]) en vijdh och ampel resa uthi denne min tilltagande *ålder*[4]), som Edher uthan tvifvel väl dessföruthan vetterligit är. Hafver *julen*[5]) uthöfver varit hoos *Kongen i Danmark*[6]), der jagh quoad exteriora hafver bekommit i det beynahe contentament, så att *Kongen*[7]) hafver sigh låtit behaga *Hennes M:ttz*[8]), till den *kongelige*[9]) throns och sättetz *ophöijelse*[10]). Vill efter yttersta möijeligheet vinläggia sigh att bijläggia det *tyske krijget*[11]), så och thet *polnische*[12]), så frampt han dertill blifver *beden*[13]) och *conditiones pacis honom*[14]) tillstälte. Vill och efterlåta, att *krijgzmunition, folck*[15]) och annat måge gå igenom *sitt landh och strömer*[16]), härefter som förr, doch att *han*[17]) blifver först derom besökt.

---

†) Skyttes »relation, om thet som är passeret med legation till Hertig Fredrich af Holstein, residerande på Gottorp» (från den 2 till 5 Januari 1635) finnes tryckt såsom disputation under O. Kolmodins præsidium Upsala 1808.

*[1]) Orden inom asterisker äro skrifna i chiffer. Siffrorna äro: 3893. 1173; — [2]) 2912; — [3]) 3874; — [4]) 646; — [5]) 4935; — [6]) 2915; — [7]) 2903; — [8]) 2918; — [9]) 2923. 44; — [10]) 781; — [11]) 1516. 2937; — [12]) 3655; — [13]) 1057; — [14]) 1304 pacis 250; — [15]) 2937. 662. 4813; — [16]) 272. 2973 och 4383; — [17]) 233.

Jagh hafver öfvermåtten urgeret och påörckiet, att, såsom den *Polnische legat Nicol. Korb*[18]), kommande ifrån den *Danske reesan*[19]), hafver mycket uthsprengdt om den *alliance*[20]), som han der skulle slutit hafva, om *Kongen i Danmark*[21]) ville det bestå eller icke, dertill så *Kongen*[22]) sielf som hans tienare och *Rådh*[23]) aldeles hafva nekat. Vist ähr fuller det, att be[mäl]te *Korb*[24]) hafver till *vår skadha*[25]) myckit velat tractera, det doch ad maturitatem icke ännu är kommit. *Kongen i Danmark*[26]) skööt det *Brehmiske negotium*[27]) till sin tillbörlige ort, gifvandes tillkänna, att hans *sohn*[28]) skulle alt det præstere, som *Erzstifftets ständer*[29]) honom till obligere skulle. Badh, att *Kongl. M:t i Sverige och Sveriges Chrono*[30]) ville för hans *intercession*[31]) skull saken *favorisera*[32]), och att *garnisonerne uthi staden och Boxtehude*[33]) måtte lindras.

Ifrån *Kongen i Danmark*[34]) drog jagh till *Hertigen af Holstein*[35]), uthi *Gottorp*[36]) residerende, hvilcken icke nogsampt sin *affection*[37]) emoot *Hennes M:tt och Sveriges chrono*[38]) exprimere kunde, tillbiudendes sigh vele hoos sin *svärfader*[39]) myckit uthrätta. Hos *Kongen i Danmark så hoos Hertighen*[40]) hafver jagh *vår præsentem*[41]) statum i *Sverige*[42]) efter tillbörligheet delineeret, det så på den eene som den andra *orthen*[43]) hafver icke varit oacceptabelt, och förhopligit är, att dhe vårt närvarande *regiment*[44]) icke skulle så härefter mesprisere.

Jagh hadhe ärnat migh ifrån *Hertigen af Holsten till Lybeck och Hamburgh*[45]), men efter Monsieur *Grubbe*[46]) hadhe samtyckt till conventzdagh uthi *Buxtehude*[47]), trängde aff dhe *Erzstifftiske*[48]), för min tillkommelsse, hafver jagh most resolveret draga tijt och suspendere den andra resan till bemälte* städer*[49]). Uthi *Buxtehude*[50]) några dagar töfvande är jagh solenniter blefven så af *Kongen i Danmarks son*[51]), Hertigh *Fredrich*[52]), som af *Erzstijffts ständer*[53]) bedin, att vij ville sam-

---

[18]) 3655. 3021. 27. 36 34. 32. 46. 41. 60. 47. 29; — [19]) 1488. 3908; — [20]) 640; — [21]) 2915; — [22]) 2916; — [23]) 3838; — [24]) 41. 60. 47. 29; — [25]) 4794. 4078; — [26]) 2917; — [27]) 1094. 3869; — [28]) 4244; — [29]) 1806. 4282; — [30]) 2914 och 4161. 2945; — [31]) 2790; — [32]) 1924; — [33]) 2158 uthi 4278 och 29. 32. 48. 28. 5. 9. 111. 39. 44; — [34]) 2916; — [35]) 2548; — [36]) 26. 60. 57. 28. 32. 47. 64: — [37]) 617; — [38]) 2914 och 2945. 4160; — [39]) 4158. 4538; — [40]) 2917 så hoos 2586; — [41]) 4794. 3705; — [42]) 4161; — [43]) 3518; — [44]) 3882; — [45]) 2549 till 3119 och 2462; — [46]) 26. 47. 33. 29. 58. 44; — [47]) 29. 33. 26. 52. 28. 24. 39. 31. 33. 39. 44; — [48]) 1806; — [49]) 4290; — [50]) 29. 33. 26. 52. 28. 24. 39. 31. 33. 39. 44; — [51]) 2915. 4244; — [52]) 49. 47. 44. 39. 96. 36. 34. 41; — [53]) 1806. 4282.

tyckia, det conventzdagen måtte transporteres till *Bremen*[54]), förnembligast att der icke allenast för allom vore godh beqvämligheet att leffva, och tvärtom uthi *Bockztehude*[55]) altzingen lägenheet så uthi eene som andra motto, såsom och att tractaten skulle uthi långan tijdh icke komma till enda, efter parterne motte för losementer skull så eslogneres (!) ifrån hvarandre, och att jagh ju desseföruthan för min *reesa så till Hertigen af Mechlenburg som Engellandh*[56]) moste draga igenom *Bremen*[57]).

Vij hafve till att göra dem een courtosie ryckt hijt till *Bremen*[58]) och förnummit uthi sanningh oss hafve giordt prudenter för monga skääl skull, särdeles att vij här, in loco stadde, hafva förhindrat Hertigens regeringh, såsom och att vij hafve funnit lägenheet att underbyggia medh *Bremensi*[59]) senatu, att dhe medh sakerne, som och deras högste interesse touchere, skole caute umgå, att dhe icke blifva snerde.

I går hafve vij begynt tractaten och öfverlefverere i dagh så *Hertigen som Ständerne*[60]) conditiones, som Regeringen och Rådet hafva föreslagit, föruthan hvadh vij sielfve hafva kunnat tenckia och upfinna vara oss profitabelt. Monsieur *Grubbe*[61]) hafver det alt a part *Rijkzcantzleren*[62]) tilsändt. Hvadh uthrättat varder, skall härefter blifver Eder notificeret. Gudh gifve *Rijkzcantzlerens*[63]) lägenheet så hadhe varit, att han här i *Neder-Sachsen*[64]) hadhe stadder varit, att man med honom om alt hadhe kunnat säkert communicere. När tractaten kan i det närmeste slutas, begifver jag migh medh min comitat till *Mechelburg och Engellandh*[65]) och skall derifrån advertere *Rijkzcantzleren*[66]) om alt, som passerer, och om det som här uthrättas.

Jagh hafver för detta så medh Anders Lackeij som eliest giordt *Rijkzcantzleren*[67]) tacksäijelsse (det jagh och ännu gör) för den stoora tillbenägenheet, som han hafver täcktz bevijsa min son Benedicto, desslijkest för det tillskickade vijnet. Önskar och åstundar, att jagh hans godhe upsåt måtte kunne förskylla, derom jagh mig gerna skall beflijta uthi alle motto. Och såsom jag högeligen frögder migh deruthöfver, att *Rijkzcantzleren*[68]) hafver åter mehre luft bekommit än förr, och hafver kunnat åter redressere sakerne deroppe, så bedher jagh Gudh den aldrahögste, att

---

[54]) 1094; — [55]) 29. 33. 26. 52. 28. 24. 39. 32. 33. 39. 44; — [56]) 3908 så till 2565 som 1699; — [57]) 1094; — [58]) 1094; — [59]) 1094; — [60]) 2536 som 4282; — [61]) 26. 47. 33. 29. 58. 70; — [62]) 3893. 1173; — [63]) 3893. 1173; — [64]) 3394. 4077; — [65]) 2565 och 1698; — [66]) 3893. 1173; — [67]) 3893. 1173; — [68]) 3893 1173.

han ännu vijdare ville stå oss bij opå alla sijdor, och så af sin mildheet laga, att vij efter erholdne victorier måtte komma till een önskelig och reputerlig fredh och satisfaction, och I komma till edert fädernesland igien med helssa och väl förrättade ährender.

Om min son Benedictus ähr i lijfvet och kommer till Edher uthur Italien, som han i sin skrifvelsse, dat. Genua för den 8 Nov. passato förmäler, så begärer jagh ganska venligen, I vele honom efter den förra sedvana favorisere. Jagh förobligerer mig och dhe mine till Edher och dhe edhras tienst igen. Befalandes *etc.* . . . Aff *Bremen*[69]) den 18 Januari åhr 1635.

Eder altiidh till redebogen tienist
Johan Skytte
den äldre.

Anteckning: Præsent. Wormbs den 22 Febr. 1635.

---

98. (*Egenhändigt.*) **Haag den 6 Mars 1635.**

S:s ankomst till Haag. Charnacés därvaro. Beskickningar till England både från Frankrike och Holland. S:s uppdrag att förnya förbundet med Holland. Charnacés hemresa. S. hoppas möta A. O. hemma. Skyttes söners resor.

Välborne Herr Rikzcantzler, besynnerlige godhe venn. I förgår om qväll arriverede jagh hitt till Hagen. I går var jagh till audientz hoss Generalstaterne, så och hoss Prinsen aff Uranien. Denn daghen hafver jag fast consummeret uthi visiter. Hvadh svar de migh gifvandes varda, ähr ännu ovist. Jagh skall icke underlåte, att gifva Edher om alt tillkenne, när jagh resolutionen kan blifva mechtigh.

Monsieur Charnassé arbetar här flitigt på sin konungz vägner. Och lijkasom Konunghen i Frankrijke hafver allaredhe fortsendt sin extraordinarie ambassadeur till Engelland, så ähre och Staterne i lijke måtto dermedh till värcke, att de nu straxt herifrån affärde en ambassadeur, som deruthi E[n]geland skall assistere Alberto Joachimi. Och refereres, att dermed sökies, att kunne inducere Regnum Britanniæ att något göre till saken in hoc deplorato Evangelicorum statu.

---

[69]) 1094.

Jagh hafver, käre Herr Cantzler, ebland annet in mandatis ifrån Sverige, att jagh, sampt medh Legato Ordinario Dn. Camerario, skall vinläggie migh derom, att fœdus emellan oss Svenske och de Generaler Stater måtte förnyas. Nu, som jagh aff dett, som D. Camerarius uthi K. M:ts, saligh, lifztijdh tracteret hafver, att nästan alt hafver varet approberet aff H. M. saligh, undantagandes den 6. puncten, och såsom jagh väll kan besinna, att dermedh caute bör omgåås, så skall och intet deruthi præcipiteres, uthan alt till behörige orter remitteres.

Dette skrifver jagh uthi een stor hast, icke vettandes, om det säkert kan komma Edher tillhanda, efter som jagh och tvifler, om de förre mine breff kunne vare Edher lefvereradhe.

Monsieur Charnassé dragher åter per posta till sin konungh, förmenandes, att alle saker kunne komme till bättre lagh igen.

Jagh önskar, att jagh måtte vara så lyckosaligh, det jagh måtte med det förste see Edher opå de stellen, som vij för detta hafver varet vane att vistes. Gudh, som alt förmår, han succurere sin försambling väldeligen, och styrckie Edher uthi dette bullersame och förtretlige lefvernet. Befaler Edher *etc.*... Aff Hagen den 6 Martii styl. veter. Anno 1635.

Eder för een obligeret tienere
Johan Skytte mp.

Min sohn Benedictus, om hvilken I för dette hafve haft så stoor omvårdnad (derföre jagh Edher på det fliteligeste betacker) ähr igenkommen ex regno Neapolitano et universa Italia, medh helsa till Paris, der han förtöver min ordre. Och hafver jagh de andre mine två söner her hoss migh, de migh i lijka måtto ähre fölgacktige till Engeland, om Gudh så täckes.

Rikskanslerens egenhändiga anteckning: Præsent. zu Wormbs den 17 Martij Anno 1635. — Original i Bålambska samlingen i Kungl. Biblioteket i Stockholm. Vol. 18 (In folio).

99. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 4 Juli 1635.**

Önskar A. O. en snar och lycklig återkomst hem. Har till Regeringen framfört A. O:s helsningar. Med sonen Bengt väntas nu Rikskanzlerens förslag till förbund med England. Presenter från Regeringen till Markisen af Hamilton. Då S. så nyss hemkommit, har han intet synnerligt nytt att nu omförmäla. Om penningegåfvor till de personer i Holland, som utverkat subsidier åt Sverige.

Välborne Herr Rijkzcantzler, besynnerlige godhe ven. Jagh önsker, att Gudh den aldrahögste ville vara hoss Edher uthi desse fahrlige tidher, och så alle saker dirigere, att det evangeliske väsendet måtte bekomma ett önskeligit soulagement, och I efter väll förrettadhe saker, komme med det snaraste till oss igen.

Det I migh vedh eder afresa ifrån Texell i Holland tilltrodde, hafver jagh med fliit Regeringen och Rådet refereret. Och såsom Edher väll komer ihugh, hvad våre discursus vore de fœderijs Britannici conditionibus, att I dem ville sielfve concipere, concepta hiit med min sohn Benedicto (när han skulle koma till Edher) församde, så hafver jagh det och i lijke måtto Regeringen och Rådet berettat, hvilket dem väll behagar. Och tviflar fördenskull intet, att, när bemälte min sohn kommer till Edher, att han ju dem blifver mechtigh. Han hafver uthi Holland aff opassligheet varet retarderet, doch menar jagh, det han ved denne tidhen skall vara pristinæ sanitati restitueret.

Regeringen hafver destineret Marchioni Hamelteonio någre metaune [ɔ:metalle?] stycken, derpå jagh nu drijfver, att de måghe förfärdiges och honom tillsendes oförtöfvet. Statum nostrum publicum skulle jagh Edher fuller delineere, men, efter jagh så nyss ähr till fädernäslandet arriveret och hafver intet præter vulgata, låter jagh dermed bestå till een annan gångh. De 100 skeppund koppar, som jagh bortlofvade uthi Holland, att hålle dem in devotione nostra medh, hafver fuller Regeringen bevilliet, men, der tranghmålet så stort vore, att de intet kunde præsteres, försäkrer jagh migh aldeles på edert löfte, att I vele dess värde uthi Holland egenom Camerarium och Louijs de Geer till sama personer förretta låte, hälst emädan de uthi min närvaru et me sedulo urgente så prompti et parati vore att bevillie till de 150,000 fl:r subsidier. Vill härmed *etc.*... Aff Stockholm den 4 Julij a[nno] 1635.

Eder altiidh till obligered tienist
Johan Skytte mp.

Rikskanslerens egenhändiga påteckning: Præsent. i Kalbe den 27 Julij Anno 1635.

---

100. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 14 Mars 1636.**

S. uttalar sin glädje öfver goda underrättelser från A. O. Vill bemöda sig att skaffa Rikskansleren all möjlig hjälp hemifrån, men beklaga landets finansiella vanmakt, som utan Louis de Geers mellankomst skulle omöjliggjort all penningeundsättning. Behofvet af A. O:s hemkomst. Åberopar Smaltz' muntliga rapporter. Om A. O:s son Erik och S:s son Johan.

Välborne Herr Rijkzcantzler, besynnerlige gode venn. Såsom inge behageligere tidender kunne migh komma tillhanda, än att förnimma, det I uthi desse fast besvärlige tijdher ähre ved godh lijfsdisposition, och vedh ett oförskräckt modh, så och ett frimodigt hierta och sinne, så hafver jagh och med alle andre redelige patrioter högh och stor orsak att tacke Gudh den aldrehögste, som Edher så mildeligen oppehåller, och ehuru börden, som på Edher ligger, synes vara odrägeligh, att I den lijkväll egenom guddomligit bistånd förmå draghe.

Uthaf edre breff till Hennes K. M. så och aff Secreteraren Smaltzii berättelsse ähr migh status rerum der uthe nogsamb[t] kunnigh vorden. Hafver fördenskull uthan återvendo in publicis consultationibus migh på det högsta vinlagdt, att edhre rättmätige postulatis måtte skee tillfyllest.

Jagh finner alles vota derhän dirigerede, att Edher till sakernes uthförningh moste herifrån skee merckeligh assistenz, men så ähr till att beklaga, det vår stat nu så öfvermåttan oförmöghen och povre repræsenteres, och, det som värst ähr, crediten så förminskader, att, der Louys de Geer icke hade blefven persuaderad, till att öfverskrijfve de vexler, som nu till Edher sendes, hade ingen funnets i hela Sverige, som det ringeste hade velet eller kunnet præstere. Der och icke några media kunne opfinnes, att förskaffa mynt i landet, så blifver alt liggiandes, och nästan all esperance förtaghen till opvext.

Det vore till att önske, att, såsom I uthi så många åhr bortåt det gemene väsendet med edre berömmelige och högtpriselige consiliis hafve bijvistet och afflictissimis reipublicæ temporibus märckeligen consuleret, att I och snart kunde komma hitt heem till oss igen och edre salutare betenckiade, så uthi dette som andre förefallande ärenden, med edre colleger communicere.

Huru elleist sakerne här i fäderneslandet förevette, det varder Secretereren Smaltzius Edher omstendeligen berättandes. Ett moste

jagh intet förgäte, det jagh med edher yngste sohn, Herr Erik, någre resor uthi Upsala converseret hafver. Och, såsom han åhr optimi ingenii adolescens, gör dageligen vackre progressus, så vele I Edher hugna och visserligen försäkra, att alt det, som præclare och berömmeligt ähr, hafve I aff honom till att förventa.

Och emedan jagh min äldste sohn Johannem hafver consecreret krigsväsendet, och icke annat troor, än att han nu med arméerne der uthe skall vistas, begärer jagh ganska fliteligen, det I vele anamma honom uthi edher singular favor för vår ointerrupte och continuerlige venskap skull. Jagh förskyller det gärne igen uthi alle förefallande occasioner. Befaler *etc.*... Aff Stockholm den 14 Martii Anno 1636.

Eder förobligerede och parate tienere
Johan Skytte mp.

Original i Kungl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska samlingen. Vol. 18 (In folio).

---

101. (*Egenhändigt.*) **Edby gård den 10 Januari 1637.**

Nyårsönskan. S. har under sin resa till Småland på Edby anträffat Enkedrottningen, som meddelat honom bref bl. a. från Kurfursten af Sachsen, hvilka bref hon sökt att tillställa Regeringen, ehuru hennes bud icke funnit denna samlad. Kurfurstens skrifvelse syntes S. förtjäna ett skarpt svar. Om S:s i Tyskland aflidne sons lik.

Illustrissime D:ne Cancellarie, amice observandissime. Såsom jagh uthi dette nye åhret hafver stor orsak att önske Edher aff Gudh den aldrahögste mycken lycko continuerligh prosperitet och een stadigh lifzvälmågho, så kan jagh Edher tienstligen icke oförmält låte, att jagh, opå denne min företagne Smålendiske reso, hafver funnet Hennes M:t Eckiedrottningen her på Eedby gårdh för migh, accompanierendes Hennes M:t till Vijbyholm.

Och så hafver Hennes M:t ebland annet berettat migh, det H. M:tt hafver haft sin cantzlijskrijfvare för någre dagar sedhan uthi Stockholm med någre breff och extracter, som Churförsten aff Saxen hadhe H. M. tillskijcket, hvilcke H. M:tt Regeringen och Rådet ville egenom bemelte cantzlijskrifvere hafve offereret, och öfver dette begäre deres godhe betenckiande. Men, såsom han icke hade råket Regeringen tillsammans, hade han, uthan någon

oblatione literarum, dragit tilbakers igen; doch blifver samme cantzlijskrijfvare åter igen ditt med samme negocio afferdet.

H. M:tt har låtet migh samme skrijfvelse här läse, och, oansedt jagh mycket deruthi finner, som aff Edher, käre Herr Cantzler, för dette krafteligen åhr förlagdt och refuteret, och sielfve acterne contrarium betyga, lijkväll offendere migh desse orden uthi Churfurstens aff Saxen till H. M:tt breff öfvermåttan, som uthi sielfve originalet, på den 6:te raden, så lyde: Also mögen wir Ihrer Königl. W. dermassen unvernunft nimmer mehr zutrauen etc. Och såsom H. M. sådane ord mycket misshagede, sägiandes segh icke uthi en hastighet hafve gifvet på dem någon acht förr änn nu, så ville och H. M:tt tillbörligen derpå svara, när H. M:tt hade undfått Regeringens betenckiande. Meo judicio borde Churfösten bekomma een god skreftligh reprimande igen, doch stellandes dette som alt annat till eder godhe Herrers discretion och höghvijse betenckiande.

Till ett besluth åhr min tienstflitighe begäran, det Herr Rijckzcantzlern ville, propter veterem nostram amicitiam, låte migh vette, om något svar åhr kommet ifrån Feldtmarskalcken Herr Johan Baneer till Regeringen, och toucherer min sal. sohns Jahans lekamens affordran, emädan jagh uthur aviserne förmerckier, att Fältmarskalcken Her Wrangel hafver quitteret Frankfurth an der Oder, der liiket skall (efter sombliges berettelse) hafva leget. Elleist skrijfver migh fuller till Her Sten Bielke, att ordren åhr skedd och ranzonpennigarne efter dess begäran till fienden sende.

Vill härmedh *etc.*... Aff Eedby gårdh den 10 Januarii Anno 1637.

Och blifver Herr Rijckscantzlerns
obligerede tienere altijdh
Johan Skytte mp.

Original i Kungl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska samlingen. Vol. 18 (In folio).

---

102. Stockholm den 17 Juni 1637.

Inbjudning till Johan Skytte den yngre begrafning.

Välborne Her Rijkzcantzler. Eder åhr noghsampt vitterligit, hvadh förandringh, Gudh uthi förledhne åhr hafver behagat att

giöra medh min käre sohn, vällbornee Her Johan Skytte den yngre, Frijherre till Duder[h]off, Herre till Grönsiö och Skytteholm, Riddare och Öffverste för ett värffvat regemänte till foot, i dett han, varandes uthi ehn tapper och redeligh occasion till at defendera den staden Stargardt, åhr igiönom fijendens idkelige och strängie anträngiande illa blesserad, och sedan efter några dagars förlopp igiönom den timmelige döden utaff dätte lijffvet saligen affordret, hvars siäll Gudh evinnerligen hughne och kroppen medh alla christroghna ehn frögdefull upståndellsse förläna täckes.

Så aldenstundh min salighe son hafver nu således skolat fäderneslandett sin skyldighet betyga, och hans lijk uthur fijendens händer ifrån Tysklandh är hembracht, och inthet tiänligare vill vara, utan at det medh forderligste må komma till sitt hvijlorum, ty hafver jagh achtat opå nästkommande den 9 Julij dett uthi Upsala domkyrkio att låta nedersättia. Och är till den ende min vänlige begiäran, at Her Rijkzcantzleren ville bevijsa migh den gode vänskap och benägenhet, så och be[mäl]te min salighe sohns lijk den höge heder och ähra, att inställa sigh uthi Upsala på för[bemäl]de tijdh, och der förmedels sin præsentz at bepryda och hedre denne sorghfulle jordefärdh. Så den, som all annan Her Rijkzcantzlerens gode affection och benägenhet, vinläggier jagh migh altijdh giärna igen medh all tiänst och vänskap till att förskylla. Befallandes *etc.* .. Aff Stockholm den 17 Junii anno 1637.

Eder för een obligered och parat tienare
Johan Skytte mp.

---

103. (*Egenhändigt.*) **Jönköping den 4 Juni 1638.**

Begär A. O:s medverkan till att söka åstadkomma utgifvandet af en svensk kyrkohistoria, till hvilket arbetes utförande föreslås pastorn i Jönköping Johan Baazius. Om hans lön och qvalifikationer.

Välborne Herr Rikzcantzler, besynnerlige godhe venn. Såsom jagh veet och förfaret hafver, att I altijdh gärne och med största flijt det procurere, som in politicis lender till vårt käre fädernesslands avancement, så tvifler jagh ingalunde, att I ju och detsamme åstunde in ecclesiasticis.

I hafve, käre Herr Cantzler, altijdh varet med migh deruthinnan öfverens, att våre historier, som det värdzlige regement

touchere, måtte till dette konungarijkets heder och respect komme uthi dagzliuset, hvarföre gör jagh migh den visse förhoppningh, att I och så myket mehre skulle önske, att våre ecclesiastique historier, serdeles ifrån den tijdhen, att påfvedömet togh en ende, måtte blifve beskrefne rätteligen och ex certis fundamentis. Derpå hafver jagh lenge uthi mitt sinne arbetat, och för edher tilkommelse till fäderneslandet hoss den Konungzlige Regeringen förarbetet, att hon hafver för dette anmodet dåvarande Biskop i Strengnäs*), att han ville tagha sig det omaket på, men som jagh förnimmer, så hafver han segh för sin ålderdom excuseret.

Nu vore dett för posteriteten een obotelígh skada, om sådane historier icke skulle produceres, i synnerhet mädan ännu monge lefve, som icke allenest veete, hvadh uthi de förre tijdher in religionis negocio passeret åhr, uthan och sielfve sakerne trachteret. Hafver fördenskull ärendet hoss migh lenge ventileret, och befunnet ved denne tijdh ingen bequemligare vara det värket att förrätta än som Magistrum Bazium, Pastorem Jenecopensem, så för den förfarenheten skull, som han han hafver uthi sådane saker som och för den niitelskan, som han drager, att sanningen må framkomma.

Honom hafver jagh dertill öfvertalet, efter som I hafve aff hans eget bifogade breff till Edher vidare till att see**). Jagh hafver giordt honom hopp, att han egenom edher, tanquam Regni Cancellarii, favorem, skall kunne blifve mechtigh de handlinger, som in Archivo förvares; vill och sielff göre honom godh anledningh, hvarest han och på åthskillige orter skall bekomma ståteligh underrettelse så om ett som annet.

Och såsom jagh uthan jactantia kan sägie, att, der vij icke oss derom vinleggie, så skall tilläventyrs ingen låte sigh derom vårda, så förmoder jagh visserligen, att I hertill åhren benägne, och migh per literas, eller och (der occupationes så store åhre) munteligen, berätte min sohn Benedicto, hvad eder meningh herom vara kan, derefter jagh migh vill regulere, och sedhan vidare med Magistro Bazio, huru värcket skall drijfvas, aftala. Man hafver och icke till att befahra, att han pro suo labore skall stort och öfvermåtten begiäre, uthan varder sigh fuller låte åtnöijandes medh een kircketigende om hundrade tunnor spannemåhl och etthundradhe rijkzdaler åhrligen. Mindre kan det intet vare. Vill

*) Laurentius Paulinus.

**) Se Baazii bref till A. O. af samma datum som Skyttes (i Oxenstiernska samlingen).

man något addere, reputabitur pro lucro, och serdeles derföre att honom hans officia hactenus patriæ præstita till en god deel hafve varet damnosa, och han der bredevedh varet så episcopali gravitate som paupertate oppressus. Går nu dette vårt opsåt fort, så demerere I multorum benevolentiam, och posteritas hafver orsak att berömme Edher.

Ett måste jagh och påminna, att bemelte Magister Bazius vill helt och hållet leggia segh på samma arbete, och, så lenge det påstår, qvittere sine predikninger och icke åstunde något annet embete, intill dess att han sin intention och vårt desiderio hafver giordt fyllest. Begärer, käre Herr Cantzler, att I min dristigheet pardonnera. Befalendes *etc.*... Aff Jeneköpingh den 4 Junii Anno 1638.

Och blifver Rijckscantzlerns trogne
vänn och obligerede tienere altijdh
Johan Skytte mp.

Magistro Bazio till berömmelse moste jagh och dette förmähle, att han och allaredo mycket samblet hafver, som till denne materiens utförande synes desideres. Isynnerheet veet han, hvad uthi den Liturgiske tijdhen och elleist passeret ähr. Hoss honom hafver jagh och funnet denne copie aff Cardinalis Hosii et Episcopi Warmiensis breff till salighe Grefve Peder Brahe, och hafver denne Hosius varet medh in Consilio Tridentino, som historierne och hans egne in folio utgångne opera utvijse, uthaff hvilcke denne inlagde copie ähr ordh ifrån ordh skrefven *).

Original i Kungl. Biblioteket i Stockholm. Rålambska samlingen. Vol. 18 (In folio).

---

104. Jönköping den 30 Juni 1638.

Om en i Göta hofrätt anhängiggjord rättstvist mellan borgare i Hamburg och skeppsredare i Göteborg rörande bodmeripenningar, hvilken tvist A. O. begärt skulle bringas till slut.

Vällborne herre, Herr Rijkzcantzler. Näst *etc.*... såsom H. Rijkzcantzlerens till migh [afgångne] skrifvellsse af den 15 hujus, ähr migh inhendigat, och thenne Kongel. Rätt thesslijkest till att

*) Denna bilaga, Kardinal Hosii bref till Grefve Brahe den äldre, dat. Romæ VIII Januarii MDLXXV, finnes i behåll, inbunden jämte ofvanstående bref.

läsa præsenterat vordit, innehållandes dett jagh till een beforderligh ändskap förhiellpa ville den tvist, som här i Rätten ähr giordt anhengigh några Göthe- sampt Hamborger toucherende, hvillken förmedelst ett uthi Hispanien uthgiffvit bodmerijbreff förorsackat och opkommin ähr, alltså ähr jagh alltijdh parat och affectioneradt Herr Rijkzcantzlerens för be[mäl]te Hamborger recommendation, så mycket thet någhon tijdh skee kan, medh flijt att fullgöra och effterkomma.

Belangande Jacob von Portens skrifvellsse till Herr Rijkzcantzleren, deruthi han sigh beklagar, att, fast än deeres saak och prætension består på liqvide obligationer och bara*) förstreckte penningar, ähr fremmande, och genom många promotorial och förskriffter hijt in i landet till een forderligh endskap recommenderat vordhen, så skulle sådant lijkväll inthet vara taghit i någon consideration, uthan dem till stoor skada och omkostnadt saken vara i heele sex åhr uppehållen och protraherat, så kan jagh icke förbijgå, medh mindre korteligen Hoffretten till justam defensionem och excuse derpå excipera, att hvadh then liquide obligationen och bara försträckte penninger vedkommer, som the theras action fundera uppå, så ähr thet fulle så beskaffat, att een obligation eller bodmerijbreff på några tusend ducater ähr af redernes skeppare uthgiffvin, men deremoot invende the nu exceptionem non numeratæ pecuniæ, föregiffvandes skeppet vara uthan penningar lööögiffvit, och alltså bodmerijbreffvet cum conditione uthgiffvit. Rederne haffva och så tillbudit sigh villia bodmerijpenningar betala, så frampt thet medh qvittobreff bevijses kan, att penningerne ähre then Spaniske cronan lefvererede vordne.

Nu haffva the i Hamborgh thet härtill icke kunnat bevijsa, uthan stödia sigh blott och alleenast vidh deeras bodemeriet (!) sampt några Spaniske attestationer öffver några vittnesförhör, som vittnat hafve sigh haffva seedt penningarne vara till then Spaniske cronan lefvererade, hvillke attestationer ähre suspecte, dubieuse och icke af det värde, att man dertill någhon troo kan stella; jemväll och beropa sigh på den eedh, dhe svoret haffva, att det ähre deeres egne penninger, som för skeppet skulle uthi Hispanien uthlagde vara, och vele icke eens veta af exceptione non numeratæ pecuniæ. Häruthaff, såsom och af medhföllliande then Kongel. Rättz opskoffzdom**) och dertill opdragne skääl, ähr

*) Jämför tyska ordet »baar».

**) Denna bilaga finnes i behåll och har till öfverskrift: »Uthi den tvistige ifrån Göteborgs rådhuus appellerade saak emellan redarnes aff skepet

notorium, samma obligation och deeras derpå [ägande] prætension icke vara så richtigt och liquide, som the Hamborger i theres sinne arbitrere och meene.

Hvadh elliest then långa rättegångzprocessen toucherer, som uthi 6 åhrs tijdh vidh pass dureret haffver, så är dett fulle uthi sanningh, att saken fast lenge haffver hengdt i Rätten, hvar till the Hamborgers fullmechtighe, sampt Magistraten i Göteborgh haffve gifvit orsaak, der hon ifrån 1632 till 1637, då hon först här i Rätten bleff anhengigh giord och till action tillåten, varit oppehållen, hvillken dilation såleedes förorsakadt åhr:

Att åhr 1632 in Julio androgz först denne saak i Göteborgh, och bleff såleedes afdömbdt, att the i Hamborgh innan fem månaders tijdh dereffter skole framleggia ett qvittobreff och bevijs, bodmerijpenningarne vara till then Spaniske Cammaren lefvererede, hvillket theres fullmechtigh inthet effterkom, uthan desererade sacken till åhr 1634 in Januario, då åther theres uthskickade comparerede, och, effter han inge qvittobreff, uthan några Spaniske attestationer föredrager om penningers lefvereringh, bleff Magistraten i Göteborgh vidh deeras första interlocutoria, hvar emoot han då strax appellerade och samma åhr 1634 androgh sacken i Stokholms Hoffrett, där hon stilla lågh till åhr 1635 then 5 Maij, då hon hijt bleff remitterat och in Octob. däreffter för denne Kongel. Rätt præsenterat vorden. Och effter denne Rätt befan sacken icke vara ännu definitive afdömbt i Göteborgh, hvarföre bleff sacken dijt remitterat till endtligh dom, till hvillken Magistraten där sammastädes (effter åhtskillighe af denne Rätt till them uthgångne promotorial och befallningar) icke skrijda ville, uthan henne för the Hamborgers uthskickades insufficient[e] fullmacht, som eghen försumellse och dilation differerade in till 1637 in Januario,

S:t Jakob i Göteborgh, der Skeparen Berendt Joenson Boer var skepare uppå, fullmechtige M. Israelem Noræum, kärande på then ena, och Edvard Ferbern samt Ferdinandi Feustz, borgares i Hamborgh, fullmechtige Hendrich von Bühren b:dh, på then andra sijdhan svarande, angående ett bodmeribreff till 4000 ducater, som be:te skepare uthi Hispanien uthgiffvit haffver, åhr thetta then Kongl. Rätz öffver Götharijket upskoffsdoom, affsagd i Jöneköping then 26 Juni 1638». — Slutet af domen lyder: — — — »Och på dhet parterna icke må framdeles förebära och invända them vara för kortt tijd efterlåthet, thette affskeedh att kunna effterkomma, så giffves them härmedh dagh till then 1 Juni nästkommende 1639, då the sigh åter i den Kongl. Rätt inställa skole och alt thetta, som öfvenbe[mäl]t är, fullgöra, sedan affbijdandes, hvadh vijdare häruthinnan affhandlat varder. Och thetta alt medh rätta. Actum ut supra».

Domen åtföljes af ett löst blad med öfverskrift: Rationes vore thesse contra Hendrich vonn Bühren — — —. Contra Israelum Noræum. — — —

då föregående Hoffrettens mandatorial vidh 1000 rigzdaler straff tillgörande, hvar the sacken icke definitive afdömma ville, vardt af Magistraten i saken definitive dömbdt, af Rederne sedhan hijt appelleradt och in Majo be[mäl]te åhr 1637 fuller till action optagen. Men heela den sommarsession haffva parterne alleenest medh nöijachtighe fullmachters och cautioners stellande förbijbracht och vell in till dato blefvit in præparatorijs, hvar Hoffretten per sententiam icke hadhe them sådana olaga procedurer afskurit. Vardt alltså hufvudsaakzens action inthet för åhn vidh höstsessionens endhe i samma åhr 1637 ändat och concluderat. Och hvadh uthi denne session till sacken giordt ähr, dett haffver Herren Rijkzcantzleren af här inlagde dom och skääl till att förnimma.

Åhr alltså denna Rätt alldeeles excuserat, och icke vållande till saakzens långa opskoff och dilation. Så, emedhan denne saak är fremmande och till eventyrs, der Rederne skulle framdeeles succumbera, dett ännu in dubio ähr, vore thet them såsom Sveriges inbyggiare een merckeligh stoor skadha och ther emoot the Hamborger, som medh the Spanier correspondere, een stoor fördeel, ähr desslijkest i Hispanien tijmat och förorsackadt; ty ähr Hoffretten uthi tviffell, hvadh han heruthinnan, sedhan denne deeres interlocutoria kan bliffva effterkommin och fullgiordt, decernera och endtlighen sluta skall. Och inthet annat är sinnat än achtar att sökia recours och underdånigh förfrågan hoos H:es K. M:tt, vår allernådigste uthkorade Drottningh, för åhn någhon endtligh dom bliffver afsagdt, hvartill Herren Rijkzcantzleren tecktes sin assistentz och godha rådh thenne Kongel. Rätt communicere och meddeela, och vidh förefallande occasion hoos then höghloflige Regeringh thenne theras relation och förfrågan andraga, thet jagh och thenne Rätt medh all tillbörligh tienst skole veta till att afftiena, den stundh vij leffve. Hvar och Herren Rijkzcantzeleren någon vijdare her om relation desidererer, så kan Herren dedh af Secretario Lars Bohm, som thetta breff insinuerer, sådant medh meera förnimma. Och befaller *etc.*... Aff Jöneköpingh den 30 Junii åhr 1638.

Och blifver Rickzcantzlerens obligerede vän och tienare
Johan Skytte mp.

---

105. Narva den 25 Juli 1639.

Underrättar om sin ankomst till Reval och Narva. Årnar sig därifrån till Duderhof och vill sedan återvända genom Finland. Landets och fästningarnes tillstånd. Förskräckelse i Riga för ett fiendtligt angrepp. Rekommenderar Nils Assarsson till erhållande af godt svar på en hans ansökan.

Välborne Her Rijkzcantzler, min ähradhe herre och synnerlige godhe vän. Såsom jagh om Her Rijkzcantzelerens godhe och vählmeente affection emot migh och dee mine ähr nogsampt försäkradt, hvaruthinnan jagh inthet tviflar, han ju varder däruthinnan continuerandes, så kan jagh härmedh eij underlåtha honom att förständiga, migh vara förmedelst een önskeligh vinn arriverat till Räffvel den 16 dito, hvar ifrån jagh öffver land togh min reesa hijt till Narffven, där jagh i dagh ankommen ähr, och ährnar migh medh första begiffva här ifrån till Duder[h]off uthi Ingermannelandh, där jagh med snarest, som skee kan, vill mine ährender förrätta, och sädan igenom Finlandh min reesa tillbaka taga.

Och finner jagh här landzens stat, så sielffva landet medh dess inbyggiare som elliest befästningerne, i synnerheet här i Narffven, beroo uthi godhe terminis. Allenest att een stoor skreck, för det tumult, som sigh haffver hörtz yppas vedh Rijga landzens inbyggiare påkommen ähr, att jagh medh förundran haffver hördt och seedt, i det dee haffva sine saker alt i städerne låthit införa, lijka som vore ett tusend man, 3 eller 4 infalne. Om dess afflopp tviflar jagh inthet, att Generalgouverneuren ju haffver till Sverige omständeligen aviseret.

Och bland andre haffver jagh ock talat medh Gouverneuren välborne Nils Assersson, hvilken haffver förtäldt, huru som han haffver uthi sahl. Hertigh Jahans tijdh och alt sädan hafft een förlähning i Sverige, såsom ett beneficium för sin gamble tiänst, och aldrigh honom i hans beställning bliffvit affrächnadt förr än i åhr, hvarföre och, emädan han sin egen tiänare till Svärige affärder, att i underdånigheet hoos Hennes Kongl. Maij:tt så därom som om annat sökia, ähr derföre hans godhe tillförsicht till Her Rijkzcantzeleren, som jagh det medh mehra begärar, att han teckes, såsom een gammall cavallier, vara honom häruthinnan favorable och bevijsa honom all gunstigh affection och benägenheet, anseendes dee H. K. Maij:tt och Sveriges crono godhe tiänster, som han giordt haffver och änn här effter tänker till att göra

(elliest åhr han här uthi provincien uthi stort arbete och besvåhr, att han åhr bådhe landzhöfdinge och slotzhopman på Narffven, som ock moste ett vakande öga bära på dee andre befästningerne, uthi hans landzhöfdingedöme belägna) och honom till det bästa [vara] beforderligh, att han motte bliffva, så det som elliest, hvadh han opå sin hustrus vägner haffver att fodra, mechtigh, inthet tviflandes, att han ju varder sådant hoos Her Rijkzcantzeleren afftiänandes, som jagh ock därtill vill finnas villigh. Detta haffver jagh eij kunnat underlåtha Her Rijkzcantzeleren att förständiga. Befahlandes *etc.*... Aff Narffven den 25 Julij 1639.

Och blifver Rijkzcantzlerens tienstvillige altiidh
Johan Skytte mp.

Anteckning: Præs. Vesterås den 7 Sept. Anno 1639.

---

106. (*Egenhändigt.*) **Grönsö den 3 Oktober 1639.**

Underrättar om sin återkomst till fäderneslandet. Trots S:s bemödande att så fort som möjligt inställa sig i Jönköping, har han af motvind fördröjts. Andra hinder hafver sedan uppehållit honom, hvarföre han velat begagna tiden att inspektera Upsala akademi. Helsningar från sonen Erik. Hoppas snart få afgifva muntlig berättelse om resan. Medsänder tvenne lifländska bref. Välönskningar.

Välborne Herr Rijkzcantzler, besynnerlige godhe vänn. Såsom jagh högeligen önsker, att Gudh den aldrahögste ville erhålle Edher lenge och väl till vårt käre fädernäslandz bäste vedh godh helso och liifzvellmågho, så hafver jagh vedh dette tillfället icke underlåte kunet, så om Edher närvarende tilståndh att förfare, som om min heemkomst att notificere. Hafver stor orsak att tacke Gudh den aldrahögste, som min rese hafver giordt lyckosam och hulpet migh heem till fädernäslandet igen med välförrettade saker, hvilke sakers expedition edhert recommendationsbreff, migh till Generalen Her Bengt Oxenstierna uthi Jeneköpingh meddelt, myket hafver faciliteret, så att jagh befinner migh der för vara Edher till all tienist förobligeret.

Och ehuru väll jagh (sedhan Commissorialrätten var absolveret och till enda kommen medh Augusti månads utgång) per posta anstelte min rese till Nyen, dädan per Nöteburgensem districtum, Careliam, Tavasthiam, skyndandes migh maximis itineri-

bus till Åboo, alt till den ende att jagh, secundo vento, hade kunet tempestive komma till Sverighe, att biviste den Konungzlige Hofrätten uthi Jeneköpingh, men så hafver mootvädret mitt opsåt således så uthi Finske som Ålendska skären retarderet, att jagh intet förr än i förgåår ähr hiit till min gård Grönsöö arriveret.

Jagh skulle och nu fuller straxt begifve migh på resan igen neder åth landet, hvar jagh icke in hac mea tam gravi senecta behöfde någon tiidh att recolligere mine vires, som så uthaff den långe och mödosamme rese som uthaff ett litet accidente i min foot något ähre debiliterede. Fruchter och dessföruthan, att, sedhan som så månge vekur allarede ähre uthi denne höstsession förlupne, och jagh icke så hastigt för öfvenbemelte orsaker kan continuere min resa, att jagh då komer förseent. Men icke deste mindre, hvar så vore, att jagh denne gången icke kome till Jeneköpingh, skall min tiidh till fädernäslandsens tienist blifve emploijeret, i det att jagh (efter det aftaal, som jagh för få dagar sedhen giorde med Ärckiebispen) begifver migh emoot endan på denne månaden till Upsala, der om Academiesaken att bestella, serdeles att biviste det examen studiosorum, som då hafves förhender. Jagh fann dersammastädes edher sohn Her Erik vedh godh helsa och literis strenue invigilantem, den och Edher lätt tilbiude sin sohnlige och hörsame tienist.

Achtade och fuller vara tienligit, att avisere Edher vidhlöfteligen om de provinciers, som jagh ähr egenomdragen, statu, men efter sådant, när Gudh foghar oss tillsamens, beqvemligere kan skee, vill jagh der med göre opskoff, sendandes Edher allenest desse tvenne copier aff Superintendentens Samsonij så och Johannis Ulrici migh tillskrefne breff*), att I deres judicia de præsenti

---

*) Bilagorna hafva följande lydelse:

Bil. 1. Extractschreibens Herrn Ulrici von Riga (efter en samtida illa gjord afskrift).

Sonst den statum dieses landes betreffend werden E. G. zu Revall woll verstanden haben, dass sich unvermuthlicher weise ein volk hie an den Kokenhusischen grentzen funden, so in Preussen in des Keysers nahmen geworben und in Liefland einen einfall thun wollen. Ist warlich anders nicht zu vermuhten gewesen, denn dass connivente Rege Poloniæ solches geschehen und jedoch so dessimulanter und verdeckt, dass weder der Churfürst, wie man aus denen hernach gefundenen brieffen eingenommen, seinen nahmen nicht gebrauchen wissen wollen, ob er woll der uhrheber und beforderer des gantzen werckes ist, wie E. W. G. auss dem einschluss vernehmen werden. Es hat aber auch diess volck nicht öffentlich und hauffweise, sondern bey wenigen parteyen ohne wehr und waffen durch Lettowen und Curland biss an

Livoniæ statu måghe deste bättre förnimma, ehuru väll jagh kan besinna, att I dette föruthan mehre vette, än jagh kan skrijfva.

---

die Liefländische reise [ɔ: grenze], auch mehrentheils unbewehrt, sich zusammen thun müssen, damit die status M. Duc. Lithu[aniæ] es nicht mercken könten. Hette nun diess volck einen sammelplatz in Littowen nehmen dürffen, da sie samptt denen, so in Littowen heimlich geworben, zusammenstossen, das volck armieren und so übergeben können. Nach so gestalten sachen der præsidien im lande hette ein gross unglück übers land mögen gefürt werden, denn die Liefländer ihnen gewiss in eil, wenn sie nur einen oder den andern post einbekommen, zufallen, auch allerley lossgesindlein sich zu ihnen samblen, der Churfürst aus Preussen subsidiarien senden, entlich wenn einer guter success, ehe wir fertig worden, erfolgt, der König in Polen die hand woll mit in st... gewenen (!?) und dass Reich zu schwechung der inducien unter diesen und jenen schein auffmuntern und bewegen werden, wie unterm schein des Demetrij und Saudomirischen woiwoden der Muscovitische krieg astantibus induciis a Rege et Rep. aufgenommen worden, aber es hat Gott dem ducem, Obrist Both, mit blindheit und unverstand geschlagen, dass er angefangen in diesem land uberzufallen, zu morden und rauben, sich auch theils hie zu lagern, ehe sein volck armiret und seine macht in etwan stercker worden. Doch hat Gott rath und mittel geben, dass man von hinnen aussgeschickt und die auff dieser seiten gewesen, angegriffen und geschlagen worden, darauff die andern auff jener seiten verjaget, also dass man von keinem dergleichen vollck nicht mehr weiss. Der Churfürst hat keinen succurs wegen unser armee, so in Schlesien eindringt, schicken können. Fürst Radziwill hat sich entschüldiget, dass er von dergleichen dingen nicht wisse und, nachdem die völcker zertrennet, testiret, dass der König und die Respublica dran unschüldig und sich offeriret de cetero daran zu seyn, ne simili ausu hostile quid fiat. Ich halte es auch gentzlich dafür, dass es für diessmahl keinen gefahr habe, und dass auf requisition des Reichs dem König zu Pohlen von den Stenden woll ein neherstück (?) werde gesetzet werden. Nobis sit hæc cautio, dass wir entweder die vielen häuser, da sich ein feind nesteln kan, bauen und fortificiren oder demoliren. Itzo hats sehr schlecht gestanden. Sie hetten Kokenhusen und die Ewstische schantze bald zu ihr gewalt bringen mügen, dass weren invitamenta rumpendarum insidiarum [ɔ: induciarum?] gewesen, aber Gott hats aus gnaden durch diese kleine sach im anfang gross zu æstimirende niederlage verhindert. Sonsten stehts im lande noch nach dem alten, ohn dass die revision des vergangenen herbstes grose beschwerung bringt, weiln es fast hoch mit den haken kompt, und nicht müglich ist, dass der grundherr, wenn er von den bauren das seinige misset, die rossdienste leisten und sich und die seinigen erhalten oder der baur, wenn er der ober- und unterherrschaft dass seinige entrichten soll, dass leben seyn und der seinigen erhalten müge, dahero es auch geschicht dass der paursman den krieg begehrt, und wenn sich nur ein klein wird erheben, der ergste feind seines H[errn] ist, wie sich bey dieser wesend vielfeltig erwiesen. Doch höret diese sache an den H. Obrist-Commendanten, principaliter aber an die hochlöbliche Regierung.

Mit den gerichten ist es noch in dem stande, wie es E. W. G. geordnet, und wird noch täglich daran gearbeitet zu perfection zu kommen. Im Hofgericht wehr unes nöthig eine interpretation und erklärung der Werbischen

Och såsom jagh detta allenast hafver skolet notificere till att declarere min skyldighet, så begärer jagh ganska tienstligen, det I migh icke förtenckie, att jagh Edher nu så åhr vorden molest med dene min skrijfvelse, önskandes, att Gudh ville hålle hand öfver Edher och förlähne sitt (!) kraftige styrckie, att I edhre åmbetes besvär måghe medh tolamodh superere, och blifva vedh een höghönskeligh lifzvällmågho till några åhr. Hastigt aff Grönsöön den 3 Octobris anno 1639.

Och blifver Rijkzcantzleren till all redebogen tienist obligeret
Johan Skytte mp.

Rijkzcantzleren ville och vara obesväred att hälsa sin käre husfru på min och min käre hustrus vägne.

Anteckning: Præs. Tidön den 5 Octobris Anno 1639.

---

107. (*Egenhändigt.*) **Grönsö den 15 November 1639.**

Från A. O. mottaget bref. Om S:s inspektionsresa till akademien i Upsala. Berömmer framstegen. Erik Oxenstierna. S:s nöje af att bevista undervisningen. Intercessionsbref för en fältråntmästareenka.

Välborne käre Rijkzcantzler, besynnerlige godhe venn. Eder vänlige skrijfvelse aff den 6 Oct. nästförleden hafver jagh för dette

---

resolution in denen articuln, so die hochlöbliche Regierung anstössig sein, auch eine richtige resolution auf viel proponirte quæstiones. Wenn die verhanden, solte darnach gelebet werden. So lang sie aber nit folgen, muss [man] den buchstaben der resolution und voriger praxi folgen.

* * *

Bil. 2. Extractum literarum Magistri Samsonii.

Illustris et generose Domine, Domine clementissime. Gratum mihi fuit auditu, quod Illust:s V:ra salva et incolumis in Ingriam advenerit. Ego adhuc per Dei gratiam recte valeo, et, quidquid Deus humeris meis imposuit bajulo in officio superintendentiæ, præsto quod debeo. Nuper Dorpatum ad consistorium fui profectus, in quo multa vidi et observavi, quæ literis tuto mandari haud possunt. Reliqua, quæ ad me respectu superintendentiæ pertinent, fideliter, ut spero, exsequor. Rigæ in officiis meis demandatis talem me præbeo, qualem quisque exoptat. Hinc omnium recte sentientium favor ad me inclinat. In Academia Dorpatensi jam lites antiquæ sunt compositæ. Utinam non recrudescant.

undfått. Hafver högh orsak Rijkzcantzleren att betacke, som migh på min förre skrijfvelse hafver täckts så omstendeligen svara. Frögder migh öfver måtton, det den gode Gudhen hafver honom låtet koma till ett bättre vällmågos styrckie, önskandes, att sådant måtte till månge åhr continueres. Elleist hafver jagh så efter Rijkzcantzlerens avertissement som min skyldigheet varet i Upsala Academi, der sakerne granneligen skärskodat och icke allenest examinibus publicis med Erkiebispen, procancellario, dagh från dagh bivistet, så förr som efter middagen, uthan de förnembligaste exorbitantier noteret, och, så vidt mögeligit hafver varet, dem vinlagdt migh att affskaffa, efter som acta, der passerede, skole uthvijse. Jagh vill förmode, att hvad som förelupet åhr, skall icke afgåå uthan den blomstrande ungdomens merkelige frucht och tillväxt.

Moste bekenne, att, när jagh Academiens tillstånd, som var för trettiye och fyre åhr sedhan, då jagh efter s. Konungh Carls den niyondes nådighe befalningh dersamastädes visiterede, med närvarande tiidz lägenheet comparerer, finner jagh uthi alle saker een stor inegalitet, så att man hafver orsak att tacka Gudh för den felicitet, hon nu sitter uthi, hvilken och näst Gudz biståndh förhopligen kan erhålles, så frampt man utroter denne meningen: professores vara dominos Academiæ, och Academien vara professorum eghen. Om hvilket alt jagh vedh vår sammankomst skall vetta Riikzcantzleren vidhlöfteligen att referere.

Riikzcantzlerens sohn, Her Erik, gör sitt devoir uthi alle måtto, efter som jagh sielf det enkannerligen förnumet hafver. Försäkrer Herr Rijkzcantzleren, att såsom alle pietatis, eruditionis et admirandæ cujusdem humanitatis specimina et documenta nu uthi honom merkeligen lysa, att de och der hän utbriste skole, att han blifver så framdeles patriæ fulcimento som Edher uthi edher angående ålder till hugnan och önskeligit soulagement.

Ett kan jagh till ett beslut icke förhålla, att jagh så när uthi fyratiye åhrs förlopp, sedhan jagh relinquerede exercitia Academica, icke hafver funet så godh lägenheet att påminna migh variarum artium et facultatum adyta, än som nu dene gången, hvilket migh uthi denne min ålder mycket hafver recreeret. Befalendes *etc.*... Aff Grönsöö hus och öö den 15 Novembris anno 1639.

Och blifver Rijkzcantzlerens förobligerede tienare
Johan Skytte mp.

Käre Herr Rijkzcantzler. Fordom Feltrantemesterens Valerian Jörensons efterlefverska och brefvijserske, som nu komer ifrån Narfven, begärer, det jagh vill intercedere för henne, serdeles att Edher täcktes ihugkomme det gunstige löfte, som I giorde henne uthi saligh K. M:tz liifztiidh att vela förhielpa henne, det hon sin salighe mans tienist uthi något åthniuta skulle, när hon Edher derom ödmiukeligen besökte. Förmoder fördenskull, såsom och venligen begärer, det Rijkzcantzleren låter henne denne min recommendation till godhe niutha, och ähr henne uthi hennes anfordringh favorabel.

Anteckning: Praesent. Köping den 3 December 1639.

---

108. Grönsö den 14 Juni 1640.

Inbjudning till S:s svägerskas, Vendla Näfs, och hans sonsons, Carl Skyttes, begrafning.

Välborne Her Richscantzler, besynnerlige gode vän. Såsom jagh önskar, att Gudh dhen aldrahögste ville honom och hans kärkombne vårdnadh altidh erhålla vedh een continuerligh lijfzvhälmågo och eett gått vhälståndh, offererendes min parate och villige tienst i alle motto, så kan ock Richscantzleren icke vara ovetterligit, huru högstbe:tc hans gudomelige Maij:tt hafver för någon tidh seden behagett egenom dhen timelighe döden att kalla m. k. hustrus syster, dhen edle och velborne Fru Wendela Näffve till Marby, Södermhåla och Uthöön, ifrån denne svijkfulle verlden till sigh uthi den evige glädien, hvars siähl Gudh evinnerligen frögde, och giffve henne medh alle christrogne een frögdefull upståndellsse. Och såsom nu inthett tiänligere ähr, ähn att m. k. svägerskas lijk medh dett första motte komma till sitt hvijlorum, hvarföre hafver jagh achtatt nu nestkomande den 15 Julij uthi Bonde-Arnöö sochn att låta dett sampt min salige sohnesohns, Carll Skyttes (som och för någon tidh seden här ähr i Herranom affsombnader), lijk dersammestedes nedersetties. Begärer derföre flijtvenligen, det Richzcantzleren ville bevijsa deres lijk den höge åhro och mig dhen gode benägenheett att innstella sigh på min gårdh Grönssöön till föresch:ne tidh, der medh sin persohns nähr-

varelsse att hedra samme jordefärdh. Tillbiuder migh deremot igen uthi alle occasioner att bevijsa Rijchscantzleren all redebogen tienst och alt gott. Befalendes *etc*.... Aff Grönssöö huus och öö, den 14 Junij anno 1640.

Och blifver Her Rikzcantzlerens tienstvillighe
Johan Skytte mp.

---

104. Grönsö den 20 Juli 1642.

Inbjudning till S:s dotters, Heldina Skyttes, och dotterdotters, Hellevy Kyles, begrafningsakt, utsatt att försiggå i Upsala domkyrka den 24 Augusti.

Höghvälborne Her Richscantzler, besynnerlig gode vänn. Näst all lyckelig och begiärlig vhälmoges önskan, sampt min bereedvillige tienstz tilbiudelsse, förhåller jagh Richscantzelern sårgeligen icke, huruledes Gudh den aldrahögste hafver behagadt (som honom uthan tvifvels icke ovitterligit ähr) af sin gudomelige försyn, egenom dhen timelige döden, för någon tidh seden fordra uthaf denne jämmerdalen till dee himmelske bohninger min k. dåtter så ock dåtterdåtter, dhee velborne och nu mheer salige jungfruer Helldina Skytte, Frijherredåtter till Duderoff, och Hillevij Kyle till Frötuna, hvilkas siählar hans gudomelige Maij:tt evinnerligen hugne, förlhänandes kråpparne på dhen yttersta dagen een frögdefull upståndelsse. Så emedan inthet tiänligere ähr, ähn att dee medh första till deeres hvijlorum måtte befordrade varda, hvarföre hafver jagh dertill berammadt den 24 augusti nästkomande, och fördenskulldh tienstflijteligen begärer, det Richzcantzeleren ville bevijsa mig den synnerlige tilbenägenheet och affection och dee salige lijken den yttersta och höge ähra att vara dem fölgachtige till deres lägerstadh i Ubsala domkyrkia, så ock efter förrettede begrafningzceremonier blifve min kärkombne gäst, och sig behaga låta det tractament, som köke och källare efter tidz lägenheet då kune förmhå och tillåta. Richzcantzeleren ville der emot försäkra sigh, att, såsom jagh denne hans gode villie högt skall skatta och värdera, så skall och inthet vara mig kärkåmbnare och behageligare, ähn uthi alle tillfällen så kuna förhålla migh, att jag låter påskijna, det jag ähr förbunden och obligeret, till alt det, som kan lända

honom och dee honom kähre ähre till respect, ähra, tienst och synnerligit behagh.

Befalendes *etc.*... Aff Grönssöö hus och öö den 20 Julij 1642.

Rijkzcantzlerens obligerede tienare
Johan Skytte mp.

PFALZGREFVEN

JOHANN CASIMIRS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA.

1. (*Egenhändigt.*) **Hamburg den 21 Mars 161**

Åberopar ett föregående meddelande om orsaken, hvarför Pfalzgrefven ej enligt löfte tillskrifvit Konungen. Inberättar, hvad han erfarit i Danmark och Holstein. Nyheter från Sachsen, Braunschweig, Brandenburg och Neuburg. Sänder bref att framlämnas till Konungen, hvarvid begäres A. O:s rekommendation. Önskar underrättelser om Ryssland och lofvar att på bästa sätt söka utföra ett hemligt uppdrag. Rykten om flera städers inträde i Unionen och om tillståndet i Bremen. Begär, att de sända nyheterna måtte meddelas Enkedrottningen.

Wolgeborner Herr, besonders lieber freundt. Demselben seyen mein fr. gruss auch alles guts zuvor. Demnach verhoffe ich, es werde der Herr Canzler von Coppenhagen auss durch den von Ihrer M. zu Schweden mir zugeordneten currier in schrifften vernommen haben, was ursachen Ihrer M. dem König gethaner versprechung nach ich nicht geschrieben, undt also dieselbe gebührender massen berichtet sindt.

Dem aber binn ich so wohl in dem reich Dennemarck als auch zu Hadersleven bey Ihrer K. Würden selbsten undt dero Räthen, desgleichen zu Gottorf, alda ich beygefügte avisen*) erlangt, mit underschiedtlichen leutten ins gesprech kommen, wieder meinen willen aber nichts gründtliches erfahren können, allein das mann darfür halten will, es solle denen von Lübeck nunmehr der trafficq im Reich Dennemarck verbotten sein.

Mann hatt auch zwar von der Sächsischen Ständt verbundt, welcher wieder die stätt solte angesehen sein, mummelen wollen, aber nichts gründtliches. Für gewiss aber helt mann es, das der Herzog von Braunschweig (welcher mitt seiner statt noch nicht allerdings wohl stehet) desgleichen die Herzogen von Lünenburg-Zellischen in die löbliche Union getretten. Halte darfür, es werden sich nechstgessesene auch mitt der zeit herbey thun.

---

*) Bilagorna saknas.

So viel ich von Herzog Johann Adolfs Ld. vernommen, soll mann sich zwar bemühet haben, Chur-Sachsen undt Brandenburgs Lbd. zu vergleichen, aber wiewohl sie zum dritten mahl persöhnlich beysamen gewesen, ist noch nichts geschlossen.

Auss den avisen hatt der Herr Canzler zu sehen, was für einen schönen breitten wohlgebahnten weg Pfalz-Neuburg gehet, undt bericht mich H. Johan Adolfs Ld., das gemelter von Neuburg gewiss apostasiert solle haben. Undt hielten S. Ld. das übrige alles, so in den zeitungen vermeldt wirdt, fast ungewiss (aussgenommen das Pfalz-Neuburg ein stück von wahl zu Mülheim hatt einreissen, undt Brandenburg hergegen wieder zuwerfen lassen, welches dann gewiss). So baldt ich ahn örter komme, da ich mehrers erfahren kann, will solchės ich nicht unterlassen.

Unter dessen, bitt ich, wolle H. Canzler beygefügt schreiben undt avisen S. M. dem König neben vermeldung meiner alzeit gefliessenen undt ganz getreuen dienst, unbeschwehrt zusenden, auch mich dem zu ihm habenden vertrauen nach bey Ihrer M. jederzeit im besten recommendieren helfen, auch gleich wie der H. Canzler angefangen, als bitte ich, wolle er ferner in bewusten meinen sachen das beste helfen reden undt rathen. Solches undt ander schon von ihme empfangene courtoisie undt freundtschafft, umb ihn auf alle gelegenheit zu beschulden, erkenne ich mich willig undt ehrbiettig undt bleib

Datum Hamburg den 21 Martii anno 1614.

Des Herrn Canzlers alzeit guttwilliger undt vertrauter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Ich bitte, es wolle mir der Herr Canzler bissweilen unbeschwert den Rüssischen zustandt berichten, auch S. M. den König versichern, das die bewuste mir ahnbefohlene sachen ich nach müglichem fleis verrichten will.

Mann will auch darfür halten, das die stätt Lübeck, Lünenburg undt Braunschweig zur Union getretten seyen, undt stehen die sachen im Erzstifft Bremen nicht zum besten. Das übrige alles wirdt der H. Canzler von selbigen am besten vernemmen, sonderlich wie die leutt in Holstein gegen der löblichen Cron Schweden so wenig affectionirt. Particularia muss ich sparen, bis ich zum Herrn käme.

Demnach in dieser eil ich diese avisen nicht hab abcoppieren lassen können, als bitte ich, es wolle der H. Canzler unbeschwert, auch eine copiam derselben aviesen Ihr M. der Königinn neben

beygefügten schreiben zukommen lassen, dann Ihrer M. ich dessen in den briefen berichte.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent: zu Stokholm den 30 Aprilis anno 1614.

---

2. **Vesterås den 12 Augusti 1615.**

Begär, att A. O. ville förskaffa Pfalzgrefvens hofmästare A. N. von Stein-Callenfels audiens och resolution rörande ordnandet af vissa penningefrågor före det furstliga parets afresa till Tyskland. Begär likaledes A. O:s bemedling för utverkande af en förut öfverenskommen skattefrihet för fru Euphrasia Heldin von Tieffenau.

Johan Casimir, von Gottes gnaden Pfalzgraff bey Rhein in Bayern, zu Gülich, Cleve und Berg Herzog, Graff zu Verden [ɔ: Veldenz], Sponheim, der Marck und Ravenspurgh Herr zu Ravenstein.

Unsern gunstigen gruss zuvor. Wollgeborner lieber besonder. Ihr werdet Euch zweiffelsohne sowohl des jüngsten als auch anderen zu unterschidlichen mahlen, wegen abfertigung der hochgebornen Fürstin, unserer freuntlichen lieben Gemahlin, mit Euch gehabten gesprechen noch zu erinnern wissen, welche wir dan hiemit nochmals wiederholen, und darneben an Euch gunstig begeren thun, bey Ihrer Königl. Wrd. das beste fürzuwenden und daran zu sein, damit zeiger dieses, der veste unser Hoffmeister und lieber getreuer Adolph Niclaus von Stein-Callenfels, welchen wir zu Ihrer Kön. Wrd. verschicken, mit Euch jüngst abgeredter massen fortkommen, und nicht allein bey Ihrer Kön. W. audientz haben, sondern ihme auch uff sein anbringen gute resolution, daraus wir einen gewissen zeit zu unserer hinaussreise, wie auch abfertigung und völligen contentirung, daran unser Gemahlin Ld. gebürender gelder unnd anderer zugehörde vergewissert sein, gegeben mögen werden. Und weilen er, unser Hoffmeister, unsertwegen mitt Euch ettliche sachen zu reden hat, als gesinnen wir an Euch ebener massen gunstig, Euch darauff also zu erweissen, damit wir eure bisshero gegen uns gehabte gutte affection auch hierin spueren mögen. Sonsten ist auch unser nachmalig begeren, Ihr wollet bey Ihrer Kön. Wrd. doran sein, damit

die Frau Heldin die befreyung über ihre güter, davon wir mit Euch neulich auch geredt, erlangen möge*).

Hieran erweist Ihr uns angenehmes gutes gefallen, so wir umb Euch, dann wir ohne das mit günstigem willen wolgewogen, günstiglich zu erkennen geneigt. Datum Westerhauss den 12 Augusti anno 1615.

Euer alzeits gutwilliger
Johann Casimir Pfalzgrave.

Efter en modern afskrift. Originalet skall enligt påskrift hafva, medan Oxenstiernska samlingen ännu befann sig på Tidön, blifvit lämnadt till Grefve v. Suchtelen, med hvars samling det införlifvats.

---

3. **Stockholm den 28 Augusti 1615.**

Då Pfalzgrefven från Tyskland erhållit underrättelse om, att goda tillfällen till godsförvärf nu där vore för handen, vore det så myoket angelägnare att af Konungen snart erhålla en god resolution, hvilken A. O. anmodas att utverka.

Johann Casimir, von Gottes gnaden, *etc*....

Nach jüngstem, vor euerem verreisen von hinnen, mit Euch genomenem abschiedt, seindt unns etliche schreiben auss Teutschlandt zukommen, darin wir berichtet worden, dass jezmals underschiedtlich gute gelegenheiten zu kauff- undt pfandtschafften sich præsentiren, dabei unns dann die erinnerung geschehen, unnsere hienaussreiss umb so viel desto mehr zu befürdern.

Dieweil Ihr dann leichtlich ermessen könnet, dass .... allezeit solche gute gelegenheiten fürfallen .... nicht rathsamb, unns, in unserer ab .... undt ohnbesichtiget derselb[e] .... Euch unnse .... zu entdecken, und darneben .... unge[le]genheit, welche unns zuwachsen würde, da wir obangeregte gelegenheiten verseumeten, zu gemüth zu führen, unndt unns, sowohl desswegen, allss auch anders halber, so wir zu underschiedtlichen mahlen an Euch begert haben, zu guter resolution zu verhelffen.

***) Jämför ett rekommendationsbref i R. A. till Kongl. Maj:t för nämda fru, dateradt samma dag som ofvanstående till A. O.**

Das wollen wir umb Euch, deme wir mit gunsten sonders wohl gewogen, hienwiederumb gunstiglich erkennen. Datum Stockholm den 28 Augusti anno 1615.

Euer alzeitt guttwilliger
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Brefvet är starkt skadadt af fukt, hvarföre stycken af texten vid papperets förmultnande bortfallit.

---

4. (*Egenhändigt.*) **Den 12 Februari 1617.**

Då ett personligt samtal ej kan erhållas för A. O:s många göromåls skull, måste Pfalzgrefven skriftligen anhålla om hans bemedling för utfåendet af en större penningepost, som af Konungen utlofvats.

Wiewohl ich liebers nichts gesehen, als das ich mitt dem Herrn Reichscanzler selbst mündtlich reden hette können, so muss ich doch fürchten (wegen überheufften gescheft, damitt derselbe ahnjezo beladen), solches nicht werde sein können, derhalben ich dasjenige, so ich mitt ihme zu reden inwillens auf dieses kleine zettelein kürzlich verfasset.

Undt zweiffelt mir nicht, es werde der Herr Reichscanzler sich genugsam erinnern, was in meinen sachen (sonderlich aber zu Stockholm undt in Septembris anno 1616) gehandelt undt abgeredt worden, darauf ich dann nicht unterlassen, mündtlich undt dann auch vor dreyen wochen schrifftlich S. M. zu erinnern undt zu bitten, mir den gewissen orth auch zeit undt persohnen zu nennen, bey welchen die gelder der zwelftausendt goldtgülden undt zwelftausendt thaler zu erheben.

Weiln aber hierauf biss dato noch keine gewisse resolution erfolgt, undt unterdessen zu meinem nicht geringen schaden undt nachtheil die ernante zeit herbeyleufft, so habe (auss hochdringenden motiven undt das von meinen verwanthen die hienaussreiss zu befürdern ich erinnert worden) ich nicht unterlassen können vergangenen sambstags abermahls so wohl mündt- als schrifftlichen erinnerung zu thun undt darbey mehre postulata

---

*) För tiden mellan Aug. 1615 och Februari 1617 saknas bref till A. O. i Riksarkivet. Till Konungen finnes emellertid under denna tid flera skrifvelser, daterade 1615: Westerås, 1616: Nyköping, Stockholm, Örebro.

anzuhencken, wie ich dann nicht zweiffel, der Herr Canzler solch scriptum gesehen werde haben.

Ist derowegen ahn den Herrn Reichscanzler meine fleissige bitt, derselbe bey Ihrer M. erinnerung thun auch (mein zu dem H. Reichscanzler gesezten vertrauen nach) befürderlich sein wolle, damitt auf solche billiche postulata, ich ehist gutte resolution erlangen undt also meine sachen darnach richten könne, in deme dem H. Reichscanzler die weite des wegs auch darneben genugsam bekant, das solche undt dergleichen bericht, bey zeitten zu wissen nicht wenig darann gelegen.

Bitte also nochmals, der Herr Reichscanzler meiner eingedenck sein undt die sachen befürdern helfen wolle, damitt bey meinem laggeyen, welchen ich ohne dessen anderer geschefft halben in wenig tagen hienausszuschicken, ich bescheidt undt gewisse nachrichtung hienauss schreiben könne. Hierdurch obligiert mich derselbe je lenger je mehr, als der ich ohne dessen binn

Des Herrn Reichscanzlers
obligierter gutter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum den 12 Februarii anno 1617.

---

5. (*Egenhändigt.*) **Den 23 Februari [1618?]*).**

Ursäktar sitt långa dröjsmål att skrifva; vill nu begagna ett gynnsamt tillfälle att göra det. Försäkrar om sin tjänstvillighet och sitt nit för K. M:ts bästa. Underhandlingen med Brandenburg (om Konungens giftermål).

Wolgeborner besonders *etc.* Herr Reichscanzler. Demselben kann nechst entbiethung meines fr. grusses ich bey dieser gelegenheit ohnverhalten, das zwar meiner ihm gethanen vertröstung nach ich für lengsten gern geschrieben, aber durch andere angelegenheiten (insonderheit das es mir alhier so geschwindt auf den hals kommen) hiran gehindert worden. Jezundt aber, undt weilen

*) Årtalet i brefvet är oläsligt, men på grund af innehållet synes sannolikt att det skrifvits i Danmark under Pfalzgrefvens utresa till Tyskland i början af året 1618. — Jämför ett bref till K. M:t af den 23 Februari 1618 i saml. Acta Historica i R. A.

diese gutte gelegenheit sich gezeigt (?), habe ich nicht unterlassen sollen diss kleine zettelein zu schreiben undt (aldieweilen ich sonsten nichts gewisses schreiben kann) ihm zu dancken für die alzeit mir erwiesene gutte favor, nicht zweiffelendt, er werde seiner vertröstung nach mir ferners alzeit befürderlich sein.

Insonderheit aber bitte ich, er wolle Ihr M. alzeit meines treuen gefliessenen diensts versichern, undt das ich nimmer einige occasion S. M. undt der Cron dienst, so viel ahn mir, zu leisten verseumen wolle. Aufs wenigsten hoffe ich, es sollen S. M. spüren, das es ahn willen nicht ermangeln solle.

Undt habe S. M. ich aussführlich zugeschrieben, was mir dissfals (insonderheit das bewuste Brandenburgische werk) zukommen. Undt weil dann die sachen zwar in sehr gutten terminis gestanden, darneben aber zu förchten gewesen, das die resolutiones grundtnichtig werden, so wirdt meines erachtens sehr caute darbey gehandelt undt keine zeit verseumet müssen werden, wie auss den circumstantien, so ich zugeschrieben, der Herr Canzler leichtlich abnemmen kann, undt erwarte ich stündtlichs mehrer gewissheit, darvon S. M. ich alzeit (so wohl als was ich sonsten vernemmen werde) avisieren will.

Da auch sonsten S. M. ich in mehrem undt anderm dienen kann, soll es ahn willen nimmer manglen, undt die wercke, so viel ahn mir, ungespart sein. Dieses bitte ich, wollet Ihr S. M. alzeit versichern .... vor euer persohn so wohl abwesend als ahnwesend mein bestes wissen undt ...... versichern, denn ich bin undt bleib

des Herrn Reichscanzlers getreuer undt
vertrauter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum [Ny]borg[?]*) den 23 Februari [1618.]

Wolte Gott, ich were einmahl von hinnen, dann morgen, geliebts Gott, drey wochen, dass ich alhier bin.**)

Brefvet är skadadt genom fukt, hvarigenom skriften delvis blifvit synnerligen svårläst. Såväl årtalet i brefvet som i Rikskanslerens egenhändiga anteckning utanpå detsamma om mottagandet äro oläsliga. Af sistnämda anteckning kan man endast skönja: præsent. Zw .... den 4 Mars ....

*) Namnet är delvis utplånadt.

**) Af Pfalzgrefvens bref till Konungen framgår, att han anlände till Danmark i slutet af Januari 1618.

6. (*Egenhändigt.*) **Hamburg den 18 Mars 1618.***)

Pfalzgrefvens ankomst till Hamburg, hvarest talas om stora krigsförberedelser. Ligans värfningar m. m. Ett Jakob Hiels anbud har af Pfalzgrefven afvisats. För erhållande af nyheter hänvisas till de ordinarie »tidningarne», som sändts från Hamburg. Begär, att P. Topsen måtte underrättas om de penningeanvisningar, som Konungen gifvit Pfalzgrefven. Tackar för en erhållen vexel.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt, Herr Reichscanzler. Demselben kann nechst entbiethung meines fr. grusses ich nicht verhalten, das ich, Gott lob, gesterigs tags alhier glücklichen ahngelangt, da ich dann zwar ein mehrers oder auch gewissers von neuen zeitungen zu vernemmen verhofft, solches aber wieder verhoffen nicht geschehen, und ich also nuhr das wenige, so ich S. M. zugeschrieben in erfahrung bracht, dann, obwohln grosses geschrey von kriegspreparationen fürhanden, so ist doch also, das mann nicht gewisses judicieren oder urtheilen kann, wo es hienauss soll oder will. Undt will es fast das ansehen haben, das mann ahn die orth wolle, da der zaun ahm nidrigsten, aber vielleicht dörffte es die anfenger ahm ersten gereuen.

Hierbey kann ich Euch uhnverhalten, das die Liga fast ahn allen orten wirbt undt es also zimlich selzam aussiehet. Undt soll der Churfürst, Pfalzgraf in Beyern, beym Herzogen gewesen undt daselbst sehr wohl empfangen sein worden. Es soll auch der von Altheim (wie die gemeine avisen lauten) in werbung sein.

Es ist auch Jacob Hiel alhier under dem schein g[ekommen?], das er gern gunst bey Ihrer M. suchen wolte. Ich habe zwar ein wort o[der zwei?] mitt ihm geredt, ihne aber hernach, undt weilen er seine sachen für einen frembden unpartheyischen gutt zu machen, nicht aber sich directe in Schweden zu purgieren in willens, bey zeiten abgewiesen.

Wass sonsten die bewuste sach ahnlanget, stehet dieselbe in alten terminis, wie auss Ihrer M. schreiben Ihr wohl vermercken werdet, undt was ich ferners erfahren kann, solches soll ich unverseumt entdecken. Undt weilen der R. Canzler doch die ordinari avisen von Peter Tobsen jederzeit bekombt, so achte ich unnoth, weiters zu advertieren.

Sonsten habe auf die von S. M. mir jüngst ertheilte schrifftliche resolution ich mit Peter Tobsen geredt, welcher noch zur

*) Jämför bref till Konungen af samma datum. Riksarkivet.

eit keinen befehl oder ahnordnung darvon zu haben sich erklehrt. Iabe deswegen nicht unterlassen wollen, bester wohlmeinung dem Ierren R[eichsc]anzler als meinen gutten freundt zu erinnern undt u bitten, das zu seiner zeit (weilen noch etliche monath dahin) olcher befehl undt ahnordnung ihme möchte zukommen. Ein olches umb den Herren Reichscanzler undt die seinigen zu erennen binn ich jederzeit bereit. Kann auch nicht unterlassen hme zu rühmen, das der verglichene wechsell zu gutter genüge ezahlt worden, deswegen ich auch bitten thue, S. M. meinetween dienstlichen danck zu sagen, auch mich in Seiner M. gutter ffection jederzeit zu erhalten. Ich binn undt bleib hergegen

Des Herren Reichscanzlers
alzeit gutter undt vertrauter
obligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

)atum Hamburg den 13 Martii anno 1618.

/. **Meissenheim den 15 Maj 1618.**

'ullmakt för Pfalzgrefvens kammartjänare Peter Klein att mottaga och kvittera en hans herre af Konungen lofvad penningesumma.

Johann Casimir, von Gottes gnaden Pfaltzgraue *etc.*... Unnsern gnedigen gruss zuvor. Lieber besonder. Wir setzen in keinen weiffel, Ihr werdet euch noch gnugsam erinnern, wass massen lie K. Wr. zu Schweden, unnser geliebter Herr Oheim und schwager, unss freundlichen vertröstet, gegen diesse fürstehende ohannis Baptistæ durch Euch ein tausend thaler Schwedisch auff bschlagh deren von Ihrer K. Wr. unnss auss freyem verordneen pension erlegen zu lassen. Wann dann solche zeit nunmehr erbey nahet, unndt wir ohne dessen unnsern cammerdhiener, Peer Kleinen, unnserer gescheffte halber in dass königreich Schweden abgeferttigt, als haben wir ihme zugleich commission geben, olche suma vonn Euch zu empfangen unnd der gebüer zu quieieren, desswegen gnedig gesinnend, Ihr wollet ihme solche geller folgen lassen unnd gegen gebuerlicher quittung in handen ieffern.

Woran erweisset Ihr unns gutes gefallen, und wir seind es umb Euch, deme wir mit gnaden wohl gewogen, zu erkennen geneigt. Datum Meisenheim den 15 May anno 1618.

Johann Casimir Pfalzgrave mp.

---

8. (*Egenhändigt.*) **Zweibrücken den 24 Maj 1618.*)**

Beklagar Hertig Johans af Östergötland frånfälle. Hoppas, att Hertig Carl Philip nu återvändt från sin resa, under hvilken han förvärfvat mycket anseende. Pfalzgrefvens missöde att nödgas dröja i Danmark, hvarigenom han gått miste om ett godt tillfälle till att göra egendomsaffärer i Tyskland. För att ej försumma andra sådana begäres utlofvade penningeförsändelser. Vistelsen i Zweibrücken och reseplaner. Om den nya slottsbyggnaden vid Bierlebach, hvartill penningar behöfdes, hvilka Konungen till följd af Hertig Johans död nu torde vara i tillfälle att sända. Nyheter från Tyskland. Kur-Pfalz' benägenhet för Sverige; söker i England verka till dess förmån. Bemödanden att vinna underrättelser om polska och danska planer mot Sverige. Begär några exemplar till utdelning af skriften om orsakerna till Sigismunds afsättning.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt, Herr Reichscanzler. Demselben seyen mein fr. gruss, auch [was] ich mehr liebs undt gutts ver[möge]. Nechst diesem hab ich nicht unterlassen wollen bey dieser gelegenheit diss kleine zettelein zu schreiben undt euer undt der eurigen zustandt zu erkundigen.

Wünsche von dem lieben Gott, das ich allezeit gutte bottschafft erlangen möge, undt könnet Ihr leichtlich ermessen, wie hoch mich der betrübte tödtliche abgang weilandt meines lieben herrn bruders Herzog Johan zu Östergöthland, seliger gedechtniss, bekümmert, undt solches umb so viel mehr, weilen S. Ld. in dero fast blühenden alter dazu in der zeit hinweggenommen worden, da Ihr Herzog Carl Phillipsen auss dem lande gehabt. Nuhn, es muss dem lieben Gott befohlen sein. Der wolle die betrübte witwe trösten undt derselben beyspringen.

Sonsten hoffe ich, es werde Herzog Carl Phillipsen Ld. nuhnmehr wiederumb daheimb sein, welches dann zu vernemmen ich ein sonderlich verlangen. S. Ld. haben allenthalben grosse ehr

---

*) Jämför bref till Konungen af samma datum i Riksarkivet.

undt reputation eingelegt, werden auch von jedermann beliebt undt gerümt. Hoffe, die reiss soll ihm nicht geschadet haben.

Allein mich hatt das unglück allenthalben getroffen, dann ich nicht allein als ....*) fast einen monath lang ahm Beldt still gelegen undt, so zu sagen, all mein geldt daselbst undt in Dennemarck verzehren müssen, sondern auch darzu durch diss unglück des glücks berübt worden, S. L. in diesen landen zu sprechen, welches mich dann nicht wenig betrübet, in dem also ein unglück gleichsam zum andern kommen.

Dann, wie ich daheim undt bey meinem Herren Brudern angelangt, so befinde ich abermahls ein unglück, das nemlich wegen meines aussenbleibens undt erst für einem halben jahr eine solche stattliche ansehenliche gelegenheit mir entgangen, das nuhr daran zu dencken mir wehe thut, dann ich alzeit mein datum auf solchem orth gemacht, nuhn aber solches (in betrachtung erst vor einem halben jahr etliche, welche dahin zu bauen sich erbotten) nicht erlangen kann. Binn also dissfals auch zu unglück gebohren, wie dann auch andere stattliche gütter noch vor wenig wochen verkaufft worden.

Es presentieren sich aber jetzo wiederumb andere gelegenheiten, dardurch mir undt den meinigen sehr gutten nuzen kann geschafft werden, deswegen meine fr. bitt, es wolle der H. Reichscanzler alle befürderung helfen thun, damitt die von Ihrer M. der Königin auf sich genommene gelder möchten zu Franckforth am Main undt, da immer müglich, noch vor der herbstmess oder ja ganz gewiss in der izigen (!) mess erlegt werden. Dann der H. Canzler leicht zu ermessen, das umb solche zeit der messe jedermann gelds von nöthen, undt mann also alsdann viel besser zu einem kauf kommen kann als zu andern zeiten.

Bitte also nochmahls, die befürderung zu thun, undt das ich bey zeigern eine gewisse resolution sambt dem wechselbrief möchte überkommen, wie ich dann auch darneben (undt weilen S. M. der König bewilligt, die renten von den 21000 reichsthalern pro rata erlegen zu lassen undt dabey nicht ge.... bey.... solche er....) gebethen, es wolle der Herr Reichscanzler gleichmessig bey zeigern mir eine gewissheit zukommen lassen, auch mit dem Schazmeister reden, das zeigern, meinen cammerdiehner, auf sein begehren undt quittung etwas auf abschlag derselben renten möchte

*) Några ord äro här och i det följande i texten utplånade till följd af att brefvet blifvit skadadt genom fukt.

gefolgtt werden, dann ich nicht zweiffele, das die auss freyen willen anordnete pension zu Hamburg durch Peter Tobsen werde erlegt sein.

Hiebey kann ich nicht unterlassen dem Herren Reichscanzler zu berichten, das ich jezo alhier bey meinem Herren Brudern undt nechst göttlicher hilf willens in wenig tagen wiederumb zu meiner Frau Mutter zu [verreisen?], daselbst dann meine h[ertz]-liebe Gemahlin, ihr, Gott geb, glückliches kindbett zu halten gesinnet. Nach solchem undt gegen den herbst hoffe ich von dar mit meiner gemahlin auf ein anderes meinem Herren Bruder zustendiges hauss, Cleburg genant, zu reisen undt dem bau des hauses Bierlebach (welches nuhr eine halbe meil darvon gelegen undt mir ahnjezo ahnstatt des hauses Falckenberg eingeantwortet worden) desto besser treiben. Undt ist solcher orth wegen seiner bequemlichkeit, auch sonsten, das es nuhr 3 meillen von dem hauss Neucastell mir gahr wohl gelegen, das ich verhoffe mit Gottes hilf mich gar wohl darbey zu befinden, sonderlich weilen fast alles daherumb nuhnmehr feil, undt ich also solches orth umb ein guttes werde verbesseren undt augenscheinlichen nuzen schaffen können.

Bitte also noch (wie oben gemelt), Ihr wollet befürderlich sein, das durch schleinige erlangung der versprochenen gelder ich meinen nuzen schaffen möge, darneben bittendt, Ihr wollet mich bey S. M., als dem ich in viel weg höchlich obligiert, in bester recommendation . . ., verhoffendt, es werden S. M. durch die nuhnmehr erledigte erbschafft des fürstenthumbs Östergöthlandt desto bessere gelegenheit undt mittel haben undt erlangen können, ihro gegen meiner herzlieben gemahlin undt mir tragende mehr als respective brüderliche undt königliche favor, so wohl in anticipierung undt erlegung als auch in richtigmachung der anderen zurückstehenden forderung, noch ferners in der that erspüeren zu lassen, dass Seiner Majestet nicht allein meine gelegenheit bekant, sondern es können auch dieselbe leichtlich ermessen, das sonderlich zu anfang, undt, da mann sich in eine neue hausshaltung richten muss, alles sehr schwer felt.

Habe also das ganz gewisse vertrauen [undt] zuversicht zu Ihrer M., das sie sobaldt immer müglich solche anticipierung werden fürgehen lassen undt mich dardurch [verobligiren?]. Bitte also, Ihr wollet nicht allein mit gelegenheit bey Ihrer M. ein solches dencken, sondern auch bey zeigern mich verstendigen, ob undt wie baldt ich einige hofnung hierzu haben möchte, dann S. M. hab ich dissmahls nicht selbsten darunder brauchen mögen, in dem

dieselbe zweiffelsohne (wie breuchlich) mitt underschiedtlichen schweren geschefften beladen.

Nuhn gewünsche auss grundt meines herzen, das der liebe Gott S. M. gnedig helfen wolle, allen dero offentlichen undt heimlichen feinden wiederstandt zu thun undt solche zu undertrucken. Nuhn es verlangt mich, bis das neue (?) jahr umb ist [etwas zu hören?], bitte Ihr wollet mich berichten, wie es jezo bey Euch stehet.

Den alhiehigen stath belangendt, ist es zwar noch ruhig, aber Gott weiss wie lang, undt solches aus den ursachen, so ich S. M. zugeschrieben, undt kann ich Euch gewisslich versichern, das Chur-Pfalzes Ld. eine sonderliche gutte affection gegen S. M. undt das Reich tragen, wie sie dann erinnerungschreiben ahn Engellandt abgehen zu lassen resolvirt, sich auch in andern bewusten sachen gewisslich gar geneigt erzeigen, aber ich sehe wenig apparentz, in dem [der] vatter ganz schwach und alle consiliarii darwieder.

Vielleicht möchte auf diesem churfürstentag etwas gewisses können erkundigt, auch von des Königs zu Behem leuten etliche consilia Polonica erforscht werden, undt hatt sich Chur-Pfalzes Ld. solche jederzeit nichts communicieren erbotten, wie dann auch S. Ld. vor etlich wochen die nachricht bekam, das die Dänische werbung wiederumb zurück gangen; nicht weiss ich, ob solches gewiss. Sonsten helt man darfür, das die Altheimische werbung fortgehet, undt ausstrücklich auf Schweden, dahin dann sein angefangener orden gericht.

Hierbey kann ich nicht unterlassen umb besserer undt gründtlicher information willen für die leutt, welche der sachen keinen eigentlichen gründtlichen bericht [haben], zu bitten, das ich etliche exemplaria der renunciation oder der ursachen undt motiven, warumb der König in Pohlen der Cron Schweden entsezt worden, erlangen möge, solche unter den leutten haben auszutheilen, deren ich dann auch bey zeigern erwärtig.

Was sonsten so wohl in publicis als privatis fürgehet, habe S. M. ich a part entdeckt, will also diss brieflein beschliessen mitt bitt, Ihr wollet neben euern collegis das zu meiner gemahlin undt mir tragendes guttes gemüth undt affection continuiren, uns auch bey S. M. im besten recommendieren undt unser bestes befürdern helfen, wie wir Euch denn genzlich zutrauen wollen . . . .

auch hinwieder aller gutten affection zu Euch undt den eurigen versichern, indem ich bin und verbleib

des Herren Reichscanzlers alzeit
gutter undt vertrauter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum Zweijbrücken den 24 Maij anno 1618.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent zu Stockholm den 2 Julii Anno 1618. — Brefvet är skadadt af fukt, hvarföre texten på flera ställen blifvit nästan helt och hållet utplånad.

---

9. (*Egenhändigt.*) **Meissenheim den 2 Juli 1618.*)**

Från A. O. mottaget bref. Försäkrar om sitt nit att göra sig förtjänt af K. Maj:ts förtroende. Tackar för A. O:s vänskap. Beklagar polackarnes framfart i Lifland och hoppas, att Ryssland måtte skaffa dem sysselsättning. Von Althanns trupper torde nu behöfvas för oroligheterna i Böhmen. Åberopar för öfrigt brefven till K. M:t och medsända notiser. Om slopandet af fästningsverken vid Udenheim och orsakerna härtill, hvarom Pfalzgrefven sänder meddelanden från Tyskland. Begär underrättelser från Sverige. Hoppas på varaktig fred med Ryssland. Rörande Hollands legation till Danmark hänvisas till direkta underrättelser. Den hemliga underhandlingen med Kur-Pfalz. Helsningar. Sänder ett till Sten Lejonhufvud ställdt bref.

Meinen fr. gruss, auch was ich sonsten viel liebs undt guts vermag jederzeit zuvor. Wolgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt, Herr Reichscanzler. Desselben schreiben, welches den 11 Maji zu Stockholm datiert, ist mir den 27 Juni alhier zurecht gelieffert. Habe darauss mitt besondern freuden zuforderst Ihrer M. des Königs undt dann auch euer sambtlichen wohl- undt glücklichen zustand vernommen.

Der liebe allmechtige Gott geruhe es langwirig darbey zu erhalten undt mich jederzeit erwünschte gutte zeitungen von dem löblichen König zu vernemmen, indem S. M. ich auss grundt meines herzens alle gedeyliche wohlfarth jederzeit wünsche, auch

*) Jämför bref till Konungen af samma datum i Riksarkivet.

nichts liebers auf dieser welt wünsche, als S. M. königlichen affection versichert zu sein, welche ich dann nicht allein ahnwesendt vielfaltig erspürt, sondern auch abweesendt durch S. M. so hochvertrauliche schreiben vermercke.

Undt obwohln ich solche S. M. mir erzeigte favor nicht meritirt, so soll und will ich mich doch alle die tag meines lebens, undt so lang ein tropfen warm bluts in mir ist, befleissen S. M. und der löblichen Cron zu diehnen, verhoffendt, obschon der verstandt undt kräfften gering, jedoch ahn meinem treuen willen, welchen ich in die grub zu continuieren resolvirt, nechst Gottes hilf kein mangel erscheinen soll.

Es freue mich darneben nicht wenig, das ich des Herrn Reichscanzlers continuirlich gegen mich tragendes guttes gemüth erspüere, welches er gegen mir undt die meinigen beharlichen continuiren undt sich versichern wolle, das ihme undt den seinigen allen gutten willen zu erweisen ich nimmer keinen fleiss sparen will. Thue mich auch des grossen und hohen erbiethens höchlich bedancken, mitt bitt auch unerinnert meiner jederzeit im besten zu gedencken, undt zu fürfallenden occasionen mein undt der meinigen bestes zu befürdern, wie wir dann das gänzliche vertrauen zu Euch haben. Undt hatt meine h[erz]liebe gemahlin mich gebetten, denselben ihren g. gruss zu vermelden, undt ihn so wohl als alle die seinigen ihrer gutten affection zu versichern.

Sonsten habe ich auss desselben schreiben ganz ungern vernommen, das der Pohl in Liflandt also übel hauss gehalten. Hoffe, er solle in Rüsslandt so viel zu thuen bekommen, damit er andere mitt frieden lass, wie ich dann gewiss darfür halte, das das Altheimische volck wirdt müssen in Behmen geführt werden, weiln die sachen daselbst übel stehen, undt die Stände leib, gutt undt blutt aufzusezen einander versprochen, denen die incorporierte länder auch beyspringen, undt also die Hungarische crönung, wo nicht gar zurück gehen, jedoch lang gesteckt möchte werden.

Undt habe S. M. ich dasjenige, so ich darvon erfahren können, und mir von gewissem ort communiciret, nicht allein theils für diesem zugeschickt, sondern auch ahnjezo bey diesem packet zugeschickt, tägliche ja stündtlichs mehrers erwartendt. Undt werdet Ihr darauss, wie auch auss dem beygefügten bericht (auss wass ursachen nemlich Chur-Pfalz die vestung Eydenheimb habe schleiffen lassen) genugsam judicieren können, was mann zu erwarten.

Dann, obwohln mann noch still undt (wegen des Behmischen wesens) sich nichts mercken lässet, so ist doch zu vermuthen, das es nicht darbey bleiben werde, es were dann sach, das dieser Bischoff undt sein stifft dem wetter nicht mehr drauen wolten, dann, da es angienge, würden sie müssen die ersten sein.

Alzeit helt mann sich diss orths in guter bereitschafft, undt ist sich zu verwundern, das ein solch hochaussehendt werck (davon mann alzeit so viel gesagt undt solches nieder zu reissen sich rundt erklehrt) also leicht undt ohne einigen schuss oder gegenwehr abgelauffen, wie es dann auch alles mit landtvolck verricht undt kein frembder (aussgenommen ungefehr anderthalb hundert pferdt, so nach Venedig geworben gewesen) darzu gebraucht worden, darbey auch zu remarquiren, das eben diejenigen, so es aufgebaut, es wieder (gegen billicher bezahlung) haben helfen niederreissen. Alzeit mehr nimt mich nicht wunder, als das Chur-Pfalz so lang gewart, dann, wann mann es noch zween monath gewarth, so hette mann es so leicht nicht einbekommen, sondern hette es müssen directe belägern, undt also sedem belli mitten in der Pfalz haben.

Nuhn, Gott hat es anders geschickt, undt ihm ahn andern orten zu schaffen geben, dann sie mit dem Behemischen wesen so irr, das sie baldt nicht wissen, was sie thun. Wolte Gott, das Sachsen die augen aufthete, so hatt er die beste occasion von der welt.

Undt dieses habe von jezigem unserm zustandt ich dissmahls berichten können, welchen Ihr weitleuffiger auss denjenigen beylagen (so bey Ihrer M. des Königs brief) zu vernemmen. Soll mir auch nichts liebers sein, als wann ich je zu zeiten etwas nachrichtung, wie es bey Euch zustehet, haben möge, dann ich solchen zustandt zu wissen jederzeit ein gross verlangen trage undt deswegen bitte, es wolle der Herr Reichscanzler mich dessen uhnbeschwert verstendigen, undt sich versichern, das ich es wieder zu beschulden in kein vergess stellen will.

Verhoffe, es solle nuhnmehr durch ankunfft der Rüssischen gesanten des orths ein bestendiger frieden bleiben, undt also gemeiner handt dem feindt abbruch geschehen können, welches der liebe Gott gebe. Undt zweiffele ich nicht, Ihr werdet nuhnmehr bericht empfangen haben, was die Stadische legation in Dennemarck ausgerichtet. Will also diss brieflein beschliessen mit erhohlung meiner obigen bitt undt erbiethens in deme dem-

selben in erzeigung alles gutten willens ich jederzeit bereit binn undt bleib auch

des Herren Reichscanzlers
ganz obligierter vertrauter gutter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum Meisenheimb den 2 Julij 1618.

Die bewuste sach*) ahnlangendt, je mehr ich derselben nachdenck, je mehr difficultates finden sich. Undt kann ich sagen, das Chur-Pfalz das seinige mit allem fleiss darbey thut, undt ihre affection genugsam declarieret. Es haben auch S. Ld. einen andern fürschlag gethann, welchen ich dan S. M. für diesem und jezo wieder entdeckt, welcher, auf den fall es ja nicht gehen wolte, gewisslich meines erachtens nicht uhndienlich undt dem gemeinen sehr nützlich sein solte.

Ich bitte, es wolle der Herr Reichscanzler alle seine mittcollegas fr. von meinetwegen grüssen, wie auch seinen bruder H. Gabriel.

Beygefügtes ahn Graff Steen stendiges schreiben ist mir vor wenig tagen zukommen, mit bitt, es in Schweden zu schicken, welches ich dann bey dieser gelegenheit thun wollen.

---

10. **Meissenheim den 3 Juli 1618.**

Notificerar en sons födelse och inbjuder A. O. till fadder.

Johann Casimir vonn Gottes gnaden Pfaltzgraue *etc.* ... Unnsern g. gruss zuvor, wohlgebornner lieber besonnder. Wir mögen Euch hiemit g. nit pergen, das der allmechtige liebe Gott die hochgeborne Fürstin, unnsere freundlich hertzgeliebte gemahlin, Frau Chatarinam, der Schweden, Gothen unnd Wenden gebornne princessin, heut morgens früe bald nach 6 uhren ihrer getragenen fraulichen bürden fröliches anblicks in gnaden vetterlich entbunden unnd uns mit einem wohlgestalten jungen söhnleins vetterlich erfreuet, wofür, unnd dass gestalten sachenn nach mutter unnd kind sich zimlich wohl befinden, wir Gott dem allmechtigen höchstes lob und danck zu sagen uns schuldig erkennen, dhemüttig pittendt, seine allmacht geruhen ermelter unnserer gemahlin Ld.

*) Förslaget om Gustaf Adolfs giftermål med en brandenburgisk princessa.

ehist zu ihren leibscräfften zu verhelffen auch gedachts unsers söhnlein zu seinen ehren unnd uns zu freiden gnedig und vetterlich zu erhalten und aufwachsen zu lassenn.

Und demnach wir auss vetterlich unnd schuldiger fürsorg entschlossen, gedacht unnser söhnlein sontags den 9 Augusti, vermittelst göttlicher gnad, dem Herren Christo durch den heiligen tauff, christlicher ordnung und brauch nach, einverleibenn zu lassenn, wir auch neben obgemelter unnser f. hertzgeliebten gemahlin biss hero euer gute affection unnd geneigtes gemuth gegen uns verspürt, also haben wir das gute vertrauen zu Euch, Ir wollet, wie Ihr dann hiemit ersucht werdet, uff obbestimbte zeit unnd den abent zuvor alhie zu Meissenheim in der person angelangen, oder, da es weiten weegs und anderer ungelegenheit nicht sein könde, jemants abordnen, welcher an euer statt gedacht unser liebes söhnlein dem Herren Christo, durch den heiligen tauff, vortragen unnd neben andern hierzu erbettenen freunden mit zu gevattern stehen, unnd Gott den allmechtigen umb seinen seegen bitten, gestalt wir dann zu Euch dass gewisse vertrauen haben, dass Ihr unns hierin zu willfahren geneigt sein werdett, so wir gegen Euch zu erkennen geneigt sein wollenn, so wir Euch, dem wir zu gutem willen geneigt, hiemit ohnverhalten wollen. Datum Meisenheim den 3 Julii anno 1618.

Des Herren Reichscanzlers alzeit
obligierter gutter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

---

11. (*Egenhandigt.*) **Meissenheim den 5 Juli 1618.*)**

Åberopar föregående bref. Ytterligare inbjudning till fadderskapet, en inbjudning, som A. O. anmodas framföra äfven till Enkedrottningen och Magnus Brahe. Begär A. O:s hjälp till utfående af innestående fordringar. Nyheter från Kur-Pfalz. Kejsarens önskan rörande fredlig uppgörelse mellan jesuiterna och Böhmarne. Helsningar.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt, Herr Reichscanzler. Nechst entbiethung meines f. grusses will ich ver-

*) Äfven till Kongl. Maj:t finnes bref af samma datum (i Riksarkivet).

hoffen, es werde demselben mein den 2 dieses datirtes schreiben wohl zukommen, undt er darauss den alhiehigen zustandt weitleuffiger vernommen*).

Jezunder aber, undt weiln der liebe Gott meine herzliebe gemahlin undt mich also gnedig mit einem jungen sohn gesegnet, so kann ich nicht unterlassen bey dieser gelegenheit, denselben mit einem brieflein auch zu besuchen undt ein solches mitt erfreutem gemüth zu entdecken, wie er es dann auss beygefügtem schreiben weitleuffiger zu vernemmen,**) verhoffendt, er werde es, undt sonderlich das ich ihn mit solcher gevatterschafft bemühe, im besten ufnemmen undt vermercken, dann das gute vertrauen, so meine herzliebe gemahlin so wohl als ich zu ihme tragen, neben der vielfältig von ihme gewissene gutte neigung ursach hierzu ist, dass wir ihme hiermitt bemühen, undt gewisslich hoffen, er es uns nicht abschlagen werde.

Darumb ich dann nachmals undt darneben gebetten, mich nicht zu verdencken, das ich ihn mitt einladung der alten Königlichen Frau Wittib als auch mitt erbittung Graff Magnussen bemühe. Dann eben das obgemelte gutte vertrauen undt seine erwiesene affection mich hierzu beweget, in hofnung er es guttwillig meinetwegen auf sich nemmen werde, dann, da ich es in andern weg umb ihn beschulden kann, hatt er mich geneigt.

Undt hette ich zwar herzlich, ja mehr als gern S. M. den König dissmahls zu gevattern erbetten, ich hab es aber auss ursachen (das S. M. bey meiner dochter zu gevattern gestanden, undt es also fast ein selzsam ansehen haben wolte, S. M. zweymahl stracks nach einander zu bitten,) unterlassen, nicht zweiffelendt, es werden S. M. solches im besten vermercken, auch einen weg als den andern sich solches kindt (da ihm Gott das leben gönnet) im besten undt zu königlichem favor recommendirt und befohlen sein lassen, wie ich dann (in betrachtung der von S. M. mir vielfältig erwiesenen königlichen favor) ganz nicht zweiffele, sondern neben allen den meinigen meine genzliche zuflucht zu Ihrer M. gesezt.

Sonsten undt obwohlen ich mich genzlichen versehe, das mein cammerdiehner nuhnmehr drinnen nicht allein angelangt, sondern auch wieder abgefertigt sey, so habe jedoch bey dieser gelegenheit den Herren Reichscanzler ich dessen erinnern undt darneben f. bitten wollen, er (auch ohnerinnert, undt weilen ich dafür halten

*) Se ofvan brefvet N:o 9.

**) Se näst föregående bref.

undt hoffen, will sich nuhn bessere mittel zu richtigmachung meiner forderung, sonderlich des geschmucks undt silbergeschirs halber für handen) mein undt der meinigen bestes jederzeit wissen undt befürdern helfen, auch zu dem endt mir bey zeigern eine gewisse nachrichtung zukommen lassen wolle, welches, wie auch alles anders, zu erkennen er mich jederzeit geneigt finden soll.

Undt obwohlen ich gern etwas fernern bericht wegen des kriegswesen hierumb thun wolte, so ist mir doch seidt der zeit nichts gewisses zukommen. Allein scheinet, das wegen der uhncosten, welche Chur-Pfalz zu schleiffung der vestung angewendet, es vielleicht etwas geben möchte, indem Chur-Pfalz solche sumtus von dem Bischoff begehrt. So wolte auch der Keiser gern eine güttliche tractation zwischen den Böhmischen Ständen undt Jesuiten ahnfangen, in welcher unter andern der Herzog von Sachsen commissarius sein soll. Ich halte aber nicht darfür, das die Stände den jesuitischen practiquen viel trauen werden*). Undt diss ist, was dem Herren Reichscanzler ich bey dieser gelegenheit berichten können, undt ich binn undt bleib

des Herrn Reichscanzlers
ganz vertrauter obligierter gutter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum Meisenheimb den 5 Julii 1618.

Es hat meine h[erz]liebe gemahlin mich gebetten dem Herren Reichscanzler so wohl alss allen den seinigen ihr g. gruss zu vermelden.

---

*) I brefvet till Konungen heter det om dessa förhållanden:

»Au reste et puis que par ma derniere j'ay tout mandé ce que je sçavois allors de nouveau, je me remetteray à la dite lettre, n'y adjouttant que ce peu de mots a sçavoir que l'Empereur est pour offrir aux estats de Bohemiæ un accord, promettant de s'entremettre entre eux et les Jesuites. Les commissaires doivent estre Bavierres, nostre Duc de Saxen, l'Evesque de Wirtzburg et un Prince de la Religion, lequel on n'at pas encores peu nommer. Mais si les Estats sont sages, ils ne se lais[se]ront prendre de la façon, car il est bien aisé a juger que c'est un pratique des Jesuites.

Cependant les affaires d'icy sont en fort bon estat, et ne laisset on de se tenir sur ses gardes, car le voyage que Spire a fait vers l'Evesque de Majance pourra causer quelque chose, y ayant eu force, frais et depense faite pour abattre cest Eudenheim, de laquelle depense Monsieur l'Electeur desire estre rembourse et ce par l'Evesque. — —»

12. (*Egenhändigt.*) **Kleburg den 10 November 1618.*)**

Ursäkt för uraktlåten brefskrifning. Förvirringen i Böhmen. Åberopar till Konungen sända tidningar från Frankrike. Unionsdagens lyckliga förlopp. Önskar nyheter från Sverige. Beklagar Hertiginnans af Östergötlands död. Afvaktar med spänning underrättelsen om sista inbetalningen af Elfsborgs lösen. Det försiggångna barndopet. Pfalzgrefvens nya slottsbyggnad.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter, Herr Reichscanzler. Nechst entbiethung meines ganz f. grusses, kann ich nicht unterlassen diss zettelein zu schreiben, undt mich zugleich zu excusieren, das ich eine so lange zeit demselben nicht geschrieben, undt er mich deswegen wohl zu beschuldigen hette.

Es hatt mich aber die tägliche hofnung, darinnen ich gelebt undt noch lebe, durch die wiederkunfft meiner diener aus Schweden (als welche noch nicht kommen sein) einige particulariteten, von selbigen zustandt zu vernemmen, biss dato davon abgehalten gehabt, in dem ich zugleich verhofft, etwas gewisses von dem Bömischen wesen zu berichten.

Es leufft aber solches wesen noch zur zeit so fast selzam durch einander, das schwerlich ein gutter effect zu hoffen, sondern vielmehr zu vermuthen, das ein weitleuffiger wesen darauss werden, undt das feuer auch ahn andern orten umb sich fressen möchte, wiewohlen zu verhoffen, das durch die in Niederlandt, Gottlob, entdeckte practiquen mann desto mehr gelegenheit wirdt haben, dem gemeinen feindt wiederstandt zu thun.

Undt zweiffele ich nicht, Ihr werdet auss denjenigen advisen, so S. M. ich vor wenig tagen zugeschickt*), den betrübten zustandt ihn Franckreich vernemmen, dann die reconciliation mit der Königin (welche italianischen humors) nichts guts mitbringen kann. Sonsten ist der vor 6 wochen gewesenen unionstag, Gott lob, wohl abgangen, dann bey so gefärlichen zeiten billich zusammen zu halten. Undt diss ist, was ich demselben dissmahls undt in eil hab berichten können.

Verlanget mich sonderlich allen zustandt, undt wie es bey Euch stehet, zu vernemmen, in dem ich berichtet werden, das

---

*) Jämför bref af samma dag till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet).

weilandt Herzog Johannes wittib sehliger gedechtnuss auch solle mit todt abgangen sein, welches mir dann herzlich leidt. Der liebe Gott wolle alle bekümmerte trösten, undt sonderliche die hohe königliche familia für fernerm unglück gnediglich bewahren, sie auch in allen ihren christlichen löblichen fürnemmen undt handtlungen seegen, undt sambt dem löblichen Reich für allen heimlichen undt offentlichen feinden bewahren.

Demnach auch der 4:te termin herbey leufft, so lebe ich in stehtem verlangen den exitum zu sehen, welchen verhoffentlich der liebe Gott (den ich dann darumb bitte) auch zu dieses löblichen reichs besten schicken wirdt, in desselben schuz uns allerseits befehlendt in dem ich bleib

des Herrn Reichscanzlers
alzeit vertrauter obligierter gutter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum Cleburg den 10 Novembris 1618.

Ich zweiffele nicht, es werde der Herr Reichscanzler mein schreiben, darin ich ihn mit der gevatterschafft bemühe, empfangen undt im besten aufgenommen undt vermerckt haben, wie dann auch das kindtauf, Gott lob, glücklich abgangen. Undt obwohln niemandts auss Schweden darbey sein können, so ist doch ihrer (als denen mann hoch obligiert) nicht vergessen, sondern dessen zu mehrer anzeig das kindt Carl Friederich (der verstorbenen K. M. zu ehren, auch wegen des Churfürsten, so mitgevatter gewesen) genennet worden. Sonsten binn ich jetzo alhier embsig in meinem fürgenommenen bau, welcher desto besser fortgehet, weilen ich in der nähe und alzeit in einer halben stunden dabey sein kann.

---

13. (*Egenhändigt.*) **Germersheim den 30 December 1618*).**

Från A. O. mottagna bref. Tacksägelse för lämnad god hjälp i Pfalzgrefvens privatangelägenheter och för öfversända meddelanden på svenska. Lofvar hörsamma mottagen inbjudning till ett fadderskap. Rykten, att Pfalzgrefvens till Sverige sända lakej drunknat. Helsningar.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt auch gevatter. Nechst entbietung meines f. grusses, auch was ich

*) Jämför bref af samma dag till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet).

sonsten viel gutts vermag, kann ich nicht unterlassen, denselben bey dieser gelegenheit zu berichten, das ich seine underschiedtliche, das eine, den 10 Augusti datiert, den 14 dieses durch wiederkunfft meines cammerdiehners, das ander den 8 Novembris datiertes schreiben durch den currier wohl empfangen, darauss mit besondern freuden euer glücklichen wohlstandt, darneben aber ganz ungern die so vielfaltige betrübte todtsfäll vernommen, den lieben Gott bittendt, er wolle das hochlöbliche königreich für allem unfall ferner bewahren.

Nechst diesem thue ich mich gegen demselben für die in meinen sachen gehabte bemühung, undt das er meinem diehner also befürderlich gewesen, zum fleissigstem undt höchstem bedancken. Erspüere darauss die continuation seines zu mir tragenden gutten gemüths, darfür ich ihme dann höchlich obligiert, undt bitte in solcher affection zu verharren undt zu versichern, das gegen ihme undt den seinigen solches zu beschulden ich nimmermehr in vergess stellen will.

Insonderheit aber thue ich mich für die gethane communication (undt das solche in Schwedischer sprache gewesen, weil ich mich gar gern darinnen übe) bedancken. Will nicht unterlassen auss pflicht undt schuldiger obligation, damit Ihrer M. undt dem löblichen reich ich zugethan, ahn mir nichts erwinden [zu lassen], wie ich dann jezo ohne dessen auf dem weg naher .....*) zu ziehen undt der erbettenen gevatterschafft beyzuwohnen, zu welchem endt ich dann denselben curier, welcher den 26 dieses bey mir ankommen, bey mir behalte undt von dannen auss gründtlichem bericht thun will.

Deswegen bittendt mich zu excusieren, das ich dissmahls nichts weiters schreib, insonderheit weilen ich meine sachen so in gutter recommendation bey Euch finde, das ich nicht zweiffel, auch ohne mein erinnern solche wohl befürdert sollen werden. In welchem gutten undt gewiss zu Euch habenden vertrauen ich diss brieflein beschliessen undt Euch dabey versichern will, das ich binn undt bleib

des Herren Reichscanzlers
ganz vertrauter gutter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Germersheim den 30 Decembris 1618.

---

*) **Ordet har blifvit skyldt af sigillet, hvarigenom det blifvit oläsligt.**

Ich hette fast vergessen dem Herren Reichscanzler zu berichten, wie das die sag gehet, das mein laggey, welcher in Schweden gewesen, ersoffen.

Es hatt meine herzliebe gemahlin mir befohlen dem Herren Reichscanzler sambt seiner lieben mutter und angehörigen ihrentwegen zu grüssen.

---

14. (*Egenhändigt.*) **Heidelberg den 3 Januari 1619.**

Enligt i föregående bref gifvet löfte sänder Pfalzgrefven rapport om sin hemliga underhandling i Heidelberg. Har sökt sprida kunskap om Sveriges politiska förhållanden, men begär att förses med ytterligare materialier. Hänvisar för öfrigt till sitt bref till Konungen. Klagar, att Engelsmännen hafva bättre underrättelser om Sverige än hans landsmän. Rykten om fred i Böhmen och om stilleståndets mellan Holland och Spanien utlöpande.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Nechst entbiethung meines f. grusses, neben wünschung eines glückseligen friedt- undt freudenreichen neuen jahrs, kann ich nicht unterlassen diss zettelein zu schreiben undt, vermög meiner den 30 Decembris gethanen verheisung, ihme in etwas zu berichten, was undt wie es zu Heydelberg in bewuster sachen abgangen, da ich dann, weiss Gott, keinen fleiss gespart, auch mit guttem gewissen bezeugen kann, das viel gutte ehrliche leutt hierzu gar geneigt, durch welches mittel ich dann occasion genommen, den statum regni ihnen so viel müglich zu describieren, welches ihnen dann als recht liebhabern des gemeinen wesens nicht allein sehr wohl gefallen, sondern auch zum höchsten fernere communication begehrt, damit sie auch andere, als welche zum theil scheinen gar wenigen bericht hievon zu haben, informieren undt also dem gemeinen wesen gutte officia geleistet mögen werden.

Habe ihnen also theils nachrichtung mittgetheilt auch zu fernerer communication mich erbottendt, deswegen bittendt, da etwas hierzu diehnliches, Ihr wollet es mir communicieren, dann ich sonsten auch keinen fernern beschriebenen bericht zu haben mich erinnere als nuhr Exegesin Historicam Messenii.

Undt werdet von Seiner M. Ihr zweiffelsohne vernemmen, worauf nicht allein die sachen beruhen, sondern auch was sonsten

fürgelauffen, da ich dann mitt gutem gewissen sagen kann, das ich so lang gehalten, als ich gekönt, entlichen aber kein ander mittel gesehen. Deswegen ich auch bitte, Ihr wollet es alles im besten helfen deuten undt dahin wenden, das das publicum in acht genommen werde, darzu dann die informationes (welche nicht auf einen tag würcken undt effect thun können, insonderheit wann sie von einem herkommen der partial zu sein geachtet wirdt) verhoffentlich nicht wenig, sondern viel gutts thun werden.

Alzeit, so viel ahn mir, soll nuhnmehr je lenger je mehr kein fleiss gespart werden, in dem ich genugsam vermercke, was undt wie viel dem löblichen königreich darann gelegen, das dergleichen sachen under die leut kommen. Undt schäme ich mich eher zu sagen, das die Engellender dissfals fast bessern bericht als meine landtsleutt haben.

Wo aber solches herkomme, werdet Ihr von S. M. weitleuffiger vernemmen, dahin ich mich dann geliebter kürze halben referiert undt darneben gebetten will haben, mich nicht zu verdencken, das ich dissmahls so wenig advis mittschicke.*) Dann bey dieser winterlichen zeit es zimlich still, jedoch noch von einem frieden in Böhmen geredet wirdt, undt hofft man, es soll in Hollandt still ablauffen, wiewohl mann gewiss sagen will die treufues [ɔ: trèves] dörfften ihr endt erreicht haben.

Undt diss ist, was bey dieser gelegenheit ich hab schreiben können mitt bitt, nicht allein euere gutte affection zu continuiren, sondern auch bey S. K. M. alzeit mich in bestendiger wohlmeinung zu erhalten, undt dieselbe meines pflichtschuldigen gehorsam zu versichern, welches umb Euch zu beschulden ich mich alzeit bereit will erfinden lassen, als der ich bin bis in meinem grab

des Herren Reichscanzlers vertrauter undt
obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Heydelberg den 3 Jan. 1619.

*) Något bref till K. Maj:t af samma datum som ofvanstående finnes icke i behåll. Jämför emellertid det utförliga brefvet till Konungen af den 7 Januari 1619 (i Riksarkivet).

15. (*Egenhändigt.*) **Kleburg den 14 Februari 1619.**

Hänvisar till sitt nu tillika afgångna bref till Konungen och dess bilagor. Lägger A. O. på hjärtat vigten af, att man i Tyskland erhöll noggranna underrättelser, om hvad som försigginge i Sverige. Helsningar.

Meinen f. gruss zuvor. Wohlgeborner, besonders lieber undt vertrauter freundt und gevatter. Bey dieser gelegenheit hab ich das kleine zettelein zu schreiben nicht unterlassen wollen, undt demnach auss beygefügtem ahn S. M. überschickten advisen Ihr, so viel als das publicum ahnlangt, alles genugsam zu vermercken, so will ich mich geliebter kürze halben dahin referiert *) undt darneben gebetten haben, behülflich zu sein, das je lenger je mehr gutte communication desjenigen, so bey Euch fürgehet, möge geschehen, undt also zu mehrer vertreulichkeit der weg gemacht werden, welches dann bey jezigen schwierigen zeiten sehr nöthig.

Insonderheit verlanget mich nicht allein sondern vielmehr alle liebhaber boni publici zu vernemmen, wie die liefferung Elfssburg wirdt ablauffen. Gott geb zu des löblichen königreichs besten, darumb ich dann den lieben Gott alle tag bitte. Undt zweiffele ich nicht, das der Canzler auss allen advisen vermerckt, das gutte informationes diss orths von nöthen. Wollet mir also je lenger je mehr communicieren, undt Euch versichern, das Ihr mich alzeit befinden sollen als einen obligierten diener des höchlöblichen Königs undt des Reichs, der auch alzeit geneigt ist Euch in particulari allen gutten willen zu erweisen, in dem ich bin

Euer alzeit guter undt vertrauter freundt
undt gevatter
Johann Casimir Pfalsgrave mp.

Cleburg den 14 Feb. 1619.

Es hatt meine her[z]liebe gemahlin mir befohlen, Euch ihrer guten affection zu versichern, auch darneben zu bitten, Ihr wollet euer lieben mutter undt frauen ihren gruss vermelden.

---

*) Se det åberopade brefvet till Konungen af samma datum som ofvanstående (i Riksarkivet).

16. (*Egenhändigt.*) **Kleburg den 13 Mars 1619.** *)

Åberopar sina föregående bref. Förvirringen i Tyskland tilltager. Hoppas en diversion genom Frankrike. Vill ej tro på de utspridda dåliga ryktena från Sverige. Försäkrar om sitt nit för dess bästa. Klagar öfver uteblifna bref. — Påminner om nödvändigheten af en kortfattad tryckt framställning rörande kriget mellan Polen och Sverige. Begär nyheter från Ryssland.

Meines f. gruss zuvor, wohlgeborner lieber undt besonders guter freundt undt gevatter. Ich seze in keinen zweiffel, mein unterschiedtlich ahn Euch abgangene schreiben werdet Ihr nuhnmehr empfangen, undt darauss den damahligen zustandt meines vatterlandts vernommen haben, welcher nicht besser sondern von tag zu tag schlimmer zu werden, undt darbey scheinet, das eine sonderliche straff von Gott zu gewarten, dann die werbungen, so underschiedtlich die partien auch so selzam, das schwer davon zu urtheilen, was es für ein endt gewinnen möchte.

Und zweiffele ich nicht, Gott wirdt seiner kirchen beystehen, dann das in Franckreich anfangende verck sonderlich scheinet von Gott (gleichsam zu einer diversion) geschickt zu sein, nicht zweiffelendt, Ihr werdet aus denjenigen advisen, die S. M. ich zu underschiedtlichen mahlen communiciert, alles weitleuffiger vernemmen.

Verlanget mich nuhnmehr nuhr eigentlich zu vermercken, wie es S. M. undt dem löblichen königreich ergehet. Will nicht hoffen, das alles, was man darvon sagt, wahr seye. Zweiffele auch nicht, wann mann rotonde durchzugehen continuiret, der liebe Gott werde eine so billiche sach ansehen, und ein gerechter richter sein.

Was ich sonsten seithero thun können, solches habe S. M. ich communiciert, will auch noch nichts, was in meinem verstandt ist, unterlassen. Alzeit soll ahn meiner schuldigen gutten intention mit Gottes hilf ich nimmer mangeln lassen, sondern je lenger je mehr zu diehnen mich bereit erweissen, davon mich auch, nechst Gottes hilf, das geringste divertieren oder abhalten soll. Erwarte nuhr, das ich es einmahl zu S. M. undt des Reichs nuz undt contento thun könne, aber mein unglück ist noch so gross gewesen, das ich solche von herzen wohlgemeinte intention [nicht] hette können zu erwünschtem zweck richten.

*) Jämför bref af samma dag till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet).

Sonsten nimbt mich fast wunder, das in so langer undt geraumer zeit ich keine brief bekommen. Will doch verhoffen, es solle diese mess undt bey derselben gelegenheit geschehen. Unter dessen bitte ich, Ihr wollet bey S. M. mich undt die meinigen alzeit in bester recommendation halten auch unsers besten wissen, Euch darneben versicherendt, das Euch undt den eurigen allen geneigten guten willen zu erweissen ich alzeit bereit bin undt bleib auch

Euer alzeit wohlaffectioniert, vertrauter gutter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum Cleburg den 13 Martii 1619,

S. M. hab ich zu underschiedtlichen mahlen umb communication allerhandt avisen, sonderlich aber umb einen summarischen, kurz undt wohlgegründten bericht des zwischen Schweden undt Pohlen fürgeloffenen krigs, geschrieben, in dem dergleichen bericht sehr hochnothwendig. Bitt, Ihr wollet die erinnerung helfen thun, auch solches befurdern, undt darbey ahndeuten, was undt wie viel davonn mann weiters ausszubringen, dann viel gute patrioten des berichts mangeln, undt also ihnen zu communicieren es nothwendig durch den truck muss geschehen.

Weilen mann auch ganz undt gar keine gewisse nachrichtung, wie es in Moscaw oder Rüsslandt stehet, so bitt ich, Ihr wollet mir etwas darvon communicieren.

---

17. (*Egenhändigt.*) **Kleburg den 17 April 1619*).**

Från A. O. mottagna bref. Uttalar sin glädje öfver Elfsborgs lösen inbetalning och de båda konungarnes möte i Ulfsbäck. Hoppas god utgång äfven på polska kriget. Hänvisar till hemsända tidningar. Anledningar till oro med anledning af de osäkra förhållandena under kejsartronens ledighet. Pfalzgrefven motser med längtan Messenii bok och andra skrifter om Sveriges förhållanden, som han ville genom en lämplig person låta sprida. Sjukdom har hindrat att återsända den från Sverige ankomna kuriren. Fröjdar sig emellertid åt den lyckliga utvecklingen i Sverige, hvilken han hoppas skall göra det lättare att tillmötesgå de önskningar han framställer med afseende på sin gemåls penningefordringar. Konungavalet i Böhmen. Beklagar förlusten af flera riksråd.

Wolgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt auch gevatter. Demselben kann ich nechst entbiethung meines f. grus-

*) Jämför bref af samma dag till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet).

ses undt viel liebs undt guts nicht verhalten, das seine underschiedtliche, den 22 Februarii undt 13 Martii jungsthin, ahn mich abgangenen schreiben mir durch zeigern diesen currier zurecht gelieffert worden.

Habe darauss mitt besondern undt ganz inniglichen freuden, die glückliche einlifferung des hauses Elfsburg, beneben der freundtlichen zusammenkunfft beyder potentaten, vernommen, darfür dann dem Allmechtigen, als welcher allein in seinen wercken mächtig ist, billich lob, ruhm undt danck zu sagen, auch darneben zu bitten, das seine göttliche allmacht eine solche gute angefangene vertreulichkeit je lenger je mehr befestigen undt langwierig erhalten wolle, als ich dann dem löblichen königreich auss grundt meines herzen günnen undt wünschen thue, nicht zweiffelendt der allmechtige gütige Gott, der den heroischen König undt löbliche Reich auss zweyen so grossen adversitatibus undt nöthen also wunderbahrlich undt gleichsam wieder aller menschen gedancken geholfen, er werde ihn auch in der dritten nicht stecken lassen, sondern auch daselbst seine allmacht wunderbahrlich spüeren lassen. Dann ihnen der Türck vermutlich so hardt zusetzen mögte, das sie dörfften gezwungen werden, nicht allein stillstandt, sondern auch frieden, undt vielleicht assistentz zu begehren.

Sonsten, undt gleich wie ich auss dem communicierten prothocoll (dafür ich mich dann gewisslich hoch bedancke, undt solches auch seinen nuzen, indem dadurch animus genug ahn tag geben worden sowohl parate assistenz als succession [betreffend?], kann haben) beyderseits intenta zimlich verspüere, undt noch verhoffentlich die gutte vertreulichkeit eine weil wehren möchte, so zweiffele ich nicht, Ihr werdet auss beygefügten aviesen, welche S. M. zuzuschicken, undt alle von gewissen orten, unsern alhiegen weit aussehenden zustandt vernemmen.

Dann bey diesem interregno es viel selzames diengs geben, undt vielleicht, wo nicht eine völlige enderung, doch viel regulos geben möchte. Undt zweiffele ich nicht, der Herr wirdt ihre anschläge zu nicht machen, dazu dann das Metz[ische]*) oder vielmehr Französische werck nicht sehr diehnlich sein möchte, aber es ligt uns schier zu nahe, undt können die leut baldt frieden machen, hernacher ihr volck zusammen stossen undt das compelle intrare spielen. In summa, es seindt nicht allein die muthmas-

*) Syftar på den styrka, som under Hertigen af Nevers vid denna tid sammandragits vid Metz, och som man fruktade skulle komma att användas till Spaniens hjälp.

sungen undt discours, sondern auch die sachen undt actiones selbsten sehr selzam undt wunderbahr. Gott der über alles ist, der wirdt es wohl wissen zu regieren.

Undt hab ich gewisslich ursach, ja mehr als ursach Euch zu dancken für die fleissige communication, wie ich dann der Exegesis Messenii undt anderer nötigen bericht mit verlangen erwarte, undt ich gewisslich einen guten mann funden habe, der sich das werck treulich lesset angelegen sein, auch bissweilen, darüber von andern gleichsam reprimirt wirdt, es ist sehr ein fleissiger mann. Hoffe zu seiner wiederkunfft particulariora zu schreiben undt solches durch gelegenheit Ihrer M. der Königin laggeyen, welcher alhier kranck worden, undt deswegen so baldt nicht wirdt können abgefertigt werden.

Dieser hatt sich wohl geeilet, dann, demnach er den 13 Martii von Euch zu Elfsburg abgefertigt, so ist er den 5 dieses alhier ankommen. Seindt mir auch die brief durch meine gemahlin alsbaldt zugeschickt worden, dann ich nicht hier war, sondern zu Zweybrücken kranck lag, wie mich dann auch solche kranckheit ahn der depesche undt abfertigung dieses curriers gehindert. Dann, so baldt ich zu schreiben vermeinet, so ist mir solches uhnmüglich gewesen, wie ich dann auch nicht wohl fort kan, aber es bessert sich, Gott lob, täglich. Hoffe, es soll baldt besser werden, jedoch darf ich mich mit schreiben noch nicht zu sehr bemühen.

Ihr könnet nicht glauben, wie sehr mich die fröliche bottschafft wegen Elfsburgs liefferung erfreuet hatt. Nuhn der liebe Gott verlässet die seinen nicht. Undt kann ich mich nicht genugsam verwundern, wenn ich den 10jährigen staht des königsreichs Schweden bedencke, da mann wohl mit ehren sagen kann alle 10 jahr eine neue welt. Nuhn Gott, der das gute angefangen hatt, wolle es auch vollenden undt auch die noch menschlich unmüglich scheinende sachen zu erwünschten endt richten, welches ich dann von herzen wünschen, undt darneben nicht zweiffele, mann werde bey diesem jezigem erwünschten zustandt auch mein undt der meinigen nicht vergessen, wie ich dann das vertrauen, das Ihr es auch ohne mein erinnern wohl thun werdet.

Habe jedoch undt umb mehrer nachrichtung willen beygefügte kleine designation der gelder*) machen lassen, alles vermög des contracts. Dann, obwohlen ich biss dato erst 3950 reichsthaler bekommen, so haben doch Ihre M. die Königin durch dero eigenen

*) Denna bilaga saknas.

laggeyen mich mit erstem zu contentieren ahnerbotten, deswegen ich dann auch nicht zweiffele, sondern genzlich darauf verlasse, das auf diesen lezten termin alles kommen werden, mit bitt, Ihr wollet helfen befürdern, das solches möchte richtig gemacht werden, dann Ihr leicht zu erachten, das alles nicht eben so genau kann zugehen, als man wolte.

Zweiffele nicht, es werden Seine K. M. auch ohne mein erinnern auf das übriege bedacht sein, wie ich sie dann darzu ganz geneigt weiss, in dem S. K. M. genugsam bekant, was deroselben schwester zu ehr undt guttem gereichen kann, deswegen ich dann auch bedenckens S. M. deswegen directe zu ersuchen, sondern ihnen viel mehr zu dero königlichen discretion anheimb stelle, wie undt durch was mittel sie vermeinen ihro königlichen undt brüderlichen favor gegen dero schwester undt mich, deroselben diener, je lenger je mehr spüeren zu lassen. Darbey ich mich dann versichere, das Ihr auch mein undt der meinigen bestes wissen werdet, wie dann meine herzliebe gemahlin mir befohlen Euch ihren g. gruss zu vermelden undt darneben zu bitten, dass Ihr euerer lieben mutter undt frauen, auch allen euern verwanthen, brudern undt schwestern ihren g. gruss vermelden wollet. In welcher zuversicht ich dann diss brieflein beschliesse, auch binn undt bleib

Euer alzeit vertrauter im herzen obligierter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Cleburg 17 Aprilis 1619.

Da der wahltag noch für sich gehet, so hoffe ich gutte gelegenheit zu haben, allerhandt aviesen zu schreiben, aber ich fürchte, es seye noch lang dahin, in deme die Böhmen noch von keinem könig wissen wollen, auch andere vielleicht, nempe vester vicinus, dazu adspirieren möchten, auf welchen fall omnis subita mutatio periculosa sein möchte, es seye dann, das der Türck kommt undt frieden macht.

Das der liebe Gott sonsten dieses königreichs so vieler reichsräth in eines jahrsfrist beraubt, solches ist mir vom herzen leidt; derselbe bewahre die übriege alle sampt ihrem rechten heroë undt inspiriere alle ihre consilia zu continuier[ung] und erhaltung guten friedens, dan non minor est virtus quam quærere parta tueri.

---

18. (*Egenhändigt.*) **Kleburg den 19 April 1619*).**

Den svenske kurirens död, med anledning hvaraf Pfalzgrefven sänder en sin egen tjänare. Åberopar föregående bref och begär A. O:s hjälp till erhållande af gynnsamt svar på sina där uttalade önskningar. En anvisning, hos hvem Pfalzgrefven hade att uppbära sina penningar, vore honom synnerligen kär.

Meinen f. gruss zuvor. Wohlgeborner lieber undt besonders vertrauter freundt undt gevatter. Obwohln in demjenigen schreiben, so Euch durch den currier überlieffert wirdt, werden vertröstung geschehen durch Ihrer M. der Königin laggeyen Euch umbständtlicher zu berichten, so ist es doch leyder ahn dem, das solcher gestern frühe (uhnahngesehen alles fleisses, so mann angewendet) gestorben, ich also verursacht worden, nicht allein den currier noch so lang aufzuhalten, sondern auch zeigern, meinen diehner, zugleich abzufertigen, damit er desto bessern bericht von allem thun, ich auch desto ehere undt gewissere antwort auf meine brief erlangen möchte.

Habe deswegen nicht unterlassen wollen, diss kleine zettelein zu schreiben, undt mich auf mein den 17 dieses datiertes, dem curier mitgebenes schreiben zu referieren, auch darneben zu bitten, wie ich dann das hohe undt ganz gewisse vertrauen zu Euch als meinem guten freundt ge[sezet], Ihr werdet auch meine sachen helfen befürdern, dann sich ahn .... **) undt bey diesen schweren zeiten, viel benachbarthen also v... dörfften, dass mann vielleicht mitt wenigem so man .... in der handt (oder gewiss versichert sein kann) mehr ausseric[hten] könte, als hernach mit viel mehrem, wie Ihr dann leicht .... verständig zu ermessen, mitt bitt, Ihr wollet mich bey dieser gewissen gelegenheit in vertrauen berichten, ob nicht, auf den fall (als obgemelt) sich occasiones begeben, undt S. M. deswegen bericht empfiengen, ich mich einer anticipation zu getrösten, damit ich also auf desto bessern fuss gehen, undt die ahnpræsentierte occasiones desto eiferiger in acht nemmen undt nicht ausschlagen möge.

Bitte, Ihr wollet auch diese meine gegen Euch tragende offenherzigkeit zu gutt undt gewiss dafür halten, das solches auss dem

---

*) Jämför bref af samma dag till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet).

**) Papperet är här i kanten bortrifvet, hvarföre några ord fattas i texten.

zu Euch tragenden hohen undt guten vertrauen herrüerett, in welchem ich auch ge[denke] alle die tag meines lebens gegen Euch zu verharren, undt also zu sein undt zu bleiben

euer ganz vertraut obligierter gutter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Cleburg den 19 Aprilis 1619.

Hierneben bitte ich, Ihr wollet mich berichten, bey weme die (vermög der im andern brief beygelegten verzeichnuss) bewilligte gelder zu erfordern, oder wie es S. M. damit zu halten gesinnet, da sie, wo nicht eher, jedoch gewiss gegen die mess zu Franckfurt erlegt undt mir durch zeigern die wechselbrief könten zukommen. Solches were mir sehr lieb. Verzeihet mir abermahls meiner künheit.

---

19. (*Egenhändigt.*) **Neucastel den 18 Maj 1619*).**

Notificerar den nyfödde sonens död. De politiska förhållandena voro oförändrade, men man fruktade fortfarande Hertigens af Nevers truppsammandragning kring Metz. Åberopar till Konungen hemsända tidningar samt meddelanden genom den förut afsände kuriren.

Meinen freundtlichen gruss zuvor. Wohlgeborner *etc.*... Obwohln ich Euch lieber frölichere botschafft zuschreiben wolte, so muss ich doch mit dem allein gutten willen Gottes zufrieden sein, demselben mich in christlicher gedult unterwerffen, undt kann darauf nicht unterlassen Euch zu berichten, das es dem lieben Gott also gefallen, mein junges söhnlein, eueren tauffpathen, den 1 dieses zu sich ungezweiffelt in die ewige seeligkeit abzufordern, welches, wie Ihr leicht ermessen könt, meiner herzlieben gemahlin so wohl als mir bekümmerlich zukommen.

Wir müssen aber darbey gedencken, das wir viel guts undt mehr, als wir verdiehnet, von S. Allmacht empfangen, deswegen wir auch diese züchtigung und creuz ihme nachtragen undt S. Allmacht bittendt uns hinfürters zu behüten undt in andere weg

*) Jämför ett utförligt bref till Kungl. Maj:t af samma dag (i Riksarkivet).

vätterlich zu erfreuen. Müssen gedencken, das er vielem übel entwachssen oder entgangen, sonderlich bey diesen gewiss schweren zeiten, da es allenthalben drunder undt drüber gehet, wie Ihr auss den underschiedtlichen adviesen, so ich S. M. communiciere, leichtlich zu sehen.

Undt ist sich hoch, ja mehr als hoch zu verwundern, das noch dieser orthen es gleichsam also ruhig, wiewohl die stätte, sonderlich Strassburg, nicht wohl trauen, in dem das Französische werck (welches schon zu einem frieden gerathen) sehr weit hienauss sicht undt zu befürchten, das, wo nicht die ganze, jedoch ein theil von des Königs armada zu der Spanischen armada (dann anders weiss ich sie nicht zu nennen) in Teutschlandt stossen möchte, welches dahero destomehr zu præsuminieren [ↄ: præsumiren], weilen der von Nevers, general über dieselbe Französische armada, dem hauss Österreich so zu sagen verbunden, auch ahnjezo einer von den principalen des Altheimischen Ordens (welcher orden directe auf recuperation Schweden gerichtet), welchem doch Gott wohl steuren wirdt.

Undt demnach diss der generalinhalt unsers stats (da die wahl eines Römischen königs noch sehr ungewiss), so will ich mich hiemit auf die particulariora, so S. M. ich communicieret, referiert haben, unter dessen nicht zweiffelendt, es meiner für 4 wochen schon abgefertigter alter laggey glücklich bey Euch angelangt sein. Deswegen ich eine uhnnoth erachte Euch meine sachen ferners in specie zu recommendiren, sondern will mich geliebter kurze halben, undt demnach mir euer candor undt sinceritas hierinnen genugsam bekant, dahin gezogen haben, wie dan meine herzliebe gemahlin (welche Euch [und] den eurigen ihren g. gruss vermelden lässet) so wohl ich ein sonderlich vertrauen zu Euch gefast, in welcher guten vertreulichkeit ich diesen brief beschliessen und die tag meines lebens sein undt bleiben will.

Euer vertraut obligierter undt gutter
freundt [und] gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum Neucastel den 18 Maij 1619.

20. (*Egenhändigt.*) **Kleeburg den 22 Juli 1619.**

Åberopar brefven till Konungen. Befarar föga resultat af valmötet i Frankfurt. Bucquois framfart i Böhmen hade nödgat Kurpfalz och Markgrefven af Baden till försvarsåtgärder. Ligans rustningar. Hoppas goda underrättelser från Sverige. Helsningar.

Wohlgeborner, insonders lieber undt vertrauter freundt auch gevatter. Obwohln ich denselben mit schreiben gern öfftera besucht, so hatt sich doch biss dato wie noch wenig andere materi, als eben dasselbige, was S. M. ich zu underschiedtlichen mahlen, dienstlich communiciert, presentirt, indem ich nicht zweiffele, Ihr werdet solches alles aussführlicher vernommen haben, wie ich dann S. M. nachmahls dasjeniege zuschicke, was mir dissmahl wissendt.

Darauss dann genugsamen abzunemmen, in was grosser gefahr unser vatterlandt Teutscher nation stehen. [Den], obwohlen die geistliche churfürsten in der persohn zu Franckfort, (da dann König Ferdinand vermutlich auch schon ankommen sein wirdt), so haben doch die weltlichen nuhr dahin geschickt undt über dieses die Böhmischen standt allerhandt gegen solche zusammenkunfft eingewendet, also das vermutlich noch so baldt zu keiner definitiven wahl wirdt können oder mögen geschritten werden.

Unter dessen treibet Bucquoy grosse tyranney in Böheim, ist auch der Obern-Pfalz sehr nahe gewesen, also das Chur-Pfalzes Ld. veruhrsacht sich daselbst hin zu begeben, undt mit theils des unierten volcks auf die Böhmische grenzen zu rücken.

Der Marggraff zu Baden aber, als welcher dem feuer etwas nahe gesessen, hatt sein volck in die Obermarggraffschafft Baden geführt, der meinung, ob vielleicht mehr volck auss dem Elsass oder auch sonsten den vorigen pass durch den Schwarzwaldt nemmen würden, solchem fürzukommen. Unter dessen armiert die Liga sehr starck, undt ist sich also eines schweren bludtbadts zu besorgen. Der liebe Gott wolle seiner kirchen beyspringen, undt das vatterlandt für tyrannischem regiment behüten. Undt ist dieses also der kurze ausszug des jetziegen gemeine zustandts.

Verlanget mich nicht wenig, biss ich dermahleins erwünschte bottschafft von Euch undt euerem vatterlandt bekommen möge, dann ich sindthero [von] der Elssburgischen restitution nichts ge-

---

*) Jämför bref till Kongl. Maj:t af samma dag (i Riksarkivet). Detta bref är dock till följd af fuktskada starkt utplånadt.

hört. Bitte undt hoffe zu dem lieben Gott, seine allmacht werde undt wolle den angefangen guten frieden undt vertraulickeit erhalten, undt das löbliche königreich nach ausgestandenen so vielen beschwerden entlich mit langwirigem frieden wieder ergezen, damit es auch künfftig undt bey so schweren zeiten dem gemeinen wesen möge helfen beyspringen.

Mich undt die meinigen sonsten belangendt, dancke ich dem lieben Gott für zimliche gesundheit. Derselbe geruhe ferner gnadt zu verleihen undt bey diesen schwürigen zeiten zuzuschicken, was zu seel undt leib diehnlich sein mag. Will also mit meinem schreiben Euch nicht lenger aufhalten, sondern vielmehr in dem guten undt stehten vertrauen, so ich gefast (das Ihr auch ohne mein erinnern mein undt der meinigen bestes wissen werdet) diss brieflein beschliessen neben versicherung, das ich bin undt bleib

Euer alzeit obligierter undt vertrauter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Cleburg den 22 Julii 1619.

Ich bitt, Ihr wollet allen euern collegis, insonderheit euerm bruder H. Gabriel auch allen guten bekannten meinen gruss undt viel liebs undt guts vermelden. Meine herzliebe gemahlin thut dergleichen erbiethen gegen Euch undt allen den eurigen.

---

21. (*Egenhändigt.*) **Kleburg den 5 September 1619 *).**

Från A. O. mottaget bref. Notificerar en dotters födelse. Tackar för A. O:s bistånd i Pfalzgrefvens angelägenheter. Det försiggångna kejsarvalet och kröningen i Frankfurt. Böhmiska konungavalet. Tacksägelse för A. O:s kondoleans med anledning af sonens död. Helsningar.

Meinen f. gruss zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter H. Reichscanzler. Mitt diesem kleinen zettelein, welches ich wegen jezo fürfallender gelegenheit

---

*) Jämför ett utförligt bref af samma dag till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet).

in eil schreiben muss, kann ich nicht unterlassen zu berichten, das euer schreiben mir den 2 dieses durch meinen laggeyen wohl gelieffert, darauss ich dann euer aller, zuforderst aber Ihrer M. undt der ganzen königlichen familien undt löblichen reichs glücklichen zustandt mit höchstem freuden vernommen. Der liebe Gott wolle seine gnadt reichlich continuiren undt von tag zu tag vermehren, welches ich dann auss grundt meines herzen zum treulichsten wünschen thue.

Kann Euch hiebey mit erfreutem gemüth nicht verhalten, das der liebe Gott den 1 dieses meine herzliebe gemahlin, [Gott] lob, glücklich entbunden undt uns mit einer jungen toch[ter] begabet, darfür wir seiner allmacht reichlich dancken, undt bitten solche in seiner furcht undt zu seinem ehren aufwachssen zu lassen.

Sonsten thue gegen demselben ich mich ganz höchlich bedancken für seine gehabte bemühung undt anzeig der bestendigen guten neigung undt affection, darfür ich ihm billich dancke, undt das gewisse vertrauen zu ihm continuierlich gefast, er werde undt wolle mein undt der meinigen bestes nicht allein alzeit befürdern, sondern auch im besten vermercken, das denselben ich so offt undt viel bemühe. Wolte von grundt meines herzen liebers nicht wünschen, als das einige occasion, sie were auch so gering, sie immer wolte, sich presentieren möchte, die zu S. M. undt dem löblichen reich tragende dienstliche affection undt neigung im werck zu bezeigen, darzu dann vermuttlich diss jezige uhnwesen ahnlass geben wird.

Wie Ihr dann von S. M. zweiffelsohne umbstendig vernemmendt werdet, das nicht allein die Römische [wahl?] undt krönung zu Franckfurth schon fürgangen, sondern auch die Böhmen Chur-Pfalz zu ihrem könig erwehlt, undt S. Ld. jezo ahn dem, das sie sich resolviren wollen, ob sie es anzunehmen oder nicht. Nuhn, Gott wirdt den besten rath geben undt alles zu seinem ehren undt befürderung des gemeinen bestes wenden. Hoff, mann werde nuhn die augen aufthun, mann seye dann gar blindt, nam eandem fovemus causam. Gott wende alles zum besten. Undt muss ich wegen eile des botten hiemit beschliessen neben versicherung, das ich bin undt bleib

Euer alzeit hochobligierter undt vertrauter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Cleburg den 5 Septembris 1619.

Das Ihr euer christlich mittleiden wegen absterben meines söhnleins entdeckt, darauss erspüere ich auch nicht weniger euer zu mir tragende gutte neigung, undt gleich wie solches undt alles andere dem lieben Gott billich in christlicher gedult heimzustellen, also bitte ich auch seine allmacht uns allerseits für unglück, sonderlich bey die jezigen schweren leuffen zu bewahren.

Ich kann dissmahl undt wegen eile des botten Johan Schitten nicht antworten, bitte also, Ihr wollet meine entschuldigung thun, zuvorderst aber allen euern mitcollegis meinen fr. gruss vermelden.

---

22. (*Egenhändigt.*) **Frankfurt am Main den 25 September 1619 *).**

Från A. O. mottagna bref. Åberopar till Konungen sända tidningar och rapporter. Beklagar inställandet af Gustaf Adolfs resa till Brandenburg. Hoppas på ett personligt sammanträffande inom kort. Rörande det sorgliga tillståndet i Tyskland hänvisas till Konungens bref. Tacksägelse för bevisad hjälp. Anbefaller sig och de sina till A. O:s välvilja för framtiden. Förslag rörande lämpligt sätt att underhålla ständig brefvexling mellan Sverige och Pfalz. Väntar en kurir från Sverige. Helsningar.

Meinen f. gruss zuvor. Wolgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Euer den 20 Augusti zu Calmar datiertes schreiben ist mir den 15 dieses wohl zukommen. Thue mich der darinn gethanen communication, welche sonderlich bey diesen jezigen zeiten sehr wohl undt zu recht kommen höchstes fleisses bedancken.

Undt demnach S. K. M. ich allerhandt aussführlichen bericht thue neben übersendung dessen, so mir communiciert worden, so will ich mich geliebter kürze halben zwar dahin referieren, darneben aber gebetten haben euer bekanten eifer nach, so Ihr zu dem gemeinen wesen tragt, sonderlich weilen es so weit kommen, das mann alle[rdi]ngs dahin geneigt zu einer christlichen zusammensezung allerhandt gute officia zu leisten. Gott weiss, das ich mich höchlich erfreuet, das ich so einen guten anfang spüere. Der liebe Gott wolle beständige gute resolutiones geben, damit die welt auch sehen undt spüeren möge, das auch andern orthen leut sein, die sich das gemeine lassen angelegen sein und deren mann sich mit nuzen gebrauchen kann.

*) Jämför ett utförligt bref till Kungl. Maj:t af samma dag (i Riksarkivet).

Das sonsten die reiss eingestelt worden, solches ist mir herzlich leidt, dann obwohlen ein rau wetter fürhanden gewesen, so were es doch wohl vielleicht fortgangen, da nuhn zu besorgen [dass] wegen des zustandts des Churfürsten (welcher lebendig todt) das werck schwerer dörffte werden. In summa, es ist ein selzam regiment. Habe als[o] gehofft hierdurch das glück zu haben zuforderst S. M. undt dann auch Euch zu sehen. Hoffe doch, es möchte sonsten baldt geschehen, in summa S. M. undt dem löblichen königreich zu dienen bin ich bereit.

Wie gefährlich es aber in unserm vatterlandt zustehe, solches berichte S. M. ich umbständtlich. Der liebe Gott wolle helfen, wie dann täglichs und in allen kirchen das gemeine gebett gehalten undt Gott umb abwendung seiner straffen angeruffen wirdt, mich in übrigem allem auf das schreiben, so ich ahn S. K. M. gethan, referierendt.

Will also hiemit beschliessen, mit dancksagung für die gute affection, so ich nicht allein sonsten, sondern auch in diesem von Euch erspüere, das so gute ahnordtnung wegen erlegung der bewusten gelder geschehen, wie ich Euch dann die quittung hiemit zuschicke. Bitte darneben, wie bisshero also auch noch ferner, bey S. K. M. mich undt die meinigen in bester recommendation zu halten, sonderlich aber, undt auf den fall die erwünschte conjunction geschehen solte, S. M. versichern, das ich mich glücklich achten will, durch solche occasion meine dienst undt affection zu erweisen, wie ich mich darzu mehr als verpflicht undt obligiert befinde.

Sonsten zweiffele ich nicht, es werden S. M. Euch entdecken, was ich für ein mittel zur correspondentz fürgeschlagen, nemlich mit Heinrich Brocks undt Peter Tobsen, das D. Cammerarius die advis durch ein copert [ↄ: couvert?] ahn Euch oder Johan Schizen [ↄ: Skytte] addressieren undt dieser bey den einem zuschicken, hergegen Ihr die coperta auf ihne richten sollet. Wann dann solches Ihrer M. annehmblich möchte sein, so bitte ich es dahin zu richten, unter dessen aber auch ja zu zeiten mich etwas zu avisieren, welches hinwiederumb zu beschulden ich nicht unterlassen will. Habe dissmahl keinen andern fürschlag zu thun gewust, überschicke also hiemit auf einem zettelein seinen nahmen *), welches Ihr euer discretion nach werdet wissen zu gebrauchen.

---

*) På en lös vidlaggd lapp står: Ludwig Cammerarius, der Rechten Doctor, Chur-Pfalz (vel Königs in Böheim) geheimer Rath.

Sonsten erwarte ich mit verlangen des curriers, da ich dann mehre particulariteten undt gewissheit hoffe zu schreiben. Lasse es also hierbey bewenden mitt versicherung, das Ihr mich alle die tag meines lebens befinden sollet

Euern alzeit obligiert vertrauten guten
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Franckfurth den 25 Septembris 1619.

Meine gemahlin hatt zu meiner abreiss mir befohlen, Euch ihren g[russ] zu vermelden mitt bitt, Ihr wollet desgleichen bey allen den eurigen verrichten. Undt thut sich mein herzliebe gemahlin der guten, so Ihr gegen sie spüeren lasset, höchlich bedancken.

---

23. (*Egenhändigt.*) **Kleburg den 22 November 1619 *).**

Från A. O. mottagna bref. Beklagar ånyo inställandet af Konungens resa till Brandenburg. Åberopar bref till Konungen och sina däri gjorda uttalanden och förslag. Nu vore rätta tiden till att sluta sig tillsamman. Från Pfalz' sida torde man kunna vänta tillmötesgående; bästa föreningsmedlet vore ett nära blodsband. Afråder stillestånd med Polen, men tillråder ett förbund med Pfalz, hvarigenom en diversion i Polen förbereddes. Föreslår att förära den inflytelserike L. Camerarius Konungens porträtt mit tillhörande »band». Erbjuder sig ombestyra såväl detta som inköp af en del silfverkärl och kedjor i Tyskland. Begär A. O:s hjälp till att riktigt erhålla sin gemåls brudskatt. Frågar om råd, huruvida han borde köpa ett nu ledigt län i Pfalz. Begär fortskaffandet till H. Wrangel af ett bref med beställning af falkar för Markgrefven af Baden. Har riktigt befordrat ett bref till dess adressat.

Meinen fr. gruss zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt auch gevatter. Desselben unterschiedtliche den 18 Septembris zu Elfsburg undt den 4 Octobris zu Wattstein [ɔ: Wadstena] datierte schreiben hab ich nicht allein durch den currier den 4 dieses alhier gar wohl empfangen, sondern auch

---

*) Jämför ett utförligt bref till Konungen af samma dag (i Riksarkivet).

daraus von herzen undt erfreulich gern vernommen den gutten undt glücklichen zustandt S. M. undt des löblichen königreichs.

Der liebe, allmechtige Gott wolle mich alzeit solche undt dergleichen gute zeitungen dahero vernemmen lassen. Allein ist es mir, weiss Gott, sehr herzlich leidt, das S. M. zu solchem guten intent fürgehabte reiss also unglücklich (wann mann anders so sagen soll) zurück gangen, auch wie auss den advisen, so ich vernemmen können, so wenig hofnung mehr dabey ist. Nuhn, der liebe Gott, der wolle die erwünschte gelegenheit schicken, wie ich dann nicht zweiffel.

Von S. M. werdet Ihr dissfals meine ganz geringfügige (jedoch, weiss Gott, in unterthenigster treuer affection wohlgemeinte) gedancken vernemmen*). Sehe ahn meinem ort, weiss Gott, ohne passion nichts, was hindern möchte als bey dem ersten das einige von mir angedeute inconveniens (deme vielleicht allerseits uhnnachteilige weg oder mittel zu schaffen sich finden dörfften) bey dem lezten aber anders nichts, als das nicht soviel des statts considerationen mit underlauffen. Nuhn, Gott ist der director in diesen (wie auch allen andern) sachen. Er wirdt schicken, was zu seines nahmens ehr undt beyderseits, zuforderst des hochlöblichsten Königs undt seines statts nuzen undt besten sein kan.

Allzeit befinde ich an meinem orth, das nuhnmehr die rechte zeit sein will zusammenzukommen undt sich zu verbinden, dann hernacher, da ein oder der ander theil sich gesterckt oder auch den kürzen gezogen, wirdt es fast auf beyden seiten zu spätt sein.

Ihr sehet auss dem originahl so wohl als mitkommenden extracten anderer brief**), das mann es sich nuhnmehr lässset hardt angelegen sein, undt ihr gutte conditiones erhalten könnet. Da man sich auch gleichsamb ewig — dann das bluttbandt bindet ahm härtesten — verbinden könte, were nicht uhnrathsam. In summa, ich rede, wie ich es von herzen meine undt wünsche.

Komme mit diesem zugleich auf den zwischen Schweden undt Pohlen fürstehenden friedts- oder vielmehr ahnstandtsvertrag, welcher meines erachtens der Cron Schweden (sonderlich durch restitution der Parnaw, ohne welche es scheint, das die Polnische Stände nicht tractieren wollen) keines wegs zu rathen, ehe undt

*) Se Pfalzgrefvens bref till Gustaf Adolf d· 22 November 1619 i R. A., hvaruti föreslås giftermål mellan den sistnämde och Kurfursten Fredrik V:s näst äldre syster Katarina Sofia. Den «inconveniens», som Pfalzgrefven i texten åsyftar, rörde skilnaden i religion, då prinsessan var reformert.

**) Dessa åberopade extracter finnas bilaggda brefvet till Konungen.

zuvor die K. M. so wohl als die Cron Schweden versichert, das die Polnische Ständt ihrem König nicht gestatten wollen einige kriegspræparation auss der Cron oder Polnischen landen gegen dem König undt der Cron Schweden fürzunemmen.

Da dann durch die in den extracten angedeute mittel*) solches (wo nicht in perpetuum, doch auf eine ahnsehenliche anzahl jahr) zu wegen bracht würde, so könte ich nicht wohl sehen, wie S. K. W. zu Schweden die jezunder gesuchte assistentz oder verbündnuss wohl ausschlagen könten, sondern wolte meines ermessens mit mundt undt herzen treulich gerathen haben, das, in betrachtung vieler ursachen (die in Gottes handen stehen, auch zum theil in extract vermeldet sein), mann sich, wo nicht weiter, jedoch verantwortlich umb so viel einliesse undt erklehrte, das mann zur würcklicher assistentz undt zusammensezung zwar ganz geneigt, jedoch, weilen solches ohne tractaten nicht geschehen könne, zu solchem endt undt mehrer der sachen befurderung hierzu gewisse zeit undt ort dahin auf ferner ahndeuten (oder auch ohnerwartet fernern andeutens) mann deputieren undt abordnen wolle.

Zweiffele nicht, es werdet euerm bekanten eiffer nach, Ihr nicht allein das beste darbey thun, sondern auch andere darzu zu disponieren, undt also ein so nöthiges lang gesuchtes gutes werck zu erwünschtem effect helfen richten, darzu dann Gott seine gnadt wolle verleihen.

Kann hierbey nicht unterlassen auss gleichmessiger tragender affection weiters, weiss Gott, wohlgemeint zu erinnern, weiln die bewuste persohn**) nuhn eine zeithero sich gar fleissig erzeigt auch, wie aus dem stilo zu sehen, das schreiben dictirt, über dieses nuhnmehr das vicecantzelariat undt also alle frembde expeditiones in handen hatt, undt seinen guten eiffer spüeren lässet, ihme auch von mir etwas vertröstung geschehen, ob S. M. nicht gefallen möchte, etwa mit erster gelegenheit ihn mitt dero contrafeict in goldt zu begaben, daran dan ein band honoris causa nicht uhndiehnlich, undt, da S. M. es nicht zuwieder, könte die conterfeict mir zugeschafft undt darneben ahngedeutet werden, in

---

*) I det åberopade extractet heter det: »Ich sehe doch hochnötig, das Ihre M. mein gnädigster Herr [= Konungen i Böhmen] entweder eine schickung in Schweden thue, oder das ja beider Königen räth in loco aliquo intermedio sich unter einander vertraulich besprochen, da dan wohl eine gute verstendtnuss könte aufgericht undt stabilirt werden». Dessutom föreslås, att Gustaf Adolf skulle genom Storfursten i Ryssland söka hålla Polen tillbaka från ett infall i Böhmen. — **) Doctor Ludwig Camerarius.

was würde das bandt sein solte. Wolte ich es alsdann bestes fleisses undt also bestellen, das verhoffentlich S. M. ein genüegen daran haben solten, dann ich wohl weiss, das dergleichen sachen S. M. ahn dem orth umb ein gutes höher angeschlagen werden.

Wie ich dann mit dieser occasion nicht unterlassen kann in ebenmessiger, Gott weiss, guter wohlmeinung vertreulich zu berichten, das von underschiedlichen leuten ich eusserlich berichtet worden, als solten S. M. eine anzahl silbergeschirr undt ketten in Teutschlandt bestelt haben, under andern zu dem endt, meine herzliebe gemahlin an dergleichen stücken ihres noch habenden ausstandts zu contentieren.

Ob ich nuhn wohl solchem (in betrachtung das weder meine herzliebe gemahlin noch auch ich in gutter zeit darumb directe angehalten, oder auch etwas von gewissen leuten desswegen verstanden) keinen gewissen glauben zustellen können, so habe jedoch und bey solcher occasion, auch die zu S. M. tragende dienstliche affection umb so viel mehr zu bezeugen, ich nicht underlassen sollen, Euch deswegen vertreulich zu berichten, auch zu bitten, auf den fall ja Seine M. dergleichen etwas gesinnet, undt durch entrichtung der bewusten stück dero favor noch ferners zu erweisen, auch solche stück zu erkauffen oder sonsten bestellen zu lassen gemeint, Ihr wollet dissfals die erinnerung thun undt in bester wohlmeinung ahndeuten, das nicht allein das Schwedische lothgewicht dem hiehiegen bey weitem nicht gleich, sondern auch S. M. umb ein gutes höher undt theurer angeschlagen wirdt; deswegen, undt da S. M. dergleichen gesinnet, deroselben nicht zu wiederrathen, sondern vielmehr nuzlich meiner herzlieben gemahlin auch zuträglicher sein würde, da so viel lötig marck undt dergleichen speties, als die specification aussweiset, zu Franckfurth oder Nürenberg gekaufft oder bestelt, undt in dem alhier gangbaren kauf undt gewicht erstattet würden, dardurch S. M. nicht allein ein ansehenliches ahn geldt ahn der zahlung ersparen, sondern auch meine herzliebe gemahlin besser versorgt, zu geschweigen, das ein- undt aussführens in Schweden undt wieder hiehero, was mühe undt gefahr darbey auszustehen. Jedoch stelle ich, wie billich, alles dieses zu S. M. gefallen, undt wirdt von mir, wiss Gott, wohlmeinendt erinnert, dann ich nicht gern sehe, das S. M. etwas (wie man sagt) vergebens aussgeben solten.

Hierbey, undt weilen ich eben von diesen sachen rede, erinnere ich mich weniger nicht, das zwar die gesezte zeit des brautschatzes erlegung noch nicht herbey, jedoch undt weilen solche

zeit in wenig jahren umb etwas herbey nahet, undt ich dann nicht zweiffele, es werden S. M. auch ohne mein erinnern nach gelegenheit der zeit undt umbstenden, mein undt der meinigen bestes wissen, so hab ich abermahl auss guter wohlmeinung, undt damit bey jezigen weitaussehenden gefährlichen leufften mann (wie mann sagen mag) allerdings umb so viel desto besser versichert, ich diese wohlmeinende erinnerung nicht allein thun, sondern auch den Herren Reichscanzler dissfals meines theils zum höchsten bitten undt ersuchen wollen, er wolle durch sich selbst oder gutte bekanten diese gutte befürderung leisten und bey zeiten entweder bey der statt Lübeck oder Hamburg oder aber andern sichern, jedoch daselbst in der nähe gelegenen orten, die gute underbauung undt erkundigung thun, ob undt wie auf den fall der erlegung des brautschatzes oder theils desselben bey einer oder beyden diesen stätten der gebühr wohl angelegt, undt mann also dessen allerseits desto versicherter sein könte.

Bitte deswegen, es wolle der Herr Reichscanzler auch in diesem sein gegen meiner h[erz]lieben gemahlin undt mir tragendes guttes gemüth in der that erweisen, undt sich hinwiederumb alles guten undt geneigten willens gegen sich undt alle, die ihme lieb sein, versichern, dann, da ich solches in der that erweisen könte, solte mir nichts liebers undt erwünschters sein.

Entlich undt zum beschluss berichte demselben ich hiermit in gutem vertrauen, das baldt nach jeziger erlegung der gelder zu Franckfurth sich eine mir gewiss sehr wohl undt nuhr auf 2 meilen gelegene occasion undt gelegenheit kaufweiss ahnpresentiert worden, bey welcher ich meines theils, indem es kunckellehn*) von Chur-Pfalz undt also dannenhero zu lehen muss getragen werden (welches aber, wie Euch bekant, in Teutschlandt nichts neues, dann ohne das das hauss Zweybrücken mansslehen hatt, die von der Chur-Pfalz, hergegen aber die Chur-Pfalz lehen hatt, die von dem hauss Zweybrücken müssen empfangen werden) das auf den fall, welchen in Gottes handen stehet, meine herzliebe gemahlin so wohl als ich ohne verlassung leibserben oder auch dieselbe ohne leibserben verfallen sollen, das alsdann das aussgelegte geldt (in dem das lehn der Chur-Pfalz wieder heimfiele) gleichsam verspielt undt vor unsere beyderseits erben, nachdem sich die fäll schicken, verlohren were, wie ich dan S. M. auch in etwas ahndeutung darvon gethan undt mich in übrigem auf dis

*) Kunkellehen = Län, som var ärftligt äfven på kvinnolinien.

ahn Euch abgehendes schreiben referiert, so ist nun die questio, ob ich solches also hazardieren oder aber, in einzieger betrachtung des hazards, da ich doch ahnjezo noch 2 kinder, Gott lob, im leben undt mit Gottes hilf noch mehre bekommen kann, einen solchen mir sonst sehr wohl gelegen kauf auss der acht lassen solle.

Undt hette ich zwar liebers nicht sehen möge[n], als das für abfertigung dieser post ich etwas gewisses hette schreiben können (in dem den 30 dieses eine zusammenkunfft deswegen, undt wie der consens bey Chur-Pfalz, ahniezo König in Behmen, zu erlangen sein möchte) so hab ich wegen meines privatwercks solchen courrier nicht lenger aufhalten dörffen, sondern dissfals mich contentieren müssen, das ich es gleichsam generaliter ahndeute, der hoffnung, auf den fall ich es also jezunder, weilen es ein lehen, gleichsam umb halbes geldt bekäme, es würde mir nicht wohl verargt oder übel aufgenommen werde[n], das ich solches hazardiere, darneben verhoffendt, es werden sich auch bey der tractation undt erlangung des consens solche mittel finden, dardurch auf solchen in Gottes henden stehenden fall undt hazard, wo nicht gar, jedoch in etwas abgeholfen könne werden, deswegen ich nicht unterlassen sollen ein solches, als hiemit geschicht, zue nachrichtung zu entdecken undt euere gedancken zu vernemmen mit dem höchsten wunsch, das ich so glücklich sein möchte, das euer gutachten ich noch für schliessung des wercks, dabey sich nichts verseumen lest, vernemmen möchte.

Entlichen undt zum beschluss will ich hiemitt die wegen gutter zusammensezung obgemelte motiven kürzlich wiederholt haben, undt demnach mir euer rühmlicher eiffer in dergleichen sachen bekant, so halte ich uhnnötig über dasjeniege, so ich für diesem von Franckfurth auss gethan, fernere erinnerung wegen der correspondentz zu thun, sonderlich weilen die K. W. zu Böhmen sich in dero schreiben nachmahls dahin erklehren, dabey es dann meines ermessens biss auf fernere vergleichung sein verbleibens. Will also hiemit beschliessen mit bitt mein weitleuffiges, im herzen treulich wohlgemeintes schreiben im besten zu vermercken, auch bey S. M. mich jederzeit in bester recommendation zu halten und die euere gegen mir undt die meinige gefaste gute neigung zu continuieren, sich versicherendt, das ich bin und bleib

Euer alzeit hochobligierter vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Cleberg den 22 Novembris 1619.

In summa, ich weiss anders nicht zu sagen, als das ich hoffe dieser zweyer, nemlich der ersten undt lezten fürschlags einer dörffte mit nuzen des königreichs zu practicieren sein.

Euer brief ahn Canzler zu Heydelberg ist zurecht bestelt worden, undt sehet Ihr auss dem extract, das es verhoffentlich nicht ohne frucht sein wirdt.

Eines bitte ich den Herren Reichscanzler, weilen des Herren Marggraffen zu Baden Ld. eltister sohn mich so hoch angesprochen, ihme etliche Schwedische falcken zuwegen zu bringen, undt ich dann nicht allein S. M., sondern auch Hermann Wrangeln zu Calmar desswegen, undt wie sie fortzubringen, zugeschrieben, es wolle der Herr Reichscanzler solchen brief ahn Herman Wrangeln zurecht bestellen lassen.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Stokholm den 6 Jan. anno 1620.

---

24. (*Egenhändigt.*) **Kleburg den 28 December 1619.**

Från A. O. mottaget bref med underrättelse om den beslutade beskickningen till Konungen af Böhmen, hvartill han önskar lycka. — Helsningar. Sänder otryckta och tryckta meddelanden om händelserna i Tyskland.

Meinen f. gruss *etc.*... Euer den 11 Novembris datiertes schreiben hab ich vorgestern zurecht empfangen, undt gleich wie ich darauss den glücklichen zustandt S. M. undt des löblichen königreichs erfreulich gern vernommen, also hatt mich auch nicht weniger erfreuet zu vernemmen die gute heroische resolution, die S. M. bey diesem jezigen uhnwesen gefast. Zweiffele nicht, der allmechtige Gott wirdt solche S. M. gute intention undt diese schickung in Böhmen also segnen, das es zuforderst Gott zu ehren, dem gemeinen wesen, insonderheit aber dem löblichen königreich zum besten möge gereichen, wie sich dann S. M. ein unsterblichen nahmen dardurch machen. Wolte wünschen, das ich meines theils so glücklich S. M. undt der Cron bey dieser occasion zu dienen, dazu ich dann mehr als pflichtig undt schuldig. Bitte, Ihr wollet bey S. M. mich alzeit in bester recommendation halten, Euch darneben versicherendt, das ich uhngeendert sein undt bleiben will

Euer ganz vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Cleberg den 28 Decembris 1619.

Euerm brudern H. Gabriel Ochsenstirn auch andern collegis meinen gruss. Wass diss orths neues, solches habt Ihr auss beygefügten advisen, die S. M. ich überschicke*), zu vernemmen, mich in übrigem allen auf meine vorige schreiben referierendt. Überschicke Euch ad partem hiemit underschiedtliche abdruck der Böhmischen sachen solche euer gelegenheit nach under gute freundte haben auszuteilen.

---

25. (*Egenhändigt.*) **Heidelberg den 20 Januari 1620.**

Åberopar sitt till Konungen afgångna bref och begär A. O:s bistånd till erhållande af ett skyndsamt svar.

Meinen f. gruss *etc.*... Diss kleine zettelein in eil zu schreiben kann ich nicht unterlassen, nicht zweiffelendt, Ihr werdet von S. K. M. alles umbständtlich vernemmen**), dahin ich mich dann geliebter kürze (auch dieser zeit unsicherer gelegenheit) halben genzlich referieren, allein darneben bitten thue, Ihr wollet, wie ich dann das genzliche vertrauen zu Euch gefast, alle gutte præparatoria helfen machen, damit nicht allein gutte resolutiones gefast, sondern auch bey jezigem bösen zustandt, da periculum in mora scheinet zu sein, nicht lang möchten aufgehalten werden, wie mir dann zuforderst S. K. M. neigung undt hochrümblicher eiffer mehr als bekant, deswegen alle fernere erinnerung uhnnötig ermesse, sondern vielmehr alles auf das zu Euch gefaste gutte vertrauen sezendt, hiemit beschliesse undt uns allerseits in Gottes allmechtigen schuz befehlendt sein undt bleiben will

Euer alzeit vertrauter undt obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Heydelberg den 20 Januarii 1620.

---

*) De tryckta bilagorna saknas. De otryckta finnas i behåll vid brefvet till Konungen.

**) Se Johan Casimirs egenhändiga bref till Konungen af samma dag som ofvanstående i Riksarkivet, i hvilket Pfalzgrefven bland annat underrättar om, att han nu definitivt mottagit Konungens af Böhmen uppmaning att resa till Sverige, dit han dock ej kunde begifva sig före Februari. Han begär att i Jönköping eller Kalmar underrättas om, hvarest Konungen vore att finna.

---

26. (*Egenhändigt.*) [Åby?] den 8 Mars 1620*).

Underrättar om sin ankomst till Sverige och sin afsigt att ofördröjligen fortsätta till Stockholm. Gläder sig att få tillfälle att framställa sitt ärende till Konungen under ständernas sammanvaro.

Meinen f. gruss *etc*.... Demnach ich der gentzlichen hofnung lebe, es werden S. M. nuhnmehr auss underschiedtlichen schreiben die ursach meiner reiss in diese landen vernommen haben, undt es dann nuhnmehr ahn dem, das ich nicht allein glücklich über die grentzen, sondern auch alhier über den Holweg [ɔ: Holaveden?] angelangt, auch auf dem weg, sonderlich alhier, die gewisse nachricht bekommen, das nicht allein ein Reichstag zu Stockholm gehalten, sondern auch Ihre M. allerseits daselbst anzutreffen, als hab ich in Gottes nahmen resolvirt, den nechsten naher Stockholm zu reisen, wie ich dann zu solchem endt zeigern fürhin geschickt, ein losament für mich zu bestellen, damit also nach meiner (Gott geb glücklichen) ankunfft bey S. M. ich mich der gebühr könne lassen ahnmelden, undt hernacher nach gehabter audientz undt abgelegter commission, S. M. ich der gebühr dienstlich aufwarten möge, der tröstlichen hofnung undt zuversicht, ein solches, undt das auss jetzerzehlten ursachen S. M. ich wegen meiner ankunfft keinen fernern bericht thue, deroselben nicht zuwieder sein werde, wie ich dann den Herren Cantzler hiemit fr. gebetten haben will, nechst vermeldung meiner alzeit geflіessenen treuen dienst, es bey S. M, im besten helfen zu excusieren.

Erfreue mich hierbey herzlich undt zum höchsten, das S. M. dienstlich aufzuwarten durch eine so stattliche occasion ich die gelegenheit bekomme, der tröstlichen zuversicht, es werde durch diese jetziegen der Stände ahnwesenheit zu Stockholm undt gleichsam in conspectu undt presentia derselben meine commission umb so viel facilitiert, undt S. M. desto bessere gelegenheit haben, ihr hochrümbliches zu dem gemeinen wesen tragendes gemüth undt heroische königliche affection würcklich ahn tag zu geben, wie dann solche genugsam ja mehr als bekant. Deswegen ich in die-

*) Ett bref till Konungen finnes i behåll i R. A., dateradt Rendsburg den 22 Februari 1620, i hvilket bref Pfalzgrefven säger sig hoppas, att den 3 eller 4 Mars vara vid svenska gränsen och nio eller tio dagar senare i Stockholm.

ser eil unnötig ermesse, weiters zu unterbauen, sondern alles zu unserer, Gott geb, glücklichen zusammenkunfft gespart will haben, der hofnung ich werde für erlangter audientz das glück haben, mit dem Herrn Reichscantzler zu reden, undt also durch seine gutte befürderung erwünschte audientz erlangen. Schliesslichen binn undt bleibe ich

Euer obligiert undt vertrauter guter [freund] undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum Ohbi [ɔ: Åby?] den 8 Martii 1620.

---

27. (*Egenhändigt.*) **[Stockholm den 4 April 1620]*).**

Då Konungen låtit hemställa till Pfalzgrefven, huruvida denne ville mottaga resolutionen på sitt andragande å Fredrik V:s af Böhmen vägnar i offentlig audiens eller i sin enskilda bostad, ville han förfråga sig hos A. O, om det lämpligaste förfarandet.

Nechst wünschung eines glückseligen guten morgens kann ich nicht unterlassen demselben zu berichten, das in dieser stundt von dem Marschalck Schwanto Baner mir angedeutet worden, das Ihre M. inwillens mir dero resolution zu ertheilen, dabey sie dann wissen möchten, ob ich solche resolution undt antwort in publico oder aber in meiner cammer anhören undt vernemmen wolte.

Nuhn ist aber dem H. Reichscantzler bewust, was ich dissfals mit ihme geredt, das ich auch auf eine replicque bedacht, darzu dann ferners kombt, das ich vorgesterigs tags von neuem brief von D. Cammerario, so zu Brin in Mehren datiert, empfangen undt vermög deroselben sowohl als mit überschickten beylagen desto mehr ursach zu der bewusten replicque.

Habe also bedenckens gehabt, dem Marschalck hierauf antworten zu lassen, ehe ich euere meinung hierinnen vernommen, dabey ich es zwar billich S. M. gentzlichen anheimbgestelt lassen muss, was sie für procedere, ihnen gefallen lassen.

***) Brefvet saknar datum, men, då Pfalzgrefven den 4 April 1620 mottog Konungens resolution, är det troligt, att detta bref skrifvits på morgonen sistnämda dag. Jämför härom Hammarstrand, Historisk öfversigt af förhandlingarne mellan K. Gustaf II Adolf och Kurf. Fredrik V af Pfalz 1618—1620, sid. 76. — Bref, dateradt Brünn i Mähren d. $\frac{3}{13}$ Febr. 1620, från Camerarius till Pfalzgrefven finnes i Stegeborgssamlingen i Riksarkivet.**

Stelle es aber zu des H. Cantzlers guttachten, ob es nicht fast bequemer, das solche resolution [in] publico, jedoch nur in beysein der Herren Reichsräth, [da] ich dann die replicque mündtlich hette thun undt hernach in schrifften überschicken können, oder aber das mir die resolution im gemach schrifftlich zugestelt, ich mich darauf gefast gemacht undt also aufs neu [in] presentia der Reichsräth audientz begehrt, undt alsdann bey solcher audientz solche replique zugleich mündtlich gethan undt in schrifften überlieffert. Bitte, Ihr wollet mir diese freiheit, so auss gutem zu Euch habenden vertrauen herrüeret, zu gut halten, auch mir euer gutachten entdecken mit versicherung, das ich bin

Euer obligierter, vertrauter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

---

28. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 23 April 1620.**

Begär, att A. O. ville förskaffa Pfalzgrefven några förklaringar och tillägg med afseende på vissa specificerade ärenden i den honom gifna kungliga resolutionen rörande Konungens af Böhmen angelägenheter.

Weilen die gesterigs tags übergebene königliche schwedische entliche resolution durchsehen undt darauss befunden worden, das zu desto umbständtlicher undt gewisserer relation in einem undt andern ferner bericht von nöten, es auch umb so viel deswegen absönderliche audientz zu begehren unnötig, als werden solche zu umbständtlier relation vonnöthene (!) bericht alhier in der kürtze specificiert mit begehren, es wolte der Herr Reichscantzler sich hierinnen bemühen undt solchen bericht zu thun unbeschwert sein.

Da dann wegen der Herren ersten puncten oder assistentz und geldtsverstreckung dissmahls billich nichts weiters gesucht, sondern dabey die gewisse hofnung gemacht wirdt, das, was dissmahl nicht geschehen können, ins künfftig undt (das doch der liebe Gott gnedig abwenden wolle), dafern mann noch höher undt schwerer in Behmen gedrengt, nicht würde unterlassen werden.

Weilen auch im dritten puncten des geschütz undt kugeln gedacht werden, so ist nicht zu zweiffelen, das solches diss orts geschehene offertum undt erbiethen sehr lieb undt angenem sein wirdt, wie dann deswegen gebüerlicher danck gesagt, undt darneben dieser bericht begehrt wirdt:

1. Wie baldt ungefehr solche versprochene 8 stück geschütz sambt zugehöriegen kugeln werden können nacher Stetin gelieffert werden.

2. Undt weilen das calibre oder kugelgewicht denen kugelngewichten, so im Behmischen läger gebraucht werden, nicht gleich, undt dann vielleicht diese anzahl kugeln verschossen könten werden, ob nicht eine mehrere anzahl solcher kugeln, undt so viel mann bedürfftig, naher gemeltem Stettin könte geschafft werden, undt was solche dem schiffpfundt nach ahn gelt möchten zu stehen kommen.

3. Auf den fall vielleicht modell von andern kugeln hierinnen zu schicken, undt also die kugeln hier darnach machen zu lassen für gutt angesehen würde, ob man es gestatten, undt wie theuer alsdann das schiffpfundt kommen würde.

4. Da man auch sonsten eissen zu gewehr undt rüstungen von nöthen, undt solches entweder erkauffen oder aber die handtswercksleutt solches zu machen hierinnen schicken wolte, ob mann sich in handtlung einlassen, undt wie theuer alsdann des ossmundt oder ander eissen kommen möchte.

5. Ob nicht, weilen viel hanff auss Rüsslandt bracht wirdt, mit lunten könte geholfen werden, hergegen den wiederwertigen solches alles nicht zukommen zu lassen.

Bey dem 4 puncten thut man sich des offerts undt erbiethens auch guten erinnerung bedancken mitt bitt, so baldt weitere nachrichtung kombt, solche mit erstem zu communicieren.

Die diversion undt deswegen begehrte alliance undt pacta betreffendt, soll treulich referiert werden, weilen aber schickungen undt zusammenkunfften viel ungelegenheiten undt grossen kosten verursachen, so wirdt umb so viel [mehr] berichts undt fürschlag begehrt, wie undt wo solche pacta könten tractiert werden, undt, weilen durch wechsel der schreiben viel zeit verseumet wirdt, ob es nicht ein weg, das etwa dem Rogertio als Schwedischen Agenten zu Prag dissfals in etwas umbständtlicher zugeschrieben undt mündtliche underredung mit den Behmischen Räthen zu pflegen anvertrauet würde.

Entlichen undt zum beschluss, weilen in vorieger resolution der ansehenlichen summa geldes, so den H. Staden General zu lieffern gedacht wirdt, als ist bey solchem posten noch diese geringe nachrichtung fast nötig, nemblich wie hoch undt für wie viel stieber ein reichsthaler in solcher zahlung den H. Staden gelegt wirdt, undt wie hoch solche gelder müssen verpensioniert werden.

Welches also bey dem Herrn Reichscantzler zu erinnern eine notturfft ermessen undt darbey gebetten wirdt seine gedancken zu eröffnen unbeschwert zu sein. Actum Stockholm den 23 Aprilis 1620.

Johann Casimir Pfalzgrave mp.

---

29. (*Egenhändigt.*) **Djuröhamn den 28 April 1620.**

Tacksägelse för A. O:s visade välvilja mot Pfalzgrefven under dennes vistelse i Sverige, en välvilja, som han hoppas fortfarande få åtnjuta. Tacksägelse för ett eftersändt paket. Åberopar sitt bref till Konungen.

Wolgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Nechst erbiethnng meines f. grusses auch viel liebs undt guts kann ich nicht unterlassen, demselben bey dieser gelegenheitt nachmahligen grossen undt hohen danck zu sagen für die continuation seines gutten gemüths undt affection, so ich gegen mich bey jetzieger meiner ahnwesenheit, auch sonsten in viel weg verspüret, mit bitt nicht allein für seine persohn darbey beharrlichen zu verbleiben, sondern auch darneben bey Ihrer M. mich jederzeit in bester recommendation zu halten. Hierdurch wirdt er mich je lenger je mehr obligieren, in dem ihme und denseinigen ich ohne das zu allem gutem willen nach müglichkeit verpflicht undt zugethan.

Hiernechst thue ich mich zum höchsten bedancken, das er diesen curier mit dem packet, so ahn meinen diener gestanden, hatt wollen mir nachschicken, undt nach dem in erbrechung desselben ich anders nicht als particular meines dieners sachen gefunden, als hab ich es hiemit berichten wollen, nicht zweiffelendt, es werde der Herr Reichscantzler die wenige advis gesehen haben, so S. M. ich gesterigs tags communiciert*), dahin ich mich dann geliebter kürze halben referiere undt nechst wiederhohlung obgemelter obligation undt höchster dancksagung versichere, das ich binn undt zu bleiben gedenck

Dess Herren Reichscantzler im hertzen obligierter undt vertrauter freundt undt gevatter

Johann Casimir Pfalzgrave mp.

In eil Düereham den 28 Aprilis 1620.

*) Detta bref saknas, men det åberopas i ett annat, dateradt samma dag som ofvanstående bref till A. O.

80. Poel den 26 Juni 1620*).

Pfalzgrefven hade hoppats att få följa Konungen åter till Sverige, men hade fått befallning att vända om. Önskar lycka till den pågående giftermålsunderhandlingen i Berlin. Anhåller, att A. O. ville vara Pfalzgrefvens gynnare och förespråkare hos Konungen, särskildt med afseende på möjligen begångna försummelser under resan. Beklagar den tvungna skilsmässan från Konungen och önskar landet lycka till sin nya drottning.

Meinen f. gruss *etc.*... Obwohlen ich gentzlich verhofft, das glück zu haben undt mitt Ihrer M. den nechsten in Schweden zu reisen, so hatt es doch Ihre M. über mein vielfaltiges dienstliches anhalten anders gefallen, undt haben mir commendirt, mich auf den rückweg zu machen, welchem Ihre M. f. befehl ich mich umb so viel mehr billich accommodirt, weilen, Gott lob, in übrigem allem die reiss biss hiehero glücklich abgangen, undt also zu dem lieben Gott unzweiffelich zu hoffen, es werde derselbe Ihre M. noch ferner mit seinen engelen be[g]leiten, undt für allem unglück bewahren.

Derselbe liebe Gott sey gebenedeyet, der uns bewahret. Der wolle das in seinem nahmen angefangene werck segnen undt zu erwünschter endtschafft bringen, nicht zweiffelendt, Ihr werdet von S. M. alle umbstende vernemmen, dabey ich jedoch diese meine geringe gedancken auss dienstlicher undt getreuer sorgfalt zu eröffnen nicht unterlassen kann, das periculum in mora, undt die sachen nuhmehr schleunigst müglich zu treiben.

Unter dessen bitte ich vor wie nach, Ihr wollet mich undt meine sachen nicht allein bey Ihrer M. alzeit in bester recommendation halten, undt meine sachen befürdern, sondern, da vieleicht auf dieser reiss in einem oder andern von mir die gebüer nicht geschehen, solches bey S. M. im besten undt also gutwillig deuten, das es auss keinem manquement d'affection geschehen, denn solche biss in meine grub beharlich zu erweisen, erkenne ich mich schuldig, soll auch keine occasion fürbeygehen lassen; jedoch ultra posse undt über seinen verstandt nemo obligatur. Dieses habe ich also in eil undt in deme zu ihme gefasten höchsten vertrauen

*) Under tiden från April till och med Juni finnes blott ett bref från Pfalzgrefven till Gustaf Adolf i Riksarkivet. Detta är dateradt Prag d. $\frac{1}{1}\frac{5}{5}$ Juni 1620.

berichten, undt ihne zugleich versichern wollen, das ich biss ahn mein endt gedenck zu sein undt bleiben

Euer im hertzen obligiert undt vertrauter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Poel den 26 Junii anno 1620.

Ach, wie wehe thut es mir, das ich Ihrer M. nicht folgen kann. Weilen es aber Ihrer M. also gefelt, undt ich (die warheit zu sagen) im schiff keine dienst kann leisten, so muss ich wieder meinen willen scheiden.

Ich kann nicht unterlassen Euch undt allen treuen Schwedischen patrioten zu gratulieren wegen dieses angefangenen guten wercks undt der demutt undt tugendt, damit S. M. herzliebste dame begabet. Der liebe [Gott] wolle sie undt durch sie das landt segnen.

---

31. (*Egenhändigt.*) **Berlin den 2 Juli 1620*).**

Åberopar föregående bref och anmodar ånyo A. O. att hos Konungen ursäkta Pfalzgrefvens möjligen begångna försummelser under sin resa till Tyskland. Beklagar, att ej hafva fått följa Konungen hem, men önskar honom en lycklig återkomst och lyckönskar till en önskad utgång på hans frieri i Berlin. Pfalzgrefvens afsigt att resa till Prag och därifrån till Pfalz. Begär A. O:s bistånd till bevakande af sina ekonomiska intressen i Sverige. Uppmanar till att hålla uppsigt på en det Brandenburgiska hofvets till Stockholm ankommande tjänare.

Meinen f. gruss undt viel liebs undt guts zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. In hofnung demselben werde mein von Poel aus abgangenes schreiben nuhnmehr zurecht gelieffert sein, so kann ich nicht unterlassen ihne mit diesem zettelein undt bey dieser gelegenheit nachmals zu bitten, er wolle dasjeniege, so dissmahl undt auf dieser reiss fürgangen, nicht allein für seine persohn im besten helfen deuten, sondern auch bey S. M. es helfen excusieren, da in einem oder an-

*) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet).

derm etwas von mir geseumt oder vielmehr verseumt were worden. Dann es gewisslich nicht auss mangel dienstlicher affection (die biss in meine grub continuiren soll), sondern vielmehr auss uhnwissenheit undt übersehens geschehen, wie ich dann nicht zweiffel, Ihre M. es selbsten alles im besten vermercken undt sich versichern werden, das sie alzeit einen treuen gehorsamen diener ahn mir zu finden, in deme mir nichts liebers, höhers undt erwünschters gewesen, als das ich das glück hette haben mögen, Ihrer M. gantz biss in Schweden wieder aufzuwarten.

Demnach ich aber S. M. daselbst nicht ferner zu dienen gewust, undt S. M. es also gefallen, mich (gleichsam wieder meinen willen) zu dimittiren, so habe dero befehl ich mich billich accommodirt, der tröstlichen hofnung, der liebe Gott, der Ihre M. so weit gelietten, der werde sie noch ferner mit seinen engelen beschützen undt nuhnmehr in dero geliebtes königreich undt vatterlandt mit freuden gebracht haben, nicht zweiffelendt, gleich wie alle gute patrioten S. M. glückliche zurückkunfft so wohl als erwünschte verrichtung erfreulichen vernommen werden, also werden sie auch das erwünschte endt mit verlangen undt allem fleiss befürdern, darzu ich dann undt zu solcher befürderung auss dienstlichster affection je lenger je mehr treulich gerathen will haben. Dann ich ja sehe, das jedermann in gemein (dann ich die homines status dissmahl nicht gesprochen) höchlich darnach verlanget, undt also das eisen gleichsam warmb ist, undt ohne grosse mühe undt kosten (welche bey der erkaltung zu fürchten) könte geschmiedet werden.

Alzeit dancke ich auss grundt meines hertzen dem allmechtigen Gott undt gratuliere dem löblichen heroischen König, das dieses werck also weit kommen, undt der liebe Gott S. M. eine so löbliche dame bescheret hatt. Derselbe Allmechtige wolle zu volliger vollendung wenieger nicht seine göttlichen seegen verleihen undt sie mit allem zeitlichem undt ewiegem seegen gnedig begaben, welches ich dann auss dienstlicher affection undt treuestem hertzen unterthenig wünschen thue.

Nechst diesem kann ich nicht unterlassen, denselben hiemit zu berichten, das ich, Gott lob, glücklich alhier angelangt, undt meine reiss nach Prag von dannen anheimbwarts zu continuieren in willens.

Wann ich dann nicht wissen kann, was für occasion in einem oder anderm sich presentieren möchte, so bitte ich doch unterdessen, es wolle derselbe auf alle occasiones, (wie bisshero undt

dafür ich ihme hoch obligiert) noch ferner bey S. M. mein undt der meiniegen bestes wissen auch dieselbe meiner so schuldig als im hertzen getreuwilligen dienst versichern. Insonderheit aber, undt auf den fall einige occasion kaufs oder sonsten sich presentierte, die gute befürderung helfen thun, wie ich dann nicht zweiffel, es werde schon ohn mein erinnern so wohl der in jüngstem ahnwesen zu Stockholm abgeredeten als hernacher darzu kommenen gelder halben, davon S. M. scribent eine designation ahnordtnung geschehen, dabey ich dann f. gebetten habe, das ich bey zeiten möchte die nachrichtung bekommen, bey weme es zu erheben, indem die zeit darvon zu reden bey der abreiss zu Stockholm zu kurtz gewesen, höchlich bittendt, ein solches undt das ich bey dieser occasion davon meldung thue, im besten zu vermercken, dann es auss keinem andern als auss hohen sonderbahren zu Euch habenden vertrauen, welches ich bitte Ihr eures theil continuiren undt Euch versichern wollet, das ich binn undt bleib biss in die grub

Euer alzeit im hertzen obligiert
vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Berlin den 2 Julii 1620.

Als ich diesen brief geschlossen, kombt mir advis undt bericht von einem Brandenburgischen diener, welchen ich alsbaldt S. M. zugeschickt. Undt, demnach er zu communicieren begehrt, hab ich (wie der H. Cantzler von S. M. zu vernemmen) keinen bessern fürschlag zu thun gewüst. Halte, dieser mann sey nicht auss der acht zu lassen. Irre ich, oder habe darinnen geirt, so bitte ich umb verzeihung. Alzeit geschicht es auss getreuester affection undt fürsorg, dann, wo er nicht mehr vermag, so kann er doch alzeit penetrieren besser als ein anderer, der nicht die rathställ versicht. Undt wirdt ohne mein erinnern seiner zweiffelsohne nicht vergessen werden, alzeit die communication wirdt nicht schaden können.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Stockholm den 18 Julii anno 1620.

32. (*Egenhändigt.*) **Bergzabern den 26 Augusti 1620*).**

Åberopar ett föregående bref. Spinolas hotande ställning vid Mainz. Danmarks penningeförsträckning till de evangeliska hoppas Pfalzgrefven skall egga Sverige till liknande hjälp. Helsningar.

Mein fr. gruss undt viel liebs undt guts zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Obwohl an demselben ich vom 20 dieses geschrieben, so habe doch bey dieser occasion ich nicht unterlassen wollen (weilen ich weiss, das ihme die Behmische gefahr besser bewust als uns dieser orten) ihme nachmahls in genere zu erkennen zu geben die grosse gefahr, darin wir alhier stehen, dann Spinola mit seinem läger bey Meintz (wie mann sagt) sich fortificiert, daselbst her er uns darnach gut bossen [ɔ: possen] wirdt machen können, aber Gott ist stärcker als alles. Auf den müssen wir vertrauen undt die mittel in acht nemmen, gestalt dann mann allenthalben sucht, Euch auch zweifelsohn bewust, das Dennemarck eine ansehenliche summa (welche den 20 dieses zu Heydelberg ankommen) fürgestreckt, nicht zweiffelendt, dieses werde Euch auch animieren nicht weniger zu thun, in dem S. M. eiffer zum gemeinen wesen ohne das so berümbt, das sich jedermann die ohngezweiffelte hofnung macht, mann werde das gemeine wesen in so grossen nöthen nicht lassen.

Bitte also, Ihr wollet eurem bekanten eiffer nach gute offitia leisten, auch mich berichten, auf den fall man sollicitiert, was zu verhoffen. Ich habe S. M. auch darumb zugeschrieben, der hofnung, je grösser die gefahr je grösser ehr undt ruhm davon zu erlangen. Ich unterlasse unterdessen alhier nicht ahnzudeuten, das auch quid pro quo müsse sein, undt mann solches zuvor resolviren, in summa S. M. eiffer ist bekant, so weiss ich weniger nicht euer affection. Halte also uhnnötig Euch weiter zu disponieren, sondern will hiemit schliessen, mit bitt bey Ihrer M. mich alzeit in bester recommendation, auch, da es jetzo die gelegenheit gibt, bey deroselben Ihrer M. maistressen mich gleicher gestalt der gebüer zu recom-

---

*) Pfalzgrefvens i texten åberopade bref af *den 20 Augusti 1620* saknas, och icke heller till Konungen finnes bref af detta datum. Däremot finnas bref af den 23 liksom äfven af den 26 Augusti till Konungen.

mendieren, Euch versicherendt, das Ihr mich hierdurch obligiert, als der ich ohne dessen bin

Euer obligiert vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Bergzabern den 26 Augusti 1620.

---

38. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 10 Oktober 1620*).**

Tacksägelse för mottagna bref om A. O:s beskickning till Berlin. Åberopar ett föregående bref. Krigsoperationerna mot Spinolas armé. Begär A. O:s hjälp till erhållande af den för Pfalsgrefvens godsspekulationer nödiga summan. Lofvar ytterligare underrättelser före jul. Beklagar tillståndet i Tyskland. Helsningar.

Meinen f. gruss *etc.*... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Das derselbe mich von Berlin ab seiner verrichtung umb etwas verstendigen wollen, dessen thue ich mich zum höchsten gegen ihme bedancken, undt, obwohlen ich hette wünschen mögen, das die tractation daselbst geschlossen worden, so erfreue ich mich doch nicht wenig undt zum höchsten, das es so weit kommen, das ich nicht mehr zweiffele, es nuhnmehr glücklich vollenzogen, darzu ich dann nachmahl S. M. dero gespons undt dem löblichen königreich viel glücks, heils, segen undt alle wolfarth wünschen thue, damit sie eine rechte mutter des vatterlandts, wie ich dann nicht zweiffele, ahn ihr haben mögen.

Sonsten setze ich in keinen zweiffel, er werde nuhnmehr mein den 26 Septembris abgangenes schreiben empfangen haben, dahin ich mich geliebter kürtze halben referiere. Undt hatt sich biss dato keine rechte occasion Spinola abbruch zu thun erzeigen wollen, allein hatt mann etliche stättlein, so er ingenommen gehabt, wieder erobert, der hofnung es möchte der hundsrück(!) wieder mit Gottes hilf können zuwegen bracht werden, dabey doch zu befürchten, das es ein winterleger geben möchte, wie S. M. ich aussführlich zugeschrieben.

---

*) Pfalzgrefvens i texten åberopade bref till A. O. af *den 26 September 1620* saknas. Till Konungen finnes utförliga bref af Heidelberg den 8 och 27 September samt två bref daterade den 10 Oktober 1620.

Weilen sich dann auch hierdurch eine gutte occasion mit kauf oder pfandtschafften (davon ich mit erstem particularia zu berichten verhoffe) presentieren möchte, als hab S. M. ich nicht allein in etwas ahndeutung darvon gethan, sondern auch Euch hiemit ersuchen wollen, es nicht allein im besten helfen zu deuten, sondern auch gute befürderung undt preparatoria helfen zu machen. Denn er vernünfftig zu erweisen, das hierinnen leicht etwas verseumet undt andere könte fürkommen, da es dann würde heischen post hæc occasio calva (!).

Hab es ihme also in vertrauen entdecken undt nachmahls bitten wollen, ahn seiner guten befurderung auf solchen fall nichts erwinden zu lassen. Dann je grösser die summa sein könte, je besser undt grösser der nützen könte sein, dann mann offt in der noth etwas thut undt einem darzu danckt, da mann hernacher oder ohne die gröste noth vielleicht nicht davon hören wolte. Weiln dann euere zu meiner herzlieben gemahlin so wohl als mir undt den meinigen tragende affection mir mehr als bekant, als hab ich umb so viel mehr freiheit genommen, Euch hierunder zu bemühe[n].

Verhoffe ehe weinachten kommen etwas mehr particularia zu schreiben, dahin ich es dam alles gespart, undt den hiesigen zustandt belangendt fast gestendig muss sein desjeniegen (was Ihr so offt de statu nostræ Germaniæ discourrirt), welches gewiss wohl zu deplorieren undt S. M. ich weitleuffiger davon geschrieben. Nuhn, Gott ist mächtig. Der lässet sincken, aber nicht ertrincken. In dessen schutz befehle ich uns allerseits. Bin undt bleib auch bis ahn mein endt

Euer vertrauter hoch obligierter guter f.
undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 10 Octobris 1620.

Es lässet meine herzliebe gemahlin Euch undt alle den eurigen ihıen gruss undt viel liebs undt guts vermelden, undt sagt, Ihr solt ihrer nicht vergessen.

---

34. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 4 November 1620 *).**

Från A. O. mottaget bref med underrättelser om den lyckligen slutade giftermålsunderhandlingen i Berlin. Det sorgliga tillståndet i Tyskland. Pfalzgrefvens tacksamhet för Konungens anbud (om en tillflykt i Sverige). Om de från Sverige väntade penningarne. Helsningar. Beklagar Fru Märta Bielkes frånfälle. De planer, som om våren skulle utföras, borde beredas under vintern.

Meinen f. gruss *etc.*... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Gleich wie auss desselben von Saltzwedel auss den 18 Septembris ahn mich abgangenen undt mir den 2 dieses wohleingehendigten schreiben, desselben gute verrichtung ich mit hertzlich erfreuetem gemuth gern vernommen, also kann ich nicht unterlassen von neuem meinen offtgethanen inniglich wunsch zu wiederhohlen undt zugleich Ihren M. undt dem gantzen landt undt reichen zu gratulieren, der eine solche fromme tugentsame gesponss, jedoch nicht ohne mühe (dessen dann S. M. in allen ihren actionibus gewohnt) beschert. Derselbe wolle sie mit zeitlichem undt ewigem seegen überschütten, undt für allem unfall auch heimlichen undt offentlichen feinden bewahren, undt das löbliche reich durch sie undt ihre königliche leibserben in gutem flore besitzen lassen.

Wolte wünschen, das ich dergleichen jetzo von meinem vatterlandt sagen mögte, allein dessen betrübten zustandt werdet Ihr so wohl auss den advisen als demjenigen, so S. M. ich communiciert, vernemmen. Undt weiss Gott, das ich offt ahn S. M. wie auch euere discours gedencke, undt möchte Ihr mit gutem gewissen wohl schreiben, das diss werck manchen die augen zuthun wirdt, undt die andern zu spät aufwachen werden. Aber, was will man thun, man muss es Gott befehlen.

Unter dessen patitur justus, undt, wann Ihr von S. M. vernommen, das meine brüder schon ihr theil darvon haben, undt ich also nicht viel bessers zu gewarten, undt erfreuet mich in diesem unglück nicht wenig der grosse favor, so S. M. gegen mir erweisen. Hoffe zu Gott nicht, das es so weit kommen solle, jedoch bin S. M. ich höchlich obligiert.

Was sonsten die gelder ahnlangt, davon Ihr mir von Lübeck auss geschrieben, hab ich meine meinung mit eigenem laggeyen von

---

*) Jämför ett utförligt bref af samma datum till Konungen.

Heydelberg ab Euch entdeckt. Hoffe, Ihr werdet es nuhmehr bekommen haben, wie ich dann noch bitte, auf den fall es nicht müglich were, solche gelder in der weinachtsmess alhier zu haben, das sie möchten in die ostermess naher Franckfurth mit den andern geldern kommen.

Undt will ich euer antwort darauf erwarten, dann die zeiten jetzo gar gefährlich undt in allem billich caute zu gehen, in dem sich underschiedtlich gute ocassiones presentieren, davon ich weiters mit erstem schreiben, in dieser eil aber hiemit beschliessen undt bitten will, nechst bestendiger recommendation in S. M. undt dero gesponss königliche affection, auch euere gute gewogenheit gegen mir undt den meinigen zu continuiren, wie dann meine herzliebe gemahlin mich gebetten neben vermeldung ihres grusses zu entschuldigen, das sie für diessmahl, undt weiln die post etwas eilendts abgehet, Euch nicht antworte mitt bitt, Ihr wollet zugleich euere liebe frau mutter undt alle die eurigen Ihrer Ld. wegen grüssen undt Ihrer Ld. bestendigen affection versichern.

Undt ist Ihrer Ld. der todtfall Frau Märthen, H. Gabriels, sehr betrübt vorkommen, dann fast allezeit einer von Ihrer Ld. guten freunden hingehet. Gott befohlen mit versicherung, das ich bin undt bleib

Euer alzeit obligierter und vertrauter
guter f. undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 4 Novembris 1620.

Ich halte, mann werde den winter über die consilia schmieden, die den frühling sollen exequirt werden.

---

35. Strassburg den 16 December 1620.

Rekommendation för Hans Adolf Grünwald till erhållande af A. O:s hjälp för utbekommande af en hans fordran hos Svante Stenbock.

Johann Casimir, von Gottes gnaden, Pfalzgraf bey Rhein, *etc.* ... Unnsern gunstigen gruess zuvor. Wolgeborner lieber besonder. Wir mögen Euch hiemit nit verhalten, wass gestalt unss Hanns Adolff Grünwald, dreyer der münz alhie, supplicando underthenig

zu erkennen gegeben, dass Herr Svanto Steinbockh vor diessem undt zur zeit er sich hier ufgehallten, vor theilss aussgeliehen bar gelt, auch sonsten andern ihme gegen undt uff die 750 fl. ungefehr schuldig wordenn, undt dieselb gedachte schuldt biss annoch unentrichtet anstehen verbliebenn, er aber deroselben dermahlen eins zue gutem contento begnügt zu werden.

Vermeint, auch verhoffet, es würde darzu eine gute intercession von unss ihme nit wenig frucht bringenn, alss hat er unss desshalben underthenig angelanget undt gebetten, dass wir ihme bey Euch gute erspriessliche recommendation desswegen thun wolten, welches wir ihme dann nicht abzuschlagen gewüst, günstig demnach an Euch hiemit gesinnend, Ihr wollet diesser unsserer ertheilten intercessionalschrifft ihnen würcklichen geniessen lassen, undt vorgemelten Herren Swanto Steinbocken umbständtlich dahien persuadieren, dass (weiln mehr angeregte schuldtforderung ahn sich gering unndt von 1608 biss hiehero, wie wir berichtet worden, angestanden) offtbesagter Grünwald ohne ferners uffhallten zu seiner gebührenden bezahlung gelangen möge.

Daran (neben deme es ihme, Grünwaldten, zue gedeylicher guter wollfarth gereichet) erweiset Ihr unss angenehmmes gutes gefallen, undt wir seind es hienwieder zu erkennen geneigt, Euch auch ohne dass zu allem guten willen wohlgewogen, verbleibendt. Signatum Strassburgh den 16 Decembris anno 1620.

(*Egenhändigt.*)

Es hatt mich der supplicant so hoch gebetten, das ich ihm diese recommendation nicht wohl abzuschlagen gewust; bitte deswegen, undt das ich Euch, der ohne das gescheft genug hatt, hierunder undt umb so ein geringes, dann es kaum 400 reichsthaler, bemühe im besten zu vermercken undt sich zu versicheren, das ich binn undt bleib

Euer alzeit obligierter vertrauter gutter f[reundt]
undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

36. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 26 Januari 1621*).**

Nyårsönskan. Åberopar brefvet till Konungen rörande ställningen i Tyskland. Båda parterna värfva folk. Katolikernas segervisshet. Afvaktar med spänning Englands och Generalstaternas beslut. Vågar ej skrifva för vägarnes osäkerhet. Önskar goda underrättelser från Sverige.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Nechst wünschen eines glückseeligen friedt- undt freudenreichen neuen jahrs, binn ich zwar jederzeit in der guten hofnung gestanden, das ich einmahl gute zeitungen schreiben undt also mein langes seumen mit guten zeitungen recompensieren wolte.

Demnach sich aber die sachen je lenger je seltzamer ansehen lassen, wie auss Ihrer K. M. schreiben Ihr mit mehrem zu sehen, als hab ich dannoch nicht unterlassen können, weilen ich weiss, das der Bömische undt Schlessische zustandt Euch besser als mir bekant, nuhr allein so viel anzudeuten, das bey jetzigen werenden winterläger (dann es eine überauss grosse kälte ist) mann beyderseits, je lenger je mehr, wirbt undt sich sterckt, also das ahnsehen, als wenn (dafern nicht Gott sonderliche mittel schickt, wie ich dann halte, auf den correspondentztag zu Heilbrun etwas gedacht möchte werden) mann dieser orthen eines schweren undt ernsten kriegs zu erwarten. Dann die geistlichen nuhnmehr gleichsam triumphieren, welches ich in meiner ahnwesenheit bey Ertzhertzog Leopoldo (welcher doch sehr moderat undt zu composition geneigt zu sein, sich vermercken liess, auch mir sehr grosse ehr erwiesen) genugsam gespüret.

Verlangt mich auch zu sehen, wie Engellandt undt die Herren Staten ihre resolutiones zu werck setzen werden, weilen die treufues so nahe zu endt lauffen. Undt zweiffele ich nicht, Gott werde sein kirch nicht verlassen, sondern mittel schicken, darauf man jetzunder nicht denckt, wie ich ihn dann auss grundt meines hertzen darumb anruffe. Undt lässet sich, weilen die strassen nicht sicher, nicht wohl alles schreiben.

Verlanget mich nuhr zu hören, wie es bey Euch zustehet. Der liebe Allmechtige, der nuhn etliche jahr hero Ihre K. M. undt das löbliche reich gleichsamb augenscheinlich gesegnet, der wolle ferner mit gnaden beywohnen, dieselbe für allen heimlichen

---

*) Jämför ett utförligt bref af samma datum till Konungen (i Riksarkivet).

undt offentlichen feinden behüten, welches ich dann auss grundt meines hertzens treulich wünsche, undt mit solchem wunsch beschliessendt bitte bey Ihrer K. M. mich alzeit in bester recommendation zu erhalten undt in euer guten affection gegen mich undt die meinigen zu verharren mit versicherung, das ich bin nndt bleib, so lang ich leb,

Euer alzeit vertrauter obligierter guter f. undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Strassburg den 26 Januarii 1621.

---

37. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 12 Februari 1621 *).**

Hoppet om goda nyheter från Sverige äfvensom om förbättrade förhållanden i Tyskland har hindrat Pfalzgrefven från att skrifva. Den genom aktsförklaringen mot Fredrik V förvärrade ställningen. Pfalzgrefvens personliga förhållanden vore tillfredsställande; klagar dock öfver uteblifna underrättelser, särskildt beträffande den i Lübeck deponerade penningesumman.

Meinen f. gruss zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter fr. undt gevatter. Die stettige hofnung, die ich gehabt dermahleins erwünschte gute zeitungen von Euch zu erlangen, hatt mich abgehalten, das ich nicht so offt geschrieben, indem ich neben dem zugleich die tröstliche zuversicht zu dem Allmechtigen gesetzt, es werde sich der betrübte staht des vatterlandts umb so viel endern, darumb ich dan nachmahls seine Allmacht bitte, undt wir jetzunder allerdings inter spem et metum leben.

Dann, wie leicht zu ermessen, weilen jetzunder die achtserklehrung publiciert worden, die gemüter in viel weg harter verbittert, undt vielleicht diejenige, so sich sonsten accomodiert hetten, ex desperatione etwas thun dörfften, das ein weit aussehens hette. Jedoch werdet Ihr auss demjenigen schreiben, so ich ahn S. M. thue, umbstendtlicher allen zustandt auch darneben vernommen, was gestalt etliche sich die gedancken machen, das es

*) Jämför bref af samma datum till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet).

zu einer composition kommen dörffte, darvon sich doch mehr reden als schreiben lässet.

Der Allmechtige starcke Gott wolle gebetten sein, sich seiner kirchen anzunemmen undt alle consilia zuforderst zu seinen ehren undt dem gemeinen zum besten dirigieren, in dem es scheinet, das die zusammenkunfft zu Heilbrunn der sachen einen ausschlag geben werde, wie dann jedermann dahin intent ist.

Sonsten undt so viel meinen particulahr zustandt belangen thut, hab ich neben den meinigen ursach dem Allmechtigen zu dancken. Gott lasse mich gleichmessige gute zeit[ungen] alzeit von Euch undt allen guten patrioten des löblichen königreichs, zuforderst aber von S. M. vernemmen, dann ich in sehr geraumer zeit undt seidt dem anfang des Novembris gantz keine brief entfangen, auch nicht wissen kan, ob so wohl mein laggey, welcher auf Michaelis abgefertigt worden, noch einig schreiben, so im anfang des Septembris auch hernach abgangen, zurecht kommen.

Welches mir umb so viel mehr ungelegenheit verursachet, weilen ich auch nicht eigentlich weiss, was es für eine gelegenheit mit den zu Lübeck deponierten 10,000 reichsthaler, undt ob ich derselben neben den andern 5000 noch gewiss in der ostermess werde können fähig sein, gestalt ich dann underschiedtlich deswegen geschrieben. Undt würde mir gewiss sehr übel kommen, wan es fallieren solte, in deme sich allezeit solche occasiones presentieren es mitt grossen nutzen anzulegen.

Bitte also, Ihr wollet nicht allein in diesem, wie bisshero geschehen, undt ich deswegen höchlich obligiert alle gute befürderung thun, sondern auch noch ferner mein undt dermeinigen bestes wegen herbeynahenden terminen wissen mit versicherung, das Ihr mich dardurch je lenger je mehr obligiert, als der ich bestendig bin undt bleib

Euer alzeit obligierter vertrauter fr. undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Strasburg den 12 Februarii 1621.

38. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 22 Mars 1621 *).**

Det sorgliga tillståndet i Tyskland. Fruktar underhandlingarne med kejsaren. Pfalzgrefvens besök hos Erkehertig Leopold; denne furstes böjelse att lämna sin andeliga ställning; hans avoghet mot spanska inflytandet. Längtar efter nyheter från Sverige. Afvaktar utgången af underhandlingarne för att bestämma sig rörande Konungens anbud (om en tillflyktsort i Sverige). Den allmänna osäkerheten vore utan tvifvel orsak till de väntade penningarnes kvarblifvande i Lübeck. Begär A. O:s bistånd att påskynda deras sändande. Begär hjälp med vissa anordningar rörande kvarlåtenskapen efter en aflіden hofdam hos Pfalzgrefvinnan. Begär meddelanden om såväl brudskatten som pensionen. Helsningar.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Nechst *etc.*... kann ich nicht unterlassen mit diesem kleinen zettelein den zustandt meines lieben vatterlandts zu entdecken, welcher gewisslich zu erbarmen undt höchlich zu beklagen.

Dann neben den grossen ungelegenheit undt landesverderben, so das schwere kriegswesen mit sich bringt, so scheinet es auch, das das gemeine wesen in sich einen schweren undt sehr harten stoss leyden dörffte, in dem, wie Ihr auss demjenigen, so S. M. ich communicieren, weitleuffiger abzunemmen, sehr schwere prejudicierliche tractaten für der handt, undt dannoch von anderm theil difficultiert werden wollen, darauss dann gewisslich eine desperation erfolgen, undt allerseits solche gäst ins landt kommen werden, das man nicht wissen wirdt, wie solche mit ehren herauss zu schaffen.

Ich bin vor ungefehr 14 tagen beym Ertzhertzog Leopoldo gewesen undt S. Ld. alles umbstendtlich angedeutet. Gleich wie nuhn S. Ld. ein verstendiger, weltweiser herr sein, also haben sie es wohl zu hertzen gefast undt underschiedtliche discours mit mir gehabt, da wir dann auch [von] Schweden so wohl als Dennemarck zu reden kommen. Es war aber, so viel mich beduncket, der discours meisten theils, undt so viel ich mercken könte, dirigiert auf die gelegenheit des Sundes.

---

*) Utom flera andra Johan Casimirs bref till Kongl. Maj:t under månaderna Februari och Mars finnes äfven ett af samma datum som ofvanstående till A. O. i Riksarkivet.

Sonste[n] halte ich darfür, wann es frieden möchte werden, es solte sich der herr nicht lang in seinem geistlichen standt halten, sondern sich zeitlich verheurathen, wie dann sein kopf höher hienauss stehet, undt ich gewiss darfür halte, das er nicht gern sehen solte, das das spanische hauss Österreich das teutsche hauss gantz under sich brächte, welche sie sich gewiss understehen werden durchzutreiben, wo nicht der liebe Gott sonderlich hilfft. In summa, es ist gantz ein deplorandus status patriæ, also das ich nicht weiter davon schreiben mag, sondern offt ahn die zwischen uns gehabte discours gedencke.

Unter dessen verlanget mich zum höchsten eine gewissheit zu vernemmen, wie es doch in vestra patria undt dem löblichen königreich stehet. Dann, weilen ich in so langer zeit gantz keine brief bekommen, auch mein laggey, der im Septembris abgefertigt, noch nicht wiederkommen, ich auch gantz keine antwort weder auf die vor so wohl hernach underschiedtlich gethane schreiben empfangen, so binn ich nicht wenig in sorgen. Hoffe aber, diese Franckfurter mess werde mich darauss erlösen undt alle gute bottschafft mitbringen. Undt hette mich dieses schier abgehalten undt in die sorgen bracht, als wann die brief in andere hände kämen, deswegen ich eine weil hero nicht so frey schreiben dörffen, als ich wohl gewolt hette.

Diese gewisse gelegenheit aber hab ich nicht verseumen, sondern umbständtlich schreiben wollen, wiewohl ich mir die gewisse gedancken undt hofnung mache, das diese zeitungen nicht gahr angenemme, sondern vielmehr mit uns allen mitleyden getragen werde.

Ich für meine persohn stehe mit meiner h[erz]lieben gemahlin noch (wie man sagt) aufm sprung undt erwarte den aussgang der tractationen, darnach ich mich werde müssen richten. Undt erfreue mich noch umb so viel mehr der hohen königlichen offerten, so S. M. mir gethan, welche gewiss auf zutragende gelegenheit ich nicht auss der acht lassen, sondern der grossen favor mich gebrauchen werde.

Dann, wie Ihr leicht zu erachten, so gibt es grosse ungelegenheit, sich in solchen stätten aufzuhalten, läst sich auch die neutralitet nicht recht wohl observieren, undt ist dieses nicht wenig ursach gewesen, das die gelder so lang zu Lübeck sein stehen blieben. Hoffe doch, es werde durch euer mittel die gute befürderung geschehen sein, das solche in die mess naher Frankforth mögen kommen sein, darvon ich zwar noch kein nachricht, son-

dern mich gewiss versehe, auf dem fall sie wieder verhoffen nicht dahin kämen, das ich sie gewiss in der Johannesmess anhero bekommen möchte, wie Ihr dann leicht erachten könnet, das solches lange stilleliegen mir nicht wenig ungelegenheit bringt. Deswegen meine fr. bitt, wie ich dann ohne dessen versichert, das Ihr es ohne mein erinnern wohl selbst thun werdet, die sachen in bester recommendation zu halten, sonderlich weilen jetzunder der erste termin herbey nahet, damit auf dem verhofften fall des friedens augenscheinlichen nutzen zu schaffen nicht verseumt, undt ich also die underschiedtlich zugestandene beschwerligkeiten desto besser verschmertzen, auf den continuierenden krieg aber mit niessung der renten mich desto besser durchbringen möge.

Hierbey kann ich nicht unterlassen zu berichten, das meine herzliebe gemahlin, vermög jüngsthin ahn euer frau mutter, Frau Barbara, abgangenen auch diesem hie mitkommenden ahn sie stendigen schreiben, dero gewesenen cammermagdt (welche auf weinachten alhier gestorben) röck undt gezeug mit dieser gelegenheit fortschicken, undt darneben bitten wollen befürderlich zu sein, damit solches zeug fürnemlich der mutter undt freunden, denen es gebüret, verwahrlich möge zukommen.

Weilen dann under andern nachgelassenen sachen, vermög designation, etliche seyden gewesen, undt meiner hertzlieben gemahlin solche seyden wohl gefallen, sie auch darfür gehalten, das das gelt der mutter undt freunden diehnlicher seye, als haben sie es für sich behalten, auch anschlagen lassen, das es auf 20 reichsthaler tregt. Weilen ich dann ohne das nuhnmehr die verordtnete pension baldt zu gewarten, als hab ich unnötig ermessen das geldt mitzuschicken, sondern vielmehr Euch bitten wollen, die ahnordtnung zu thun, das solche 20 reichsthaler gegen gebürlicher quittung der mutter undt verwanthen, denen es gebührt, zugestelt undt mir wiederumb ahn der gemelten pension abgezogen würden.

Gleich wie Ihr mir hierinnen ein guten dienst undt gefallen erweiset, also habt Ihr mich zu aller danckbarkeit auss bestendigem hertzen geneigt, darneben fr. bittendt, Ihr wollet mir den gefallen thun undt mit erstem berichten, was es für eine gelegenheit mit diesen geldern, der pension so wohl als den andern, habe, damit ich meinen ahnstalt bestendig darauf machen könne, wie Ihr mich dann auch bey S. K. M. undt dero liebsten angehörigen im besten zu recommendieren in kein vergess stellen.

Undt Euch dabey versichern wollet, das ich in ungeendertem gemüth bin undt bleib

Euer alzeit vertraut obligierter freundt
undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 22 Martii 1621.

Euern bruder, H. Gabriel, auch alle andere gute freundt undt bekanten wollet meinetwegen fr. grüssen undt sagen, das ich nicht hoffe, das ich bey ihnen allen vergessen seye, dann ich von niemandt nichts höre.

---

39. (*Egenhändigt.*) **Heidelberg den 19 April 1621*).**

Från A. O. mottaget bref. Åberopar brefvet till Konungen med underrättelser från Tyskland. Fredsförhoppningarne synas ringa. Rekommenderar sig och sin gemål till Konungens åtanke. Väntar med spänning utgången på mötena i Heilbronn och Regensburg. Faran för Turkarne. Vill enligt begäran öfverbringa budskap till Markgrefven af Baden från Konungen. Misstämning mellan Konungen af Polen och Kurfursten af Brandenburg. Om Pfalzgrefvens pension.

Meinen fr. gruss mit wünschung alles liebs undt guts zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Euer ahn mich abgangenes schreiben, darinnen Ihr den statum undt perturbation dieser landen beklagt, ist mir den 17 dieses wohl zukommen. Undt, gleich wie es das erste gewesen, so ich in langer zeit bekommen, also hatt es mich auch höchlich erfreuet, Ihrer M. undt des löblichen königreichs wohlfarth zu erfahren. Muss zwar bekennen, das ich bisshero nicht wenig bekümmert gewesen, in dem ich so lang gantz keine schreiben gehabt. Hoffe, weilen das wasser jetzunder offen, so werde man desto öfftere nachrichtung haben können.

Kann darbey leicht ermessen, wie sehr Ihrer M. der traurige zustandt zu hertzen geht, davon dann besser zu reden als zu schreiben. Jedoch hab ich, so viel müglich gewesen, hierbeygefügt S. M. das wenige, so ich in erfahrung bringen können, entdeckt. Der liebe Gott wolle geben, das bestendiger friedt undt ruhe erfolgen möge, darann mann zwar sehr arbeitet.

*) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet).

Ich ahn meinem orth aber kann es schwerlich glauben, biss ich es sehe, dann die sachen alle so durch einander lauffen, das mann baldt nicht weiss, was mann sagen soll. Wolte der liebe Gott uns einen sichern bestendigen frieden verleihen, so würden sich gewiss mittel genug geben, allerhandt guten nutzen zu schaffen. Deswegen dann meine gantz dienstliche zuversicht, es werden Ihre M. dero geliebten schwester bestes wissen undt dero königlichen favor erspüren lassen. Bitte auch, Ihr wollet ahn euerm orth alle gute offitia leisten, wie ich Euch ohne mein erinnern hierzu mehr als geneigt weiss, undt deswegen uhnnötig ermesse spetial erinnerung zu thun, sondern es deme zu ihme habenden gentzlichen vertrauen nach seiner treuen sorgfalt heimstelle.

Undt erwarte ich neben meiner h[erz]lieben gemahlin (nicht ohne grosse ungelegenheit) alhier mit verlangen, wo die sachen hienauss, verhoffendt, der angestelte in effectu disunionstag zu Heilbrun werde uns ein mehrers liecht bringen, was von deren zu Regenspurg angestelten tractation oder vielmehr chur- undt fürstentag zu erwarten.

Förchte als nuhr, es werde der Türck den frieden machen undt dardurch einen so starcken fuss ins reich setzen, das man ahn ihn zu gedencken habe. Plura werdet Ihr auss dem schreiben, so ahn S. M. ich in dienstlichem vertrauen gethan, vernemmen, dann sich nicht alles libere schreiben lässet. In summa: Gott ist wunderbahr undt mächtig in seinen wercken; auf den müssen wir vertrauen.

Bey des Herren Marggraffen zu Baden Ld. will ich nicht unterlassen mit allerersten Ihrer M. befehl zu verrichten. Undt ist es gewiss wohl noth, das man sich fürsehe, wass man schreibt, obwohln ich noch nicht gehört, das einige brief verlohren worden.

Sonsten sagt mann, das die sachen in Preussen nicht wohl stehen, undt der König in Pohlen den Churfürsten gantz nicht belohnen wolle. Diss ist alles, was ich diessmahl zu schreiben weiss, damit ich dann beschliessen undt nachmahls mein undt der meinigen dem zu Euch gefasten hohen vertrauen nach in besten zu gedencken, gebotten haben will, neben bestendiger versicherung, das ich bin undt bleib

Euer alzeit obligiert vertrauter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Heydelberg den 19 Aprilis 1621.

Da ich bey zeiten nachrichtung haben könte, wie es mit der verordneten pension beschaffen, geschehe mir sehr ein grosses gefallen. Ich habe auch der 10000 reichsthaler wegen jetzieger uhnsicherheit noch nicht habhafft werden können, trachte noch alle tag nach mitteln, wie ich solche bekommen möchte. Bitte, wollet mich auch berichten, wie es im übriegen bewant.

---

40. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 22 Maj 1621*).**

Pfalzgrefven vågar ej för vägarnes osäkerhet sända alla meddelanden, som han kunde. Åberopar bref till Konungen. Om de från Sverige väntade penningarne, som det vore högst önskligt att med det snaraste bekomma, för att de fördelaktigt skulle kunna placeras. Helsningar.

Meinen f. gruss *etc.*... Wohlgeborner lieber undt besonders guter freundt undt gevatter. Denselben mit diesem brieflein zu begrüssen kann ich nicht unterlassen. Hette zwar ursach allerhandt zu schreiben, Ihr werdet aber auss demjeniegen, so Ihrer M. ich zuschreibe, alles umbständtlicher undt dahin vernemmen, das es dahin kommen, das mann nicht alles wohl schreiben darf, wann mann es nicht besser verwahrt. Wolte Gott, ich hette es mit dieser post schicken können, aber es ist in 4:to über oder auf die 3 finger dick, undt gibt stracks nachdenckens.

Muss mich also zu meinen particulahr sachen wenden, nicht zweiffelendt, er werde meine für diesem deswegen abgangene schreiben bekommen haben. Undt liegen die bewuste gelder noch zu Lübeck. Ich verhoffe aber (wiewohl mit verlust auf die 500 reichsthaler) solche anhero zu bekommen, welches dann (sonderlich bey jetzieger würde des geldts, das ein reichthaler zu Leipzig auf die 3 undt alhier auf die 2½ fl. gehet) nicht ein geringer verlust, deswegen meine fr. bitt, mich mitt dem ersten zu berichten, was es für eine gelegenheit mit den übriegen geldern, sowohl der 5000 reichsthaler als verordtneten pension auch nuhnmehr herbeynahenden brautschatzes, undt ob solche vielleicht besser könten auf Hollandt (weilen die wechsel dannenhero bequemer

---

*) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet).

naher Franckfurth oder hieher als von Hamburg oder Lübeck können getroffen werden) verschafft werden.

Ich wolte zwar gern einen eigenen diener abfertigen, aber es sein die weg so unsicher, undt ich hab auch noch keine nachrichtung von meinem im Septembris aussgeschickten laggeyen, das ich es nicht wohl wagen darf. Muss es also umb so viel lieber mit diesem brieflein thun, undt solches umb so viel mehr, weilen S. M. gegen mir tragenden königlichen favors undt für ihro eintzige schwester so wohl als mich tragende fürsorg ich gentzlichen versichert, undt darneben weiss, das auch ohne mein erinnern Ihr jederzeit gern das beste darbey thun werdet.

Darbey dann nicht wenig in acht zu nemmen undt zu bedencken die grosse würde, darinnen die reichsthäler jetzunder gehen, welche leichtlich wiederumb könten abgesetzt werden, undt ich also ahnstatt des vortheils, so jetzunder augenscheinlich zu spüeren, einen grossen schaden leiden dörffte. Bitte also, mann wolle meiner nicht vergessen, sondern jetziege gute sich für mich presentierende occasion in acht nemmen undt mich dardurch desto mehr obligieren, als der ich ohne dessen biss in mein grub obligiert, undt für die prosperitet S. M. undt des löblichen reichs nach geringem vermögen mich zu employieren alzeit willig, wie ich dann in particulari solches umb Euch hinwiederumb zu beschulden bereit, als der ich bestendig bin undt bleib im hertzen

Euer alzeit obligiert vertrauter freund
undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg d. 22 Maji 1621

Es lässet Euch meine h[ertz]liebe gemahlin weniger nicht ihren gruss vermelden undt bitten, Ihr wollet ihr undt der ihrigen bestes alzeit wissen, gleichwie sie Euch undt den eurigen, welche alle weniger nicht hiemit gegrüsset, alzeit mit gutem willen bestendig zugethan.

---

41. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 16 Juni 1621*).**

Åberopar föregående bref. Man hoppas genom Englands bemedling förekomma krigets hotande utbrott. Det föränderliga penningevärdet gjorde det för Pfalzgrefven högst angeläget att erhålla sina i Lübeck innestående samt de från Sverige väntade penningarne. Längtar efter bref. Mansfeldska arméns styrka.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Nechst vermeldung meines f. grusses zweiffele ich nicht, ihme werde mein jüngstes schreiben zukommen sein, undt er darauss so wohl den algemeinen als auch particular zustandt dieser orthen verstanden haben, darauf es dann noch beruhet.

Undt sindt der zeit anders nichts fürgangen, als das der anstandt biss auf den 20 dieses prorogiert worden, welcher termin dann nuhn gentzlich herbey leufft undt unter dessen (uhnangesehen aller orthen starcke preparationes so wohl zur angedroheten execution als zu abwendung derselben gemacht werden) mann noch hoffnung haben will, es möchte dieses werck durch vermittelung Engellandts componirt werden.

In summa: es ist ein seltzam essen, davon auch nicht allerdings sicher zu schreiben, deswegen ich mich zu dem privatis wende, dem Allmechtigen danckendt für seine gnadt undt bittendt, das er uns noch ferner erhalten undt den reichen seegen, den er uns auf dem landt ahn wein undt fruchtgewechs erzeiget, auch friedtlich einbringen undt zu seinem ehren in ruhe geniessen lasse.

Unter dessen reisset die grosse uhnordtnung mit aufsteigen des geldts je lenger je mehr ein, das auf die letzt zu förchten, es werde weder handel noch wandel mehr sein können, wie mann dann hier auch schon einen reichsthaler umb 3 fl. will aussgeben.

Halte aber, es werde nicht lang können bestandt haben, sondern auf erstem reichstag deswegen eine enderung fürgenommen werden, dahero ich verursacht nicht allein die bewuste gelder zu Lübeck erheben undt gegen 5 per cento anhero in die mess kommen zu lassen, sondern auch mein in vorigem schreiben (dessen extract hierbey) gethanes suchen zu wiederhohlen undt zu bitten, mein undt der meinigen bestes (da ich jetzunder über die ¾ jahrs alhier nicht ohne grossen kosten bin) zu behertziegen undt deme

*) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet).

zu Euch gefasten höchstem vertrauen nach augenscheinlich zu befürdern, dardurch Ihr mich dann zum allerhöchsten obligiert, als der ich ohne dessen bin undt im hertzen bestendig bleib

Euer alzeit obligiert vertrauter
freundt und gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 16 Junii 1621.

Es verlangt mich von hertzen einmahl wieder schreiben zu haben. Verhoffe nicht, das ich gantz vergessen seye.

Manssfeldt ist über 15000 mann starck. Sein intent ist ungewiss.

---

42. Strassburg den 3 Augusti 1621.

Upprepad intercessionsskrifvelse för Hans Adolf Grünwald. (Se ofvan N:o 35.)

Johann Casimir, von Gottes gnaden Pfalltzgraf bey Rhein, *etc.*... Unnssern gunstigen gruss zuvor. Wolgeborner lieber besonders. Wir setzen in keinen zweifel, Euch werde ein schreiben, von uns kommendt ohne lengsten zue recht einbehendiget worden sein, daraussen Ihr vernommen, welcher massen Hanss Adolph Grünwaldt, burger unndt dreyer der müntz allhie, noch eine schuldtforderung an Herrn Schwante Steinbocken zu thun habe, darauf wir uns geliebter kürtze halben hiemit referiren thun.

Wann aber er, Grünwaldt, die gentzliche hofnungh geschöpffet, er werde durch gedachte unssere ertheilte intercessionalschriefft umb soviel desto eher zue seiner billichen zahlung gelangenn, alss hat er unss desshalben hernachmaln underthenig ersuchet undt gebetten, dass wir ihnen noch ferners bey Euch recommendiren, undt gute erinnerung thun wolten, darinnen wir ihme dann abermalss gnedig wilfarth. Undt gesinnen demnach hiemit günstig an Euch, Ihr wollet mehrg. Grünwalden Euch bester massen befohlen sein lassen, undt ihne, Steinbocken, dahien also persuadiren (welches Ihr dann füglich wohl zu thun vermöcht ist), damit er, Grünwaldt, dess seinigen dermaleins contentirt undt befriediget werden möge.

Daran erweiset Ihr uns angenehmes gutes gefallen, es gereichet auch ihme, Grünwalden, zu gutem frommen, undt wir seindt es umb Euch hienwieder in gunst, damit wir Euch beharrlich zugethan verbleibenn, zu erkennen geneigt. Datum Strassburg den 3 Augusti anno 1621.

Euer alzeit gutwilliger gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

---

43. Griessbach den 19 Augusti 1621*).

Ursäktar, att svaret på A. O:s bref fördröjts. Begär få veta, huru polska underhandlingen aflupit. Beklagar utblifvandet af meddelanden från sina vänner i Sverige med undantag af Konungen. Olägenheter vållade genom riksdalervärdets föränderlighet. Vore tacksam för den erhållna förhoppningen om utbetalande af brudskatten för att kunna för sig fördelaktigt begagna de ekonomiska konjunkturerna. Lofvar att insätta en del af penningarne i kopparkompaniet och vill deponera resten i åtskilliga tyska städer. Förfrågar sig, huruvida utsigt vore, att en skicklig mästare i koppar- och messingsarbeten, hvilken såsom protestant förvägrats borgarrätt i Aachen, kunde få anställning i Sverige. Anbud om uppköpande af koppar från kompaniet. Rekommendation för Grünwald. Begär underrättelse om O. H. Lübecker. Pfalzgrefvens tillärnade brunnskur. Åberopar bref till K. M:t. Penningeförhållandena i Europa.

Meinen fr. grus *etc.*... Wolgeborner besonders lieber freundt undt gevatter. Obwohlen auf euer jüngst ahn mich abgangenes schreiben ich gern geantwortet, so bin ich doch auss zwifacher ursach davon abgehalten. Erstlichen, dass ich es gern mitt gewisser pottschafft gethan, zum andern, dass ich zuegleich gern etwas gewisses von dem hiegigen zustand schreiben wolte, davon dann S. May:tt ich für diessmalen die particularia, soviel mir wissent, communicire. Der liebe allmächtige Gott wolle sich über uns erbarmen, undt den erbfeind nit lassen überhanndt nehmmen.

Undt verlanget mich hertzlich zu vernehmmen, wie die tractation mit Pohlen abgelauffen, dann, wie Ihr auss S:r May:tt schreiben zu sehen, so ist man der orth zue einem tractat mit Schweden geneigt, wiewohl ich von conditionen nichts vernommen. Bitte, wass des orths fürgehet, mich mit erstem zu berich-

---

*) Jämför bref till Kungl. Maj:t af samma datum (i Riksarkivet).

ten, wie ich dann für die communication dessjenigen, so in euerm schreiben angedeutet würdt, mich höchlich bedancken thue, von hertzen wünschendt, der Allmächtige wolle S. K. M. segnen, undt beneben den löblichen königreich in bestendigem friedt, ruhe unndt einigkeit erhallten, auch mit zeitlicher undt ewiger wohlfarth überschütten.

Welches ich dann auss grundt meines hertzens inniglich wünschen thue, inn deme S. May:tt ich höchlich, ja zum höchsten obligirt, dass bey jetzigem schweren zustandt sie noch an ihren armen (jedoch im hertzen getreuen) dhiener gedencken. Dann, wann S. M. sich nit selbst so viel bemüheten, und Ihr mir darneben auch nichts zuschicket, so wüste ich nit, ob die übrigen in Schweden lebendig oder todt wehren, inn deme ich seithero meines abreisens nicht ein einigen brief bekommen, welches dann in die 15 monath, dahero ich mich nit genugsam verwundern kann, wie es zugehet, aber ich muss gedencken, dass die unsicherheit der weegh schuldig daran seie, welche neben andern grossen beschwerungen noch nit aufhören will.

Under welchen beschwerungen dann diese nit die geringste, dass das gelt augenscheinlich aufschlegt, und ein reichsthaler schon 3 ¼ ja 3 ½ fl. gilt, undt vermuthlich diese herbstmess auf 4 fl. würdt kommen müssen, weil sie zu Leibzig schon über die 5 fl. gelten. Welches aber gewiss in die harr nit kann bestand haben, sonderlich dafern unsser Herr Gott den wehrten frieden wieder solte bescheeren, dann die herrschafften, welche alle ihre einkommens in Teutschlanden entweder auf gülden oder auf schlecht thaler für diessem dirigirt, können von ihren bauern mehr nichts alss güldenn oder schlecht thaler fordern.

Hergegen werden sich ihrer wenig finden, deren land und leuth nit mit schulden (undt darzue solche schulden, so in specie mit reichsthalern odern andern groben sorten müssen bezahlt werden) beschwerth seien, unndt ihnen dardurch die ablegung gleichsamb gantz unmüglich sein würdt, dahero gewiss zu vermuthen, dass ein enderung würdt müssen gemachet werden, undt ich also umb soviel mehr anlass nehme, bey solchem zustandt Ihre M. zu bemühen.

Dann, gleich wie ich auss euerm schreiben gantz gern verstanden, dass die überige 5000 reichsthaler wegen der paraphernalien diesen herbst sollen erlegt undt richtig gemacht werden, und desswegen euerer vertröstung nach fernerer nachricht mit erstem gewertig, also erfreuet mich auch nicht weniger zu ver-

nehmmen, dass Ihre M. die brautschatzestermin zu observiren gemeint, oder ja auf den fall kein bestendiger anstandt mit Pohlen solte getroffen werden, zum wenigsten mit jährlicher verrenthung des brautschattzes kein mangell erscheinen, undt ich diessfalss schadloss gehalten werden soll, desswegen dann S. M. ich höchlich obligirt.

Darneben aber, wie obgemelt, nit underlassen kann Euch zu bitten, Ihr wollet S. M. (alss in deren schreiben ich mich auf dieses referire) dhienstlich meinetwegen zu erkennen zu geben, nachdem die groben sorten bey jetzigem betrübten undt zerrütten zustandt in sehr hohem werth sein, auch noch zur zeit täglich gesteigert werden, wass für ein ansehentlicher nütz undt vortheil meiner hertzlieben gemahlin Ld. und ihren kindern zuwachsen könte, wann es müglich (darzu dann S. M. in ansehung der bruderlichen treuen affection undt favors, damit sie ihro jetzigen eintzigen schwestern gewogen zue sein, jederzeit rühmblich erwiesen, leicht mittel finden können), dass solcher brautschatz undt capital zuvor, undt ehe die sachen allerdings zwischen Ihrer Kayss. May:tt undt der Churf. Pfaltz verglichen, könte erleget werden, der hoffnung undt gewissen zuversicht, es werden Ihre May:tt in reiffer erwegung solcher umbstände, sich leichtlich resolviren, ihrer eintzigen schwestern diese bruderliche undt königliche favor und gutthat zu erweisen, und durch anticipation mehrgerürtes brautschatzes die jetz angedeute mittel, solchen mit mehrerm nutz und profit anzulegen, wie es dann ohne S. M. schaden wohl geschehen kann, vielmehr an die hand geben, alss durch lengern aufschub Ihre Ld. daran zu verkürtzen.

Undt solches umb soviel mehr, dann, obwohl der heurathstractat vermagh, dass solche erlegungh fristenweiss undt in vieren auf einander folgenden jahrziehlen geschehen soll, so ist solches jedoch der gestalt undt mit der condition abgehandelt worden, wo fern nemblich anno 1621 der brautschatz von den Ständen nit erlegt, oder keine andere mittel darzu fürhanden sein werden an dem es aber, Gott lob, allerdings nit mangelt, in ansehung nit allein vergangenen Michaelis 1620 eine grosse summa hierzu erlegt worden, sondern auch Ihre M., vermög deren anno 1620 bewilligten steuer, des überigen diese Michaelis fähig werden, darneben, undt da dieses schon nit were, verhoffe ich, es würden die Östergöttische erledigte landen sowohl alss andere accessiones undt vortheil, so der cron durch den Russischen frieden zugewachsen, S. M. genugsame mittel an handt geben, ihrer eintzigen lieben

schwester zu gratificiren, wie dann auch Ihre M. der jährlichen verzinssung hierdurch überhoben werden.

Da auch wieder alles verhoffen Ihre May:t die wafen wieder Pohlen zu ergreiffen getrungen werden solten, würden sie jedoch diesser summen gelts, welche gering für S. M., mir aber sehr ein grosses ist, ob Gott will, wohl entrathen können, in dem ich mit Gottes hüelff solche also anlegen wolte, damit nit allein meine hertzliebe gemahlin, sondern auch S. M. selbst undt alle darbey interessirte deren auf alle begebenheit genugsamb versichert sein könten.

Wie ich dann (jedoch auf verbesserung) die resolution also gefast, dass ich nemblich euerm wohlmeinenden vorschlag nach zehen tausent reichsthaler bey der Schwedischen Kupffercompagnie einsetze (inmassen dann S. M. ich desswegen zugeschrieben undt dieselbe dhienstlich ersuchet, ihren willen darin zu geben, Euch auch gebetten haben will, zuvorderst bey S. M. dann auch bey der Compagnie selbsten es in richtigkeit zu bringen), bey der statt Lübeckh aber fünffzehen tausent reichsthaler undt eben soviel zue Hamburgh, ingleichem zu Nürnberg, item zu Ullm undt allhier zue Strassburgh, die überigen 15000 reichsthaler könten alssbaldt an landt und leuth gelegt werden, dahero mann dann der jährlichen renthen oder abnutzung, mann were gleich allhie in Teutschland oder auch in Schweden, nachdeme es die gelegenheit erfordert, gar wohl habhafft sein könte.

Desswegen nachmaln pittend, Ihr wollet Ihrer Königl. M. diese umbstände alle reiflich zu gemuth führen, undt, wie höchlich dardurch meiner hertzlieben gemahlin, auch mein undt der kinder wolfarth, ohne S. M. ungelegenheit, befürdert könne werden, nicht zweiffelendt S. M. auss angeborner brüderlichen liebe gegen dero jetzo eintzigen schwestern und dann in betrachtung des königlichen favor, so sie gegen mich, dero unwürdigen (jedoch getreuen) dhiener, allzeit haben spüren lassen, hierzu von sich selbsten geneigt sein werden, wie ich dann auch darneben mich selbsten versichere und vergewisse, dass, euerer bekanthen discretion und dexteritet nach, Ihr euch die sachen angelegen sein, und zue erwünschter willfahrung alle gute befürderung gern leisten werdet, welches mit allen willfährigkeit gegen Euch undt die euerigen zutragender gelegenheit zu erwiedern, ich mich allezeit willig erkenne.

Und weil mir euere gegen meiner hertzlieben gemahlin so wohl alss mir tragende affection genugsamb bekanth, so achte ich

unnötig weitläufftiger davon zu schreiben, sondern will mir mit einem kleinen exempel den bevorstehenden nutzen beschreiben undt darthun: Dann ich setze, dass ich jetzunder 3000 reichsthaler habe, die kann ich anlegen per 4 fl., seind 12000 fl. Es kombt die zeit (welche nit aussbleiben kann vermög anfangs angezeigter motiven), dass der reichsthaler abgesetzt würdt, (ich will von wenigen sagen) biss auf 3 fl., alssdann kann ich meine 12000 angelegte fl. wiederumb in reichsthaler bringen, und für jedes 3 fl. 1 reichsthaler erwerben, thut 4000 reichsthaler. Habe ich also 1000 reichsthaler gewunnen.

Hergegen, wann ich jetzo etwas an landtleuthen zu erkauffen hette umb 12000 fl., so könte ich es mit 3000 reichsthaler bezahlen, in mangel aber des gelts muste ich die 12000 fl. verpensioniren. Under dessen werden die reichsthaler abgesetzt auf 3 fl., undt da ich zuvor das gut mit 3000 reichsthaler hette können bezahlen, müste ich hernach 4000 reichsthaler darfür geben. Auss welchem geringen exempel dann leicht abzunehmen, wass für nutzen in einer grossen summa könte geschafft werden, undt hiengegen wiederumb durch lange dilation für schaden zu erwarten.

Welches ich Euch (alss einem, der ich versichert, das er mein und der meinigen bestes gern befürdert sehe) hiemit vertreulich andeuten wollenn, mich zum höchsten gegen ihm bedanckent der avisation, wie etliche gelder in die Kupffercompagnie nutzlich könten angeleget werden, davon Ihr dann meine meinung hieroben vernommen, undt ich euers ferners guten raths undt befürderung in diesser sachen mich billich vertröste, freundlich pittendt, wass Ihr diessfals so wohl bey S:r M. alss der Compagnia werdet verrichtet haben, mich umbständlich zu berichten.

Darbey dann, undt, weiln von dem kupfferhandel geredet würd, ich nit underlassen kann zu berichten, dass, alss ich neulich in discours mit Doctor Wolffen, der statt Strassburg syndico (welcher zuvor zu Aachen in dienst gewesen) gerathen, er mir under andern angedeutet, dass (weiln keinem evangelischen weiters alss denjenigen, so den handel schon vor diesem gehabt, nit gestattet will werden, sich zue A[a]chen zu setzen, oder alss maister dass messing- oder kupffer- undt drathandtwerckh zu treiben) ihrer sehr viel seien, die gelegenheit suchen sich anders wohien zu begeben.

Under anderm hat er mir angedeutet, das zwar sein einer schwager oder haussfrauen brueder der vornembste handtwercker undt schon lang wonhafft daselbst seie, dem andern bruder aber,

welcher nit weniger das handtwerckh sehr wohl könne, wolle nit gestattet werden, sich zu setzen, oder das handtwerck daselbst zu treiben. Undt zweiffelte er nit, dass er sich leicht solte behandeln lassen, dass er sich an andere orth auf etliche jahr lang mit seinem gesind begebe und gegen gewisser bestallung bey seinem eydt obligiere, alle diejenige künste und anders, so zu Aachen getrieben würden, anzustellen, undt zum bestandt ins werckh zu richten.

Desswegen er, Doctor Wollff, an mich begerth, ich wolte vernehmen, ob solches erbiethen angenehm sein möchte, und ob nicht, weiln dergleichen sachen (sonderlich von der sachen unerfahren, alss ich und Doctor Wollff sein) ein mittel, dass ihme ein gewisses für seine uncosten undt versaumbnuss zugesaget würde, damit er eine raiss in Schweden thete und den augenschein einnehme, oder aber dass jemandt der sachen verstendige, der ohne dessen nacher Franckforth in diese (welches dann zue späet) oder die ostermess reiset, befehl aufgetragen würde, hieraussen mit dem maister zu handeln.

Wolte er, Doctor Wollff, alssdann, undt, wann er die nachrichtung davon hette, denselben seinen schwager dahien vermögen, das er nacher Franckforth komme, und entweder umb dieses (dass er nemblich die werck in Schweden anrichte) oder aber auch umb den kupfferkauff tractierte und sich einliesse. Habe es also weniger nit andeuten, und der antwort oder viel mehr euere gedancken, wass ihme hierauff zu antworten, vernehmen wollen, in dem ich mich erinnere, das man für diesem nach dergleichen leuthen getracht.

Sonsten ist auch zu Franckforth ein wohlhabender kaufmann, Jacob de Fay genant, welcher vor wenig tagen mir andeuten lassen, dass er lust hette etlich kupffer zu kauffen (vermeinend solches von S. M. zu kauffen), ich habe ihn aber an die Compagnie gewiesen und mich erbotten, ihme anleitung zu geben, bey weme er es zu suchen. Erwarte also stündtliches seiner antwort. Zweiffele auch nit bey jetziger schlimmen müntzwerde, die Kupffercompagnie einen guten vortheil haben, dann kein alter kessell oder pfann für den müntzmeistern mehr sicher, so kompt auch kein oder gar wenig kupffer auss Hungarnn. Würdt mann also zweiffelsohne der occasion wissen acht zu nehmen.

Sonsten bitte ich, Ihr wollet nicht allein im besten vermercken, sondern auch soviel an Euch befürdern helfen, dass der Grünwaldt meiner hiemit kommenden intercession bey Herr Schwanto

Steinbocken geniessen möge, dann die schuld ja gering, undt ihme auss gutem hertzen fürgestrecket worden.

Ingleichem bitte ich, Ihr wollet mich berichten, wo doch der Otto Heinrich Lübecker, welcher schon anno 1619 von meinem schwager, Hertzog Georg Gustaven, Pfalltzgraven, zu S. M. abgefertiget gewesen, hinkommen, undt verordnen, dass die brief ihme mögen zukommen. Verzeihet mir auch, dass ich soviel durch einander menge, dann es ist schon über 14 tage, dass ich an diessem brief schreibe, undt also nur erwarte gewisse potschafft und zeitungen, damit ich umbständlich berichten könne, wie es hier zustehet.

Gott gebe unndt beschere unss etwas guts; in erwartung desselben (welches dann S. M. ich alles umbstendlich berichten soll), will ich so lang beschliessen, undt demnach ich euerer zu meiner hertzlieben gemahlin unndt mir tragenden affection versichert, so bitt ich solche beharrlich zu continuiren, undt dass gewisse vertrauen zu haben, dass mir nichts erwünschters alss die gelegenheit einmahl zu erlangen, damit ich bezeugen möchte, dass ich bestendig unndt auss grundt meines hertzens bin unndt verbleib

Euer allzeit vertraut obligirter
freundt unndt gevatter

Griessbach den 19 Augusti 1621. (Underskrift saknas.)

Weiln ich nit wohl gewust, womit die zeit zu vertreiben, so hab ich jedoch auss rath der Doctor und zue einer preservatief mich resolvirt den sauerbrunnen allhier zu trincken.

(*Egenhändigt.*)

Auss Ihrer M. schreiben*) werdet Ihr aussführlich vernemmen, wie es mit dem für acht tagen geschehenen angrief undt surprennierung des hauses Stein beschaffen, wodurch dann dem werck wieder ein anfang gemacht.

Neben diesem allem so steigen die gelder in Italien, Franckreich undt Niederlandt, von welchen orthen alle die seyden undt andere wahren herkommen, gantz nicht, das also dieses allein ursach genug die gelder wieder abzusetzen.

*) Jämför brefvet till Konungen.

44. *Egenhändigt.*) **Strassburg den 8 September 1621*).**

Åberopar sin, såsom Pfalzgrefven hoppas, nu till Sverige anlände tjänares muntliga berättelse. Kriget i Pfalz. Åberopar bref till K. Maj:t. Påminner om utbetalningen af sina från Sverige väntade penningar. Beklagar Drottningens olyckliga nedkomst och önskar Konungens snara återkomst till fäderneslandet.

Meinen f. gruss zuvor *etc.*... Ich will zwar verhoffen, es werde mein abgefertigter diener nuhnmehr nicht weit von Schweden sein, undt Ihr dardurch den da...iegen zustandt umbständtlich vernommen haben.

Weiln ich aber nicht zweiffel, Ihr wenieger nicht verlangen haben unsres zustandts berichtet zu sein (als mich mit hertzlicher begirdt verlangen thut des eurigen versichert zu werden), so hab ich nechst communication desjeniegen, so jetzo in Ungern so wohl als Österreich, item zu Wien (die Pfältzische tractation belangendt) fürgehet, noch ferner dieses zu berichten, das es scheinet, als wie mann beyderseits noch zur zeit keinen rechten lust habe, einen rechten eifferiegen krieg in der Undern-Pfaltz anzufangen, sondern was einer dem andern wirdt können mit list abzwacken, das wirdt er thun, wie dann nach dem abzug des Pfältzischen volcks für dem hauss Stein (welche belägerung sie wegen des ausslauffenden wassers quittieren müssen) nichts sonders fürgangen, undt beyde theil einander gleichsam nuhr ansehen.

Unter dessen aber wirdt das schöne landt im grundt verwüstet, undt, da (wie zu besorgen) es ein winterläger geben solte, völlig ruiniert, wie es dann für eine sondere Gottes straff undt züchtigung zu schätzen, undt man also neben besserung des lebens wohl ursach hatt, dem Allmechtigen umb seine göttliche gnadt undt abwendung solcher straffen zu bitten.

Ich hette zwar diesmahl zimlich particularia zu schreiben, weiln aber solche der feder nicht allerdings zu vertrauen, als habe S. M. ich sie in ciffren entdeckt, nicht zweiffelen[d], dieselbe Euch communication davon thun werden, undt hab ich biss dato auss vielen erheblichen circumstantiis der sachen keinen andern rath

*) Jämför det till K. Maj:t delvis i chiffer skrifna brefvet af samma datum som ofvanstående. Chifferupplösningen är skrifven öfver texten.

gewüst, will mir auch nicht gebühren ohne gutachten darin zu handeln.

Sonsten undt im übriegen meine sachen betreffen[d], referiere ich mich nachmahls auf mein vorieges schreiben (dessen copiam Ihr hierbey zu empfangen) mit wiederhohlter bitt undt gewissem vertrauen, es werden Ihre K. M. dieses alles reiflich considerieren, undt, in betrachtung des grossen nutzens, undt da schon im Junio die pensionen oder renten zu lauffen anfangen, solche gelder lieber, da sonsten wieder verhoffen kein mittel fürhanden, bey andern aufnemmen undt denselben verpensionieren oder verrenthen, als diese gute occasion des augenscheinlichen nutzens, die dero (dissmahl) eintzige schwester dahero zu gewarten, vorbeygehen zu lassen.

In summa, ich habe, wie obgemelt, das gewisse dinstliche vertrauen zu Ihrer K. M., versichere mich auch neben meiner h[ertz]lieben gemahlin der gute[n] offitien, so Ihr auss tragender affection uhnverdrossen auch ohne mein erinnern dabey zu leisten unbeschwert seidt, undt uns sambtliche höchlich dardurch obligiert.

Hierbeneben erwarte ich weniger nicht bey dieser mess eine gewissheit, wie es so wohl mit den übriegen 5000 reichsthalern, welche diese mess euerm vertrösten nach haben sollen gut gemacht werden, als mit deren auss königlichem favor verordneten pension, welche auf Johannes fällig worden, für eine gelegenheit, dann bey dieser ungelegenheit dieser letzeren posten mir gewiss sehr wohlkommen wirdt.

Bittendt diese meine freiheit, undt das ich Euch so vielfaltig bemühe im besten zu vermercken undt sich gewiss zu versichern, das es eintzig undt allein auss dem zu Euch gefasten hohen vertrauen herrüeret, in welchem ich bestendig gedenck zu verharren, wegen der vielfaltigen obligation, damit ich Euch zugethan undt dardurch Ihr mich gleichsam verpflichtet zu sein undt bleiben

Euern alzeit vertrauter obligierter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 8 Septembris 1621.

Gleich wie durch die unglückliche niederkunfft, davon die ordinarien meldung thun, Ihrer K. M. geliebten gemahlin ich nicht wenig bekümmert worden, also will ich auch zu dem lieben

Gott verhoffen, es solle sich mit deroselben wiederumb gebessert haben, undt also der liebe Gott Ihre M. ehist wiederumb in andere weg erfreuen, welches ich von hertzen auch darneben zugleich wünschen thue, das der liebe Gott Seiner K. M. glück undt sieg wieder dero feinde verleihen undt sie für allem unglück dem vatterlandt zum besten bewahren undt nach wohl verrichten sachen mit glück anheimb bringen wolle, dann die ordinarij gar starck von der belegerung Riga auch darneben melden, das S. M. die festung darvor eingenommen haben sollen. Nuhn, der liebe Gott verleihe den erwünschten succes. Amen, amen.

---

45. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 29 September 1621*).**

Från A. O. mottagna bref. Ursäktar sig att icke kunna meddela något nytt. Kriget i Pfalz. Gillar upptagandet af kriget med Polen, som nu äfven ansattes af Turken. Beklagar emellertid Hertig Carl Philips envishet att vilja deltaga i kriget. Beklagar Drottningens olyckliga nedkomst, men gläder sig öfver ryktena om Rigas eröfring. Påminner om sina privatangelägenheter. Om Pfalzgrefven Georg Gustafs inbjudning till Konungen och Drottningen att stå fadder och hans anmodan till Johan Casimir och hans gemål att företräda deras ställe. Kriget i Pfalz.

Mein f. gruss *etc.* . . . Euer den 28 Julii datiertes schreiben**) ist mir den 27 dieses zurecht zukommen. Undt gleichwie ich mich der darinnen gethanen particulahrbericht in der Polnischen sach, welche bericht bey jetzieger zeit in viel weg diehnlich, auch angehengten erbiethens alles mit erstem umbständtlicher zu entdecken f. bedancken thue, also wolte mir zwar gebühren hinwiederumb von dem alhiehiegen zustandt particularia zu berichten.

Weilen aber solche mir zum theil unbekant, anders theils die weg nicht allerdings sicher, also das sich nicht alles schreiben lässet, so bitt ich, Ihr wollet mich nicht allein für euere persohn excusiert halten, sondern auch bey Ihrer K. M. es im besten helfen deuten, das ich nicht allezeit die particularia wohl schreiben kan. In summa, es ist ein betrübter zustandt des vatterlandes.

Der Englische Gesanter***) bemühet sich undt sagt viel vom frieden. Unter dessen ist der krieg stärcker als zuvor nie. Ist gewisslich zu bedauren, wie die gutte Chur-Pfalz verderbt wirdt

*) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet). — **) Se A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, B. 2, Sid. 417. — ***) John Digby.

von inheimischen sowohl als ausslendischen. Franckenthal ist das erste orth, so man sich noch fürgenommen hatt zu defendieren. Es wehret sich auch noch, so gut es kann. In summa, es were viel zu reden, das sich nicht schreiben lässet, undt gehöret mehr zum tantz als ein par neue schue. Mit briefen lässet es sich nicht kriegen.

Ich lobe diessfals S. M. des Königs resolution, welche ihren krieg mit ernst in Liflandt angefangen, weilen mann es andertheils nicht anders hatt haben wollen (wirdt auch mit Gottes hilf umb so viel mehr glück darbey sein), da doch sonsten zu wünschen gewesen, das bey so schwerem anzug des Türcken alle christliche potentaten ihme gesambter handt hetten mögen wiederstehen. Aber weme nicht zu rathen ist, dem ist nicht zu helfen, undt scheinet, der gute König von Pohlen seye zu unglück gebohren.

Hierbey muss ich bekennen, das mir eines noch sehr zu hertzen gehet, nemlich das ich höre, das Hertzog Carl Philipsen Ld. sich nicht haben wollen bewegen lassen zurückbleiben undt sich also beyde herren brüder in gesambt der gefahr untergeben. Undt ist zwar gewiss, dass unser Herr Gott die seinen allenthalben bewahrt, jedoch soll mann auch nicht alles auf einmahl in die schanz schlagen. Ich kann leicht dencken, wie dem Herren zu muth muss sein gewesen, wann aber darbey betrachtet wirdt, was dem vatterlandt daran gelegen, so soll mann billich mehr dahin sehen.

Sonsten hab ich die unglückliche niederkunfft der Königin mit betrübtem gemuth vernommen, verhoffendt, sie vor ihre persohn sollen nuhmehr wiederumb bey frischer gesundtheit sein, welches ich dann von hertzen undt darneben wünsche, das der liebe Gott dieselbe ahnstatt des verlohrnen töchterleins reichlich segnen undt mit einem jungen söhnlein Ihrer M. undt dem landt zu trost erfreuen wolle, welches ich dann auss grundt meines hertzen wünsche, verhoffendt, es werde S. M. nach glücklicher verrichtung (wie mann dann alhier für gewiss aussgibt, das sich Riga ergeben solle haben, dessen ich mich dann höchlich undt S. M. neben dero reich auss grundt meines hertzen congratuliere) mit freuden undt gesundtheit wiederumb bey den ihriegen ahnlangen, undt ich dahero auch umb so viel eher wilfährige resolution in meinen particulahr sachen erlangen.

Welche ich Euch dann nachmahls recommendirt, undt darneben gebetten haben will, dieses wohlgemeint im besten zu ver-

mercken, dann mich gewisslich nicht wenig verlanget, von Euch vertröster massen zu vernemmen, was für S. M. abreise dissfals verabschiedet oder auch noch ferner geordtnet werden möchte. Dann auss meinen vorigen werdet Ihr umbstendtlich vernemmen, was grossen nutzen zu schaffen mir vorstehe, nicht zweiffelendt, S. M. auch ohne mein erinnern mich darinnen zu befürdern sich angelegen sein lassen werden, dahero, wie auch in spetie, des gewissen vertrauen halben, so ich bestendig zu Euch gefast, ich es auch anders nicht als obiter erinnere undt euerem vernünfftigen gutachten anheim stelle, ob nicht billich solche gute occasiones in acht zu nemmen.

Endtlichen undt zum beschluss werdet Ihr hierbeygefügt finden ein schreiben, beyde Ihre M. M., den König undt die Königin dero gemahlin, stendig, darinnen dieselbe von meinem schwagern Hertzog Geörg Gustavi Pfaltzgraven Ld. zu ihrer von Gott bescherten jungen tochter zu gevattern ersucht undt erbetten worden. Undt seindt mir (wie dann S. M. in meinem schreiben ich bericht) solche brief nicht allein zurecht zu bestellen zugeschickt, sondern auch beneben meiner h[ertz]lieben gemahlin ich ersucht worden, Ihrer M. M. stell in der persohn zu vertretten.

Obwohln ich nuhn dessen versichert, das S. M. es nicht übel von mir aufnemmen, so hatt jedoch an mir nicht gebühren wollen ohne dissfals habende commission (sonderlich da ich nicht in loco, sondern erst zu S. Ld. hette reisen undt der sachen einen schein geben sollen) mich dessen zu underfangen undt dardurch gleichsam zu assentieren, sondern habe mich, wie auss den abschrifften zu sehen, bester müglich excusiert, jedoch die brief zu bestellen erbotten.

Bitte also, Ihr wollet auch dieses bey S. M. in besten helfen deuten, nicht zweiffelendt, dieselbe es anders nicht als wohlgemeint vermercken, undt zu dero gelegenheit die antwort undt andere ahnordtnung erfolgen lassen werden, damit man sehen möge, das ich aufs wenigst die schreiben zu recht bestelt. Will also hiemit beschliessen, verbleibend mit bestendigem hertzen

Euer alzeit vertraut obligierter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 29 Septembris 1621.

Von dem von Manssfeldt gehen allerhandt reden. Weiln ich aber nichts gewisses weiss, so kann ich nichts schreiben. In der

Under-Pfalz ist innerhalb gleichsam 10 oder 12 tagen die gantze Bergstrass, wie auch Lautern undt Otterberg, item Neucastel, desgleichen ein gut theil des ampts Neustatt (welches nuhr 3 meilen von Neucastel) hinweggegangen. Franckenthal ist, wie obgemelt, belägert. Mein herr bruder hatt sich entlich, da er gesehen, das die friedenstractaten nicht fortgehen wollen, reteriert. Ich habe S. L. zu Zweybrücken besucht, denen es gewiss sehr leidt, das ihre gutc, friedtfertige intentiones nicht haben zu werck gericht werden.

Der Englische gesanter soll nuhnmehr von Wien wieder zurück zu Heydelberg ankommen sei.

---

46. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 15 December 1621** *).

Från A. O. mottagna bref. Glåder sig åt A. O. tillfrisknande från sin opasslighet och sänder ett medikament, som rekommenderas. Lyckönskar till Konungens framgångar. Kriget i Pfalz. Nyheter från Schweiz, England, Frankrike m. fl. främmande länder. Förnyar sin vanliga begäran om penningeutbetalningar och hjälp i hans privatangelägenheter, med anledning af de ekonomiska förhållandena i Tyskland. Begär, att den kungliga resolutionen i tvenne exemplar på skilda vägar måtte tillsändas honom. Nyårsönskan. Tillströmningen till Mansfelds armé.

Meinen f. gruss *etc.*... Euere underschiedtliche den 7 undt 25 Septembris wie auch den 20 Octobris datierte schreiben seindt mir die 2 erste den 15 Novembris, das letzte aber den 8 dieses zuhanden wohl zukommen **). Undt gleichwie ich auss dem ersten euere uhnpasslichkeit, undt das der grosse König von Cipern ***) weniger nicht sein quartier bey Euch gesucht, mittleydentlich undt gantz ungern vernommen, also ist mir desto erfreulicher gewesen auss den andern schreiben zu vernemmen, das Ihr, Gott lob, wieder zu vorieger gesundtheit kommen, wie ich dann von hertzen wünsche, das der Allmechtiege Euch für dergleichen stattlichen undt bösen gästen vätterlich bewahren undt hergegen beständiege gute gesundtheit verleihen wolle.

---

*) Jämför tvenne bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet). — **) Alla tre de nämnda brefven äro tryckta i A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, B. 2, Sid. 419, 422 och 425. — ***) I brefvet af den 7 Sept. säger A. O., att han varit starkt angripen af podager, och är det sannolikt på detta som ofvanstående ord syftar.

Wie dann meine h[ertz]liebe gemahlin mir weniger nicht befohlen, nechst entbiethung ihres g. grusses, zu bezeugung ihres treuen mitleydens Euch hie mitkommendes recept ihrentwegen zu communicieren, welches Ihrer Ld. von einem berümbten doctor alhier zugestelt, undt der bericht darbey gethan, das, obwohlen es nicht bey allen wircke, so habe doch sein vetter, welcher ein 70 jähriger mann, dessen mit nutzen gebrauchet. Seye auch eine sach, die mann ohne gefahr wohl brauchen könne, dahero meine h[ertz]liebe gemahlin, wie obgemelt, mich instendig gebetten, es Euch zu communicieren, dem Allmechtigen bittend, das es seinen erwünschten effect erreichen möge.

Sonsten könnet Ihr leichtlich ermessen, wie hoch (bey jetzo gäntzlich verwirreten zustandt des lieben vatterlandts Teutscher nation) mich erfreuet der sieghaffte success undt glückliche fortgang S. K. M. fürgenommenen impressen. Der getreue Gott, der Seiner M. bisshero so gnedig undt wunderbahrlich beygestanden, der wollen ihnen auch noch ferner gnadt undt seinen seegen verleihen, damit ja ahn einem orth dem wütenden bapst undt seinem pfäffischen anhang möge gesteuert werdenn.

Dann den hiehiegen zustandt des werthen vatterlandes betreffendt, ist solches vielmehr zu beweinen als zu beschreiben. Summarischer weiss aber darvon zu reden, so ist die Pfaltz biss auf die 4 örter Franckenthal, Manheim, Heydelberg undt Germerssheim (die Neustatt heltet zwar, Gott weiss aber wie lang) gantz in grundt undt boden verderbt. Das stifft Speier ist biss auf Eidenheim undt Madenburg (welche zwey orth allein noch nicht in des von Manssfeldts handt gewesen) theils verbrendt theils geblundert, gebrandtschatzt undt gantz ruiniert, die landvogtey Hagenaw hatt zwar, wie auch die kleine stätt Wurmbs, Landau, Weissenburg (von Speyer weiss ich noch keine particularia) eine sehr starcke rantzion schon bezahlt, es scheinet aber nicht, das es darbey bleiben werde, sondern hatt das ansehen, als wann das Elsass sambt dem stifft Strassburg undt hiesige Österreichischen landen den winter über auch etwas sonderlichs leiden dörfften.

Die Schweitzer haben das Veldlin verlohren undt seindt [ↄ: seine?] höhe. Engelandt ist so wohl durch die abfertigung seines gesanten, welcher mit guten worten gespeist worden, als durch die intercipierte schreiben, welche, wie man sagt, in truck kommen werden, höchlich offendirt undt wolte auch gern einmahl böss werden.

In Franckreich seindt dreyerley partiden, in Österreich grassiert der Budiani, Mehren undt Schlesien werden von Bethlehem undt Jägerndörfer hardt getruckt. Der Bischoff von Halberstatt hatt durch einnemung Ammenenburg den Herren von Anhalt mit theils Beyerischen volck dahin gelockt, dörffte also auch ein stück des kriegs dahin kommen.

Dieses undt sonderlich das grosse landtsverderben, so auss nicht bezahlung der soldaten herrüeret, gibt nicht allein grosse uhnordtnung, sondern erwecket auch theurung undt steigerung der müntz, dahero ich nachmahls verursacht werde mit meinem alten liedt herfür zu kommen, undt solches umb so viel mehr, weilen auss euren schreiben ich vernommen, das mein im Augusto abgangenes schreiben Euch wohl zukommen.

Undt weilen ich nicht zweiffele, Ihr die darinnen angezogene motiven wohl zu gemüth undt zu hertzen genommen, undt tragender affection nach ahn euerem orth alle gute befürderung werdet gethan haben, dessen bescheidts wie auch, wie es mit den übriegen meiner h[ertz]lieben gemahlin bewilligten 5000 reichsthalern, so wohl als meiner bisshero undt biss in annum 1620 auss königlichen hohen favor genossenen jährlichen pension eigentlich bewandt, mit verlangen erwarte, da auch wieder verhoffen dissfals noch keine eigentliche undt gewisse resolution, sonderlichen den brautschatz betreffendt, erfolgt were, so ist undt gelangt hiemit ahn demselben, als meinem vertrauten guten freundt, meine f. bitt, er wolle solche sachen (wie ich dann das vertrauen zu ihm habe) zu erwünschtem endt helfen dirigieren, undt darbey considerieren, das, obwohlen jetzo der reichsthaler alhier pro 4 fl. gehet undt wegen des hierbeyliegenden Manssfeldischen volchs leicht auf 5 fl. (wie er dann schon in die 8 wochen lang in der Marggraffschafft Baden gangen undt im Manssfeldischen läger 6 fl. gilt) kommen möchte, das jedoch gar leichtlich ein grosser abschlag erfolgen kann, gestalt er dann im landt zu Braunschweig, da er zuvor 6 biss in 7 thaler golten, jetzo mehr nicht als 2 thaler gilt, undt dahero mir desto mehr zu wachen angesagt, auch bey der lieben posteritet desto uhnverantwortlicher sein würde, wenn ich mich der occasion nach muglichkeit nicht gebrauchte.

Dahero ich dann auch nicht unterlassen sollen, durch absendung dieses eigenen laggeyen, es S. M. nachmals dienstlich zu gemüth zu führen undt auf dieses so wohl als voriege ahn Euch abgangene schreiben mich referierendt, gehorsamst undt dienstlichst müglich zu bitten, Sie wollen diese mir undt den meiniegen

bevorstehende höchste wohlfarth in acht nemmen, undt durch Ihre K. M. hohen favor (in deme es ohne ihren schaden undt nachtheil, dann sie nuhnmehr ohne das den brautschatz zu verpensionieren, geschicht) gnedigst befürdern undt dero bruderliche hohe affection gegen ihro eintzige schwester gnedigst undt brüderlich erspüeren lassen wollen.

Darzu undt zu befürderung eines so hochnützlichen wercks (dessen versäumung bey der posteritet schwerlich zu verantworten) Sie verhoffentlich umb so viel desto bereiter undt geneigter sein werden, weilen der augenscheinliche nutzen nicht allein fürhanden, sondern auch in gar kurtzer undt geringer zeit solcher versaumt werden kann.

Über dieses, undt dafern für meinem abreisen dieser orthen — gestalt dann, ungeacht es vieleicht zu ermessen, gleichsam mit hindansetzung meiner wenigen gelegenheit undt also nicht ohne überauss grosse ungelegenheit zugehen kann, auf so vielfaltiege von S. M. mir geschehene gnedigste erinnerungen undt königliche erbiethen, da zugleich deroselben die schuldige undt von mir erforderte dienst in der that zu leisten ich so gutte gelegenheit erlange, ich es nicht wohl länger werde einstellen können — ich desswegen keine gewissheit erlangen solte, mir uhnmüglich were, einigen gebüerenden anstalt zurück zu lassen, undt dahero ich wieder meinen willen aufgehalten werden dörffte, undt mir allerhandt ungelegenheiten zuwachsen könten, damit nuhn dissfals, zu nachtheil der posteritet nichts verseumt, undt ich darneben (nachdem meine hertzliebe gemahlin durch Gottes hilf undt S. M. angebottene königliche favor in sicherheit gebracht undt daselbsten den aussgang der betrübten tragedien, so jetzo in unserm geliebten vatterlandt Teutscher nation gespielt werden, erwartet) die von S. M. von mir erforderte dienst der gebühr leisten könne undt solche der schuldigkeit nach zu werck zu richten nicht gehindert werde, als ist undt gelangt hiemit ahn Euch als meinen so hoch vertrauten freundt undt gevattern meine fleissigste bitt, Ihr wollet nicht allein zu befürderung dies alles (mich geliebter kürtze halben auf meine voriege brief undt derselben umbständt referierendt) gute offitia leisten, sondern auch helfen befürdern, damit die gewisse undt bestendige resolution undt gewisse nachricht, darauf meinen, verhoffent nutzlichen, anstalt zu machen, mir mit erstem möge zukommen.

Zu welchem endt undt damit dissfals nichts verseumt werde (weilen umb mehrer sicherheit willen der laggey einen sehr wei-

ten weg wirdt müssen umblauffen) ich die copia dieses schreibens auf die übermorgende post geben undt hiermit nachmahls, wie zuvor, fleissigst müglich gebetten haben, das die resolution im haubtwerck des brautschatzes undt andern gelder sowohl meiner geliebten gemahlin sicherheit betreffendt, undt dann in spetie das übriege (davon S. M. mir gnedigst zugeschrieben) belangendt, nicht aufgehalten, sondern also befürdert werde, damit nicht durch spätere avisation undt auss mangel berichts undt gewissheit die mittel, occasion undt gelegenheit benommen undt gantz entzogen werden, S. M. dasjeniege undt die dienst in der that zu erweisen, darzu ich so hoch obligiert undt auf ihro ahn mich beschehenes suchen allzeit darzu bereit zu sein mich erklährt habe.

Deswegen, undt so baldt entweder dieses original oder auch obgemelte copia Euch zukombt, so wollet gebetten sein, S. K. M. solche ungeseumt zu tag undt zu nacht zuzufertigen, undt dieselbe zu versichern, da ich eigentlich gewüst, wo dieselbe gewiss anzutreffen, das ich nicht unterlassen würde haben, einen andern eigenen diener abzufertiegen, damit ich desto eher bescheidt hette mögen erlangen.

Verzeihet mir, mein lieber Herr Reichscantzler, das ich Euch bemühe, aber euer mir alzeit erwiesene gute affection versichert mich, das Ihr es von euer vertrauten freundt im besten vermercken, undt zu Euch tragendem vertrauen gemess diesen mein undt der meinigen augenscheinlichen nutzen gern befurdern werden, in versicherung, das ich beständig bin undt bleibe

Euer alzeit vertraut obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 15 Decembris 1621.

Sobaldt von S. M. dero königliche resolution undt wiederantwort erfolgt, so bitt ich es dahin zu richten, damit solche durch zweyerley underschiedtliche weg mir zugeschickt werden, auf das, im fall der eine brief nicht zurecht käme oder aufgehalten würde, ich jedoch des andern bey zeiten fähig werde, dann da ich deswegen nicht für den zukommenden ostern satten bericht empfange, kann leicht viel versaumet werden.

Weilen sich das alte jahr nuhnmehr endet, undt ein neues durch Gottes gnadt beynahet, so habe ich nicht underlassen wollen von dem Allmechtigen zu solchem neuen jahr Euch viel glücks

undt darneben zu wünschen, das, gleich wie Ihr bisshero rühmlich gethan, also noch ferners nicht allein diese, sondern auch folgende jahr S. M. undt dem vatterlandt gute treue dienst leisten mögte.

Der von Manssfeldt sterckt seine armée biss auf 11000 pferdt undt etlich undt 30000 mann zu fuss. Hergegen wirbt Spanien undt andere auch mit gewalt, aber weilen Manssfeldt freye leut gestattet, so ist nicht zu sagen, wie ihm das volck zuleufft.

---

47. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 31 December 1621 *).**

Från A. O. mottaget bref. Tacksägelse för visad vänskap. Begär ytterligare understöd till utverkande af bifall till sina önskningar hos Konungen. Om utbetalningen i Hamburg af utstyrselpenningarne och pensionen. De i A. O:s bref omnämda tyska bergs- och köpmännens spekulationer i koppartillverkning i Sverige. Krigsrustningarne i Tyskland. Rykten om Polens förnyade krig med Turkarne. Hvarjehanda nyheter från Italien, Schweitz och Frankrike.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Nechst vermeldung meines f. grusses beneben wünschen eines glückseligen friedt- undt freudenreichen neuen jahrs, kan ich nicht unterlassen in der kürtze undt wegen eilender abfertigung der ordinari hiemit zu berichten, das sein den 30 Octobris abgangenes schreiben **) mir gestern durch meinen diener (welcher im landt zu Hessen zwar etlichen geldts beraubt, jedoch seine brief nicht angegriffen worden, obwohln er mitten durch das Beyerische volck gereiset, die ihme, nach aufweisung seines passes, alle befürderung gethan) alhier zurecht gelieffert worden.

Undt, neben dem ich mich erfreue, darauss den glücklichen zustandt des königreichs zu vernemmen, so ist mir doch dieses ein fast grössere freidt undt contento, das ich nemlich euerer gegen mir tragenden affection nicht allein aufs neu versichert, sondern auch durch die vertrauliche undt offenhertziege entdeckung (wessen ich mich in einem oder andern zu getrösten) höchlich obligiert werde.

---

*) Ett Johan Casimirs *bref till A. O. dateradt den 17 December 1621*, åberopadt i brefvet den 28 April 1622 här nedan saknas. — **) Tryckt i A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band 2, Sid. 428.

Undt gleich wie ich solches jederzeit euer affectionierten gemüth recommendirt gehabt, also zweiffele ich auch gantz nicht, es werden S. K. M. es auss tragender respective brüderlichen affection undt königlichen favor reifflich behertziegen, wie dann deroselben ich es anders nicht als wohlmeinender erinnerungsweiss dienstlich ahndeuten undt ihrer selbst beywohnenden affection gentzlich anheim stellen, nicht aber dieselbe wieder dero gelegenheit gleichsamb importunieren sollen noch wollen, mich in allem dero wohlmeinenden rath undt königlichen willen accommodierendt, auch mich auf letztabgangene, den 15 undt 17 dieses datierte schreiben referierendt*), bittendt solches alles wohlgemeint zu deuten undt die sachen nach müglichkeit sonderlich darum zu befürdern, damit vor meinem abreisen von hinnen ich den anstalt darnach machen undt desto bessere undt gewissere ordtnung zurück lassen möge.

Thue mich darneben höchlich bedancken für das erbiethen, das die andere posten, nemlich der 5000 reichsthaler restierenden paraphernalien beneben den 2000 thalern königlicher pension undt den ersten termins renten, auf mein begehren undt ohne aufenthalt gefolgt werden sollen. Habe deswegen undt in jetzo wehrender mess mit kaufleuten dahin gehandelt, welche mir solche gelder alhier gut machen, dafern undt so baldt sie nuhr die gewisse advis haben, das solche gelder ihnen für den ostern zu Hamburg richtig gemacht werden.

Ist deswegen meine f. bitt, die verordtnung zu thun, das gegen jetzgemelter zeit ich der gelder zu gedachtem Hamburg gewiss fähig werden, undt dessen gründtlichen bescheidts advis nicht allein mit dem allerersten müglich zu Hamburg bey Leonhardt von Sorgen, ahn den ich meine leut addressiren will, erlange, sondern auch zugleich derselbe bericht undt advis mir ehist zugeschickt werden, dann ich mich gentzlich auf diese posten zuverlassen, undt meinen ahnstalt in einem undt anderm darnach zu dirigieren resolviert, im übriegen, wie obgemelt, S. M. resolution undt selbst gutbefindenden wilkür erwartendt, undt nachmahls bittendt, solche, sonderlich in respectu Ihrer M. particulahrdesseings, zu befürdern, undt das ich die avis aufs lengst 14 tag vor ostern haben möge, damit die occasion selbieges ins werck zu richten nicht versäumt werde.

*) Två bref af den 15 December 1621 till Konungen finnas i behåll i Riksarkivet, hvaremot intet sådant finnes för den 17 Dec. Dessa bref äro dock starkt fuktskadade och delvis knappast möjliga att läsa.

Sonsten ist es eben gut glück gewesen, das ich den Franckfurther kaufman Du Fay alhier in der mess angetroffen, welcher nachmahls resolvirt undt inwillens mit dem allerersten sich bey der Compagnia wegen erkauffung des kupfers anzumelden, undt mehr nicht als eine kleine adresse begehrt, welche ich ihme noch für seinem abreisen von hinnen zustellen wolte, wie ich dann auch nicht unterlassen will morgenden tags, geliebts Gott, (dann heut die zeit zu kurtz) mit D. Wolfen zu reden, was sein schwager nachmahls gesinnet, da ich dann gestalten sachen nach auf euer mir ertheiltes gutachten jedoch auf ratification S. M. bestes fleisses ihne zur billichkeit zu vermögen mich bearbeiten will, freundtlich bittendt, das in diesen zweyen posten ich ihme bemühet, solches anderster nicht als wohlgemeint undt dahin zu vermercken, das ahn meinem orth undt was zu befürderung des kupferhandels undt dadurch dem reich zuwachsenden nutzen dienen möchte nicht gern etwas erwinden lassen wolte.

Undt ist dieses dasjeniege, was ich in eil berichten kan. Undt, gleich wie auss dem S. M. schreiben oder vielmehr diesem packet beygefügten bericht zu sehen, wie es diese landtsorth stehet, also will es auch ahn andern orthen noch neue motus geben, dann Baden auf die 5 regiement zu fuss undt 4000 pferdt zusammen bringt, Wirtenberg undt Anspach werden auch werben, darneben erwartet der von Manssfeldt eine grosse anzahl Unger, hingegen trauet das hauss Österreich mit einer anzahl Cossaquen.

So wirdt von Wien auss von einem vertrauten mann geschrieben, das der frieden zwischen Türcken undt Pohlen wieder gebrochen, dahero ich hoffen will, das die Türcken nicht sobaldt in diese landtsorth kommen möchten, als ich sonsten wohl fürchte geschehen möchte, in deme man sagen will, das die Türcken dem Keiser abzusagen inwillens.

Venedig och Savoyen movieren zwar noch nichts. Ich weiss aber nicht, ob des Keisers heurath mit Mantua*) dem Savoyer nicht ein ombrage geben werde.

Wo es mit den Schweitzern hienauss schlagen werde, weiss mann nicht gewiss. Ich halte, sie seyn selbst nicht recht eins unter einander.

In Franckreich ist der Connestable, der Hugenotten todtfeindt, gestorben, undt sagt mann schon seine witwe solle dem Printzen von Jenville [ɔ: Joinville], welcher des von Guise bruder, gegeben werden,

*) Ferdinand II:s förmälning med Eleonora af Mantua försiggick den $\frac{14}{24}$ November 1621.

undt der König nachmahls resolviert sein, die Hugenotten mit ernst anzugreiffen. Weiss diesmahl weiters nichts zu schreiben, sondern beschliesse mit versicherung, das ich bin undt bestendig bleib

Euer alzeit vertraut im hertzen obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den letzen Decembris 1621.

Da es gelegenheit gibt, bitte ich, Ihr wollet bey Ihrer M. der Königin, wie auch bey dero Frau Mutter, der Churfürstlichen wittib, mich im besten recommendieren.

---

48. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 13 Januari 1622*).**

Åberopar föregående bref och förnyar begäran om de däri omnämda penningeposternas utbetalande på bestämd tid i Hamburg samt om underrättelser. Om underhandlingarne rörande anställande af den i brefvet n:o 48 omnämde mästaren för koppartillverkning i Sverige. Om D:r Wolffs anställande som vice kansler i Darmstadt.

Meinen f. gruss *etc.* ... Auss beyliegender copia**) hatt er zu sehen, was ich den letzen Decembris ahn ihne schrifftlich gelangen lassen, nachmahlen best müglich ihme als meinem vertrauten freundt bittendt, sich das werck angelegen sein zu lassen, undt es dahin zu dirigieren, das nicht allein die schon assignierte gelder, als auf welche ich mich gentzlich verlasse undt mein facit mache, zu bestimbter zeit zu Hamburg erlegt werden, sondern auch dessen so wohl als im übriegen (zu gewinnung der zeit undt damit S. M. nichts versaumt werde) mir die avisen ungeseumt undt mit erstem mögen zukommen. Hierdurch obligieret er mich zum allerhöchsten, undt hatt auss denen S. M. brief beygefügten avisen zu sehen den betrübten zustandt des vatterlandts, von welchem zwar noch mehr zu schreiben, aber, weilen die brief aller orthen aufgebrochen werden, der feder nichts zu vertrauen.

Muss es also dabey mit wiederhohlung obrieger bitt bewenden lassen, dabey ich dann nicht unterlassen kann zu berichten, das

*) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet). — **) Se föregående bref.

ich mit D. Wolfen alhier nachmahls wegen seines schwagers, so das kupferhandtwerck treibt, geredet, undt hatt er sich erklehrt mit seinem schwagern davon weiters zu communicieren undt mir alsdann seine schlissliche meinung zu entdecken.

Hierbey kann ich nicht unterlassen zu berichten, das ermelter D. Wolf jetzo vicecantzler zu Darmstatt soll werden, nachdem wegen des mit Keiserlicher Majestett undt der statt alhier im vergangenen Martio geschlossenen accords er schier alhier in ungelegenheit kommen were. Diss ist also das weniege, so ich dissmahl zu schreiben. Undt schliesslichen versichere, das ich mit bestendigem hertzen bin und bleib

Euer alzeit vertraut obligierter f. undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Strassburg den 13 Januarij 1622.

---

49. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 5 Februari 1622.**

Åberopar de båda näst föregående brefven, hvarpå han med längtan afbidar svar. Faran för Turkarne i Ungarn.

Wolgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Demnach ich nicht zweiffele, ihme werde mein den letzten Decembris sowohl als 13 Januarii abgangenes neben vorigen schreiben zurecht zukommen sein, als will ich mich geliebter kürtze halber darauf referiert haben, nachmahls nicht zweiffelendt, Ihr werdet euerem bekanten eifer undt zu mir undt den meinigen tragenden affection nach alles bestermassen wissen zu befördern, damit bey jetziegen geschwinden leufften eines oder anders nicht versäumt werde, wie ich dann der antworten mit verlangen erwarte. Sonsten habt Ihr auss den beylagen den continuierlich betrübten zustandt des Teutschen reichs zu vernemmen, dahin mich geliebter kürtze halber referierendt bin undt bleibe ich

Euer alzeit vertraut obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 5 Februarii 1622.

Von dem frieden in Ungern will noch nichts gewisses, sondern vielmehr das wiederspiel erfolgen. Gott bewahre uns für dem Türcken.

---

50. (*Egenhändigt.*) **Zweibrücken den 19 Februari 1622** *).

Från A. O. mottaget bref. Hoppas, att Konungen nu lyckligen kommit hem, och att Pfalsgrefven kunde vänta svar rörande en resa i Sveriges intresse. Ärnar snart skrifva och sända underrättelser från Ungern. Freden mellan Polen och Turkiet betviflas. Tidens knapphet hindrar att skrifva om allt underligt, som nu försiggår. Längtar efter bref från Konungen och hoppas, att hans egna nu framkommit.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Sein den 21 Decembris datiertes schreiben ist mir den 13 dieses wohlbehändigt**). Undt gleich wie ich darauss sehr gern vernommen, das S. M. also in der nähe undt erstes tages zu Stockholm erwartet werde, also will ich zu dem lieben Gott verhoffen, das Sie nuhnmehr glücklich angelangt sein werden, dessen gewissheit zu erfahren ich umb so viel mehr ein grosses verlangen tragen, weilen ich zugleich verhoffe hierdurch umb so viel eher gewisse undt entliche resolution zu erlangen, was gestalt meine fürhabende reiss zu desto besserem S. M. dienst könte undt solte dirigiert undt gerichtet werden. Dann sich tägliche hierzu gute occasionen presentieren, darunder dieses nicht eine geringe, das, wie auss mitkommenden schreiben***) zu sehen, eine cor-

---

*) Jämför bref af samma datum till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet). — **) Se A. Oxenstiernas skrifter Afd. I B. 2 Sid. 482. — ***) I det åberopade brefvet, af hvars innehåll man kan sluta till, att det här var frågan om förbindelsen med Betlen Gabor, heter det:

Sire. Par ma dernierre du 13:me de ce mois V. M. aura entendu le desseing que j'avois en faisant une petite course en ce lieu de voir le Conte de Mansfeld en passant a Hagenaw et par ce moyen luy recommender de plus en plus le voisinage, qui certes en at fort besoing et n'attend d'heure en aultre que sa ruine entierre. Car, les Bischoffliche estant ruines, on n'y trouve plus rien a manger, en façon qu'il faudra que les nostres en patissent aussi. Au reste le Conte at tesmoigne singulierre affection, qu'il portoit au service de V. M., d'ont la lettre cy-jointe donne tesmoignage, m'ayant dès longtemps donne à entendre, qu'il avoit envie de me parler des affaires importantes à V. M., ce qui m'at tant plustot esmeu de le voir en passant, car comme V. M. se scait, il me falloit passer devant sa porte (?), et sans le voir je l'eusse fort desobligé. Il m'at doncque fort recommendé l'affaire, d'ont il

respondentz gesucht wird, von welcher zwar viel zu discourieren, aber der feder nicht alles zu trauen.

Verhoffe in wenig tagen S. M. meine wenige gedancken in ciffren zu entdecken undt unterdessen mehre gewissheit zu vernemmen, wie es in Ungern dissmahl beschaffen. Ich habe weniger nicht thun können, als es ad referendum ahnnehmen, undt S. M. zu dem evangelischen wesen tragende affection zu erkennen zu geben.

Sonsten will mann ahn dem Polnischen frieden noch etwas undt umb so viel zweiffelen, weilen vom Keiser instendig 15000 Cossacken zu secours begehrt, undt, wie mann aussgibt, solche aufm weg seyen, dahero schon eine condition gebrochen, undt also leicht durch mittel Venedig der Türck dessen avertirt undt wieder zum krieg gebracht werden könte. In summa, es ist nicht ausszusprechen, wie alles durch einander gehet, undt, da Gott nicht sonderlich mittel schickt, ist wohl die extremitet gewiss für der thüer. Die kürtze der zeit lässet mir nicht zu, ein mehrers zu schreiben, aber wunderliche desseing gehen in der welt für. Halte ein par monath zeit dörffte viel blinden sehendt, undt miracula mundi ahn tag kommen bey denen, von welchen mann sich im wenigsten versiehet.

Will also hiemit beschliessen, mit höchstem verlangen erwartendt, was S. M. zu ihrem dienst mir für meiner abreiss (welche ich noch gegen ostern, ob Gott will, fürzunemmen verhoffe) zu verrichten commendieren werden, welchem dann nach müglichkeit zu bequemen ich schuldig. Auch hiemit beschliessendt, gentzlich hoffe, es werden meine im Decembris auch anfang des Januarii abgangene schreiben zurecht kommen, undt ich vermög derselben ehiste resolution erlangen, wie ich dann ahn euerer guten befürderung hierinnen gantz nicht zweiffele, sondern derselben mich versicherendt bestendig bin undt bleib

Euer alzeit vertraut obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Zweibrücken den 19 Febr. 1622.

---

parle en sa lettre, m'assurant que Bethlehem escrira au plustot à V. M., sur quoy j'ay creu ne pouvoir moins faire que de l'assurer de l'affection, que V. M. portoit au public et a tous ceux-la, qui servoyent fidèlement le public, et que je luy adresserois la lettre, m'assurant que V. M. la prendroit en bonne part *etc*. . . . .

51. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 24 Mars 1622 *).**

Beklagar Hertig Carl Philips frånfälle, som meddelats Pfalzgrefven genom A. O:s bref.

Wolgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Gleich wie in erbrechung des von weilandt Hertzog Carl Philipsen Ld. ahn mich abgangenen schreibens ich mich die gentzliche hofnung gemacht, es würde mit der gantzen königlichen familien undt in spetie mit Seiner Sel. Ld. alles in erwünschten guten zustandt erhalten sein, dazu mir dann euer den 4 Febr. abgangenen schreiben weniger nicht gute hofnung gemacht, also hatt euer den 12 Febr. datiertes schreiben, welches mir den 22 [dieses] gelieffert, mich zum höchsten bekümmert. Dann mir ja auf diese welt nichts uhnvermutlichers hette können oder mögen fürkommen, als den traurigen fall zu vernemmen, wie ich dann dahero billich mit der königlichen Frau Mutter so wohl als S. K. M., in summa dem gantzen werthen königreich, ein christliches mittleyden trage, meine seufzen auch instendig zu dem Allmechtigen ausschütte, das er Seine K. M. für allem unheil vätterlich bewahren, allen bösen praticken wehren undt also das löbliche reich für grösserer ungelegenheit gnedig undt vätterlich schützen wolle.

Undt gleich wie dieser grosse abermahliege riss, so in die königliche familia geschehen, allen guten patrioten billich zu hertzen gehet, alss könnet Ihr leicht erachten, wie sehr tief es in die herzen derjenigen schneidet, welche von dem löblichen lieben Printzen jederzeit treulich geliebt worden, dahero es meiner h[ertz]-lieben gemahlin so wohl als mir (welche in den letzten briefen solcher guten affection aufs neue versichert worden) umb so viel betrübter fürkombt.

Wir müssen es aber dem lieben Gott christlich befehlen, wiewohln ich bekenne, das es sehr schwer hergehet, undt dahero ich auch gehindert werde, wegen forteilenden posten, von dem betrübten zustandt unsers vatterlandts desto weniger zu melden, solches biss auf nechstkommende post sparendt mit bitt, es im besten zu vermercken, undt durch euer beharliche affection auch bey Ihren K. M. mich jederzeit in der besten recommendation zu

*) Jämför bref af samma dag till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet).

halten, in dem ich dero befehls mit verlangen erwarte auch bestendig bin undt bleibe

Euer alzeit vertraut obligierter freundt
undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 24 Martii 1622.

Verzeihet mir, das ich nichts weiters schreibe, dann ich vor uhnmuth fast nicht weiss, was ich thue. Gott wolle alle betrübte trösten.

---

52. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 31 Mars 1622.**

Åberopar näst föregående bref. Förvirringen i Tyskland. Rykten om svenska framgångar i Lifland och om Polens benägenhet till fred med Sverige på grund af nytt krig med Turkarne. Nyheter från Elsass, Veltlin m. fl. orter. Påminner om svar på sitt bref till Konungen, från hvilken med längtan väntas förhållningsordres. Penningevärdena i Tyskland. Sjukligheten.

Meinen f. gruss mit wünschung alles liebs undt guts zuvor *etc.*... Ich zweiffele nicht, ihme werde mein den 24 dieses daticrtes brieflein ehist zukommen, undt muss ich bekennen, das je lenger ich den betrübten fall betrachte, je schwerer er mir zu hertzen gehet, deswegen den Allmechtigen auss grundt meines hertzen inniglich bittendt, das er durch vätterliche handt alles unheil gnedig abwenden undt mit seinem trost undt reichen seegen hinwieder erfreuen wolle.

Von hiesiegem statu zu discourieren ist solcher noch so betrübt, als er je gewesen, indem die uhnruhe undt landesverderben noch kein endt nimbt, sondern je lenger je grösser wirdt, undt, obwohln mann von friedenstractaten redet, so bin undt bleib ich Thomas, biss ich es sehe, denn die gemüter gantz verbittert, undt dahero (da Gott nicht sonderliche mittel schickt) wenig besserung zu hoffen. Gott wende alles zum besten undt erhalte seine christenheit.

Verlangt mich unterdessen mehre particularia von dem statu in Lifflandt undt solches dahero zu vernemmen, weiln vor wenig

tagen schreiben auss Preussen kommen, das der Feldtherr Graff Jacob abermahls undt im Febr. biss in 800 Pohlen erlegt soll haben.

Weiters wirdt sonsten bericht, das Pohlen gantz resolviert, den frieden mit Schweden zu schliessen, damit er desto besser dem hauss Österreich beyspringen möge. So helt mann auch gantz für gewiss, das der Türck dem Pohlen den frieden wieder aufgekündet. Ob der Ungerische frieden ein frieden oder ahnstandt oder neutrum zu nennen, weiss ich nicht. So viel hab ich mir sagen lassen, das mann nicht sehr darauf zu bauen.

Das Beyerische alhier ins Elsass zu secours geschickte volck, ist vor 3 oder 4 tagen eilendts abgefordert worden. Was es bedeute, kann ich nicht wissen. Item ob der rumor im Veldtlin wieder dörffte angehen, dann ich doch zweiffele, dann die Jesuiter alzu grossen platz bey Franckreich undt ihne allerdings zu aussrottung der religion verführen.

Mich verlanget von hertzen S. K. M. resolution auf diejeniege brief, so ich durch den laggeyen undt sonsten geschrieben zu vernemmen, umb mich darnach zu richten. Dann, in dem die zeit herbey nehet, zu dem ich für meine persohn mich allerdings gefast gemacht, so muss ich sehen, das täglichs occasionen vorbeygehen, da ich auss mangel befehl undt nachricht schweigen muss. Ich will aber ahn fleiss nichts erwinden lassen, nicht zweiffelendt, es werden die resolution undt ahnordtnung, ohne welche nichts zu verrichten, ehist folgen, wie ich dann derselben mit verlangen erwarte, undt in spetie deren von Euch für diesem angedeuten posten.

Darbey ich nicht verhalte, das nicht allein sindthero des neuen jahr der thaler alhier auf 5 fl. kommen, sondern nuhn in 6 tagen täglichs umb einen batzen gestiegen, das er also schon 5 fl. 5 b. gilt undt gewiss noch für ostern auf 6 fl., wo nicht mehr, kommen wirdt. Dann in der Marggrafschafft Baden gilt er schon 7 fl., im landt zu Wirtenberg 8 fl., umb Ulm undt Nüerenberg 9 undt 10 fl. Fürchte also diese uhnordtnung werde entweder andere ungelegenheit verursachen, oder doch aufs wenigst darzu dienen, das es vielleicht ablauffen mögte als in Magdenburg, da er nuhr 18 b. gilt. Heisset also auch in diesem puncten post hæc occasio calva.

Alzeit verursachet es unter dem gemeinen mann sehr grosse theuerung, darzu dann den krieg in sich hilfft, undt wir also anders nichts als der dritten plag (zu deren die pestilentzische fieber ein anfang) auch ohnzweiffelich zu gewarten.

S. K. M. habe neben andern kleinen communicationen ich auch underschiedtliche tractätlein solche kranckheiten betreffend communiciert. Gott gebe, das mann es nirgendts bedürft, dann es seindt sehr geschwinde leufften. Undt ist die kranckheit so hefftig herumb gangen undt noch, das fast kein hauss derselben befreyet, wie dann solches mein losament, in deme fast niemandt der nicht ein anstoss davon gehabt, hardt angrieffen worden, undt auf die 20 persohnen daran gelegen, aber, Gott lob, nuhr ein persohn (mein laggey) daran gestorben. Der Allmechtige wolle ferner unheil abwenden, in dessen schutz uns allerseits befehlendt. Undt, mich auf vorige schreiben referierendt, bin undt bleibe ich mit bestendigem gemuth undt hertzen bey der alten affection, vermög derselben Ihr mich alzeit befinden werdet

Euren vertraut obligierten freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den letzten Martii 1622.

---

53. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 28 April 1622 *).**

Beklagar sig öfver uteblifvandet af bref och förhållningsordres. Undrar, huruvida till Sverige afsända bref icke framkommit, enär i ett från A. O. mottaget intet därom förmäles. Den dyra tiden. Helsningar.

Meinen f. gruss zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Die stettige hofnung, so ich gehabt, stündtlichs particularia wegen bewusten meines fürhabens zu empfangen, hatt mich zum offtern verhindert undt abgehalten, das ich nicht mehre particularia geschrieben. Unter dessen habt Ihr auss S. M. schreiben alle umbstendt zu vernemmen. Lässet sich jetzunder, weilen die posten fast allenthalben aufgehalten undt die brief erbrochen werden, mehrers nichts schreiben, undt könnet Ihr leichtlich ermessen, in was grosser perplexitet ich stehe, in deme ich gantz keine advis in bewusten sachen bekomme.

Unter dessen, undt weiln ich in einem so wohl als andern (in spetie aber meine particulahrsachen betreffendt) den eigentli-

*) Jämför ett utförligt bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet).

chen anstalt gemacht undt noch täglichs so gut müglich mache, so verlanget mich je lenger je mehr [etwas zu erfahren]; kann nicht wissen, ob mein laggey oder auch die doupletbrief, so beyde im Decembri den 15 undt 17*) abgeloffen, zurecht kommen, weilen in eurem letzten den 12 Februarii datierten schreiben gantz nichts davon gemeldet wirdt**). Erwarte also die advisen mit Gottes hilf stündtlich, mich im übriegen auf dasjeniege, so für diesem angedeutet, kürtze halben referierendt, undt, so baldt ich die advis erlange, will ich nicht unterlassen solchen nach müglichkeit, undt so viel die zeit leyden wirdt, mich zu bequemen. Unter dessen bitte ich in der bestendigen favor mich alzeit zu erhalten, undt hergegen versichert zu sein, das ich auss gantzem hertzen bin undt bleib

Euer alzeit obligierter vertrauter f. undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 28 Aprilis 1622.

Neben der steigung des geldes nimbt die theurung also uhnmässig überhandt, das nicht darvon zu sagen; exempli gratia der habern, so sonsten 1 oder 1 ½ fl. gegolten, gilt jetzo 5 biss in 5 ½ fl., andere sachen zu geschweigen, den übriegen statum findet Ihr in S. M. schreiben.

Meine h[ertz]liebe gemahlin hatt mich gebetten Euch zu grüssen undt zu bitten alle die eurigen ihrentwegen zu grüssen.

---

54. (*Egenhändigt.*) **Strassburg den 11 Maj 1622***).**

Pfalzgrefven väntade ännu förgäfves svar på de i December afgångna brefven. Emellertid blefve ställningen därute allt sämre, och tiden att handla försummades. Sänder en tjänare till Frankfurt och Hamburg för underrättelsers erhållande. Vägarnes osäkerhet omöjliggör skriftliga meddelanden. Hoppas snart personligen sammanträffa med A. O. Begär sändandet af en vexel à pensionsbeloppet.

Wohlgeborner, besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Mitt was grossem verlangen ich erwarte eine gewiss-

*) Se ofvan brefvet N:o 44. — **) Det sistnämda brefvet af 17 December 1621 saknas. — **) Detta A. O:s bref till Johan Casimir saknas. — ***) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet).

heit undt antwort zu erlangen auf diejenige briefe undt schreiben, so im Decembri jüngsthin abgangen, solches kan er leicht ermessen, dann vermög derselben alle preparatoria gemacht.

Unter dessen, wie auss mitkommenden extract. was sich in monathsfrist verloffen, zu sehen *), der status patriæ je lenger je

*) Detta extract (hvars tvenne sista stycken äro af Pfalzgrefven egenhändigt tillaggda) har följande lydelse:

Auss Strassburg den 11 Maii [1622].

Den 7 Aprilis ist der von Manssfeldt, welcher vernommen gehabt, dass der Erzherzog Hagenaw zu belägern resolvirt, mit der ganzen armada herauff geruckt und den 9 etlich frisch volckh in Hagenaw gebracht, darauff wieder zurückh gezogen, weill er vernommen, dass Heydelberg betrangt gewessen.

Den 10 haben theils von seinem nachzug dass dorff Birlenbach muttwilliger weiss in branndt gesteckt, auff die 20 häusser abgebrandt und dass schloss Catharinenburg mit gewalt geblindert. Den 11 abents ist König Friederich nur mit 8 pferden auff der post zu Landau ankommen, den 12 ist er nach Germersheim zum General mit grossem frolocken der underthanen kommen, den 13 undt 14 ist die armada zu Mannheim über die brücken, den 16 abents an die Beyerische armada gelangt, den 17 ein starck treffen mit derselben gethan, darinn der Beyerischen 2000 mann geblieben und sieben cornet, 4 fehnl[e]in und 4 stuckh im stich blieben.

Den 19 hat der Marggraff von Baden dem Tilli 9 cornet geschlagen und auff den ostertag Sintzen [ɔ: Sintzheim] belägert und folgents einbekommen, darauff den Tilli verfolgt, zu deme Cordua mit 25 cornet reutern und etlich fussvolck gestossen. Den 26 haben sie zwischen Wimpffen und Heilbrunn einander angegriffen, und sind die Bayerische zum zweiten mahl zuruckh getrieben und getrent. Entlich aber hat die reuterey starckh drinn gesezt und beyderseits sehr viel volcks, aber alles Marggrävisch geschutz, 10 stuckh und paggagi, verlohren worden, auch die ganze armée zertrennt. Und ist Hertzog Magnus von Wirtenberg blieben, der Marggraff auff Stuckhardt (!) und Durlach, die andere, ein jeder so gut er könt, sich retirirt, und hat der dapffer alte herr also dapffer gefochten, dass nicht genug darvon zu sagen, samlet auch sein armée wieder täglichs.

Den 28 hat der von Manssfeldt Ladenburg mit sturmender handt eingenommen, hernacher nach Oppenheim geruckt. Als ihm daselbst zeitung kommen, dass Hagenaw, welches der Erzhertzog erst den lezsten mit approchen zu attacquieren angefangen, hart betrangt (gestalt dan schon den 6 May dass ausswerckh eingenommen und præparationes zum sturm gemacht worden) hat er sich resolvirt, solches zu entsetzen, zuvorderst aber die Crabaten (welche den 2 May Weissenburg auffgefordert gehabt, auch den 3 das hauss Catharinenburg, ahn deme, so die Manssfelder übergelassen, geplundert und sonsten mit dem ...... volck unsägliche schand getrieben, in den Churpfaltzischen dörffern aber, deren sie 10 oder 12 in brandt gesteckt, alles mann, weib und kindt zu boden gehauen) den 6 auffgeschlagen, biss ins lager vor Hagenaw verfolgt und einen solchen schrecken erregt, dass der Erzhertzog die ganze nacht selbst zu pferdt gehalten, die stuckh abbringen lassen und mit denselben auch etlich cavallerie morgens zeitlich naher Zabern, dass fuessvolk aber

schlimmer undt also beschaffen, das gewisslich mehr als ursach die von S. K. M. so königlich angebottene favor nicht auss der acht zu lassen, sondern derselben sich best müglich zu verhüttung andere inconvenientien zu gebrauchen.

Undt werdet Ihr von S. K. M. zweiffelsohne umbständtlich vernemmen, was ursachen ich die zeit also in acht zu nemmen undt nicht zu versäumen. Hoffe, es solle aufs wenigst unter dessen mir die begehrte nachricht zukommen undt ich vielleicht noch occasion haben, meine schuldige offitia in der that zu beweisen.

Alzeit soll es ahn meinem fleiss nicht ermangeln. Habe deswegen, undt damit ich umb etwas nachricht hette, dan viel posten niedergeworfen werden, einen eigenen diener gehn Franckfurth undt fürter naher Hamburg abgefertigt, zu erkundiegen, ob undt was es für eine gelegenheit, sonderlich der hierzu vonnöthenen

---

und theils reuter jedes best müglich mit grossem schrecken sich reterirt. Und ist eine grosse menge munition (biss in 60 wagen, so in Bischweiler gewesst) zurückh blieben, welches alles den 8 nacher Hagenau gefuhrt, den 9 den anfang zum nachfolgen gemacht und noch selbigen tags die quartier auff 2 und 2 ½ meihl von Strassburg genommen. Den 10 seindt sie ferners persequirt worden, wie auch den 11, und haben die in Moltsheim, Dachstein und Benfeldt biss dato dass aussreissende volckh nicht einnemmen wollen, sondern alles vor den thoren halten lassen. Theils meinen, es werde diesse victoria (weiln den 10 Baden wieder zu feldt gezogen, auch Betlehem Gabor im starcken anzug) prosequieret und biss in die Schweitz continuiret werden, andere halten darfür, man dörffte sich anderer orten wenden.

In dieser stunden presentieren sich für der statt alhier 6 cornet Leopoldische reutern, welche under Hertzog Julius Heinrichs von Sachsen geritten, under dem commendo des Obristenleutenambts Mörders, welcher sich absentiert, undt haben sich 3 rittmeister underhalten lassen, offerieren ihre dienst, solches auss den ursachen, das sie gestern vermeinet sich in Moltzen [ↄ: Molsheim?] zu retierieren, aber nicht haben eingelassen werden wollen (wie man sagt auss furcht, das, wann sie darinnen weren, sie von dannen nicht weichen würden, ehe sie bezahlt). Hatt also der Obrist Obentraut, welcher wachtmeistergeneral undt eben alhier gewesen, sie acceptiert undt angenommen, undt haben offentlich für der statt alhier die cornet von der stange gerissen. Morgen, vermeint man, werden die Gratzische reuter nachfolgen. Was darauss werden möchte, ist leicht zu erachten. Hertzog Julius soll zu Wien sein.

Als man eben das thor schliessen will, so kombt Hertzog Rudolff Maximilian von Sachsen, welcher sich eine lange zeit hier aufgehalten undt zwar in keiserlichen diensten gewesen, nuhn aber keine bestallung, undt reitet hienauss zu seines brudern reutern, wie man sagt, in meinung solche wiederwertig zu machen, wie er dann umb 4 uhren zuvor auch bey ihnen gewesen undt sich dissfals verdächtig gemacht. Ist also alsbaldt undt auss befehl des Obristen Obentrauts ins hauptquartier gefangen geführt worden.

wechsell halber habe, auch ich umb so viel besser darnach haben zu richten.

Sonsten lässet die unsicherheit nicht zu, mehre particularia zu schreiben, muss also wieder meinen willen beschliessen undt hoffe, das der persöhnliche zusammenkunfft uns in etwas ergötzen, undt ich dardurch ahnlass haben werde, meine dienstlich sincere affection in der that zu beweisen. Unter dessen bitte, die bisshero erwiesene affection beharlich zu continuieren undt Euch zu versichern, das ich mit bestendigem hertzen bin undt bleib

Euer alzeit vertrauter obligierter guter freundt
undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Strassburg den 11 Maiji 1622.

Dafern wieder verhoffen der in jüngstem schreiben gemelte wechsell deren vergangenem jahrs verfallenen pension undt gelder noch nicht übergemacht, so bitte ich solchen zu befürdern, damit ich glauben halten auch die gelder mit nutzen, (weilen der reichsthaler schon 5 ¼ fl., auch mehr, gilt) ahnwenden könne.

---

55. (*Egenhändigt.*) **Nyköping den 31 Juli 1622 *).**

Pfaltzgrefvens ankomst till Sverige. Missräkningen för det pfalzgrefliga paret att ej träffa de kungliga personerna före dessas afresa. Pfalzgrefven vill emellertid skyndsammast begifva sig till K. Maj:t. Betygar sin tacksamhet för den fristad, som skänkts i Sverige. Hoppas äfven personligen sammanträffa med A. O. Önskar lycka till underhandlingen i Lifland. Har förgäfves sökt anträffa A. O. och hans broder med bref, men Johan Skytte vore ankommen med meddelanden från Konungen. Sänder brefvet i 2 exemplar på olika vägar.

Meinen f. gruss *etc.*... Als den 27 dieses, Gott lob, glücklich alhier im reich undt zu Telli[e] angelangt, habe ich gentzlich verhofft, Ihre K. M. dieser orthen anzutreffen undt deroselben in underthenigsten gehorsam dienstlich aufzuwarten. So habe ich doch schmertzlich vernemmen müssen, das Ihre M. erst neulichen

*) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet).

verreist, undt darzu Ihre M. die Königin erst für wenig tag aufgebrochen, welches dann, wie zu ermessen, meiner h[ertz]lieben gemahlin sonderlich schwer fürkommen.

Undt hetten sie zwar nicht unterlassen, dafern jetzieger zustandt es hette leiden wollen, alsbaldt, nachdem sie zuforderst alhier ihre kindtliche devotion verrichtet, zu folgen. Sie verhoffen aber deswegen zu entschuldigt zu sein, undt das der liebe Gott das glück also schicken werde, das beyderseit Ihre M. M. baldt wiederumb in diese landen kommen mögen, welches ich von hertzen sehnlich wünsche.

Under dessen aber undt für meine persohn nicht unterlassen will auss schuldigster devotion mich ehist bey Seiner K. M. dienstlich einzustellen undt deroselben fernern befehls zu geleben, mich glücklicher nicht wünschendt, als das deroselben ich unterthenigst aufwarten möge.

Erkenne mich unterdessen gäntzlich undt zum höchsten Ihren K. M. obligiert für die gute ahnordtnung, die Ihre K. M. wegen meiner h[ertz]lieben gemahlin undt meiner aufenthaltung gethan undt hinderlassen haben, undt gleich wie S. M. ich dieses nicht allein alles unterthenigst heimstelle, also erkenne solchen favor, undt das Ihre M. bey jetziegen betrübten zustandt meines vatterlandts auss königlichem favor undt hoher affection mir diese retirade in diesem königreich günnen, ich mitt underthenig danckbahrem gemüth zu verdienen, ich mich alle die tag meines lebens mehr als pflichtig.

Verlanget mich auch höchlich die zeit undt gelegenheit zu finden, Ihrem M. solche meine schuldige treue dienst zu leisten, zu welchem endt dann ich nicht unterlassen will inner wenig tagen, ob Gott will, mich auf den weg zu machen in hofnung Ihre M. in gutem wohlstandt zu finden.

Erfreue mich, das ich darbey das glück werde haben [mit] Euch zu sprechen undt die bisshero gehabte vertraulichkeit zu continuieren, nicht zweiffelendt, Ihr werdet auss demjeniegen, so ahn S. M. ich schreibe, den publicum so wohl als particular zustandt meines lieben vatterlandes vernemmen.

Der liebe Gott wolle die ferners angetröhete straffen vätterlich abwenden undt die ruthe, damit er uns so lang gezüchtigt, dermahleins in feuer werfen, welches ich von hertzen wünsche. Ingleichem hoffe, es werde der liebe Gott die in Liefflandt fürgehende tractation auch dem erwünschten zweck erreichen undt also dieses löbliche königreich in erwünschten friedt undt wohl-

standt setzen, das ich dann auss grundt meines hertzen treulich wünsche, undt mitt solchem wunsch beschliessendt bestendig verbleibe

Euer alzeit obligiert undt vertrauter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Nicöping den letzten Julii 1622.

Als ich zu Telli ahn landt gestiegen, hab ich nicht besser gewust, als das der Herr Reichscantzler zu Stockholm were. Habe deswegen alsbaldt hingeschickt, sein gutachten undt bericht zu vernemmen, wo S. M. gewiss anzutreffen. Ich hatte auch dasselbe schreiben in seinem abwesen Herren Gabriel Ochsenstern zu erbrechen adressiert gehabt, es ist mir aber, weilen sie beyde abwesendt, das schreiben wiederumb verschlossen undt uhnerbrochen zukommen, auch Herr Johan Schitz(!) alsbaldt nach Telli zu mir kommen undt Ihrer M. gute gethane ahnordtnung mir entdeckt. Dieses schreiben hab ich H. Johan Schitten zuschicken undt es zurecht zu bestellen bitten wollen, so ist aber eben der königliche Frau Wittib laggey abgefertigt worden, also das ich es ihme überlieffert. Undt damit ich dessen desto gewisser, so habe ich die abschriefft oder douplet an H. Johan Schitten addressiert.

---

56. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 23 Augusti 1622.**

Från A. O. mottaget bref. Pfalzgrefvens tacksamhet för Konungens bevisade välvilja och tillmötesgående mot honom och hans familj. Hans tillärnade resa öfver till Lifland har först genom Drottningens ankomst fördröjts och sedan inställts på grund af underrättelsen om Konungens snara återkomst. Vill emellertid uppvakta Drottningen. Åberopar till Konungen afgångna bref om Tysklands tillstånd m. m. Årnar begifva sig till Enkedrottningen. Om de med anledning häraf gjorda ekonomiska anordningarne. Förhållandena i Tyskland. Gläder sig åt Konungens hemkomst och beklagar att ej tillika få helsa A. O.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Diese fürfallende occasion hab ich nicht fürbeygehen lassen können, sondern ihne mit diesem zettelein berichten wollen,

das sein den 3 Julii zu Riga*) datiertes schreiben mir gestrieges tags (von Hamburg auss) zukommen, darauss ich dann abermahls S. K. M. für mich undt die meinigen, insonderheit aber für dero eintziege schwester tragende hohe sorgfalt undt königliche gewogenheit erspüert.

Weiss nicht, auf was mittel undt weg S. M. ich genugsam dancken oder auch solche königliche favor undt respective brüderliche affection wiederumb verdienen soll, anders als das ich mit stettigem gebett dem Allmechtigen vor Ihrer K. M. wohlfarth undt glücklichen zustandt ahnruffe, mich im übriegen zu Ihrer K. M. dienst alzeit obligiert erkennendt.

Zu welchem ende ich dann gentzlich resolviert gewesen auf diesem schiff (welches meiner in Sandtham[n] hette warten undt ich von Nicöping auss zu wasser daselbst hinkommen undt zu schiff tretten wollen) mich naher Liflandt zu begeben undt Ihrer M. dienstlich aufzuwarten. Als aber Ihrer M. der Königin glückliche ankunfft ahnhero ich vernommen, so habe ich resolviert, Ihrer M. zuforderst dienstlich anzusprechen, undt alsdann die reiss in Gottes nahmen fortzusetzen.

Als ich aber den 20 dieses nechst bey Telli komme, so wirdt S. M. brief vom 12 dieses mir überantwortet, darinnen sie von ihrer wieder herüeberkunfft meldung thun. Dahero undt bey solcher ungewissheit auf gutachten der Herren Räth ich resolviert, Ihrer M. der Königin alhier so lang dienstlich aufzuwarten, der gewissen hofnung, S. M. ehist herüeber kommen werden. Da dann dem Allmechtiegen höchlich zu dancken, der Ihre K. M. so gnedig bewahret, ihnen auch die gnadt verleihe, das dem gegentheil ein anstandt gleichsam abgedrungen undt dardurch hofnung zu einem ferneren langwiriegen anstandt geschöpfet worden, der Allmechtiege solch wohl angefangen werck zu einem fernerem bestandt bringen, undt S. K. M. fürters segnen undt für allen dero feinden gnediglich schützen undt erhalten.

Ich habe zwar hierbey undt auf eine fürsorg (wiewohlen ich nicht hoffen will, das das schreiben Ihre M. noch antreffen werde) ahn Ihre K. M. geschrieben undt auss ermelter ursach solche gar kürtzlich von allem undt sonderlich dem mir bekanten Germaniæ statu berichtet. Weiln ich aber eusserlich vernemme, dass der Herr Reichscantzler etwas lenger der orthen verharren würdt, so habe ich es alhier in der kürtze repetieren und zuforderst auf

*) Se A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band II, Sid. 506.

mein vorieges schreiben mich referieren wollen. Darauss er ohne zweiffel vernommen, wie hoch undt viel S. M. ich mich obligiert befunden der ahnsehenlichen ahnordtnung halben, so sie meiner gemahlin undt meinetwegen gethan, welche ich nimmer genugsam rühmen oder bedancken kann.

Demnach aber S. M. zu folgen ich gentzlich resolviert, meine geliebte gemahlin auch auf eine zeit lang bey dero Frau Mutter, der königliche wittib, undt auf dero instendieges ahnhalten, zu verbleiben, als hab ich uhnnötig ermessen auf die im nahmen Ihrer K. M. von den Herren Reichscammerräthen mir zugeschickte ahnweisung weiters fürzuenemmen, als den Statthalter Lindorm Ribbing zu ersuchen, die verordtnung also zu thun, das immittelst undt biss auf fernere verordtnung, theils meiner gemahlin pferdt zu Steckburg underkommen, auch, auf den fall Ihre Ld. selbsten dahin zu reissen inwillens, sie daselbst sich aufhalten könten.

Dann, indem ich, wie obgemelt, zu S. M. selbsten mich zu verfügen inwillens, so hatt mir wenieger nicht gebühren wollen, als das übriege alles dahin zu verschicken, undt alsdann Ihrer K. M. willen mich in allem gehorsamst zu accommodieren, undt die ehr zu suchen, das denselben ich dienstlich aufwarten undt schuldiege dienst nach müglichkeit leisten möchte, darzu ich in treuem hertzen jederzeit obligiert.

Dann, wie obgemelt, ihnen ich ja nimmer genugsam dancken, das bey jetziegem betrübtem zustandt Teutscher nation, ich alhier gleichsam in tuto solchen jamer zusehen kann, in dem es ja ein jamer zu nennen, das unser Anglus auch der fürhabenden friedenstractation sich nicht eher hatt wollen annehmen, es seyen dann die Manssfeldische undt Braunschweigische arméen abgedanckt, unterdessen hatt er die underhaltung der guarnisonen in Heydelberg, Franckenthal undt Mannheim auf sich genommen, der König aber hatt sich naher Sedan retiriert. Was darauss (undt in deme die Leopoldische, Beyerische undt Spanische armaden noch in der Pfaltz liegen) werden wirdt, ist leicht zu ermessen.

Was nicht durch Manssfeldt undt Braunschweig, welche jetzo im landt zu Lützelburg undt Trier, theils dieser armaden dahin gezogen werden, so wirbt auch der Herr von dort biss in die 8 oder 10 tausendt mann für Braunschweig, welcher Braunschweig jetzo undt gegen den 15 Julii (wegen grosser leibsblödigkeit des General von Manssfeldts) der gantzen armée von ihme, dem General, selbsten zu einem Generalleutenambt presentiert und ange-

wiesen worden. Es hatt auch beyden armeen zween monath soldt gelieffert undt sie dardurch in besserm zaum (als bisshero leider geschehen) gehalten werden sollen; wenn ichs aber werde sehen, so glaube ich es. Mann sagt zwar, der Bethlehem seye wieder auf den beinen. Wenn er aber alle diese desordre vermerckt, so zweiffele ich sehr, ob er continuieren wirdt, wann er nicht vom Grosstürcken darzu gezwungen, welcher ihme ausstrücklich befohlen soll haben, den mit dem Keiser gemachten frieden nicht zu halten. In summa, es sein die letzten zeiten der welt, welches dann wohl zu erbarmen, das da allen, so zu sagen, der strick schon ahm hals ligt, sie doch nicht zusammen halten wollen.

Gott wolle nur geben, das wir es für seine straff undt züchtigung erkennen, dann, wie ja allerhandt nationen jetzo im lande undt biss in die 6000 Cossacken im Elsass ankommen sein. Ob hierdurch aber der frieden zwischen Pohlen undt dem Türcken werde confirmiert bleiben, zweiffele ich gahr sehr, das also Pohlen wohl für sich zu sehen ursach, sonderlich wann, wie die sag gehet, Schmolensk, wo nicht eingenommen, doch belägert sein solle, welches verhoffentlich bey diesen tractaten nutz seye undt solche wohl befürdern wirdt.

Dieses ist also der summarische inhalt desjenigen, so mir dissmahl zukommen, mich unterdessen höchlich bedanckendt für die vertreuliche communication, welche ich bitte zu continuieren undt sich zu versichern, das ich alzeit bestendig bin undt bleib

Euer alzeit vertraut obligierter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 23 Augusti 1622.

Die hofnung S. M. ankunfft erhelt mich alhier, dann mich höchlich verlanget derselben dienstlich aufzuwarten. Ist mir leidt, das ich nicht zugleich das glück haben werde, den Herrn Cantzler so baldt zu sehen, darnach mich dann weniger nicht verlanget.

---

57. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 20 September 1622.**

Från A. O. mottaget bref. Vänskapsförsäkringar. Önskar framgång åt underhandlingarne i Lifland. Uttalar sin glädje öfver Konungens hemkomst. Rörande nyheter från Tyskland hänvisas till meddelanden genom Johan Skytte.

Meinen fr. gruss zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Auss seinem den 31 Augusti datierten schreiben*), welches mir den 14 dieses wohl behändigt, habe ich die continuation deren zu mir tragenden guten affection aussführlich vernommen, darfür ich dann billich danckbahr undt meines orths mehres nichts wünsche, als die gelegenheit zu haben baldt selbsten mündtlich mit ihme mich zu ergetzen undt also die ohne dessen bestendiege vertraulichkeit gleichsam zu erfrischen, darnach mich dann weniegor nicht höchlich verlanget, unter dessen bittend, er wolle sich versichern, das ich meines theils nichts ermangeln soll lassen, darinn ich ihm werde wissen guten gefallen zu erweisen, darzu ich mich dann allezeit obligiert erkenne, mich wenieger nicht gegen ihme f. bedanckendt für die communication desjeniegen, so jetzo in Liflandt fürgehet.

Der Allmechtiege wolle das wohl angefangene werck segnen undt zu erwünschtem endt dirigieren, undt gleich wie jedermann dieser orthen über S. K. M. ankunfft höchlich erfreuet gewesen, also hatt es auch bey mir insonderheit ursach gegeben, mich zu freuen, das ich hierdurch occasion erlangt, Ihren K. M. dienstlich aufzuwarten undt meine schuldigkeit umb so viel zu verrichten, da doch Ihren K. M. mir erzeigende hohe favor also gross ist, das ich nicht weiss, wie solche genugsam zu rühmen, ich geschweige zu verdienen. Nuhn, dem Allmechtigen will ich instendig für Ihrer K. M. zeitliche undt ewiege wohlfarth bitten. Der wolle Ihre M. segnen, undt mit reichem seegen überschütten.

Ich solte zwar hiebeygefügt communicieren, wie es jetzo in dem betrübten vatterlandt Teutscher nation zustehe, weilen ich aber weiss, das Herr Johann Schitt ihme die ordinarien communiciert, ich auch sindthero meines letzeren keine particularia erlangt, so muss ich es dabey bewenden lassen undt zugleich versichern, das, so baldt ich particularia erlange, solche ungeseumt

*) Se A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band II, Sid. 468.

sollen communiciert werden. Undt kan er leichtlich ermessen, wie schmertzlich es mir fürkombt, solche betrüebte zeitungen zu vernemmen, es muss aber dem lieben Gott befohlen sein, der wirdt uns dermahleins mit augen der barmhertzigkeit wiederumb ansehen, in dessen schutz allerseits befehlendt, bin undt bleibe ich bestendiglich, undt so lang ich leb,

desselben vertraut obligierter freundt
undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Stockholm den 20 Septembris 1622.

---

58. (*Egenhändigt.*) **Nyköping den 14 November 1622.**

Emedan underrättelser från Tyskland länge uteblifvit, kan Pfalzgrefven endast meddela om det sorgliga tillståndet i allmänhet därstädes. Önskar lycka och framgång vid fredsunderhandlingarne i Lifland. Notificerar en sons födelse. Hoppas på A. O:s snara återkomst. Helsningar.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Bey dieser fürfallenden gelegenheit hette ich zwar nicht unterlassen sollen, ihme den zustandt des Teutschlandts zu entdecken, weilen aber mir in vielen wochen gantz keine particularia zukommen, als muss ich in den schlimmen generalibus verbleiben undt mit einem wort sagen, das der status, ich sage nicht der Pfaltz, welche im grundt verderbt, sondern des vatterlandts Teutscher nation bey vielen jahren hero nicht so periclitiert als ahnjetzo, dabey dann, undt weilen alle menschliche mittel, in dem sich Engellandt aufs neue bethören lässet, für unsern augen auss sein, diss der eintzieg trost, das der liebe Gott im himmel noch lebet, dessen brauch ist, undt es die exempla mitgeben, das, wenn menschenhilff auss ist, alsdann seine hilf erst anfengt.

Dancke dabey dem lieben Gott zu vernemmen, das die tractaten in Liflandt also ein feinen anfang gewonnen. Der Allmechtiege wolle ferner seine gnadt darzu verleihen, das etwas guts möge aussgerichtet werden, undt also alles zuforderst zu Gottes ehren undt dann S. M. undt dem reich zum besten, welches ich dann auss grundt meines hertzen wünschen thue.

Von dem alhiehiegen zustandt achte unnoth zu schreiben, in dem er dessen anderwerths genugsamen advis. Kann jedoch nicht unterlassen, ihne zu berichten, das der liebe Gott den 8 dieses monaths meine h[ertz]liebe gemahlin, Gott lob, glücklich entbunden undt uns mit einem jungen sohn*) begabet, sich auch mutter undt kindt gestalten sachen nach, Gott lob, bey gutem zustandt befinden, den Almechtiegen bittend, er wolle der Frau Mutter zu voriegen kräfften verhelfen undt beyderseits lang erhalten.

Weilen ich dann dissmahl weiters nichts zu schreiben weiss, so will ich hiemit beschliessen, von hertzen verlangendt durch seine glückliche wiederkunfft das glück einmahl zu haben undt eins mahls mündtlich mit ihme zu reden. In erwartung aber desselben glücks bitte ich, er wolle die zu mir undt den meinigen tragende affection beharlich continuieren, sich hinwiederumb versicherendt, das ich in bestendigen hertzen verbleibe

Euer alzeit f:-williger vertraut obligierter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Nicoping den 14 Novembris 1622.

Es hatt mir meine h[ertz]liebe gemahlin befohlen ihren gruss zu vermelden, undt verlanget gleicher gestalt, das durch seine glückliche wiederkunfft sie das glück möchte haben, baldt selbsten mit ihme zu reden.

---

59. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 1 Januari 1623.**

Nyårsönskan. Hoppas på A. O:s snara återkomst hem. Försäkrar om sin vänskap och uttalar sin erkänsla för det af Gustaf Adolf visade medlidandet med Pfalzgrefvens, hans familjs och hans fäderneslands olyckor.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Diese gute occasion undt gelegenheit hab ich nicht fürbey gehen lassen wollen, ihne mit diesem kleinen zettelein zu besuchen, undt, gleich wie die jahrszeit alle gute freundt undt christen obligiert, einander zu gratulieren undt darbey alle glückliche wohlfarth zu wünschen, also habe ich demselben dissfals ein

*) Sedermera konung Karl X Gustaf.

genüegen thun undt dabey congratulieren wollen, das derselbe der glücklichen getroffenen anstandts abhandlung also wohl undt rühmlich beygewohnt, dem Allmechtiegen bittendt seine allmacht geruhe das wohlangefangene werck auch ferners durch seine allmacht zu dirigieren undt zuforderst zu seinen ehren auch S. M. des Königs undt des löblichen reichs besten zu dirigieren, undt, wie er sie sambtliche diese vergangene jahr hero also gnedig gesegnet undt erhalten, also geruhe seine allmacht nicht allein dieses, sondern viel folgende jahr seine vätterliche handt über ihnen zu halten, sie zu segnen undt mit reichem segen zu überschütten undt vor allen ihren heimlichen undt offentlichen feinden zu bewahren, welches ich dann auss grundt meines hertzen wünsche.

Erfreue mich zum höchsten, das ich verhoffe durch eure glückliche verrichtung so wohl als glückliche anherokunfft, deren ich mitt verlangen erwarte, die occasion undt gelegenheit zu haben, mich in hergebrachtem guten vertreulichen gesprächen wiederumb mit ihme zu ergetzen. Wie er sich dann dessen zu versichern, das er den bestendigen alten freundt ahn mir finden undt behalten wirdt, der alle zeit eine gute vertrauliche zuversicht zu ihm gehabt undt noch hatt, in dem ich weiss undt versichert bin seiner wohlmeinenden guten affection gegen mir undt die meiniegen, welche jetzo gleichsam exules S. M. billich für Ihre hohe undt königliche favor zum höchsten obligiert. Dann der betrübte zustandt meines vatterlandts also gross, das ich (weilen ich sonderlich weiss, das S. M. inwillens gehabt ihme alle umbstendt zu communicieren) nicht daran gedencken, viel weniger viel davon schreiben mag; in summa, es seindt Gottes wohlverdiente straffe, die er über die seiniegen verhengt. Er wirdt doch wohl wissen seine kirch zu schützen, wie er es dann allezeit wunderlich gethan undt die feindt mit blindheit geschlagen, welche schon restitutionem des sächsischen bistumb begehren, dadurch Chur Sachsen sich hoch offendiert befindet. Nuhn, wer weiss, was Gott noch würcket. Deme scye es alles befohlen, undt ich wiederhohle meinen obiegen wunsch, undt das wir einander baldt in gesundtheit sehen mögen. Under dessen bin undt bleibe ich bestendiglich

Euer alzeit vertraut obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm 1 Januarii 1623.

---

60. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 13 Mars 1623.**

Lyckönskar till A. O:s återkomst och uttalar sin förhoppning om ett snart sammanträffande, då Pfalzgrefven finge meddela A. O. om de ynnestprof han rönt af Konungen. Räknar äfven på A. O:s vänskap. Helsningar. Om förläningen af Stegeborg m. m. såsom ersättning för brudskatten och den beviljade pensionen. Pensionen till Johan Casimirs son. Af Konungen mottagna respenningar. Rekommendation för Georg Behr.

Meinen f. gruss *etc.*... Gleich wie mich stettige hofnung seiner herbeynahenden ahnkunfft verhindert hatt, denselben mit meinen schreiben zu besuchen, also hab ich mich auch weniger nicht über seiner wiederkunfft erfreuet undt ihme hierzu mit diesem zettelein gratulieren wollen, verhoffendt dardurch mit erstem die gelegenheit zu haben undt in vertreuliche discoursen mit demselben mich dermahleins nicht allein zu ergetzen, sondern auch ihme mündtlich anzudeuten die hohe undt königliche favor, die von S. M. mir bissdahero erwiesen undt täglichs erwiesen wirdt, auch worauf meine sachen jetzo beruhen, nicht zweiffelendt, es werden S. M. selbsten, als welche theils auf seine ankunfft verschoben es ihme aussführlich berichten.

Undt obwohlen ich genugsamb versichert, das auch ohne mein erinnern er, wie bisshero, also ferners mein undt der meinigen bestes gutwillig undt gern wirdt helfen befürdern, so habe jedoch mit diesem zettelein ihn deswegen nachmahls zu ersuchen nicht unterlassen wollen, wie dann meine h[ertz]liebe gemahlin (welche demselben ihren gruss undt viel liebs undt guts vermeldung lässet) neben mir das bestendige vertrauen jederzeit zu ihme gefast, in welcher zuversicht ich dann beschliesse mit versicherung, das ich bestendig verbleibe

Euer alzeit freundtwilliger undt vertrauter
guter freund undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Olfssundt den 13 Martii 1623.

Wiewohln ich nicht zweiffele, er werde alles umbstendtlich selbsten vernemmen, so habe jedoch undt in der kürtze ich den jetziegen statt meiner sachen ihme entdecken wollen, das nemlich S. M. auss königlichem favor bewilligt, die renten von dem braut-

schatz mir vollig zu assignieren undt zu solchem endt auch wegen der continuierten königlichen pension, davor S. M. ich billich danckbahr, das schloss Steckburg mit dessen gewissen undt ungewissen renten einraumen lassen. Undt was dieses nicht erträgt, deswegen haben sie mich mit der übriegen summa auf die arrenden von Tiust undt Tuna lehn verweisen lassen.

Weilen auch, wie bewust, der erste termin schon verfallen, undt der andere im Junio herbeynahet, jetziger zeit aber draussen landts nicht wohl etwas sicher anzulegen, als ist wohl davon geredet worden, ob undt wie theils darvon alhier ahn landt undt leut zu legen undt Steckburg selbsten im vorschlag geweseu, darzu ich zwar, undt damit (wie mann sagen mögte) ich undt die meinigen hoc rerum statu in Teutschlandt gleichsam eine zwickmühl hetten, [geneigt bin].

Ich habe aber jederzeit die beysorg getragen, es dörffte zu weit ins gelt schneidcn, dafern S. M. auss koniglichem favor undt brüderlichen affection gegen ihrer schwester nicht etwas durch die finger sehen, welches ich dann so viel mehr von S. M. verhoffe, weilen S. M. favor ich noch ferners in dem erspüert, das sie mir wegen etlichen guts in Ingermanlandt undt Jamischen gebiet königliche vertröstung gethan, dafür S. M. ich dann billich danckbahr undt Ihnen anheimstelle, ob undt wie sie vermeinen, das es ohne S. M. nachtheil undt zur befürderung ihren intents könne zu werck gericht werde[n], indeme es etwas weit abgelegen.

Diss ist also das summarum, worauf meine sachen beruhen, welches, undt das S. M. über dieses meinem söhnlein eine jährliche pension undt beneplacitum von 2000 thalern zu pattengelt verehrt, ich hiemit in hergebrachtem vertrauen entdecken sollen, darbey uhnnötig achte, ihne (als dessen zu mir undt den meiniegen tragende affection bekant, undt das er ohn mein erinnern alles dasjeniege, was uns zum besten gereichen kann, gern befürdern wirdt helfen) weiters zu bemühen, sondern in solchem guten vertrauen beschliesse, undt bin in bestendigem gemüth

Euer vertrauter obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Es habe S. M. noch ferners zu meiner reiss, so ich hereiner gethan, 3000 reichsthaler verehrt undt zugesagt, davon ich auch das meiste schon empfangen undt darauf assigniert, also S. M. zum höchsten obligiert.

Postscriptum (på löst blad.)

Ich kann hierbeneben nicht unterlassen ihne zu berichten, das zeiger dieses, Georg Behr, welcher die zeit über, das ich hierinnen gewesen, meine eltiste tochter etwas in frantzösischen instruirt, undt ich dabey seinen fleiss gespüert, jederzeit ein hoch verlangen getragen, das bey S. M. er in dienst möchte kommen. Weilen ihme dann nuhnmehr solches vertröstet, undt das er ex numero referendariorum (wie mann es nennet) sein soll, als ist er zu dem endt dahin gereist undt hatt mich unterthenig ersucht, eine recommendation ahn Euch mittzutheilen, welches ich dann auss oberzehlten ursachen, so wohl als das er auch sonsten feine qualiteten hatt, nicht abschlagen, sondern vielmehr bitten wolle, ihne desswegen, undt das er schuldiege dienst zu leisten, gantz begiehrig in bestem recommendiert sein zu lassen undt data occasione ferner zu befürdern, welches dann auch meiner h[ertz]lieben gemahlin bitt ist, undt verhoffe, er solle mit gleichmessiger treu sich erzeigen als sein vatter, welcher in Seiner Majesteten König Carls seeligen diensten gestorben. Vale.

---

61. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 21 Mars 1623.**

Om ett af Kammarrådet begärt kvitto å gjorda utbetalningar till Johan Casimir. Hoppas på brudskattens riktiga erläggande.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter f[reund] undt gevatter *etc.* ... Zweiffele ich nicht, ihme werde bewust sein, was massen auf ahnhalten der H. Cammeräth ihnen eine quittung undt designation über alle diejenigen haubtgelder, sowohl als davon bewilligte renten undt die pension, die bisshero erlegt, zugeschickt worden, sie aber auss befehl S. M. in etwas enderung auch darneben begehren, das sie auf pergamen aussgefertigt undt zugleich die darüeber in händen habende brief undt obligationes heraussgeben werden. Gleich wie ich nuhn ihnen geantwort, S. M. zu sondern gefallen gern bewilligt, das die wort geendert undt die quittung auf pergamen (wiewohl es meines ermessens überflüssig) aussgefertigt werde, also hette ich auch die begehrte obligationes gern heraussgeben, dafern solche briefe undt obligationes nuhr simpliciter auf die benante posten giengen undt ihnen

die versicherung des noch nicht erlegten brautschatzes nicht zugleich einverleibt. Verhoffe undt bitte also, mann wolle es im besten vermercken undt helfen deuten.

Darneben undt weilen die terminen solches brautschatzes je lenger je mehr herbeynahen, als lebe ich der tröstlichen zuversicht, es werde auch ohne mein erinnern, die würckliche erlegung umb so viel ehe erfolgen, damit die summa nicht zusammen schwelle undt beyderseits je lenger je beschwerlicher werde, wie mich dann sehr verlanget nicht allein deswegen, sondern auch sonsten mündtlich mit ihme zu reden undt die hergebrachte vertraulichkeit (in welcher ich dann dieses schreibe) zu erneuern. Zu erwartung dessen bin undt bleibe ich bestendiglich

Euer alzeit affectioniert obligiert undt
vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Olfsundt den 21 Martii 1623.

---

62. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 15 April 1623.**

Begär veta, om Pfalzgrefven icke lämpligen före Konungens afresa från Vesterås kunde där personligen få träffa honom för privatangelägenheters skull; hvarom icke måste han skriftligen uppvakta honom. Har endast gamla underrättelser om Tysklands sorgliga tillstånd att meddela. Längtar efter de ordinarie postmeddelandena. Helsningar.

Meinen f. gruss *etc.*... Demnach alhier ein geschrey erschollen, als solten S. M. resolviert sein erstes tags von Westerhauss [ɔ: Vesterås] aufzubrechen undt das hofläger deroselben folgen zu lassen, als hab ich nicht unterlassen können, mich dessen hiemit vertreulich undt darneben zu erkundigen, ob sich die gelegenheit nicht geben möchte, das bey S. M. ich mich zuvor ahnmelte, undt auch hierinnen meine schuldigkeit verrichte, in deme ich in wenig stunden dahin reiten undt nach verrichten curialibus mich leicht wieder alhero begeben kann.

Alzeit achte ich es bey mir hochnötig, das ich, wo nicht mündtlich, jedoch in schrifften S. M. meine sach recommendiere undt deswegen eine gewissheit zu erlangen ahnhalte, dann was bey jetziegem zustandt aller orthen mir daran gelegen, kann er

selbsten hochverstendig ermessen. Bitte also in zuverlessigem vertrauen mir bey zeigern sein gutachten zu eröffnen, welchem ich mich zu accommodieren.

Ich habe zwar ein par pacquet von meinem eltisten bruder bekommen, es ist aber, weilen sie etwas alt, von publicis anders nichts darinnen, als dessen S. M. ohne dessen bessern undt gewissern bericht haben, dahero ich es weiters zu communicieren uhnnötig ermessen, in deme die eintziege memoria des betrübten vatterlandts ohne dessen betrübnuss genug bey mir erweckt. Der liebe allmechtige Gott wolle die so lang gebrauchte ruthen einmal verbrennen undt uns erwünschtere zeitungen vernemmen lassen.

Mich verlangt zu hören, was die ordinarien guts mitbringen, wie auch mehre particularia von Regenspurg, dann im anfang des Januarii von einem vertrauten freundt dannen auss brief ahn mich abgangen, darinnen zimliche particularia sein sollen, ich aber habe den brief nicht bekommen. Das ist alles, was ich dissmahl zu schreiben weiss undt in erwartung seines gutachtens bin undt bleibe ich bestendiglich

Euer alzeit vertraut obligierter freundt
und gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Olfsundt den 15 Aprilis 1623.

Meine h[ertz]liebe gemahlin (welche sich nuhn ein par tag nicht zum besten befunden) hatt mir befohlen, Euch ihrentwegen zu grüssen. Verlanget su hören, wie es Euch undt den eurigen gehet.

---

63. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 20 April 1623.**

Begär, att A. O. ville öfversända formulär till fullmakt för en Johann Casimirs fogde. Ursäktar, att han vid senaste sammanträffandet med A. O. glömt omnämna förhållandet med Jama område. Sänder tyska handlingar.

Meinen f. gruss *etc.*... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Er erinnert sich gutter massen

des mit S. M. in sein undt H. Johann Skytt beysein genommenen abschiedts, das ich nemblich einen vogt oder diener ordtnen undt solchem einbinden solle, das er sich den satzungen undt gewonheiten accommodiere. Weilen mir dann solches billich angelegen, damit demselben ein genügen geschehe, ich auch in bestellung eines dieners der sachen weder zu wenig noch zu viel thue, so habe auss gutem zuverlässigem undt hohem zu ihme tragenden vertrauen, undt weilen mir der stilus nicht allerdings bekant, (darinnen dann wieder meinen willen leicht verstossen werden könte) ich ihne fleissigst müglich ersuchen wollen, mir den grossen gefallen zu erweisen undt eine formam der bestallung undt vollmacht (wie mann es nent) mir zukommen undt dieselbe expresse auf die satzung undt gewonheiten limitieren zu lassen, damit ich mich meines theils nicht vergreiffe.

Dann, ob ich zwar copiam des jetziegen vogts bestallung oder vollmacht bey handen, oder auch von andern dergleichen erlangen könte, so kann ich mich doch darnach nicht richten, in deme denselben alzeit andere sachen mit angehenckt, sich auch der stilus für mich nicht reimet, nam duo cum faciunt, idem non est idem. Zu dem so ist der jetziege vogt zugleich auf die statt, mit deren ich aber nichts zu thun, bestelt gewesen.

Überschicke ihme also hierbey undt umb mehrer nachricht willen ein kurtzen bericht, was biss dato in diesem puncten fürgangen, zu höchsten bittend, solches, undt das in höchstem zu ihme habenden vertrauen ich ihme damit bemühe undt also importuniere im besten wohlmeinendt zu vermercken, dann ich mich nicht gern vergreiffen oder verstossen wolte.

Undt ist mir sehr leidt, das in jüngstem mit ihme gehabte discours ich vergessen des Jamischen wesens, undt worauf solches beruhen möchte, zu gedencken, dann solche undt dergleichen favor nicht auss der acht zu lassen. Bitte also mich dessen vertreulich zu berichten. Hoffe, der liebe Gott solle die besorgende rumores stillen, undt also auch im haubtwerck entliches können geschlossen werden, bittend mich dessen, undt wann es gelegenheit geben möchte, solches mit verhoffendem effect zu treiben, wohlmeinendt zu avisieren.

Hierbey überschicke ich ihme jüngstvertröster massen den achtspiegel, auss welchem erscheinet, das die weltliche Churfürsten theils argumenta aufgefast undt sich deren zu Regensburg gebraucht haben. Weiters weiss ich dissmahl nicht zu

schreiben, sondern beschliessendt versichere ich, das ich bin undt bleibe

Ener alzeit vertraut affectioniert
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Olfssundt den 20 Aprilis 1623.

---

64. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 1 Maj 1623*).**

Tacksägelse för öfversändandet af det i föregående bref omnämda fullmaktsformuläret. Hoppas, att den kungliga resolutionen rörande Pfalzgrefvens angelägenheter ej längre må uppskjutas och särskildt, att frågan om förläningen af Jama måtte afgöras.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Wohlgeborner insonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Das auf mein geschehenes begehren er mir den guten gefallen erwiesen undt eine formulam einer vollmacht oder bestallung stellen lassen, dessen bin ich ihme zum höchsten obligiert, auch ihme hinwiederumb allen guten gefallen zu erweisen ehrbietig. Befinde, das sie mutatis mutandis seiner, des vogts, vorigen vollmacht gantz gleich lautendt, nachmahls bittendt solche bemühung, alss auss sonderlich zu ihme gefasten vertrauen herrüerendt, im besten zu vermercken.

Wolte meines theils auss grundt meines hertzen wünschen, das durch diesen rumor (welcher sich doch durch Gottes gnadt verhoffentlich stillen möchte) meine sachen nicht wieder aufs neue gesteckt, welche doch sonsten vermutlich nuhnmehr gantz liquidiert weren. Dann zwar durch so vielfaltig sollicitieren undt importunieren ich mich nicht gern uhnwerth mache, jedoch augenscheinlich spüere, das durch den langen verzug das werck täglichs schwerer wirdt, wie es mir dann über dieses nicht eine geringe nachrichtung were, wann bey jetzo eintrettenden sommer ich wissen möchte, was in dem Jamischen werck (als welches eintzig undt allein von S. M. hohen favor undt beliebenden willen dependirt) S. M. eigentliche resolution sein möchte, dessen gerichts dann, undt was ich im übriegen zu hoffen, undt wie ich mich

---

*) Datum i brefvet 1621 är tydligen felskrifning för 1623.

darinnen zu comportieren, ich mitt verlangen erwarte, mich unterdessen zu ihme versicherendt, das auch ohne mein erinnern er alle gute occasiones in acht nemmen undt hierdurch zugleich mich undt die meinigen obligieren wirdt, als der ich ohne dessen bestendiglich bin undt bleib

Euer alzeit vertraut obligierter guter freundt
undt gevatter, so lang ich leb,
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Olfsundt den 1 Maij 1621 [ɔ: 1623].

---

65. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 5 Maj 1623.**

Från A. O. och Konungen mottagna bref, det sistnämda med ordre att inställa sig i Telge. Ankomna underrättelser om ett tillärnadt polskt angrepp mot Sverige. Om Kurfurstarnes af Sachsen och Brandenburgs sammanslutning mot Kejsaren m. fl. nyheter från Tyskland.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt [undt] gevatter. Sein schreiben empfange ich in dieser stunden, undt als ich nach verlesung meiner schreiben resolvirt, ihme solche in originali zuzuschicken, wirdt S. M. befehl mir überlieffert, das bey deroselben ich mich zu Telli einstellen solle, welches ich dann noch diese nacht, geliebts Gott, zu werck zu richten resolvirt, undt S. M. solche selbsten communicieren will.

Der inhalt ist, das mann in Pohlen auf dem reichstag lang consultirt, ob der anstandt zu halten oder nicht, entlich geschlossen, das er in Lifflanndt (als welches landt es allein concerniere) zu observieren, Schweden aber mit macht anzugreiffen, dazu dann patenta ertheilt. Undt solle Pollidor die conduite der blatten both haben (also werden sie genennet), weilen für diesem es mit den pinken oder grossen schiffen nicht angehen wollen. Wollen auch Gustavum, ehe er seine schiff in sehe bringen, überraschen. Das ist das contentum.

Under dessen seindt in Teutschlandt Chur-Sachsen et Brandenburg de facto uniert, haben dem Keiser hardt zugeschrieben, förchten sich doch auch nicht wenig für den Cossacken, mit welchen mann ihnen drauet. Es ist auch eine achtserklehrung gegen Hertzog Christian zu Braunschweig in der feder. Interim ist zu

erbarmen, quod Danus noster so zu unrechter zeit neuerungen anfengt; scheinct, als wann Gott seine kirch straffen wolle.

Dieses seindt die contenta, undt überschicke ich hierbey ein packet, bittendt (weilen ich es schon etlich tag fertig gehabt, in hofnung das der ordinari sich ahnmelden solte), das es mit der ordinari fortkommen möge. Nicht mehr in eil, sondern ich bin undt bleib

Euer alzeit vertraut obligierter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Olfsundt den 5 Maij 1623.

Statum Hollandiæ werdet Ihr selbsten von D. Cammerario vernemmen, wie Angliæ statum deplorandum.

---

66. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 28 Juli 1623.**

Begär, att A. O. ville ombesörja och till Pfalzgrefven öfversända det af Konungen för denne utfärdade förläningsbrefvet jämte anvisningar rörande bästa sättet att fullgöra Konungens vilja. Ursäktar sin uraktlåtenhet att skrifva. Begär meddelande om de från Tyskland ankomna underrättelserna och om orten, dit de af Pfalzgrefven mottagna nyheterna borde sändas. Beklagar, att han ej fått tillfälle att taga afsked af A. O.

Meinen f. gruss *etc.*... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Obwohln ich ihn mit vielen geschefften heuffig beladen weiss, so hab ich doch nicht unterlassen können, ihne mit diesem brieflein zu bemühen, der hofnung, er es im besten vermercken undt dahin deuten werde, das ich das königliche offertum undt present nicht gern versaumen, sondern viel mehr mich dessen in rechter zeit gebrauchen undt geniessen wolte, gestalt dann hiemit mein freundtliche bitt, mir den grossen gefallen zu erweisen, undt des königlichen briefs*) expedition nicht allein befürdern, sondern auch, da immer müglich, bey zeigern, welchen ich deswegen allein abgefertigt, mir zukommen lassen, dann die jahrszeit algemach fürbeyleufft, undt,

*) **Åsyftar troligen förläningsbrefvet på Jama län i Ingermanland. Se ofvan n:is 63 och 64.**

ehe ich des briefs mächtig, weniger anstalt kann gemacht werden. Bitte also nachmahls diese ahnmahnung im besten zu vermercken, wie ich dann nicht zweiffele, er auch ohne mein erinnern, es schon wirdt zu werck gerichtet haben.

Darbey ich noch ferners bitte sein wohlmeinendt gutachten zu endttecken, wie ich es der orthen am bequemsten undt also anzustellen, damit S. M. hohen favor, so sie mir hinein beweisen, ich würcklich geniessen undt zugleich, so viel ahn mir, es zu dem zweck, dahin es S. M. gern dirigiert sehen, möge richten, dahin ich dann nechst Gottes hilf es alles gern S. M. zu ehren dirigieren wolte. Erwarte also auss erzehlten motiven des briefs mitt höchstem verlangen, damit noch für herbst ich etwas anstalt machen könte.

Ich habe bedenckens gehabt, S. M. selbsten ferners darunder zu bemühen, deswegen bitte ich, data occasione, Ihren M. meine gehorsame dienst zu vermelden, undt das, weilen ich in langer zeit meiner abreiss keine advis erlangt, mich des nicht schreibens halben zu entschuldigen.

Bitte darneben, dafern unter dessen einige particularia von dem betrübten zustandt des Teutschlandts einkommen, mir solche unbeschwerth zu communicieren, mir auch darneben anzudeuten, wie die brief undt avisen, so von einem oder anderm orth ich erlangen möchte, S. M. ahm bequemlichsten zuzuschaffen, undt ahn welches orth, indeme das geschrey jetzo gehen will, als solte das hoflager nach Wattstein kommen, bittend, er wolle mich die gewissheit berichten undt nechst continuation seiner zu mir tragenden guten affection sich versichern, das ich bin

Euer alzeit f.-williger vertrauter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 28 Julii 1623.

Es ist mir von hertzen leidt, das ich die occasion nicht habe haben können ihme recht zu valedicieren. Hoffe aber, für seiner abreiss nach Lieflandt möchte sich vielleicht die gelegenheit geben.

---

67. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 13 Augusti 1623.**

Från A. O. mottaget bref. Väntar underrättelse om utgången af expeditionen till Danzig och hoppas för underhandlingen i Lifland en god verkan af Tatarernas angrepp mot Polen. Önskningar med afseende å det erhållna förläningsbrefvet på Jama län. Sänder nyheter från Tyskland.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Sein den 8 Augusti datiertes brieflein*) habe ich gesterigs tags empfangen, undt, gleich wie es der eingewenten entschuldigung, in deme mir genugsam bewust, mit was gescherfften er beladen, nicht bedürfft, als thue ich mich der communication zum höchsten bedancken.

Erwarte zu vernemmen, was entlich zu Dantzig für resolution wirdt gefallen sein. Kann leichtlich ermessen, das in so wichtigem gescheff't sie nicht wenig perplex sein müssen, sonderlich da der Tartar den krieg anfangen oder more solito sie jährlichs also tribulieren wolte. Will hoffen, es solle ein gut mittel sein, etwas nützliches in Liflandt ausszurichten, zu welcher reiss ich ihme dann viel glücks wünsche. Ist mir leidt, das ante discessum ich nicht mit ihme converſieren kann.

Underdessen undt paucis bitte ich ihn umb continuation seiner guten neigung, undt das er sich meiner affection alzeit versichern wolle. Kann gegen ihme als meinem vertrauten freundt nicht viel wort machen, sondern es bleibet uno verbo bey der alten vertreulichkeit. Da ich auch den brief auf Jama vertreulich abgeredter massen gestelt noch für seiner abreiss bekommen könte, were es mir lieb, sed sat cito si sat bene, wie ich ihme als meinem freundt dann zutraue, er auch meine intentiones weiss, da es ihme auch nicht zuwiedern geschehe, mir wohl ein grosses gefallen, wann ich das concept des briefs, ehe solcher von S. M. underschrieben oder aussgefertigt wirdt, möchte zu sehen bekommen, damit ich mich darinnen wie auch in den privilegiis (deren copiam ich nicht beyhanden) ersehen möge, undt nicht noth seye doppele bemühung zu haben.

Beygefügt communiciere S. M. ich, was mir, wiewohl altes, von Berlin zukommen, darauss status Germaniæ zu sehen. Will hoffen, es solle der succes des Braunschweigers den Sachsern undt Danmärckern einen mut machen. Erfreue mich der resolution,

*) Se A. Oxenstiernas Skrifter, Afd. I, Band II, Sid. 580.

die S. M. gefasset, Rugertium in Hollandt zu schicken. Will hoffen, seine proposition soll nicht ohne frucht abgehen, undt ist gewisslich darinnen der deckel vom hafen (!) gethan und der rechte zweck gesucht, welchen der Allmechtige ohne zweiffel segnen wirdt. Undt obwohln ich unnötig achte, Cammerarium, als dessen intentiones ohne dessen dahin gehen, dissfals zu erinnern, so hab doch auf befehl S. M. ich ein klein erinnerungsbrieflein ahn ihne abgehen lassen. Ebenmässig will in matrimonio Ruthenico*) S. M. mir gethanen befehl ich mich bequemen, undt sehet Ihr auss dem Berlinischen schreiben, das sie des orths nicht so weit vom zweck dörfften gehen. Weiters weiss ich dissmahl nicht zu schreiben, sondern nechst wiederholtem wünschen zu euer glücklichen reiss undt expedition beschliessendt, bin und bleibe ich

Euer alzeit freundtwilliger obligiert undt
vertrauter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 13 Augusti 1623.

Es hatt meine h[ertz]liebe gemahlin mich gebetten Euch undt den euriegen, insonderheit der Frau Mutter, ihren gruss undt viel liebs undt guts zu vermelden.

---

68. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 27 Augusti 1623.**

Med vidare befordran af nyheter från utlandet.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Demnach zeiger dieses mir das von der grentzen kommende packet presentiert, undt ich vernommen, das dabey brief ahn mich sein solten, als habe ich solche zu mir genommen, undt, obwohlen nichts sonderlichs darinnen, so habe jedoch S. M. ich hiebeygefügt einen kleinen extract zugeschickt, welches ich in eil also berichten wollen. Bin undt bleib

Euer alzeit vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 27 Augusti 1623.

*) Syftar på Mikael Romanows frieri till svenska Drottningens syster Catharina.

69. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 18 September 1623.**

Från A. O. mottaget bref. Ehuru Pfalzgrefven för det allmänna bästas skull beklagar uppskofvet med A. O:s resa till Lifland, gläder han sig åt förhoppningen att personligen få träffa denne. Har till detta sammanträffande uppskjutit flera vigtiga frågor. Begär afskrift af adelns privilegier i Sverige och Ingermanland och öfversänder med vissa anmärkningar ett brefpaket.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Sein jüngstes schreiben*) hab ich neben der beylag durch meinen cammerdiehner empfangen. Thue mich der vertreulichen communication zum höchsten bedancken, undt, obwohln ich publici wegen ungern sehe, das seine reiss nach Liflandt so lang differiert, so contentiert es mich doch nicht wenig, das ich hierdurch das glück habe undt behalte umb so viel öffters mit ihme zu conversieren, wie ich dann in derselben hofnung (undt das S. M. mir für diesem geschrieben, das sie mich naher Watstein zu sich erfordern wolten, dessen ich dann noch täglichs erwartendt) differiert auf sein schreiben zu antworten, wie ich es dann, die haubtsach belangendt, nachmahls zu unserer persöhnlichen underredung stelle undt S. M. für so hohe undt königliche favor hoch obligiert, bittendt, er wolle der Schwedischen so wohl als Ingermännischen adels privilegien copiam umb mehrer nachricht willen mir alsdann communicieren, damit die sach zu erwünschtem endt kommen möge.

Welches ich hac occasione (undt weiln ich stündlichs obgemelten S. M. abforderung erwarte), da ich die post nicht gern aufhalten wolte, berichten sollen mit dem ahnhang, das in beygefügtem packet, dessen bittschafft offen gewesen, uhnangesehen der catalogus noch eines briefs ahn Parridon von Horn gedenckt, ich mehr nicht als inliegende schreiben, wie auch die ausswendig darauf gebundene 2 brief, den einen ahn Jeörgen Wolf komme, den andern ahn Peter Galt stendig gefunden, hette es auch nicht berüert, da die überschrifft meines packets sich nicht hette sehen lassen. In meinem packet, welches zwar gross ist, nichts als beyliegendt, wiewohl sehr alte advis**) gewesen, das übriege seindt more solito meiner freundt undt verwanten grussbrief undt parti-

---

*) Härmed afses tydligen A. O:s bref dat. Gripsholm den 6 September 1623. Se A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band 2, Sid. 581. — **) Bilagan saknas.

cular sachen. Habe es also hierbey ahndeuten undt in erwartung unserer, Gott geb, glücklichen zusammenkunfft, versichern wollen, das ich bestendig bin undt bleibe

Euer alzeit vertrauter obligierter freundt
undt gevatter, weil ich lebe,
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 18 Septembris 1623.

Wollet bey Ihrer K. M. mich alzeit im besten recommendieren.

---

70. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 5 Oktober 1623.**

Från A. O. mottaget bref. Ursäktar, att Pfalzgrefvens och hans gemåls af Konungen påyrkade resa till honom och Enkedrottningen till följd af angelägna bestyr hemma något fördröjts. Beklagar sjukligheten i Riga.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt gevatter. Sein den 26 Septembris datiertes schreiben*) hab ich diesen morgen empfangen, darauss umbstendtlichen vermeinendt, was ursachen die nach Östergötlandt fürgenommene reiss zurück gangen, S. M. auch dessen ungeachtet, gern sehen möchten, das nicht allein zu deroselben ich einen ritt thuen, sondern auch meine h[ertz]liebe gemahlin bey jetziegem der Königin zustandt die gebüerende dienst leisten möchten.

Gleich wie nuhn eben desselbiegen von S. M. selbsten so wohl als von dero königlichen Frau Mutter berichtet undt beyderseits Ihre M. M. solches begehren meiner h[ertz]lieben gemahlin halben wiederhohlen, so hette solchem auss schuldiger devotion die ungeseumte folg billich alsbaldt geleistet werden sollen.

Weilen aber, wie derselbe verstendig zu ermessen, erst heut der brief ankommen undt bey neuangestelten hausshaltungen, sich alzeit etwas zu verrichten finden, so haben Ihr M. ich gesuchet (Euch hiermit bittendt, es im besten helfen zu deuten) es in uhngutem nicht zu vermercken, das, ehe als künfftigen donnerstags, geliebts Gott, ich alhie nicht aufbrechen undt vermittels göttlicher hilf zu endt der wochen bey denselben beneben meiner gemahlin

*) Detta bref saknas i Riksarkivet.

ich mich gehorsamst einstelle, dahin ich dann alles gespart will haben. Dem Allmechtiegen unterdessen bittendt, er wolle aller treuen diener undt patrioten seufzen erhören undt S. M. mit reichem selbst wünschenden seegen erfreuen, mit welchem wunsch beschliessendt thue ich alles zu unserer zusammenkunfft sparen.

Vernemme unterdessen sehr ungern, das auch zu Riga die contagion (welche dieser orth noch ziemlich grassiert) so sehr einreissen will. Der Allmechtige wolle solche straf gnediglich abwenden, in dessen schutz allerseits befehlendt, bin und bleibe ich

Euer alzeit vertraut obligierter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 5 Octobris 1623.

---

71. **Stegeborg den 20 Mars 1624*).**

Klagomål öfver ingrepp i de åt Pfalzgrefven i Stegeborgs län tillerkända rättigheterna från ståthållarens å Kronoberg, Erik Gregerssons sida. Pfalzgrefven anhåller om rättelse genom A. O:s och J. Skyttes mellankomst.

Johann Casimir, von Gottes gnaden Pfaltzgraff bey Rhein *etc.*... Obwohln wir wissen, dass Ihr sambtliche jetzo mit geschefften uberheufft, unndt desswegen Euch noch ferner zu bemühen, oder es mit andern unseren particulargeschefften zu turbiren billich underlassen, so ist unss doch vor wenig tagen ein solch unvermuten werck fürkommen, dass wir keinen umbgang nemmen können, es under anderm auch mit Euch zu communicieren, nicht zweifflent, Ihr werdet Euch noch genugsam entsinnen dess berichts**), so wir jüngsthien unndt im Octobris des verflossenen

---

*) Brefvet är, såsom nedan anmärkes, ställdt till Axel Oxenstierna och Johan Skytte gemensamt. Jämför äfven bref af samma dag till K. Maj:t. — **) Såsom bilaga till detta bref ligger följande »kurzer bericht»:

Kurtzer bericht, wass gestalt dass schloss Steekburg unndt dessen lehn eingeraumbt worden.

Anfenglichs haben under dato den 30 Julii dess 1622 jahrss die Herren Reichscammeräth dem Statthalter in Östergötlandt Lindorm Ribbing angedeut, dass er vermög hinderlassenen königlichen bevehlss dass schloss Steekburg

jahrss Euch zu Gripssholm, so wol in genere diesses schlosslehenss wegen, alss auch in spetie wegen dess Statthalters zu Cronenberg Erich Gergensohn gethan.

Unndt hetten wir zwar verhofft, er solte es bey deren damalss ungründtlich aussgesprengten unndt gethanen klag umb so viel mehr haben bewenden lassen, weiln baldt dorauff er uns selbsten eine designation überlieffert, vermög welcher (ungeachtet sie nit mit der Cammer überschlag übereinstimmete) es alles biss dato ruhig gewessen, er auch wegen wieder unss geführten klag sich damalss zu purgiren understunde, welches wir an seinem ort beruhen lassen, unndt damalss so wol alss hernach den gelindesten weg gangen.

Wir befinden aber nun mehr in der that, dass er sich damit nit genuegen lesset, sondern er den unserigen under dato den 26 Februari ein solch scriptum überschickt, darauss ein jedes zu sehen, wass er im sinn hatt, welches dann stillschweigend hingehen zu lassen unss nit gebühren will.

Unndt ob wir woll mehr alss ursach hetten, es directe ahn gehörige ort gelangen zu lassen, so haben jedoch (dennoch biss

---

mit dessen lehn, Hammerkindh unndt Bierkindz häreder, N. Skällvijch, Mogata, Ringerum, Grytt, Skönberga, Drotens, Ny och Å sochnen, mit gewissen unndt ungewissen perzeln (die boskapshülff aussgenommen) biss zu Ihrer Königlichen May:tt glücklichen anheimkunfft unndt weiterer Ihrer K. May:tt erklehrung einraumen solle, unndt haben zu Ihrer K. May:tt ankunfft S. F. Gn. umb jetzermelte erklerung, welcher gestalt sie nemlich nit allein dess hausses, sondern auch der renten sollen können unndt mögen gebrauchen, angehalten. Darauff erklerten sich Ihre K. May:tt in Octobris, wie Ihre K. May:tt für diessem bevohlen, beide dass hauss unndt die gewisse so wol alss ungewisse renten Ihrer F. Gn. einzuraumen. Also blieben sie noch zur zeit bei der meinung, undt erachten Ihre K. May:tt rathsam zu sein, dass Ihre F. Gn. nach ihrem willen selbsten dhiener verordnen beide auffm schloss sowol alss auff dem landt, damit Ihre F. Gn. desto besser obedientz unndt gehorsam bei ihnen haben möchten. Hierauff ist in der königlichen Cammer ein überschlag der gewissen sowol alss ungewissen renten (darunder auch die ungewisse perzeln der andern verlehnten in beide hereth gehörigen sochen) begrieffen, unndt der königliche den 6 Decembris datirte brieff oder einweissung darauff gerichtet worden. Nach dem aber in nachforschung erfahren, dass sindt der zeit dess 1621 jhars, auf welches der überschlag gerichtet, den neuanziehenden reutern, wie auch in spesie sonsten etliche bauren zu erb unndt eigen verliehen, alss hatt man anstatt solcher abgehenden bauren die erb unndt eigene beider seeligen hertzogen in diessem lehen belegenen bauren (die in voriegem überschlag nit begrieffen) addirt unndt hierdurch das fehler ersetzt, wie dann solches alless theilss im Decembri unndt zu aussgang des 1622 jahrs geschehen unndt abgeredt worden, auch die nachrichtung bei der Cammer zu finden.

dato ohn ruhm zu melden) wir den gelindesten weg gangen, wir noch diessmal gegenwertiges mittel ahn die handt nemmen, unndt Euch, wie dann hiemit geschicht, ersuchen wollen, das Ihr unss den gefallen erweissen, unndt gesambter handt erwehnten Statthalter sein ungründlich beginnen unndt beschuldigen zu gemüth führen, unndt ihne erinnern wollet, dass er diessfalss satisfaction thun unndt mit solcher nichtigen ungründtlichen beschuldigung auffhören wolle.

Dann in beharrung desselbigen unndt wir das geringste vernemmen solten, dass er solche injürien continuiren würde, können unndt mögen wir nit lenger gedult haben, sondern werden ehrenthalben gedrungen sein, es S. May:tt selbsten zu erkennen zu geben, unndt darnebenn offentlich, insonderheit aber bey jetzo versamleten Stenden seine unfug kundt unndt lautbahr zu machen. Hiemitt jeden zu erkennen gebendt, ob [ich] solche ungründtliche beschuldigung unndt injurien umb ihne verdient, unndt wass von denjenigen zu judiciren, zu welchem endt unndt besseres nachrichtung willen wir einen kurtzen bericht der sachen stellen lassen, welches erheischender notturfft mit originalien unndt andern mehr umbständen s[ich]*) wirdt können amplificiren lassen.

Verhoffen also, Ihr werdet unndt wollet unss den guten gefallen erweissen unndt ihme, dem Stathalter, solches zu gemuth führen unndt ihne dahien bewegen, dass er von solchen unverschulten ungegrünten injurien ablasse unndt desswegen gebührende satisfaction leiste, welche euere bemühung hinwiederumb zu erkennen habt Ihr unss alle zeit bereit. Datum Steekborg den 20 Martii anno 1624.

Euer gutwilliger
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Utanskrift: Dem wolgebornen unnd edlen unseren lieben besonderen Achsell Ochsenstirn, Freiherren auff K[ymitho], Herren zu Fiholm unnd Tiden, Rittern, der Königlichen Wurden zue Schweden geheimen auch Reichs[rath] unndt Reichscantzlern unnd [Herrn Johan] Schitten auff Grensöö unndt . . . ., Rittern dess K. W[ü]rden zu Schweden geheimen auch dess Reichsrhat.

---

*) Ett stycke af texten är här bortrifven, hvarföre ett ord fattas.

72. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 11 Juli 1624.**

Från A. O. mottaget bref med underrättelse om den lyckliga utgången på den danska underhandlingen. Inbjuder A. O. att besöka sig på återresan till Stockholm.

Meinen f. gruss *etc*.... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Euer den 8 dieses datiertes schreiben*) hab ich in dieser stunden empfangen undt darauss so wohl als auss der beylag umbstendtlich vernommen, was für einen aussgang die Dänische tractaten genommen. Undt gleich wie es ein erwünschtes werck undt Gott zu dancken ist, das hoc rerum statu undt bey so grosser gefahr des publici, weitleuffigkeit hatt können vermitten werden, also wünsche ich auch von hertzen, das es bestendig sein undt bleiben möge, dann ich wohl mit undt neben ihme ermessen kann, das es ohne offense nicht abgangen, undt deswegen alta mente reportum bleiben dörffte.

Jedoch wirdt, nechst Gottes hilff, die zeit solches alles wohl geben undt schicken, undt habe auss den actis, welche S. M. der König die zeit über, das deroselben ich aufgewart, mir communiciret, genugsam gespüeret, das undt wie schwer es abgangen ist.

Habe gehefft (!) gehabt, es würde euere zurückreiss sich also zutragen, das dieses orth ihme nicht zu weit auss dem weg, undt ich dardurch gelegenheit haben möchte von diesem so wohl als sonsten zu discourieren, wie ich dann under andern deswegen meine zurückreiss umb so viel befordert, indem ich vergangenen dienstags, den 6 dieses, alhier wiederumb angelangt. Hoffe noch, es werde ihme nicht zuwiedern oder hinderlich sein, einen solchen geringen weg auss der strassen zu ziehen, in welcher hofnung ich beschliesse, mich der gethanen communication bedanckendt undt verbleibe

des Herren Reichscantzlers alzeit vertrauter guter fr. undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckberg den 11 Julii 1624.

---

*) **Detta bref saknas i Riksarkivet.**

73. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 15 November 1624.**

Från A. O. mottaget bref. Gläder sig åt Konungens ankomst till Vadstena och öfver afslutandet af det danska gränsmötet, om ock man ännu kunde hysa farhågor, särdeles med anledning af Danmarks och Polens förbindelser. Om underrättelserna från Camerarius. Sänder bref till denne. Begär meddelande om Konungens eventuella ankomst till trakten, på det Pfalzgrefven måtte kunna möta honom.

Meinen f. gruss zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Euer den 13 dieses datiertes sambt beygelegten schreiben*) habe ich empfangen.

Thue mich der communication bedancken, mich darneben zum höchsten erfreuendt, das S. M. einsmahls glücklich wieder zu Wattstein angelangt, auch die zusammenkunfft auf der grentzen also abgangen, sed, uno verbo, ich fürchte die stille wasser seyn die dieffesten. Nuhn, die zeit wirdt alles mit sich bringen, undt sein gewisslich die bestendiege communicationes mit Pohlen nicht ohne verdacht, Gott mache alle falsche anschläge zu nicht.

Ich hette zwar S. M. (deren Ihr unbeschwert meine gehorsame dienst vermelden wollet) den inhalt Cammerarii schreibens entdecken sollen. Weilen ich aber auss eurem schreiben vermercke, das S. M. solches undt ein mehrers schon bewust, so lasse ich es billich bleiben.

Berichte ihn aber dessen hiemitt kürtzlich, das Cammerarius in den gedancken gestanden, es würde der H. Reichscantzler nach Riga verreist sein undt dahero weder seine schreiben sobaldt zurecht kommen, noch auch er antwort erlangen. So berichtet er auch, dass er uhnnötig ermesse die bericht, so den Herren Staden von andern orthen he[r]kommen, zu communicieren, ne actum agat, in deme er von Rutgertio berichtet worden, das solche dahero communiciert werden. So bearbeite er sich auch die correspondentzen von bewusten orthen in bessere terminos zu bringen undt dahero ins künfftig gewissere nachrichtung zu schreiben.

Er schreibet in genere von grossen sachen des Manssfelds, de eventu aber dubitiert er, undt bleibt als noch auf dem forschlag des bewusten desseings, davon er durch Spens esclairciert zu werden verhoffe. Diss ist also der inhalt seines schreibens.

---

*) Se A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band II, Sid. 766.

Ich habe ihm in kurtzem undt in genere geantwortet, welches schreiben in einem packet hierbey, welches packet zwar gross, aber more solito von curialien gefüllet. Bitte, das es möge durch die ordinari fortkommen, undt wirdt er mich darneben höchlich obligieren, wann ich in zeiten S. M. zurückreiss, sonderlich da dieselbe dieser orthen fallen solte, möchte avisiert, wie ich dann hoffe, das glück zu haben undt S. M. auf solchen fall alhier wieder dienstlich aufzuwarten. In erwartung dessen bin undt bleibe

Euer alzeit vertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 15 Novembris 1624.

---

74. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 31 December 1624.**

Från A. O. mottaget bref, hvilket Pfalzgrefven af vissa skäl uppskjutit att besvara. Sänder från Camerarius anlända meddelanden om den belåtenhet, som brandenburgiska sändebudet v. Bellins välvilliga mottagande i Sverige väckt. Hindren för sammanslutning till protestanternas förmån måste undanröjas; särdeles vore Danmarks och Polens korrespondens misstänkt. Nyårsönskan.

Meinen fr. gruss *etc.*... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Als euer den 8 Decembris datiertes schreiben*) mir zukommen, habe ich die antwort darauf reserviert undt biss dato gespart, in hofnung, es würde durch zurückkunfft der [ord]inari ich die gelegenheit bekommen solches ins werck zu richten. Weilen sich aber solches verweilet, undt mir unterdessen, nemlich vor ungefehr 7 tagen, noch weitere schreiben von D. Camerario zukommen, so hab ich zwar in obgedachter hofnung noch so lang verzogen.

Weilen aber solche verweilet, es nicht lenger anstehen lassen können, sondern den inhalt obgemelter schreiben (obwohln ich nicht zweiffele Seine M. schon anderwerts den bericht empfangen) bey dieser gelegenheit, undt da ohne das mein diener anderer geschefft halber nacher Stockholm verreiset, zu communicieren, darauss S.

---

*) Se A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band II, Sid. 784.

M. zu sehen, das ihro königliche, dem von Belin gethane ouvertures sehr æstimiert undt angenem, jetzo aber dahin gearbeitet muss werden, wie die obstacula auss dem weg zu reumen, under welchen gewiss die dänische correspondentz mit Pohlen sehr verdächtig, undt zu deplorieren, das verständiege leut sich so weit abwegs führen undt zu ihrer eigenen undt zugleich des publici ruin wollen precipitieren. Aber Gott, der alles in händen hatt, kann undt wirdt es zu seinem ehren wenden.

Sonsten thue ich mich der gethanen communication zum höchsten bedancken. Were zu wünschen, das die augen allerseits recht aufgehen, undt mann sich des schaden Josephs mit ernst annemen wolte. Aber Gott will alles schicken, denselben ich bitte, er wolle Euch undt den eurigen ein glückseeliges neues jahr verleihen, als ich es ihm wünsche, undt bitte seine gutwilliege affection gegen mich undt die meiniegen zu continuieren, sich der meiniegen hinwiederumb [annehmen?], undt darneben versicherendt, das ich bin undt bleib

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den letzten Decembris 1624.

Brefvet har lidit af fuktskada.

---

75. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 25 Januari 1625.**

Förfrågar sig rörande gränsens spärrning mot Danmark. Begär A. O:s hjälp till postförsändelsernas obehindrade fortskaffande. Rykten rörande franska sändebudet och fördelarne af dess närvaro just nu. Johan Casimir liksom den anlände unge prinsen af Lautereck afvaktar Konungens ordre om lämpligaste orten att uppvakta honom. Om det väntade båtfolket.

Meinen fr. gruss zuvor. Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Demnach ich biss dato alzeit begierig gewesen den zustandt auf der grentzen zu vernemmen, undt dann dieser tagen die aufmahnungschreiben der reuter undt knecht, welche nuhnmehr im anzug, ankommen, so habe ich nicht unterlassen wollen zuforderst mich des grundts zu erkundigen undt meine alzeit bereite dienst zu presentieren.

Hiernechst, undt weilen ich die beysorg trage, es möchten nuhnmehr die grenzen geschlossen werden, undt dann mein vetter*) sindhero seiner ankunfft nichts hienauss geschrieben, ich auch da müglich noch gern dieses packet mit der ordinari hienauss haben möchte, so habe ich solches Euch hiemitt zusenden wollen, bittend, das es, wo müglich, möchte durchkommen.

Sonsten gehen alhier allerhandt reden, undt hatt man gesagt, es seye der frantzösische gesandt**) per posta wieder zurück gezogen. Gott gebe, das seine ankunfft etwas fruchtbarlichs aussrichte. Alzeit, undt da wieder besser hoffen, es zum ernst kommen solte, ist es gewiss ein gross glück, das in conspectu dieses gesanten, undt also hierdurch gleichsam aller welt kundt wirdt die causa belli, welche man sonsten viel mehrers würde herausser streichen(!). Nuhn, Gott schicke alles, was seelig ist, undt bewahre S. M. undt die ihrigen für der feinde bössen anschlege, die er ihnen auf ihren kopf vergelten, hingegen S. M. bestendiegen sieg undt victori verleihen wolle.

Ich für meine persohn binn jetzo wie allezeit S. M. befehls erwartendt, wie dann auch mein vetter sich ahn deren orten, da S. M. befehlen werden, gehorsamst einstellen wirdt. Bitte, Ihr wollet mir von einem undt anderm advertissement geben undt Euch versichern, das ich bin

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 29 Januarii 1625.

Derjenige, so die bötte angeben soll, ist noch nicht bey der handt. So baldt er ankombt, soll, ob Gott will, keine zeit damit versaumt werden.

*) Enligt Johan Casimirs bref den 7 Januari 1625 till K. Maj:t besöktes Sverige vid denna tid af Pfalzgrefvens af Lautereck, Georg Gustafs äldste son Johan Fredrik. — **) Louis des Hayes, baron de Courmenin.

76. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 10 Mars 1625*).**

Från A. O. ankommet bref. Saknar vigtigare underrättelser från Tyskland; väntar med spänning utgången af de nya värfningarne. Åberopar sina bref till Konungen. Polska ständernas obenägenhet för kriget torde tvinga deras Konung till underhandling, hvartill Littauerna vore mera benägna än de polska rådsherrarne.

Meinen f. gruss *etc*.... Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Euer den 5 dieses datiertes schreiben**) hab ich vorgestern, als ich eben draussen in bestellung des zu dem bothen gehörigen holtzes gewesen, empfangen.

Thue mich den communication zum höchsten bedancken, undt demnach ich gleicher gestalt nuhn in langer zeit keine brief, al[lein] ein oder zween von Berlin auss (welche darzu undatiert), empfangen, so weiss ich dissmahlen ihme nichts hergegen zu communicieren, sondern erwarte mit verlangen den effect der [neuen?] werbungen, welche ich gäntzlich halte [dahin] angesehen zu sein, das mann den gleichsam verlornen credit wiederumb acquerieren.

Im übriegen ist von grosser herren actionen nicht zu discourieren. Ihr werdet unterdessen auss dem weniegen, so S. M. ich communiciert, mit mehrerm vernommen, das status Polonici gantz nicht resolviert, ihrem König, der zum krieg gantz geneigt ist, mit contribution beyzuspringen, deswegen der König volens nolens zu tractaten werde verstehen, undt scheinet auss den briefen der senatorum, so er mir communiciert, das die Littauischen etwas geneigter zum tractat als die Polnischen senatoren. Halte wohl, S. M. werden schon anderer orthen avisen haben, was auf dem Reichstag daselbst möchte deswegen beschlossen sein.

Nuhn, der liebe Gott wirdt alles zu seinem ehren wenden undt der feinde anschlege dempfen, hergegen die seiniegen erhalten, wie ich dann in desselben schutz allerseits befehlend bin undt bleibe

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt unndt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 10 Martii 1625.

Brefvet är starkt utplånadt till följd af fuktskada.

***) Till Konungen finnes ett bref af samma datum i Riksarkivet, hvilket bref dock är så starkt utplånadt genom fukt, att det endast med svårighet torde kunna läsas. — **) Se A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band III. Sid. 87.**

77. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 12 Mars 1625*).**

Meddelar hvad v. Bellin och Camerarius skrifvit från Haag om underhandlingarne därstädes. De danska anbuden förorsakade förvirring. Camerarii penningeträngmål i följd af en protesterad vexel.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter freundt undt gevatter. Obwohln mir genugsam bewust, das S. M. durch diejenigen schreiben, die Belin so wohl als Cammerarius abgehen lassen, alle umbstendt genugsam vernommen, so hab ich doch S. M. das weniege, so sie mir geschrieben, communicieren sollen.

Undt weilen sonderlich des von Belins schreiben dahin dirigiert, das auf die abordtnung auf den im Hagen bestimbten tag fast alles beruhen oder in brunnen fallen werde, so habe ich es umb so viel [mehr] wohlmeinendt erinnern wolle[n]. Werde einen al[s den] andern weg in der præconcepta opinione gestärckt, das die werbungen undt ohnzweiffeliche grosse offres des Dani einen grossen labyrinth hierinnen geben werden. Gott beschere sana et salutaria consilia undt segne diejeniegen, die es treulich meinen.

Sonsten habe ich auss D. Cammerarii vertreulichen schreiben vermerckt, das der übermachte wechsel falliert, undt er also bey jetziegem seinem zustandt zimlich gesteckt, welches ich hiemit in zu[verlässigem] vertrauen avisieren wollen, mit bitt, es im besten zu vermercken, sich auch nicht mercken zu lassen, das es von mir herkomme, dann es mier vertrauet. Ich hette es wohl gern biss zu unserer zusammenkunfft sparen undt mündtlich avisieren wollen, jedoch in zuverlessieger hofnung es hiermitt vertreulich avisieren wollen, verbleibendt

Euer alzeit vertraut obliegierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 12 Martii 1625.

---

*) Jämför ett bref af samma dag till Konungen, hvilket bref dock är starkt utplånadt genom fukt.

78. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 21 Mars 1626*).**

Pfalzgrefvens åtgärder till anskaffande enligt uppdrag af en del båtar. Begär blott att förses med materialier, och att en person med de nödiga modellerna måtte sändas. Önskar meddelanden om Konungens hemkomst m. m.

Meinen f. gruss *etc.*... Bey dieser in eil fürfallenden gelegenheit hab ich nicht unterlassen wollen ihne zu berichten, das genommener abredt zufolg ich nicht unterlassen, stracks zu meiner ankunfft ahnhero mich zu befragen undt zu erkundiegen, nicht allein was undt wie viel zu verfertigung etlicher bothen von nöthen sein möchte, sondern auch wie solches jetzieger zeit zur handt zu bringen.

Hett auch gehofft, es solte der H. Statthalter ahnhero haben kommen können, damit mann der sachen desto gewisser hette sein mögen. Weiln aber ermelter Statthalter zu Norcöping kranck undt also anhero zu kommen verhindert worden, so hab es in Gottes nahmen auf mich genommen, undt, so viel in eil geschehen können, darumb bestelt, wie auss beygefügtem bericht**) zu sehen.

Undt verhoffe ich mit Gottes hilf ahnstatt der 4, so ich vertröstet, 6 innerhalb 6 wochen zeit, ob Gott will, zu lieffern. Allein wirdt von nöthen sein, das nicht allein dem Statthalter befehl zukomme die notturfft hierzu folgen zu lassen, sondern auch das mann des champelons oder musters halben je ehe je lieber, eine eigene persohn ahnhero verschicke.

Soll alsdann mit Gottes hilf ahn meinem fleiss nichts gespart werden, dann ehe undt zuvor derjenige, so das muster angeben solle, bey der handt ist, darf ich weiters nichts anfangen lassen, als das holtz (welches, geliebts Gott, diese wochen meistentheils bey der handt sein soll) herbey zu bringen undt saagen zu lassen. Bitte also, das mann eine gewisse persohn mit dem rechten muster mit ehistem (undt weiln im übriegen alle handtwercksleut bey der handt) möchte schicken, dessen ich dann mit verlangen erwarte. Undt verbleibe

Euer alzeit f.-williger undt vertrauter guter freundt
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 21 Martii 1626.

*) Sannolikt är här en lucka i brefsamlingen, då alla skrifvelser under ett helt år från Mars 1625 till Mars 1626 saknas. Däremot finnas brefven till K. Maj:t i behåll i Riksarkivet. — **) Denna berättelse saknas.

Mich verlangt zuforderst von S. M. glücklichen überkunfft, wie auch sonsten nachricht zu erlangen, wie es allenthalben zustehet. Bitte, was ihme dissfals wissendt, mich unbeschwert zu verstendiegen.

---

79. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 17 Maj 1626.**

Notificerar en dotters födelse. Begär att få veta, huru snart Konungen kunde företaga sin tillärnade expedition för att i tid kunna inställa sig hos honom. Räknar på A. O:s medverkan till ernående af sina önskningar.

Meinen f. gruss *etc.*... Ich kan nicht unterlassen bey dieser gelegenheit ihme die glückliche entbindung meiner h[ertz]lieben gemahlin zu berichten, undt das uns der liebe Gott heutigen tags abermahls mit einer jungen tochter*) gnedig begabet, wie auch mutter undt kindt gestalten sachen nach, Gott lob, wohl, auch den Allmechtiegen bittend, das er der Frau Mutter zu voriegen kräfften helfen, das kindt aber zu seinem ehren aufwachsen lassen wolle.

Undt demnach mich verlanget zu vernemmen, ob undt wie baldt S. M. vielleicht ihre fürhabende expedition ins werck zu richten, als bitte ich nachmahls, er wolle mir den guten gefallen erzeigen undt mich dessen, auch darneben unbeschwert vertreulich avisieren, wie baldt ungefehr bey S. M. ich mich dissfals einstellen solte, damit ich umb so viel meine sachen darnach richten könte, inmassen ich darneben sambt meiner h[ertz]lieben gemahlin das gute vertrauen, er werde genommener abredt nach bewuste sach in richtigkeit zu bringen unbes[ch]wert sein, versicherendt, das ich bin

Euer alzeit vertraut obligierter guter freund undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckborg den 17 Maji 1626.

---

*) Eleonora Catharina, sedermera gift med Landtgrefve Fredrik af Hessen-Eschwege.

---

80. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 6 Juni 1626.**

Från A. O. mottaget lyckönskningsbref med anledning af dotterns födelse och tacksägelse, för att han velat låta representera sig vid dopet. Vill oördröjligen begifva sig åstad för att träffa Konungen före hans afresa. Begär emellertid bud i händelse af stor brådska.

Meinen f. gruss zuvor *etc.*... Euer ahn mich abgangenes gratulationschreiben habe ich von euerem hofmeister empfangen. Undt gleich wie ich versichert solche auss gutem hertzen wohlgemeint, also thue ich mich aus dessen undt darneben mit meiner h[ertz]lieben gemahlin zum höchsten bedancken, das Ihr der euriegen stelle habet wollen bey der christlichen tauf vertretten lassen. Hette wünschen mögen, das ihre gelegenheit es hette leyden können, in der persohn zu erscheinen, welches meiner h[ertz]lieben gemahlin undt mir von hertzen lieb gewesen. Wir seindt aber einen als den andern weg der spüerenden guten neigung zum höchsten obligiert, undt solches mit allem guten willen zu erwiedern bereit.

Nechst diesem, undt weilen ich vermercke, das S. M. abreiss sich nicht lang mehr verweilen wirdt, so will ich mit erstem auf den weg machen undt verhoffentlich den sambstag oder aufs lengst den montag bey S. M. mich dienstlich einstellen, mit bitt, dafern vielleicht dieser verzug zu lang fallen solte, nuhr meinem diener ein klein zettelein, so er mir bey tag undt nacht zuzuschicken undt mich dessen zu avisieren, will ich gewiss mit Gottes hilf keine stundt verseumen. Das übriege zu unserer zusammenkunfft sparendt bin undt bleibe

Euer alzeit vertraut obligierter guter freund
undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckborg den 6 Junii 1626.

---

81. (*Egenhändigt.*) [Juni 1626?]*).

Om ett med kronan öfverenskommet godsköp, hvars närmare vilkor dock vore beroende af Pfalzgrefvens penningetransaktioner med Kopparkompaniet.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter guter freundt undt gevatter. Ich kan nicht unterlassen ihme die perplexitet, darinnen ich ahnjetzo stecke vertreulich zu entdecken. Indem er sich genusam erinnert, was nicht allein zu Upsal undt Nicöping, sondern auch letzlichen zu Strengnäss wegen des damahls fürgewesenen (nuhnmehr aber geschlossen kaufs, für dessen befürderung ich ihme dan auch billich danckbahr) kaufs für discours gefallen, ich ihme auch under andern vertreulich undt directe entdeckt, worauf solcher meines theils eigentlich fundiret, undt das ich zwar mehr nicht als ungefehr zehn tausendt thaler bey die handt zu bringen wisse, darunder dann die gelder, so bey der Compagni auf interesse angelegt, neben den profitgelder, so fallen möchten, begrieffen.

Würde aber die Compagnia zu bewegen sein, mir über dieses übrige mir noch ferners gegen Johannis die zu gewin undt verlust eingesetzte summam folgen zu lassen, so würde auch meine summa wachsen, undt ich es auf fünfzehen tausendt dirigieren undt solche gegen Johannes lieffern können, darauf alsbaldt mit den Herren Directoren nicht allein mündlich abgeredet, sondern auch, undt weilen von denselben ich alsbaldt vertröstet worden, das die auf interesse angelegte neben den profitgeldern zu bestimbter zeit solten entrichtet werden, ich mein facit darauf gemacht undt dem H. Cantzler, wie er sich zu erinnern weiss, solches entdeckt, undt darauf meinem diener befohlen, alles bey der Cammer zu s[ch]liessen, wie er Euch mündtlich wirdt wissen undt

*) Brefvet saknar datum. Då emellertid det första köp, som Johan Casimir ingick med kronan enl. den i Kammararkivet förvarade köpegodsakten för Pfalzgrefven afslöts den 15 Juni 1626, och då efter år 1626 Konungen, A. O. och Pfalzgrefven aldrig hade tillfälle att på en gång i Sverige sammanträffa, är det tydligt, att detta årtal måste vara det rätta. Den 19 Maj detta år var A. O. i Strängnäs. Då det heter här ofvan i texten, att köpet redan var afslutadt, skulle man förmoda, att brefvets datum vore efter den 15 Juni. Möjligt är dock, att, efter köpesumman ännu var obestämd, blott aftal om köpet blifvet träffadt och sålunda detta datum är något tidigare. Godsen utgjordes af 20¾ hela hemman i Östra Husby socken i Östergötland och köpesumman var 15207 d:r s. m.

darneben zu entdecken, was besserer jetzo die Compagni einwendt, mitt bitten etwas gutachtens, wie sich darinnen zu verhalten, damit S. M. solches nicht übel aufnemme, dann ich mühe genug gehabt auf die noch zu gewin undt verlust stehende summa soviel credit zu machen, damit glauben gehalten undt Ihre M., wie dann, Gott lob, geschehen, noch für dem gesetzten termin (darzu ahn silbermüntz) des uberrests contentiert werden. Erwarte also euers gutachtens, undt bin

Euer alzeit v. o. g. f. u. g.
J. C. Pf.

---

82. (*Egenhändigt.*) **Göteborg den 6 September 1626*).**

Underrättar om sin ankomst till Göteborg och om de vidtagna försvarsåtgärderna. Dock har intet försports rörande den spanska flottan. Hoppas, att Konungens framgångar skola hejda de katolska planerna.

Meinen f. gruss *etc.*... Diese gute gelegenheit habe ich nicht wollen versaumen diss kleine zettelein zu schreiben undt zu berichten, dass ich vor etlich tagen alhier angelangt, undt weilen das volck undt gewehr noch nicht alles alhier angelangt, unter dessen dasjeniege, so bey der handt, in etwas ahn versicherung des s[ch]losses arbeiten lassen, damit wir hernach desto besser ahn der statt arbeiten mögen.

Unter dessen haben wir gantz keine nachrichtung der Spanische[n] flotta, dann der eine sagen will, dass sie aussgefahren seye, der andere aber vermeinet das wiederspiel, undt das sie nicht werde ausskommen können. In summa, ich verhoffe die ahnsehenliche succes S. M., zu deme das die Liga fast ahn allen orthen ahnjetzo zimlich angriffen wirdt, soll in effectu der flotten ihren desseing verhindern.

Unter dessen verlanget uns sambtlichen alhier gewissheit von S. M. ferneren glücklichen succes zu vernemmen. Der Allmechtiege wolle dero rühmlichen fürhaben segnen, der feinde muth dempfen undt S. M. nach erlangter glücklicher undt vollieger victori mit gesundheit undt freuden wieder ins reich verhelffen,

---

*) Jämför bref till Kungl. Maj:t af samma datum (i Riksarkivet).

wie ich dan auss grundt meines hertzen wünsche undt darneben bitte, dafern etwas sonderlichs fürfeit, mich dessen unbes[ch]wert undt des verlaufs zu berichten. Ich will nicht unterlassen von hinnen desgleichen zu thun. Bin undt verbleib unterdessen

Euer alzeit vertrauter guter undt
obligierter freund undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Götheburg den 6 Septembris 1626.

---

83. (*Egenhändigt.*) **Göteborg den 1 Oktober 1626.**

Tillståndet hemma vore tillfredsställande, men bestörtning råder bland grannarne öfver Danskarnes nederlag mot Tilly. Dettas följder. Hänvisar till direkta meddelanden från Camerarius om Englands och Frankrikes hållning. För pådrifvandet af värfningarne begifver Pfalzgrefven sig från Göteborg, kvarlämnande Jesper Andersson såsom befälhafvare. Begär ordres rörande Skottarne. Från A. O. mottagen underrättelse om hans återvunna helsa, hvartill Pfalzgrefven lyckönskar.

Meinen fr. gruss *etc.*... Obwohln ich dissmahls nichts besonderlichs zu schreiben (dann Ihr jetzo ahn den orthen, da Ihr mehre particularia als wir alhier) erlangt, so habe ich doch nicht unterlassen wollen, bey dieser occasion diss kleine zettelein zu schreiben undt zu berichten, das alles alhier, Gott lob, in gutem zustandt.

Allein seindt die nachbarn (so wohl als, wie ich vernemme, auch draussen landt jederman) sehr perplex über der grossen niederlag, so Dennemarck gelitten, wie es dan in sich schon böse effectus causirt. Dann nicht allein Braunschweig schon gantz gutt Tillisch, sondern auch, wie die sag gehet, der Meckelburgische adel in desgleichen tractaten stehe, denen gewiss mehr folgen werden.

Also hengt sich die welt nach dem glück, undt, weiln Camerarius mich bericht, das er den H. Reichscanzler so wohl von dem Englischen deploraten als Frantzösischen seltzamen statt undt sonst von allen discursen, so von S. M. actionen gehen, aussfürlich berichtet, so achte ich unnötig, weiters so wohl von der ja-

lousien des einen als sorg der commertien halben, so der andere tregt, zu discourieren, sondern hoffe zu dem lieben Gott, das wir baldt gute undt erwünschte zeitungen haben sollen, das Ihre M. dero intent (ja mehr als sie anfangs intentioniert gewesen) glüeklich erlangt, zu hohn dero feinden undt straff einer solcher grossen elusion undt falschheit, welches Gott geben undt also des gegentheils falsche consilia dempfen wolle.

Sonst, undt wie obgemelt, stehet es alles alhier in guten terminis, deswegen, undt weiln mann verhoffentlich keine gefahr zu vermuthen, ich resolviert in Gottes nahmen undt zu mehrer treibung der neuangefangenen werbungen mich wieder von hinnen zu begeben, auch, auf empfangen gutachten der Herren Reichsräth, den Obrist Jesper Andersohn alhier so lang bey dem volck zu lassen, welches er einen jeden nach verrichter seiner arbeit zu erlauben, wie S. M. ich deswegen weitleuffiger avisiere.

Undt obwohln ich in meinem schreiben S. M. wegen der Schotten avisiert, undt das ich zweiffele, ob sie diesen herbst werden überkommen, so hab ich doch vergessen in meinem schreiben Ihre M. resolution undt willen zu vernemmen, auf den fall wieder verhoffen sie vielleicht entweder durch contrari windt ahnhero getrieben, oder auch, weilen es spätt ins jahr kombt, ihren curs hieher dirigieren undt uns auf den hals kommen möchten, wie sich zu verhalten. Bitte also, der H. Reichscantzler wolle sich dessen unbeschwerdt erkundiegen undt mich avisieren, wie er mich dann hierdurch obligiert, undt ich bin

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Götheburg den 1 Octobris 1626.

Als ich dieses geschrieben, bekomme ich euer den 31 Augusti zu Pillau datiertes schreiben. Undt gleich wie ich darauss gantz ungern seine abermahls aussgestandene grosse schwachheit vernommen, also erfreue ich mich zum höchsten, das es sich mit ihme so weit gebessert undt er glücklich überkommen. Hoffe, es werde nicht wenig dienen Ihrer M. löbliche desseignen zu befördern, wie dann umb deroselben glücklichen succes ich die göttliche allmacht alzeit bitten thue, mich verlangent jederzeit particularia zu vernemmen durch deren communication dann der Herr

Reichscantzler mich zum höchsten obligieren wirdt, als der ich ohne dessen bin undt bleib

Euer alzeit obligierter guter freundt undt gevatter
J. C. Pf.

---

84. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 30 Maj 1627.**

Hindrad att skrifva före sin afresa från Stockholm, vill Pfalzgrefven nu begagna tillfället till meddelanden. Konungens öfverkomst måste för A. O. varit en glädje. Pfalzgrefven begär flitiga underrättelser om händelserna i Preussen.

Meinen fr. gruss *etc.*... Demnach ich bey jüngstem meinem abreisen von Stockholm daran verhindert worden, auch den winter über sich die gelegenheit nicht hierzu hatt presentieren können, so hab ich dissmal nicht unterlassen können diss kleine zettelein zu schreiben und mich seines zustandts zu erkundiegen, welchen seinem selbsten wunsch nach zu vernemmen ich ein sonderlich verlangen trage. Kan wohl gedencken, das den winter über er wenieger nicht verlangen gehabt muss haben des allhiehiegen zustandts versichert zu sein.

Zweiffele nicht, Sie werden über S. M. glücklicher überkunfft höchlich erfreuet sein. Der Allmechtige wolle Ihre M. ferner vätterlich bewahren undt für dero feinden beschützen undt bestendiegen sieg undt victori über dieselbe verleihen. Undt weilen mich verlanget eigentliche undt gewisse nachricht des jetziegen zustandts zu vernemmen, als bitte ich, er wolle unbeschwert undt zu begebender gelegenheit mich je zu zeiten vertreulich zu avisieren nicht unterlassen, wie ich dann ahn meinem orth mich gleicher gestalt befleissen will. Hierdurch obligiert er mich zum höchsten, als der ich ohne dessen bin undt bleib

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Calmar den 30 Maji 1627.

---

85. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 4 Juli 1627*).**

Ställningen hemma vore oförändrad. Skottarnes affärdande till Preussen; det svenska krigsfolkets samlande. Franz Ruthwens tillfälliga permission.

Meinen fr. gruss *etc.*... Obwohln ich dissmahl nichts sonders zu schreiben, so habe ich doch die gelegenheit nicht wollen fürbeygehen lassen, ihme diss zettelein zu schreiben undt den zustandt der orten zu erkundigen, wie dann alles allhier, Gott lob, in vorigem zustandt.

Undt sein wir nuhn in arbeit, die Schotten, nach dem sie ankommen, nach einander abzufertiegen. Were zu wünschen, das sie alle auf ein mahl kommen oder auch mann gewiss wüste, wie starck sie kommen würden, damit Ihrer M. befehl in allem ein genugen geschehen könte, wie ich dann, in erwartung fernerer S. M. ordre undt antwort auf voriege schreiben, sie nuhr werde squadronweiss zu S. M. abfertiegen.

Was die recreuten der Schwedischen soldaten ahnlangt, hatt der H. Reichscantzler ohne zweiffel auss voriegen schon meine antwort vernommen. Undt weiln ich unterdessen befehl von S. M. bekommen, diess Smålendisch volck ehe nicht abzufertiegen, biss die andern auss Lieflandt ankommen, als hatt der Capiten Frantz Ridwein mich gebetten ihme wieder zum läger zu erlauben, undt wolte er seinen leutenandt so lang hier lassen, welches ich ihme gern bewilligt, undt im ubriegen mich S. M. befehl allerdings nachrichten werde, dessen ich dann mit verlangen erwarte. Unterdessen bin undt bleib

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Calmar den 4 Julii 1627.

---

*) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet). Detta bref är dock starkt skadadt af fukt, så att stycken af papperet fallit bort.

86. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 11 September 1627*).**

Från A. O. mottaget bref. Bestörtningen vid underrättelsen om Konungens blessyr; glädjen öfver hans tillfrisknande. Åberopar bref till Konungen Åberopar Rådets förslag om folkets »licentierande», då det ej kunde användas i Wismar, i hvilket förslag Pfalzgrefven instämmer. Begär underrättelser från Preussen. Vistas på Skenäs för att lättare få underrättelser från Stockholm. Årnar hålla mönstring i Jönköping och Vestergötland.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Euer den 14 Augusti datiertes schreiben**) habe ich gestern empfangen. Undt gleich wie die überheuffte vielfeltige gescheffl Euch in effectu genugsam excusieren, also bin ich Euch auch wegen deren gethanen so umbstendlichen communication höchlich obligiert.

Könnet leichtlich ermessen, was consternation diese abermahliege blessure S. M. bey uns allen erwerckt, sonderlich da dieselben avisen schon eine gute zeit gehabt, undt mann keine rechte particularia haben können. Sehe auss euerm schreiben, zuforderst aber auss der underschrifft S. M. briefs, das es damals noch nicht allerdings zum besten gewesen.

Tröste mich doch im hertzen, das ich sindthero von andern avisiert worden, das, Gott lob, S. M. wieder zu pferdt sollen gewesen sein, auch mit erstem sich anhero ins reich zu begeben, inwillens sein. Gott dem allmechtiegen seye höchster danck, der so vieler frommen hertzen gebett erhöret undt S. M. auch auss dieser gefahr errettet. Der wolle je lenger je mehr S. M. schutz sein, sie für allem fernern unglück bewahren, undt nach erwünschter victori undt glücklichem aussgang der fürhabenden tractaten (davon mann uns alhier gute hofnung gibt) mitt freuden undt gesundtheit zu den ihriegen verhelfen, die denen mit hertzlichem verlangen erwarten.

Zweiffele sonsten nicht, Ihr werdet auss denjeniegen schreiben, so underschiedlich ahn S. M. abgangen, den alhiehiegen zustandt umbstendtlich, sonderlich aber vernommen haben, das das Norlendische volck schon für 14 tagen ankommen, mann aber noch biss dato nicht ein eintzig oder die geringste avisen von den orten gehabt.

Dahero, undt weilen mir den 3 das doublet dieses S. M. schreibens zukommen, ich alsbaldt undt in puncto die Herren

---

*) Jämför bref af samma datum till Kungl. Maj:t (i Riksarkivet). — **) Se Axel Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band III, Sid. 605.

Reichsräth dessen avisiert, von welchen ich gestern die antwort undt ihre meinung dahin vernommen, (welche ich auch nicht zu verbessern weiss), das, dafern bey der jetziegen grent[z]post, welche morgen, geliebts Gott, erwartet wirdt, keine particularia, darauf mann sich gewiss zu verlassen, einkommen, das alsdann das volck zu ersparen weitern uncostens zu licentieren.

Weilen sonsten ex circumstantiis mann genugsam abnemmen kann, das der Hertzog*) des orths nicht meister, undt also nicht zu hoffen, das die guarnison gutwillig eingenommen werde, verwundert mich zum allerhöchsten, das so gantz keine avisen von dannen kommen, wie auch den statum der orthen (welcher sehr schlecht) nicht eigentlich vernemmen können. Siehet gewisslich sehr übel auss. Gott wolle den seinigen beystehen undt uns für frembden nachbarn ahn der seereiss (!) bewahren.

Das ist alles, was ich bey dieser occasion des Capiten Davidt Dags, welcher erstlich wegen zusammenbringung des volcks, darnach aber etlich wochen durch den windt aufgehalten worden, habe berichten wollen mitt bitt, es wolle der Reichscantzler mich den fernern verlauf der orthen vertreulich zu avisieren, zuforderst aber bey S. M. mich undt die meiniegen alzeit in bester recommendation zu halten unbes[ch]wert sein, dardurch er mich obligiert, der ich ohne dessen bin undt bleibe

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Chenis den 11 Septembris 1627.

Ich bin nuhn fast 3 wochen alhier, damit ich in einem undt anderm desto ehe avis von Stockholm haben möge. Undt so baldt das Norlendische volck nuhr abgefertigt oder licentiert, bin ich resolviert (dafern S. M. glückliche heimkunfft mich nicht daran hindert) mit dem ersten das volck in Jenecoping undt Westergöthlandt (weilen viel alte undt förlamte darunder sein sollen) zu übersehen.

*) Hertig Adolf Fredrik af Mecklenburg hade, som framgår bl. a. af Kungl. Maj:ts bref till Johan Casimir, dateradt den 12 Juli 1627 (se riksregistraturet) begärt ett antal trupper af Gustaf Adolf för att inlägga dem i garnison i Wismar. Som staden emellertid vägrade att mottaga Hertigens krigsfolk, måste saken förfalla.

87. (*Egenhändigt.*) **Wimmerby den 9 Februari 1628.**

Från A. O. mottaget bref. Beklagar protestanternas politiska förblindelse under så bedröfliga tidsförhållanden. Gläder sig emellertid åt de å riksdagen fattade besluten; står i begrepp att för utskrifningarnes påskyndande resa till Eksjö. Har jämte Ståthållaren i Kalmar Åke Axelsson mönstrat folket i Wimmerby. Tacksägelse för underrättelser. Åberopar Ståthållarens meddelanden. Väntar med längtan att få höra utgången på polska underhandlingen. Bristen på nyheter från Tyskland.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Auss seinem im Novembris datierten schreiben*), welches mir zu anfang des Decembris zukommen, habe ich den damahliegen zustandt der orther umbstendtlich vernommen. Wünsche zu dem lieben Gott, das er ihme sambt allen bey sich habenden undt der gantzen armée ferner vätterlich erhalten, der feinde böse consilia dempfen undt ihre ans[ch]läge zu nicht machen wolle.

Ist ja mehr als erbärmlich, das auch noch bey jetziegem zustandt, undt da mann augenscheinlich der feindt practiquen greiffen kann (welche sich bey den gehabten victorien nicht mehr können oder wollen verbergen lassen), [mann] gantz nicht siehet undt sich also willig ja ihnen zum instrument gleichsam offeriert, sich selbst undt seine libertet in perpetuum zu verlieren. Gott wolle unsern nachbarn gute salutaria consilia verleyen undt ihnen mutt, sin undt conduite geben einer so augenscheinlichen gefahr sich prudenter zu opponieren, dann gewisslich biss dato noch slechte præparationes darzu.

Alhier sein, Gott gedanckt, bey diesem reichstag, wie ich vermercke, gute consilia gefast undt Gott zu dancken, der die gemüter also in gemein regieret, die gefahr zu erkennen undt sich derselben fortiter zu opponieren undt sich der mittel, so Gott beschert, also freymütig zu gebrauchen. Wie dann jetzo die ausschreibung wieder im vollen gang, undt ich deswegen jetzo zu Exsioe [ɔ: Eksjö] gewesen auf befehl Ihrer M. mitt den obristen abredh zu nemmen, damit das alte so wohl als neue volck auf alle fäll in parato seyn, undt mann deswegen eine richtigkeit haben möge.

Undt weilen ich alhier en passant den H. Statthalter angetroffen, welcher eben in voller arbeit der schreibung gewesen, so

*) Se Axel Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band III, Sid. 691. (Brefvet är dateradt Elbing den 15 November 1628).

habe ich lieber ein par tag verziehen wollen, damit ich diss landtsorth alsbaldt mustern undt in ordre bringen können. Hoffe, wofern (wie ich dan nicht zweiffele) ahn allen orten der fleiss gebraucht, undt solch gut volck, als ich alhier sehe, geschrieben wirdt, es sollen Ihre M. (sonderlich weilen so viel alte jetzunder zu hauss) ein sehr stattlich volck zusammen bringen. Der Allmechtige wolle mitt seinem seegen beyspringen, undt der feinde grossen hochmut dempfen.

Undt gleich wie ich mich wegen der gethanen so umbstendlichen communication zum höchsten bedancke, also bitte ich, er wolle zu begebender gelegenheit mich ferner zu avisieren unbeschwert sein, auch im besten vermercken, das ich ihme nicht ehe wieder geantwortet, weilen ich gezweiffelt, wie die brief jetzo durchkommen. Weilen aber der H. Statthalter zu Calmar mir diese gelegenheit angedeutet, so hab ich sie nicht verseumen können noch wollen.

Achte darbey uhnnötig ihne weiter von dem hiehigen zustandt zu avisieren, weilen mich der Statthalter berichtet, das solches durch ihne (so wohl die publica als privata belangendt) umbständlich geschehen. Undt haben wir gewisslich ursach dem Allmechtiegen für seine gnadt zu dancken. Der wolle ferner alle gute resolutiones stercken undt uns alzeit gute zeitung von Euch undt dem sambtlichen zustandt der orten vernemmen lassen mit verlangen den aussgang der tractaten erwartendt, ob es Pohlen ernst seye, oder pro more ein fucus darhinder stecke.

Wir sein jezunder gleichsamb civiliter mortui, weilen wir so gar wenig particularia auss Teutschlandt undt andern orthen haben können. Kann leicht ermessen, das Euch der orthen nicht weniger verlanget particularia von hinnen zu vernemmen, aber es muss der zeit erwartett sein, welche Gott mit glücken schicken wolle. Hiemit beschliessendt undt sambtliche göttlicher allmacht befehlendt, bitte ich ihn, er wolle sich versichern, das ich jederzeit bin undt bleibe

Euer alzeit gutwilliger vertraut undt obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Wimmerby den 9 Feb. 1628.

---

88. (*Egenhändigt.*) **Februari 1628*).**

Från A. O. mottaget bref; åberopar det här näst föregående. Meddelar inga utländska nyheter, då dessa vore för A. O. lättare att erhålla än för de hemmavarande. Önskar kraftiga krigsförberedelser hos grannarne. Mönstringarne skola påskyndas. Helsningar. Om Stiernskölds död.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter guter freundt undt gevatter. Demselben kann ich, nechst wünschen viel liebs undt guts, nicht verhalten, das mir sein den 7 Decembris datiertes schreiben*) vor dreyen tagen zukommen.

Bin ihme der gethanen so umbständlichen communication zum höchsten obligiert. Soll auch nicht unterlassen, bey gelegenheit ihne hinwiederumb den hiehiegen zustandt zu avisieren, in dem ich dissmahl weiters nicht zu berichten weiss, als ich lezlichen vom Vimmerby geschrieben, er auch die englische undt niederländische avisen, ja auch die Dänischen (ubi nunc altum silentium) viel besser haben kann als wir. Gott gebe, unsere nachbarn wollen nicht zulang zusehen, dann, wie ich vermercke, so ist die preparatio noch slecht.

Alhier aber wirdt alles mügliches befürdert. So baldt die ausschreibung (welche ahn allen orten undt die letzten gegen den 7 Martii, ob Gott will, geendigt) fürüber, soll mit der musterung vermög S. M. befelch nichts geseumbt, sondern die erst fertig ahm ersten gemustert, undt mit denselben zu endt diss monats der anfang gemacht werden.

Das ist alles, was ich dissmahl zu berichten, sambtliche hiemitt göttlicher Allmacht befehlendt. Undt läst meine h[ertz]liebe gemahlin ihm ihren gruss undt viel liebs undt guts vermelden, undt ich versichere, das ich bin undt bleib

Euer alzeit gutwilliger vertraut obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Der gute Obriste Sternschildt ist zwar zu bedauren, doch glücklich, das er pro patria als dapfer undt rühmlich gestorben.

*) Datum saknas, men brefvet utgör tydligen svar å A. O:s bref den 7 December 1627. (Se A. Oxenstiernas Skrifter Afd. I, Band III, Sid. 730), hvarjämte det här nästföregående brefvet från Wimmerby den 9 Februari 1628 åberopas.

89. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 5 Maj 1628.**

Tillståndet hemma vore godt. Har med anledning af underrättelsen om flottans förnyade blokad af Danzigs hamn hemförlofvat större delen af krigsfolket. Såväl flottan som armén vore dock färdig. Nyheter och rykten från Tyskland, Schweiz, Italien m. fl. orter. Önskar meddelanden om utgången på polska traktaten.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Bey dieser gelegenheit kann ich nicht unterlassen diss kleine zettelein zu schreiben undt mich zugleich des verhoffenden guten zustandts der orter zu erkundiegen, welches zu vernemmen ich ein verlangen trage, wie dann, Gott lob, alles alhier in guttem zustandt.

Alhier haben wir eine weil eine anzahl volck auf allem fall beysammen gehabt, demnach aber ich auss des H. Ammirals mir heut zukommenen schreiben vernommen die gute continuation der zeitungen, das nemlichen den Dantziger haffen wieder durch S. M. flotta gespert, das auch sonsten die städt nachmahls resolviert keine schiff folgen zu lassen, so habe ich heut meistentheils in Gottes nahmen erlaubt, doch so viel alhier behaltend, damit auf alle fäll man mit Gottes hilf parat sein könne.

S. M. flotta undt armee, wie ich vermercke, ligt auch allerdings fertig, wie ich nicht zweiffele derselbe schon anderwerts avisirt ist.

In Teutschlandt ist ein erbarmlicher zustandt undt seltzam procedere, welches vielleicht etwas nutzen undt den voriegen, so noch übrieg, die augen aufthun undt muth geben dörffte, dann die stätt noch gäntzlich resolviert, keine schiff folgen zu lassen, sondern, wie man sagt, sich hoch verbunden. So seindt die Oberländischen auch in bundt mit den Schweitzern.

In Italien, sagt mann, seye der krieg zwischen Mantua undt Saphoya angangen. Man hofft den frieden mit Franckreich undt Engellandt, undt solle der Keiser Metz, Tul undt Verdun wieder von den Frantzosen haben begehren lassen, welches neue händel geben dörffte.

Sachsen solle wegen Magdeburg übel content sein, wie auch wegen des procedere in Meckelburg, dergleichen man in Braunschweig schon angefangen undt in Holstein zu thuen inwillens. Scheinen seltzame constellationes allenthalben zu sein. Da nuhr ein gut fundament wolte kommen! Aber so lang ein jeder umb das privatum sich zancket, so lang ist wenig [zu] hoffen.

Mich verlangt zu vernemmen, ob die tractaten baldt werden reassumiert werden, dann es scheinet, das die Pohlen den angebottenen secours verdächtig halten (wie von vielen orthen confirmiert wirdt). Diess habe ich also in eil berichten wollen mit bitt, er wolle sich versichern, das ich alzeit bin undt bleibe

Euer gutwillig vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Calmar den 5 Maii 1628.

---

90. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 22 Maj 1628.**

Hemma vore tillståndet godt, men underrättelserna från Tyskland vore bedröfliga, särdeles beträffande Mecklenburg. Hoppas mycket af städernas, isynnerhet Stralsunds hållning. Rykten om Stades fall, Krempes belägring, Englands vacklande hållning o. s. v.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Obwohlen ich nuhn in langer zeit von ihme keine gewisse nachricht erlangt, so erfreue ich mich doch sonsten zu vernemmen, das der zustandt der orthen noch also beschaffen, das wir ursach dem Allmechtiegen zu dancken, wie dan alles alhier, Gott lob, in gutem zustandt, hergegen es in Teutschlandt undt andern orthen fast nicht ärger sein könte, als es ist, davon ich unnöthig ermesse, weitleuffiger zu avisieren, weiln ich weiss, das Euch nicht allein in genere, sonderlich auch in spetie der betrübte zustandt genugsam kundig undt das procedere, so mann in Meckelburg gebraucht, welches scheinet ahn orthen gewisslich möchte continuiret werden. Dann der übermuth so gross, das es scheinet, als wann Gott eben durch das mittel inwillens hette sie wiederumb zu straffen undt die grosse ruthe (wie sie dann mitt ehren eine grosse ruthe mag genennet werden) wiederumb ins feuer zu werfen.

Gott wolle den seiniegen beystehen undt der feinde hochmuth dempfen, under dessen die stätte in der gefasten guten resolution erhalten. Denn so lang dieselbe dabey bleiben, hoffe ich der neue Ammiral in der Ostsee soll wenig schiff in see bringen. Undt ist gewisslich remarquable, das die einige statt Stralsundt sich also hatt dorfen wiedersetzen.

Sonsten haben wir hier zeitungen, das die stadt Staden soll durch accord eingenommen sein, undt Krempen belägert, doch sollen sie den keiserischen viel volcks abgeslagen haben. In Engellandt scheinet es, als wann noch nicht alles richtig. Von Bethlehem Gabor hatt mann gantz keine gewissheit. Undt könnet Ihr diese zeitungen alle besser haben als wir alhier.

Will mich also damit nicht lenger aufhalten, sondern besliessend bitt ich nachmahls, mich zu zeiten des zustandts zu berichten undt mich dardurch je lenger je mehr zu obligieren, in dem ich alzeit bin undt bleibe

Euer vertraut obligierter guter freundt
undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Calmar den 22 Maii 1628.

---

91. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 28 Maj 1628.**

Ankomsten af en del skotskt krigsfolk; åtgärder till dess öfversändande. Den bittra stämningen i England mot Frankrike. Dünkerkernas sjöröfverier. Inga nyheter vore anlända från Tyskland och Danmark.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Ich kann nicht unterlassen, ihne mit diesem zettelein zu berichten, das für ungefehr 4 tagen Capiten Bodoual undt Capiten Balantins lieutenambdt mit biss in die 90 mann Schotten zu versterckung ihrer compagnien auss Schottlandt durch Gothenburg, da sie zu landt gestiegen, den landtweg alhier ankommen.

Damit sie nuhn desto ehe bey dem regiment ahnlangen undt S. M. ihrer dienst haben mögen, so habe ich alsbaldt eine schuiten zu ihrer abfertigung geordtnet, ihnen auch auf ihr begehren, undt damit sie nicht allein mitt dem volck hier aufhalten, sondern auch auf den weg proviantieren können, biss in die 300 daler Schwedisch fürstrecken lassen. Also nöthig ermessen, es hiemitt zu avisieren, damit man sich der orten darnach richten könne.

Sonsten wissen sie anders nichts zu berichten, als das es in Engellandt gar übel zustehet, undt die gemüter gegen Franckreich also hardt verbittert, das sie ehe mitt Spanien als mitt

Franckreich einen frieden machen solten. So sagen sie auch, welches von allen orthen confirmiert wirdt, das die Dunkerker sehr grossen schaden in der see thun, hergegen haben die Englischen ein schiff, so für den König in Franckreich in Hollandt gebaut worden, bekommen.

Das ist der inhalt aller deren zeitungen, so sie wissen zu berichten, welches ich bey dieser occasion undt darneben avisieren wollen, das wir sindthero meines voriegen keine fernere particularia auss Teutschlandt oder auch auss Dennemarck gehabt.

Will also hiemitt besliessen, mich auf das andere schreiben referierendt, undt nachmahls bittend, mich je zu zeiten particularia von demjeniegen, so fürgehen möchte, zu berichten, undt mich hierdurch zu obligieren, in deme ich ohne dessen alzeit bin undt bleibe

Euer vertraut obligierter guter freundt
undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Calmar den 28 Maii 1628.

---

92. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 4 September 1628.**

Längtar efter meddelanden från A. O., helst Pfalzgrefven förnummit om hans resa till Stralsund och Danmark. Hemma vore allt lugnt och godt. Drottningen förbereder sin resa, närmast till Kalmar. Krigsfolkets öfversändande. Hoppas Konungens lyckliga hemkomst. — Helsningar.

Wohlgeborner besonders lieber undt vertrauter guter freundt undt gevatter. Diese gute gelegenheit habe ich nicht wollen lassen fürbeygehen, diss kleine zettelein zu schreiben, undt mich mit demselben seines zustandts zu erkundiegen, sonderlich weilen ich vernemme, das er jetzo der orthen*) sein soll, da dann der liebe Gott den betrangten sana consilia geben undt verleihen wollen, das ihm die augen recht aufgehen mögen. Mich verlangt gewisslich etwas gewisses zu vernemmen, dessen ich bitte mich unbeschwert zu verstendiegen.

*) I Danmark.

Von hinnen kann ich anders nichts berichten, als das alles, Gott lob, in gutem zustandt, undt, Gott lob, alles wieder still undt in guter devotion sich zu allem gutwillig erzeigen, wie Ihr von zeigern mitt mehrem vernemmen werdet. Undt erwarten wir mitt verlangen guten succes S. M. desseignen zu vernemmen, welche der liebe Gott gnedig segnen wollen.

Ihre M. die Königin seindt jetzo im werck ihre reiss nach Calmar fürtzusetzen, daran sie dann, wie ich hör, mitt allem fleiss treiben. Weiss sonsten dissmahl weiters nichts zu schreiben, als das ich vermeine, es werden nuhnmehr alle die deputierte regiementer von hinnen abgefertigt worden sein, wie ich dann vernemme, das Wormstens squadron allein auf den windt wartet, die Östgöthen seindt schon hinweg, undt meine ich, Kaggen werde auch schon von Calmar abgelauffen sein.

So baldt die bauern ein wenig mit der erndt (welcher sich des vielfaltigen regenwetters halben so lang verweilet) fertig sein, will ich eine fleissiege undt exactere nachfrag haben (under dessen habe S. M. ich nuhr in genere des übriegen volcks wegen bericht) undt Euch dessen zugleich avisieren.

Gott der allmechtiege wolle unterdessen S. M. löbliche desseignen segnen undt der feindt überauss grossen hochmuth dempfen, auch S. M. mitt erlangter gutter victori glücklich wiederumb zu den ihriegen geleiten, mitt welchem guten wunsch besliessendt (undt nachmahls bittendt, Ihr wollet mich den zustandt der orthen zu avisieren unbeswert sein) thue ich allerseits dem Allmechtiegen befehlen undt verbleibe

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 4 Septembris 1628.

Es hatt meine h[ertz]liebe gemahlin mich gebetten, ich wolle Euch ihren gruss undt viel liebs undt guts ihrentwegen vermelden. Zweifle nicht, Ihr werdet das uns zugeschickte creutz (welches wir Gott billich in christlicher gedult ahnheim stellen) vernommen haben. Der Allmechtiege wolle uns nicht ferner nach unserm verdienst straffen, sondern vielmehr seine gnadt hinwiederumb spüren lassen undt fürters für allem unfal bewahren.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. på skepedt under Dornbusch den 28 Septembris anno 1628.

---

93. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 27 September 1628.**

Från A. O. mottaget bref om resan till Danmark. Pfalzgrefven gläder sig, att hans farhågor rörande den blandade garnisonen i Stralsund röjts ur vägen. Önskar Danmark mod att använda de medel, det ännu äger, men fruktar, att det genom billiga vilkor skall lockas till fred. Hoppas på en diversion genom Gustaf Adolf. Åberopar rörande ställningen i Sverige Rådets bref till Konungen, hvaraf också anledningen framgår till Kaggs kvardröjande i Kalmar. Begär meddelanden. Helsningar. Alla pålagor vore efter Konungens ordre någorlunda utgångna, trots klen skörd.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Euer den 17 dieses zu Koppenhagen datiertes schreiben habe ich in dieser stunden wohl empfangen*). Erfreue mich zum höchsten darauss den glücklichen success euerer reiss zu vernemmen. Bin Euch darneben höchlich obligiert, das Ihr mich die particularia also umbständlich undt vertreulich avisieren wollen. Gott, der allmechtiege, der alles biss dato wunderlich regiert, der wolle ferner seinen göttlichen seegen zu S. M. rühmlich impressen geben, hergegen der feinde grossen hochmutt dermaleins dempfen.

Muss meines theils bekennen, das mich biss dato die differente guarnison in Stralsundt gleichsamb affligiert und in viel weg perplex gemacht. Erfreue mich also desto mehr, das nuhnmehr dieses obstacul auss dem weg geraumbt.

Gott wolle darneben unsern nachbarn rechte einigkeit undt courage geben, die mittel, so ihnen Gott noch beschert hatt, wohl zu gebrauchen, in deme, so lang die einigkeit erhalten undt bestendig bleibt, noch zu hoffen, das ihre eigene vires etwas prestieren können, sonsten scheinet es wohl, hoc rerum statu, etwas seltzam sich also gantz zu entblösen, aber sie werden ahm besten wissen, wo sie der schue druckt, undt wie weit einem oder anderm zu trauen.

Bin auss allen circumstantiis euerer meinung undt in der beysorg, das, auf den fall die conditiones (darzu die Ligisten hundert pretext ahnstatt eines finden undt die zeit in acht nemmen können) gemiltert, das mann mit seinem eigenen prejuditio (ich will von uns, nachbarn, nichts sagen) solche allerdings acceptieren werde, ergo nobis vigilandum.

Wünsche undt hoffe, es solle bey so ahnsehenlicher cavalleria, die Ihre M. beysammen haben, sich occasion einer diversion

*) Detta bref finnes i behåll i den s. k. Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

geben, solche pcr subdelegaten nndt die stattliche subjecta, so jetzo im läger sein, zu verrichten.

Sonsten zweiffele ich nicht, Ihr werdet auss denen underschiedlichen schreiben, so die Herren Reichsräth ahn S. M. abgehen lassen, den hiehiegen statum mit mehrerm vernemmen, welches auch die ursach gewesen, das ich bisshero, undt biss auf weitern bescheidt von S. M. den Obristen Kaggen mit seinem squadron so lang zu Calmar liegen lassen, ob unterdessen von den krancken undt gereumbten wieder so viel könten zur handt gebracht werden, dann ich jetzo im werck deswegen weiter inquirieren zu lassen, dann der abgang undt nachtheil, so Seine Majesteten darvon haben, will all zu gross werden.

Verlanget mich darneben weitere zeitung von S. M. glücklichen successen zu vernemmen, bittend, was dissfals fürgehet, mich jederweilen zu avisieren, dardurch Ihr mich höchlich undt je lenger je mehr obligiert, als der ich ohne dessen bestendig bin undt bleib

Euer alzeit gutwilliger vertraut undt
obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 27 Septembris 1628.

Ess lässet meine h[ertz]liebe gemahlin Euch ihrer gn. gruss undt viel liebs undt guts vermelden.

In diesen hiehiegen quartieren ist, Gott lob, noch alles still, undt, so viel mir bewust, auch alles wohl aussgangen nach S. M. ordtnung. Allein ist zimlich wenig frucht gefallen, undt solche auch nicht zum besten inkommen.

---

94. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 28 Maj 1629*).**

Begagnar tillfället att skrifva för att i sin ordning erhålla meddelanden från A. O. Åtgärder för öfversändande af penningar och rekryter jämte proviant. Önskar Konungen framgång. Rykten om Arnims marsch till Preussen och om Danmarks fredsslut. Helsningar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Bey dieser gelegenheit kann ich nicht unterlassen, diss kleine zettelein zu schreiben undt

*) Det här i texten åberopade brefvet från Pfalzgrefven till A. O., dat. Stockholm, saknas.

mich zugleich sein undt der seinigen zustandes der orthen zu erkundiegen, bittendt mich je zu zeiten den verlauff der orthen zu avisieren, wie ich dann von hertzen wünsche ferner gute zeitungen von dem glücklichen succes der orthen zu vernemmen.

Undt zweiffele nicht, ihme werde mein letzeres von Stockholm auss abgangenes schreiben nuhnmehr wohl zukommen sein, wie ich dann mittlerzeit auch beflissen, die von diesen orthen deputierte ahnordtnung von geldern auch spannemehl undt proviant ausszuschicken neben 50 reutern zu recreue der Östgöthen, welche jetzo alhier segelfertig liegen, desgleichen die proviant auch zu Norcöping undt Steckburg allerdings eingeschifft, undt des Herren Statthalters*) bericht [nach] nuhr den windt erwarten.

Es kommen auch neben den 200 t:n weitzen 814 t:n roghen undt 1659 t:n malt, 200 [L]𝔈 kiött (!) undt 100 [L]𝔈 speck, so auf diese schiff geladen, noch 7000 d:r ahn gelt mitt, undt soll das erste, so noch ferner einkombt, mit erstem fortgeschickt werden, wie ich die designationen undt alle umbstende Ihr M. weitleuffiger entdecke.

Welches ich zur nachricht hiemit avisieren wollen, undt, wie obgemelt, von hertzen wünsche gutte zeitung von fernerm glücklichen succes zu vernemmen. Dann das geschrey starck gehet, als Arnheim nach Preussen marchiert, das auch der frieden mitt Dennemarck geslossen. Verlanget mich den grundt zu vernemmen, dann die effectus leicht zu judicieren, aber Gott wirdt darumb die seinen [nicht] verlassen, deme wir allein zu vertrauen, in dessen schutz auch allerseits befehlendt bin undt bleibe ich

Euer alzeit vertraut undt obligiert
affectionierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Chenis den 28 Maii 1629.

Ess lässet meine h[ertz]liebe gemahlin Euch undt der eurigen ihren gruss undt viel liebs undt guts vermelden.

*) Åke Axelsson (Natt och Dag).

95. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 22 Juli 1629.**

Längtar efter underrättelser, då nu båda armeerna stå hvarandra nära. I Sverige vore tillståndet tillfredsställande. Wismar utrustar fribrytare och bereder ett större företag till hösten. Hoppas, att svenska flottan skall hindra dess planer. Rykten om Magdeburgs belägrande. Mecklenburgs och Pommerns blottande på trupper; pestens härjningar i Rostock.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Bey dieser gelegenheit habe ich nicht unterlassen können ihne mit diesem kleinen zettelein zu besuchen, indeme mich hertzlich verlanget, den zustandt der örter zu vernemmen, demnach beyde armeen jetzo sehr starck undt nahe bey einander. Gott, der allmechtiege, der wolle mitt seiner gnaden beyspringen, den hochmuth undt trutz der feinde dempfen undt S. M. bestendigen sieg undt victori gegen dieselbe verleihen, bittendt, Ihr wollen unbeswert mich je zu zeiten desjeniegen, so passieren möchte, lassen avisieren, dardurch ich höchlich obligiert werde. .

Alhier ist alles, Gott lob, in gutem zustandt, undt habe ich gestern gewisse avis bekommen, das die von Wismar (daselbst biss in die 20 schiff gross undt klein sein) resolviert gewesen mit 5 schiffen, wann sie nuhr seevolck gehabt hetten, sie zu besetzen, in see auf freybeyt zu lassen, undt mit den übriegen, welche auf grundt undt noch gantz unfertig liegen, gegen den herbst ein grösser desseing fürzunemmen.

Weilen ich aber vernemme, das Ihrer M. flotte auf derselbe reyden angelangt, so hoffe ich, es seye der erste desseing mit Gottes hilf gebrochen, nicht zweiffelendt, der liebe Gott werde auch gnadt geben den andern desseing zu hindern.

Man sagt, das sie jetzunder Magdenburg sollen belägert haben, soll also gantz kein oder gar wenig volck in Meckelenburg undt Pommern sein. Die pest soll in Rostock stark grassieren also, das sie auch haben müssen die soldaten auf den wall losieren. Sie förchten sich sehr für Schweden, undt wünschet der gemeine mann nichts anders. Sie meinen, sie wollen ihnen wohl die kopf entzwey schlagen.

Das seindt die gemeine discoursen. Gott wolle unter dessen Ihre M. ahn den orthen, da sie jetzo sein, glück undt victori ver-

leihen undt der feinde grossen hochmuth dempfen, mit welchem wunsch besliessendt bin undt bleibe ich

Euer alzeit vertraut undt obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Calmar den 22 Juli 1629.

---

96. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 26 Augusti 1629.**

Kondoleansskrifvelse med anledning af Gustaf Oxenstiernas död.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Obwohln ich die beysorg trage, das durch diss mein schreiben ihm sein creutz gleichsam erneuert möchte werden, so habe ich doch nicht underlassen können bey dieser gelegenheit, ihme mein treulich mittleydendes gemuth wohlmeinendt zu erkennen zu geben, demnach ich leichtlich ermessen kan, wie tieff das absterben seines lieben sohns seeliger ihme als dem vatter müsse in das hertz schneiden.

Zweiffele aber darbey nicht, er werde nicht allein bey sich wohnenden verstand nach, sondern auch zuforderst als ein christ sich in des Allmechtigen willen mit christliche gedult ergeben, undt nicht zweiffeln, das derjenige allein gute Gott, der ihm mitt so schwerem creutz heimgesucht, der werde (gleich wie er den sohn lieb gehabt undt ihne deswegen zeitlich auss dieser argen welt zu sich ungezweiffelt in die ewige freude erfordert) auch gleicher gestalt nicht allein solches creutz helfen tragen undt mit reichem kräfftigem undt starckem trost beyspringen, sondern auch für dergleichen undt allen fernern unheil gnediglich bewahren, auch ihm sambt den seinigen in andere weg hinwieder reichlich erfreuen, als ich denselben auss grundt meines hertzen treulich wünsche, unnöthig ermessendt, ihm, als virum fortem et christianum, ferners zu trösten. Sonsten vielmehr bittendt, das er diese erfrischung seines creutzes von mir, auss mittleidenlichen hertzen herrüerendt, im besten undt als wohlgemeint vermercken undt aufnemmen wolle.

Der rechte tröster wolle ihme undt allen betrüebten hertzen beyspringen, ihr reicher trost sein undt alle traurigkeit in freudt

verwandelen. Mitt welchem treuen wunsch besliessendt undt allerseits göttlicher allmacht befehlendt, bitte ich, er seine gute affection alzeit gegen mich continuieren wolle in versicherung, das ich alzeit bin undt bleibe

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Calmar den 26 Augusti 1629.

---

97. Kalmar den 30 Augusti 1629.

Rekommendationsbref för Pfaltzgrefvens page Robert Douglas, som afrest till Preussen för att omhändertaga tvänne sina därstädes aflidna bröders kvarlåtenskap.

Johann Casimir von Gottes gnaden Pfaltzgrav bey Rhein, *etc.* ... Wir mögen Euch hiemitt nicht verhaltten, dass zeiger diesses, unser page Robert Dauglittz, nachdem er vernomen, dass zween seiner brüder, welche beyde undher des Obristen Ramses regimentt (undt zwar der eine ein Captein) gewessen, in Preussen mit todt abgangen, nuhmehr in willens mit unserer gnedigen erlaubnuss sich hinüber zu begeben, undt, wie es mit obgemelter seiner brüder verlassenschafft beschaffen sein möchte, sich zu erkündiegen, undt er dan darbey die muttmassung, dass ihnen ein zimlicher rest ausstehen möchte, deswegen unss unterthenig ersucht, das wir ihme zu solchem endt, undt damit er zu desto ehender abrechnung undt contentierung kommen, auch dessen schein, so weit es von nöthen, erlangen möchte, eine intercession, deren er würcklich zu geniessen verhoffe, ahn Euch mittheilen woltten.

Welches wir ihm umb so viell weniger abslagen wollen, demnach er schon über die zwey jahr in unserm dienst gewessen, undt wir (sonderlich deswegen, weilen er von seinen verstorbenen bruder als ein frembder unss vertraut worden) sein bestes gern befürdert sehen.

Ist undt gelanget deswegen hiemitt unser ganttz fleissiges gesinnen,. Ihr wollet, da er sich diessfals bey Euch ahnmelden wirdt,

ihme alss einem vatterlossen jungen, der an den ortth ganttz frembdt undt unbekant ist, so viell er berechtigt sein möchte, alle günstige befürderung unsertwegen zu erweisen unbeswert sein, welches auf dergleichen undt andere fäll zu erwiedern wir nicht unterlassen wollen. Er für seine persson wirdt gleicher gestalt solches zu verdienen sich befleissen, undt wir bleiben *etc.*... Datum Calmar den 30 Augusti anno 1629.

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

---

98. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 26 September 1629.**

Längtar efter närmare underrättelser, då stilleståndet nu skall vara afslutadt. Begär. att vid krigsfolkets hemförlofvande förordning måtte göras, att inga andra än vissa föreskrifna regementen tillåtas landstiga i Kalmar. Anhåller om underrättelser rörande befarade kejserliga anslag mot Kalmar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Bey dieser gelegenheit, da durch S. M. schreiben er von allen hiehiegen zustandt umbstendlich avisiert, kann ich nicht unterlassen, diss kleine zettelein zu schreiben, in deme mich verlangt den zustandt der orthen zu vernemmen, demnach ich mit freuden vernommen, das der stillstandt geslossen, den Allmechtigen bittendt, das er solchen zu seinem ehren, S. M. undt des reichs sicherheit wolle lassen gedeyen, dan es gewisslich Gottes werck undt ein solcher reputierlicher stillstandt, das dem Allmechtigen nicht genugsam zu dancken. Derselbe wolle ferners alles zu Seiner M. contentement dirigieren.

Undt demnach von S. M. ich vernommen, das alle die Schwedische soldatesque mit erstem wieder zu hauss jeder nach seiner provintz abgefertigt werden sollen, ich aber darneben befinde, das dieser Calmarhaffen sonderlich den schiffern so angenem, das, ungeachtet ihnen befohlen ahn andere orth zu lauffen, sie dannoch ihren cours hiehero dirigieren, dardurch dann, wie leicht zu ermessen, dieser landtsorth zimlich beswert wirdt (inmassen dann auf S. M. befehl die Upländische reuter, deren biss in 200 alhier ankommen sein, zu landt fortgeschickt werden), als habe ich dem

Herren Reichscantzler hiemit wohlmeinendt bitten wollen, das zu Pillau die verordtnung geschehen möchte undt dem schiffern mit höchstem ernst befohlen werden, das sie ihren cours ahn die orth, dahin sie bescheiden, undt nicht also überheufft anhero dirigieren.

Dann, wann die Smalender undt Westgöthen, (welche, wie ich vernemme, alhier ausszusteigen ordinantz haben) ankommen, so müssen dieselben auch befürdert werden, undt könte sich leicht zutragen, das sie alle auf einmahl ankommen, welches dem landt zimliche beswerung bringen möchte. Undt, wie ich vermercke, nuhr die schiffer daran schuldig sein. Deswegen nochmahls bittendt, das den schiffern solches mit ernst möchte eingebunden werden.

Undt weilen S. M. mir befohlen, das ich eine zeit lang alhier verharren undt auf alle occurentien mügligste ordre stellen solle, als bitte ich dem Herren Reichscantzler, weilen er durch mittel des anstandts vielleicht durch Dantzig oder andere orth einiege particularia von den keiserlichen anslägen undt desseignen haben möchte, mich dessen unbeswert zu avisieren, dardurch er mich zum höchsten obligiert, als der ich jederzeit bin undt bleibe

Euer vertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Calmar den 26 Septembris 1629.

---

99. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 4 Oktober 1629 *).**

Med öfversändande af bref från K. Maj:t till A. O. Åberopar det näst föregående brefvet om Konungens afresa. Flottan har af motvind hindrats att utgå, hvaremot den Wismarska utlupit och hindrade sjöfarten på Stralsund. Nyheter från Stralsund och Lübeck. Åberopar Åke Axelssons bref om tillståndet vid Kalmar och om transportflottans utrustning. Begär att i tid få veta, om flera fartyg vore af nöden till truppernas öfverförande. Det ankomna krigsfolket har genast sändts vidare norr ut.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Demnach beygefügtes S. M. ahn ihne stendieges schreiben mir in dieser stunden zukommen,

*) Jämför bref af samma dag till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet).

so habe ich nicht unterlassen wollen, solches bey dieser gelegenheit zu überschicken. Zweiffele nicht, ihme werde nuhnmehr mein den 26 datiertes schreiben zukommen sein*), undt er darauss vernommen haben, dass Ihre M. selbiegen tags von hinnen verreist, die flotta auch gantz undt allerdings fertig gewesen.

Weilen aber von ermeltem dato der windt stettiegs contrari gewesen, also das sie nicht haben ausslauffen können, also liegen sie noch alhier allerdings segelfertig. Under dessen werde ich berichtet, das die Wissmarischen sollen (wiewohl nicht weiters als auf demselben fahrwasser) aussgeloffen sein, undt daselbst die negotien auf ahnhero undt Preussen zimlich verhindern.

Wolte Gott, unsere flotta könte ausskommen, so wolte ich nechst Gottes hilff verhoffen, ihrem mutwillen solte baldt gesteuert werden. Undt will mann sagen, sie haben die gröste schiff schon aufgelegt undt also nuhr mitt der kleinen schiffen die see unrein machen, undt sonderlich die negotie auf Stralsundt sich understehen zu verhindern.

Von Stralsundt habe ich keine andere avisen, als das den 21 Septembris der feindt sich dafür presentiert undt zimlich geschlossen aber ohne schaden. Undt weilen sindt der zeit keine weitere avisen von dannen kommen, so will ich nicht vermuthen, das er etwas weiters tentiert habe.

Wie ich von Lübeck berichtet werde, so soll der feindt etwas correspondentz in der statt gehabt haben, doch seindt es nur fliegende zeitungen.

Weiters weiss ich dissmahl nicht zu schreiben, sondern, gleich wie ich in letztem schreiben wohlmeinendt erinnert, also zweiffele ich nicht, er werde vom H. Statthalter alhier auch dissfalls avisiert werden des zustandts dieser orthen, undt das bey jetzieger aussrüstung der flotta es zimlich entblöst, undt, dafern schon einiege einweisungen der frachten halber ahnhero gehen möchten, es doch nicht müglich sein wirdt zu contentieren.

Bitte darneben, es wolle der H. Reichscantzler bey zeiten avisieren, ob vielleicht zu überführung der reutter (dann zum fussvolck, vermeine ich, werden S. M. eigene schiff fast bastant sein) mehre schuten von nöthen, dann S. M. befohlen undt mir heut zugeschrieben von Lincöping auss, was alhier ankommen möchte, stracks wieder hienüeber zu schicken, damit die reuter ihre pferdt (wie schlim sie auch sein) mögen mitt sich überkommen.

*) Se föregående bref.

Es seindt sonsten schon 5 schuiten undt schiff mitt Upländischen reutern alhier angelangt undt aussgestiegen, wie dann auch die Östgötischen reuter gestern hierdurch gesegelt. Hoffe, sie werden mitt Gottes hilf heutt in Barsundt wohl ankommen.

Samuel Adam ist mitt seinen knechten hier aussgestiegen, undt habe ich Barthel Theus mitt den seinen (weilen sie gleich auf eine zeit kommen) nach Westerwick lauffen lassen, welches ich hiemitt avisieren wollen.

Undt bitte Gott, der wolle, gleich wie er durch seine gnadt einen also reputierlichen anstandt ahn dem ort verliehen, auch ferner S. M. heroische undt christliche intentiones segnen, alles zu seinen ehren S. M. undt des reichs wohlfarth undt sicherheit gedeyen lassen, mit welchem wunsch besliessendt undt sambtliche göttlicher allmacht befehlendt bin undt bleibe ich

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freündt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Calmar den 4 Octobris 1629.

---

100. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 6 Juli 1630 *).**

Ehuru Pfalzgrefven under nära ett år ej mottagit bref från A. O., vill han sända detta meddelande för att göra sig underrättad om hans tillstånd. Konungens lyckliga ankomst till Tyskland. Önskar honom lycka. Begär underrättelser.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Demnach ich fast in einen jahr kein schreiben von ihme empfangen, so habe ich nicht unterlassen wollen bey dieser gelegenheit mich seines zustandts hiemitt zu erkundiegen, wie er dann, Gott sey lob, alles alhier in gutem zustandt wissen soll.

Undt habe ich, Gott lob, heut die gutte zeitung von glücklicher ankunfft S. M. vernommen, undt das sie ohne einen wie-

---

*) Under året 1630 finnes blott detta enda bref till A. O. från Pfalzgrefven. *Till* den sistnämde finnes icke heller något bref från Rikskansleren under detta år. Däremot finnas för samma år åtskilliga Johan Casimirs bref till K. Maj:t.

derstandt ahn landt gesetzt undt sich daselbst fortificieret haben. Der Allmechtiege, der einen so guten anfang gegeben, wolle ferner seine gnadt verleihen undt Ihrer M. glücklichen sieg undt victori gegen ihro feinde verleihen nach dem seufzen vieler armen betrangden, damitt alles durch seine göttliche gnadh möge glücklich undt wohl hienaussgeführt werden. Indem ich nicht zweiffele, sich viel finden werden, denen es zugleich jalousie geben wirdt, aber Gott, der hatt alles in seinen händen, undt wirdt es zu seinen ehren dirigieren, in dessȇn schutz uns allerseits befehlendt, bitt ich, es wolle der Herr Reichscantzler mich je zu zeiten deren zustandt der orthen avisieren, dardurch er mich wirdt obligieren, undt ich bin

Euer alzeit gutwilliger undt vertraut
obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Calmar den 6 Julij 1630.

---

101. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 12 Maj 1631.**

Från A. O. mottaget bref och tacksägelse därför. Gläder sig åt Konungens framgångar, som han önskar måtte få fortfara. Tackar för löftet om underrättelser. Åberopar Rådets och, särskildt rörande kammarsakerna, Clas Flemings bref. Önskar A. O:s råd för sin nya verksamhet som Kammarens chef. Lofvar sin medverkan i fråga om A. O:s åtgärder till spanmålshandelns ordnande. Åberopar Henrik Reussners berättelse om de vidtagna anordnigarne. Helsningar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Sein den 22 Aprilis datiertes schreiben*) habe ich den 9 dieses alhier empfangen. Undt gleich wie mir die vielfaltigkeit seiner überheufften geschäfften undt impedimenten genugsam bekant, undt deswegen bey mir keiner excusen von nöthen, also habe ich ursach ihme obligiert zu sein, das er mir nicht allein den jetziegen guten zustandt in Preussen, sondern auch dasjeniege, so auf den reichstag in Pohlen passiert, also aussführlich undt umbständlich communicieren wollen.

Haben darneben sambtliche dem Allmechtiegen höchlich zu dancken, der Ihrer M. recht christliche undt löbliche intentiones durch seine göttliche gnadt bisshero also vätterlich gesegnet undt

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgssamlingen i Riksarkivet.

solches noch täglich continuiert, das jedermann ja sehen und spüeren muss, das es Gottes eigen undt keines menschen werck ist.

Derselbe liebe Gott wolle Ihre M. vätterlich erhalten, in seinen schutz undt schirm nemmen und durch seine gnadt das werck zu einem erwünschten ende bringen undt deroselben volliege undt glückliche victoriam über Gottes undt dero feinde, zu trost undt rettung vieler tausendt betrangten christen, verleihen. Das wünsche ich auss grundt meines hertzen.

Undt gleich wie die continuation solcher guten undt frölichen zeitungen undt avisen desjeniegen, so sich der orthen passiert, mich alzeit zum höchsten verlanget zu vernemmen, als wirdt er mich zum höchsten obligieren, das ich seinem gethanem gutem erbiethen nach jederzeit des verlaufs von ihme möge vertreulich avisiert werden, welches ahn meinem orth von dem jeniegen, so alhier passiert, zu reprocieren, ich nicht unterlassen will, nicht zweiffelendt, er werde von den Herren Reichsräthen dessen, undt was bisshero passiert, schon umbständlichen berichtet sein.

Undt vernemme ich von Herrn Clauss Flemmingen, das er nicht allein bisshero, sondern auch nuhn in spetie ihme communiciert dasjeniege, was in cammersachen passiert, deswegen ich mich für dissmahl umb so viel dahin referiert undt darneben gebetten haben will, sein wohlmeinendt gutachten uns sambtlichen hierinnen zu communicieren, sonderlich aber mir, als einem novitio, seinen vertraulichen rath undt gutachten mittzutheilen.

Dann, indem ich eintzig undt allein auss schuldieger obedientz undt devotion zu S. M. dienst die von S. M. mir dissfals aufgetragene charge*) auf mich genommen, also wolte ich, so viel mir menschlich undt müglich, nicht gerne etwas versäumen, so zu S. M. dienst gereichen möchte.

Undt weilen er in seinem schreiben gedenckt, das ihme von S. M. die direction des kornhandels ahnvertrauet mitt begehren, das ich seinem deputierten, Heinrich Reissner, in diesem die hülfliche handt undt alles zu S. M. dienst undt beförderung des wercks möchte helfen richten, so zweiffele ich nicht, ihme seye die obligation undt pflicht, damitt Ihrer M. ich verbunden, genugsamb undt also bekant, das ich mich schuldig erkenne, alles dasjeniege, so zu S. M. dienst erspriesslich sein kann, nach meinem geringen

*) Den 22 Januari 1631 (se riksregistraturet) hade fullmakt för Pfalzgrefven utfärdats att hafva inspektionen öfver kammarsakerna. Från Mars månad detta år undertecknar han regelbundet Kammarens bref jämte Kammarråden.

verstandt müglichst undt treuligst zu befürdern, undt demselben, was sie commendieren, gehorsambst nachzukommen.

Dahero er sich dann hiemitt allerdings versichern kann, das auch in diesem werck alle sich erzeigende obstacula zu facilitieren undt seinen committierten zu assistieren ich nicht unterlassen werde, inmassen ich ihme solches mündtlich angedeutet, undt nicht zweiffele, er werde dem Herren Reichscantzler hiervon umbständliche relation gethan haben.

Wolte Gott, es fünde sich der vorrath bey mir, ich wolte andern (welche durch die zuvor gehabte hofnung der licenten undt die ohne dessen noch wehrende theuerung abgehalten werden) mitt gutem exempel hertzlich gern fürgehen, allezeit das weniege, so bey mir fürhanden, habe ich ihme offeriert. Ob andere folgen werden, kan ich nicht wissen, doch soll ahn guten erinnerungen nichts mangelen.

Sonsten ist Heinrich Reussnern eine designation zugestelt alles desjeniegen, was nicht allein S. M. befehl nach den Lübischen schon gelieffert undt noch zu lieffern, sondern auch was S. M. eigener ahn die Cammer abgangenen erklärung nach von denen im winter verkaufften früchten mitt der Herren Reichsräth gutachten aussgangen, undt will ich im übriegen die handt darüeber zu halten nicht unterlassen, damitt S. M. ordre undt befehl möge precise nachgelebt werden.

Zweiffele darneben nicht, er werde von Heinrich Reissner aller umbständt undt darneben berichtet werden, das zwar eine anzahl malts dieser orthen im vorrath sein undt die leut pretendieren (weilen desselben in dem patent so wohl als in des Hinrich Reissners instruction keine meldung geschicht) solches dem läger zuzuführen. Mann hatt aber bedenckens gehabt deswegen ohnerhohlt seines gutachtens zu disponieren, sondern in hofnung ehisten bescheidt davon zu erlangen, es dahin differiert, welches alles ihme also kurtzlich zu avisieren ich nicht unterlassen wollen, bittendt die jederzeit gegen mir undt den meiniegen erspüerende gutte affection zu continuieren undt sich hinwiederumb zu versichern, das ich bin undt bleib

Euer alzeit freundtwilliger vertrauter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Stockholm den 12 Maji 1631.

Es lässet meine h[ertz]licbe gemahlin demselben ihren gruss undt viel liebs undt guts vermelden, undt wir sambtlichen grüssen hiemitt die seiniege.

Påskrift: Præsent. Elbing den 21 Maj 1631.

---

102. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 4 Juli 1631.**

Från A. O. mottaget bref. Tacksägelse för löftet om goda råd. Nödvändigheten att söka utveckla tullarne och licenterna. Om lilla tullens bestämmande i penningar eller vissa persedlar. Vidtagna anordningar med afseende på spanmålshandeln och licenterna. Silfvermyntets stegring; begär råd angående åtgärder att förekomma denna. Föreslår A. O. att anskaffa en större summa i rikdaler till myntförhållandenas reglerande. Åberopar rörande tillståndet i landet andras bref. Önskar, att Magdeburgs förlust måtte motvägas af framgångar på annat håll. Framför ett honom af Drottningen vid hennes afresa gifvet uppdrag. Helsningar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Sein den 26 Maji datiertes schreiben*) habe ich den 10 Junii in der flotta, als Ihre M. die Königin eben wegfertig gewesen, empfangen undt darauss mitt mehrern vernommen, das er mein ahn ihne abgangenes schreiben nicht allein wohl empfangen, sondern auch solches in gleichmessiegem gutem vertrauen, als es geschrieben, von mir aufgenommen, mir darneben seine gedancken also umbständtlich undt vertreulich entdeckt undt seinen treuen rath sincere mittheilen wollen, für welches ich ihme dann billich mehr als danckbahr undt obligiert, undt als samptliche diener eines herren gesambter handt zu cooperieren, nechst Gottes hilf von mir keine zeit undt fleiss versaumet soll werden, dasjeniege was in sich selbsten schwer, so viel ahn mir mitt rath undt that zu facilitieren.

Undt dissfals, ad scopum zu kommen, kann ich anders nicht sagen, als das die gesambten Herren Reichsräth in gemein, in spetie aber H. Clauss Flemming, sich solches mitt einem rechten ernst angelegen sein lässet. Undt seindt wir beyde mitt dem Herrn Reichscantzler in diesen gantz einig, das das einige fundament nicht so viel auf andern mittel als auf redressierung des grossen so wohl als kleinen zols undt accisen oder licenten (welche

---

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

durch einen freyen handel, wann discret damitt umbgangen wirdt, mächtig können excoliert werden) zu setzen, undt dahin zu arbeiten, das solche recht formiert undt treulich administriert werden, wie dann solches die zeit hero fast die einziege deliberation, wie es füglich undt also möge zu werck gerichtet werden, das der gemeine mann nicht turbiert, undt ihnen das ahnsehen undt einbildung einer neuen beschwerung benommen werde, da es doch in effectu die billigkeit.

Undt hette ich meines theils gewünschet, das es die zeit hette erleiden mögen, des Herrn Reichscantzlers gründliche gedancken so weit zu vernemmen, ob den kleinen zoll betreffendt es in genere (als wie im accis undt denen andern uhnspecificierten perzeln schon im gang) auf den 32 pfenning zu richten oder aber in denjeniegen perzeln, welche zuvor specificiert, simpliciter bey valvation der müntz zu lassen, da dann pro et contra zu considerieren, doch etlich communi consilio (in betrachtung der ungleichen werdierung, in dem das spannemåhl (!) undt andere perzelen auch den jahrszeiten nach in dem einen landsorth baldt theuer baldt wolfeiler gehen, undt also den zöllnern dardurch ahnlass gegeben wirdt, die einfeltiegen pro libitu zu tribulieren) es dahin gestelt, das, wie auss mittkommender copia zu sehen*), die valuation auf proportion der müntz gerichtet, weilen sonderlich Ihre M. in dero schreiben der silbermüntz würde gedencken, damitt der gemeine mann nicht irr gemacht, sondern etwas gewisses haben möge sich darnach zu richten.

Den kornhandel betreffendt, gleich wie der Herr Reichscantzler auss meinen voriegen schreiben vernommen, das ich gern, so viel ahn mir solchen facilitieren undt exemplo befürdern helfen wolte, also zweiffele ich auch nicht, er werde von seinem committierten umbständlich vernommen haben, auss was ursachen er sich nicht understanden einiege früchten zu kaufen, undt das solches bey der gewesenen versamlung allerhandt ungleiche gedancken verursacht, dahero mann ahnlass genommen communi consilio (undt nach langer deliberation, ob es thunlich sein möchte ohne des Herrn Reichscantzlers fürwissen etwas anders zu statuieren) dahin zu schliessen, das, weilen die früchten nicht von den besten, zu den kein gelt bey der handt, eine ahnsehenliche licenten möchte genommen, undt dardurch ein capital zu vortsetzung des handels zu wegen gebracht, also Ihre M. dienst fortgesetzt undt die zeit in

*) **Denna bilaga saknas.**

acht genommen werden, alles biss auf erlangten bescheidt vom Herren Reichscantzler.

Aber demnach (ungeachtet der hofnung, so mann gehabt, als solte hierdurch der handel befürdert werden) sich solches abermahls undt fürnemlich dahero gesteckt, weilen von allen orthen avisen einkommen, das die früchten nicht allein in geringer würde, sondern auch ahn andern orthen, als sonderlich in Liflandt, gegen leiderliche accisen aussgestattet würden, so ist mann abermahls, sonderlich auf des Herrn Reichscantzlers gethanes schreiben, verursachet der sachen noch weiters fleissig undt mitt allem ernst nachzudencken undt nach beschehener consultation dahin zu schliessen, das fürnemblich der scopus, wohin der kornhandel undt ahn dessen statt die licenten angesehen, in acht genommen werden müssen.

Deswegen auch resolviert, weilen die zeit sehr kurtz, undt durch die neuerwartende früchten die alten entweder gantz in abslag kommen, oder (zu grossen nachtheil des gantzen handels undt disreputierung der Schwedischen früchten) in die neuen gemengt, also eines mitt dem andern verderbt werden möchte, das solchem fürzukommen undt den handel zu füerdern die licenten leyderlich undt umb so viel geringer (als in des committierten memorial verfasset) zu setzen, damitt die leutt dardurch gelockt, der handel befürdert, undt S. M. dessen aufs wenigst etwas in der kurtzen zeit geniessen könten. Wie mann dann auch (damitt die leutt auss mangel der sorten nicht abgeschreckt würden) bedenckens getragen den licent auf speties zu setzen oder den reichsdaler höher, als er in Ihrer M. renten eingenommen undt aussgeben wirdt, zu valvieren.

Derhalben rathsamb befunden den zoll undt licenten in eine summa zu schlagen, nemlich den weitzen auf 6, den rogghen auf 4, das korn auf 3 undt das malts auf 2 d:r zu setzen, undt dem commitierten zu injungieren sich darnach zu richten, in hofnung, es würde hierdurch gleichsamb jedermann hierzu gezogen undt dardurch so wohl die zeit als Ihrer M. dienst befürdert werden.

Ob nuhn die continuirliche avisen des abslags der früchten, oder was die fürnemste ursach, das bis dato noch sehr wenig aussgeschifft, solches kann ich nicht eigentlich wissen. Allein betrüebt es mich nicht wenig, das wir den scopum nicht erreicht undt doch in derselben hofnung so weit peccirt, das wir hierinnen anfenglichs uhnerholt bescheidts etwas statuiert, undt enderung darzu

absque fructu fürgenommen. Habe dahero billich zu bitten, es im besten zu vermercken.

Undt, weilen hieroben der müntz in etwas gedacht wirdt, so zweiffele ich nicht, es seye der Herr Reichscantzler umbständlich avisiert, wie die silbermüntz alhier über die massen gesteigert, undt, da mann denselben nicht bey zeiten fürkombt, es je lenger je mehr geschehen möchte.

Deswegen, undt gleichwie seines wohlmeinenden gutachtens hierinnen zu gebrauchen ich nicht underlassen kann, also lebe ich auch der tröstlichen hofnung, er werde es im besten vermercken undt mitt rath undt that beyzuspringen umb so viel mehr geneigt sein, als es die gemeine dieses reichs wohlfarth erfordert, in deme die media undt contributionen zwar gross von ansehen, in effectu aber die helffte nicht ertragen desjeniegen, dessen mann bey redressierung der müntz zu gewarten, wie der H. Reichscantzler verstendig judicieren kann.

Es haben zwar Ihre M. für diesem durch Erich Larson den fürschlag undt befehl thun lassen, neben sistierung des kupfermüntzens, auf mittel undt weg bedacht zu sein, das alles kupfer ahm berg mitt reichsdalern in spetie bezahlt undt hierdurch die müntz nach undt nach in effectu redressiert werden möge.

Es hatte zwar Erich Larson zu seiner abreiss vertrostung gethan, (weilen auss mangel der spetien diss orths schwerlich darzu zu gelangen) uns mitt einer summa zu entsetzen undt hergegen kupfer oder gelt darfür anzunemmen, seine beschwerden aber haben es nicht zulassen können.

Unter dessen bleibt das werck bestehen, da doch dem ansehen nach mitt einer summa von 40 oder 50000 reichsdaler (wann solche hier ins reich geschickt undt in kupfergelt verwechselt werden könten) dem werck geholfen, undt es in gang gebracht werden könte, wie der Herr Reichscantzler auss Herren Clauss Flemmings schreiben mitt mehrerm zu sehen, undt das wir in der meinung, es solte nicht uhnrathsamb undt das einziege mittel zu befürderung des wercks sein, wann der Herr Reichscantzler uns hierinnen so weit assistieren undt mitt obgemelter summa nach geradh (ja in reichsdaler auf einmahl) entsetzen könte, damitt die speties ins landt kommen undt dardurch wieder under die leut gebracht, also in effectu die müntz herunder käme, in hofnung, es werde der Herr Reichscantzler hierzu umb so viel mehr geneigt sein, weilen hieran kein verlust, undt, wann hierdurch die muntz mitt ersten redressiert, man dessen stracks in den täglichen intraden

nutzen empfinden wirdt, sonderlich dafern entweder die botskapts- oder die mantalsgelder (wie ich dann nicht sehe, wie das mann solche missen könne, sondern eine von denselben, sonderlich die mantalshielp, demnach solche meistentheils in respect der handmühlen aufgelegt, wirdt müssen continuirt werden) diesen winter solten aufgenommen werden.

Welches alles, wie auch ob nicht mittel zu finden, das durch abschaffung der schütssung *) man zu bessern mittelen gerathe, ich seinem wohlmeinenden gutachten heimbgestelt, undt mich im übriegen auf Herren Clauss Flemmings schreiben referierendt, nachmahls gebetten haben will den puncten, wie die müntz zu redressieren, reifflich nachzudencken undt uns müglichst zu assistieren, weilen hierinnen das fundament bestehet, undt mann die extraordinarie intraden in momento gleichsamb doppel geniessen kann, der tröstlichen hofnung, er werde diese meine künheit, als auss guten zu ihme habenden vertrauen herrürendt, im besten nicht allein vermercken, sondern auch mich hierdurch ihme je lenger je mehr obligieren.

Achte uhnnötig ihme vom hiesiegen zustandt, dessen er von andern grundlichen bericht empfengt, zu avisieren. Wünsche darneben, das der Allmechtiege Ihrer K. M. löbliche intentiones je lenger je mehr segnen undt den grossen verlust, so durch Magdeburg zugewachsen (nicht allein wegen des guten situs loci, sondern durch die methamorphosen, so bey den kleinmütiegen dardurch erwerckt) in andere weg ersetzen, undt den leuten die augenen öffenen wollen, das sie die occasion, so Gott ihnen wunderbahrlich zugeschickt, nicht entgehen lassen.

Nuhn, der liebe Gott, der biss dato noch alles wunderlich geschickt, der wirdt ferner mitt seiner gnaden beyzuspringen nicht unterlassen undt Ihre M. christlichen eiffer segnen, sie für allen dero heimlichen undt offentlich feinden bewahren undt vollige victori über dieselbe gnediglich verleihen, mitt welchen wunsch besliessendt undt sambtliche göttlicher allmacht befehlendt, bitte ich die jederzeit tragende gute affection zu continuieren undt sich zu versichern, das ich alzeit bin undt bleibe

Desselben gut undt freundwilliger
obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 4 Julii 1631.

*) = Skjutsning.

Ich habe vergessen, denselben zu avisieren, das Ihre M. die Königin bey dero abreiss mir befohlen ihme zu schreiben undt zu erinnern, ob es müglich sein könte auf mittel zu gedencken, damitt die bewuste sachen*) wiederumb zur handt gebraeht werden möchten, weilen sie deroselben jetzo zum höchsten benötigt undt dahero ahn seinem guten willen es zu befördern nicht zweiffeln.

Gleichmässig hatt meine h[ertz]liebe gemahlin mich gebetten ihme ihren gruss undt viel liebs undt guts zu vermelden, wie wir dann sambtliche seine gemahlin hiemitt freundlich grüssen.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. Elbing den 8 Augusti anno 1631.

---

103. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 22 September 1631.**

Beklagar A. O:s dotter Christinas död. Från A. O. mottaget bref. Gläder sig, att A. O. gillat de vidtagna anordningarne med lilla tullen och kvarntullen och meddelat sina råd. Nyttan af mantalspenningarnes aflysande, särskildt till underlättandet af utskrifningarne. För öfrigt måste skilnad med afseende på kvarntullen göras mellan fruktbarare och mindre fruktbara trakter. Om spanmålslicenten och dess erläggande i kopparmynt. Då härigenom emellertid befaras brist på skiljemynt begäres A. O:s råd. Om försträckningarne till Kopparberget. Begär, att A. O. måtte hos Konungen göra framställning om svar på de ekonomiska frågorna. Drottningens begäran om medel till inköp af juveler. Gläder sig åt Konungens framgångar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Gleich wie ich euern glücklichen zustandt alzeit gerne vernemme, also ist mir auch das abermahl Euch zugestandene creutz durch tödlichen abgang euerer lieben tochter**), mittleidenlich zu hertzen gangen, weilen ich leichtlich ermessen undt abnemmen kann, wie hoch solches in euer vätterlichen hertz müsse dringen, deswegen ich dann auch nicht unterlassen wollen, die mitt Euch gewisslich treulich tragende condolentz mit diesem brieflein zu erkennen zu geben.

Undt, weilen ich nicht zweiffele, er werde als ein christ solches in christlicher gedult den Allmechtiegen heimstellen undt sich dessen uhnwandelbahren willen underwerffen, also bitte ich auch den Allmechtiegen, er wolle dieses grosse hausscreutz in an-

---

*) Af nästföljande bref synes, att frågan gällde juvelinköp. — **) Christina, gift med Gustaf Horn.

dere fröliche weg reichlich ersetzen, undt ihne als den grossvatter ahn den lieben nachgelassenen enkelein desto mehr freudt erleben undt dieselben ihme zu trost undt contentement aufwachsen lassen, welches ich dann auss guter affection von hertzen wünsche.

Nechst diesem kann ich nicht unterlassen hiemitt zu berichten, das euer den 27 Augusti datiertes schreiben*), mir den 8 diesses wohl gelieffert. Efreue mich nicht wenig, das Ihr die, mitt gesambten der Herren Reichsräth guttachten, gefaste ordtnung des mühlen- undt kleinen zolls, Euch nicht allein gefallen lasset, sondern auch noch ferner also umbständtlich euere gedancken undt wohlmeinen mir vertreulich entdecken wollen, dardurch Ihr mich gewisslich zum höchsten obligiert, undt demselben euerm communicierten gutachten alles müglichst zu accommodieren, auch, so viel ahn mir, mitt gesambten der Herren Reichsräthe zuthuen, es helfen zu treiben ich nicht unterlassen soll.

Dann gleich wie es ahn sich selbsten ein billiches undt gemeinnutzieges werck, also were auch zu wünschen, das in allen landtsorthen die dienliche undt williege instrumenta weren, durch welche es mitt gebüerender arth getrieben undt in volligem gang gebracht werden möchte.

Wie ich dann im kleinen zoll noch zur zeit keine difficultet vernommen, undt obwohln im mühlenzoll es ahn etlichen gar wenig orthen (mehr auss mangel guter information als sonsten) sich in etwas stecken wollen, so ist doch die erklerung, so Ihre M. wegen abschaffung der mantals- oder 5 m[ark] hilf gethan, also erwünscht undt wohl à propos kommen, das dardurch aller beschwer gleichsamb in puncto gefallen, umb so viel mehr, weilen die publication dieser abschaffung der mantalshielf durch die ausschreibungscommissarien verrichtet, undt auch hierdurch die ausschreibung umb so viel mehr facilitiert wirdt.

Da auch wieder verhoffen auss der ausschreibungcommissarien relation mann noch einige obstacula vermercken solte, werden die sambtliche Herren Reichsräthen auf mittel bedacht sein, wie bey occasion der generalmusterung des neugeschriebenen volcks alles gründlich auss dem weg zu reumen, undt, nach jeder provintien gelegenheit, es in gebüerende ordre also gestelt werden möge, damitt Ihre M. undt das reich dessen, was dergestalt aussgeben wirdt, würcklichen nutzen haben mögen.

In deme gewisslich ein grosser underscheidt der flachen undt fruchtreichen landen gegen denen, so voller holz undt wildnussen,

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

gleichsamb uhnfruchtbahr, aufs wenigst nicht wasser- oder strom- reich sein, bey welchen auch biss dato ein anderer modus observiert worden, undt biss zu erbauung notturfftieger wasser- oder windtmühlen wohl wirdt observiert werden müssen, in deme ohne dessen der gemeine mann gleichsamb allerdings auss der gewohnheit kommen, undt dissfals fast keine ordtnung mehr observiert worden, weilen, nach geschehener taxation der mühlen, ihrer viel der ordtnung nicht geachtet, theils ohne gelt gemahlen undt hierdurch die bauren auf ihre mühlen gelockt, weilen sie bey der theuerm zeit mehr auss dem mehlzoll erlangen können, als sich die taxa ahn gelt beläufft.

Den kornhandel betreffendt hette ich mir zwar mitt den gesambten Herren Reichsräthen die hofnung gemacht, das auf die ihm Junio resolvierte licent ein ahnsehenliches hette sollen aussgeschifft werden. Weilen es aber fürnemlich dahero verblieben, das die früchten uhnversehens je lenger je mehr abgeslagen, als hatt (auf euere jetziege gethane erklehrung in betrachtung des continuirenden abslag draussen zu landt so wohl als des reichen Gottes seegen, so sich alhier befindet) man in gesambten Rath guth befunden zu befürderung des wercks undt, damitt man den Dantziegern gleich gehen könne, den licenten so gering immer müglich zu setzen undt solchen auf kupfermüntz zu richten, auf das alles desto leichter gemacht undt in gang gebracht werden könte, wie die motiven auss der gesambten Herren Reichsräth schreiben mitt mehrem zu vernemmen, undt ich mich geliebter kurtze halber dahin referiert haben will.

Undt gleich wie ich ohne dessen darzu willig undt obligiert, also wolte ich auch dissfals undt auf euer wohlmeinent erinnern nicht gern etwas unterlassen, was zu befürderung des wercks dienen könte, eueren committierten bestem verstandt undt kräfften nach zu assistieren undt ihme in allen occasionen alle müglichste hülf zu leisten, in hofnung (gleich wie eintzieg undt allein auss der beysorg, das die reichsdaler in infinitum steigen möchten, communi consilio guth befunden, die licenten auf kupfergelt zu setzen) es werde hierdurch der reichsdaler in kurtzer zeit (ja gleichsamb so niedrig als mann begehren könte) redressiert werden.

Dann die kupfermüntz hierdurch gleichsamb in massam zusammen gebracht undt under gemeinen mann in kurtzer zeit solcher mangel ahn kupfergelt sein wirdt, das gewisslich von nöthen bey zeiten darauf bedacht sein, wie auf solchen fall sich zu verhalten, damitt der gemeine mann sich scheiden könne.

Undt obwohln ich der hofnung, es werde H. Clauss Flemming zu seiner wiederkunfft deswegen etwas ordre von S. M. mittbringen, so wolte ich doch hiemitt nachmahls gebetten haben, es wolte der Herr Reichscantzler mir nicht allein sein wohlmeinent gutachten hierinnen vertreulich communicieren, sondern auch zu seiner glücklichen ankunfft bey Ihrer M. dessen zu gedencken unbeswert sein.

Undt gleich wie ich auss euern schreiben die erhebliche motiven vernemme, deswegen Ihr hoc rerum statu (auf H. Clauss Flemmings undt mein begehren undt gethanen fürslag) keine reichsthaler, zu facilitierung undt redressierung des Kupferbergs, überschicken undt uns damitt entsetzen können, also bitte ich auch dieses unser gethanes suchen, undt das wir ihne hiemitt bemühen wollen, im besten zu vermercken. Wünsche von hertzen, das der liebe Gott allenthalben die media je mehr undt mehr segnen undt ahn die handt geben wolle.

Es ist zwar auf befehl S. M. ahn Erich Larson geschrieben, das er eine anzahl reichsthaler zu fortsetzung undt facilitierung des wercks hereiner(!) schicken wolte, under dessen aber muss nothwendig S. M. befehl nach die ordinari darzu gebraucht werden, deswegen auch von nöthen bey zeiten auf mittel bedacht zu sein, wie solches entweder durch continuation der botskapshielff (darzu ich den gemeinen mann nicht ungeneigt befinde) oder auch durch einig andere mittel in zeit ersetzt, undt also alles im gang erhalten werden möge.

Welches ich also vertreulich hiemitt zu entdecken, undt alles seinem wohlmeinenden gutachten (undt rühmlichem eiffer für dieses löblichen vatterlandts besten) reiflich zu bedencken undt bey seiner, Gott geb, glücklichen ankunfft bey S. M. zu promovieren, hiemitt heimgestelt haben will, mich im übriegen zum höchsten obligiert befindent für die continuation seiner vertreulichen affection, bittendt darinnen wohlmeinendt zu verharren undt sich hinwiederumb zu versichern, das solche bestendig bey mir bleiben soll. Undt lässet meine h[ertz]liebe gemahlin ihme ihren gruss undt viel liebs undt guts vermelden, undt ich verbleibe

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 22 Septembris 1631.

Ich bitte gleicher gestalt im besten zu vermercken, das wegen der bewusten kleinodien auf befehl Ihrer M. der Königin ich ahn ihme geschrieben, undt, gleich wie bey ihme der mangel der mittel so wohl als des mandati solches gehindert, also muss ich bekennen, das eben dasselbe alhier militiert. Bitte nachmahls es im besten zu vermercken.

Von neuen zeitungen weiss ich ihme (als der in loco, da er sie viel besser als wir haben kan) nichts zu schreiben, sondern habe neben allen rechten christen Gott zu dancken ursach, der Ihre M. bisshero also gnedig beygesprungen und gleichsam wieder aller menschen vermuthen das werck gewisslich mitt seiner handt getrieben undt Saxonem volentem nolentem dermahleins zu einer guten resolution undt conjunction gebracht, davon nechst Gottes hilf gute effectus zu gewarten, wie dann in dieser stunden, davon geredet werden will, das Ihre M., Gott lob, den Tijlli geschlagen haben sollen. Gott gebe die continuation undt bewahre S. M. als ihren augapfel vielen tausendt christen zu trost, das wünsche ich auss grundt meines hertzen.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: [Præs.] Elbingen Octobris . . anno 1631.

---

104. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 11 December 1631*).**

Från A. O. mottaget bref; begär att fortfarande få åtnjuta fördelarne af dennes goda råd. Gillar af A. O. framställda förslag i afseende på kvarntullen, spanmålslicenten och myntet. Önskar de svenska vapnen lycka. Rykte om framgångar. Hoppas däraf för sitt fädernesland fördelar, hvilka han önskar A. O. vid sin sammanvaro med Konungen ville befordra. Köpet af Bråborg. Helsningar. Spannmålslicenten.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Sein den 28 Octobris datiertes schreiben**) habe ich den 27 Novembris alhier zu recht empfangen, undt gleich wie ich darauss (undt das Ihr also vertreulich in denjeniegen sachen, so zu Ihrer M. undt dieses reichs besten zu observiren, mit mir communiciert) die continuation euerer jederzeit erspüerten affection undt vertreulichkeit vermercke undt

---

*) Brefvet förefinnes i tvenne likalydande egenhändiga exemplar. Duplettexemplaret har följande Johan Casimirs egenhändiga påskrift: Copie des originals, welches Casparus König mit sich [gehabt]. — **) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

Euch deswegen zum höchsten obligiert, also bitte ich nachmahls solches bestendig zu continuieren, damitt gleich wie mitt bestendiegem eiffer undt devotion also auch mitt besserem fundament undt grundt ich in observirung deren von Euch vertreulich gethanen erinnerungen Ihrer M. undt des reichs dienst, so viel ahn mir, befürdern, undt aufs wenigst mitt willen nichts versaumt werden möge.

Undt muss ich bekennen, das hierinnen kein besserer als der von Euch fürgeschlagene methodus, so wohl wegen des wercks selbsten, welches tanquam res nova alzeit schwer, als auch wegen mangel qualificierter undt intentionierter leutt (quæ virtutes raro concurrunt), dann, obwohlen es alles gleichsamb im gang, so militiert doch das vulgare, inventa lege etc. undt dahero allezeit etwas zu thun, sonderlich bey denen, die da gern stracks den fructum victoriarum sehen undt dessen geniessen wolten.

Gott sey ewig lob undt danck, der S. M. löbliche undt christliche waffen also gnedig gesegnet. Der wolle ferner seine stärck beweisen, damitt ja jedermann sehen undt bekennen möge, das es allein sein werck. Undt verlangt uns allerseits zum höchsten particularia zu vernemmen von demjeniegen, was sindhero passiert, dann mann alhier allerhandt gute undt erwünschte zeitungen spargiert. Gott, der alles in seinen handen, wolle S. M. als ihren augapfel bewahren undt continuierlichen sieg, zu vieler christen trost undt rettung, verleihen.

Wünsche nachmahls von hertzen, das mein liebes vatterlandt, sonderlich das hauss Pfaltz, diese von Gott verliehene gnadt undt rettung mitt danckbahrem gemuth erkennen und under Ihrer M. schutz undt regierung zu voller libertet gelangen möge, dabey ich mich dann erfreue, das sich die occasion jetzo præsentiert, das der Herr Reichscantzler nuhnmehr, ob Gott will, bey S. M. angelangt, undt ich das gewisse vertrauen undt zuversicht zu ihme gefast, das in werender seiner ahnwesenheit (wie ich dann will vermuthen dieser brief werde ihn noch daselbsten antreffen) er nicht allein in allem gute befürderung wirdt helfen erweisen, sondern auch einen jeden patrioten zu gebüerender danckbarkeit anzuweisen, mitt bitt diese gegen ihme brauchende künheit, als auss sonderlichem vertrauen zu ihme herruerendt, im besten zu vermercken.

Nechst diesem zweiffele ich nicht, er werde vom Secretario Grubben vernemmen, das auf S. M. beliebung ich mich in handlung wegen Bråborg undt etlicher güter eingelassen undt Ihrer

M. resolution darauf erwarte, dabey ich dann das gute vertrauen undt zuversicht, auf den fall es noch nicht allerdings zu werck gestelt, Ihr werdet undt wollet auch durch befürderung desselben mich undt die meinigen obligieren, in deme ich ohne dessen bin undt bleibe

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Stockholm den 11 Decembris 1631.

Es thut sich meine h[ertz]liebe gemahlin des zuentbottenen grusses bedancken, undt lässet Euch hinwiederumb ihren gruss viel liebs undt guts neben wünschen einer glückseeligen reiss vermelden.

Die spannemahls licenten betreffendt, gleich wie er von seinem committierten*) allen umbstendlichen verlauff zu vernemmen, undt auss beygefügten der Cammer schreiben**) die necessitet mitt mehrerm zu sehen, also hette ich meines theils wünschen mögen, das er etwas weiters hette steigen können, umb so viel mehr, weilen mann allen müglichsten fleiss zu dessen fortsetzung angewendet. Undt muss ich zwar bekennen, das allerhandt erhebliche, under anderen die von ihme angezogene motiven im weg gewesen, undt mann zwar anfangs, weilen es odios, bedenckens gehabt, die ordtnung zu publicieren, auf das mann das schwerdh gleichsamb in der handt behalten könte, hernach aber communi consilio publicatio doch allein in den seestätten undt zu dem ende resolviert worden, damitt etwas zufuhr geschehen möge, welches mann dann auch zimlich gespüeret, undt zum wenigsten das reich den nutzen so weit empfunden, das der reichsdaler umb ein gutes gefallen, undt mann darauss zu vernemmen, das, wann Ihr M. belieben wirdt, undt sie es pro re nata gut ermessen, mann die müntz nechst Gottes hilf wirdt können redressieren, davon ich nicht zweiffele, S. M. mitt ihme entliche resolution fassen werden. Undt erwarten wir nuhr desjeniegen, welcher (Ihrer M. ahn mich abgangenen schreiben nach) die silber- undt goltmuntz zu erlegen auf sich genommen.

---

*) Henrik Reusner. — **) Denna bilaga saknas, och det bref, som här åsyftas, finnes hvarken i original i Oxenstiernska samlingen eller i Kammarens registratur i Kammararkivet.

105. Stockholm den 30 Januari 1632.

Nyårsönskan. Lyckönskar till återvunna krafter och till Rikskanslerens ankomst till Stettin. Anmodar honom, att vid sin ankomst till Konungen söka förmå Pfalzgrefvens landsmän till helsosamma beslut. Hoppas, att dessa skola förstå sitt eget väl och föredraga det allmännas framför den enskildes bästa. Gläder sig åt den ifver att understödja Konungen, som förspörjes i Sverige. För Elfsborgs och Göteborgs trygghet hade sörjts. Rykten om Frankrikes planer och vigten att försäkra sig om Rhenlinien. Hyser misstro mot Kurfursten af Trier. Åberopar föröfrigt Rådets och Gabriel Gustafssons bref. Rekommenderar sin åldriga moder och sin broder till A. O:s omvårdnad. Helsningar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Bey dieser fürfallenden gelegenheit kann ich nicht unterlassen ihne mitt diesem brieflein zu besuchen, undt zugleich zu diesem eingehenden neuen jahr viel glücks und alle wohlfarth zu wunschen. Erfreue mich darneben von seinem H. Brudern, Herr Gabriel, zu vernemmen, das, nach aussgestandener kranckheit, er, Gott lob, wohl zu Stettin angelangt undt die reiss zu Ihrer M. fortzusetzen resolviert.

Undt, gleich wie durch sonderliche gnädige schickung Gottes des allmechtiegen er verhoffentlich S. M. in meinem vatterlandt undt bey den meinen antreffen wirdt, also wiederhohle ich billich das in letztem meinem schreiben gethane wunschen undt begehren, das Gott meinen patrioten die augen offnen wolle, das sie diese sonderliche Gottes schickung erkennen undt mitt danckbahrem gemuth abnemmen, er auch für seine person in krafft der zwischen uns herkommenen vertraulichkeit, da vielleicht von meinen landtsleuten undt sonderlich nahen verwanten in etwas pecciert undt mangeln möchte, sie treulich erinnern undt, so viel ahn ihme, auf rechten weg wolle bringen helfen.

Gott seye ewig lob undt danck, der Ihre M. ahn die orth wunderlich geleitet. Der wirdt durch seine gnadh Ihrer M. regierung bestettiegen, damitt under ihren schutz undt christlichen regiement pristina libertas floriere undt also Ihrer M. rumlicher nahm zu ehren undt unsterbligkeit der nation bestendig florieren möge.

Es seindt ja Gottes undt keines menschen werck, welche mitt danckbahrkeit wollen angenommen sein, damitt nicht die undanckbahrkeit (in deme mann stracks aller beschwerungen befreyet undt ipso momento in pristino securitatis statu absque omni gravamine

sein will) eine recidivam verursache, welches Gott gnediglich verhuten undt uns ja nicht so blindt wolle lassen werden, das wir abermahls privatum den publico præferieren, wie er ohne zweiffel im durchreisen erfahren werden.

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum, darfür Gott nimmer kann genugsamb gedanckt werden, der affection undt guten eiffers, welcher, Gott lob, alhier gespüert wirdt, von welchen ich unnötig achte ferner zu gedencken, weilen auss seines Herrn Bruders schreiben so wohl als sonst er solches, sonderlich aber von den Herren Reichsräthen, mitt mehrerm zu vernemmen, undt das auf den von S. M. empfangenen befehl nach mann eben zu der zeit, als die gute erinnerung von ihme geschehen, schon im werck gewesen zu deliberieren undt ordre zu stellen, wie die festung Elfsburg mitt Gotheburg müglichst möchten versichert werden. Dann, obwohln allerhandt rationes dubitandi, so ist doch nechst Gottes hilf der sicherste weg umb so viel besser, weilen die circumstantien mitt underlauffen, welche in dem schreiben ahn Ihre M.*) aussführlich angedeutet, dahin ich mich geliebter kurtze halber allerdings referiert haben will. Undt verlange zu vernemmen, ob die distinction der Spanischen undt Niederburgundischen armée, welche subtilitet anno 1620 gebraucht worden, auch werden gelten.

Alhier wirdt auch von grossen desseignen des Königs von Franckreich geredet, sed melius prævenire, undt derjeniege, so die stätt undt pass von Cöln biss Basel ahm Rhein in seinen händen undt disposition hatt, derselbe kann in effectu die Beyerische collusiones oder vielmehr falschheyten durch Gottes gnadt contra quemcunque eludieren.

Den Churfürsten von Trier were in den Churfürstenthumb so wohl als im stifft Speyer (als fonti et radici omnium malorum) wohl etwas zu günnen. Zweiffele nicht, Gott wirdt die mittel schicken undt seine list undt falschheit nicht ungestrafft lassen. Nuhn, es ist Gottes werck, den muss es befohlen sein undt under dessen die von Gott bescherte mittel in acht zu nemmen.

Undt weilen ich weiss, das ihme von seinem H. Brudern so wohl als von den gesambten Herren Reichsräthen der zustandt dieser orthen umbständlich avisiert, so will ich ihn mitt meinem schreiben weiters nicht bemühen in hofnung, es werde zu endt

*) Se brefvet till Kungl. Maj:t af samma datum som ofvanstående (i Riksarkivet).

dieser versamlung occasion geben, ihme von allen weitleuffieger zu schreiben. Unterdessen bin undt bleibe ich

Euer alzeit vertraut gutwillig obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Stockholm den 30 Januarii 1632.

Weilen nicht allein meines Herren Brudern landen allernechst undt auf eine meile von Meintz lauffen, sondern auch meine hertzliebe Frau Mutter nuhr auf 7 meilen davon, so kann ich nicht unterlassen, ihne hiemitt auss herkommender vertreulichkeit zu bitten, das, auf dem fall es von nöthen, in dem ich die gentzliche hofnung, sie werden selbsten in rechter zeit der gebühr darumb angesucht haben, er sich wolle belieben lassen meine nuhmehr 79 jährige hochgeehrte Frau Mutter sambt meinenn Herren Brudern undt deren landen bey Ihrer M. alzeit im besten zu gedencken.

Ess lässet meine h[ertz]liebe gemahlin ihme hiermitt dero gruss undt viel liebs undt guts vermelden, mitt bitt, sie sambt allen den ihriegen alzeit bey S. M. in bester recommendation zu halten.

---

106. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 20 Februari 1632 *).**

Åberopar Rådets och Gabriel Gustafssons bref. Hoppas, att A. O. vore anländ till Konungen, och att han måtte få medverka till ett lyckligt fredsslut. Ursäktar sig att ej enligt Konungens önskan hafva kunnat meddela sitt betänkande rörande politiken. Försäkrar emellertid om ständig tacksamhet, trohet och nit. Begär, att A. O. ville meddela Pfalzgrefvens tjänare, hvad som händer. Af Erik Larsson framställda klagomål. Önskar meddelanden, särskildt rörande Spaniens förmodade planer.

Meinen f. gruss *etc.*... Weiln ich weiss, das derselbe von der Herrn Reichsräthen, insonderheit von seinem H. Brudern umbständlich avisiert wirdt desjeniegen, so alhier passiert, so habe ich unnötig ermessen ihne mitt meinem schreiben weiters zu bemühen.

*) Jämför tvenne bref af samma datum till Kongl. Maj:t (i Riksarkivet).

Habe doch die occasion nicht können fürbeygehen lassen ihne mitt diesem zettelein zu besuchen, verhoffendt derselbe nuhnmehr bey Ihrer M. werde glücklich angelangt sein. Undt gleich wie er das glück gehabt underschiedlichen friedenstractaten gewünschten aussgang zu dirigieren undt zu beförderu, also wünsche ich auch, das er bey dieses algemeinen wercks fortsetzung gleichmessiegen guten succes haben möge.

Es haben zwar Ihre M. mir zugeschrieben undt begehrt meine geringe gedancken darbey zu vernemmen, was in dem publico so wohl als privato in acht zu nemmen, undt ich mich zwar understanden etwas geringes darvon zu discourieren. Demnach aber, wie noch keine gewisse nachricht, worauf es eigentlich jetzo beruhet, undt was darinnen gepassiert, die sach auch in sich selbsten billich wohl zu bedencken, so habe in der eil Ihrer M. befehl undt meinem deboir ich kein genugen thun können, viel weniger hatt die post deswegen oder sonsten lenger aufgehalten werden können.

Bitte also, es bey Ihr M. ihm besten gehorsambst zu excusieren, undt das solches, geliebts Gott, mitt allerersten geschehen solle, darneben bittendt zu ihme habenden vertrauen nach, es im besten helfen zu deuten, das auf S. M. mir bezeugende undt angebottene königliche favor ich in meinem particular also particulariter Ihre M. mitt meinem schreiben bemühet.

Undt gleich wie S. K. M. favors ich mich alzeit versichert, also bitte ich auch nachmahls Ihrer M. meines treuen gehorsambs undt darbey zu versichern, das mein gröstes undt höchstes interesse darinnen beruhet, das ich undt die meiniegen in Ihrer M. undt der ihriegen schutz undt schirm sein undt von ihnen dependieren, auch alles dasjeniege, was ich jetzo habe undt durch Ihre M. favor mir sambt den meiniegen zuwachsen kan, solches nechst Gott einzig undt allein, in perpetuam rei memoriam, von Ihrer M. undt den ihriegen recognosciere.

Gott der allmechtiege gebe, das mein liebes vatterlandt under Ihrer M. glücklicher undt löblicher regierung wiederumb florieren undt also S. M. auch hierdurch einen unsterblichen ruhm acquirieren mögen, das wünsche ich von hertzen. Undt weilen ich meinem diener, der meine sachen draussen verwaltet, befohlen ihme mein undt der meinigen zustandt undt gelegenheit der orthen umbständlich zu erkennen zu geben, undt also pro re nata dasjeniege, so zu mein undt der meiniegen nutzen dienen möchte, in acht zu nemmen, alss bitt auss hergebrachtem guten vertrauen ich zum höchsten ihne hingegen hinwiederumb zu informieren, was

er ferner in acht zu haben. Hierdurch werde ich sambt den meiniegen ihme zu fernerer bestendiegen freundschafft obligiert, wie ich den auch bin undt bleibe

Euer alzeit gutwillig vertraut undt
obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Stockholm d. 20 Feb[ruarii] 1632.

Weilen Ihre M. bey dieser gelegenheit von den gesambten Herren Reichsräthen avisiert worden desjeniegen was sich auf Erich Larsons eingegebenen clagpuncten befunden, so bitt ich, Ihr wollet solches gleicher gestalt im besten helfen deuten, in dem in denen ihme mittgegebenen so wohl als dem forslag(!), so Herr Clauss Flemming mitt sich zum König geführet, genugsamb specificiert, wann, wie undt weme die gelder undt perzeln gelieffert, undt er sich der uhnwissenheit umb so viel wenieger behelfen kan, weilen in seinen eigenen förslägen(!) er der posten gedenckt.

Verlanget mich darneben zum höchsten zu vernemmen den jetziegen zustandt der orther, sonderlich weilen alhier aussgesprengt wirdt, das, durantibus indutiis, die Herren Spanischen allerhandt tentiert, doch, Gott lob, mitt verlust wiederumb zurück sollen getrieben sein. In summa, ihnen ist uhnmüglich ihre alte tucke (!?) zu lassen. Gott, der alles in seinen händen, wolle Ihrer M. löbliche undt christliche waffen je lenger je mehr segenen als zu seines nahmens undt Seiner Majesteten unsterblichen ruhm zu so vieler tausendt betrangten christen wolfahrt dirigieren undt richten, das wünsche ich von hertzen undt hiemitt beschliessendt auch allerseits göttlicher allmacht befehlendt, bitte ich dieses mein maculiertes schreiben im besten zu vermercken undt sich zu versichern, das ich bin undt bleibe

Euer alzeit freundt- undt gutwilliger vertrauter
undt obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm d. 10 Martii 1632.

Brefvet finnes i tvenne exemplar, det ena egenhändigt, det andra skrifvet med annan stil. Endast vid det sistnämda finnes ofvanstående postscriptum, hvaremot det förstnämda har följande egenhändiga påskrift af Rikskansleren: Præsent. in Frankfurt am Main den 18 April anno 1632.

---

107. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 14 April 1632.**

Åberopar Rådets bref. Vill dock underrätta om Prinsessans och landets fortfarande tillfredsställande tillstånd. Beklagar att de finnas, som icke nog uppskatta Gustaf Adolfs verk. Gläder sig, att Rikskansleren tagit residens i Frankfurt am Main; hoppas, att han skall leda Pfalzgrefvens landsmän till kloka beslut, och att de måtte förstå sitt eget bästa. Helsningar. Längtar efter meddelanden, glädes åt framgångarne mot Tilly och förmodar, att krigsskådeplatsen nu förlagts till fiendens land.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Wiewohlen bey den überheufften gescheften, damit ich ihnen belastet weiss, ich nicht gern mitt meinem schreiben beschwerlich sein wolte, sonderlich weiln von den gesambten Herren Reichsräthen ihm der alhiehiege zustandt umbständlich communicieret wirdt, so habe ich doch nicht unterlassen wollen ihne mitt diesen brieflein zu besuchen undt nuhr in genere zu avisieren, das benebenst der königlichen Princessin, Gott lob, auch sonsten alles alhier in gutem zustandt, undt wir jederzeit mitt freuden undt begierdt die glückliche successen Ihrer K. M. löblichen undt christlichen desseignen zu vernemmen verlangen.

Darbey zu beclagen, das bey solchem augenscheinlichen Gottes werck sich noch leutte finden sollen, welche solches nicht genugsamb erkennen undt, nechst Gott, von Ihrer M. allein recognoscieren. Undt darneben scheinet, das sich nicht allein etliche durch sincerationes wiederumb in den schlaff werden bringen lassen, sondern auch die jalousie so gross, dass sich leute transportieren lassen, durch verhinderung des publici sich selbst in gefahr zu setzen, welches alles scheinet fatale zu sein, undt Gott zu bitten, das er nicht allein diese dreyerley humores auf bessern weg bringen, sondern auch zuforderst Ihrer M. fernern glücklichen succes gegen dero heimliche so wohl als offentliche feinde verleihen, undt für dergleichen listigen machinationibus gnediglich bewahren wolle.

Erfreue mich darbey zu vernemmen, das der Herr Reichscanzler zu Franckfurth residieren undt also zugleich in meinem lieben vatterlandt die direction haben wirdt, deswegen ich nicht unterlassen will mich undt die meiniegen bey der occasion nachmahls zu recommendieren in der gewissen zuversicht, das er auss der hergebrachten guten vertraulichkeit nicht allein ihro bestes

so viel müglich zu wissen (wie ich dann meinem diener befohlen sich jederzeit bey ihme anzumelden), sondern auch vermög meines im Januario ahn ihne abgangenen vertreulichen schreibens, dafern entweder die irresolution oder vana presumtio undt credulitas noch bey vielen sich finden solte, solche durch treuhertziege undt eifferiege vermahnungen ihnen benommen, wie ich dann nicht zweiffele, Ihre M. durch dero presentz das fundament darzu gelegt.

Nuhn, Gott bitte ich nachmahls, das er meinem vatterlandt sonderlich aber meiner familien die gnadt verleihen wolle, das sie solche von Gott bescherte gnadt mitt danckbahrem gemuth ahnnemmen, nechst Gott von Ihrer M. allein erkennen undt also under derselben schutz undt glücklichen regierung wiederumb florieren undt prosperieren mögen. Das wünsche ich von hertzen undt, mitt solchem wunsch besliessendt, bin undt bleibe ich

Euer alzeit von hertzen vertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Stockholm d. 14 Aprilis 1632.

Es lässet meine h[ertz]liebe gemahlin ihme ihren f. gruss undt viel liebs undt guts vermelden.

Ich verlange von hertzen Ihrer K. M. guten progress zu vernemmen. Erfreue mich, das H. Feldtmarschalck sich also wohl ahn den alten corporal revangiert*). Will hoffen, Ihre M. werden nuhnmehr in den bisshero conservierten Beyerischen undt Österreichischen landen die media erlangen den feindt mitt seinen eigenen waffen zu schlagen. In summa, es ist Gottes werck, der wirdt auch ferner seine gnadt darzu verleihen.

*) Sedan Gustaf Horn i början af 1632 af Tilly tvungits att retirera från Bamberg till Schweinfurt, hade efter Gustaf Adolfs förening med honom Tilly i sin tur måst draga sig tillbaka från stiftet. Se Chemnitz, B. I, sid. 300, 302 och 303.

108. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 26 Augusti 1632.**

Hoppas, att de goda nyheterna från Tyskland om Konungens framgångar alltjämt må fortfara. Åberopar Rådets och A. O:s broders bref; Prinsessans välbefinnande. Hoppas, att den ostadiga och kalla väderleken ej må omintetgöra de lofvande skördeutsigterna. Uppskjuter med anledning af Sekreteraren Nils Nilssons stundande resa till Konungen sina meddelanden för att sända dem med honom.

Mein freundlichen gruss *etc.*... Wiewohln ich ihne bey ohne dessen überheufften gescheфften nicht gern mitt meinem schreiben bemühen wolte, so habe ich doch diese occasion nicht können fürbeygehen lassen, ihne mitt diesen grussbrieflein freundlich zu besuchen, wünschendt, dass ich alzeit gute undt erwunschte zeitungen von den orthen vernemmen mögte.

Hoffe die vielfaltig eine zeit lang gehabte avisen, welche schon über die 7 wochen continuirt, sollen undt werden ominos seyn, wie denn heut, Gott lob, dessen ein guter anfang, undt wir die frölige avis bekommen, das durch Gottes gnadt den feindt nicht allein der brotkorb zur Freystatt ruiniert, sondern auch Ihre M. denselben eine grosse menge volcks geslagen, zertrent undt den Generalquartiermeister Sparren abermahls gefangen.

Nuhn, Gott seye für solche ansehenliche victori gedanckt. Der wolle ferner mitt gnaden beyspringen undt geben, das bey conjunction der trouppen durch Gottes gnadt der feinde hochmuth völlig gedempft, undt also mein liebes vatterlandt je lenger je mehr ursach haben möge, nechst Gott, dieses alles von S. M. zu recognoscieren undt also darbey das glück haben under Ihrer M. glücklichen regierung sich in danckbahrem gemuth wieder zu recolligieren.

Von den hiehiegen zustandt achte ich unnöthig ihne zu bemühen, weilen ich weiss, das von seinem Herrn Brudern so wohl als von dem gantzen Senat ihme solches communiciert wirdt. Dancke darbey den lieben Gott, das die königliche Princessin so wohl als sonsten alles in gutem zustandt, dabey der Allmechtiege langwierig erhalten undt verhueten wolle, das diess unbestendiege wetter undt sich erzeigende frost den noch unzeitigen früchten keinen schaden möge zufuegen, in deme sonsten, Gott lob, dieselben über die massen wohl stehen.

Nechst diesem hette ich zwar gäntzlichen inwillens gehabt von demjeniegen, was auf Ihrer M. mir gethanes ahndeuten S. M.

ich gehorsambst entdeckt undt, nechst Gott, S. M. als mein undt der meiniegen vattern angedeutet, ihme umbständlicher zu schreiben, weilen aber inner wenig tagen des Secretarius Nielss Nielsson zu S. M. verreisen wirdt, so will ich dahin so weit verschoben, under dessen ihne gebetten haben, das er auch in diesem seine gegen mir undt den meinigen tragende affection continuieren undt, als deme dissmahl alle umbstandt besser als mir selbsten bekant, undt dannenhero ahn besten judicieren kan, was (da es Gottes willen) jetzo undt kunfftig zu Ihrer M. undt der ihriegen dienst gereichen kan, zum besten helfen einrathen, dann ich es nechst Gott in Ihrer K. M. des Königs gentzliche disposition gesetzt. In solchem guten vertrauen gegen ihme beschliesse ich undt bin

Euer alzeit vertraut obligierter guter
freundt undt gevatter, so lang ich
leb, im hertzen
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 26 Augusti 1632.

---

109. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 7 September 1632.**

Begagnar tillfället att sända dessa rader med Caspar König. Tillståndet hemma vore godt. Hoppas fortfarande goda nyheter från Tyskland. Åberopar A. O:s broders och Rådets bref. Rekommendation för J. R. von Sickingen.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Wiewohln ich ihme mitt gescheften überladen weiss, so habe doch die g[ute] occasion mitt Casparo König in acht zu nemmen ich nicht unterlassen w[ollen] umb neben versicherung meiner beharlichen freundtschafft ihne zugleich zu a[dvertiren]*), das, Gott lob, alles alhier, zuforderst aber die Königliche Princessin [in] guten zustandt. Gott wolle uns gleichmessiege gute zeitungen von Ihren K. M. undt den ihriegen vernemmen lassen, wie es uns dann so[nsten] hochlich verlanget den ferner guten succes, sonderlich aber was, nachdem Ihre M. armeen conjugiert, mögte fürgeloffen seyn.

*) Papperet är i kanten af brefvet bortrifvet, hvarföre flera ord i texten saknas.

Gott wolle Ihre M. christliche desseignen je lenger je mehr segnen undt prosper[ieren] undt meinem vatterlandt gnadt verleihen, es mitt danckbahrem [gemüth] zu erkennen.

Den übriegen alhiehiegen zustandt zu communicieren [achte] ich umb so viel unnötig[er], weiln ich weiss, das zuforderst von seinen Herren Collegis, in spetie aber von seinem Herrn Brudern, er alles umbständ[lich] wirdt avisirt, dahin ich mich geliebter kurtze halben referiere, Gott nachmahls bittendt, das er Ihre M. desseignen segnen, die so hoch interes[sierten] es nicht allein wolle erkennen lassen, sondern auch die jalousie deren (qu ... innatum odium) dempfen. Das wünsche ich auss grundt meines hertzen.

Undt, gleich wie ich mich der continuation euer guten affection alzeit versichere, so habe in der zuversicht ich nicht under lassen wollen ihme anzudeuten, das ich vor ungefehr dreyen tagen schreiben von dem alten Johann Reinhardt von Sickingen bekommen, welcher mich gebetten, ihne zuforderst bey S. M. undt dem Herren Reichscantzler zu recommendiren, in deme ihme undt den seiniegen bey diesem kriegswesen grosse ungelegenheiten zugestanden, das S. K. M. favor er würcklich geniessen möchte.

Weilen er dann ein alter undt ohne das obligierter diener, so hab ich umb so viel wenieger bedenckens gehabt seiner bitt so weit zu wilfahren, undt zu bitten, das er möchte bey ihme in guter recommendation sein undt gehalten werden, wie ich nicht zweiffele, er alle schuldiege treu erweisen wirdt. Hierdurch obligiert er mich zum höchsten, der ich ohne dessen bin undt bleibe

Euer alzeit vertraut undt obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 7 Septembris 1632.

110. [Oktober 1632]*).

Åberopar Nils Nilssons muntliga framställning. Önskar Konungen fortfarande framgång. Förhoppningen om och behofvet af A. O:s ankomst till det nordligare Tyskland för att motverka Pappenheim. Utbeder sig A. O:s fortfarande råd och rättelser i fråga om möjligen begångna misstag.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Weilen ihme von zeigern dieses dem Secretario Niels Nielsson alle particularia des hiehiegen zustandts mundlich angedeutet werden, so will mitt meinem schreiben ich ihme nicht weitleuffieger bemühen.

Sondern, gleich wie alles alhier, Gott lob, in guetem zustandt, also wünsche ich vom hertzen gleichmässiege gute zeitung von denen orthen zu erlangen, undt das der liebe Gott der feinde hochmuth dermahleins völlig dempfen undt S. M. völliegen sieg undt victori über dieselbe verleihen wolle, das auch mein liebes vatterlandt die von Gott geschickte rettung mitt danckbahrem gemuth erkennen undt mitt treuer devotion solche ferners zu befürdern sich wollen angelegen sein lassen. Gott, der alles bisshero durch seine gnadt regiert, der wolle ferner dieselbe kräfftiglich spüeren lassen, Ihre M. für allen dero feinden gnediglich beschützen, der feinde böse practiquen zu nicht machen undt sie stürtzen in die gruben, so sie andern gegraben.

Ich habe mir alzeit die hofnung gemacht, es würde der H. Reichscantzler alhier in die nähe kommen, undt durch seine presentz vielen disordren, so sich daselbst erzeigen, remedieren. Wie ich dann vernemme, das Pappenheim abermahls grassiert, welches ahnlass gegeben zu mehrer versicherung undt animirung deren stände hierunden etwas volck hienüeber zu schicken, wie der Secretarius umbständlicher wirdt wissen zu berichten, wie auch was bey jeziege zusammenkunfft alhier möchte fürlauffen, nicht zweiffelendt, er werde zugleich dasjeniege, was bey S. M. er zu verrichten, communicieren.

Undt gleich wie ich jederzeit ein besonder hohes und gutes vertrauen zu Euch bestendig trage, also habe in solchen gewissen vertrauen ich gleicher gestalt die zuversicht, das Ihr mir den guten gefallen undt rechte freundtschafft erweisen wollet, undt werdet undt in allem denjeniegen, was zu S. M. dienst in acht zu nemmen, mich vertreulich avisieren undt dasjeniege, so vielleicht

*) Brefvet saknar datum, men då enl. Sv. Riksrådets Protokoll (Del. II, Sid. 198) Nils Nilsson den 16 Oktober 1632 fick sin afskedsaudiens för att resa till Konungen, torde brefvet vara skrifvet vid denna tid.

geirret undt zu endern sein möchte, libere undt als ein treuer freundt erinnern wollet, mitt der gewissen versicherung, das mir keine grössere undt höhere freundtschafft wiederfahren kann, welche ich die tag meines lebens unvergessen soll sein, mich hinwiederumb zu allen freundlichen dienst obligierendt, als der ich bestendig bin undt bleib

Euer alzeit vertraut obligierter guter freundt
undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

---

111. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 14 December 1632.**

Beklagande af Gustaf Adolfs död. Önskar Rådet och Ständerna enighet och mod att fortsätta Konungens verk. Per Brahes sändning för att kondolera Drottningen och ledsaga henne hem samt sörja för vården om det kungliga liket. Åberopar dennes muntliga berättelse om riksdagskallelsen m. m. samt Rådets memorial. Likaledes åberopas Pfalzgrefvens genom P. Brahe och Nils Nilsson meddelade betänkande rörande rikets stat, angående hvilket A. O:s utlåtande begäres. Tillförsäkrar sig och de sina Rikskanslerens fortfarande välvilja. Om öfversänd redogörelse för koppartillverkningen. Begär råd, huru Pfalzgrefven bäst skall kunna vara till gagn för Drottningen och hennes moder. Rekommendation för Gustaf Gustafsson.

Wohlgeborner Herr, lieber undt vertrauter treuer freundt undt gevatter. Gleich wie das unglück, welches der allmechtiege Gott durch tödtlichen abgang des hochgeehrten Königs undt landesvatters, hochseeligsten ahngedenckens, über uns allerseits verhengt, unaussprechlich undt mitt tränen nicht genugsam beweinet werden mag, undt ich leicht ermessen kan, wie hoch undt tieff dieser schwere fall ihne in sein treues hertz schneidet, also lassen auch meine heisse tränen mir nicht zu mein hierdurch empfangenes hertzenleidt zu exprimieren, indem ich nicht allein meinen so gnädiegen König, aller liebsten Herrn undt hochgeehrten schwagern, sondern als meinen eigenen leiblichen vetter undt einiege zuflucht in dieser welt verlohren.

Weiln aber den willen Gottes nicht zu wiederstreben, so haben wir billich Gott zu bitten, das er christliche gedult verleihen undt alles ferner über uns schwebende unheil gnedig undt vätterlich abwenden wolle, zuforderst aber die höchstbetrübte königliche Frau Wittib trösten undt stercken, die nachgelassene königliche Princessin als cronerbin in dieser ihrer zarten jugendt

gnediglich erhalten, in aller gottesfurcht undt tugenden, Gott zu ehren undt diesem löblichen königreich zu trost wolle erwachsen lassen, den gesambten Herren Senatorn undt löblichen Ständen mitt seinem heyliegen geist beywohnen, damitt alles zuforderst Gott zu ehren undt durch treueifferiege fortsetzung Ihrer K. M., hochseligster gedechtnuss, christlichen undt ruhmlichen intentionen zu dieses löblichen reichs versicherung in manutention Ihrer K. M., christseeligster gedechtnuss, durch Gottes gnadt erlangten reputation gereichen möge.

Gott der allmechtige gebe, das, gleich wie diss orths die ahnwesende Herren Senatorn eine gute resolution gefast, in bestendieger einiegkeit mitt einmuhtiegen muth undt gemuth gloriose parta nechst des allmechtiegen Gottes hilf zu manutenieren, das also gleicher gestalt die aliirten Evangelischen einen heldenmuth fassen, das allgemeine über sie selbst schwebende unglück erkennen, undt solchen durch Gottes gnadt fürzukommen sich je lenger je kräfftieger verbinden, undt also die durch S. K. M., hochseeligster gedechtnuss, underschiedliche ja auch (Gott erbarme) im todt selbsten erlangte victori, recht nutzen undt gebrauchen.

Undt weilen jederman seine bestendiege treu undt rumlicher eiffer in exequierung S. M., hochseligster gedechtnuss, christlichen intentionen bekant, als zweiffele ich nicht, es werden (nechst seiner in Gott ruhenden Königlichen Majesteten eigenem exempel) auch seine treueifferiege vermahnungen hierinnen grossen nutzen schaffen, dazu der Allmechtiege seinen seegen geben wolle.

Wie dann der Her Graff Peter Brahe allein zu dem endt abgefertigt, nechst bezeugung der underdenigsten condolentz, undt das die königliche leich ehist möchte ahn sichere orth kommen, zugleich zu ersuchen, das Ihre M. die königliche Frau Wittib, diesem reich zu trost sich ehist wiederumb ahnhero ins reich begeben möge. Gott der allmechtiege wolle Ihrer M. starcker trost sein, dieselbe beneben dem königlichen Erbfreulein vätterlich erhalten.

Nechst diesem wirdt ermelter H. Graff umbstendlichen bericht thun, das guth befunden die Stände ehist zu verschreiben undt zu deliberieren, wie alles des in Gott ruhenden unsser allerliebsten Königs, hochseeligster gedechtnuss, eifferiegen vermahnungen undt exhortationen nach durch bestendiege einigkeit in guetem statt erhalten undt also hochstgedachter Seiner Majesteten, seligster gedechtnuss, löbliche intentiones pro norma mögen gehalten werden.

Davon ich uhnnötig achte weitleuffieger zu schreiben, weilen nicht allein von sambtlichen Herren Senatoren er dessen umb-

ständlicher avisiert wirdt, sondern auch der Her Graff ihme dessen mundlichen bericht wirdt thun dahin, undt auf das vertreulich zugestelte memorial ich mich geliebter kurtze halber referiere mitt bitte, das ich darinnen so weit ad spetiem gehe, keiner vermessenheit, sondern viel mehr der continuierliche devotion zu unsers heroischen Königs, hochseeligster gedechtnuss, christlichen fürhaben undt zu dienst der nachgelassenen höchstbetrübten Königin auch Princessin undt dieses reichs ich trage. Wolte wünschen, das bey begebender occasion ich die gnadt von Gott haben möchte, einige nutzliche dienst zu leisten.

Im übriegen hab ich den H. Grafen wegen des ordinari staats so viel müglich informiert. Undt weilen darinnen die costen zu ausrüstung der flotta bey abholung der königlichen leich wie auch der begräbnussuncosten, ingleichen der begräbnussbau aussgeschlossen, als habe ich solches hier zu erinnern nicht underlassen wollen, undt ist sonsten mitt NB gezeichnet, was in einem oder anderm noch mundlich zu erinnern, sonderlich im credit, dafern vielleicht hoc rerum statu einen oder andern standt gratificiert oder auch eine enderung in der muntz fürgehen solte. Davon ich gleicher gestalt dem Secretario Niels Nielsson für diesen bericht gethan, in hofnung er solches eadem intentione (als ich es ihme damahls ahn Ihre K. M., seeligster gedechtnuss, vertrauet undt zugleich mitt dem H. Reichscantzler zu communicieren gebetten) ungezweiffelt mitt aufweisung meines ihme zugestelten memorials die gebühr entdecken.

Undt gleich wie ich schon damahls in meinem schreiben gebetten, es wolte der H. Reichscantzler mich vertreulich informieren, was gestalt eines oder anderes zu deren in Gott ruhenden K. M. undt des reichs nutzen möchte dirigiert werden undt auf fürgehende faute mich vertreulich zu erinnern, welches als von meinem vatter herrürendt ich mitt danckbahrem gemuth aufnemmen wolte, also habe bey jetzo betrübten zustandt ich das gewisse vertrauen zu ihme, er werde mir libere ahndeuten, was gestalt ich mein danckbahres gemuth wegen deren vielfaltig von Ihrer K. M. seeligster gedechtniss mir undt den meinigen erzeigten königlichen favor erweisen solle undt möge, wünschendt, weilen mein unglück so gross, das ich einen solchen patron undt mehr als vatter verlohren, der sich meine zwar geringe dienst gefallen lassen, das hiengegen bey jetziegem zustandt dieses staats ich einiege nutzliche dienst erzeigen undt also ahnlass geben möge, mich undt die meiniegen in gleichmessiger guter affection zu er-

halten undt solche gegen mir undt den meiniegen (als welche alle ihre wohlfarth von deren in Gott ruhenden K. M., hochseeligster gedechtnuss, recognosciert undt erwartet) ferner zu continuieren.

Wie ich dann der trostlichen undt vertreulichen zuversicht lebe, ihne auch als meinen nuhn 19 jahr lang bekanten undt vertrauten freundt, hiemitt gebetten haben will, in dero mir undt den meiniegen jederzeit erwiesenen guten affection bestendig zu verharren undt sich zu versichern, das die von dem seeligen potentaten mir erwiesene favor also gross undt hoch, das deroselben in betrübnuss nachgelassenen königlichen Frau Wittib, wie auch dero Erbfreulein undt dem reich biss auf meinen eussersten blutstropfen zu dienen undt die meiniegen darzu zu erziehen ich nicht underlassen soll, wie ich dann bitte, er wolle uhnbeschwert die königliche Frau Wittib dessen meinetwegen zu versichern, darin er mir die höchste freundtschafft in dieser welt erzeiget.

Hiernechst kann ich nicht underlassen, ihne zu berichten, das der von Ihrer M. hochseligster gedechtnuss von Rain auss mir zugeschickte 1633 jahrs kupferstaat mir erst vor 8 tagen zukommen. Undt weilen S. K. M. seeliger ich für diesem alle umbständt berichte, als habe ich die copien desselben neben demjeniegen, wass biss 1 Decembris passiert, überschicken wollen*), dar-

*) Dessa bilagor har följande lydelse:

Kort summa på kopparstaten ifrån 1 Novembris till 1 Decembris.

Debet.				Credit.	Betalt.			Obetalt.		
Maij månats rest . .	14247	27	12	Maij	9266	4	—	4981	23	12
Junii rest	5274	7	—	Junii	4506	7	—	768	—	—
Julii rest	27290	4	—	Julii	18226	23	—	9063	13	—
Augusti rest	23767	14	10 14/25	Augusti . . .	14975	20	—	8791	26	10 14/25
Septembri rest . . .	61140	4	7 5/25	Septembris .	38477	13	12	22662	17	19 5/25
Octobri rest	30226	27	5 19/25	Octobris . .	12473	10	12	17743	16	17 19/25
S:a 161946: 20: 11 13/25										
Novembris koppar . .	39554	16	20 4/25	Novembr. .	11475	15	—	28079	1	20 4/25
	201501	5	7 17/25		109406	2	—	92095	3	7 17/25
1631 åhrs koppar in till 1 Novembris obetalt	24824	1	2		8721	16	—	16102	17	2
S:a	226325	6	9 17/25	S.	118127	18		108197	20	9 17/25

auss wie auch auss deme darauf gestelten memorial umbstendlich zu sehen, was darinnen passiert, undt das hochnötig sein will, das

Kort summa på all invägen koppar intill 1 Decembris 1632.

	Köpt koppar.			Afradskoppar.			Summa på rugh.			Invägne kopparstycken.				Väga.			Summa på all invägen koppar.		
										Till den sidste Oct.	24 p.	12 p.	6 p.						
1632 åhrs invägin intill sidste Octobris	6913	13	12	1040	8	8	7958	6	10	—	8	67	39	606	11	7	8560	18	7
Gårdz kiöp och förbruten	—	—	—	—	—	—	20	15	19	—	—	—	—	—	—	—	20	15	19
Uti Novembri invägin	366	19	13	40	7	—	407	6	13	Uti Nov. 3 pund	3	3	—	50	6	11	457	13	4
	7280	12	15	1080	10	8	8381	19	2	2 st.	11	70	39	656	17	18	—	—	—
																	9038	7	10

Kort summa på all behållen koppar intill 1 Decembris 1632.

	Kietzler.			Bleck.			Pläther.			Gaarr.			Rugkoppar.			Summa Stockholms vickt.		
Den 1 Decembris åhr behållet af 1632 åhrs kopper vidh berget på vägen åt Säter B: V: 303: 16: 17.																		
Vid Säter: Hos Krusen . . .	—	—	—	—	—	—	30	—	—	150	—	—	1346	12	14⅜	1580	3	19 1/10
Vid Säter: Daniell Hansson .	36	2	18½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	15	7			
Vid Säter: Berederne i verkstad	—	—	—	3	12	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Vid Säter: På vägen åt Vesteråhs	—	—	—	48	14	18	—	—	—	6	4	10	—	—	—	109	12	8
Vid Säter: » åt Stockholm	—	—	—	54	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
I Myntet	—	—	—	—	—	—	169	5	19¼	—	—	—	—	—	—	169	5	19¼
I Vesteråhs: behållit	—	1	16	7	19	1	2	4	5	—	—	—	—	—	—	10	5	2
I Vesteråhs: på vägen åt Stockholm . .	—	9	1½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1½
Stockholm behållet . . .	1	16	4½	18	13	5½	—	—	—	249	12	6½	—	—	—	270	1	16½
Nyekiöpingh behållet . .	—	—	—	—	—	—	339	9	17½	12	12	12	—	—	—	352	2	9½
I Myntett	—	—	—	—	—	—	298	1	14	—	—	—	—	—	—	298	1	14
	38	10	½	133	13	3½	839	1	15¾	418	9	8½	1360	8	1⅜	2790	2	9 17/20
1631 åhrs inventarium i Stockholm	2	9	5½	—	—	—	—	—	—	724	5	14	—	—	—	726	14	19½

Erich Larson mitt denen von S. M. verordneten remissen nicht lenger verziehe, in deme (welche Gott abwenden wolle) grosses nachtheil darauss entstehen könte.

Koppar är kommit till åtskilliga utgifter af 1631 års.

	Kietzler.			Bleck.			Plåter.			Gaar.			Rugh.			Summa.			Summarum.		
Till Rentecammaren till sidste Octobris	158	8	10	288	6	16¼	4	—	10	120	11	1	—	—	—	571	7	17¼	571	10	16½
Novembri rechning .	—	2	19¼	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	19¼			
Till messingsbruk och elliest försålt t. d. sidste Oct.	17	1	12	25	1	—	—	—	—	52	1	7½	—	11	9	94	15	8½	94	15	8½
Novembri rechning .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Aff 1632 åhrs kopper försålt t. den sidste Octobris	—	8	8	9	14	19½	—	—	—	238	19	14	—	—	—	249	3	1½	378	1	5½
Novembri rechning .	—	—	—	17	7	17	—	—	—	111	10	7	—	—	—	128	18	4			
Rentecammaren till d. siste Octobris . . .	—	—	—	104	6	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	6	12	104	6	12
Novembri rechning .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			

Creutz mynt intill 1 Decembris.

	Intill siste Oct.	Nov.	Summa.		till Lybeck.	Mekelburg.	Pommern.	Infruset.	behållet.	Summa.
Effter månats rechningar tilmüntet Vid Nyeköping	1780	157	1937	Efter månats rechninger ähr försent intill siste Octob.	1780	93	33	—	—	1937
				af Nyköpings mynt till 1 Dec.	113	—	—	—	—	
				behållet 1821	—	—	99	—	44	
Vid Sätra . . .	1978	150	2128	af Sätra mynt 1828 — intill 1 Nov.	1464	51	—	364	150	2128
				nti Nov. behåldnei Vesteråss och Sätra.	—	—	—	—	—	
	3757	307	4065							4065

N. B. Wie viel von der Nicöpingischen müntz in den Norcöpingischen scheren eingefroren kän man nicht eigentlich wissen doch wirdt der H. Se-

Zweiffele nicht, es werde nuhnmehr die gesambte Herren Senatoren dahin trachten, wie auch in diesem puncten S. K. M. löbliche intentionen mögen zu dero unsterblichem ruhm ferners fortgesetzet werden, deswegen ich gleicher gestalt dieses puncten wegen ein absonderlich memorial zu fernerem nachdencken mittgeben wollen, nachmahls bittend, solches im besten wohlgemeint zu vermercken.

Endlichen undt zum beschluss, demnach der in Gott ruhende heroische König, hochseeligster gedechtnuss, durch dero underschiedliche königliche undt mehr als treuhertziege schreiben mir allergnedigst auferlegt auf solchen unverhofften, nuhnmehr aber, Gott seye es geklagt, alzu schweren todesfall dero königlichen gemahlin undt leibserben zu trost undt dienst zu sein undt schuldiege treu ahn denselben zu erweisen, als bitte ihne als meinen treuen freundt ich nachmahls zum freundlichsten, er wolle mir vertreulich ahn die handt geben alles dasjeniege, damit ich solche schuldiege treu in der that erweissen undt also des hochgeehrten Königs, seligster gedechtniss, gnedigsten willen, so viel ahn mir, erfüllen möge. Hierdurch werde ich ihme undt den seiniegen bestendig obligiert, als der ich ohne dessen bin undt bleibe

Euer alzeit im hertzen vertraut undt
obligierter, treuer freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum Stockholm den 14 Decembris 1632.

(På en lös lapp.)

Weilen ich auch vermercke, das Monsieur Gustaff Gustaffsohn in der nähe, als zweiffele ich nicht, er wirdt der H. Reichscantzler sich ihne recommendiert sein lasse, damitt er duchtig möge werden den vatterlandt zu dienen.

---

cretario aller bescheidt deswegen zu Nicöping zugestelt werden, undt weilen kein vollieger forslag vom Decembri monath hatt können verfertigt werden, so überschicke ich umb mehrer nachrichtung willen beygefügt Novembri monats kurtzen förslag auf des Decembri monats bergskupfer, doch nur soviel ich auss des statthalters schreiben vernommen, dann wie obgemelt die rechnung noch nicht ankommen.

112. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 5 Januari 1633.**

Längtar efter underrättelser. Önskar lycka till fullföljandet under det nya året af den fallne Konungens planer. Om koppartillverkningen och kopparhandeln, i afseende hvarpå åberopas meddelanden genom Per Brahe och Nils Nilsson. Begär underrättelser. Helsningar. Rykten om Fredriks af Pfalz och Ludvigs XIII:s död. Hoppas, att förmyndarne för den förres barn måtte ihågkomma sin tacksamhetsskuld till Sverige. Om ankomna bref från Erik Larsson med dåliga underrättelser angående möjligheten att erhålla penningar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... In hofnung, das er nuhnmehr von dem Herrn Reichsrath Herr Graff Pieter Brahe allen allhiehiegen zustandt wirdt vernemmen, so erwarten wir allerseits mit verlangen zuforderst Ihrer M. der königlichen Frau Wittib undt dahn auch den zustandt des gemeinen wesens zu erfahren.

Gott der allmechtiege, der in den verflossenen jahr mitt seiner schweren handt gestraffet, der wolle in dem angetrettenen neuen jahr nicht allein Ihrer M. kräfftiger trost sein, sondern auch dieselbe mitt gesundtheit ahnhero verhelfen undt sambt unser jungen Princessin als designirten Königin vätterlich erhalten undt darbey gnadt verleihen, das des in Gott ruhenden klugsten undt grösten Königs, hochseeligster gedechtnuss, löbliche undt christliche intentiones allerseits mögen pro norma gehalten, undt also mitt einmutiegem muth undt gemuth Gottes ehr undt die gemeine wohlfarth in acht genommen, zuforderst aber zu erhaltung undt secondierung dieses staats alle actiones mit danckbahrem gemuth dirigiert werden, uhnnötig achtendt ihne mitt umbständlicher berichtung des alhiehiegen im übriegen, Gott lob, guten zustandts zu bemühen, weilen von dem sämbtlichen löblichen Senat ihme solcher umbständlich avisiert wirdt.

Hette zwar vermuthet bey dieser gelegenheit zugleich den volligen schluss des 1632 jahrs kupferrechnung umb mehrer nachricht willen zu überschicken, es ist aber ahn dem, das die Decembri monats avisen noch nicht völlig einkommen. So viel ich aber vermercken kann, so wirdt im Decembri biss in die 1800 sk. oder mehr eingewogen worden. Undt gleich wie solches eine Gottes gabe undt eines von den fürnembsten cleynodien dieses reichs, also will von nöthen sein bey zeiten auf mittel zu dencken, wie nicht allein das werck nechst göttlicher hilf im gang er-

halten werde, sondern auch der kupfer in gutem preiss möge bleiben.

Das erste belangendt, haben zwar die in Gott ruhende K. M. anfangs des Octobris genugsame undt solche ordre gegeben, das es gar wohl biss auf erfolgte weitere gnedigste ahnordtnung hette können gehalten werden, demnach aber biss auf diese stunde die geringste remise, viel weniger etwas von Camphusen erlegt, in dem er bestendig sagt, das er dessen keine ordre, so ist leicht zu erachten, was nachtheil durch solchen verzug umb so viel mehr zu erwarten, weilen mann sich allerdings auf Erich Larsons gethane vertröstung verlassen, undt also hochnöthig, das zu verhüetung uhnwiederbringlichen nachteils, er mit ernst angehalten werde, solches völlig zu præstieren undt damitt lenger nicht zu verziehen.

Im übriegen, undt wie der kupfer in gutem preiss erhalten möge werde, zweiffele ich zwar nicht, es werden sich gute mittel finden, wie dann in voriegem meinem schreiben durch den Secretarium Niels Nielsson undt hernacher durch Herr Graff Peder underschiedlich angedeutet undt wohl ein gut werck sein möchte, wann mann einen gewissen kauf auf etliche jahr schliessen könte. Inmassen er auss Cunradt Falckenbergs underschiedlichen schreiben wirdt vernommen haben, was für gelegenheit sich darzu noch neulich præsentiert.

Obwohlen ich nicht zweiffele, das sich (sonderlich kaufleut) finden solten, welche dieses mügligst controlieren undt gern selbst in ihren händen haben wolten — wie dann für diesem allerhandt misstancken (!) gefallen, als wann auch diejenige, welche nechst Gott ihre wohlfarth von deren in Gott ruhenden K. M., seligster gedechtnuss, undt effective in dero diensten, hierinnen cooperierten — so hatt die pflicht erfordert, dasjeniege, was dissfals spetialiter auss Frankreich (undt wie mann den kauf des orts gehindert haben soll) geschrieben worden, durch ein gesambt particular schreiben gehorsambst zu entdecken, nicht zweiffelendt Ihre K. M. seeligster gedechtnuss würden sich erinnern, ob undt was sie dissfals für gnedigste commission geben.

Demnach aber keine nachrichtung, ob solche brief S. K. M., seeligster gedechtnuss, zuhanden kommen, so hatt mann in gesambt guth befunden deswegen nachmahlen vertreulich zu erinnern, ob sich vielleicht deswegen nachricht finden möchte, inmassen ich ohne dessen den Secretarium Niels Nielsson gebetten hatte mundliche relation zu thun, nicht zweiffelendt, er in diesem

so wohl als andern alle particularia referieren wirdt, dahin ich mich dann nachmahls, zuforderst aber auf Herr Graff Pieter Brahe referiert haben will.

Der Allmechtiege wolle im übriegen durch seine gnadt einigkeit undt einen heldenmuth verleihen, damitt des löblichen potentaten christliche undt heroische intentiones pro norma gehalten undt also dessen unsterblicher ruhm je lenger je mehr aussgebreitet werde.

Under dessen wirdt er mich höchlich obligieren, den jetziegen zustandt uhnbeschwert zu erkennen zu geben, darbey ich dann bitte, bey Ihrer M. der königlichen Frau Wittib mich undt die meiniegen alzeit in bester recommendation zu halten, auch für seine person die alte vertreuligkeit gegen mir zu continuieren in versicherung, das ich bin undt bleib,

Euer alzeit vertraut undt obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 5 Januarii 1632 [ɔ: 1633].

Es lässet mein h[ertz]liebe gemahlin neben wünschen eines glückseeligen neuen jahrs ihme dero f. gruss vermelden.

Es wirdt alhier referiert, als solte nicht allein der König in Böhmen todts verfahren*) sein, sondern auch der König in Franckreich vergeben sein, welches gewaltiege mutationes geben möchte. Gott gebe, das diejeniegen, so sich der Pfälzischen kinder vor mundtschafft anzunemmen, in danckbahrem gemuth die in Gott ruhenden Königs christliche intention undt treue ermahnungen pro norma halten, undt, conjunctis animis, das wohlangefangene werck eifferig zu prosequieren sich wollen angelegen sein lassen.

Als ich dieses schliesse, bekomme ich Erich Larsons zwey underschiedliche schreiben**), dato den 19 undt 26 Novembris. Vernemme darauss, das von dem orth kein gelt zu gewarten. Zweiffele also nicht, es wirdt auf ander mittel gedacht werden, darumb ich dann hiemitt zum fleissigsten erinnert haben will in ansehung der grossen consequentzen.

*) Fredrik V dog den $\frac{19}{29}$ November 1632. — **) Dessa bref finnas i behåll bland »Skrifvelser tlil Johan Casmir» i StSegeborgsamlingen.

113. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 15 Januari 1633.**

Från A. O. mottaget bref. Sorgen öfver Konungens död. Hoppas, att de evangeliska i Tyskland liksom Ständerna i Sverige måtte fast sluta sig samman till fullföljande af hans verk. Beklagar Rikskanslerens möda och många bekymmer. Beklagar, att ej personligen kunna infinna sig hos honom, men åberopar meddelanden genom den hemkomne, nu till Tyskland återvändande Lars Grubbe. Hoppas på protestanternas tacksamhet mot Sverige. Beklagar ock, att ej personligen hafva kunnat för A. O. afgifva berättelse om sin gjorda tjänst, men känner sig tacksam öfver Rådets välvilliga uppskattning däraf samt öfver löftet om fortfarande skydd för sig och de sina, hvarföre han ock lofvat att tills vidare fullfölja sitt uppdrag rörande kammarsakerna och vården om den unga Drottningen. Anbefaller sina och sin familjs intressen i Rådets och Ständernas vård och begär A. O:s bistånd och goda råd. Åberopar Grubbes relation rörande »kopparstaten» och uttalar sitt hopp att kunna gagna Sverige.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Sein den 2 Decembris zu Jena datiertes schreiben*) ist mir den 8 dieses durch den Secretarium Grubben wohl gelieffert.

Undt, gleich wie er darinnen zu erkennen gibt die hertzliche betrübniss über dem tödtlichen abgang unsers allerseits so hochgeehrten Herren undt rechten landtvatters, christseeligster gedechtnuss, also kann ich auch auf diese stundt nicht wort genug finden, damit mein darauss entstandenes hertzeleidt ich könte exprimieren, zu geschweigen der überauss grossen gefahr, darinnen neben dem evangelischen wesen zuforderst dieses löbliche königreich undt darinnen die nachgelassene betrübte königliche Frau Wittib sambt dero eintziegen erbin undt designierten jungen Königin gesetzet.

Demnach aber dem willen des Allmechtiegen nicht zu wiederstreben, so haben wir billiche ursach denselben zu bitten, das er aller betrüebten kräfftigen trost sein undt gnadt verleihen wolle, das, gleich wie durch Gottes gnadt die hiehiege Herren Senatoren eine bestendiege resolution gefast, mitt einmutiegem muth undt g[emu]th Ihre K. M. hochrümbligsten ahndenckens, christliche intentiones zu continuieren undt derselben treuhertziege erinnerungen pro norma zu halten, das gleicher gestalt die gesambte evangelische des glorwürdigsten Königs löblichen exempel sich für augen stellen, die vielfaltig gethane treuhertzige vermahnungen in acht nemmen undt also conjunctis viribus et animus das wohl-

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

ahngefangene werck zu einem erwünschten undt solchen endt mögen führen, damitt zuforderst Gottes ehr befüerdert, die durch Gottes gnadt gleichsam vollig restituierte Evangelische darbey manuteniert, undt also S. M., hochseligster gedechtnuss, bey ihnen zugesetztes edeles blutt bey der lieben posteritet in unsterblichen ruhm danckbahrlich erhalten werde.

Gott bitte ich nachmahls, er wolle ihnen sambtlichen einen solchen guten muth geben undt nicht zulassen, das sie durch den honing des friedens sich betriegen undt in voriegen schlaff bringen lassen, wie es dann ahn practiquen undt grossen zusagungen nicht mangeln wirdt. Nuhn, Gott wende alles böses, erhalte seine kirche undt verleihe dem christlichen in Gott ruhenden König ein freudenreiche auferstehung mitt seinen ausserwehlten zur ewigen seeligkeit.

Kann darbey leichtlich ermessen, wie bey diesem wesen ihme zu muth, in deme neben ahngeborner undt bisshero ruhmlich erwiesener fürsorg für sein liebes vatterlandt, der mühselige zustandt der königlichen Frau Wittib so wohl als des königlichen Freuleins, der designierten Königin, ihne nicht allein billich turbiert, sondern auch das gemeine wesen, zuforderst aber des glorwürdigsten Königs uhnsterbliche reputation, neben des vatterlandts hohen interesse ihne allerdings engagiert, undt ich dahero nachmahls leichtlich ermessen kann, was bey so viel diverse intentionen (tot capita) für diverse proces observiert werden müssen, in deme zu fürchten, das die liebe bey vielen erkalten, undt also die notwendiege vertreulichkeit, wo nicht gantz cessieren, zum wenigsten caute darinnen zu procedieren von nöthen sein will.

Wolte Gott, mein glück were so guth, das durch meine gegenwarth bey ihme ich auch in diesen puncten mein hertz gleichsamb auschutten undt (weilen mein unglück so gross, das ich es in der that nicht habe bezeigen können) aufs wenigst dardurch die bestendiege devotion zu dieses allerlöblichsten Königs dienst undt dessen reichs reputation tesmoignieren könte. Weilen mir aber auch in diesem das runde glück so weit zuwieder leufft, das ich durch die weite des wegs abgehalten werde, so habe auf sein vertreulich geschehenes ahndeuten undt des Secretarius gethane relation*) ich hinwiederumb nicht underlassen können, mein hertz

*) Statssekreteraren Lars Grubbe hade den 8 Januari 1633 till Rådet öfverlämnat A. O:s relation om tillståndet i Tyskland (Se Sv. Riksrådets Protokoll B. 3, Sid. 6), hvarpå han redan några dagar därefter återvände till Rikskansleren.

diesem Secretario so weit zu offenbahren, nicht zweiffelendt, er werde auss seiner ausführlichen relation so wohl als auss denen schon für einem jahr ahn S. M., hochseeligster gedechtnuss, discursweis abgangenen schreiben aussführlicher vernemmen, was meine geringe meinung so wohl wegen des hauptwercks selbst als auch wegen der diversen intentionen, so wohl under den Evangelischen selbst als auch bey den allierten ausländischen potentaten, welche theils in pristinum statum restituiert zu werden trachten, anders theils ihre religionsverwanthen in gleichen pristino statu nicht allein gern sehen, sondern auch durch solches mittel das absolutum dominium gern abgeschafft wissen undt sehen wolten.

Undt weilen in diesem letzten die Evangelische so wohl [als] frembde allierte fast concurrieren, undt vielleicht theils factiones der gegenpartei selbsten dahin inclinieren, also zweiffele ich nicht, es werden sich auch mittel darzu finden, wo nicht alle, zum wenigsten die meiste angedeute propositiones zu practicieren.

Will darbey hoffen, es werde sich ja noch ein funcken der danckbahrkeit erzeigen, wie wohlen nechst ahnruffung Gottes das beste fundament in propriis viribus. Davon ich zum theil mitt H. Graff Peeter meine weniege gedancken eröffnet undt solches dem Secretario aussführlicher entdeckt, freundtlich bittendt, solches auss treuem hertzen zu erhaltung des löblichen Königs ritterlich erworbenen reputation undt zu des gemeinen wesens, in spetie aber unserer designierten jungen Königin undt dieses löblichen reichs wohlfarth dirigierte intention im besten aufzunemmen.

In massen ich mich ihme zum höchsten obligiert befinde, das bey so gestalten sachen er also vertreulich mitt mir communicieren, undt auch hierinnen sein bisshero gegen mir undt den meiniegen jederzeit erspüerte gute affection, welches mir nicht ein geringer trost in diesem mein bekummernuss, also treuhertzig tesmoignieren wollen.

Undt gleich wie des hochlöblichsten in Gott ruhenden Königs mir und den meiniegen erwiesene königliche undt recht vätterliche favor, da sie mich, exculanten, in dero schutz aufgenommen, mich billich zu allen dienst undt treuen obligiert, undt ich mich dahero (so viel mein verstandt undt kräfften zugeben) jederzeit gern befliessen, was bey dero lebzeiten mir gnedigst befohlen, nach müglichkeit zu Ihrer M. undt des reichs dienst ins werck zu richten, also hette ich auch von hertzen gewünscht, das mein glück so gut gewesen were, deswegen selbsten relation zu thun in hoffnung, es würden Ihre M., vermög dero hohen gunst, vielmehr meine gehorsamste devotion eintzig undt allein zu Ihrer M. undt

des reichs dienst gerichtet, als dasjeniege, so (jedoch wieder meinen willen) möchte pecciert sein, angesehen haben.

Weilen aber unser gemeines unglück solches verhindert, so habe ich ursach denen alhier ahnwesenden löblichen Herren Senatoren freundlich zu dancken undt ihnen obligiert zu sein, da sie als ahnwesendt meine, wiewohl geringe, auss treuer devotion herruerende dienst sich so weit belieben lassen, undt, was darinnen passieren können, nicht allein im besten vermerckt, sondern auch (bey dem zwar allgemeinen, jedoch mir undt den meiniegen, weiss Gott, alzu schweren unfall) mich undt die meiniegen in fernerem schutz bestendig zu erhalten sich also gutwillig undt favorable erbotten, das also auf ihr sambtlich ahn mich gethanes treuhertzieges begehren ich in Gottes nahmen resolviert, die von S. K. M., seeligster gedechtnuss, mir aufgetragene commission noch so lang in Gottes nahmen zu continuieren, biss die gesambte Herren Reichsräth nach erlangtem avis wegen S. K. M., seeligster gedechtnuss, disposition in diesem so wohl als andern vollige resolution fassen möchten, in deme meine obligation also gross gegen dem hochlöblichen König, das ich mich glücklich achten wolte in dieser betrübten zeit dessen nachgelassenen erbin undt designierten Königin treue dienst zu erweisen, mich offerierendt zu allen demjeniegen, das sie mir zu solchen endt auferlegen werden.

Weil dann durch ankunfft des Secretarii Grubben die gesambte Herren Senatoren auf des Herrn Reichscantzlers ahn sie abgangenes schreiben abermahls begehrt, das ich noch so lange, biss durch glückliche zusammenkunfft der löblichen Stände alles in richtiege ordtnung gesetzet, dem werck abwarten wolte, also erspuere ich darauss ihrer allerseits continuierliche gute affection, dafür ich ihnen zum höchsten obligiert.

Undt, obwohln auss vielen motiven, welche der Secretarius aussführlich zu referieren ich hierinnen wenig dienst leisten kann, so habe jedoch zu bezeugung meines respects undt obedientz in demjeniegen, was dero belieben undt guthfinden nach zu der jungen designierten Königin undt der cron diensten mir aufgedragen wirdt, ich nachmahls umb so viel ehe darzu resolviert, damitt alsdann ich nicht allein, so viel ahn mir, gründtliche relation thun, sondern auch das höchste undt liebste S. K. M. seeliger meiner h[ertz]lieben gemahlin so wohl als mir so vätterliches ahnvertraute dieses reichs cleinoth, unsere nuhnmehr designierte Königin, nechst Gottes hülf ihnen einantworten undt also die pflicht, darzu Ihre M., hochseeligster gedechtnuss, mich so wohl mundtlich als durch

so viel underschiedliche schreiben obligiert, auch so weit in acht nemmen möge.

Wünsche auss grundt meines hertzen, das der liebe Gott dieselbe ferners vätterlich erhalten, zu seinem ehren undt diesem jetzo so hoch betrübtem reich zu trost undt wohlfarth in allen christlichen undt königlichen tugenden zunemmen lassen undt auch durch dieselbe des glorwürdigsten Königs memoria kunfftig in viel zweige aussbreiten undt florieren lassen wolle.

Under dessen habe ich für wie nach ursach zu bitten, weilen nach Gottes willen meine lebenszeit auch genug sein kann, es wolten sie sambtliche auch alsdann die meiniegen in ihrem schutz erhalten, undt, obwohln ich es noch zur zeit mitt keinen würcklichen diensten meritieren können, so bitte undt hoffe ich doch (auss ahnlass ihrer bisshero erzeigten guten affection) sie mich hierinnen geniessen lassen des königlichen favors, ich will nicht sagen, recht vätterlichen liebe, welche der in Gott ruhende so wohl meritierte vatter des vatterlandts bey dero lebzeiten gegen mir undt die meiniegen erwiesen.

Undt gleich wie von den samptlichen Herren Senatoren ich freundlich versichert worden, das mitt gutachten der sambtlichen Stände sie mein undt der meiniegen bestes wissen wollen, also habe ich auch ursach ihme für seine person in spetie obligiert zu sein wegen der guten erinnerung, so ich vernemme von ihme dissmahl geschehen zu sein.

Undt gleich wie seine bisshero mir erzeigte affection hierdurch cumuliert wirdt, also bitte ich auch im besten zu vermercken, das in solchem gutem vertrauen ich ihne hiemitt bitte noch ferner hierinnen alle gute offitia zu leisten, undt, was zu mein undt der meiniegen wohlfarth gereichen möchte, ferners zu befürderen. In massen er auss denen ahn S. M., hochseeligster gedechtnuss, abgangenen schreiben mitt mehrerm zu vernemmen, das ich nicht allein meine actiones, sondern auch die meiniegen selbst zu Ihrer M. undt des reichs dienst in gehorsambster devotion destiniert, undt alles in S. K. M. treue vätterliche fürsorg undt wollen, wie sie es jetz oder kunfftig ihnen undt den ihriegen nutz zu sein befinden würden, gestelt, wie ich dann auch, in particulari ahn seiner affection nicht zweiffelendt, hiemitt gebetten haben will mitt vertreulicher eröffnung seiner treuhertziegen gedancken mich noch ferner zu obligieren.

Im übriegen allen publica so wohl privata belangent mich auf des Secretarii mündliche relation undt das ihme wegen des

kupferstats mittgegebene memorial referierendt*), wünsche ich auss grundt meines hertzen, das er die von S. M., seeligster gedechtnuss, ihme aufgetragene undt von den Herren Senatoren aufs neue confirmierte commission zu Gottes nahmens ehr, den allgemeinen nothleidenden wesen zum besten undt dann zuforderst zu erhaltung des löblichsten Königs durch den bittern todt selbst acquirierten unsterblichen reputation undt dieses staats sicherheit undt wohlfarth glücklich hienaussführen undt also umb das vatterlandt sich je lenger je mehr meritiert machen möge.

Gott der allmechtiege wolle allenthalben mitt seinem göttlichen beystandt erscheinen undt mir das glück verleihen, das ich übriege kurtze zeit meines lebens meine bestendiege treue devotion in der that möge erweisen undt also ihnen sambtlichen undt in spetie ihne ahnlass geben, seine bisshero mir erzeigte affection auch gegen die meiniegen nach meinem todt zu continuieren. In welchem guten vertrauen beschliessendt, bitte ich ihne sich zu versichern, das ich bin undt bleiben werde

Euer alzeit im hertzen vertrauter undt
obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 15 Januarii 1633.

---

*) Självfva det åberopade memorialet fattas, men följande vid detta bref liggande tabell torde höra hit:

Kortt summa på all invägen koppar intill 1 Jan. 1633.

	Kiöpe-koppar.			Afradz-koppar.			Summa på all rug-koppar.			Tilgjutne stycken.					Våga.			Summarum på all koppar.		
											24 p.	12 p.	6 p.	3 p.						
1632 åhrs invägen intill d. siste Nov. .	7280	12	15	1080	10	8	8361	3	3	Till d. siste Dec.	11	76	39	2	656	17	18	9017	11	[illegible]
Gårdzkiöp och förbruten .	—	—	—	—	—	—	20	15	19	—	—	—	—	—	—	—	—	20	15	[illegible]
Utij Decembris invägit . . .	1683	18	11	130	8	5	1814	6	16	Uti Dec.	—	—	—	—	74	6	4	1888	13	—
S.	8964	11	6	1210	18	13	10196	5	18	—	—	—	—	—	731	4	2	10927	—	10

114. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 16 Februari 1633.**

Har dröjt att skrifva, dels emedan Rådets meddelanden gjorde bref öfverflödiga, dels för att förra årets kopparräkningar skulle kunna afslutas; åberopar L. Grubbes relation. Från Erik Larsson ankomna och till Kopparberget försända penningar. Nyttan och skadan af kopparhandelns frigifvande enligt bergsmännens önskan. Hoppas på protestanternas eniga samverkan med A. O. Sänder bref från Strassburg.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Demnach bey seinen ohne dessen überheufften geschäfften ich denselben nicht gern mitt meinem schreiben molestieren wolte, sonderlich weilen von dem löblichen Senat ihme aller hiehiegen zustandt (undt in spetie das der Reichstag gestriegs tags, Gott lob, glücklich angangen) communiciert wirdt, also hoffe ich wegen des verzugs umb so viel mehr bey ihme excusiert zu sein, weilen ich im werck die 1632 jahrs kupferrechnung vollig netto schliessen zu lassen undt ihm dieselbe alsdann zu überschicken, under dessen mich auf die relation, so der H. Secretarius Lars Grubben ihme wirdt gethan haben, referierendt.

Undt ist sindt der zeit hierinnen weiters nichts passiert, als das vor 8 tagen 45000 rdr, so Erich Larsson ahnhero remittiert, alhier ankommen, welche auch ahn den Berg verschickt, in hoffnung es werde zum wenigsten in etwas der daselbst erscheinende mangel ersetzt, undt die bergsleut in humor erhalten werden.

Wie ich dann nicht zweiffele, es werde der löbliche Senat ihm umbständlicher communicieren, wie beständig die bergsleut umb freylassung des kupfers ahnhalten, welches zwar, undt dafern sie des vermögens weren denselben zu halten, meinem weniegen beduncken nach, ein guter undt der cronen nutzlicher weg sein könte, in dem man einer gewissen summa gelts stracks auss der ersten handt mächtig undt gleichsam ein gewiss facit darauf machen könte, da hergegen jetzo in einen so wohl als andern grosse aufsicht von nöthen, die gelder mitt mühe zusammen gebracht undt sonderlich, was den herbst eingekaufft sambt in den wintermonathen eingewogen, alles eine sehr lange zeit in so grossen capital still liegen muss.

Wann aber dargegen das unvermögen der bergsleut undt die läst der kauffleutt (welche darneben nicht alle zeit die vermögensten, oder, da sie es auch sein, leicht durch eine unglückliche

schiffahrt oder banckerottieren können zurück kommen) betrachtet wirdt, so scheinet wohl zu fürchten, das eine solche algemeine freygebung mehr schaden als nutzen sonderlich der cronen geben könten, welches mitt einem geringen exempel so weit darzuthun.

Wann der unvermögne bergsman seinen kupfer eingewogen, so soll er stracks den zoll, dessen man sich vergleichen könte, ahn gelt ablegen. Das gelt kan er nicht von den seinen (weilen er ohne das über die ohren in schulden steckt) nemmen, sondern muss es von einem kaufman aufnemmen, da es dann dem kaufman ahn kräfftiegen argumenten nicht mangeln wirdt zu remonstrieren, das es eine fürstreckung undt weilen er sein capital so lang müsse missen, als seye es auch die billichkeit Stockholmische interesse darvon zu geben, dadurch der nothstelte bergsman (dann von denselben rede ich allein) gleichsam gedrungen undt leicht persuadiert, will er anders sein werck fortsetzen, nach gelegenheit einen zwey oder drey rdr mehr oder minder nachzusehen, dardurch dann stracks in prima instantia den bergsleuten der kauf gesetzt.

Ob nuhn wohl der kaufman vermuthlich sein bestes thun würde oder solte den kupfer höchst müglich ausszubringen, so kann sich doch leicht zudragen, das der kaufman in seiner orth eben so wohl benötigt als der bergsman (sonderlich wann seine gelder in die 8 monath still liegen müssen), dahero, undt weilen der kupfer in viel händen, er seinen besten fleiss thun muss dessen wieder loss zu werden, undt bissweilen (zu erhaltung credits) under den preiss zu dem ende, damit er bahre gelder in handt bekommen undt zu rechter zeit andere ihme dienliche wahren, daran er sich des schadens wieder erhohlen (oder zum weniegsten, wie gemelt, in credit bleiben) könne erkauffen.

Dardurch abermahls der kupfer auch draussen landts einen stoss bekommen undt zugleich die cron den schaden jährlich ahn ihrem afradskoppar undt jetzo stracks ahn dem ahnsehenlichen, so in deposito undt in vorrath, zu leiden, undt zu befahren umb so viel mehr, weilen practica multiplex, inmassen auss beygefugten copien*) zu sehen, welche auf des löblichen Senats gutachten ich nötig ermessen beyzulegen, welches dann mitt der zeit ein uhnwiederbringlicher schade.

Ob nuhn solche undt dergleichen argumenta bey ihnen gelten werden, kann ich bey ihrer obstination, so gleichsam erscheinet,

---

*) Bilagorna saknas.

nicht wissen. Zweiffele doch nicht, sie werden ihrer eigene so wohl als des reichs undt cronen wohlfarth weiter considerieren undt sich, si non in totum, doch auf eine zeit lang zufrieden geben, es were dann sach, das sie schon gewisse kauffleut undt abnemmer wissen, welches man aber noch nicht im grundt erfahren können, wiewohln sie ohne zweiffel hierzu von gewissen leuten poussiert werden.

Bitte diese weniege, jedoch wohlgemeinte gedancken im besten zu vermercken, dann, gleich wie der besorgende schaden, wann der zoll, wie obgemelt, ahn gelt erlegt werden solte, obstehender massen sehr gross, also würde sich auch noch mehr nachtheil zu befahren sein, undt der schaden in effectu so viel grösser sein, wann der zoll in spetie in kupfer (wie es wohl ihre meinung zu sein scheinet) gelieffert würde.

Im übriegen verlangendt den zustandt draussen landt zu vernemmen, will ich ja zu Gott hoffen, das sie dermahleins mitt schaden klug werden undt die einigkeit für das beste mittel, nechst Gott, zu erhaltung undt fortsetzung des wohlangefangenen wercks schätzen undt sich darauf fundieren werden, darzu Gott gnadt verleihen, darneben alle seine zu diesem löblichen intent gerichtete gute consilia undt fürhaben zu dieses reichs besten undt sicherheit gereichen lassen, zu vermehrung deren durch des löblichen Königs todt undt blut erworbenen unsterblichen dieses reichs reputation.

Undt weilen er auss beygefügten brief*) zu erspüeren, das die Strassburger noch ein gross aug auf diese cron haben, als habe ich nötig ermessen ihme dasselbe hiemitt freundtlich zu communicieren mitt f. bitt solches im besten wohlgemeint zu vermercken undt neben continuation seiner guten affection sich zu versichern, das ich bin undt bleib

Desselben alzeit gutwillig obligierter undt vertrauter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 16 Febr. 1633.

---

*) **Bilagan saknas.**

115. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 2 April 1633.**

Tacksägelse för bref, mottagna genom Per Brahe och L. Grubbe. Åberopar den sistnämdes meddelanden tillbaka. Riksdagens lyckliga förlopp. Hoppas, att Ständernas hållning måtte blifva de tyska protestanterna till ett exempel. Längtar efter underrättelser om mötet i Heilbronn.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Gegen demselben thue ich mich zum höchsten bedancken, das durch seine underschiedtliche mitt H. Graff Peter Brahe undt den Secretario ahn mich abgangenen schreiben seiner gegen mir undt die meinigen beharlichen guten affection mich versichern wollen, wie ich dann solches von ihnen mundlich noch ferners vernommen.

Undt gleich wie solches in dieser meiner bilgeramschafft mir zu kräfftiegem trost gereichet, also wirdt der Secretarius ihme gleicher gestalt alle fernere umbstände entdecken. Dann bey den ohne dess ihme obliegenden überheufften gescheften habe durch mein schreiben ich ihne nicht weiter molestieren wollen, sondern, in erwartung seines vertreulichen wohlmeinenden gutachtens, will ich mich alzeit befleissen, solches hinwiederumb mitt aller freundtschafft zu beschulden.

Undt haben wir billiche ursach dem Allmechtiegen zu dancken, das dieser Reichstag in so guter einigkeit zu solchem guten endt abgelauffen. Der Allmechtige wolle durch seine gnadt die erkohrene Königin kräfftiglich stercken, zu seinem ehren dem betrübtem reich zu trost in aller gottesfurcht undt tugenden aufwachsen undt zunemmen lassen, auch wieder aller dero heimblichen undt offentlichen feinde falsche undt böse practiquen erhalten undt der feinde hochmuth vollig dempfen.

Gott der allmechtiege gebe, das dem exempel der löblichen Stände dieses reichs auch die so hoch interessierte evangelische potentaten undt stände, sonderlich die Teutsche Fürsten undt Ständen folgen undt mitt einmutigem muth undt gemuth das von dem löblichen König wohl angefangene werck auch mit treuem ernst meinen undt continuieren, undt also, nechst Gottes ehr, auch ihre eigene wohlfarth in acht nemmen undt selbst befürdern helfen, nicht aber durch den süssen geruch des betrieglichen friedens sich wiederumb in den schlaff bringen lassen undt gleichsam selbst in ruin stürtzen.

Verlanget mich, den glücklichen aussgang des Oberländischen tags zu vernemmen. Gott wolle ihre hertzen je lenger je mehr verbinden zu befuerderung seiner ehr. Das wünsche ich von

hertzen. Mich im übriegen auf den Secretarium selbsten so wohl als die auss der Cammer mitgegebene memorialen referierendt, bitte ich nachmahls sein wohlmeinendt gutachten unbeschwert zu entdecken undt sich zu versichern, das ich bin undt bleibe

Euer alzeit gutwillig affectioniert undt
obligierter vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 2 Aprilis 1633.

Es thut meine h[ertz]liebe gemahlin sich des zuentbottenen grusses freundlich bedancken undt lässet ihme hinwiederumb ihren freundlichen gruss undt viel liebs undt guts vermelden.

---

117. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 6 April 1633.**

Ehuru Pfalzgrefven nyss sändt bref med L. Grubbe, vill han begagna tillfället att sända en helsning med Gabriel Gustafsson Oxenstierna, på hvars muntliga framställningar han åberopar sig.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Obwohlen ich für wenig tagen ihne durch den Secretari Grubben mitt meinem schreiben bemühet, so habe ich doch diese occasion bey abreiss seines H. Brudern nicht wollen fürbeygehen lassen. Undt in dem er von demselben allen alhiehiegen zustandt umbständlicher zu vernemmen, als achte ich zwar unnöthig mitt meinem schreiben ihne weitleuffieger zu bemüehen, jedoch mich auf meine voriege so wohl als auf Herr Gabriel Oxenstierns mündliche relation referierendt, bitte ich undt habe das gewisse vertrauen, er werde undt wolle, für wie nach, mit seinem guten undt treuen rath mir beyspringen undt sich versichern, das er mich hinwiederumb allezeit befinden soll

Desselben alzeit vertraut obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 6 Aprilis 1633.

---

117. (*Egenhändigt.*) **Kalmar den 9 Juli 1633.**

Har under mönstringen i Småland mottagit A. O:s bref med bilagor rörande mötet i Heilbronn. Lyckönskar till det åt Rikskansleren anförtrodda direktoriet i förbundet. Tackar för A. O:s löfte att däruti bevaka Pfalzgrefvens intressen. Åberopar sina meddelanden i fråga om detta genom Grubbe och A. O:s broder, försäkrar om sitt nit i Sveriges och den unga Drottningens tjänst och anbefaller sig och de sina i A. O:s fortfarande vänskap. Åberopar de direkta meddelandena från Stockholm. Om de af Pfalzgrefven verkställda mönstringarne. Lofvar vidare underrättelser om det för handen varande krigsfolket.

Wohlgeborner Herr *etc.*... Sein den 20 Maji zu Högst datiertes schreiben*) ist mir den 5 dieses sambt den beygelegten Heilbrunnischen acten zu Landthofda [ɔ: Lenhofda] in dem auf der Herren Reichsräth ordre ich die musterung des Östgötischen undt Smålendischen volcks zu verrichten im werck gelieffert.

Undt gleich wie ich auss solcher vertreulichen communication die continuation seiner beharlichen affection im werck erspüere undt in diesen meinem trübsall derselben tröste, also erkenne ich mich auch sonderlich der dabey angehenckten nachmahliegen versicherung halben zum höchsten obligiert.

Kann auch nicht unterlassen ihme auss treu affectioniertem gemuth zu gratulieren, das durch Gottes sonderliche schickung undt mitt einhelliegem gemuth, ihme (zu unsterblichem seinem nachruhmb) das directorium eines in sich selbst so christlichen, hochrühmlichen, ja hochnötigsten wercks anvertrauet, nicht zweiffelendt, der Allmechtiege solches directorium undt seine gute intentionen umb so viel mehr segnen undt zuforderst zu seinen götlichen ehren, zu restitution so vieler bedrangten zu des in Gott ruhenden glorwürdigsten Königs uhnsterbliche memoria sambt der Schwedischen nation reputation undt also zugleich sein, des Herren Reichscantzlers, meriten umb das gemeine wesen, sonderlich aber umb mein geliebtes vatterlandt undt uhraltes hauss æternisieren werde, in deme durch die nuhnmehr fast 20 jahr lang mitt ihme, dem Herren Reichscantzler, gehabte vertreulichkeit undt freundtliche umbgänge (damitt avec permission ich seine formalia brauchen) ich seine löbliche ambition dahin erlernet, salutem patriæ suppremam legem esse, in welcher guten intention auch der liebe Gott

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

seine zu des in Got ruhenden Königs nachgelassenen eintziegsten erbin undt designierten Königin tragendes treu danckbahres gemuth undt mitt eiffer dahin dirigierte actiones je lenger je mehr segnen wirdt.

Habe darneben noch fernere ursach ihme zu dancken, das, wie ich von meinem diener berichtet werde, er ihme nicht allein in meinen particularsachen der orths also ahnsehenliche gute vertröstung, sondern auch über dieses in seinem schreiben die zu meiner h[ertz]lieben gemahlin mir undt den meiniegen tragende sincere affection auff neue contentieren wollen.

Wünsche, das ich mitt der feder exprimieren könte, wie hoch mich solches bey jetziegen perplexen zustandt erquicket, von welchen bey überheufften geschäfften ihne ferner zu molestieren ich umb so viel unnöthieger achte, weilen neben demjeniegen, so der Secretarius Grubbe ihme angedeutet, er solches noch ferners umbständlicher von seinem H. Brudern mundtlich vernemmen wirdt. Dahin (in gewisser versicherung, das er mitt seinem vertreulichen gutachten in rath undt that mir beyspringen undt alles zum besten aufnemmen undt dirigieren werde) ich mich geliebter kurtze halben referiert haben will mitt der versicherung, das, gleich wie, ohne ruhm zu melden, ich mich befliessen (dafern schon die werck so gross nicht gewesen) dardurch möglichst zu tesmoignieren, was des in Gott ruhenden Königs incomparable favor undt (wann ich also sagen mag) innigliche liebe mich zu aller schuldigkeit obligiere, also wolte ich auch jezo nicht gern, so viel ahn mir, an keinem orth etwas erwinden lassen, was noch ferner meinem wissen undt besten verstandt undt vermögen nach zu dienst dero nachgelassen liebsten erbin undt designierten Königin auch dieses löblichen reichs ich immer werde thun undt leisten können.

Allezeit soll es nechst Gottes hilf ahm willen nicht mangeln undt solcher, so weit der verstandt undt kräfften zulassen, die übriege kurtze zeit meines lebens continuiert werden, damitt auch nach meinem in Gottes händen stehenden todtsfall Ihr M. die designierte Königin ahnlass haben mögen ihr favor auf die meiniegen erwachsen undt zunemmen zu lassen, in dem von dem in Gott ruhenden König ich nechst Gott alle mein undt der meiniegen wohlfarth recognosciert undt erwartet, undt also in gleichmessiger bestendiger devotion nechst Gottes hilf bestendig zu verharren resolviert.

Undt nachmahls bitte, es wolle der Her Reichscantzler die zu mir undt den meiniegen bezeugende treuhertziege affection

continuieren undt sich hinwiederumb zu meiner h[ertz]lieben gemahlin, deren ich sein schreiben zugeschickt, welches Ihr Ld. hertzlich angenem sein wirdt, undt mir aller bestendigen treu undt freundtschafft versichern, in dem uns dissmahl höher nichts angelegen, als das auch nach unseren in Gottes handt stehende todtsfall (sonderlich bey den vielfaltig sich erzeigenden difficulteten) die unseriege liebe kinder in rechter wahrer devotion zu Ihrer M. undt dieses reichs diensts aufwachssen undt dahin gezogen werden mögen.

Wie ich dann under anderes und in spetie auch zu ihme dissfalss das freundliche vertrauen gefasset, das er auch hierinnen seine freundliche affection bezeugen werde, sich hingegen versicherendt, das ich bin undt bleibe

Desselben alzeit von hertzen freundtwillig
undt höchstobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Calmar den 9 Julii 1633.

Weilen ich weiss, das ihme von Stockholm auss aller umbständlicher bericht des zustandts dieses reichs avisiert, so habe ich ihne nicht weiters hiemitt bemühen wollen, sonderlich, weilen es schon über 14 dag, das ich von Stockholm, undt habe ich, Gott lob, das alte volck, so vom jahr 1631 geschrieben, also schon befunden, das es mitt lust zu sehen.

Hoffe auch, es werde das dieses jahrs geschriebene, darunder zwar ein guth theil jung volck, gleicher gestalt in kurtzem ein guth ansehen haben. Gott, der allmechtiege, wolle dieselben so wohl als die gantze königliche armee erhalten, auch ihnen sieg undt victori wieder dero feinde verleihen undt also das theure vergossene blutt eines solchen helden ahn den feinden vollkomlich rechen.

So balt ich die musterung, geliebts Gott, verrichtet, soll ich nicht underlassen ihme deswegen einen gewissen förslag (!) zuzuschicken. Vermeine doch, es werde sich volck befinden in Östergöthland zu einem regiement, in Jenecöping zu 6 compagnien, in Cronenborg undt Calmar zusammen 2 regiement, alte so wohl als neue.

Was sich auch ahn beyde orthen ahn reutern befinden wirdt, solches will gleicher gestalt zu meiner ankunfft zu Nicöping, ge-

liebts Gott, ich ihne avisieren, dann ich meine reiss desswegen zu befurdern, weilen ich vernemme, das auf den 15 dieses der tag der aussfarth mitt der königlichen leich deputiert. Gott gebe, das bey solcher in sich von hertzen höchstbetrübten zusammenkunfft alles mitt gutem contento ablauffen möge.

---

118. (*Egenhändigt.*) **Nyköping den 19 Augusti 1633.**

Åberopar näst föregående bref och A. O:s muntliga relationer samt tillförser sig A. O:s goda råd för framtiden. Enkedrottningens hemkomst. Hoppas, att Gud skall leda allt till det bästa.

Wohlgeborner Herr *etc.* ... Obwohln ich ihne mit vielfaltiegen geschefften beladen weiss, so hab ich die occasion nicht wollen lassen fürbeygehen ihne mitt diesen brieflein zu besuchen, in dem ich nicht zweiffele, ihme wirdt mein von Calmar auss abgangenes schreiben nuhnmehr zukommen sein, dahin wie auch seines Herren Brudern mündliche relation ich mich so weit referiert undt nachmahls gebetten haben will alles im besten helfen zu deuten undt dirigieren. Inmassen ich das zuverlässiege gute vertrauen zu ihm gefast, er mitt gutem rath mir beyspringen werde.

Im übriegen zweiffele ich nicht, er werde den hiehiegen zustandt anderwerts undt darneben vernommen haben, das vor ungefehr 14 dagen die königliche leich sambt Ihrer M. der königlichen Frau Wittib alhier angelangt, da dann, wie er leichtlich zu ermessen, das betrübniss allerseits erneuert, jedoch dardurch in etwas gemiltert, das, Gott lob, Ihre M. die designierte Königin dero betrübten königlichen Frau Mutter in gesundheit dargestelt.

Gott der allmechtiege wolle ferner allerseits gnadt verleihen, wie dann Gott zu dancken, der Ihre M. die königliche Frau Wittib in dero grossen creutz stärckt undt krafft verleihet, nicht zweiffelendt, er werde ferner alles zu seinen ehren, der designierten Königin undt diesem betrübten reich zum besten dirigieren undt wenden, auch darneben gnadt verleihen, das durch einmutiegen muth undt gemuth das seiner direction anvertraute werck möge zu erfüllung undt aussführung des in Gott ruhenden löblichen Königs ruhmlichen intentionen gereichen, mit welchen

wunsch beschliessendt undt mich seiner beharrlichen affection versicherendt, bin undt bleibe ich

Dessen alzeit freundtwillig höchstvertraut
obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Nicöping den 19 Augusti 1633.

---

119. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 21 December 1633.**

Från A. O. mottaget bref. Vintern har tyvärr hindrat Pfalzgrefven att resa för att träffa Gabriel Gustafsson Oxenstierna. Fiendens framgångar i Schlesien och hans listiga tillvägagångssätt. Beklagar protestanternas förblindelse och A. O:s besvärliga uppgift. Hoppas dock, att de evangeliskas framgångar och Polens motgångar skulle verka en diversion, och att de onda rådslagen (från Sachsen?) så måtte oskadliggöras. Helsningar. Hoppas, att ryktet om fiendens öfvergifvande af Frankfurt a. d. Oder måtte följas af underrättelse om krigsskådeplatsens förläggande till Schlesien eller Mähren.

Wohlgeborner Herr *etc.*... Gegen ihme thue ich mich freundlich undt zum höchsten bedancken, das zu bezeugung seiner continuirlichen affection er durch sein den 21 Octobris datiertes*) undt mir den 17 dieses durch die ordinari von Stockholm zukommenes schreiben mir den zustandt des gemeinen wesens also umbständlich avisieren wollen. Verbleibe ihme deswegen zum höchsten obligiert mitt bitt solche seine gute affection bestendig zu continuieren, in dem ich wünschen möchte, die occasion zu haben, ihme undt den seiniegen hinwiederumb meine freundliche affection zu bezeugen.

Undt, gleich wie der damals eingefallene winter (da man nicht sicherlich über den Browick hatt reisen können) mich des glücks beraubt, das ich von seinem H. Brudern den verwirreten zustandt hette vernemmen können, also muss ich auch mitt ihme bekennen, das viel selzame consilia fürgehen, undt der feindt dieses jahrs, sonderlich in Schlesien, mehr durch practiquen als offe-

---

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

nen gewalt aussgerichtet. Darbey sich zum höchsten zu verwundern, das man sich gleichsamb aufs neue in schlaff wiegen lässet undt zu seiner eigenen ruine mit vollem lauf eilet undt solchen liestiegen consiliis die ohren offen lässet.

Kann darbey leicht erachten, wie ihme, als welchem der last auf dem hals lieget undt mitt so vielen underschiedenen humoren, — welche ein jeder, so gross oder klein als er ist, einen sondern particular scopum haben — umbgehen muss, zu muth seye, aber Gott, der ihn bisshero gestärcket, der wirdt (weilen er sein eigen werck undt solches nicht durch menschlichen rath oder hülff, sondern durch seinen eigenen göttlichen arm dirigieren will) fernere gnadt verleihen.

Wie dann solches abermahls augenscheinlich erspueret wirdt, in dem er seine gnadt verleihen undt die von ihme ahngeordtnete diversion*) also gesegnet, das dem feindt (sonderlich in dem succes, so er schon in der Marck undt Pommern gehabt) der compas zimlich verruckt undt ohne zweiffel (dafern anders dem ansehen nach ahn dem orth ein hofnung auf solches des feindts glück gesezt) der missgünstiegen ihre consilia zimlich werden turbiert sein, sonderlich wann die zeitung wegen der Polnischen niederlag bey Smålensko continuieren solte.

Nuhn, Gott, der ein gerechter Gott ist, der wirdt dergleichen falsche practiquen durch seine gnadt ahn liechten tag bringen, undt was solche missgünstiegen die zeit über böses practiciert, entlich auf ihren eigenen kopf kommen lassen. Dann, so wenig, als ich das werck verstehe, so förchte ich, es werden alle diese undt dergleichen böse consilia von dem einiegen orth, wo nicht directe eingeben (dann die Spanische liga undt Pohlen seindt von natur listig undt zu dieses reichs ruin geneigt genug), zum wenigsten kräfftig fomentieret, undt keine occasion versaumt, die zum besten gemeinte actiones den leuten verdächtig zu machen.

Aber Gott, der über alles ist, der wirdt durch seinen mächtiegen arm ihre list je lenger je mehr ahn tag bringen undt seine hülff augenscheinlich spüeren lassen, welches ich dann von hertzen wünsche undt in erwartung, wann Gott einmahl das glück verleihen wirdt, mitt ihme zu sprechen, bitte ich in seiner guten

*) Syftar på Hertig Bernhards tillärnade diversion i Öfre Pfalz till Sachsens förmån, som omnämnes i A. O:s bref till Johan Casimir af den 21 Okt. 1633 och möjligen ock på sammandragandet af Baners armé vid Elbe för att draga fiendens uppmärksamhet från Pommern och Brandenburg. Se Chemnitz Del II, sid. 287.

affection gegen mich undt die meiniegen zu continuieren undt sich zu versichern, das ich bin undt bleibe

Desselben alzeit gutwillig vertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Steckburg den 21 Decembris 1633.

Es hatt meine h[ertz]liebe gemahlin mich gebetten demselben ihren fr. gruss zu vermelden.

Weilen alhier das geschrey gehet, es habe der feindt Franckfurth ahn der Oder*) verlassen, so hoffe ich, es werde mitt Landsberg mitt Gottes hilf desto eher gehen, undt also zum wenigsten ahn diesem orth sedes belli, wo nicht vollig in Mehren, doch zum wenigsten in Schlesien können transferiert werden, da ich nicht zweiffele man mutatis personis auch das spiel, ob Gott will, wegen des kunfftigen interesse besser undt sicherer spielen werden können, darzu Gott seine gnadt verleihen wolle.

Påskrift: Præsent. Magdeburg den 30 Januarii Anno 1634.

---

120. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 3 Januari 1634.**

Nyårsönskningar.

Wohlgeborner Herr *etc.*... Bey eingang dieses neuen jahrs hab ich nicht unterlassen wollen, die nuhnmehr über zwanzig jahr lang mitt ihme gepflogene gute freundtschafft zu erneuern, undt zugleich zu diesem eingetrettenen neuen jahr von Gott dem allmechtiegen viel glücks zu wünschen.

Bitte darneben den Allmechtiegen, der das vergangene jahr über seine gnadt augenscheinlich hatt spüeren lassen, das er auch bey diesem neuen jahr seine guete verneuern, aller feinden undt missgünstiegen heimliche undt offentliche practiquen dempfen, hergegen seine kirch erhalten undt alles zu seines nahmens ehr

*) Den 9 Oktober 1633 hade de kejserliga besatt Frankfurt a. d. Oder, som de behöllo, tills det återeröfrades af Baner i Maj 1634. Se Chemnitz Del II, sidd. 273 och 403.

(in glücklicher hienaussführung seiner eigenen guten sach) dirigieren undt richten, auch die hertzen undt gemuth der so hoch interessierten bestendig undt also vereiniegen wolle, damit ohne einiegen particularrespect sie mitt einmutiegen hertzen undt gemuth ein solch christlich werck, jeder ahn seinem orth, helffen befürdern, undt, demnach sie in so kurtzer zeit so offt dem spott zum schaden gehabt, dermahleins der feinde list lernen erkennen undt sich darfür hüten. Darzu Gott seine gnadt verleihen undt alle gute intentiones, welche auf den rechten scopum gehen, segnen, hergegen alles wiedriege[s] durch seine macht stürzen undt derselben consilia turbieren undt gentzlich zu nicht machen wollen, damitt jedermann sehen undt spüeren möge, das alle hülf undt rath allein von Gott herkomme, der den seiniegen allezeit hilfft, wann die noth ahm grösten scheinet.

Dieses wünsche ich von hertzen, undt das wir mitt diesem neuen jahr solche neue undt gute zeitungen vernemmen mögen, under dessen allerseits in des Allmechtiegen gnedigen schutz undt schirm befehlendt undt mich seiner behärrlichen guten affection gegen mich undt die meiniegen versicherndt (wie dann meine h[ertz]liebe gemahlin ihme gleicher gestalt ein glückseelieges neues jahr wünschet) bin undt bleibe ich

Desselben alzeit gutwillig vertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 3 Januari 1634.

---

121. (*Egenhändigt.*) **Nyköping den 14 Januari 1634.**

Vill begagna tillfället att med Åke Axelsson (Natt och Dags) söner sända en helsning. Önskar lycka till fullföljandet af Konungens planer och beklagar de protestantiska makternas förblindelse. — Brefvet sändes med Anders Lakej, då Åke Axelssons söner redan afrest.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Obwohln ich für wenig tagen undt bey eintrettung dieses jahrs ihme zu demselben durch ein klein zeddelein wohlmeinendt gratuliert, so habe ich doch bey dieser occasion, undt da seiner schwestersöhne zu ihme ver-

reisen, nicht unterlassen wollen solchen guten wunsch hiemitt zu erhohlen undt neben nachmahliegen wünschen, das der Allmechtiege nicht allein dieses, sondern auch noch viel folgende jahr seine göttliche allmacht in aussfuhrung seiner gerechten guten sachen augenscheinlich wolle sehen undt spüeren lassen, habe ich mich zugleich seines guten zustandes erkundiegen undt die nuhnmehr über die 20 jahr lang mitt ihme gehabte vertreuligkeit erneuern wollen.

Wünsche von hertzen, das des glorwürdigsten Königs ruhmliche intentiones allenthalben mitt danckbahrem gemuth fortgesetzt, undt hergegen für des feindts liestiegen practiquen (welcher biss dato mehr durch listige tractaten als mitt offenem gewalt aussgerichtet) sich fürgesehen werde, undt mann sich durch den süssen schein des friedens nicht abermahl, als leyder alzu offt geschehen, lasse betriegen.

Zu erbarmen ist es, das mann mitt sehenden augen blind ist undt zu seiner eigenen ruin gleichsamb eilet. Nuhn, Gott wirdt einen als den andern weg seine kirch erhalten, in dessen allmechtiegen schutz allerseits befehlendt undt mich seiner beharrlichen guten affection versicherendt, bin undt bleibe ich

Desselben alzeit freundtwillig vertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Nicöping den 14 Januarii 1634.

Ich habe zwar inwillens gehabt dieses schreiben H. Åke Axelsons seinen söhnen mittzugeben, weiln ich aber solche ihre abreiss versaumt, so hab ich es biss zur abreiss Anders zurückgehalten, bittendt solchs im besten zu vermercken.

122. (*Egenhändigt.*) **Nyköping den 4 Februari 1634.**

Begagnar det goda tillfället att sända sina välönskningar för A. O:s verksamhet till det allmänna bästa, tillika med önskningar, att de evangeliskas ögon måtte öppnas för deras eget väl. Rekommenderar sina enskilda angelägenheter till åtanke vid de stundande fredsunderhandlingarne, särskildt i fråga om den Jülichska arfsfrågan, hvilka ärenden Pfalzgrefven uppdragit åt Per Brahe att ytterligare muntligen framställa för A. O.

Wohlgeborner Herr *etc.* .... Diese gute gelegenheit habe ich nicht können fürbeygehen lassen ihne mitt diesem kleinen zeddelein zu besuchen, wünschendt, das ich alzeit gute zeitungen von ihme vernemmen möge, undt er bey dem schweren last, der ihm oblieget, dermahleins durch Gottes gnadt die freude undt contentement haben, das alles zuforderst zu Gottes ehren, dem gemeinen evangelischen wesen, insonderheit aber Ihrer M. undt dieser löblichen cron zum besten möge zu erwünschtem gutem endt kommen.

Darzu es sich leyder noch übel ansehen lässet, in dem sich noch so viel vana spe privati commodi in den schlaff bringen lassen, damit sie hernach, wann die wachenden subjugiert, entlich gleichsamb noch im ersten schlaff mögen überrumpelt werden. Gott, der alles in seinen henden, der wolle nicht allein salutaria consilia geben, sondern auch gnadt verleihen, das solche mögen zu werck gerichtet werden.

Undt demnach ich vernemme, das ein convent zur friedenstractation ahngestelt, so erinnere ich mich der hohen affection des in Gott ruhenden Königs, in dem Ihr. M., hochrumblichster, glorwürdigster gedechtnuss, für zweyen jahren sich also favorable erbotten bey dergleichen tractaten mein undt der meiniegen bestes zu wissen, darauf ich dann damals die hardiesse genommen, Ihrer M. in particulari meine auss dienstlicher devotion treulich gemeinte gedancken zu eröffnen, deren copia auch für einem jahr dem Secretario Grubben zugestelt worden.

Wann ich dann nicht zweiffele, es werde der Herr Reichscantzler in memori des glorwürdigsten in Gott ruhenden Königs auch seine gute affection gegen mich undt die meiniegen zu continuieren undt bey dieser occasion würcklich erspüren zu lassen geneigt sein, als habe ich die freiheit genommen, Herrn Graffen Peter Brahe freundlich zu bitten, das er nicht allein meiner particularsachen bey ihme erinnerung thun, sondern auch, undt son-

derlich weilen mein undt meiner geliebter H. Bruder wohlfarth in dem publico undt zugleich bey dem Gülchischen wesen — welches, da es nicht componiert werden solte, eine rechte bestendiege materia litis zwischen den dreyen welt[lichen] Churheussern solche stehts in einander zu hetzen — interessiert, deswegen mit ihme vertreulich communicieren solle, freundlich bittendt, dieses, undt das ich es bey dieser occasion der notturfft nach erinnere, im besten wohlmeinendt zu vermercken undt in continuation seiner guten affection sich zu versichern, das ich bin undt bleibe

Desselben alzeit freundt- undt gutwillig
vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Nicöping d. 4 Febr. 1634.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. Frankfurt am Main den 29 Martii anno 1634.

---

123. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 19 Mars 1634.**

Begagnar tillfället att med L. Grubbe sända en önskan om lycklig utgång på förhandlingarne vid konventet i Halberstadt. Åberopar föröfrigt Grubbes muntliga framställning. Helsningar. Wallensteins död.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Weilen der H. Commissarius Grubbe in seinem durchreisen alhier mich angesprochen, so habe ich die occasion nicht versaumen wollen diss kleine zettelein zu schreiben. Undt, gleich wie ich den Herrn Reichscantzler mitt geschefften überheuffet weiss, also habe ich nuhr allein mitt diesem zettelein bitten undt nicht zweiffelen wollen, er werde undt wolle die bisshero gegen mir undt den meiniegen erzeigte affection continuieren.

Wünsche darneben, das der jetzo ahngestelte tag zuforderst Gott zu ehren undt dann zu wiederbringung beständiegen guten friedens undt vertrauens aussgehen undt also auch hierdurch die ohne dessen uhnsterbliche memoria des in Gott ruhenden glorwürdigsten Königs æternisiert werden möge zu bestendieger wohlfahrth undt versicherung der designierten Königin undt dieses löblichen königreichs, von dessen zustandt ich dissmahls nichts

sonderlichs zu schreiben weiss, sondern wegen meines particular, Gott lob, ziemlich gesunden zustandts in meinem continuirlichen betrübnuss mich auf M:r Grnbben referiert haben will, den Allmechtiegen bittendt alles zu schicken, was zu seel undt leib, nutz undt guth sein kann, undt in dessen schutz allerseits befehlendt, bin undt bleibe ich

Desselben alzeit vertraut undt hoch-
obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 19 Martii 1634.

Meine h[ertz]liebe gemahlin lässet ihme gleicher gestalt ihren freundlichen gruss vermelden, in dem guten vertrauen undt zuversicht, das er voriege gute affection continuieren werde undt wolle.

Dafern die zeitungen wegen des Generals Wallensteins wunderlichen undt erbärmlichen todh war sein, so ist ein gleichsamb unerhört werck, undt wirdt ohne zweiffel Gott etwas sonderliches hierdurch würcken.

---

124. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 30 Mars 1634.**

Från A. O. mottaget bref. Gläder sig åt den lyckliga utgången af konventet i Halberstadt och Brandenburgs anslutning. Hoppas, att äfven Sachsen måtte vakna ur sin förblindelse. Om Wallensteins död, som torde komma att inverka på Frankfurterkonventet. Polens framgångar i Ryssland torde stärka dess mod. Åberopar i öfrigt Grubbes muntliga framställningar. Helsningar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Sein den 6 dieses zu Magdeburg datiertes*) freundtliches undt vertreuliches wiederantwortliches schreiben durch Anders ist mir den 27 wohl gelieffert. Er spüre darauss mit freuden, das er nicht allein meine underschiedlich ahn ihne abgangene wohlgemeinte schreiben in guter wohlmeinung aufgenommen, sondern auch mir den jeziegen zustandt hochvertreulich communiciert undt also hierdurch unsere alte

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

freundtschafft würcklich continuiert, dafür ich ihme billich danckbahr, undt wünsche occasion zu haben meine affection hinwiederumb würcklich zu bezeugen.

Erfreue mich im übriegen auss seinem schreiben zu vernemmen, das der Halberstattische convent so wohl abgangen, das auch Churbrandenburg gute resolution gefast. Gott gebe, das Sachsen auch einmahl die augen aufthun undt also das gemeine werck auch conjunctim getrieben werden mögte, in deme der gemeine feindt sich der so lang werenden disjunction mehr als zuviel zu seinem vortheil bisshero gebraucht, undt also zu wünschen, das mann mitt dem schon gelittenen schaden klug werden undt nicht wieder in denselben labyrinth sich bringen lasse.

Ein fast unerhörtes exempel oder tragœdie ist diejeniege, so Wallenstein bey seinem leben, so wohl als mitt ihme in seinem todt gespielet. Verlange zu vernemmen, was für effectus auf ein solchen remarquablen accident folgen werden, hoffendt, es werde denen armeen, so daselbst nechst bey der handt ein erwünschter occasion sein sich dessen zum gemeinen besten zu brauchen.

Dieses wirdt auch zweiffelsohne bey dem Franckfurtischen tag seine underschiedliche würckungen haben, undt Gallus, welcher in turbido fischet, sich vielleicht oder vielmehr seine intention noch weiter erscheinen lassen. Gott gebe, das es wohl gemeint. Derselbe liebe Gott wolle alle gute consilia segnen, hergegen der feindt offenen gewalt so wohl als der scheinfreunde böse practiquen dempfen.

Undt wirdt gewiss die victoria, so Pohlen in Moscau erhalten, die nation gewaltig animieren undt malevolis ahnlass geben, sie noch ferner zu poussieren, aber Gott, der alles in seiner handt hatt, der wirdt sie in die grub fallen lassen, so sie andern graben, undt gnadt verleihen, das diese Franckfurtische zusammenkunfft in vollieger conjungierung der gemüter zu einem erwünschten undt solchem endt gerathe, damitt der gewunschte zweck erhalten, das bonum publicum restituiret undt zuforderst schuldiege danckbahrkeit Ihrer M. undt diesem löblichen königreich erwiesen, undt also zu deren bestendiegen ruhe undt sicherheit gereichen möge.

Welches ich von hertzen wünsche undt ihne mitt meinem schreiben weiters nicht bemühen, sondern vielmehr auf M:r Grubben mündliche relation mich referierendt, das nachmahlige gute vertrauen zu ihme gefast, das er seine bezeugende affection bestendig continuieren undt bey dieser occasion, wie er es seiner

discretion nach thunlich befinden wirdt, dirigieren werde. Hierdurch er mich je lenger je mehr obligiert, als der ich ohne dessen bin undt bleibe

Desselben alzeit gutwillig vertraut
hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 30 Martii 1634.

Es thut meine h[ertz]liebe gemahlin sich des zuentbottenen grusses undt versicherung seiner guten affection zum höchsten bedancken undt lässet ihme hinwiederumb zum freundlichsten grüssen undt umb fernere continuation seiner affection bitten.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Franckfurt am Main den 28 April anno 1634.

---

125. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 20 April 1634.**

Svar på ett från A. O. mottaget bref. Väntar underrättelse om utgången på Frankfurterkonventet. Hoppas fördelar för den evangeliska saken genom Wallensteins död, men befarar, att Polens framgångar mot Ryssarne stärkt dess mod. Rekommenderar sitt och de sinas intressen i Tyskland till A. O:s vänliga hågkomst. Helsningar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Demnach ich den 30 Martii auf sein den 6 datiertes schreiben, welches Anders mittgebracht*), in kurtze geantwortet, so habe ich bey dieser Anders seiner zurückreise nicht unterlassen wollen ihne abermahl mitt meinem schreiben auss wohlgemeinter affection freundlich zu besuchen, bittend, es im besten, das bey diesen seinen überheufften geschäfften er bemühet wirdt, zu vermercken.

Werde nuhnmehr mitt verlangen den guten aussgang des Franckfurtischen tags zu vernemmen erwarten, nicht zweiffelendt, es werde das Wallensteinische massacre je lenger je mehr die consilia der feinde turbieren undt also das werck, nechst Gottes hilf, so viel mehr facilitiert werden, darzu dann Gott seine gnadt verleihen undt alles zu seinen ehren, restitution des gemeinen wohlstandts (in bestendieger danckbahrkeit gegen die in Gott

---

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

zuhende K. M. undt dero nachgelassene designierte Königin undt dieses löbliche königreich) dirigieren wolle.

Welches ich dann von hertzen wünsche, undt das die noch schlaffende die augen dermahleins aufthun undt also solch gemein werck durch Gottes gnadt conjunctim getrieben undt desto eher zum erwünschten zweck kommen möge. Hergegen wolle Gott aller scheinfreunde böse machinationes hindern undt dempfen, wie dann wohl zu vermuthen, das die victoria, so Pohlen gegen die Rüssen erhalten, deren ohne dessen hochmutiegen nation gemuther noch mehr intonieren undt der ohne das missgünstiege ahm feuer zu scheren (?) sich under die handt angelegen sein lassen werden, aber Gott wirdt einen weg als den andern alles zu seinen ehren richten, darumb ich ihne dann bitte.

Will auch den Herrn Reichscantzler mitt diesem meinem schreiben ferners nicht bemühen, indem ich das gewisse vertrauen undt gute zuversicht in continuation seiner bestendiegen affection zu ihme gesetzt, das auch ohne mein ferner erinnern er (bey dieser jeziegen sich, Gott lob, je lenger je mehr præsentierenden guten occasion undt mitteln, in den, wie ich vernemme, nuhnmehr zugleich die Ensissheimische regierung gentzlich occupiert) mein undt der meiniegen bestes sich freundlich undt treulich werde angelegen sein lassen undt dardurch mich undt die meiniegen zu aller beharlichen guten freundtschafft je lenger je mehr obligieren, in dem ich ohne dessen bin undt bestendig verbleibe

Desselben alzeit gutwillig vertraut hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 20 Aprilis 1634.

Es lässet meine hertzliebe gemahlin ihne gantz freundlich grussen undt wünschet ihme alle glückliche wohlfarth.

---

126. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 4 Maj 1634.**

Med ursäkt för det besvär, som förorsakas genom Pfalzgrefvens bref. Begär A. O:s bistånd till bevakande af sitt och de sinas intressen.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Ich habe billige ursach ihne zu bitten, dass er meine importunitet mir zu gut halte, indeme

ich ihne billich bey ohne dessen mehr als überheufften geschäfften nicht bemühen solte; aber das gute undt gewisse vertrauen, so ich in seine beständige freundtschafft gesetzt, giebet mir die freiheit mitt bitt, es auss obahngedeuten guten vertrauen herrüerendt, im besten aufzunemmen undt zu vermercken, umb so viel mehr weilen ich bey mir versichert, das, ehe undt zuvor diese brief bey ihme ahnlangen können, ja auch wenn dieselbe schon nicht zurecht kämen, er dannoch seine gute affection schon in der that würcklich wirdt erwiesen haben.

Es solte sich auch mit diesem so lang nicht verweilet haben, da ich nicht (ungeachtet es bey einem undt andern in particulardiscoursen gedacht) die occasion gesucht zu bezeugung zu ihnen gesetzten hohen vertrauens, es selbsten dem hochlöblichen collegio des Senats anzubringen, inmassen es die ihnen tragende obligation (in dem sie auch für einem jahr auf mein gethanes suchen meine particular recommendiert) gleichsamb erfordert.

Bitte also solches von mir im besten undt dahin zu vermercken, das ich mein gentzliches gutes vertrauen zu dem Herrn Reichscantzler gesetzet, er werde undt wolle die occasion undt gelegenheit zu mein undt der meiniegen bestes befürderung auf mass undt weiss, wie er es thunlich befinden wirdt, sich freundlich recommendiert sein lassen, undt neben dem die ohne dessen uhnsterbliche memoria des in Gott ruhenden glorwürdigsten Königs hierdurch noch ferner æternisiert wirdt, mich undt die meiniegen ihme bestendig obligieren, als der ohne dessen bin undt bleibe

Dessen alzeit freundt- undt guttwillig vertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Chenis den 4 Maij 1634.

Ess lässet meine h[ertz]liebe gemahlin ihme gleicher gestalt ihren freundlichen gruss vermelden.

127. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 28 Juni 1634.**

Från A. O. mottaget bref rörande Pfalzgrefvens klagomål öfver det honom af Rådet gifna svaret på hans framställningar. Tackar för A. O:s löfte att i händelse af behof biträda Pfalzgrefvinnan i förmynderskapet för barnen. Kan i betraktande af sina mot Sverige gjorda tjänster ej annat än känna sig sårad öfver Rådets vägran att gå hans önskningar till mötes, hvilket dock icke skall minska hans lojalitet mot svenska kronan. Beklagar, att A. O. ej kan erinra sig några af Konungen i lifstiden gifna föreskrifter rörande pfalzgrefliga familjens blifvande ställning, hvarom denne dock lärer samtalat med andra. Hoppas ett lyckligt ordnande af saken i den närmaste framtiden. Tacksägelse för den omvårdnad A. O. skänkt Pfalzgrefvens intressen i Tyskland.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Sein den 20 Maji zu Franckfurth am Mein datiertes wiederantwortliches schreiben*) habe ich den 23 dieses alhier durch den H. Secretarium Grubbe wohlbehändigt empfangen. Thue mich zuforderst deren meiner hertzlieben gemahlin undt mir auch leibserben wünschenden prosperitet höchlich bedancken, den Allmechtiegen bittendt solchen guten wunsch zu erfüllen.

Befinde mich hiernechst ihme freundlich obligiert, das er die übriege vom Secretario H. Grubben beschehene relation meine continuierliche betrübnuss undt dahero rüerende vätterliche fürsorg für meine von Gott bescherte kinder, wie auch betreffendt das die in Gott ruhende K. M., glorwürdigster gedechtnuss, mein undt der meiniegen gedacht haben sollen, seine gedancken offenhertzig entdecken wollen, zu anzeig seiner continuierlich zu mir undt den meiniegen tragenden affection, dahero ich ursach undt ahnlass nemme in gleichmässiger offenherzigkeit zu continuieren. In deme bey diesem beharrlichen meinem bekümmernuss, undt da ich mich sambt meinen kindern als frembde sehe, mir nicht wenig angelegen dahin zu dencken, wie auch diss orths so wohl als draussen landts (auf den in Gottes handen stehenden fall) meiner hertzlieben gemahlin düchtiege undt vertraute persohnen zu fürmundtschafft meiner kinder möchten adjungiert werden, deswegen mich dann das sonderlich zu ihme habende gute undt hohe

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

vertrauen, in betrachtung der guten affection, so er mir undt den meinigen bisshero tesmoigneirt, bewogen zu assistentz meiner hertzlieben gemahlin obgemelt auch ihne sambt andern diss orths hierzu erbettenen gutten herren undt freunden mitt solchem last zu molestieren.

Derhalben es mir gewisslich bey so continuierenden bekümmernuss nicht ein geringer trost, das (ungeachtet deren von ihme angezogenen motiven) er sich hierinnen also gutwillig erklehrt, mich dessen zum freundlichsten gegen ihme bedanckend. Wolte ich wünschen, das sich hingegen bey wehrender meiner noch übriegen lebzeit occasion præsentieren möchte ihme undt den seiniegen alle behagliche freundtschafft zu erweisen, gestalt meine von Gott bescherte kinder dahin ahngewiesen werden sollen, diese von ihme bewilligte mühewaltung mitt aller freundtschafft zu erwiedern.

Nechst diesem habe ich das zuverlässiege gute vertrauen, er wenieger nicht im besten vermercken werde, das auf die gegen mir bezeugende offenhertzigkeit (darfür ich ihme gleicher gestalt danckbahr) ich meinem alten brauch nach gleichmessiege offenhertzigkeit gebrauche.

Demnach ihme, mitt deme ich nuhn in die 21 jahr so schrifft- als mündlich undt vertreulich communiciert undt conversiert, genugsamb bekant die so vielfaltig zwar uhnmeritierte favoren undt offenhertzigkeiten (wann ich es also nennen darff), welche die in Gott ruhende K. M. gegen mir bezeuget, undt ich dahero undt alleinig in erinnerung desselben mehr als billiche ursach habe mich continuierlich zu betrüben, undt solches umb so viel mehr, weilen in grundt der warheit sich nicht anders befinden wirdt, als das ich mich, so viel menschlich undt müglich, befliessen, ungeachtet einiegen andern respects, meine (ohne ruhm zu melden) sincere actiones undt intentiones durch Gottes gnadt dahin zu dirigieren, das jedermann sehen undt spüeren möchte, das die devotion zu Ihrer M. dienst undt deren befehls erfüllung, zu müglichster befürderung der Cron besten, mein nechst Gott einieger undt höchster scopus, verhoffendt alle ehrliebende patrioten mir weiters diss zeugnuss geben werden, das nach müglichkeit undt besten meinem verstandt nach ich mich befliessen jeden nach standtgebühr zu respectieren undt (so weit es Ihrer M. undt der cron dienst leiden können) ahn die handt zu gehen, auch, so viel ahn mir, die handt zu biethen undt mitt allem ernst undt eiffer mich treulich zu befleissiegen, ja zu erinnern undt zu ermahnen, das durch das bandt

der einigkeit der status zu dienst Ihrer M. der designierten Königin in guter ruhe erhalten werde, weilen mir (wiewohl jungen uhnerfahrnen) dannoch auss ersehung anderer historien nicht uhnwissendt, was für difficulteten in staatsverordtnung bey eines gebornen, gesalbten undt heroischen Königs, also noch viel mehr bey fürmundtlicher regierung fürzulauffen pflegen, undt mir also schmertzlich fürkombt, das zu wiedriegen discoursen solte ahnlass genommen undt solche meine sincere actiones anderster aussgelegt werden, in deme ja alsbalt aller ahnstalt undt verfassung also gemacht, das ohne meine presentz alles wohl hatt können undt ohne fernere handtbietung sollen verrichtet werden, ich auch ahn meinem orth (ich bitte nachmahls meine offenhertzigkeit im besten zu vermercken) nicht absehen kann, welcher gestalt von den Herren Regierungs- undt Reichsräthen darinnen solte pecciert sein, das sie resolviert, dasjeniege, was die K. M., glorwürdigster gedechtnuss, bey dero lebzeiten seiner einiegen schwester gegünnet, solches eben der gestalt undt massen biss zu Ihrer M. der designierten Königin mündigkeit zu überlassen, undt mir darbey leydt sein solte, nur allein den ruff zu haben (ich geschweige in effectu) jemahls gesucht zu haben, was Ihrer M. undt der cron prejudicierlich sein solte. Es were dann, was für diesem breuchlich, jetzo prejudicierlich, welchs, weilen es mir uhnwissendt, ja nicht könte zugemessen werden, muss es also meinem unverschulten unglück zuschreiben.

Darneben ich nicht wohl vermercken kann, wie meines (wiewohl von Gott hoch gezüchtigten) hauses procedere füglich könne angezogen werden, davon ich doch lieber mündlich discourieren als weitleuffig schreiben will, den Allmechtiegen danckendt, der mir dannoch beygestanden undt gnadt verliehen, das ich zuforderst (wiewohln es schwer) der betrübten zeit seinen lauf geben undt darneben pro posse et viribus mich befliessen das ahn sich selbsten schwere werck, so viel mir obliegen können, zu erleychtern, keines weges aber zu aggravieren undt schwer zu machen, sondern vielmehr durch vertreuliche correspondentz aller guten patrioten (sonderlich der Herren Regierungsräth) in particulari bezeugende affection zu conservieren.

Darbey mich nicht wenig erfreuet, das durch seine wohlgemeinte erinnerung diese meine sincere actiones in effectu approbiert werden, dann ich auch von meinen hochgeehrten eltern von jugendt auf dahin ermahnet, das honestum dem utili fürzuziehen.

Undt kann der Herr Reichscantzler sambt allen ehrliebenden patrioten sich versichern, das, neben der natürlichen obligation, die so offt undt viel vom seeligen König gethane, mundlich so wohl als schrifftlich wiederholte erinnerung (beyden Ihren M. M. zu dienst, trost undt beystandt zu sein, undt auf den leider erfolgten fall mein treu würcklich erspüeren zu lassen) durch Gottes gnadt nimmer bey mir veralten, sondern, so viel mir Gott gnadt undt kräfften verleihen wirdt, in schuldieger devotion biss ahn mein letztes endt in acht genommen werden soll.

Entlichen, undt weilen er mir die gute freundtschafft erzeigen undt mich umbständlich berichten wollen, was gestalt Ihre M. (als welche, wie menniglich bekant, ein besonders gnedigst undt hohes vertrauen zu ihme bestendig gesetzt undt ihren gantzen staat auch aller der ihriegen wohlfarth ahnvertrauet) ihme als Reichscantzler, deme es auch ohne dessen ambts halben obgelegen, befohlen eine regierungsverfassuug zu verfertiegen, welche S. M. zwar durchlesendt guth befunden, von deren vollenziehung aber durch ihren hastiegen undt betrüebten hintritt abgehalten undt gehindert worden, mitt dem ferneren anhang, das er sich nicht zu erinnern wüste, das weder in Liflandt, Preussen oder Teutschlandt bey underschiedlichen sich erzeigenden grossen gefahr, kranckheiten undt gefährlichen schüssen undt darauss entstandenen todtsängsten mein oder der meiniegen gedacht, viel wenieger eine disposition darüber gemacht oder ein zeichen darzu vermerckt worden, als habe ich ursach für seine offenhertzigkeit, wie dann hiemitt geschickt, zu dancken.

Darneben aber, undt ob zwar der H. Secretarius Grubbe nicht wirdt wissen zu sagen, das von einem oder andern die reden dahin gangen, als solte meiner hertzlieben gemahlin undt mir der geniess dessen, was weilandt Ihre M. disponiert, nicht gelassen werden, so kann ich doch dabey nicht in abredt sein, das auss vielen circumstantien, sonderlich aber auss denen von S. M. so offt undt viel gethanen bezeugungen ihren respective brüderlichen undt königlichen favor (noch ferner also erspüeren zu lassen, das ursach derselben zu dancken) billiche nachfrag gehabt, was sich dergleichen finden möchte, undt weilen sich dessen undt vieler anzeigungen solches S. M. favors auch alhier in Schweden geschehen, obwohln es ihme entfallen sein möchte, dannoch underschiedtliche fürnemme, so wohl als andere personen genugsamb erinnern, undt über dieses die reden gangen undt noch bestendig gehen, als solte dissfals etwas (sonderlich in Preussen) fürgelauffen undt im werck

gewesen sein, als ist dahero ahnlass genommen dem Herrn Secretario anzudeuten, das man zwar darfür halte, das solche undt andere S. M. dispositiones undt intentiones biss nach der königlichen begräbnuss nicht würden publiciert werden, ihne, Grubben, aber darbey gebetten haben wolte deswegen erkundigung zu thun, der hofnung, da wieder vermuthen keine disposition darüeber gemacht, mann dannoch solches S. M. bezeugende favors (in dem sie ihrer einzigsten schwester als ihre eigene kinder geliebet) gewiss empfinden undt der Herr Reichscantzler ahn seinem orth befürderlich darzu erscheinen würde.

Wie ich dann auch die Herren Regierungs- undt Reichsräth nicht würde bey deme vergangenen jahrs gehaltenen reichstag undt also bey ohne dessen überheufften geschefften bemühet, sondern solches zu anderer gelegenheit gespart haben, wann nicht neben obgemelter versicherung Ihrer M. gegen mir undt den meiniegen tragenden hohen favors ihro, der Herren Reichsräth, bezeugende freundtliche neigung, sonderlich aber, das stracks auf erfolgten oder vielmehr kundtbahr wordenen betrübten totsfall des höchstruhmblichsten Königs sie selbsten mir die hofnung gemacht, das bey damahls fürstehenden zusammenkunfft die sambtliche löbliche ständt ungezweiffelt ihre affection würden spüeren lassen, ahnleitung geben sie wohlmeinent zu bemühen, in hofnung es würde Ihrer M. geneigten willens nachricht sich finden, zum wenigsten ihnen solcher nicht uhnbekant sein, in deme gewisslich alles dasjeniege, was, vermög Ihrer M. bekanten favors undt der löblichen Stände affection, mir undt den meiniegen würcklich erwiesen, dienen würde zu vermehrung des in Gott ruhenden Königs ohne dessen uhnsterblichen ruhmbs.

Undt setze ich das gewisse undt zuverlässige vertrauen zu dem Herren Reichscantzler, das auss deren zwischen uns hergebrachten gutten vertreulichkeit, er diese meine offenhertziege antworth im besten vermercken undt seine bezeugende gute affection gegen mich undt die meiniegen bestendig continuieren werde undt wolle, darumb ich ihne dann hiermitt nachmahls freundlich gebetten haben will. Im übriegen wünschendt, das der liebe Gott das gemeine nothleidende wesen, von deme mir der Herr Secretarius umbständtliche relation gethan, durch seine göttliche gnadt ferner zu seines nahmens ehr, des gemeinen, sonderlich aber Ihrer M. undt des löblichen königreichs besten zu einem guten erwünschten endt dirigieren undt führen wolle, undt mitt solchem wunsch beschliessendt auch dem Herrn Reichscantzler alle gute

wohlfarth wünschendt, wolle er sich versichern, das ich bin undt bleib

Desselben alzeit gutwillig vertraut undt
höchstobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 28 Junii 1634.

Postscriptum.

Auch wohlgeborner Herr *etc.*... Das in seinem postscripto er mich aufs neue seiner affection undt darneben versichern wollen, das er in meinem particular ahnliegen draussen landts, insonders in den Gülchischen landen, Hagenau undt andern, so ich ihme durch Grubben recommendieren lassen, er alle occasion mir zu gutem warnemmen wolle, dessen, wie auch das er die landtvogtey, ungeachtet anderer prætendenten, mir zu gutem reservieren wollen, habe ich hohe ursach ihme zu dancken, in deme ich seine beharrliche gute affection darauss erspuere undt dahero ahnlass genommen, seinem eigenen wohlmeinenden erinnern nach, meinen bedienten zu committieren, das sie in loco gleichfals die occasiones in acht nemmen, auf allerhandt bequeme mittel zu erlangung des zwecks gedencken, undt ihne zu rechter zeit deswegen, undt was sonsten in einem oder andern zu meinem besten dienen könte, erinnern, nachmahls bittendt dieses, undt das auss zuverlässiegem gutem vertrauen ich ihne dissfals so vielfaltig bemühe, im besten zu vermercken undt sich zu versicheren, das ich mich jederzeit befleissen werde, solches auf begebende gelegenheit mitt aller behaglichen freundtschafft zu erwiedern, inmassen er mich dann alzeit bereit finden soll in der that zu erweisen, das ich bin undt bleibe

Desselben alzeit gutwillig vertraut undt
höchstobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum ut in literis.

---

128. (*Egenhändigt.*) **Upsala den 24 Oktober 1634.**

Tacksägelse för ett genom Johan Oxenstierna mottaget bref. Beklagar Frankfurterkonventets obeslutsamhet och den börda, som A. O. hade att bära, genom att hvarje stat endast sökte sin fördel. Hoppas på Guds ledning och att Polen genom Moskoviternas framgångar skall hållas tillbaka.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Das durch sein den 28 Augusti datiertes schreiben*) neben recommendation seines sohns, Herrn Johann Oxenstierns, er mir durch denselben dann jetziegen mehr als verwirreten zustandt des gemeinen wesens entdecken undt dardurch die bisshero bezeugende gute vertreulichkeit continuieren wollen, dessen thue ich mich gegen ihme freundlich bedancken. Wolte wünschen hiergegen die gelegenheit zu haben, ihme undt den seiniegen allen guten freundlichen gefallen zu erweisen.

Undt habe ich von seinem sohn H. Johann gantz ungern undt gleichsamb mitt bestürtzung vernommen, das der zu solchem guten endt angestelte langwieriege convent, theils durch des feindts machinationes (welches nicht zu verwundern) anders theils durch der so hoch interessierten selbst eigene cunctation, so lang aufgezogen undt dannoch wieder verhoffen der erwünschte zweck nicht vollig erhalten werden können, sondern vielmehr gleichsamb desperata consilia in zuziehung mehrer gäst ins spiel arripiert undt ahn die handt genommen werden wollen.

Welches, gleich wie es unserer sünden wohl verdiente straff, also sollen wir dannoch nicht verzagen, sondern das gewisse vertrauen zu Gott haben, er werde undt wolle, durch was menschliche mittel es auch geschickt, dannoch seine eigene gute sach also hienaussführen, damitt des glorwürdigsten in Gott ruhenden Königs löbliche intentiones (zu restitution der religions- undt prophanfreiheit jeden in seinem standt zu setzen undt nechst Gott darbey zu erhalten) dannoch seinen erwünschten effect erreichen undt mitt stethwerender würcklicher danckbahrkeit in acht genommen werden mögen.

Kann darbey leicht erachten, wie schwer ihme dieser last falle, da bey so vielen underschiedliche humoren, jeglicher auch gleichsamb besondere intentiones undt absehen hatt undt also bey

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

solcher beschaffenheit (da sonderlich die unglückliche schlacht fürgangen) es leicht seltzame mutationes geben, undt was mann bey dem einen fürchtet, mann sich bey dem andern gutwillig darin precipitieren möchte, denn ja bey allen papisten eine maxima, undt, wann es entlich darzu kombt, so werden Pilatus undt Herodes wohl freunde.

Gott der allmechtiege wende alle böse omina ab undt schicke alles zu seinem ehren, wie ich dann nicht zweiffele, er werde seinem alten brauch nach (wann menschenhilf undt witz auss ist) seine macht augenscheinlich spüeren lassen undt der feinde hochmuth kräfftig dempfen, in dem ich nicht zweiffele, es werden durch dieses so wohl als durch das Moskowitische glück, sonderlich wann der frieden mitt den Turcken erfolgen solte, die Pohlen gewaltig intoniert werden. Aber Gott, der lebt noch, der verlässet die nicht, so sich auf ihne verlassen. Der wirdt ferner alles zu seinem ehren zu bestendieger wohlfarth des gemeinen evangelischen wesens, insonderheit Ihrer M. undt dero königreich zu bestendieger sicherheit dirigieren undt richten, wie ich denselben dann vom hertzen darumb bitte undt in dessen allmechtiegen schutz allerseits befehlendt, auch mich des Herrn Reichscantzler bestendig guten affection versicherendt bin undt bleibe ich

Desselben alzeit freundt undt gutwillig
vertraut obligierter guter freund undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Upsall den 24 Octobris 1634.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Meinz den 23 Decembris anno 1634.

---

129. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 10 November 1634.**

Begagnar tillfället att med säker post sända sina välönskningar för A. O. och hans verksamhet till det allmännas bästa.

Meinen freundtlichen gruss *etc.* . . . Obwohln ich für ungefehr drey wochen auf sein durch seinen sohn, Herrn Johann Ochsenstiern, ahn mich gethanes schreiben geantwortet, undt also ihne bey ohne dessen überheufften geschäfften weiters nicht zu bemühen,

so habe ich doch diese gewisse post nicht wollen fürbeygehen lassen ihne mitt diesem brieflein zu besuchen undt mich seines zustandts zu erkundiegen, in dem mich hertzlich verlanget den jetziegen, Gott geb, gebesserten statum des gemeinen höchstnothleidenden wesens zu vernemmen.

Gott, der alles in seinen händen, der wirdt, wie bisshero also noch ferner, sein eigen werck nicht verlassen, wie er dann allezeit undt alsdann erst seine göttliche macht augenscheinlich hatt sehen undt spüeren lassen, wann menschenhülf undt verstandt auss gewesen. Darumb bitte ich nachmahls seine göttliche allmacht, undt das alles zuforderst zu seines göttlichen nahmens lob, ehr undt preiss, restitution undt erhaltung der religions- undt prophanlibertet, in spetie aber durch unsterblichen ruhm des glorwürdigsten Königs Ihrer M. undt diesem löblichen königreich zu friedt, ruhe undt sicherheit gereichen möge. Mitt welchem guten wunsch beschliessendt undt mich seiner beharrlichen guten affection versicherendt bin undt bleibe ich

Desselben alzeit freundtwillig hochvertraut
obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Stockholm den 10 Novembris 1634.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Meinz den 23 Decembris anno 1634.

---

130. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 22 December 1634.**

Tacksägelse för de nyheter, hvilka Pfalzgrefven erhållit genom A. O:s bref, så mycket kärkomnare, som hans anhöriga i Tyskland föga meddelade om allmänna angelägenheter. Ogillar broderns m. fl. ständers beslut att söka Frankrikes hjälp. Önskar framgång åt fullföljandet af Gustaf Adolfs planer. Man måste sätta sin lit till Gud, som understundom hjälper genom medel, hvilka för menniskor synas förtviflade. Väl- och nyårsönskningar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Sein den 14 Novembris zu Meintz datiertes schreiben habe ich den 19 dieses bey der ordinari alhier wohl empfangen*).

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet.)

Habe ursach ihme zu dancken undt höchlich obligiert zu sein, das bey seinen überheufften geschäfften undt difficulteten, damit er obruiert, er mir dannoch den jetziegen, wiewohl sehr turbierten undt in effectu desperaten zustandt des gemeinen wesens (mitt beylegung underschiedlicher des Herren Administratoris der Churpfalz, wie auch meines H. Brudern Hertzog Johansen, beyder Pfaltzgraven L. Ld., undt dann auch der statt Franckfurth gethanen antwortlichen schreibens auf das vom Herrn Reichscantzler abgangene ausschreiben eines conventtags, so zu Wormbz zu halten) also umbständlich undt vertreulich communicieren wollen.

Dann obwohln ich zum offten von meines Herrn Brudern Ld. wegen particularzustandts brief undt avisen zu erlangen pflege, so wirdt doch in solchen schreiben (eben in der meinung, als wann ich von andern orthen die grundliche umbständigkeiten schon erlangt) nichts oder gar wenig darzu mehr in genere des publici gedacht, ausser das vor ungefehr 4 wochen, undt solches nuhr mitt wenig worten, einer schweren einlägerung undt ruin des gantzen landes auch dabey gedacht worden, das (zu verhütung entlichen undergangs undt in betrachtung, das sonderlich der Herr Graff von Hanau zu Hanau keines schutzes oder entsatzes versichert sein können) derselbe Graff sambt mehren ständen resolviert frantzösischen schutz zu suchen.

Was nuhn meine geringfügige gedancken hiervon seyn, solches gibt die beygefügte extract desjeniegen, was ich damals in eil meines H. Brudern Ld. geantwortet mitt mehrerm zu erkennen*). Zweiffele auch nicht, es werde der Herr Reichscantzler auss meinem im Octobri abgangenen schreiben genugsamb vermerckt haben, das ich in der bestendiegen opinion, das nicht allein alle papisten einerley maximam, de fide hæreticis semanda, sondern auch in politicis mann dasjeniege, so mann bey dem einen fürchtet, bey dem andern s[ch]werlich entfliehen, sondern vielmehr (wegen der gemeinen maxima, so bey den potentaten) sich darin præcipitieren dörffte.

Wiewohl ich von diesem allem als ein blinder von der farbe rede, so treibet mich doch die devotion zu des glorwürdigsten, in Gott ruhenden Königs unsterblicher memori, so viel ahn mir, hertzlich zu wünschen, das S. M. löbliche intentiones zu restitution der religions- undt prophanfreiheit, jeden in seinen standt zu

*) Bilagan saknas.

setzen undt nechst Gott, ungeacht einiegen privat interesse, darbey zu erhalten, dannoch ihren erwünschten effect erreichen undt mitt stetswerender würcklicher danckbahrkeit in acht genommen werden möge.

Undt habe ich diss gantze werck (wie es dann ahn sich selbsten ist) jederzeit einer kranckheit verglichen, bey welcher der medicus so wohl als patient (so fern anderst hofnung des erwünschten effects sein soll), der ein durch gute folg, der ander durch moderierung undt temperierung der medicin, sich einander zu accommodieren undt die dabey sich erreigende simptomada wohl in acht zu nemmen.

Im übriegen Gott, in dessen handt es alles stehet, die sach zu befehlen, der kann undt wirdt wieder aller menschen vernunfft nach langwieriger züchtigung dermahleins seine eigne sach aussführen undt zu seinem ehren dirigieren. dann unsere sünden haben nicht allein dieses, sondern ein mehrers undt grössers verdient. Aber Gott ist barmhertzig, wann wir uns für ihm demutiegen undt nicht so viel auf menschenhilf undt verstandt als auf seine gnadt uns verlassen.

Deswegen er auch bissweilen zu solchen mitteln, die sonst entweder keine oder gantz contrari, ja, wann ich sagen darf, desperate mittel sein, seine gnadt giebt, wiewohlen es under hunderten kaum einem geredt. In summa, ahn seine hülffe müsse[n] wir nicht zweiffeln, sondern Gott bitten, das er den geist der einigkeit verleihen undt allerseits zu erkennen geben wolle, quod concordia res paruæ crescunt.

Nuhn, ahn Gottes seegen ist alles gelegen; der hilfft, wann menschenhülf undt verstandt auss ist. Derselbe liebe Gott wolle eine gute endtschafft zuforderst seines nahmens ehr, restitution undt erhaltung des gemeinen nothleidenden wesens in spetie zu Ihrer M. undt dieses reichs bestendieger sicherheit geben, wie ich ihn darumb hertzlich undt darneben bitte, dem Herrn Reichscantzler gnadt zu verleihen, das er ahn seinen orth alle diese schwirigkeiten wohl überwinden, undt also allerseits gute undt höchstnötige vertreulichkeit erhalten undt fortgepflanzet werden möge.

Welches. wie auss bestendig offenhertziegem gemuth, in dem ich alzeit dafür gehalten, das es mühe gebe viel köpf under einen hutt zu bringen, von mir wohl gemeint, also bitte ich, er wolle es auch dahin treulich vermercken (dann ja die trennungen keinen guten effect haben oder würcken können) undt in continuation seiner mir undt den meiniegen bezeugenden guten affection, darumb ich

ihne dann hiemitt freundlich bitten thue, sich zu versichern, das ich bin undt bleibe

Desselben alzeit freundt- undt gutwillig
vertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Steckburg den 22 Decembris 1634.

Die herbeynahende neue jahrs undt sonderlichen die zeit, das ich vor nuhnmehr erfülten ein undt zwantzig jahren die gelegenheit gehabt mitt ihme vertreulich bekant zu werden, obligiert mich wenieger nicht solche unsere alte freundtschafft hiemitt zu renovieren undt zu wünschen, das auch die übriege kurtze zeit, die ich nach Gottes willen (in bestendieger perplexitet der unsterblichen memori des in Gott ruhenden Königs) zuzubringen, solche unsere freundtschafft continuiert undt in allem guten vermehret werden möge, dazu ich dann in versicherung seiner zu mir undt den meiniegen bestendig tragenden guten affection alzeit geneigt..

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Wormbs den 3 Febr. anno 1635.

---

181. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 19 Maj 1635.**

I förhoppning att erhålla goda nyheter från Tyskland, har Pfalzgrefven dag för dag uppskjutit svaret på A. O:s senaste bref. Tyvärr synas förhoppningarne om, att de evangeliska skulle föredraga det allmännas interesse framför den enskildes hittills fåfänga. Hoppas, att Rikskanslerens nu förtagna resa (till Frankrike) måtte något uträtta till vinnande af det gemensamma målet. Berömmer A. O:s och Regeringens nitälskan för de Pfalziska intressena. Hoppas, att allt måtte tjäna till åvägabringandet af den efterlängtade freden.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... In stetieger erwartung gewisser guter gelegenheit, demnach mir sein den 11 Januarii datiertes schreiben wohl zukommen*), habe ich die antwort von dag zu dag verzogen, der tröstlichen hoffnung, es würde durch Gottes gnadt das gleichsamb in agone liegendes gemeine evange-

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

lische wesen sich dermahleins in etwas erhohlen, die blinde undt im süssen schlaff des fürgemahleten friedens steckende abermahls erwachen, undt also des gemeinen feindes arglistige practiquen durch getreue zusammensetzung undt vereiniegung der ulcerierten gemuter mitt Gottes gnadt gedempft werden.

Es lässet sich aber leyder noch sehr wenig darzu ahn, undt scheinet, das der liebe Gott die seiniegen noch ferner under der ruthen durch mehr als wohlverdiente straff halten, undt sie hierdurch zu rechtschaffener buss reitzen undt locken wolle. Deswegen Gott wohl zu bitten, das sonderlich diejeniegen, deren, nechst Gott, zeitliche undt ewige wohlfarth so hoch darbey interessiert, solches zu hertzen nemmen, das publicum mehr als das privatum ahnsehen, undt also bey deme über sie kommenen undt noch ferner angedraueten gemeinen unglück, auch solche consilia undt christliche resolutiones (mitt hindansetzung alles des weniegen, so noch übrieg, undt sonsten doch necessario in der feindt handt gerathen muss) fassen, damit dermahleins bey so vielen underschiedlichen köpfen dannoch ein christlicher scopus erspuert werden möge.

Welches, gleichwie ich es auss grundt meines hertzen wünsche, also will ich auch zu dem lieben Gott verhoffen, es werde zu erhaltung undt fortpflanzung eines solchen christlichen, dem gemeinen wesen so hochangelegenen wercks, sein des Herren Reichscantzlers jezo fürgenommene reiss nicht ohne nutzen abgehen undt derselbe liebe Gott alle christliche intentiones segnen undt zu erwünschtem endt gerathen undt gedeyen lassen, darnach dann so viel tausendt betrangte christen seelen hertzlich verlangen.

Dabey ich nicht unterlassen kann, ihme zu rühmen die hohe favor undt affection, so im nahmen Ihrer K. M. die Herren Regierungsräthe undt sambtliche Stände bezeugen wollen bey dem Beemischen werck, da für meine persohn ich es für eine sonderlich schickung Gottes dahin erkennet, das meine von Gott bescherte kinder, auch in ihrer so zarten jugendt, zu befürderung diss orths guten intention dienendt, zugleich durch solch beneficium je lenger je mehr zu aller beharrlicher treuer devotion obligiert werden, daher ich es auch billich dahin gestelt, wie sie es zu solchen intent dienlich zu sein befinden, inmassen der Hoffcantzler Salvius dissfals mitt mehrerm wirdt wissen zu berichten, undt ich dahero unnötig erachte den Herren Reichscantzler (in betrachtung seiner zu mir undt den meiniegen tragenden guten affection) ferners hierinnen zu bemühen.

Bitte underdessen den Allmechtiegen, das alles zuforderst zu Gottes ehr undt der in glücklicher restabilierung des gemeinen evangelischen wesens auch erhaltung undt restitution der gewissens- undt prophanfreiheit zu Ihrer K. M. undt dieses reichs bestendiegen wohlstandt undt sicherheit gereichen undt gedeihen möge, der hofnung, es werde nuhnmehr, undt weilen der H. Reichscantzler also in der nähe, sich ehist das glück undt gelegenheit presentieren, ihne dermahleins mundlich zu sprechen, demnach in versicherung seiner gegen mir undt den meiniegen jederzeit bezeugenden guten affection, darumb ich ihn dann bitte undt meine hertzliebe gemahlin ihne zugleich grüssen lässet, ich jederzeit verbleibe

Desselben alzeit freundt- undt gutwillig
vertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 19 Maij 1635.

---

132. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 12 Juni 1635.**

Hoppas, att A. O:s ankomst till Nedersachsen måtte tjäna till sinnenas enande och till stärkande af de evangeliskas sak samt till det slutliga ernåendet af religionens och folkens frihet.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Obwohln ich ihne neulich bey abreiss des Herren Hofcantzlers Salvii mitt meinem schreiben bemühet, so hab ich doch diese gute gelegenheit nicht wollen lassen fürbeygehen ihne abermahls mitt diesem kleinen brieflein so weit zu belästiegen, in dem ich sehr gern vernommen, das er seine reiss so weit volbracht undt nuhnmehr also in der nähe, von hertzen wünschendt, das seine ankunfft in diesen Niedersächsischen landen zu besserer verbindung der gemüter dienen, undt also das gantz zerfallende gemeine wesen durch Gottes gnadt, wo nicht gar redressiert, jedoch für volliegen undergang undt ruine preserviert werden möge, damit in fortsetzung Ihrer M., hochlöbligster gedechtnuss, christ- undt ruhmlichen intentionen, das gemeine nothleidende wesen in restitution der religion- undt prophanfreiheit, redressiert undt also durch dessen sicherheit Ihre M. undt dieses löblichen reich in gutem ruhiegen wohlstandt durch

Gottes gnadt gesetzt undt erhalten werden mögen. Welches ich dann von hertzen wünsche undt hiemitt beschliessendt ihne umb continuation seiner gegen mir undt den meiniegen bezeugenden guten affection bittendt. Thue nechst empfehlung göttlicher allmacht ihne versichern, das ich bin undt bleibe

Des Herrn Reichscantzlers alzeit gutwillig
vertraut undt hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 12 Junii 1635.

---

133. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 13 September 1635.**

Tacksägelse för genom bref från A. O. mottagna om ock bedröfliga nyheter. Pfalzgrefven kan lätt tänka sig, hvilka svårigheter, som vållats A. O. genom Sachsens beklagliga fredslut och dess följder. Hoppas, att A. O. det oaktadt måtte finna utvägar att förena de evangeliska till fullföljandet af Gustaf Adolfs verk. Begär underrättelser om en sin i Pfalz varande tjänare.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Sein den 15 dieses [ↄ: Augusti] datiertes schreiben*), so er von Magdenburg auss ahn mich abgehen lassen, habe ich den 11 dieses alhier empfangen, mich ihme zume höchsten obligiert befindent, das ungeachtet deren vielfältig überheufften occupationen (in deme bey so verwirretem staat mitt feinden so wohl als freunden zu luctieren) er mir in kurtze den jeziegen, Gott weiss, hochbetrübten zustandt also nervos undt vertreulich entdecken, und darneben seiner beharlichen, guten intention zu befürderung, restauration und stabilierung des gemeinen wesens, in spetie aber mein undt der meiniegen bestes bey allen begebenheiten in recommendation zu halten mich versichern wollen, darfür ich ihm dann zum höchsten freundlich danckbahr undt in deme zu ihme deswegen jederzeit gesetzten guten vertrauen nicht underlassen werde, solches auf alle begebenheit freundlich zu beschulden.

Kann darbey leichtlich ermessen, in was perplexitet undt perturbation er sich bey solcher der ständt theils alterationen an-

---

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

ders theils diversen intentionen undt consiliis befinden müsse, umb so viel mehr weilen durch die Chursächsische friedenshandlung oder viel mehr den blossen nahmen des friedens, bey solcher ausschliessung undt præterierung, gleichsam ein neuer saamen des kriegs erwächset, undt höchst zu erbarmen, das durch diese à part tractaten undt süssen nahmen des friedens mann sich so weit verleiten lässet, das mann dasjeniege darumb so lange zeit gefochten, gleichsamb proprio motu auss der handt gibt, undt über dieses durch uhnzeitiege trennung in die gefahr setzet, das glaubensgenossen einander in die haar wachsen undt, als wie die schaff in angesicht des wolfs (welcher mitt volliegcr zerreissung der einen schon getrenten heerde noch genugsamb zu thun undt gleichsamb abgemattet) sich so lang zancken undt stossen, biss das durch ihre ermüdigung ermelter wolf sich desto besser erhohle undt mehre mittel erlange auch diese heerde aufzureiben.

Weilen ich dann nicht zweiffele, es werde der Herr Reichscantzler durch göttlichen beystandt solchen bevorstehenden undt für augen schwebenden, allerseits getrauheten unheil durch bequemlichste mittel fürzubauen, undt also auch hierdurch des in Gott ruhenden glorwürdigsten Königs christlöbliche intentiones undt dardurch erlangte uhnsterbliche memoria noch ferners ruhmblich zu befürdern sich seinem gewohnlichen eyffer nach angelegen sein lassen, also wünsche ich auch von hertzen, das der liebe Gott alle dahin gereichte gute intentiones segnen undt allerseits so hoch interessierten gemüter dahin lenken wolle, das in danckbahrlicher erkennung deren von den glorwürdigsten König würcklich empfundenen, von Gott geschickten assistentz sie nachmahls mitt einmutieger zusammensezung denselben allmechtiegen Gott (der alzeit wunderlich undt wieder menschen gedancken geholfen) vertrauen, wie ich dann gewiss hoffe, da neben denen underschiedlich von Gott erlangten glücklichen rencontren sich auch der mitt Pohlen im werck gewesene ahnstaltt continuieren undt zu guter endtschafft (welches dann ungeachtet eingefallener obstaculen ich zu Gott verhoffen will) gereichen solte.

Es werden hierdurch als durch solche gleichsamb uhnverhoffte Gottes schickungen die perplexitet bey vielen cessieren, undt hergegen auch auf den gegentheil andere undt solche consilia gefast werden, auf das all solch noch ferner fürstehendes unheil abgewendet undt verhindert möge werden, damitt jedermann sehen undt bekennen müsse, das es allein Gottes werck, wie ich dann solches von grundt meines herzen in restauration des publici zu

bestendieger sicherheit Ihrer M. undt deren löblichen cron wünsche, mich auch dessen vertreuliche nachricht zu erlangen jederzeit hertzlich verlangen wirdt, under dessen undt nechst nochmalieger dancksagung für seine gegen mir undt den meiniegen gethanes hohes erbiethen, in dem meine hertzlieben gemahlin ihne gleicher gestalt freundlich grüssen lässet, bin undt bleibe ich

Des Herren Reichscantzlers alzeit vertraut
undt hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckborg den 13 Septembris 1635.

Weilen ich in lauger zeit keine schreiben von meinen diener erlangt, darneben aber schon im Julio von meinem Herren Brudern Hertzog Johansen, Pfaltzgraven Ld., von Metz auss avisiert worden, das nicht allein in S. Ld. landen undt daselbst herumb alles verwüstet, sondern auch undern andern S. Ld. hauss, Wegelberg genant, dahin sich mein diener reteriert gehabt, per accordo eingenommen, uhnwissendt, ob mein diener damahls noch da geweeen oder nicht, so verlangt mich zum höchsten deswegen gewissheit zu vernemmen undt würde höchlich obligiert, auf den fall der Herr Reichscantzler etwas particulari vernommen, das ich dessen möchte avisiert werden.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Wismar den 2 Octobris anno 1635.

---

134. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 3 Januari 1636.**

Hade hoppats att personligen få frambära sin nyårsönskan till A. O., men då sådant ej kunnat ske, sändes den nu skriftligen. Hoppas, att ögonen måtte öppnas på Tysklands protestanter till att inse sitt eget interesse af att kraftigt understödja Sverige. Rekommenderar, särskildt med anledning af broderns död, pfalziska husets intressen åt A. O:s omvårdnad.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Obwohln ich mir die gute hofnung gemacht, es würde sich die occasion geben, das bei eintrettung eines neuen jahrs ich zugleich persohnlich die mitt ihme nuhnmehr über 22 jahr gepflogene vertreulichkeit erneuern, undt, umb continuation seiner gegen mir undt den meiniegen bezeugenden guten affection bittendt, ihne der meiniegen versichern

möchte, so vernemme ich doch für diesmahl, dass ich solchen guten hofnung nicht werde geniessen, undt also es durch dieses brieflein verrichten muss, ihme von dem Allmechtiegen ein glückseeliges friedt- undt freudenreiches neues jahr undt darneben von hertzen wünschendt, das der Allmechtiege mitt seiner bisshero gegen das gemeine wesen gebrauchete scharffe ruthen dermahleins vätterlich innehalten, denen bisshero so hart undt hoch verblendenten die augen öffnen, ihr hertz, mutt, sinn undt gemuth durch sein göttliche gnadt dermahleins dahin lenken, dirigieren undt richten wolle, damit sie die gefahr, darin sie sich selbst undt andere mit ihnen stecken, erkennen undt in danckbahrer erkentnuss deren von S. K. M. in Gott ruhende, glorwürdigster gedechtnuss, hohen undt vielen meriten, welche inn sich inæstimabel, zuforderst Gottes ehr suchen undt durch einen versicherten guten (nicht aber scheinfrieden) Ihrer M. undt dero löblichen königreichs wohlfarth undt sicherheit, davon zugleich die gemeinde dependiert, befürdern helffen, wie ich dann dem Herren Reichscantzler hertzlich wünsche, das der liebe Gott seine dahin dirigierte consilia segnen undt darzu seine göttliche gnadt zu erlangung erwünschten effects verleihen wolle.

Undt, wiewohln ich nicht zweiffele, es werde der Herr Reichscantzler seiner jederzeit bezeugenden guten affection nach auch hierbey so viel immer müglich mein undt der meiniegen betrüebten zustandt undt sonderlich durch absterben meines H. Brudern*), hochlöblichen gedechtnuss, noch ferners in viel weg vermehrt in sorgfältige acht nemmen, so habe jedoch deswegen vertreuliche wohlmeinende erinnerung zu thun ich umb so viel wenieger underlassen können, weilen ich nicht allein bey mir versichert, das meines Herrn Brudern nachgelassene Frau Wittib ein gleichmässieges bey dem Herrn Reichscantzler gesucht, sondern auch ich von der churfürstlichen Pfälzischen Frau Wittib gebetten worden, es bey occasion zu thun.

Bitte deswegen zum freundlichsten, es wolle der Herr Reichscantzler dieses, undt das ich ihme bey dieser occasion molestiere, im besten undt dahin vermercken, das es herrüere auss deme zu ihm gesetzten guten undt hohen vertrauen undt gewisser zuversicht der gegen mir undt den meiniegen so vielfaltig bezeugenden guten zuneigung, wie ich dann nachmahls bitte solche hierinnen würcklich zu tesmoignieren undt sich hinwiederumb aller behag-

*) Johan II, död den 30 Juli 1635.

licher bestendiegen freundtschafft zu versichern. Inmassen meine herzliebe gemahlin neben vermeldung ihres freundlichen grusses undt wünschung eines glückseeliegen, freudenreichen neuen jahrs eben dasselbig bittett, wie auch sambtliche dardurch Ihrer M. undt den löblichen reich zu allen treuen diensten noch ferners obligiert, ihme, Herrn Reichscantzler, auch in spetie hiemitt devincirt werden, in dem ich ohne dessen bin undt bleibe

Des Herrn Reichscanzlers alzeit freundt- undt guttwillig vertraut undt hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 3 Januarii 1636.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. I Stralsundh den 1 Febr. anno 1636.

---

135. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 29 Januari 1636.**

Från A. O. mottaget bref. Beklagar, att det nu kommit till öppen brytning mellan de evangeliska. Önskar, att ögonen måtte öppnas för behofvet att med allvar söka freden, och att den Allsmäktige ville ingifva A. O. goda och helsosamma beslut. Tacksägelse för visad välvilja mot Pfalzgrefven och hans familj. Hemställer, att hans svågers Hertigens af Lautereck aflidne son Carl Ludvig kunde få begrafvas samtidigt med den nyss aflidna hertiginnan af Pommern.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Des Herren Reichscanzlers den 1 dieses abgangenes schreiben ist mir den 21 sambt den beylagen wohl zukommen*). Undt gleich wie ich ihme freundlich danckbahr, das er in denselben (neben vertreulicher ahndeutung der ursachen, so ihne dissmahls ahn fortsetzung seiner fürgehabten ahnheroreiss gehindert) mir undt den meiniegen zu dem nuhnmehr eingetretenen neuen jahr glückwunschen undt mich darneben seiner guthen beharlichen affection versichern wollen, also habe ich noch ferner ursach ihme freundlich obligiert zu sein, das durch beygefügtes handschreiben er neben nachmahliger freundlicher versicherung solcher seiner guten affection in der kurtze undt also nervos mir den jetziegen höchstbetrübten zustandt des gemeinen wesens undt dessen hauptursachen entdecken wollen, in deme es

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

ja mehr als zu erbarmen, das so weit kommen, das die Evangelische, zu grossen frolocken des Bapstumbs, ihre händt in der glaubensgenossen blutt baden müssen.

Gott wolle ihnen dermahleins die augen öfnen, undt, gleichwie bisshero das werck wieder alle apparentz undt menschenvernunfft geloffen undt Ihrer M. waffen miraculose gesegnet, als hoffe ich, es werde, wo nichts anders, aufs wenigst dieses, undt das das glück augenscheinlich also wandelbahr ist, dermahleins ursach undt ahnlass geben sich den frieden lassen ein rechten ernst zu sein, welches dann Gott durch seine gnadt verleihen undt so vieler tausendt christen seelen innigliches seufzen gnediglich erhören undt also die zu dem endt fürhabende Lünebergische versamlung zu guttem erwünschten endt ausschlagen lassen wolle.

Kann mir dabey leichtlich imaginieren, wie schwer den Herren Reichscantzler diese vielfaltige unversehene verenderung in einem so wohl als in den andern auss treueyfferieger sorgfalt fürkomme, deswegen ich den Allmechtiegen billich nachmahls bitte, das er solche gute undt heilsame consilia inspirieren undt eingeben wollen, damitt nechst befürderung seiner göttlichen ehr in danckbahrer erkendtnuss S. K. M., in G[ott] ruhendt, glorwürdigster gedechtnuss, hohen undt vielen meriten alles zu Ihrer K. M. undt dieses löblichen reichs bestendieger sicherheit gereichen möge.

Mich im übriegen gegen dem Herrn Reichscanzler wegen seines so freundlichen hohen erbiethens so wohl für mich selbst als im nahmen meiner h[erz]lieben gemahlin (welche ihme hinwiederumb ihren gantz freundlichen gruss vermelden lässet) bedanckendt, zweiffele ich nicht ihme werde nuhnmehr mein ahn ihne abgangenes freundliches neuejahrschreiben, welchen wunsch ich hiemitt wiederhohlen thue, zukommen. Undt gleich wie er auss denselben ferners vernommen wirdt haben das freundtliche vertrauen, so ich zu ihme gefast, mein undt der meiniegen besten sich muglichst recommendiert sein zu lassen, als will ich mich geliebter kurtze halben dahin referieren undt in solchem guten vertrauen beschliessen und ihne versichern, das ich alzeit bin undt bleibe

Des Herrn Reichscantzlers jederzeit freundt- undt gutwillig vertraut
undt hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 29 Januari 1636.

Den Herren Reichscanzler bitte ich gantz freundtlich, wie ich dann auss deme zu ihme gefasten hohen undt guten vertrauen mir die gewisse hofnung mache, er es im besten vermercken werde, das bey seiner schwer überheufften geschäfften ich ihne noch ferner bemühe, undt solches dahero, weilen ich mich erinnere, das meines seeliegen lieben herrn schwagers, Herzog Geörg Gustavi Pfalzgraven Ld., christmilter gedechtnuss, bey dem Herrn Reichscanzler underschiedlich freundlich sollicitiert, under andern auch wegen seiner Ld. seeligen söhne leichnamb, wie solch möchten der gebühr zur erden kommen.

Obwohln ich nuhn nicht weiss, was dissfals der Herr Reichscanzler mitt S. Ld. oder aber nach dero absterben mitt meiner schwester Ld. für abschiedt genommen, so habe ich doch die freiheit nemmen wollen, in erkundiegung desselben, zugleich des Herrn Reichscanzlers wohlmeinende gute gedancken wegen der leiche des seeliegen Hertzog Carl Ludwiegen (welche, wie ich vernemme, noch zu Stetin stehen soll) zu vernemmen, umb so viel mehr weilen neulicher zeit die Hertzogin von Wollin*) seliger todts verfahren undt zweiffels ohne ehist mitt gebührlichen solenniteten wirdt zu erden bestattet werden, ob es nicht thunlich, das es bey solcher occasion undt ohne zweiffel ahnsehenlicher zusammenkunfft des seeligen jungen herren leich möchte der gebuhr zur erden kommen, nachmahls bittendt diese meine sorgfalt, auss deme zu ihme gefasten hohen vertrauen herrüerendt, im besten zu vermercken, in deme solches alles seinem hohen gutachten, nach befindenden umbständen undt deren mitt meiner hochbetrübten schwester genommenen abredt, freundlichen anheimbstellendt, ich nicht zweiffele der Herr Reichscanzler auch hierinnen seine jederzeit bezeugende gute affection tesmoignieren, mich auch nicht verdencken wirdt, das auss den zu ihme gefasten guten vertrauen ich ihne hierunder bey diesen seinen uberheufften geschefften bemühe. Undt in dem wir sambtliche hierdurch obligiert werden, bin undt bleibe ich

Des Herrn Reichscanzlers jederzeit freundt- undt gutwillig vertrauter
hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Wismar den 3 Martii Anno 1636.

*) Hertig Franz' af Pommern enka Sofia af Sachsen dog den 9 December 1635. Hertig Carl Ludwigs lik hade stått obegrafvet sedan 1631.

136. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 18 Juli 1636.**

Hoppet att träffa A. O. personligen, om icke i Stockholm, så åtminstone under dennes uppresa från Kalmar hade hindrat Pfalzgrefven att skrifva. Då emellertid detta hopp slagit fel, vill han på detta sätt lyckönska Rikskansleren till hans hemkomst och försäkra om sin vänskap.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Gleich wie seine stets erwartende glückliche anheimbkunfft mich von tag zu tag aufgehalten ihme auf sein vertreuliches schreiben zu antworten, in hoffnung undt gewissen zuversicht, das, wo nicht bey meine ahnwesenheit zu Stockholm, jedoch auf seiner reiss des landtwegs von Calmar ich die gelegenheit wurde haben mitt denselben persöhnliche vertreuliche communication zu haben, also, undt obwohlen ich solcher mir genzlich eingebildeten guten occasion beraubt, in dem ich bey jetzieger ordinari des Herren Reichscanzlers glückliche ankunfft zu Stockholm vernemme, habe ich nicht unterlassen wollen ihme, deswegen gratulierendt, nachmahls zu bitten — inmassen ich nicht zweiffele sein Herr Bruder, der Herr Reichsdrotzett, wenieger nicht als sein geliebter sohn H. Johan Oxenstiern auf mein ahn sie gethanes begehren uhnbeswert meinetwegen verricht werden haben — solchen verzug auss obgemelten ursachen im besten zu vermercken undt sich darbey zu versichern, das mich sehr verlangen wirdt dermahleins die gute occasion undt gelegenheit zu erlangen, in persohn mundliche vertreuliche communication mitt ihme zu pflegen, undt in verneuerung deren in die 23 jahren gepflogenen guten vertreulichkeit, vermög seiner gegen mir undt den meiniegen bezeugenden guten affection, ihne hinwiederumb mein undt der meiniegen guten affection zu versichern, inmassen meine h[erz]liebe gemahlin neben gleichmessieger gratulation eben dasselbe thut. Undt ich verbleibe

Des Herrn Reichscanzlers alzeit vertraut freundtwillig obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 18 Julii 1636.

---

137. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 2 Augusti 1636.**

Tacksägelse för ett från A. O. mottaget bref. Hoppas på ett personligt sammanträffande, hvaremot Pfalzgrefven icke begärde, att Rikskansleren, öfverhopad som han vore med arbete, skulle skrifva.

Wohlgeborner Herr *etc.*... Habe auss des Herrn Reichscanzlers ahn mich abgangenen freundlichen schreiben*) ich die continuation seiner gegen mir undt den meiniegen bezeugenden guten affection auch erfreulich vernommen, die hofnung das ich baldt das glück zu erwarten seiner persöhnlichen gegenwarth, darnach mich dann herzlich verlangen wirdt, damitt ich auch dardurch die occasion möge haben ihne hinwiederumb meiner jederzeit bestendiegen guten affection zu versichern undt die hergebrachte gute vertreulichkeit zu erneuern, in dem ich leichtlich ermessen kann, mitt was überheufften geschäfften bey seiner so neuligen ankunfft er beladen undt gleichsamb überheuffet sein muss. Dahero ich ihne billich nicht allein seines nichtschreibens halber excusiert halte, sondern auch ihne bitte, es im besten von mir zu vermercken, das ich ihne durch dieses zettelein (welches zu keinem andern ende dienet als zu tesmoignieren die begirde, so ich habe dermahleins mitt ihme persönlich zu discourieren) importuniere, undt zugleich ihne umb continuation seiner bezeugenden guten affection gegen mich undt die meiniegen, bittendt zu versichern, das ich bin undt bleibe

Des Herrn Reichscanzlers alzeit freundtwillig vertraut undt hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 2 Augusti 1636.

---

138. **Stegeborg den 6 Oktober 1636.**

Inbjudning till begrafningshögtidligheten efter Pfalzgrefvinnans hofmästarinna Euphrosina Heldin von Tiefenau, död på Stegeborg d. 6 Okt. kl. mellan 2 och 3 på morgonen i sitt 87:de år. Begrafningen skulle äga rum i Skällviks kyrka den 30 Oktober.

---

*) Syftar troligen på A. O:s bref af Stockholm den 30 Juli 1636, hvilket bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (Riksarkivet).

139. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 11 Oktober 1636.**

Tacksägelse för underrättelsen om slaget vid Wittstock. Önskar att segern måtte medföra goda följder för de evangeliska. — Helsningar. Pfalzgrefvinnans sjukdom.

Wohlgeborner Herr *etc.*... Das der Herr Reichscanzler mir die gute zeitungen wegen der rencontre, so zwischen Herr Johan Baners undt der Chursächsischen armée fürgangen durch sein ahn mich abgangenes freundliches schreiben*) communicieren wollen, dafür befinde ich mich ihme höchlich obligiert, umb so viel mehr weilen Ihre K. M. undt der ihriegen glückliche wohlfarth zu vernemmen ich jederzeit ein sonderes verlangen trage, undt dahero durch derselben fernere communication je lenger je mehr obligiert werde.

Undt gleich wie dem Allmechtiegen für solchen guten succes, welcher zweiffels[ohne] allerhandt verenderung der gemüter causieren wirdt, höchlich zu dancken, also ist auch seine allmacht billich zu bitten fernere gnadt zu verleihen, das durch solche undt dergleichen succes die wiedriegen gemuter dermahleins zu ihrer selbst erkantnuss wegen stürtzung so vielen evangelischen christenbluts, kommen undt also alles zu erwünschtem zweck, bestendieger reputation undt sicherheit Ihrer M. undt dero löblichen königreich gelangen möge. Als ich solches von hertzen jederzeit wünsche undt mitt solchem inniglichen wunsch beschliessendt, bitte, es wolle der Herr Reichscanzler seine gegen mir undt den meiniegen bezeugende gute affection bestendig continuieren undt sich versichern, das ich bin

Des Herrn Reichscanzlers
alzeit freundt- undt gutwilliger vertraut
undt hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg d. 11 Octobris 1636.

Es lässet meine h[erz]liebe gemahlin dem Herrn Reichscantzler ihren f. gruss vermelden wie auch seiner gemahlin, welche

*) A. Oxenstiernas åsyftade bref är dateradt Stockholm den 8 Oktober 1636 och finnes i behåll i Stegeborgsamlingen. Det är emellertid helt kort, men åberopar medsända bilagor, hvilka dock nu saknas.

zugleich hiermitt von mir gegrüsset wirdt. Bitten darneben, er wolle für sich selbsten so wohl als bey seinen herrn mittcollegis es im besten helfen excusieren, das Ihre Ld. wieder ihren willen so lang verzeigen müssen, in dem sie nuhn über die 14 tag zu bett gelegen, Ihre Ld. kranckheit auch [nach] dem tötlichen abgang der guten frommen Frau Heldin seelig zimlich vermehret worden. Aber Gott sey gedanckt, das es sich nuhn ein par tag zur besserung angelassen, in deme der medicus nechst Gott gute hofnung, doch das Ihre Ld. noch etliche zeit den lufft zu meyden nötig erachtet. Der liebe Gott wolle sie ferner stercken.

---

140. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 28 December 1636.**

Nyårsönskan. Begär, att A. O. ville hos den unga Drottningen rekommendera Pfalzgrefven och hans familj och tillförser sig hans och hans kollegers förtroende. Helsningar.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Die von so vielen jahren hero mitt dem Herrn Reichscanzler gepflogene gute undt vertreuliche freundtschafft obligiert mich selbige bey diesem fürbeygehenden neuen jahr umb so viel zu erneuern undt zu erfrischen, in deme ich ihme zu desselben anfang mittel undt endt von dem Allmechtiegen ein glückseeliges freudenreiches neues jahr treulich undt darneben wünsche alles dasjeniege, was ihme selbsten zu volligen guten contento gereichen möchte, mitt bitt derselbe wolle nicht allein für seine person die bezeugende gute undt hohe vertreulichkeit undt affection gegen mich undt die meinigen continuieren, sondern auch bey Ihrer M. in diesen dero jungen jahren undt altzeit uns sambtliche in bester recommendation halten, auch insonderheit meine h[erz]liebe gemahlin undt kinder bey dieser jeziegen ihrer ahnwesenheit ihr sonderlich mitt gutem rath beyspringendt, sich bester massen recommendiert sein lassen. Wie ich dann zu ihme undt sambtlichen seinen Herren Collegis in gemein das gewisse gute vertrauen undt zuversicht gefast, sie alles zu Ihrer K. M. dienst undt ihnen zu freundlichem gutten gefallen wohlgemeint im besten deuten undt vermercken, undt auch hierdurch mich noch ferner in spetie obligieren werden, als ich mich insonderheit auch zu ihme der continuation undt vermehrung seiner vertreulichen guten affection versichere undt dem Herrn

Reichscanzler alle freundtliche gefällige dienst zu erweisen alzeit bereit, auch in empfehlung allerseits göttlicher allmacht bestendig verbleibe

Des Herren Reichscanzler alzeit freundtwillig hochvertraut obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 28 Decembris 1836.

Der Herr Reichscanzler wolle unbeschwert seiner geliebten gemahlin meinen freundlichen gruss vermelden, mitt wünschung ihr undt sambtlichen kindern undt angehörigen ein glückseeliges neues jahr.

---

141. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 22 Februari 1637.**

Tacksägelse för A. O:s meddelanden från Tyskland och de evangeliskas där vunna framgångar. Önskar, att England ville visa rätt allvar, helst de inre oroligheterna i Frankrike torde förlama denna makt. Tackar, för att prins Carl Gustaf fått medfölja A. O. till Upsala, och räknar på goda råd äfven för framtiden rörande honom.

Meinen freundlichen gruss *etc.*.. · Das der Herr Reichscantzler zu bezeugung seiner continuirlichen guten affection mir nicht allein die ankommende avisen, sondern auch darneben die summa des jeziegen zustandts vertreulich avisieren wollen*), deswegen thue ich mich gegen ihme ganz freundlich bedancken, von dem Allmechtigen wünschendt, das, gleich wie es einen harten streich undt haupttreffen fast gleich sehen will, das der liebe Gott seine hardt bedrängte christenheit ahnsehen undt durch nachmahligen gottlichen beystandt alles zuforderst zu seinem göttlichen ehren undt dann zu Ihrer K. M. undt des löblichen reichs bestendiger reputation undt sicherheit gelangen lassen wolle.

Dann ich ahn meinem orth nicht zweiffele, gleich wie in gemein, also auch die nachbahrschafft in spetie ein fleissig aug auf

*) A. Oxenstiernas åsyftade bref är dateradt Stockholm den 18 Februari 1637 och finnes i behåll i Stegeborgsamlingen. Det åberopar emellertid blott medsända bilagor.

diesen, Gott geb, glücklichen streich haben werden, wie dann zu wünschen, das Engellandt einen rechten ernst wolte spüren lassen, indeme zu förchten, das die innerliche Französische motus, entlich nichts guts mittbringen werden, dabey nicht zu zweiffeln, Gott, als dessen werck es allein ist, werde dannoch alles wunderlich schicken.

Im übriegen thue ich mich nachmahls gegen dem Herrn Reichscanzler ganz freundlich bedancken, das er sich belieben lässet, das mein sohn bey dieser occasion ihme nach Upsall folgen undt mitt sein guten rath undt fürnemme promotion einen guten anfang undt fundament lege, die universitet so wohl der gebühr zu honorieren als auch mitt den sambtlichen academicis sich bekant zu machen.

In massen ich mich gewisslich dem Herrn Reichscanzler deswegen höchlich obligiert befinde, undt solche neben andern vielfältig gegen mir undt den meiniegen würcklich bezeugende gute affection mitt aller bestendiegen guten undt gefälligen freundtschafft gegen ihme undt den seiniegen, worinnen ich ihnen wieder zu dienen weiss, zu erwiedern mich alzeit befleissen werde, wie ich dann nicht underlassen werde in diesem so wohl als andern des Herrn Reichscantzlers guten raths mich zu gebrauchen, wie nach verrichtung dieser kurtzen reiss undt dardurch gelegten guten fundament, kunfftig bey fürfallenden guten gelegenheit die Academia cum fructu zum offten zu besuchen.

Thue underdessen allerseits göttlicher allmacht recommendieren, auch mich undt die meiniegen in des Herrn Reichscanzlers bestendige gute affection recommendierendt, verbleibe ich

Des Herrn Reichscanzlers alzeit freundtwillig vertraut undt hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 22 Februari 1637.

142. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 6 Mars 1637.**

Tacksägelse för mottagna underrättelser om kriget i Tyskland.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Das der Herr Reichscanzler durch sein den 27 Februarii datiertes schreiben*) nicht allein gute undt hochvertreuliche communication des jetziegen zustands thun, sondern auch sich darneben zu ferner continuation solches guten undt bestendiegen vertreulichkeit erbiethen wollen, dessen habe ich billiche ursach ihme hoch zu dancken undt obligiert zu sein, wie ich mich dann befleissen werde dasselbe mitt allen freundlichen diensten undt gefälligkeiten zu erwiedern.

Wünsche im übriegen neben dem Herrn Reichscantzler von hertzen, das der liebe Gott alles zum besten wenden undt deme je lenger je mehr zu aussrottung des evangelii resolvierten feindt einen ring in die nass legen, undt also noch ferner alles zu seinem göttlichen ehren undt Ihre K. M. undt dieses löblichen reichs sicherheit dermahleins gelangen lassen wolle.

Dann gewisslich nicht zu zweiffeln, es werde, sonderlich in der nachbahrschafft, alle ihr absehen, dahin nemmen, wie es ferners in Meissen ablauffen werde, deswegen umb so viel mehr ursach dem Allmechtiegen (welcher es allein kann undt vermag) inniglich anzuruffen, das er, wie bisshero also ferner, seine macht wolle sehen undt spüren lassen, wie ich dann nicht zweiffele, sondern in solcher hofnung beschliessendt allerseits des Allmechtigen schutz undt mich sambt den meiniegen nachmahls dem Herrn Reichscantzler zu bestendiger guten affection recommendiere, undt verbleibe

Des Herrn Reichscanzlers alzeit freundtwillig obligiert undt vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 6 Martii 1637.

Als ich dieses schon geschlossen, bekomme ich bey der ordinari des Herren Reichscanzlers abermahliege vertrauliche gute communication under dato den 4 Martii*), dessen ich mich dann freundlich bedancke undt mich hinwiederumb zu aller behaglichen freundtschafft obligiert befinde.

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

143. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 18 och 19 April 1637.**

Då Pfalzgrefven icke fått personligen träffa A. O. vid sin närvaro i Stockholm, nödgas han skrifva. Begär Rikskanslerens goda råd för sin syster Enkehertiginnan Maria Elisabet af Lautereck och hennes son Leopold Ludvig. Begär likaledes, att A. O. ville antaga sig den unge Carl Gustaf vid dennes resa till Upsala och meddela såväl honom som hans lärare förhållningsregler. — Tacksägelse för A. O:s anlända bref till Pfalzgrefvinnan och till Carl Gustaf, hvilken sistnämde fått befallning att möta i Upsala. Beklagar, att Pfalzgrefvens redan till påföljande dag utsatta resa till Enkedrottningen hindrade honom att invänta A. O:s återkomst till Stockholm.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Den Herren Reichscanzler mitt diesem kleinen zeddelein zu bemühen kann ich nicht underlassen, in dem ich bey jetzieger meiner ahnwesenheit alhier das glück nicht gehabt mitt ihme mündlich undt vertreulich zu conversieren, wie ich wohl hette wünschen mögen, umb so viel mehr weilen durch die meiner h[erz]lieben gemahlin zugestandene kranckheit undt tertianfieber etliche tag lenger alhier aufgehalten worden, undt dardurch wieder meinem willen ungelegenheit causiert undt verursachet, welches ich dann ursach zu bitten im besten zu excusieren undt zu vermercken.

Nechst diesem undt in continuation dessen zu dem Herren Reichscanzler gefasten guten undt hohen vertrauens habe ich nicht underlassen wollen, ihme hiemitt vertreulich undt in originali zu communicieren, was meine geliebte Frau Schwester*), wegen ihres continuierenden betrüebten zustandts ahn mich geschrieben undt meines guten raths begehrt.

Weiln mir dann solches schreiben eben zu dieser meiner ahnwesenheit alhier zukommen, undt ich dahero gelegenheit hette nemmen mögen, davon in spetie mitt den ahnwesenden Herren Regierungsräthen vertreulich zu communicieren, so habe ich doch in erwegung underschiedlicher umbständt, fürnemlich aber darumb ich damitt so lang verziehen wollen, biss des Herrn Reichscanzlers treuwohlmeinende gedancken undt guthen rath ich hierinnen haben undt nemmen mögte, umb so viel mehr weilen demselben nicht allein der betrübte zustandt meiner geliebten schwester

*) Maria Elisabet, enka efter Hertig Georg Gustaf af Lautereck. Bilagan saknas.

nuhnmehr fast besser als mir selbsten bekant, sondern auch meine h[erz]liebe gemahlin so wohl als ich auss underschiedlich mitt ihme gehabten vertreulichen discoursen, mit freuden vermerckt die gute affection, so der Herr Reichscanzler zu diesem meiner schwester einziegen sohn*) tragen undt selbsten dafür halten, das es schadt sein solte, wann ein solch guth undt fromb naturel solte versaumbt werden.

Habe also das hohe undt gute vertrauen zu dem Herrn Reichscanzler gefast, das er diese meine künheit nicht allein im besten vermercken, sondern auch seinem guten belieben nach, undt wie er befinden wirdt, das es ahm thunligsten sein könte, sich dieses werck wolte recommendiert sein lassen undt mir vertreulich ahn die handt geben, welcher gestalt mich hierinnen zu verhalten, damitt in der antwort ahn meine geliebte schwester ich mich darnach richten möge. Dann gewisslich dasjeniege, was diessfals meiner schwester undt ihren eintziegen sohn in diesem ihrem betrubten zustandt zu befürderung undt hülf wiederfähret, dasselbiege obligiert mich gleicher gestalt zum höchsten.

Bitte deswegen gantz freundlich, es wolle der Herr Reichscanzler diese meine importunitet auss zu ihme gefassten hohen undt guten vertrauen herrüerendt im besten undt dahin vermercken, das seine bezeugende gute affection mich hierinnen so kün machet.

Wie ich dann dahero die weitere freiheit nemme, ihme nachmahls die reiss meines elteren sohns Carl Gustafs nach Upsall vertreulich zu recommendieren, demnach ich dem Hoffmeister so wohl als Præceptor**) nachmahls befohlen sich demjeniegen nachrichten, was der Herr Reichscanzler in einem so wohl als anderm guth befinden wirdt, undt zu wass occasion die Universitet zum offten mitt nuzen zu besuchen.

Wie ich dann wohl hette wünschen mögen, das es die zeit undt gelegenheit geben mitt dem Herrn Reichscanzler selbst mundtlich, auch von andern mir undt den meiniegen angelegenen sachen vertreulich zu conferiren, wie er zum theil von meiner h[erz]lieben gemahlin vernemmen wirdt, mitt nachmahliger bitt dasselbige alles auss sonderlich zu ihme gefasten guten undt hohen vertrauen herrüerendt im besten zu vermercken undt seine bezeugende gute affection zu continuieren, dardurch er mich

*) Leopold Ludvig. — **) Hofmästare var Johan Rosenhane och præceptor Bengt Baaz.

je lenger je mehr obligiert, als der ich ohne dessen bin undt bleibe

Des Herren Reichscanzlers alzeit freundtwillig vertraut undt hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Stockholm den 18 Aprilis 1637.

Weilen meine zurückreiss sich noch einen dag verweilet, so habe ich under dessen auss des Herrn Reichscanzlers ahn meine h[erz]liebe gemahlin so wohl als meinen sohn gethanen schreiben nicht allein seine gute verrichtung bey Ihrer M. der königlichen Frau Wittib, sondern auch darneben vernommen seine bezeugende treue sorgfältigkeit undt hohes erbiethen gegen meinem sohn, in dem er ihne nacher Upsall zu sich erfordern wollen, dafür ich mich dann den Herrn Reichscanzler zum höchsten obligiert befinde undt mich befleissen werde es hinwiederumb freundtlich zu verdienen. Habe auch meinem sohn befohlen sich auf die reiss zu machen, damitt er dies glück nicht versaumen, sondern des Herrn Reichscanzlers guten undt treuen rath folgen möge.

Muss bekennen, weilen ich auss des Herrn Reichscanzlers schreiben vernemme, das er in so kurtzer zeit alhier wieder anzulangen vermeinet, wann ich nicht schon heut in aller frühe Ihre M. meiner abreise avisiert hette, also das sie meiner gewiss morgen, geliebts Gott, zu Gripsholm erwarten, das ich damitt so lange würde verzogen haben, biss ich das glück hette gehabt, selbsten mitt dem Herrn Reichscanzler personlich undt vertreulich zu communicieren, welches ich jezunder biss auf erste, Gott gebe glückliche, zusammenkunfft sparen will, underdessen, undt so viel ahn mir, nicht underlassen werde meiner treuen devotion undt schuldigkeit nach mügligst dahin zu arbeiten, das die, Gott lob, gelegte gute fundamenta fleissig in acht genommen undt erhalten werden mögen, welches ich dann von herzen wünsche, undt nechst empfehlung allerseits göttlicher allmacht jederzeit verbleibe

Des Herrn Reichscanzlers freundtwillig vertraut undt hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Den 19 Aprilis 1637.

144. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 1 Maj 1637.**

Intercessionsbref för Postmästaren Anders Wechels enka, att hon måtte någon tid få behålla sin mans tjänst.

Meinen freundlichen gruss *etc*.... Dem Herrn Reichscanzler bitte ich ganz freundlich, es im besten zu vermercken, das bey seinen ohne dessen vielfaltig überheufften geschäfften ich ihne mitt diesem kleinen intercessionzeddelein bemühe, in dem der verstorbene Postmeister Andres Wechell auf seinem todtbett mich bitten lassen, das ich für seine nachgelassene wittib eine fürbitt thun wolte, damit sie des diensts zum wenigsten noch eine zeitlang, in betrachtung seines treuangewendten fleisses undt uhncostens, geniessen undt also in versehung desselben dienstes, bey diesem ihrem betrübten zustandt in der frembde sich dessen in etwas erhohlen undt ergetzlichkeit haben könte. Weiln ich dann nicht zweiffele, es werde auch der Herr Reichscanzler dieser hochbetrübten wittib für sich selbsten zu allem hohen favor und müglichsten befürderung geneigt sein, so habe ich auf der witwe nachmahliges begehren ihr diese kleine intercessionschrifft so' viel weniger verweigern wollen, bittendt, es wolle der Herr Reichscanzler solches als von mir wohlgemeint im besten vermercken undt sich versichern, das ich allezeit verbleibe

Des Herren Reichscanzlers *etc*....
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Braburg den 1 Maiji 1637.

---

145. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 19 September 1637.**

Tacksägelse för goda nyheter från Hertig Bernhard och för underrättelserna från Frankrike. Gläder sig åt en lycklig träffning vid Anklam. Uttalar sin erkänsla för A. O:s genom meddelande af goda anvisningar för Carl Gustafs Upsalavistelse visade vänskap.

Meinen freundlichen gruss *etc*.... Auss des Herrn Reichscanzlers mir gethanen vertreulichen communication*) hab ich nicht

*) A. Oxenstiernas åsyftade bref är dateradt Stockholm den 18 September 1637 och finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

allein die suc[cess] Hertzog Bernhardts zu Sachsen Ld. auf dieser seiten des Rheins, sondern auch die seltzsame constitution des Französischen stats vernommen.

Gleich wie ich nuhn den Herrn Reichscanzler für solche vertreuliche gute communication höchlich obligiert undt von herzen wünsche, das der liebe Gott sein Hertzog Bernhardts Ld. gute gefaste resolution segnen undt glücklich wolle lassen abgehen, also wirdt mich auch verlangen den aussgang der Französischen sachen (weilen die contramine der gestallt sich findet) zu vernemmen.

Erfreue mich under dessen auss dem gemeinen geschrey (wie ich dann noch keine particularia gesehen) zu vernemmen die glückliche rencontre bey Anklam. Gott der allmechtige wolle ferner durch seine gnadt alles zu Ihrer K. M. undt dieses hochlöblichen reichs sicherheit undt reputation dirigieren undt lencken, in dessen allmechtigen schutz allerseits befehlendt, ich mich dem Herrn Reichscanzler für diese beschehene communication nicht weniger als zum höchsten obligiert befinde wegen seiner gegen mir undt der meiniegen bezeugende gute affection, so er in den neulich mitt meines sohns hofmeister gehabten discours so hoch undt aussfürlich bezeuget, deswegen ich dann ermelten hofmeister befohlen nicht allein mein deswegen habende obligation zu bezeugen, sondern auch meine gedancken vertreulich zu entdecken undt in pflegung guten treuen raths zu versichern, das ich alzeit bin undt bleibe.

Des Herrn Reichscanzlers
hochobliegiert vertrauter guter freundt
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Braburg den 19 Septembris 1637.

146. (*Egenhändigt.*) **Januari eller Februari 1638*).**

Tacksägelse för A. O:s bref med underrättelser från utlandet och goda råd rörande systersonen Leopold Ludvigs uppfostran. Har låtit meddela den unge furstens handledare de sistnämda. Anhåller, att A. O. ville examinera Carl Gustaf före afresan till Upsala och meddela hans hofmästare och lärare de föreskrifter, som han med anledning däraf kunde finna nödiga. — Gläder sig åt ryktet om framgångar mot Klitzing, som torde fördelaktigt inverka på ständernas i Tyskland beslut.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Das der Herr Reichscanzler durch sein freundlich ahn mich abgangenes handtschreiben, welches ich vor wenig tagen empfangen, mir nicht allein den jeziegen zustandt des gemeinen wesens also spetial undt vertreulich entdecken, sondern auch über dieses in treuherzieger mittheilung seines reiffen undt guten raths wegen guter education meines schwestersohns**) die zu mir undt meinem hauss tragende bestendiege undt grosse affection tesmoignieren wollen, deswegen befinde ich mich ihme zum allerhöchsten obligiert. Wünsche von dem Allmechtigen mehrers nicht als die gute undt bequeme occasion dasselbe mitt allen freundtlichen dienst undt gefälligkeiten hinwieder zu beschulden.

Habe auch darauf nicht underlassen, so viel mir immermehr beyfallen können denn von Geispitz also zu informieren, damitt mein junger vetter in der that sehe undt spüeren möge, das es wohl mitt ihme gemeint, insonderheit aber erkennen möge, wie hoch er in spetie dem Herrn Reichscanzler für solche für ihne tragende hohe umbsorg obligiert, nicht zweiffelendt, er so weit es seine jugendt zulässet, es in acht nemmen undt bey zuwachsenden jahren solche seine obligation würcklich contestieren werde.

Dann ich nachmahls bekennen muss, das bey diesem seinem unglück es nechst Gott das gröste glück, das er sich dennoch eines solchen hohen favors alhier zu versichern. Gott wolle ihm undt allen seinen verwanten gnadt verleihen, alle schuldiege devotion hinwiederumb zu erweisen.

---

*) Brefvet saknar datum, men är tydligen svar på A. Oxenstiernas egenhändiga skrifvelse af den 21 Januari 1638, som finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet). — **) Jämför ofvan brefvet N:o 143. Enkehertiginnan Maria Elisabet hade emellertid dött den 8 Augusti 1637, hvarför hennes son nu var både fader- och moderlös.

In dem ich für meine person dem Herrn Reichscanzler nimmermehr genugsamb darfür dancken kann, sondern vielmehr auss solcher gleichsamb überheufft bezeugenden guten affection die nachmahlige freyheit nemme, ihme molest zu erscheinen undt nachmahls zu bitten, demnach auf des Herrn Reichscanzlers gutes undt treues mitteinrathen es nuhnmehr ahn dem, das mein sohn die Upsalische academia zu besuchen undt daselbst die angefangene studia zu excolieren, das noch für seiner abreiss er in examen genommen undt dann nach befundenem fundament der fernere methodus dem hofmeister undt præceptor*) möchte mittgetheilt werden.

Dann, obwohlen vielleicht in genere sich vom præceptore kan erkundigt werden deren fundament, so er zu legen sich beflissen, so ist doch von nöthen zu wissen, ob undt wie fast dieselbe ihre grundt bey dem jungen gefasset, damitt mann nicht vielleicht den fürhabenden bau neben den grundt setze, undt also der capicitet desto besser möge accommodiert werden, welches dann gewisslich dasjeniege ist, dardurch der Herr Reichscanzler mich zum höchsten devinciert undt obligiert machen wirdt, nachmahls bittendt, das bey denen so überheufften geschäfften er hierinnen durch mich bemühet wirdt, dem guten undt hohen vertrauen zuzuschreiben, welches in betrachtung deren so vielfaltig bezeugenden treuen affection mir ursach undt ahnleitung giebt, solcher freiheit mich zu gebrauchen. Undt, gleich wie ich dardurch zum höchsten obligiert werde, also werde ich auch nicht underlassen meinen sohn dahin zu vermahnen, in erkantnuss einer solcher hohen gegen ihme bezeugenden affection, sich jederzeit zu befleissen es mitt freundlichen diensten gegen dem Herrn Reichscanzler allezeit zu verdienen. Undt in empfehlung allerseits göttlichen gnadenschutzes bin undt bleibe ich

Des Herrn Reichscanzler alzeit höchstvertraut undt bestendig
obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Die continuation der niederlag, so Klitzing gelitten, hoffe ich werde durch Gottes gnadt (undt sonderlich weiln Gallas die Vorpommerische quartier quittiert) die sachen zimlich redressieren, undt dardurch die durch vorieges glück hoch intonierte des feindts

*) Se ofvan sid. 649 not.

gemüter etwas abbattieren. Auf wenigst hoffe ich, es solte dieser succes die gemüter der zu Stockholm ahnwesenden Ständt*) zu desto bessern resolutionen animiren, welches ich von herzen wünsche.

---

147. (*Egenhändigt.*) **Juni 1638****).

Tacksägelse för A. O:s visade vänskap särdeles genom sin och Regeringens rekommendation för den unge Pfalzgrefven Carl Gustaf till Strömfelt, som till följd däraf visat den resande den största uppmärksamhet. Tackar likaledes för de utrikes nyheter, som regelbundet meddelas honom från kansliet. Om den unge systerssonens, Leopold Ludvigs af Veldentz angelägenheter och strider rörande förmynderskapet för honom, äfvensom om en giftermålsunderhandling för en af Johan Casimirs systrar, hvilken underhandling såsom afseende en person af lägre börd, var det pfalziska huset mycket emot.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Dem Herrn Reichscanzler bey ohne dessen überheufften geschäfften mitt meinem schreiben molest zu sein, habe ich billich bedenckens. Die erinnerung aber seiner bezeugenden so hohen affection macht mich hierzu umb so viel küener, weilen auch den effect derselben ich so vielfältig nicht allein bey meiner letzern ahnwesenheit (für welche bezeugung ich nimmer genugsamb dancken, sondern perpetuo sambt den meiniegen obligiert sein undt bleiben werde) gespürt, sondern auch die daher rüerende gute effectus würcklich empfunden, in deme mein sohn undt die seiniegen mir nicht genugsamb rühmen können die gute ahnleitung, so in respect der königlichen recommendation, ihnen von dem H. Residenten Strömfeldt zu Helsingör in einem so wohl als andern gegeben, undt durch sein mittel die des orths gelegenheit erkundigt worden.

Gleich wie nuhn, als obgemelt, dieses nicht der geringsten effecten einer deren in nahmen Ihrer K. M. mir undt den meiniegen bezeugenden favors undt der sambtlichen hochlöblichen Königlichen Regierung, auch in spetie sein, des Herrn Reichscanzlers, bestendiger affection, also kann ich auch weniger nicht als die

---

*) Ständerna voro samlade sedan den 17 Januari 1638. Se Tham, Sveriges Rikes Ridderskaps och Adels Riksdagsprotokoll D. 3, Sid. VII. — **) Datum fattas, men då enligt Carl Gustafs eget latinska diarium under resan (Se Stegeborgsamlingen) Prinsen den 8 Juni 1638 anlände till Helsingör och den 17 Juni ankom till Hamburg, torde detta bref vara skrifvet i Juni.

deswegen recognoscicrende obligation, weiln ich andere mittel nicht hab, aufs wenigst mitt diesem kleinen zettelein zu erkennen geben, mitt dem erbiethen, das ich nach allem meinen vermögen mich aller müglichsten dienst undt gefälligkeiten befleissen, undt, was ich nicht vermag, die meiniegen zu gleichmessieger devotion bestendig exhortieren will, Gott bittendt ihnen die gnadt zu verleihen ihre actiones den beschehenen treuherziegen undt ernsten vermahnungen nach dahin zu richten, damitt Ihre K. M. undt die sambtliche hochlöbliche Herren Königliche Regierung, auch jeder in spetie (darumb ich dann den Herren Reichscanzler bitte) ihre fàvor und bezeugung zu continuieren ursach haben mögen, darzu dann Gott seine gnadt verleihen wolle. Ich sehe sonsten, das sie auf des Residenten gutachten es hazardiert haben auf Hamburg zu gehen, weilen es damahls sicher gewesen.

Im übriegen kann ich nicht underlassen den Herrn Reichscanzler, wie dann hiemitt geschicht, freundlichen zu dancken für die gute ahnordnung der vertreulichen communication, welche mir bestendig auss der Königlichen Canzeley wiederfahret, welches dann auch weniger nicht freundtlich zu verschulden ich mich obligiert erkenne.

Undt weilen des Herrn Reichscanzlers hohe undt, wann ich sagen mag, treue umbsorg für meinen lieben schwestersohn*) ich so vielfaltig erspüert undt mir den bey vorieger post nicht allein die avisen zukommen, das derselbe nach Genf verschickt, sondern ich auch dessen durch ein, wiewohl altes, schreiben versichert worden, so habe auss ahnlass solcher affection obgemelt ich nicht unterlassen können, solches, wie dann hiemitt, vertreulich in copia**) zu communicieren.

---

*) Leopold Ludvig. — **) Denna bilaga har följande lydelse:

Hochgeborner Fürst, freundtlicher lieber vetter unndt bruder. Gleich wie die sonderbahre bruderliche affection die E. Ld. gegen dero fr. geliebte frau schwester, weylandt die hochgeborne fürstin, Frau Maria Elisabeth, Pfaltzgreffin bey Rhein etc., unnsere fr. geliebte baass undt gevatterin, allzeitt getragen unns nicht unbekandt, alsso haben wir solche umb desto mehr vermercken können, nicht allein auss dem handtschreiben, sonndern auch auss dem auftrag, die E:r Ld. dem hochgelehrten, unnserm lieben besonndern Georg Müllern, der rechten licentiaten, unlengst gethan, davonn unns dann communication geschehen, weil Ihre sel. Ld. allbereitt im nechstvergangenen monatt Augusto diesse welt gesegnet unndt dero betrübten kinder vormunder unns einig hinderlassen.

Wir haben aber auch auss gedachtem schreiben unndt mundtlichen auftrag vermercken können, das Ihre sel. Ld. vor diessem den elenden zuestandt

Dabey mir, die warheit zu sagen, etwas nachdenklich fürkombt, undt ich nicht wissen kann, auss was fundament Herzog Geörg Hans (als welcher, wie dem Herrn Reichscanzler bewust, zuvor præteriert gewesen) jetzo sich der vormundtschafft underfängt. Halte, der Marggraff müsse es auss gewissen considerationen, damit nicht vielleicht (wie man für diesem gesagt) Beyern oder Herzog Wolf Wilhelm sich des wercks underfingen, guth befunden haben.

Zu welchen gedancken mir dann dieses ahnlass gibt, das ein schreiben gedacht wirdt, das, ungeacht der mangel ahn mitteln, man ihn dannoch auss gewissen ursachen habe verschoben wollen,

---

Teutschen landts zu verstehen geben, unndt weil es auch sie mit ihren lieben kinndern hartt betroffen, Ihren fr. geliebten sohn, Herrn Leopoldt Ludwigen, Pfaltzgraven bey Rhein etc. E. Ld. mütterlich recommendiert, dass nun E. Ld. sich darauf fr. erbotten, die helfft ihrer geföll zue befürderung unnssers fr. geliebten sohnns unndt pflegsohnns uff 8 jahr langk zue überlassen, darfür sagen wir E. Ld. inn vormundtschafft nahmen freundtlichen danckh, unndt haben wir ahn E. Ld. befehlhabern alssobalden geschrieben lassen. Wass nun darauf geanttwortet, das wollen E. Ld. auss der abschriefft vernehmen, so unns dann verursacht, es E. Ld. unndt dabey fr. zue verstehen zue geben, das wir im werckh inner monattsfrist noch mehrgedachten unnssern fr. geliebten pflegsohn, von hier nach Genff zue verschicken. Ob wir nun wohl kaum die mittell zue S:r Ld. abfertigung erfinden können, so haben wir S:e Ld. aber demnach auch auss gewissen ursachen lenger nicht hier, zuemahlen aber sie im besten lauff wohlangefangener studien unndt exercitien nicht hinndern lassen wollen, E. Ld. fr. ersuchendt, Sie wollen Seine Ld. mitt einem stückh geldes ettwa vonn einem pahr taussendt reichsdaler secundiren, unndt, da solche baahre summa E. Ld. allein zue schwer fallen woltte, S:e Ld. der Königl. M:tt zue Schweden bester massen unnsserttwegen recommendiren, die zuversichtlich neben E. Ld. diessem jungen Fürsten, vonn dem jedermann guette hoffnung, das er seiner vormundtschafft unndt dem vatterlandt dermahleines wohl ansteht, werde nicht lassen, sondern ihren nechsten ahnverwandten mitt solchem anlehen oder königl. verlag guettwillig helffen werden, wie vonn Ihrer May:tt anndern, nicht so nahe verwandt, auch höchstrühmlich beschehen. Unndt, wie wir sonsten bey so gestalten zeitten keine mittell wissen, alsso versichern wir unns, E. Ld. werden unns mitt gewühriger anttwortt baldt wieder begegnen, dero wir nechst göttl. empfehlung etc. Strassburg den 27 Febr. 1638.

E. Ld. gantz get. dienstw:r vetter u. bruder Georg Hanss Pf.	E. Ld. getr. dienstw:r vetter undt bruder Friederich Marggr. zu B. u. Hochberg.

Ahn I. F. Gdn Hertzog Johannem Casimiren, Pfaltzgraven.

vielleicht eine solche fürmundtschafft zu evitieren, doch verhoffe ich nuhnmehr mitt erstem die particularia darvon von Geispitzen (welcher schon zu Düsseldorf passiert gewesen) zu vernemmen.

Erfreue mich under dessen, das er des orths so weit salviert, undt will hierüber des Herrn Reichscanzlers ferner vertreulich gutachten, seiner bekanten affection nach erwarten, nachmahls bittendt diese meine offenherzigkeit undt bemühung nicht so viel mir selbsten als seiner gegen obgemelten meinen vettern undt mir bezeugenden affection wohlmeinendt zuzuschreiben.

Undt weiln ich nicht zweiffele, es werde der Herr Reichscanzler verlangen tragen zu vernemmen, was Geispitzen verrichtung zu Düsseldorff gewesen, so habe ich deseen substantz in hergebrachter vertreulichkeit ihme hiemit entdecken wollen*), das

*) Frågan gällde ett giftermål mellan Johan Casimirs syster Amalia Jacobe och Guvernören i Trier, en friherre Pesta Calda. Följande bilaga är sannolikt hithörande:

> Extract S. F. G. Hertzog Johann Casimiren Pf. schreibenns ahn dero fr. schwester Fr. Amalia Jacobe, Pfaltzgrevin, de dato Stockholm d. 17 Martii 1638.

E. Ld. mögen versichert sein, das obgemeldte schreiben mir wohl zuekommen. Unndt gleich wie inn obgemeldten meinem schreiben ich meine freundtbruderliche gedancken enttdeckt unndt denn von Geyspitz aufgetragen es ferner mundtlich zue verrichten, also lass ich es meines ohrtts nachmahls. unndt weiln mir keine weitere umbstendt davonn bekanndt, darbey bewenden, das alles dasjenige, was mit guttachten Herrn Brueders unndt Herrn Bruedersohns unndt dessen Frau Mutter mitt einrahtten H. W[olfgang] W[ilhelm], Pf. Ld. (alss auf welchem er sich referiert) hierinnen fürgehen unndt zue werck gerichtet wirdt, ich mir auch belieben lassen, nicht zweifelendt alle umbstendt unndt sonderlich die sicherheit der religion, wie weitt diesselbe zue præstiren möglich, werde in acht genommen werden, dabey sich E. Ld. gewiss aller bruderlichen affection, es gehe wie es wolle, gegen mir zue versichern.

Unndt weilen E. Ld. unnder anndernn vonn mir begeren, das ich meinem diener befehlen solle, derselben mit rahtt unndt thatt beyzuespringen, so zweiffele ich nicht, es werde dieselbe auss vorigem meinem schreiben auch vonn dem cavallier mündtlich meine desswegen tragende brüderliche fürsorg unndt ahn gebührenden ohrtten gethane wohlgemeinte erinnerung vernommen, unndt darauss die bestendigkeit meiner brüderlichen affection vermerckt werden. Ein aber alss den anndern weg hab ich hiebeygefügt ein klein zeddelein ahn meinem diener geschrieben mit meldung, so viell ahn ihme, E. Ld. mit gutem rahtt beyzuespringen, inn deme auch ahn E. Ld. mir gethane fr. ahnnmahnung ich mich genugsamb so wohl selbst erinnertt, alss ahn gebührenden ohrtten die erinnerung gethan undt thun lassen, der grossen umbsorg, so unser inn Gott ruhende sel. frau mutter für E. Ld. biss inn dero endt getragen unndt uns sambtlich so hoch darzue verbunden haben. Zweifele

nemlich solche meine ahn dem orth gethane communication undt gleichsamb heimbstellung des wercks umb so viel angenemmer gewesen, weilen das werck in sich selbsten meinem H. Vettern ganz zuwieder ist, [er auch] ganz keine gute estime von der person habe, dahero ihme nicht gewürdigt selbst zu beantworten, sondern durch ihro Statthalter undt Räth ernstlich ermahnen lassen, sich der gedancken zu entschlagen, undt das er sich selbst für ungelegenheit hüten wolle, die zwar gewiss zuwachsen würde, wann er solche gedancken fortzusetzen sich understehen solte.

Wie mein H. Vetter dann fast gleiches inhalts noch für ankunfft Geispitzens ahn die schwester geschrieben, sich dargegen erbietendt, wann sie seinem rath statt gebe, sie biss erfolgenden bessern zustandt mitt nothwendigem underhalt zu versorgen. Undt weiln auf solch schreiben sie zwar wegen des erbiethens gedanckt, aber sich nicht vermercken lassen, das sie inwillens die gedancken auss dem sinn zu schlagen, so hatt er ein noch härter schreiben ahn sie abgehen lassen undt, in wiederhohlung seines voriegen erbiethens auch ahn mich begehrt, das ich ahn meinem orth das beste darbey thun wolte, keineswegs aber guth befinden wollen, das meine schreiben (als welche expresse limitiert auf sein undt der andern gutachten es fort oder zurück gehen zu lassen) solten überlieffert werden auss furcht, das ein consensus darauss arripiert, undt das werck schwerer möchte gemacht werden.

Welches dann auch wohl hette geschehen können, dann eben auf denselben tag, jedoch durch commoditet der Frankforter post, mir schreiben von der schwester zukommen, darinnen sie verlangt meiner antwort, darneben, als wie für diesem, copien zugeschickt, da under andern der Gubernator dasjeniege schreiben, so die fürstliche wittib zu Meisenheimb*) ahn ihne abgehen lassen

also nicht, es werde in acht genommen werden, underdessen den lieben Gott mitt unndt neben E. Ld. bittendt, es alsso zue lencken, undt Euwer Ld. hertz alsso zu regieren, wie es nechst Gottes ehr auch E. Ld. zue seligkeitt unndt erhaltung bey der erkandten wahrheit, welches ja das höchste ist, gereychen möge, dieselbe nochmahls versicherendt, es gehe mit raht der freundtschafft auf einen oder den andern weg, inndem ich es nechst Gottes direction gantz dahien gestelt, E. Ld. mich inn bestendigem hertzen befinden sollen.

E. Ld.
gantz getreuwer dienstw.
bruder, so lang ich lebe
Johan Casimir Pf.

*) Pfalzgrefven Johan II:s af Zweibrücken enka Louise Juliana, moder till Fredrik af Zweibrücken och svärmoder till Pfalzgrefve Wolfgang Wilhelm af Neuburg.

— undt sich darinnen (wie der Herr Reichscanzler sich zu erinnern) ganz generaliter auf meinen H. Bruder undt mich, wie auch auf Pfalzgraff Wolf Wilhelm berufft, undt die antwort dahin verschicket — für einen volligen consens ihres theils aufnimbt undt darauf (wie er schreibt) des Cardinal Infants consens undt glückwünschung wie auch von Printz Tomaso erlangt.

Wirdt sich also wohl selzam ahnlassen, undt wirdt mich verlangen zu vernemmen, was die vermahnung Herzog Wolf Wilhelms, sonderlich wann die schwester durch Geispitz vernimbt, das ich sein gutachten in acht nemmen werde, für würkung wirdt haben.

Dabey ich nicht underlassen kann dem Herrn Reichscanzler noch vertraulich zu avisieren, das von Herzog Christians gemahlin mir die nachrichtung zukommen, das er von gar geringen leuten, auch keine weitere als capitens charge bedient, über dieses seine voriege frau, die Wamboltin, sehr übel tractiert, undt, wie ich von Düsseldorff bericht werde, ihr solle haben eine suppe geben, sich auch bey ihrem bruder, dem Churfürsten*), nicht dörffe finden lassen, undt mir dahero lieb, das mein H. Vetter (von welchem ich die beysorg getragen, das er vielleicht so wohl in respect spanischer dienst als der religion selbst es gerne sehen möchte) sich also dawieder sezt undt per consequens, wofern ja wieder verhoffen ein schimpf geschehen solte, kein consensus einiegen freundes dazu kompt.

Ich habe under dessen undt in erwartung, was Geispitz aussgericht wirdt haben (ohne einiege meldung, das ich brief von Düsseldorf), mich auf Geispitzen referierendt, bruderlich erinnert, nichts ohne der freundt, sonderlich Herzog Wolf Wilhelms, rath zu thun, damitt ich ursach habe meine affection sehen zu lassen.

Bitte nachmahls, es wolle der Herr Reichscanzler diesen discours eines so verdriesslichen wercks mir zu guth halten undt sein ferner gutachten vertreulich zu entdecken, mich auch dardurch ferners zu obligieren, als der ich ohne dessen bestendig mich obligiert erkenne zu sein undt bleiben

Des Herren Reichscanzlers freundtwillig ganz vertraut höchstobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

*) Kurfursten af Trier Philipp Christoph von Sötern.

148. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 10 Juli 1638.**

Från A. O. mottaget bref och förnyad tacksägelse för de rekommendationer, som den resande prinsen erhållit, hvilka rekommendationer varit honom till stor nytta i Hamburg, Bremen o. s. v. Den uppmärksamhet, för hvilken denne varit föremål. Om den i föregående bref omnämda giftermålsunderhandlingen. Tacksägelse för de regelbundna veckounderrättelserna. Längtar att erfara, huru händelserna skola utveckla sig så med afseende på fredstraktaten som med afseende på Danmarks hållning.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Als mir des Herrn Reichscanzlers so freundtvertrauliches wiederantwortliches schreiben dato den 30 Junii*) bey vorieger post zukommen, hette ich dasselbe zwar stracks beantworten undt meine hohe obligation für die continuierlich erspüerende gute affection tesmoignieren sollen. Ich erinnere mich aber darbey nicht uhnbillich seiner so obligenden hohen geschäfften, das ich billiche beysorg trage mitt meinem schreiben molest zu sein.

Hoffe jedoch undt bitte hiemitt ganz freundlich undt zum höchsten, es werde undt wolle der Herr Reichscanzler dieses mein schreiben auch dahero im besten vermercken, weilen die vielfaltige hohe undt grosse effecten deren im nahmen Ihrer K. M. von der sambtlichen hochlöblichen Regierung undt in spetie von dem Herrn Reichscanzler gegebenen recommendation sich nicht mindern, sondern vielmehr täglichs vermehren durch die gute addresse, so durch den königlichen Gesanten H. Salvium zu Hamburg meinem sohn gegeben, undt er durch solche seine gute offitia undt gleichsamb geleit (dann er ihm biss nach Stade gefolgt) mitt göttlicher hülff sicher biss in Bremen gebracht, von dannen er den 23 Junii mitt convoi nach Oldenburg undt also in Gottes nahmen fürters zu gehen in willens gewesen.

Weiln so wohl durch underschiedtliche kaufleut als auch durch den Obristen Hohendorff undt des Französischen Gesanten le Conte d'Auaux leut seine ahnwesenheit in Hamburg, sonderlich auch bey den keiserlichen offitierern ganz rüchtbahr worden, Monsieur d'Auaux auch sich ganz nicht hatt bitten oder abwenden wollen lassen von visiten, doch hatt sich mein sohn auf H. Salvii gutachten mitt dem Statsobristen H. Kniphausen undt H. Sindico vertreulich bekant gemacht, dardurch occasion bekommen so den

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

statum der statt selbst, als die befestigung undt rarieteten zu sehen.

In summa, die effecten der guten recommendation seindt so gross, das ich, wie obgemelt, dahero die freiheit nemme den Herrn Reichscanzler bey ohne dessen überheufften gescheften mitt besorg meines bösen schreibens zu molestieren, in dem mir ja nicht anders gebühren will, als dergleichen hohe undt grosse effectus, weiln ich sie nicht beschulden kann, aufs wenigst mitt danckbahrem gemuth zu gedencken undt meine obligation gegen einen hochwerthen undt vertrauten freundt zu erkennen zu gedencken. als deme ich weniger nicht höchlich obligiert, das er mein vorieges schreiben, undt das ich ihne darinnen mitt meinen in sich verdriesslichen privatis gleichsamb cumuliert, also freundlich undt wohl vermercken wollen undt neben versicherung seiner beharlichen affection gegen mir so wohl als meinen jungen vettern, mir auch seinen guten undt reiffen rath in dem verdriesslichen privato mittheilen wollen*).

Welches sein wohlfundiertes gutachten ich umb so viel mehr in acht zu nemmen hohe ursach habe, weilen sind der zeit ich schreiben von meines brudern Herzog Friedrich Casimirs Pfalzgraven Ld. bekommen, welche mitt undt neben andern meinen vettern undt verwanthen ganz nicht darzu rathen können oder wollen, ich also absens es billich denen, so in loco alle circumstantien ahm besten wissen, sonderlich Herzog Wolfgang Wilhelms Pfalzgraven Ld., weiln er sich selbsten darauf gezogen, hinweise.

Dann, wie der Herr Reichscanzler vernunfftig erinnert, so fürchte ich es mein rath zu spätt kommen, in dem, wie ich sindhero noch weiters vernommen, er aufs wenigst fürgibt, das er bäpstlichen so wohl als keiserlichen consens gesucht undt erhalten. In summa, ferenda, si mutari non possunt, dann doch Herzog Wolf Wilhelm, wie er mich versichert, keinen fleiss sparen wirdt, als welcher, wie dem Herrn Reichscanzler bewust, bissweilen ahm kaiserlichen hoff auch importun genug sein kann, das nun, Gott danckt, seiner ledig zu werden. In summa, das hohe vertrauen übertregt mich, das ich den Herrn Reichscantzler also libere in diesem verdriesslichen werck bemühe, bittendt mich deswegen ja nicht zu verdencken.

Thue mich nechst diesem zum höchsten gegen ihme bedancken für die continuierende gute communication, so auf des Herrn

*) Se föregående bref, not. sid. 658.

Reichscanzlers ahnordtnung wochentlich geschicht. Wirdt mich nuhnmehr höchlich verlangen, ob durch die in Flandern gehabte fortun die gemuther nicht aufs neue intoniert undt von denen verahnlasseten generaltractaten möchten, wo nicht gar abgehalten, jedoch neue ombrages gesucht werden. Den Allmächtigen bitte ich under dessen, er wolle, wie bisshero, also fernere seine vätterliche handt über Ihre K. M. undt dero arméen halten undt gutten succes gnediglich verleihen.

Wirdt mich verlangen, weiln Gallas nuhmehr mitt dem H. Ertzbischoff zu Bremen (welchen mein sohn, wiewohl uhnbekant, doch erkant gesprochen) verglichen, was der König in Dennemarck mitt seinen volckern wirdt anfangen, dann er nicht gern vergebene spesen (sonderlich als wie diese sein) ohne grosse noth undt hohen desseings pflegt zu thun. Gott gebe, das es wohlmeinendt dem gemeinen wesen möge zum besten kommen.

Mitt welchem wunsch beschliessendt undt samptliche göttlichen gnadenschuz befehlendt, bitte ich nachmahls diese meine importunitet anderster nicht als auch aus hohen undt gewissen in des Herrn Reichscanzlers gute affection setzenden vertrauen herrüerendt zu vermercken, in versicherung, das ich bin

Des Herren Reichscanzlers alzeit freundtwillig hochobligiert
undt vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 10 Julii 1638.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Tijdöön den 28 Julii anno 1638.

---

149. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 15 September 1638.**

Begagnar tillfället att med Carl Mörner, som i Enkedrottningens följe varit Pfalzgrefvens gäst, sända några rader om det kungliga besöket, rörande hvilket Mörners muntliga framställning åberopas. Maria Eleonoras resa och mottagande af ett danskt sändebud. Hennes missnöje med Vestergötlands natur (som hon dock föredroge framför Östergötlands) hoppades man skulle göra henne mera nöjd med lifgedinget. Carl Gustafs vistelse i Paris. Begär goda råd och anvisningar för honom och likaså för Pfalzgrefvens gemål.

Meinen freundlichen gruss mitt wünschen *etc.*... Bey abfertigung des königlichen Cammerassessoris Monsieur Carl Mörners

habe ich nicht underlassen können den Herrn Reichscanzler zugleich mitt diesem kleinen brieflein freundlich zu begrüssen, in deme der Herr Reichscanzler von ihme weitleuffiger vernemmen wirdt, das Ihre M. die königliche Frau Wittib mir die hohe favor undt ehr erwiesen mich zu Braburg so wohl als hier in meiner geringen gelegenheit undt gleichsamb en passant zu besuchen, nach dem sie zuvor theils in besehung der wercke, theils durch ankunfft undt tractament der Dänischen Gesanten*) etliche tag zu Norcöping aussgeruhet, indeme, wie ich vermercken können undt berichtet worden, die Gesanten in gehabter offentlichen audientz neben den curialibus sich zu communication ihrer wegen der friedenstractaten gehabten commission undt darauf erfolgten antwort (mitt deren es schiene, sie nicht zum besten zufrieden waren) erbotten.

Im übriegen habe ich befunden, das Ihre M. für Ihre person selbsten, undt soviel die schöne des Westergöthlands antrifft, kein solches contento ihrer reiss gehabt, als sie sich oder andere ihnen davon eingebildet. Es purgiert sich auch der Marschalck zum höchsten, sich auf den Herrn Reichsrath H. Johan de la Gardie auch Statthaltern H. Knut Posse referierendt, das es abzuwenden eine unmüglichkeit gewesen, da der fürsatz gewesen solche reiss quovis modo fortzusetzen.

Wie dann dieses alles M:r Mörner weitleuffiger, undt was in einem oder andern fürgangen, undt wie weit mann die particular underredung hatt können interrumpieren, wirdt wissen höchstvertreulich zu referieren, in hofnung es werden sich zu der ankunfft nach Stockholm, dahin Ihre M. dero reiss stracks (undt ehe sie ins leibgeding reisen) fortzusetzen inwillens, in consideration das, wie obgemelt, wegen schöne des Westergöthlandts (deme mann Östergöthlandt, sonderlich Norcöping, weit fürziehet) mann das verhoffte contento nicht gefunden, die affection zum leibgeding sich desto besser geben. Von welchem allen, undt sonderlich die person des Marschalcks**) betreffendt, Monsieur Mörner auf den ich mich hiemitt referiere — undt die mehre particularia biss auf, Gott will, glückliche zusammenkunfft in der durchreiss des Herrn Reichscanzlers spare — aussführliche relation wirdt wissen zu thun.

Ihme habe ich auch hiebeygefügt ein schreiben von meinem sohn ahn den Herrn Reichscanzler mittgeben, darauss seine, Gott

---

*) Christian Ulrik Gyldenlöve. — **) Adam v. Pens.

lob, glückliche ankunfft zu Paris zu ersehen. Undt weilen sie resolviert gewesen in ansehung der grossen præparatorien, so zu der niederkunfft der Königin damahls gemacht worden, so lang undt biss solche ceremonien fürüber, zu Paris sich aufzuhalten, so habe ich nicht underlassen können auss deme zu dem Herrn Reichscanzler gefasten continuierlichen guten vertrauen denselben nachmahls freundtlich zu ersuchen undt zu bitten, nicht allein die bisshero gethane gute erinnerungen ahn meinen sohn zu continuieren, sondern auch die ferneren guten methodum auss treuer affection ihme undt den Hofmeister ahn die handt zu geben, auch den verzug undt faute, so sonderlich in diesem meines sohns schreiben fürgangen, in zuverlässigem vertrauen excusieren undt dardurch mich je lenger je mehr zu obligieren, als der ich *etc.* . . .

Des Herren Reichscanzlers ganz freundtwillig höchstvertraut undt obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Chenis den 15 September 1638.

Ich habe auch das gewisse gute vertrauen zu dem Herrn Reichscanzler, das er sonderlich bey jezieger begebenheit meiner h[erz]lieben gemahlin mitt gutem rath beyzuspringen, meinem zu ihme gefasten guten vertrauen nach sich werde gefallen lassen undt auch dardurch mich zum höchsten obligieren.

---

150. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 27 November 1638.**

Pfalzgrefven har uppskjutit att skrifva i hopp om ett personligt sammanträffande. Har därför äfven dröjt med att sända det bref från Carl Gustaf, som nu skickas. Begär A. O:s råd, huru prinsen, som legat sjuk, borde ställa sig med afseende på fortsättningen af sin resa. — H. G. von Arnims rymning ur fängelset. Tackar för kansliunderrättelserna och lofvar vid sin återkomst (till Stegeborg) sända, hvad han för sin del erfarit från utlandet.

Meinen freundlichen gruss *etc.* . . . Das den Herren Reichscanzler bey denen zwar überheufften occupationen, damitt ich ihn beladen weiss, ich sindt meiner abreiss nicht durch schreiben

freundtlich besucht, daran bin ich fürnemlich verhindert worden durch die erwartende undt versicherte gute hofnung des glücks denselben dieser orthen selbsten zu sehen.

Wie dann auch in solcher hofnung ich beygefügtes schreiben, welches mir schon für 3 wochen von meinem sohn zukommen, so lang aufgehalten, damitt ich die occasion undt gute gelegenheit möchte haben, des Herrn Reichscanzlers wohlmeinende, auss treuer affection herrüerende gute gedancken zu vernemmen, wie bey deme annoch continuierenden fieber (wie ich auss denen den 20 Octobris abgangenen schreiben vernommen, so ich bey lezter post empfangen), undt dardurch er volens nolens zu Paris aufgehalten, hergegen die reiss so weit retardiert wirdt, sich zu gedachtem Paris zu verhalten, ob es nicht ahm rathsambsten nach erlangter gesundheit, sich alsbaldt — weilen es ohne das auf die fastnacht oder carneval, wie sie es nennen, hinausleufft, umb welche zeit ahm meisten bey hoff zu thun — bey hoff auf ein 14 tag oder monaths zeit lang kundt zu machen undt darauf in Gottes nahmen den cursum der reiss fortzusetzen, oder aber solches biss zu verrichter reiss zu differieren, in dem ich dabey gehofft, es würde under dessen auch Monsieur Smaltz (als welcher auf den weg) ahnlangen, undt mann von ihme meines sohns zustandt so viel besser vernemmen können.

Weiln ich aber sehe, dass mitt des Herrn Reichscanzlers seiner reiss es sich wegen überheufften negotien so weit verweilet, undt ich dahero nicht wissen kann, wie baldt, sonderlich wegen herbeynahenden feyertagen, da ich nechst Gottes hilf, undt so fern nichts anderes dazwischen kombt, inwillens Ihrer K. M. gehorsamst aufzuwarten, ich mich des grossen contentements zu getrösten, so habe ich underdessen obgemeltes schreiben von meinem sohn hiemitt überschicken wollen, damitt der Herr Reichscanzler so viel mehr ahnlass haben möge, deme zu ihme gefasten so hohen undt guten vertrauen nach, wie auch, in deme M:r Smaltz ehe bey dem Herrn Reichscanzler ahnlanget wirdt, den sachen wohlmeinendt nachzudenken undt also bey verhoffender glücklicher zusammenkunfft seine wohlmeinende gedancken so viel besser meinem kindt zu nutzen zu entdecken.

In dem ich mich des Herrn Reichscanzlers continuierlichen guten affection hierinnen undt alzeit so hoch versichert halte, das ich dahero die freiheit so viel mehr nemme bey so überheufften occupationen ihne auch hiemitt zu bemühen mitt freundlicher bitt, es im besten zu vermercken undt in continuation solche be-

stendig gegen mir undt den meiniegen bezeugenden guten affection sich zu versichern, das ich bestendig bin undt bleibe

Des Herren Reichscanzlers alzeit freundtwillig vertraut undt höchstobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 27 Novembris 1638.

Ich habe nicht ohne verwunderung die aussweichung des gefangenen General Arnheimbs vernommen. Undt weiln darauss die continuation seines practicierischen gemuths genugsamb erspuert wirdt, also ist nicht zu zweiffeln, er wirdt, so fern er auf freyen fuss, so wohl auss antrieb des humors selbsten als auss begierdt der rach in continuation der practiquen sich evertuiren, als ein alter fuchs noch viel gänse, sonderlich ehe sie seiner inne worden, zu fressen. Aber Gott lebet noch, der wirdt alle böse practiquen zu nicht machen.

Gleich wie den Herrn Reichscanzler ich zum höchsten obligiert wegen der guten ahnordtnung deren particular avisen auss der königlichen canzeley, also, undt weiln sindthero meines abreisens ich ganz keine brief von oben herab bekommen, so weiss ich diessfals nichts zu communicieren, welches dann, so baldt ich etwas bekomme, nicht soll underlassen werden.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Stockholm den 29 Novembris 1638.

---

151. Vesterås den 14 December 1638.

Notificerar sin makas, Pfalzgrefvinnan Catharinas död.

Johan Casimir von Gottes gnaden Pfaltzgraf bey Rhein *etc.*... Demnach der allmechtige Gott nach seinem unwandelbaren unndt unerforschlichen rahtt undt willen die weylandt hochgeborne fürstin, Frau Catharinam, der Schweden, Gothen und Wenden geborne Princessin etc., Pfaltzgrefin bey Rhein inn Beyern, zue Gülich, Cleve unnd Berg Hertzogin, unnsere freundtliche hertzliebste gemahlin, christmilder gedechtnus, nach deren biss inn den siebenden dag aussgestandener hefftiger kranckheitt endtlich gestrigen donnersdags, den 13 diesses, alhier zue Vesterås bey dem königlichen

hoffstadt, inn wahrer unndt bestendiger anruffung Gottes, bey gutem verstandt unndt vernunfft biss ahn das letzte endt, durch ein stillen unndt sanfften todt auss diesser zergencklichen weltt zue sich inn die ewige freudtwohne unndt seeligkeitt abgefordert, deren christseelichen Liebden der Allmechtige ahn jenem grossen dag mit allen christglaubigen eine fröliche auferstehung verleyhen wolle, unndt wir dann durch solchen dödtlichen hindritt unnssers nechst Gott eintzigen schatzes undt hertzliebsten gemahlin inn hertzbetrübten zuestandt gesetzt, dabey dem willen des Allmechtigen nicht zu wiederstreben, sonndern vielmehr inniglich unndt hertzlich zue bitten, dass er unns inn diessem schweren zuegeschickten hauss- undt hertzenkreutz beystehen, unndt solches mitt christlicher geduldt wolle helffen überwinden, damitt wir unns auss Gottes wohrtt trösten, unnssern betrübten willen seinem allein guetten willen gedultiglich mögen unnderwerffen, unndt wir dann nicht zweiffeln, der Herr Reichscantzler mitt unns ein christliches mittleiden tragen werde, so haben wir ihme solche unns zuegestandene betrübnus hiemitt notificiren wollen, den Allmechtigen Gott bittendt unndt anruffendt unns mitt seinem gnadentrost beyzuspringen, auch alle fernere wohlverdiente straffen vätterlich abzuwenden, ingleichem den Herren Reichscantzler unndt die seiniege für allem unfall zue bewahren, so wir ihme hiemitt betrübtes gemühtts nicht verhaltten können, der Göttlichen protection damitt allerseitts gantz treulich wohl befehlendt. Datum Vesterås den 14 Decembris 1638.

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig obligiert undt
bestendiger freundt
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

(*Egenhändigt.*)

Weilen die hochschmerzende betrübnuss mir nicht zulässet, es selbsten durch diss particular schreiben anzudeuten, so will ich mich auf das ahn die samptliche hochlöbliche Herrn Königliche Regierung abgangenes schreiben referieren, undt vermög desselben das ganz gewisse vertrauen undt zuversicht zu demselben gefast haben, das der Herr Reichscanzler bey jezo herzlich hochbetrübten zustandt seine gegen die in Gott ruhende liebe fromme Fürstin, christseeliger gedechtnuss, alzeit tesmoignierte bestendige gute affection gegen mich undt die meiniege, nuhnmehr würcklich erspüeren lassen, undt also die noch nach Gottes willen, undt so

lang es ihme gefält, lebende der in Gott ruhenden todten geniessen zu lassen. Mein betrübnuss lässet mir nicht mehr zu, sondern referieret sich auf obieges undt sparet alles biss zu den erwartenden (Gott gebe gesunden) zusammenkunfft in diesem meinen traurigen zustandt.

---

152. (*Egenhändigt.*) **Vesterås den 18 December 1638.**

Tacksägelse för A. O:s kondoleansskrifvelse och hans löfte att söka vara de efterlefvande till stöd och hjälp. Finner en tröst i hoppet att vid ett snart sammanträffande få rådslå med A. O. om barnens uppfostran m. m.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.*... Gleich wie mann in der noth undt creutz die freunde ahm besten spüeret undt prüffet, also undt noch viel mehr wirdt Gottes gnadt undt barmherzigkeit in seinem grossen undt schweren zornstraffen billich erkennet, deme ich zu dancken ursach, das bey einem so herzbrechenden creutz undt verlust einer so christlichen fürstin undt frommer christlichen ehegemahlin undt nechst Gott meines einigen schatzes er auch zugleich durch seine gnadt treue undt liebe freunde erwecket, die durch christliche, löbliche, so lieben freunden wohlanstehende erinnerungen thun, zu christlicher gedult undt dem allein weisen willen Gottes sich zu [be]quemen ermahnen undt durch cristlichen trost das schwere creutz helfen zu leiden sich befleissen.

Undt ich dahero hohe undt billiche ursach habe dem Herrn Reichscantzler freundtlich zu dancken, das in allen diesen obgemelten stücken undt bey so hocherfordernden betrübten zustandt er solch ampt eines treuen freundes ahn mir durch sein den 14 abgangenes, undt mir heutigen abends wohlbehändigtes schreiben*), also freundtlich undt treulich zu werck richten will, Gott bittendt ihme solche seine treue fürsorg reichlich zu vergelten, mir auch die göttliche gnadt zu verleihen, das in vesten vertrauen auf seine göttliche allmacht undt allein weisen rath undt willen ich meinen betrübten willen könne undt möge in christlicher gedult gefangen nemmen, undt, mich der frölichen zusammenkunfft in jenem leben getröstendt, befleissen mein leben zu bessern undt die nach seinem

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

willen noch übriege kurze zeit also anzuwenden, damitt ich auch dermahleins solchen erwünschten zweck (welchen die nuhnmehr in Gott ruhende, löbliche Princessin undt fromme christin als mein herzliebste ehegemahlin, hochseeliger gedechtnuss, in unzweiffelicher besitzung der ewigen freudt erlangt) erwerben möge, in deme ihrer christseeligen so hochseelig Ld. in wahrer erkantnuss undt bekantnuss Gottes genommener abschiedt, ja voller christlichen trostes undt mich darbey dero christlich geführtes leben undt dardurch erlangter christlicher nachruhmb billich trösten soll.

Weilen es aber von uns als menschen nicht herrüren kann, so habe ich ursach Gott nachmahls zu bitten, mir seinen gnadengeist ferner mittzutheilen, auch starcken tröst seines gottlichen worths je lenger je mehr zu verleihen, undt darbey gnadt zu geben, meine nuhnmehr mutterlose kinder zu seinem ehren in allen christlichen undt ihme gefälligen tugenden zu erziehen. Dabey ich dann noch ferner meinen hochgeehrten Herrn zum freundlichsten zu dancken der hohen undt grossen bezeugung, die er thun wollen, in so hoher æstime des verlust, den nicht allein ich betrübten mann undt meine mutterlosen kinder, sondern auch Ihre K. M. selbst undt das geliebte vatterlandt, in respect der, Gott weiss, von herzen wohl gemeinten education gethan, darbey dann auch der Herr Reichscanzler als bey verlust einer gleichsamb lieben frau mutter zu participieren sich gefallen lässet.

Dieses alles erkenne ich nechst Gottes schickung für effecten deren von dem Herren Reichscantzler jederzeit tesmoignierten guten affection, befinde mich ihme deswegen freundtlich undt darneben zum höchsten obligiert der versicherung, das ich nicht weniger nach dann vor solchen traurigen todt meiner in Gott ruhenden herzlieben gemahlin christseeliger gedechtnuss, auch seiner bestendigen continuierlichen guten freundtschafft volkommlich zu getrosten, in dem desselben effecten, ich auch jezo undt in diesem vielfältig erspüre, das von Ihrer K. M. wegen durch sein undt seiner hochloblichen herrn mittcollegen verordtnung durch den Herrn Reichsmarschalck in allem denjeniegen, was jetziege betrübte gelegenheit mittbringet, also ansehenliche undt reiche ahnordtnung gemacht wirdt.

Welches mich dann nicht weniger zum höchsten zu allen schuldigen danckbahren diensten undt meine kinder zu gleichmässiger unterteniger gehorsamer dienstbahrkeit obligiert, in dem, nechst Gott, bey Ihrer K. M. undt von derselben wegen bey gesambten hochlöblichen Regierung ich neben ihnen meine zuflucht zu suchen.

Undt gleich wie ich meines hochgeehrten Herrn gegen mir undt den meiniegen bezeugenden guten affection mich in diesen schweren creutz noch mehr versichert halte, also tröste ich mich auch dessen, das bey deren in dieser meiner betrübnuss mitt höchstem verlangen erwartenden, wiewohl traurigen zusammenkunfft, ich die gelegenheit werde haben nechst resolution des läger- undt ruheplatzes für der in Gott ruhenden frommen Princessin verstorbenen leichnamb, mich auch im übriegen seines treuen undt guten raths wegen, deren mir nuhnmehr verdoppelt angelegenen, christlichen erziehung undt wohlfarth der mir überbliebenen mutterlosen kinder zu gebrauchen.

Wie ich dann hiemittt beschliessendt allerseits in den göttlichen gnadenschutz Euch, mich undt die meinigen liebste angehöriegen ihme nachmahls recommendierend in versicherung, das ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
gantz freundtwillig, höchstobligierter undt
vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Vesteråhs den 18 Dec. 1638.

---

153. (*Egenhändigt.*) **Vesterås den 28 December 1638.**

Tacksägelse för meddelade bref från Adam Pens, som Pfalzgrefven hoppades skulle kunna förmås att medverka till vissa önskvärda anordningar (troligen i fråga om den unga Drottningen), hvarom man vid det personliga sammanträffandet ytterligare finge rådslå. Gläder sig åt A. O:s makas tillfrisknande. Välönskningar.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.*... Das dem Herren Reichscanzler belieben wollen des Marschalcks Pentzen ahn denselben abgangenes in originali zu communicieren undt mich durch die darinnen verfaste gewisslich gute avisen gleichsamb erfreuen wollen, dessen habe ich hohe ursach, wie dann hiemitt geschicht, ganz freundlich zu dancken undt obligiert zu sein*).

---

*) Se A. O:s bref dat. Tidön den 28 December 1688 i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

Undt weilen dieses mitt demjeniegen, so ich gesterigs tags in vertrauen gemeldet, übereinstimmet, so will ich zu dem lieben Gott die gewisse hofnung fassen, das es nicht allein ein ernst undt durch göttliche gnadt seinen guten effect haben werde, sondern auch, wo nicht mehr, jedoch zum wenigsten dahin dienen werde, das man den Marschalck (welcher, wie es scheinet, etwas perplex) durch dieses sein eigen handtschreiben zu mehrer facilitierung des wercks ahnhalten könne*).

Davon dann, auf verhoffende zusammenkunfft mitt dem Herrn Reichscanzler, ein mehres vertreulich zu reden sich die occasion geben wirdt, mich dabey im hertzen erfreuendt, das ich vernemme, das es sich, Gott lob, mitt seiner geliebten gemahlin (welche sampt deroselben sambtlichen kindern hiemitt freundtlich von mir gegrüsset) zur besserung ahnlässet, Gott bittend vollige gesundtheit gnediglich zu verleihen undt dabey sampt aller andern gedeylichen wohlfarth den Herren Reichscanzler sampt allen den seiniegen lieben angehöriegen langwirig zu erhalten, auch mir die occasion ahn die handt zu geben, die so vielfältig gegen mir undt den meiniegen so continuierlich bezeugende hohe affection mitt freundlichen diensten hinwieder zu beschulden. Undt in erwartung solcher occasion verbleibe ich

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers alzeit freundtwillig undt
höchst obligierter bestendiger freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Vesteråhs den 28 Decembris 1638.

---

154. (*Egenhändigt.*) **Vesterås den 29 December 1638.**

Med öfversändande af tryckta aviser och bref från Johan Rosenhane. Ett bref från Carl Gustaf till Regeringen vill Pfalzgrefven personligen framlämna.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.* ... Obwohln in beygefügten getruckten avisen nichts sonderliches begrieffen, so habe

*) Troligen gällde det frågan om den person, åt hvilken vården om den unga Drottningen skulle anförtros. (Jämför Svenska Riksrådets Protokoll Band VII, sid. 377).

ich doch dieselben, wie sie mir gestern sehr spät zukommen, hiemitt überschicken undt dabey die Französische courranten, welche mir zugleich von meinem sohn zugeschickt, wiewohl darinnen auch gar wenig, beyfüegen wollen.

Es ist zwar dabey auch ein schreiben gewesen ahn die samptliche hochlöbliche Regierung von meinem sohn, welches ich hoffe die gelegenheit zu bekommen meinem hochgeehrten selbsten zu überlieffern. Überschicke under dessen dasjeniege schreiben, welches meines sohns hofmeister ahn meinen hochgeehrten Herrn à part hatt lassen abgehen*). Werde darauss ahnlass haben von einem undt andern fernere vertreuliche underredung mitt denselben zu haben. Thue hiemitt *etc.* ...

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig höchstobligiert undt
vertrauter freundt
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Vesteråhs den 29 Decembris 1638.

---

155. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 24 Februari 1639.**

Sorgen har hittills afhållit Pfalzgrefven från att, såsom sig bort, tacka A. O. för hans visade deltagande, för hvilket han ej nog kan visa sin erkänsla. Begär Rikskanslerens rekommendation hos K. Maj:t och Regeringen för sig och de sina och anhåller särskildt om A. O:s fortfarande vänskap och stöd för den af sorgen djupt träffade prins Carl Gustaf. — Den sistnämdes tillfrisknande. Begär råd ifråga om vissa penningetransaktioner med hertigarne af Mecklenburg.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.* ... Die hohe obligation, so ich dem Herrn Reichscanzler habe, wegen deren mir in meinem betrubnuss vielfältig tesmoignirten hochtröstlichen affection hette mich billich bewegen sollen stracks zu meiner ankunfft bey diesem trauerhauss, solches zum wenigsten mit einem kleinen zeddel zu tesmoignieren.

Ich muss aber bekennen, das die noch frische wunde solches mir ahn diesem orth so baldt zu werck zu stellen nicht wollen zulassen, sondern hierdurch die voriege postgelegenheit versaumbt, deswegen ich ursach zu bitten, es wolte der Herr Reichscanzler

*) Se Johan Rosenhanes bref till A. Oxenstierna dat. Paris den 24 Nov. 1638 i Oxenstiernska saml.

solchen verzug im besten vermercken, undt, gleich wie demselben ich mich, wie obgemelt, zum höchsten obligiert befinde, also kann ich ihme auch deswegen nicht völlig undt genugsamb freundtlich dancken, mitt erbieten meinen hochgeehrten Herrn hinwiederumb zu allen willfahrigen freundlichen diensten, bittendt, er wolle solche gegen mir undt den meiniegen würcklich beweisende gute affection undt promotion bey Ihrer K. M. so wohl als den sambtlichen seinen hochlöblichen Herrn Mittcollegis bestendig continuieren, vermög des guten vertrauens, so ich undt die meiniegen zu denselben geschöpft.

Inmassen auss beygefugten schreiben*), welches mir bey letzter post zukommen, mitt mehrerm zu vernemmen, was massen auch mein, in höchster betrübnues gesetzter, lieber eltister sohn stracks bey erlangter solcher hertzschneidenden schmerzlichen wunden seine zuflucht bey denselben billich suchet undt sampt seinen gleichmessig mutterlosen geschwistern deroselben würcklichen effect zu empfinden sich mitt undt neben mir getröstet, inmassen ich dann bey solcher occasion mein undt sambtlicher meiner kinder getreuer recommendation hiemitt zu wiederhohlen nicht underlassen kann, bittend, es wolle der Herr Reichscanzler deme zu ihme gefasten vesten undt hohen vertrauen nach es nicht allein für seine persohn im besten wohlgemeint aufnemmen, sondern auch bey hochgemelten seinen hochlöblichen Herrn Collegis bester massen interpretieren undt bey denselben in bestendiegen guten recommendat erhalten auch dardurch noch ferner obligieren denjeniegen, der (nechst empfehlung allerseits göttlichen gnadenschutzes) ist undt verbleiben wirdt

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwilliger undt obligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 24 Februari 1639.

Ich habe ursach Gott zu dancken, der mir bey diesem creutz diesen trost wiederfahren wollen lassen, das es sich, Gott lob, mitt meinem sohn so weit zur besserung ahnlässet, das bey abgang des letzten schreibens (welches den 26 Januarii datiert undt mir den 20 dieses, also in 25 tagen, von Paris ahnhero gelieffert worden)

*) Denna bilaga saknas.

er innerhalb 14 tagen keinen acces des fiebers gespüert. Gott, der in den schwachen mächtig, wolle ferner durch seine göttliche gnadt beyspringen, undt, wie er es ihme zu leib undt seel nutz befindet, vollige stärcke undt gesundheit gnädiglich verleihen.

Auch, wohlgeborner undt hochgeehrter Herr undt freundt, erinnert der Herr Reichscanzler sich guttermassen, das under andern mitt ihme gehabten vertreulichen discoursen auch gedacht worden, was massen des Herrn Herzog Adolph Friederichs zu Meckelburgs Ld., mein freundlicher geliebter vetter und bruder, wegen einer bey derselben pflegsohn*) habenden forderung von angelegten geldern mich ahnhero gleichsamb verweisen wolle. Undt weilen der Herr Reichscanzler sich freundtlich gegen mir erbotten auf erlangte nachricht der umbständt mir seinen guten undt treuen rath mittzutheilen, so habe ich nicht underlassen wollen, was in ersehung meiner brief ich für nachrichtung gefunden, hiemitt copeilich zu communicieren**), denselben freundlich

---

*) Hertig Gustaf Adolf af Mecklenburg. — **) Bilagorna äro:

1) »Copia des fürstlichen Mechelburgischen obligation uber 3000 Rdr capital», dat. Güstrow den 28 Aug. 1622; undertecknad Hans Albrecht.

2) »Copia der fürstl. Mechelburgischen versicherung und consens über die vorgeliehene 3000 Rdr;» dat. Doberan d. 21 October 1622, undertecknad Adolf Friederich.

3) »Copia J. F. G. Hertzog Adolff Friedrichs vonn Mechelburgk ahn Pfaltzgraf Johann Casimirs F. Gd. abgangenen schreibens wegen 3000 reichsdaler capital undt interesse vonn etlichen jahren her».

Den sistnämda skrifvelsen har följande lydelse:

Unser freundtlich dienst *etc.*... E.. L. schreiben, unter dato Braburg den 11 Novembris dess verwichenen 1636 jahrs datirt, haben wir erst für wenig tagen hieselbsten wohl empfangen undt darauss verstanden, wass massen E. L. von unsers geliebten jungen vettern undt pflegsohns Herzog Gustavi Adolphi zu Meckhlenburg L. dreytausent reichsthaler sampt denen dorauff gewachsenen zinsen, vermög unsers hochsehligen bruders Herzog Hannss Albrechten zu Meckhlenburg L. obligation zu fordern haben unndt umb deren bezahlung uns freundlich ersuchen.

Nun können wir E. L. in der wahrheit wol versichern, dass S. L. wegen dess landtverderblichen kriegsswessens eben so wenig als wir von ihren embtern zu geniessen, ja so wenig mittell haben, dass es deroselben an ihrem unterhalt gebricht, weniger ihrer räthe undt diener besolden, viel weniger ihre creditoren (dafern es bey solchem cläglichen erbärmlichen undt landtverderblichen zustandt lenger verbleiben soltte) contentiren, undt also auch diesse schuldt für dero handt nicht abtragen können. Weilln wir aber E. L. zu dem ihrigen gern geholffen sehen, so thun wir deroselben hiebej freundtvetterlich vermittelst denen hiebejgefügten abschrifften [*Se nedan!*] commu-

ersuchendt, nach ersehung derselben, sein vertreulich wohlmeinendt guthachten mittzutheilen, was meinen lieben kindern zum besten hierinnen zu thun möchte sein.

Dann weilen ich so eine starcke obligation, darinnen spetialis hypotheca genant, auch von dem bruder selbst confirmiert, so habe ich bisshero bedenckens gehabt dasjeniege, so in sich selbst richtig, undt die Güstrowische Regierung fürnemlich angehet, mitt demjeniegen, davon ich keine gewisse nachricht, gleichsamb zu vermengen undt mich tacite zu volliger ausschaffung oder sollicitirung der hauptsumma so wohl als interesse auf interesse zu obligieren, undt also eins in das andere zu mengen.

Erwarte also darauf, wie obgemelt, meines hochgeehrten Herrn vertreulich wohlmeinendes gutachten, dardurch ich zum höchsten obligiert werde. Undt gleich wie ich von hertzen einen glücklichen undt erwunschten aussgang jezieger ihre zu Örebro haltenden löblichen zusammenkunfft wünsche, also verlanget mich auch zu vernemmen, wie baldt meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers reiss dieser orthen fallen, undt ich mich also des glücks seiner mundtlichen underredung zu getrosten haben werde.

Anteckning: Præsent. Örebro den . . Feb. anno 1639.

---

niciret, was wir bej der Königl. W. zu Schweden für eine richtige schultforderung haben, welche bei der theilung unser hochsselh. Frau Mutter verlassenschafft unser herzgeliebten schwester Freulein Annen Sophien, Herzogin zu Meckhlenburg L., die dann dass ihrige bey disser beschwerlichen zeit zu ihrem nothwendigen unterhalt hochlich bedürfftig undt benötigt, zugefallen ist. Undt geben E. L. hiemit undt in krafft diesses volmacht solche geldter ohnbeschwerdt einzufordern, ihren obgedachten schultposten davon bezahlt zu nemmen, undt das übrige hochg:r unser freundtlichen geliebten schwester L. zu entrichten. Verhoffe E. L. werden in mangel anderer mittell diesses zu dero contentament freundtvetterlich auffnehmen, undt wir verbleiben *etc.*... Datum Schwerin den 12 Aprill anno 1637.

E. L. dienstwilliger vetter undt bruder
A. Fridrich.

An Herzog Johann Casimirn
Pfalzgraff Fürstl. Gn.

4) Vidimerad copia af Gustaf Adolfs bref d, 25 Juni 1626 för prinsessan Agnes af Holstein att årligen erhålla 1560 dal. i ränta å en summa af 13000 sv. daler, som denna insatt i Köphandelskompaniet, och hvilken summa konungen »på H. K:tz begäran till sig tagit».

156. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 13 Mars 1639.**

Tacksägelse för ett från A. O. mottaget bref med vänskapliga försäkringar särskildt med afseende på Carl Gustaf och lyckönskningar med anledning af prinsens tillfrisknande. Ursäktar, att Pfalzgrefven besvärat Rikskansleren med de Mecklenburgiska affärerna och gläder sig åt hoppet om ett besök. Ärnar sig på några dagar till Drottningen.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc*.... Auss des Herrn Reichscanzlers ahn mich von Örebro auss den 10 dieses abgangenen undt mir gesteriges tages wohl geliefferten schreiben*) erspüere ich bey diesem meinem betrübnuss mitt höchsterfreuetem gemuth, das derselbe in continuation seiner, sonderlich bey diesem creutz, so hoch bezeugten gemuths mein ahn ihne abgangenes schreiben in solchen guten vertrauen aufnemmen undt nechst nochmahliger versicherung seiner bestendigen affection gegen mir undt die meiniegen auch so hohen offerten, darfür ich ihm nimmer genugsamb dancken kann, zugleich so wohl in gesambt mitt seinen hochlöblichen Herrn Mittcollegis als in spetie für sich selbst meinen in der frembde wallenden sohn durch schreiben solcher bestendigen affection, darauf ich nicht weniger als er undt samptliche meine kinder sich zu verlassen, honoriren wollen.

Welches er dann meinem erinnern nach in zeit in gebührenden respect sich wirdt befleissen zu verdiennen, dabey ich dem Herrn Reichscanzler billich dancke, das er wegen deren von Gott ihme zugeschickten convalescens (dann er vermög des schreibens, so ich gestern under dato den $\frac{19}{9}$ Februarii empfangen, als noch, Gott lob, bey gesundheit gewesen) mir gratulieren will, Gott nachmahls bittendt ferner zu schicken, was zu leib undt seel nutz, ihme auch die gnadt zu verleihen auch diese von dem Herrn Reichscanzler bezeugende hohe affection mitt allen angenemen diensten zu meritieren.

Undt obwohlen ich höchlich ursach habe den Herrn Reichscanzler umb verzeihung zu bitten, das ich ihn mitt meinen particular die Meckelburgische gelder betreffendt brauche, so bitte ich, er wolle es anderer gestalt nicht als auss dem zu ihm gefasten so hohen vertrauen herrüerendt von mir aufnemmen, in deme seiner deswegen gehabten fleissigen nachfrag ich mich zum höchsten zu

---

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

bedancken undt so gestalten sachen nach mich des Herrn Reichscantzler[s] so treulich mittgetheilten rath accommodieren werde, mich entlichen zum höchsten erfreuendt denen hofnung, geliebts Gott, gegen halben Maiji das glück seinen persohnlichen gegenwarth dieser orthen zu haben. Dahin ich es dann alles sparendt undt allerseits gottlicher allmacht befehlendt, ich mich nachmahls sampt den meiniegen in des Herrn Reichscanzler bestendiege affection recommendiere, verbleibendt

Meines hochgeehrten Reichscanzlers
alzeit freundtwillig obligierter höchstvertrauter guter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 13 Martii 1639.

Gegen die herbeynahende feyertag dörffte ich wohl auf ein tag oder 10 beyden Ihren K. M. aufwarten, also das ich, geliebts Gott, 8 tag nach ostern wieder möchte hier sein.

---

157. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 27 April 1639.**

Har med anledning af A. O:s resa uppskjutit att skrifva. Beklagar Rikskanslerens opasslighet. Som äfven Adolf Johan varit sjuk, har Pfalzgrefven nödgats förändra sina planer och uppskjuta sin resa. Lyckönskar till segern vid Chemnitz. Om Carl Gustafs resa, hvarom Pfalzgrefven hoppades få närmare meddelanden genom den till Sverige anlände Georg Müller. Hemställer, om denne kunde före sin återresa till Tyskland få besöka Pfalzgrefven för att från honom medföra förhållningsregler till sonen och dennes hofmästare. Önskar personligen få rådslå med A. O. rörande ett bref, som nu medsändes. Pfalzgrefven hoppas få resa i slutet af veckan, men är tvifvelaktig, om han kan hinna besöka Enkedrottningen.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.*... Gleich wie ich nuhn eine geraume zeit den Herren Reichscanzler mitt meinem schreiben zu besuchen underlassen undt solches fürnemlich deswegen, demnach derselbe bey seiner reiss ohne dessen mitt geschäfften genugsamb undt überflüssig occupiert, also habe ich das gute vertrauen, inmassen ich zugleich hiemitt gebetten haben will,

es werde undt wolle der Herr Reichscanzler solchen verzug undt versaumnuss im besten freundlich vermercken.

Undt ist darneben herzlich leidt gewesen von seiner geliebten gemahlin zu vernemmen, das der Herr Reichscanzler sich eine zeit lang etwas uhnpässlich, befunden, undt dabey Gott dancke zu vernemmen, das es sich, Gott lob, gebessert, in dem denselben ich alle prosperitet jederzeit herzlich wünsche, sonderlich bey diesen zeiten, da sich allenthalben febrielische anstöss mercken lassen.

Inmassen dann die noch continuierende tägliche febrilische paroxismi meines sohns Adolp[h] Johannen mir ahnlass geben einen tag oder etlich lenger, als ich sonsten resolviert gewesen, mich dieser orthen aufzuhalten, umb zu sehen wie die mutation des luffts ihme bekommen möchte, Gott bittend, nach seinem väterlichen willen, ihme stärcke undt kräfften zu verleihen, undt zu vorieger gesundtheit zu verhelfen.

In dem mich sonderlich grämet, das eben seiner uhnpasslichkeit wegen Ihre K. M. so lang aufgehalten worden, die ahnhero fürgehabte reiss so lang aufzuscheiben, dardurch dann mein undt der meiniegen obligation täglichs zum höchsten vermehret wirdt, undt wir uns alzeit befleissen werden undt wollen solches zuforderst gegen Ihrer K. M. undt dero hochgeehrte sambtliche Königliche Regierung hinwiederumb mitt müglichsten diensten zu verschulden undt den Allmechtigen für dero bestendiege wohlfarth inniglich zu bitten.

In dem wir billiche undt hohe ursach haben dem Allmechtiegen zu loben undt zu dancken für die ahnsehenliche victori, so under Ihrer K. M. glücklichen nahmen undt deroselben hochgeehrten Regierung löblichen conduite der H. Feldtmarschalck Baner bey Chemnitz erhalten, von herzen wünschendt undt bittendt, das der liebe Gott solches zuforderst zu seinen göttlichen ehren undt dann zu restitution undt wiederbringung eines gemeinen, sicheren, durchgehenden friedens zu bestendieger sicherheit undt uhnsterblichem ruhm Ihrer K. M. undt des löblichen königreichs gedeyen lassen, undt der feinde hochmuth je lenger je mehr dempfen wolle, damitt sein göttlicher nahme noch ferner möge gerumbt undt gepreiset werden.

Wirdt mich nuhnmehr von hertzen verlangen zu vernemmen, ob undt wie weit die gemuter (sonderlich der nachbahrschafft) hierdurch sich eines sicheren friedens begierig erzeigen oder aber vielleicht omnem capidem moviren werden, welches sich verhoffentlich baldt erzeigen wirdt, undt ich darauf die occasion werde in

acht nemmen mitt dem Herrn Reichscanzler ferners vertreuliche communication zu pflegen, wie meines sohns reise (als welcher, Gott lob, nach deren abermahls gehabten recitiven wieder besser) ferner anzustellen.

Dann sie inwillens gewesen den nechsten sich nacher Strassburg zu begeben undt sich daselbst eine zeit aufzuhalten, das ich also in den gedancken, es werde durch die gute gelegenheit des Herr Licentiat Müllers, welcher, wie ich vernemme, schon hier zu landt ankommen, meinem sohn oder vielmehr seinem hofmeister so viel besser mundtliche information (auf belieben des Herren Reichscanzlers) können gegeben werden, wie die reiss ferners zu dirigieren.

Darumb ich dann den Herrn Reichscanzler hiemitt gantz freundtlich ersucht, auch darneben zu desselben freundlichen gefallen wolte gestelt haben, auf den fall vielleicht des Herrn Müllers expedition, sonderlich bey diesen eingefallenen undt von Gott bescherten glück nothwendig also befürdert werden solte, das er stracks von Jenecöping auss — undt ehe ich das glück hette mitt dem Herrn Reichscanzler selbsten persöhnlich in seinem durchreisen durch Östergöthlandt zu sprechen, welches glücks ich dann den Herrn Reichscanzler in meiner geringen gelegenheit zu sehen mitt höchstem verlangen erwarte — abgefertigt werden solte, ob es sich nicht thuen liesse, das gedachter Herr Müller auf solchen fall, undt damit in Ihrer K. M. dienst so viel weniger versaumbt werde, zuvor per posta einen ritt von Jenecöping auss zu mir thete, damitt ich nechst vernemmung des Herrn Reichscantzlers treulich wohlmeinenden gedancken, auch so viel gewisse resolution undt abredt in diesem so wohl als andern mitt ihme nemmen könte.

Welches alles ich dann zu des Herren Reichscanzlers hochvernunfftiegen gutachten umb so viel mehr stelle, weilen ich mir alzeit reserviert gehabt bey erwartender zusammenkunfft denselben vertreulich zu communicieren dasjeniege handtschreiben, so ich für ungefehr 2 monathen zuhanden bekommen, welches ich hiebeygefügt zu mehrer nachrichtung copeilich überschicke*), freundtlich bittendt, es wolle der Herr Reichscanzler dieses, als auss höchstem zu ihm gefasten vertrauen herruerendt, im besten vermercken undt sein zu mir undt den meiniegen bezeugende affection in versicherung aller bestendiegen freundschafft continuieren wolle,

---

*) Denna bilaga saknas.

in deme nechst empfhelung allerseits göttlichen gnadenschuzes ich alzeit verbleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig hochobligiert undt vertrauter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Olfsundt den 27 April 1639.

Ich verhoffe nechst Gott (undt so fern es sich ein wenig zur besserung mitt meinem sohn ahnlassen will) zu endt dieser wochen zu reisen. Stehe darbey in zweiffel, ob es die zeit wirdt zulassen, das Ihr. M. der königlichen Frau Wittib auf dero instendieges begehren ich vielleicht abermahls en passant möchte auf ein halben tag aufwarten.

---

158. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 5 Maj 1639.**

Tacksägelse för ett från A. O. mottaget bref, hvari han bl. a. erbjudit sig att sända Georg Müller till Pfalzgrefven samt dessutom lofvat att personligen infinna sig. Förnyar sina lyckönskningar till A. O:s återvunna helsa och till segern vid Chemnitz, den senare så mycket fördelaktigare som både de kejserligas och Danmarks planer förut syntes hotande. För att möta Müller har Pfalzgrefven efter en natts uppehåll vid Gripsholm skyndat hit, hvarföre A. O:s afsända post först anträffat honom i Nyköping. Gläder sig åt A. O:s väntade besök.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.*... Das mein hochgeehrter Herr Reichscanzler in bezeugung der continuierlichen tragenden guten affection nicht allein die ursachen undt verhinderungen deren sindthero der abreiss von Örebro eingefallenen reisen undt seiner uhnpasslichkeit, sondern auch undt über dieses mir die ankommenden höchsterfreuliche zeitungen deren von Gott dem höchsten verliehenen herrlichen undt ahnsehenlichen victori bey Chemnitz durch sein den 25 Aprilis zu Götheburg datiertes schreiben*) mitt eigener post communicieren, auch darneben wegen ankunfft des Herren Secretarii Müllers avisieren undt sich darbey

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

freundlich ehrbittig machen wollen, gedachten Herrn Secretari Müllern zu erlauben, von Jenecöping auss einen ritt ahnhero zu mir zu thun umb mehrer vertreulichen information willen, mitt angesandten freundl. erbiethen in seiner durch Östergöthlandt auf Norcöping fürhabenden zurückreiss fernere mundliche communication zu pflegen, für solches alles befinde meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler ich mich zum allerhöchsten freundlich obligiert.

Undt gleich wie desselben sonderlich bey einer solches reiss fürfallende impedimenta undt occupationes ich leichtlichen ermessen undt judicieren kann, also ist mir auch von herzen leidt gewesen seine uhnpasslichkeit zu vernemmen, dabey ich dann nachmahls dem Allmechtiegen dancke zu vernemmen, das es sich, Gott lob, wiederumb zur besserung geschickt, in deme demselben bestendiege gesundtheit undt alles wohlergehen ich von herzen wünsche, undt nicht underlassen kann meinen deswegen in leztem meinem schreiben von Olfsundt*) aus gethanen wunsch nicht allein zu wiederhohlen, sondern auch nachmahls nechst Ihrer K. M. auch dero samptlichen hochlöblichen Königlichen Regierung undt in spetie meinem hochgeehrten Herrn zu gratulieren wegen einer solchen herrlichen undt hochansehenlichen victori, so der liebe Gott auss sondern gnaden under die conduite des Herrn Feldtmarschalck Johan Baners abermahls verliehen, wünschendt undt auss grundt meines herzens bittendt, das solches abermahlige glück dienen möge zu erlangung des erwünschten zwecks, eines sichern undt bestendigen friedens in danckbahrer memorie Ihrer K. M., glorwürdigster gedechtnuss, höchstrumblichen meriten undt dempfung aller heimblichen undt offentlichen feinde.

Welche gewiss undt ohne allen zweiffel in ihren bösen practiquen, wo nicht allerdings gehindert undt abgehalten, dannoch zum wenigsten turbiert werden, auch mich dahero zum höchsten verlangen wirdt ihre jeziege contenance zu vernemmen demnach sonsten bisshero das gemeine geschrey (vox enim populi vox Dei) allerhandt omina eines bösen intents undt fürhabens an tag gegeben.

Undt also den Allmechtiegen nicht allein für die ahnsehenliche gnadenreiche victori für sich selbst, sondern auch dahero höchlich zu dancken, das es eben zu der zeit geschehen, da der feindt durch die Italienische aventuren gleichsamb animiert, undt, wie

---

*) Se föregående bref.

auss allen circumstantien zu judicieren, die nachbahrschaft gleichsamb auf den sprung commune malum proprio suo periculo (will nicht sagen damno) zu vermehren.

Nuhn, Gott ist wunderlich in seinen wercken undt bleibet der alte Gott, der alzeit hilfft undt seine macht würcklich erzeiget, wann es gleichsamb ahm gefährlichsten undt übelsten aussiehet. Der wolle ferner die under Ihrer K. M. löblichen nahmen führende löbliche consilia undt waffen zu seines göttlichen nahmens ehr undt Ihrer K. M. undt des löblichen Königreichs bestendieger sicherheit dirigieren undt richten nach meinem herzinniglichen wunsch.

Mich im übriegen meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler höchlich obligiert befindent wegen des guten erbiethens dem Herrn Secretario Müllern zu erlauben eine postreiss zu mir zu thun. Undt obligiert mich solch freundtliches erbiethen umb so viel mehr, weilen es gleichsamb eodem tempore von dem Herrn Reichscanzler mir also gutwillig ahnerbotten wirdt, da ich solches durch mein den 27 abgangenes schreiben bey meinem hochgeehrten Herrn freundtlich gesucht. Undt also mich so viel mehr erfreue, dieser guten commoditet in erkundigung einer undt der andern particularitet undt vernemmung meines hochgeehrten Herrn vertreulichen gutachtens, also zu geniessen.

Inmassen ich zu dem endt, undt seiner ankunfft so viel bequemer abzuwarten, mich stracks den nechsten ahnhero begeben, undt, nach dem ich nuhr eine nacht zu Gripsholm gewesen undt Ihre K. M. en passant aufgewartet, vergangenen donnerstag, den 2 Maji, alhier angelangt.

Welches auch die ursach gewesen, das der zu mir abgefertigte post, welcher mich zu Olfsundt zu suchen inwillens gehabt undt schon biss in Tombo [ɔ: Tumba?] sochen kommen gewesen, nach dem er mich auch zu Stockholm gesucht, mich erst den 2 dieses, als ich des morgens frühe zu Nicöping durchgereist, daselbst ahn der pforten angetroffen, wünschendt das glück undt occasion zu haben solches mitt allen freundlichen dienst undt gefälligkeiten hinwiederumb zu verschulden.

Inmassen ich dann wenieger nicht mich höchlich erfreue der herbeynahenden guten occasion mitt meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler in seinem durchreisen diss orths fernere freundliche mundliche communication zu haben, undt des glücks undt der ehr zu geniesen, von demselben in dieser meiner betrübten gelegenheit mitt seiner freundlichen besuchung honoriert zu werden, dahin

ich es dann alles verschiebe. Undt in erwartung solches glücks allerseits göttlicher allmacht befehlendt, bin und bleibe ich

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers alzeit freundtwillig vertraut undt hochobligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 5 Maji 1639.

---

159. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 16 Maj 1639.**

Intercessionsbref för en hos fru Mätta Gylta vistande jungfru Susanna Fränzin.

Wohlgeborner *etc.*... Obwohln meinen hochgeehrten Herren Reichscanzler ich bey ohne dessen überheufften geschefften ungern bemühe, so habe doch in zuversicht, das er es zum besten vermercken werde, ich nicht underlassen können, auf fleissieges ahnhalten der wohlgebornen Frau Metta Gylte auf Westerby, dieses kleine zettelein wegen deren bey sich habenden Jungfrau Susanna Fränzin abgehen zu lassen, in den dieselbe wegen ihrer für diesem bey dem fürstlichen hoff geleisten unterthenigen aufwartung, auch sonsten die unterthenigste hofnung undt zuversicht gefast, von Ihrer K. M. wegen durch die hochlöbliche Königliche Regierung mitt etlich wenig gutern gnedigst beneficiert zu werden, inmassen sie dann deswegen underthenigst zu supplicieren inwillens. Darneben undt in gewisser zuversicht, so obgemelter Frau Metta so wohl als die Jungfrau selbsten gefast, es werde undt wolle der Herr Reichscanzler ahn seinem hohen orth hierzu gern befürderlich erscheinen, so haben sie mich umb diese intercession ahn den Herrn Reichscanzler instendig ersucht. Welche ich ihnen nicht abzuschlagen gewust, sondern vielmehr bitte, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscanzler seinem hohen vermögen undt deren zu ihme gefasten zuversicht nach hierinnen gute befürderung erweisen undt auch hierdurch diese fromme hocherlebte dame so viel obligieren. Undt *etc.*...

Meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers
alzeit freundtwillig hochobligierter
undt vertrauter freundt
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Braburg den 16 Maij 1639.

---

160. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 23 Maj 1639.**

Tacksägelse, emedan A. O. tillåtit Georg Müller att besöka Pfalzgrefven, äfvensom för råd med afseende på underhandlingar med Hertig Bernhard samt med afseende på Grefvens af Schauenburgs frieri till en af Pfalzgrefvens döttrar. Gillar Rikskanslerens genom Müller framställda förslag och anhåller, att denne af honom måtte erhålla instruktioner i enlighet därmed. Rörande Schauenburgska frieriet vill Pfalzgr. rådslå vid det snart väntade personliga sammanträffandet. Åberopar Müllers muntliga framställningar. Om Carl Gustafs resa.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.*... Obwohln ich nicht wort genugsamb finden kann zu contestieren die grosse undt hohe obligation, so [zu] meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler ich habe, das in continuation seiner jederzeit bezeugenden affection derselbe neben abfertigung des Herrn Secretarii Müllern mir nicht allein in bewuster sachen*) seine wohlmeinende gedancken vertreulich entdecken, sondern auch darneben in höchstem vertrauen, was wegen des Schauenburgischen fürhabens einkommen, communicieren wollen, so habe ich doch nicht underlassen wollen aufs wenigst mitt diesen wenig worten solche meine habende hohe obligation zu erkennen zu geben, undt meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler gantz freundlich zu dancken, das er sich nachmahls belieben lässet bey seinen hochgeehrten Herren Collegis, der hochlöblichen Königlichen Regierung, es dahin zu disponieren, damitt der Herr Secretarius Müller dahin abgefertigt werde, von den publicis belli et pacis zu communicieren, undt das von meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler eine particular nebencommission mögte ertheilt werden, eine sicherheit (?) des gemüths zu exprimieren, damitt ich mich darnach möchte richten.

---

*) Af A. O:s bref till Pfalzgrefven dat. Jönköping 1 Maj 1639, hvilket bref finnes i behåll i Stegeborgssamlingen, och hvarpå ofvanstående är svar, framgår rörande »die bewuste sache» endast, att det var fråga om en mycket hemlig underhandling med Hertig Bernhard genom Georg Müller, hvartill Pfalzgrefven önskade Regeringens medverkan. Rikskansleren säger, att Hertigen svarat undvikande, men Müller hade eventuellt föreslagit att vända sina tankar t. ex. till den unge Markgrefven Fredrik af Baden, densamme med hvilken Johan Casimirs äldsta dotter Christina Magdalena sedermera blef gift. — Rörande åter »das Schauenburgische fürhaben» framgår af A. O:s nämda bref, att frågan gällde ett frieri till nyss nämda prinsessa af den siste grefven af Schauenburg Otto VI, nu 28 år gammal.

In den nach vielfaltig mitt dem Herrn Müller gehabten discoursen ich nachmahls dasselbe (nechst Gottes des allmechtigen direction, als von deren es alles dependiert) für den gewissesten undt sichersten gehalten, undt derhalben meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler für diese nachmahlig gethane freundliche offerta mich bestendig obligiert befinde, auch ermelten Secretari Müller gebetten, meinem Herrn Reichscanzler alles so viel umbständlicher zu entdecken, nicht zweiffelendt durch sein des Herrn Canzlers einrathen undt fernere instruction, darumb ich dann freundlich gebetten haben will, der verhoffende zweck durch Gottes gnadt desto eher undt gewisser erreicht werden könne, in deme ich bey mir nicht befinden kann, das (so lang noch einiege geringste apparentz) andere gedancken zu fassen.

Wie ich dann wenieger nicht meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler zum höchsten obligiert wegen der höchstvertraulichen communication des Schauenburgischen fürgewesenen suchens, in deme es bey dieser occasion mir zu grosser nachricht gedient, ich auch nicht underlassen werde bey solcher occurrentie meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers reiffes gutachten undt gleichsamb handtbiethung mich vertreulich zu gebrauchen, wie solches mitt guter manier (aufs wenigst noch eine zeit lang) zu suspendieren, darzu dann die verhoffende undt von meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler undt seinem Herrn Brudern vertröstete, von mir mitt herzlichem verlangen erwartende ankunfft dieser orten umb so viel besser gelegenheit geben wirdt. Wünsche dabey auss grundt meines herzen, das der Allmechtige den besten rath mittheilen undt schicken wolle, was zu zeitlicher undt ewiger wohlfarth nutz sein kann.

Wie ich dann auch über dieses Gott bittende, er durch seine gottliche gnadt meiner hochgeehrten Herrn zu Ihrer K. M. undt dieses löblichen reichs auch gemeinen bestens wohlfarth führende gute consilia segnen, undt in fernerer felicitierung deren siegreichen waffen seine bisshero so augenscheinlich erspürende gottliche gnadt continuieren, hergegen der scheinfreunde list ahn tag bringen wolle.

Dann gewisslich die fürgebrachte fragen undt begehrte vertrauliche communication etwas sonderliches müssen zu bedeuten haben, aber Gott, der über alles ist, der wirdt alles zu seiner zeit ahn tag bringen, wie ich ihne dann darumb bitte, auch in dessen gnadenschuz allerseits befehlendt, mich nachmahls auf Herrn Secretarium Müller referire, der bezeugen wirdt die hohe obligo, so

dem Herrn Reichscanzler ich habe für die so continuierlich gegen mich undt die meiniegen bezeugende gute affection, undt das ich auch dahero ahnlass genommen ihne noch ferners umb continuation nicht allein in dieser mir höchstangelegenen sach, sondern auch wegen continuation der reiss meines sohns meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers fernern wohlmeinenden rath undt gutachten zu vernemmen.

In dem er inwillens gewesen den 23 Aprilis in Gottes nahmen von Paris durch Burgundt auf Lion undt Genff, also durch die Schweiz undt Herzog Bernhardts läger auf Strassburg zu reisen, daselbst die sommerhiz zu passieren undt ferner ordre zu erwarten, da dann durch diese des Herrn Müllers reiss es gute occasion gibt ihme fernere mundtliche underricht undt ordre mittzutheilen. Inmassen ich das veste gute vertrauen zu dem Herrn Reichscanzler gesezt, derselbe auch hierinnen seine bestendiege affection tesmoignieren undt hierdurch noch ferner höchst obligieren werde denjeniegen, der da ohne dessen ist undt bestendig bleibt

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig höchstvertraut undt obligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 23 Maii 1639.

Den Herrn Reichscanzler bitte ich zum freundlichsten im besten zu vermercken, das den Herrn Secretarium ich in etwas aufgehalten, in dem ein discours den andern gebe, ich auch bey deren mir zugestanden sich aber, Gott lob, zur besserung schickenden schwachheit, die zeit nicht, wie ich gern gewolt, habe gebrauchen können.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Jönköping den 25 Maij anno 1639.

---

161. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 9 Juni 1639.**

Tacksägelse för A. O:s vänliga upptagande af Pfalzgrefvens föregående bref. Gläder sig åt det förestående besöket af A. O. och hans broder. Gläder sig äfven öfver de goda nyheterna om Johan Baners framgångar. Tackar för dessa underrättelser, som Pfalzgrefven skyndat meddela Drottningen.

Wohlgeborner *etc.*... Das mein hochgeehrter Herr Reichscanzler mein auss wohlmeinender affection undt höchstem zu ihme

gefasten vertrauen herrüerendes schreiben in gleichmessiger guter wohlmeinung undt vertreulichen confidentz aufnemmen undt sich in continuation derselben bezeugenden hohen affection also hoch erbiethen wollen, dessen thue ich mich zum allerfreundlichsten bedancken undt mich zum höchsten der nuhnmehr täglichst herbeynahenden seiner undt seines Herren Brudern gewünschter ankunfft erfreuendt.

In dem auch hierdurch mein obligo vermehret wirdt, will ich auch meines theils alles dahin gespart sein lassen, mich unter dessen zum höchsten erfreuendt über die verhoffende so ahnsehnliche gute succes Ihrer K. M. undt der löblichen cron armeen under der glücklichen conduite des Herren Feldtmarschalck Baners. Welches, gleich wie es von dem Allmechtiegen einzig undt allein herrüeret, also wünsche ich auch auss grundt meines herzen undt zweiffele nicht, das die gewunschte gute effecten durch Gottes gnadt zu Ihrer K. M. undt dieses löblichen königreichs bestendiger sicherheit undt ewigen nachruhmb auch darauff erfolgen mögen.

Meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler aber befinde ich mich zum höchsten obligiert, das er mich dieser frölichen zeitung also baldt theilhafftig machen wollen, wie ich dann nicht unterlassen habe, solche gute zeitungen Ihren K. M. (welche sich dann auch, wie billich, zum höchsten drüber erfreuet) nacher Ulfsundt zu wissen zu thuen undt derselben so weit gehorsambst zu gratulieren, inmassen es ein solch Gottes werck, deswegen nicht allein Ihrer K. M. undt den sambtlichen hochlöblichen Königlichen Regierung (inmassen ich mitt diesem kleinen zettelein es gegen meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler hiemitt in eventum verricht haben will) zu gratulieren, sondern auch das gemeine wesen zum höchsten darbey interessiert. Undt gleich wie die particular umbstendt zu vernemmen ich ein höchstes verlangen trage, also will ich in erwartung derselben beschliessendt, verhoffendt dieselbe mir occasion geben werden, was jezo in genere geschicht, bey der erwünschten glücklichen zusammenkunfft mundtlich zu contestieren. Under dessen undt in empfehlung allerseits göttlichen gnadenschuzes bin undt bleibe ich

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundwillig höchstobligiert undt vertrauter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braborg den 9 Juni 1639.

Rikskanslerens egenhändiga påteckning: Præsent. zu Vadstena den 11 Junii anno 1639.

162. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 13 Juni 1639.**

Gläder sig åt A. O:s ankomst till orten, men beklagar, att Gabriel Gustafsson på grund af opasslighet måst passera förbi, utan att Pfalzgrefven fått råka honom.

Wohlgeborner *etc.*... Auss meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers gesterigen tags zu Wattstein datierten schreiben*) habe ich mitt besondern freuden desselben glückliche ankunfft zu diesem landesorth verstanden, damitt ich dardurch des glücks undt contentements meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers erwünschten gegenwarth ahn diesem betrübten orth geniessen undt vertreuliche underredung mitt demselben haben möge, umb so viel mehr weilen mich das unglück so hart getroffen, das ich der presentz seines Herrn Brudern, meines auch hochgeehrten Herrn Reichsdrotzets, unvermutlich beraubt, in dem in bestendiger hoffnung das deren sambtlichen presentz ich zugleich geniessen wurden, ich eher nicht als gleichsamb in der stunde, das der Herr Reichsdrotzet auf eine halbe meil hier fürbeygereist, dessen verstendigt. Undt zwar alsbaldt einen vom adel abgefertigt in hoffnung denselben, wo nicht lenger, doch auf etliche weniege stunden hiehero zu bewegen, so hatt doch ermelter vom adel denselben erst zu Öster-Hussby angetroffen, undt zwar mitt einem fluss also beschweret, das ich die dahero eingewente entschuldigung zwar acceptieren, mein unglück aber beklagen müsse, das ich es nicht eine paar stunden eher in erfahrung gebracht undt also müglichste mittel der persöhnlichen underredung hette suchen können.

Muss also wie obgemelt (solches meinem unglück zuschreibendt), mich so weit darinnen wiederumb ergetzen, der gewissen zuversicht meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers mir versicherten einsprechens ahn diesem betrübten orth, durch welches ich zum höchsten von demselben obligiert werde undt dahin alles verschuldendt bestendig bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig höchst obligiert
undt vertrauter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 13 Junii 1639.

---

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

163. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 28 Juni 1639.**

Beklagar A. O:s iråkade sjukdom, som Pfalzgrefven dock hoppas icke måtte omintetgöra det tillärnade besöket. Vill emellertid själf begifva sig till Rikskansleren för att se till, huru detta besök skulle kunna låta sig göra.

Wohlgeborner *etc.*... Gleich wie meines hochgeehrten Herrn Reichscanzler ankunfft ahn diesen landsorth mich zum höchsten erfreuet, also ist mir es auch herzlich leidt, undt vernemme*) nicht ohne habende condolentz, das eben diss orths in der nägde derselbe mitt so starcker schwachheit undt schmerzender kranckheit beladen. Wünsche undt hoffe zu dem lieben Gott, derselbe werde undt wolle die schmerzen lindern undt es mit der schwachheit also zur guten besserung schicken, damitt ich das glück möge haben in diesem meinem betrübten hauss, so viel eher seine erwunschte præsentz zu haben undt dardurch honoriert zu werden, auch in vertraulicher confidentz mitt meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler von einem so wohl als anderm zu communicieren undt mich seines hochvernünfftigen treuherziegen raths undt assistentz zu erhohlen.

Wirdt dabey einen als den andern weg nicht underlassen mich diesen nachmittags auf ein paar stundlein zu meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler zu begeben, denselben in dieser seiner schwachheit freundtlich zu visitieren undt die abredt zu nemmen, damitt derselbe (welches ich vermuthe zu wasser ahm bequemligsten geschehen könte) seine reiss ahnhero fortsetzen undt hieselbst (wie ich denselben dann hiemitt ersucht haben will) sich wohl aussruhen, undt der beschwerlichen krankheit seine zeit geben könne, wie ich dann die vollige restitution der gesundtheit auss grundt meines herzen wünschendt undt allerseits göttlicher allmacht befehlendt, bestendig bin undt verbleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers alzeit freundtwillig
höchstvertraut undt obligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 28 Junii 1639.

*) Brefvet är svar på A. O:s skrifvelse, dat. Norrköping den 17 Juni 1639 som finnes i behåll i Stegeborgsamlingen.

164. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 18 Juli 1689.**

Förfrågan om A. O:s helsotillstånd. Hoppet att personligen få möta den samlade Regeringen i Nyköping hade kommit Pfalzgrefven att uppskjuta att rådfråga A. O. rörande besvarandet af ett Ludvig XIV kondoleansbref, hvarom han nu begär veta dennes tankar. Meddelar åtskilliga bref rörande systerns Amalia Jacobes giftermål med Friherren Costa Calda och begär råd, huru man borde förhålla sig i denna sak. Carl Gustafs resa. Föreslår, att genom Pfalzgrefve Christian af Birkenfeld gemål inleda förbindelser med Hertig Georg af Lüneburg.

Wohlgeborner *etc.*... Das verlangen, so ich trage meines hochgeehrten Herrn volliger gesundtheit versichert zu sein, gibt mir ahnlass denselben mitt diesem kleinen zeddelein freundlich zu besuchen undt mich dessen zu erkundiegen, der tröstlichen hofnung, es werde der Herr Reichscanzler des beschwerlichen gasts nuhnmehr erledigt undt vollig durch Gottes gnadt restituiert sein, gestalt denselben ich es von herzen wünsche, undt es also zu vernemmen ein sonderliches hohes verlangen trage.

Hiernechst hatt die hofnung, das Ihre K. M. oder ja zum wenigsten die hochlöbliche Königliche Regierung sich ehist zu Nicöping versamblen undt ich hierdurch das glück undt gelegenheit würde habe[n] vertreuliche mundtliche communication zu thuen, mich abgehalten, meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler, in continuation deren mitt ihme gehabten vertreulichen underredung, zu erkennen zu geben, was massen stracks in wenig tagen nach des Herrn Reichscanzlers abreiss mir nicht allein durch des Baron de Rorté secretarium ein klagschreiben von dem König in Franckreich ahn mich haltendt, sondern auch ein anderes von dem Baron de Rorté, darinnen er sich des nicht selbst verrichten compliments halber entschuldigt, jedoch solches bey seiner zurückreiss zu werck zu stellen erbiethet, überlieffert worden, wie auss beygefügten copien*) zu sehen. Da ich mich dann zwar gegen dem Secretario erklährt, das bey erwartenden zurückkunfft des H. Residenten ich die antwort folgen lassen wolte.

Demnach aber es sich mitt seiner zurückkunfft leichtlich verweilen möchte, so habe ich die künheit hiemit nemmen wollen, zu missbrauchen des Herrn Reichscanzlers gegen mir bezeugenden so hohen vertreulichkeit, desselben wohlmeinendt gutachten (damitt

*) Denna bilaga saknas.

ich zum höchsten obligiert werde) zu vernemmen, ob solcher des Residenten vielleicht ungewissen zurückkunfft ich länger erwarten oder aber deren ungeacht die gebührliche antworth ahn den König in Franckreich (mitt bezeugung, wie hoch ich mich durch solch bezeugende condolentz undt königlich erbiethen honoriert befinde) solle fortgehen lassen, für eins.

Nechst diesem, undt fürs ander, hette ich wohl sehr herzlich wünschen undt leyden mögen, das das von meines vettern undt herrn brudersohns, Pfalzgraff Friedrichs zu Zweybrücken Ld. ahn mich abgangenes, sambt beygefügten actis deren fürnemste copien N:o 1. 2. 3. 4. 5.*) hierbey mir nuhr ein par tag ehe zukommen

---

*) *Bil. N:o 1* saknas.

Bil. N:o 2. Pfalzgrefve Fredriks af Zweibrückens bref till Fröken Amalia Jacobe, dat. Metz den $\frac{30 \text{ Juni}}{10 \text{ Juli}}$ 1638. Pfalzgrefven uttalar häruti sin förhoppning, att det meddelande, som han fått (om giftermålsförslaget) blott vore en »ouverture und solche gedancken, die sich bald verliehren möchtten». I alla händelser ansåge han, att det icke anstode honom »als einem jungen angehenden fürsten» att yttra sig i denna sak, förr än de äldre medlemmarne af familjen sagt sina tankar. De invändningar, som Pfalzgrefven Fredrik Casimir redan gjort syntes föröfrigt brefskrifvaren vara af stor vigt. Amalia Jacobe hade visserligen i sitt svar härå åberopat en del »mit sonderbahrem fleis zusammen gebrachte exempel, und dardurch bei vielen die gedancken erweckt, dass sie schon eine geraume zeitt mit diesem werck umbgangen», men dessa exempel syntes ej här tillämpliga, då, jämte olikheten i religion, ståndsskilnaden för den nu ifrågavarande personen vore mycket större än hos dem, som anfördes i de nämda exemplen. Hoppades, att vid närmare öfvervägande af skälen för och emot Amalia Jacobe icke skulle fatta ett beslut, som bringade skymf öfver familjen.

* * *

Bil. N:o 3. Pfalzgrefve Wolfgang Wilhelms bref till Hertig Fredrik af Zweibrücken, dat. Düsseldorf den 27 Dec. 1638. Detta bref har följande lydelse:

Hochgeborner Fürst, freundlicher lieber vetter unndt schwager. Demnach wir berichtet, dass der Gubernator zue Trier, Freyherr Pesta Calda, zween vom adell neben einem rechtsgelehrten nacher Meisenheim geschickt unndt begert habe mit Freuwlein Amalia Jacobe, Pfaltzgr. Ld. heuwrahtssachen zue tractiren, weilen aber weder vonn unnserer Schwieger[mutter], Euwer Ld. gnediger gegeliebter Frau Mutter Ld. noch Præsidenten undt Rähtten zue Meisenheim zue keiner tractation verstanden worden, wohlgemeldtes Freuwlein vonn dannen uffgebrochen unndt mitt obgedachten persohnen nach Trier gerayest seye. Nun wollen wir nicht hoffen, dass Euwer Ld. ihren consens zue diessem heuwraht ertheillt haben, weniger Sie gemeint sein werden darein zue gehellen, inmassen wir dann solchen heuwrahtt deren dabey concurrirenden vieler erheblichen respect unndt impedimenten halben unnsers theills nit approbiren können.

weren, damitt stracks undt dem Herrn Reichscanzler ich solche vertreulich communicieren, undt wegen desselben ahn mich be-

auch noch keine erhebliche ursach sehen, warumb wir darzue verstehen soltten, des versehens E. Ld. werden gleicher meinung sein, dabey wir doch ahn E. Ld. fr. vetterlich gesinnen, Sie wollen unns hierüber dero gemühtsmeinung überschreiben, deren wir es auch nitt bergen wollen. Unndt seindt deroselben zue erweissung fr. vetterlicher dienst bereittwillig. Düsseldorff den 27 Decembris 1638.

E. Ld.
getreuwer u. dienstw. vetter unndt schwager
Wolfgang Wilhelm Pfg.

* * *

Bil. N:o 4. Pfalzgrefve Wolfgang Wilhelms bref till Præsidenten och Rådet i Meisenheim, dat. Düsseldorf den 26 Dec. 1638. Efter omnämnandet af ryktet om prinsessans afresa med sin trolofvade heter det: »Wir haben aber benebens gantz ungern vernommen, dass Ihr gestattet, das Ihre Ld. mit obgemeldten personen nacher besagtenn Trier abgereysset, da Euch doch nicht unbewust sein kann, dass bey unnserm chur- undt fürstlichen hauss Pfaltz unerhörtt, dass ein fürstlich freulein ohne dero nechsten ahnverwandten intervocation undt consens dergestalltt were entführt worden, derenttwegen wir zu unserer nachrichtung euers eygentlichen berichts erwartten, wie die sachen hergangen, damitt mit anndern unnseren nechsten verwandten, was in dieser sachen ferner zu thun, [wir] communiciren mögen». —

* * *

Bil. N:o 5. Pfalzgrefve Fredriks af Zweibrücken bref till Pfalzgrefve Wolfgang Wilhelm, dat. Metz den $\frac{9}{19}$ Febr. 1639. Denna bilaga har följande lydelse:

Durchleuchtiger Fürst, freundlicher lieber vetter unnd schwager. Euwer Ld:n schreiben vom 27 nechstabgewichenen Decembri betreffendt die vom gubernator zue Trier, Freyherr Pesta Calda, vorgenommene abholung seiner jetzigen vertraweten hab ich den $\frac{11}{1}$ dieses zuerecht empfangen unndt darauss dero treuweyferige vorsorg vor unnsers hausses ehr unndt reputation auch inn diessem stück vernommen, darfür ich dann Euwer Liebden fr. vetterlichen danckh sage. Unndt da meine zue Meisenheim anwesende Rähtt ihren umbstendtlichen bericht diesses verlauffs, wie es billig hette sein sollen, unndt ich daruff biss daher gewartet, gethan hette, woltte ich auss schuldigem respect gegen Euwer Ld. nicht unnderlassen haben, derselbigen alles wissendt zue machen, unndt ihres getreuwen rahtts inn diesser schweren unndt unnsers gesambten hausses ehr concernirende sach zue pflegen.

Ich hette auch wünschen mögen, dass gemeldte meine Rähtte bey diessem abzug mehrern ernst unndt animositet erwiessen unndt der bewusten persohn zuegesprochen hetten, mit beweglicher zuegemuhtführung, wass auss diessem eygenwilligen heuwrahtt zue gewartten. Dass es aber nicht geschehen, muss ich diesser leydigen gefehrlichen zeitt neben vielen andern zueschreiben.

gerthen raths desselben hochvernunfftig gutachten vernemmen undt mich darnach hette richten mögen, dahin ich es dann bisshero verschoben.

Das haubtwerckh betreffendt, da ist es ahn dem, dass zwar besagter Freyherr Pesta Calda, wie auch gemeldte persohn mir so wohl alss anndern freunden undt verwandten diesses ihr fürhaben zue erkennen gegeben, auch umb consens inn dem heuwrahtt angelangt. Dieweil mir aber das werck alzuemahl zue schwer vorkommen, unndt mir nicht gebührt anndern mehr verstendigen vorzuegreiffen, alss hab ich es jederzeitt uff rahttsfragung meiner hierbey interessirten herren freundten unndt verwantten auch fernern nachdencken gestellt, wie unnder anndern E. Ld. auss der abschriefft eines vonn meinen desswegen abgangenen schreiben mit mehrem zue sehen.

Nun binn ich zwar inn der hofnung gestanden, es werde die persohn inn sich selbsten gangen, den vonn allerseitts freundten eingewandten vielfaltigen abmahnungen unndt bezeugter aversion vonn diessem unrechtmessigen heuwraht statt gegeben, anndere gedancken gefasst, unndt sich vor einer solchen ergerlichen recidif gehütet haben. Ess hatt aber der leydige aussgangk ein annders unndt so viel erwiessen, dass sie sich entführen, mitt dem Pesta Calda copuliren lassen, wie E. Ld. es vielleicht mit mehren umbstendten als ich wissen.

Nun ist diesses ein solcher fall, dergleichen sich in chur- unndt fürstlichen heussern dess Römischen Reichs Teutscher nation wenig, aber inn dem unserigen noch keines sich begeben, dass eines auss demselbigen entsprossenes freuwlein ohne vorwissen, ja wieder den ausstrucklichen willen ihrer verwanthen sich ahn einen frembden unbekandten, unngleicher gebuhrtt unndt standts, persohn verheuwrahtet.

Desswegen erfordert es die hohe nohturfft hierinn mit guttem rahtt zue handlen, unndt inns gesambt ein solch ressentiment sehen zue lassen, damitt menniglich spühren möge, dass wir über die ehr unndt reputation unnsers hausses billig eyffern, auch keinen eingang zue schandtlichen nachfolg machen. unndt dem fürstlichen freuwlein durch eine conniventz (wann die untugendt mit abfertigung unndt anndern so wohl alss die tugendt betrachtet werden solten) zue dergleichen beginnen gleichsam thür unndt thor zue eröffnen.

Ist unndt gelangt diessem nach ahn E. Ld. mein dienstliche hochfleissige bitt, Sie wollen, wie biss daher, inn allen mir angelegenen sachen vonn ihr löblich geschehen, auch inn diessem gemeinen werckh mir mit dero treuwen rahtt beystehen unndt unbeschwerdt ihr vernünfftige gedancken uff nachfolgende puncten eröfnen.

Nemblich unndt dieweil diesse persohn — durch ihre verheuwrahtung ahn einen der nicht ebenmessigen stanndts noch gebuhrtts, unndt alsso beschaffen, das auch dem verlautt nach die Wambolden vor diessem grosse difficulteten gemacht, ihme ihre verwantten zur ehe zu geben, — sich eigenhettlicher weiss zue . . . . des fürstlichen nahmenns aller würden unndt forderung[en], wie ich berichtet werde, vermüg der rechten unndt löblichen observantz inn den hochlöblichen chur-, fürstlichen unndt gräflichen heussern des Römischen Reichs verlustigt gemacht, da sie jetzunder oder inns künfftig sich ihrer aussteuwer unndt annderer ansprüch halben anmeldep soltte, welcher

Weilen ich aber eusserlich vernommen, das die hochlöbliche Königliche Regierung zu Westeråhs versamlet, Ihre K. M. auch mitt dero hoffstaaten noch eine zeit lang zu Ulfssundt verbleiben, undt ich dahero nicht wissen kann, wie baldt ich das glück der mundtlichen vertreulichen conversation mitt dem Herren Reichscanzler mich getrosten könne, so habe auf das zuverlässige hohe vertrauen, das mein hochgeehrter Herr Reichscanzler es im besten von mir aufnemmen undt vermercken werde, ich hiemit nicht längern verzuch haben können, sondern die communication in höchsten vertrauen thun, auch mich desselben wohlmeinenden raths erhohlen wollen, ob undt wie weit ich mich dissfals, undt ehe ich vernemme, was meines H. Vettern Pfalzgraff Wolfgang Wilhelms so wohl als der andern unserer standsverwanthen meinung darinnen seye, in dem die sach leyder also weitaussehendt, das sich sonderlich wohl darinnen zu verhütung bösen præjuditii bey der werthen lieben posteritet, undt also in effectu fürzusehen, das einem nicht beygemessen undt der schandflecken ahngehenckt werde, als wann er (auch nuhr connivendo) zu einem solchen grossen præ-

---

gestaltt ihr zue begegnen, wie sie auch hinfürter im schreiben oder sonsten zue tituliren, unndt, demnach ich auch berichtet, dass sie ihr gesinde unndt hausshaltung noch zue Meisenheim haben, auch gewiltt sein solte unnder dem schein einer devotion gegen künfftige ostern eine rayss dahien zue thun, ja, sich gar daselbsten zu unnser aller höchsten schimpff unndt verkleinerung einzuekauffen, unndt dardurch weitter ungelegenheit zue machen, ob ein solches zue gestatten, oder wass dagegen vorzuenehmen, damitt der sachen vonn mir nicht zue viell noch zu wenig geschehe.

Ich zweiffele hierbey nicht, E. Ld. werden dero bekandten eyffer unndt sorgfaltt nach ahn ihrem hohen ohrtt, da es nöhtig sein wirdt, das werck sonsten alsso zue disponiren unndt underbauwen, damit unnserm hauss, sonnderlich mir, durch besagten heuwrahtt kein weitter unheyhl zuewachssen. Zuemahl aber will es meines erachtens nöhttig sein, sich des Freyherrn vonn Pesta Calda ankunfft unndt herkommens wohl zue informiren, welches unvermerckt ahn dem Brüssellischen hoff oder sonsten geschehen kann, damit mann inns künfftig mitt mehrerm bestanndt sie abweissen möge.

Ich werde eusserlich, gleichwohl ohn[e] gewissen grundt, berichtet, dass er vonn Novarren im hertzogtumb Meylandt bürttig, auch vor diessem ein ordenspersohn gewesen sein solle, aber nit weiss ich, umb was begangener thatt willen er den orden wie auch sein vatterlanndt raumen müssen, so gleich wohl dahien gestellt wirdt, E. Ld. gantz dienstlich bittendt, Sie wollen diese meine freyheitt inn unguttem nitt vermercken, vielweniger mich inn diesser hochangelegenen sach verlassen, sonndern in dero bestendigen affection gegen mich unndt die meinigen verharren, unndt mich zue gehorsamer bezeugung meines danckbaren gemühtts je lenger je mehr verbinden. E. Ld. etc. . . . Datum Metz den $\frac{9}{19}$ Februarii 1639.

juditio ahnlass gegeben. Inmassen mein hochgeehrter Herr Reichscanzler auss der copia litt. A.*) desjeniegen schreibens, so ich zu Braburg gedacht, das meines Herrn Vettern Pfalzgraff Wolfgang Wilhelms Ld. ahn mich abgehen lassen, mitt mehrerm hochvernunfftig zu ersehen, wie eifferig der Herr sich das werck ahngelegen sein lässet.

Ich bekenne, die quæstio ist zwar in dem nicht schwer, ob undt was mann ihr, auf den fall sie sich ihrer aussfertigung halber ahnmelden solte, zu antworten, in dem sonderlich under fürstlichen heusern nicht breuchlich denjeniegen, die ohne fürwissen der freundtschafft sich (darzu ausser standts) befreyen, einiege forderung zu bestehen, aber in dem andern puncten, ob undt wie sie hiernachmahls im schreiben so wohl als reden erga tertium (dann ahn sie selbsten zu schreiben kann mann sich wohl enthalten) zu nennen.

Da dann der dritte puncten noch fast beschwerlicher, das sie sich nicht allein im fürstenthumb, sondern auch in spetie ahn dem orth, da die Fürstliche Wittib ihren widdumbsitz hatt, einzukauffen undt gleichsamb zu trutz täglichs für den augen zu schweben inwillens, welches, da es die friedenszeiten wehren, gewisslich directe solte undt muste verbotten werden, jezo zum wenigsten sonsten aller müglichen fleiss zu abwendung angewendet, oder, dafern kein ander mittel, durch protestation gehindert undt in effectu keine communication mitt ihr, als welche allerdings auss ihrem standt, zu halten.

Gleich wie nuhn mein hochgeehrter Herr Reichscanzler durch vertrauliche en[t]deckung seines hochvernunfftiegen gutachtens, wie ich mich weiters darinnen zu verhalten mich zum höchsten obligieren wirdt, also bitte ich nachmahls, gestalt ich das gewisse gute vertrauen zu demselben gefast, er werde undt wolle die künheit, so ich hoffe ihne hiemitt zu bemühen, im besten freundlich zu vermercken undt seine gegen mir undt den meiniegen bezeugende gute affection bestendig continuieren.

Kan darbey nicht underlassen meinem hochgeehrten H. Reichscanzler auf die mitt demselben gehabte underredung wegen fernerer ahnstalt meines geliebten eltern sohns reiss vertreulich zu communicieren, das in betrachtung undt reiffer erwegung deren von meinem hochgeehrten Reichscanzler hochverunfftig undt treuherzig gethanen guten erinnerung wegen kurtze der zeit, undt das

*) Denna bilaga saknas.

die brief meinem sohn oder dessen Hoffmeister schwerlich also zu rechter zeit zukommen konnen, das die zurückreiss dieses herbste mitt erfordertem undt erwunschtem gutem nuzen geschehen möge, ich in Gottes nahmen resolviert undt die ahn meines sohns Hofmeister geschriebene ordre also dirigiert, das er viel lieber, auf solchen fall das die zeit zu kurz fiele, undt weilen die herbstreisen in sich viel uhnbequemlichkeiten mit sich bringen, Saumur oder einen andern bequemen orth in Franckreich elegieren undt sich daselbst einen monath oder etlich aufhalten solle, damitt durch Gottes gnadt dasjeniege, was den vergangenen winter über versaumbt, sonderlich, so viel die studia belangt (welche ich ihme zum höchsten recommendiert), mitt göttlicher hülf wieder eingebracht, undt also die zeit desto besser angewendt werde, auch sich im übriegen vorieger ordre nach auf Herrn Salvii advis alzeit zu richten undt also bereit seye, das auf erfordern entweder (doch uhnverhoffter) gefährlichkeit halben in vicinia oder auch, auf den fall einiege tractaten fortgehen solten, er der alsdann empfangenden ordre nach die reiss anzustellen nicht underlasse.

Inmassen ich mir dann fast die gute hofnung undt gedancken machen will, das die, Gott lob, continuierende gute succes des Herrn Feldtmarschalcks Baners eine gute ahnlass zu verhoffenden reputierlichen tractaten geben werden, undt dahero umb so viel wenieger underlassen können meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler meine hierinnen gefaste gedancken umb so viel vertraulicher zu entdecken undt seines ferneren hochvernünfftigen guthachtens solche meines sohns reiss betreffendt zu vernemmen.

Weilen mir auch bey gestrigen post, als ich eben in verfassung dieses schreibens gewesen, brief von meinem sohn, den 21 Junii zu Strassburg datiert, zukommen, undt darinnen under andern der gantz betrübte zustandt meiner lieben schwesterkinder mir entdeckt wirdt, neben dem festen vertrauen undt zuversicht, so in Ihrer K. M. königliche favor sie underthenig gefasset undt gesetzt haben, mir dann auch ohne dessen genugsamb ündt überflüssig bekant die hochruhmblich[e] neigung, so mein hochgeehrter Herr Reichscanzler jederzeit tesmoigniert zu gutem avancement undt befurderung des jungen herren (welcher sich noch zu Genf aufhelt), so habe ich umb so viel wenieger bedenckens gehabt dieses werck umb so viel vertreulicher mitt demselben freundlich zu communicieren, undt dessen fernern guten befürderung zu recommendieren, auch zu dem endt die copia desjeniegen, so

mein sohn deswegen (jedoch gantz in cyphren) ahn mich geschrieben*).

Undt habe ich den brief zu dem endt wollen gantz copieren lassen, damitt mein hochgeehrter Herr Reichscanzler auch darauss den, Gott lob, biss dahin gehabten guten fortgang der reiss nicht allein, sondern auch darneben vermercken könne die hohe undt grosse ehr, so von Ihrer K. M. Herren Legaten undt hohen bedienten, aller orthen meinem sohn wiederfahren. Deswegen ich wenieger nicht ursach (wie dann hiemitt geschicht) meine hohe obligation, so Ihren K. M. undt deroselben hochlöblichen fürmundtlichen Regierung, in spetie aber meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler ich für solche allenthalben erweisende favor habe zu tesmoignieren, auch mich zusambt sambtlichen meinen kindern

---

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Copia Hertzog Carl Gustavi Pfg. ahn S:r F. G. herrn vatter abgangenen schreibens, de dato Strassburg den 21 Junii 1639.

Illustrissime Princeps, clementissime Domine Parens. Basilea V. Cels. revelavi progressum itineris mei nunc eandem certiorem submisse faciam de eiusdem continuatione. 8 Junii cum Generali Maiore Erlacho Basilea Brisacum profectus sum, ubi Ducem militum Canofsky, Hatzstein et Rose salutavi, ubi, perspectis munimentis urbis cum castrorum locatione Ducis Bernhardi 11 Junii Benfeldam perveni, ibique a Domino Mockel bene exceptus fui, et ingenti affectus honore. Benfeldæ ducem militum Schmidtberg, qui in Galliam pergit, salutavi, ut et Cæsareanos captivos generalem tormentorum Dominum Bassompier et ducem militum Fleckenstein, qui est Türckümer affinis. Is dixit, se cogitasse semel cum Domino Seidwitz proficisci in Sveciam, sed deinceps consilium mutasse. 14 Junii Argentoratum pergebam, ubi tres mihi simul traditæ sunt V. Cels. literæ, nonnullæ 24 et 31 Martii ablegatæ, nonnullæ vero 4 Aprilis scriptæ, ex quibus percepi V. Cels. recte valere, sed valde mecum de morbo condolere, qui tamen (deo laus) finem tandem attigit. Opto fratrum meum charissimum cito quoque convalere. Ultimo sciat V. Cels. me locutum esse cum consanguinea mea de Lautreck cum vidua Principiis Julii de Wirtemberg.

(*Ist mit ziffern geschrieben gewesen*).

Consanguinea vero petijt per Cels. V. fratris sui suæque mentionem fieri apud Tutores Regiæ Maiestatis Sveciæ. Propter infidelium namque servorum administrationem necessariis destituuntur sumptibus, unde is peregrinationem instituere prohibetur, hæc se exteris commendare cogitur. De ea re consiliarii Principis solenniter me allocuti sunt, statum eius miserrimum revelantes, quem remediare nequeant, nisi Coronæ Sveciæ interventu. Hæc pauca V. Cels. indicare volui, manens.

V. Cels. subiectissimus et obedientissimus filius quousque vixero.

Argentorati 21 Junii 1639.

(als wie wir ohne dessen schon in effectu seindt) zu allen fernern schuldiegen gehorsam undt diensten zu verpflichten.

Eins ist mir von herzen leidt, das Herzog Bernhards zu Sachsen Ld. eben nicht zur stelle gewesen, das mein sohn bey demselben sein devoir hette verrichten können. Dabey noch dieses unglück zuschlägt, das, obwohln meines sohns Hoffmeister die gäntzliche resolution gefast gehabt, das, so baldt Herzog Bernhardt zurück kommen undt mitt der armeen würde in der marche begrieffen sein, meinen sohn alsdann stracks ins läger zu bringen, das dannoch stracks zu meines sohns ankunfft zu Strassburg derselbe mein sohn ahn einem schenckel etwas uhnpasslich worden undt also, der medicorum rath nach, bey der hitze sich also lang still halten muss, biss er durch Gottes gnadt völlig restituiert.

Welches dann leicht ursach geben kann (welches ich doch nicht hoffen will) die schöne gelegenheit Herzog Bernhardt bey so guter occasion auffzuwarten gleichsamb zu versäumen, davon ich doch mitt erstem fernere gewissheit erwarte, undt nicht underlassen werde meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler desselben, wie auch wegen fernerer fortsezung der reiss, zu avisieren, demnach der Hofmeister damahls auf die von H. Salvio erlangte in Aprili gegebene avis (da es alles noch gleichsamb in dubio stande) inwillens gehabt sich stracks auss dem läger wieder in durchreisung des übriegen theils von Franckreich ahn königlichen hoff zu begeben undt die reiss auf fernere avis des Herrn Legaten Salvii zu richten, welchen ich obiege meine in Gottes nahmen gefaste resolution gleicher gestalt ahngedeutet.

Und mitt verlangen zu vernemmen erwarte, wohin er auch in betrachtung deren von dem Herren Reichscanzler hochvernunfftig undt treuhertzig gethanen guten erinnerung wegen befürchtenden kurtze der zeit (sonderlich da jezunder in vicinia es, Gott lob, sicher) wirdt dirigiert haben, Gott bittend, wie bisshero also ferner durch seine engel den besten undt sichersten weg zu geleiten undt alles zu seinem ehren undt meines kindts besten zu schicken.

Bitte hierneben nachmahls, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscanzler es im besten von mir vermercken, das vermög dessen zu ihme gesetzen so festen undt hohen vertrauens ihne ich in meinen particular also vielfaltig (bey seinen ohne dessen überheufften hohen geschäfften) bemühe, undt also solcher seiner gegen mir undt den meiniegen bezeugenden, hohen affection miss-

brauche, in versicherung das ich mich alzeit befleissen werde zu sein undt bleiben

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig vertraut undt höchstobligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 18 Julii 1639.

Ich kann mich nicht genugsamb verwundern, wie dieser meines sohns brief, so doch durch Franckreich gangen, mir eben so baldt als zwey andere vom 16 undt 17 Junii, deren das eine auf Hamburg das andere aber durch Hollandt gangen, zukommen seindt. Hergegen habe ich die brief, so sie von Genff undt Basell auss geschrieben, noch nicht empfangen.

Postscriptum.

Gleich bey schliessung dieses briefs habe ich das schreiben, so mein sohn ahn seine eltiste schwester geschrieben erbrochen. Vernemme under andern darauss, das Pfalzgraff Christian nicht mehr zu Strassburg, sondern mitt seiner gemahlin ins landt zu Lüenenburg zu Herzog Jörgen verreist, daselbst auch wohl eine zeit lang verbleiben möchte. Weilen ich mich dann erinnere dessen von dem Herrn Reichscantzler bey seiner jüngsten ahnwesenheit zu Norcöping gehabten vertreulichen discours undt fürslags einer näheren alliantz ahn den orth, undt den Herzog Christians gemahlin mir von jugendt auf undt alzeit, gleich [als] es meine eigene tochter were, hochvertraut undt affectioniert gewesen undt noch ist, so vermeine ich die occasion in Gottes nahmen in acht zu nemmen, bey erster gelegenheit dieselbe mitt einem brieflein zu besuchen undt under andern, in erinnerung der obgemelten vertreulichkeit undt verwandtnuss, ungefehr diese formalia zu brauchen, das, weilen sie bey dieser ihrer reiss ahn vielen fürstlichen höffen durchreisen undt sich bekant machen werde, so zweiffele ich nicht, wie ich sie dann hiemitt gebetten haben will, sie werde bey zutragender gelegenheit undt nach dem sie eines oder andern orths zustandt undt inclination befinden mögte, mich vertreulich berichten und ihren guten rath mittheilen, ob undt was für apparentz zu einiegem meiner sonderlich jüngsten wohlfarth ahn einem oder andern orth sein möchte, in dem ich bey mir versichert, das sie

derselben als der ihriegen eigenen wohlfarth gern befürdert sehen. Welches, undt weilen niemandt genent wirdt, meines erachtens nicht allein uhnvergreiflich, sondern auch ihre occasion geben wirdt einen oder andern nachzudencken.

---

165. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 7 Augusti 1639.**

Beklagar A. O:s fortfarande opasslighet. Ursäktar, att Pfalzgrefven besvärar med bref under en tid, då Regeringens tankar voro fullt upptagna med omsorger i anledning af Booths anslag mot Lifland. Glädes, att detta anslag omintetgjorts, men befarar att en ny komplott (från dansk håll) spunnes i Glückstadt. Önskar underrättelser från Böhmen äfvensom om resultatet af Konungen i Polen och Kurfursten i Brandenburg möte.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.* ... Auss meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers den 3 dieses abgangenen undt mir gestern wohl behändigten schreiben*), habe ich sehr ungern vernommen, das desselben leibsindisposition annoch continuiere. Will jedoch zu dem lieben Gott verhoffen, das deroselbe ihme nach meinem herzlichen wunsch baldt wieder zu voriegen kräfften verhelffen werde undt wolle.

Dabey es mir dann auch sehr leidt, das mit meinem schreiben ich meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler eben zu der zeit molest gewesen, da ohne zweiffel das neue ganz uhnvermutete Lifländische emergens, ihme sambt seinen Herren Collegis, die hochloblichen Königlichen Regierung, allerhandt sorgfältige mühe causiret. Hoffe undt bitte aber, es werde mein hochgeehrter Herr Reichscanzler solches auss bestendieg zu ihme gefasten guten vertrauen herrüerendt im besten aufnemmen undt vermercken.

Dancke darbey dem lieben Gott billich, welcher einen solchen anschlag undt fürnemmen durch seine göttliche gnadt also stracks im anfang hatt wollen zu nicht werden lassen, ihne bittendt, wie bisshero als ferner seine göttliche gnadt undt seegen zu dempfung solcher undt dergleichen heimlichen practiquen zu verleihen undt solche zu entdecken, in dem ohne zweiffel zu Glückstadt auch etwas sonderlichs wirdt fürgewesen sein. Obwohln es ohne zweiffel

---

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet). Det är dateradt Westerås.

den schein soll haben particular sachen, so ist doch zu wunschen, das alle consilia auf einen sichern bestendiegen frieden gehen undt Gott seinen seegen darzu geben wolle.

Wirdt mich nuhnmehr verlangen die fernere gute succes in Behmen zu vernemmen wie ingleichen, wie die zusammenkunfft des Königs in Pohlen undt Churfursten zu Brandenburg wirdt abgelauffen sein. Were wohl zu wunschen, das jemandt vertrauts daselbst den grundt erfahren könte, ob undt wie weit Pohlen das Lifländische wesen sich gefallen lasse oder nicht, undt ob nicht vielleicht die Jesuiter (sonderlich jezo, da es nicht wohl abgelauffen) dahero prætext suchen möchten selbsten eine prætension ahn Churfürsten zu suchen, dann die gesellen haben allezeit doppele desseignen.

Dann, seye wie ihm wolle, so ist doch, wie obgemelt, Gott zu dancken, der den anschlag so weit zu nicht gemacht undt sie, sehendt, verblendet, das sie einen solchen ehrligen gesellen darzu gebraucht haben. Derselbe liebe Gott wolle ferner alle practiquen dempfen, her[ge]gen alles zu Ihrer K. M. undt dieses löblichen reichs besten wenden, mitt welchem wunsch dann beschliessendt undt samätliche göttlichen gnadenschuz befehlendt, bin undt bleibe ich

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig affectioniert undt
hochobligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 7 Augusti 1639.

---

166. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 13 Augusti 1639.**

Tackar för meddelandet om Hertig Bernhards af Weimar död samt för det förtroende Regeringen visat Pfalzgrefven genom att begära hans betänkande i anledning af den politiska situation, som genom detta dödsfall uppstått. Utan nogrann kännedom om förhållandena vore svårt att råda, men hemställer om icke England borde, då nu skotska oron stillats, eggas till kraftigt ingripande. Breisachs besittning vore af största vigt. Vill emellertid hellre muntligen meddela sig, hvarför Pfalzgrefven ärnar begifva sig till K. Maj:t.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc....* Das mein hochgeehrter Her Reichscanzler beliebet bey diesem so uhnversehenes

des weilandt löblichen undt heroischen Herzog Bernhardts zu Sachsen Ld. seliger gedechtnuss tötlichen abgang mir solches nicht allein vertreulich zu notificieren, sondern auch mitt undt neben seinen Herrn Collegis der hochlöblichen Königlichen Regierung bey solchem gewisslich schweren des religion so wohl als gemeine wesen undt per consequens Ihrer K. M. undt dieses löblichen reichs wohlfarth betreffenden sach mein geringfugig gutachten begeh[r]en wollen, darauss erspueren ich derselben sambtliche undt in spetie meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers zu mir tragende freundtliche affection undt in mich geseztes vertrauen augenscheinlich.

Kan deswegen nicht genugsamb dafür dancken undt meine dahero habende obligation contestieren, mehrer nicht wunschen, das, wie der willen undt devotion, also mein verstandt zureichen wolle, in einer so hochwichtiegen sachen, so umbständlich, als sich gebührt, die geringe gedancken zu eröfnen, dessen ich mich doch auf ihro ahn mich gethanes begehren undt auf die zu ihnen gefaste stetiege zuversicht, sie es ihm besten gemeint vermercken werden, durch beygefügten brieflein underfangen.

Obwohln so wohl die kurze der zeit als mangel des grundlichen berichts so unzehlig hochnothiger circumstantien mich gehindert undt abgehalten weitleuffiger zu discourieren von dem jeziegen zustandt derselben armeen, wie auch was der seelige Herr eigentlich für einen desseing gehabt, ingleichen von den guten qualiteten deren bey der armeen ahnwesenden officierer, auch ob undt wie weit sie bastant, noch willig den desseing fortzusezen oder auch in betrachtung des zugestandenen todtfals mehr defensive als offensive zu gehen, ob undt wie weit sie auch (welches ich dann glaube wenig seye) den Franzosen affectioniert, was sie selbst undt in spetie der Generalmajor Erlach für credit bey der soldatesca undt derselben mächtig seyen auf den uhnverhofften fall innerhalb den gesezten 2 monathen weder ordre noch auch geltmittel von hinnen kämen (da hergegen von Franckreich ihnen solche angebotten, so wohl als von dem Keiser selbst sie neben den pardon mitt grossen geldern undt verheissungen tentiert, ja auch, welches ich fast meist förchte, ihnen die zwey monath über indutiæ undt stillstandt angebotten), underdessen aber aller fleiss wirdt angewendet werden, die offitierer so wohl als soldatesca, welche die zeit über zum wenigsten in den neutral stätten als Strassburg undt Bassell auss- undt einreissen werden, zum theil zu debauchieren, undt dardurch in effectu die armeen zu ruinieren,

oder zum wenigsten, wofern, wie obgemelt, die mittel nicht so baldt von hinnen kommen, schwirig zu machen, in dem auch derjeniege, welcher als ein haupt substituiert werden soll, nothwendig die apparentliche mittel stracks undt zu einem anfang in parato bey sich haben muss, von welchem mir dann als einem blinden von den farben zwar nicht zu discurieren gebuhrt, umb so viel mehr weilen ich nicht weiss, ob undt weme zum besten undt mitt was conditionen der veste orth Preisach gehalten werde.

Dieses aber vertreulich anzudeuten nicht underlassen kann, das auf den uhnverhofften fall, es gleichsamb desperat gehalten wurde, vielleicht ein weg sein könte durch zuspielung des volcks ahn Churpfalz, Engellandt bey den jezgestilten Schottischen wesen effective ins spiel zu bringen.

Ich rede dissmahl nuhr allein in casu desperationis, dann ich sonsten wohl weiss, was dabey zu considerieren, undt das, so fern mann anders Preisach mechtig sein undt bleiben kann, dasselbe nechst Gott ein mittel, dardurch mann so wohl den Franzosen in gebührenden devoir der subsidien erhalten, als auch verhoffentlich zu einem reputierlichen frieden würde kommen können.

Welches dann alles sachen, davon besser zu reden als zu schreiben, undt ich dahero, wie auss meinem schreiben zu sehen, in Gottes nahmen die resolution gefast, Ihrer K. M. auf etliche wenig tag aufzuwarten, auch verhoffentlich meiner reiss also anzustellen, weilen kunfftiger freytag der bettag einfelt, das ich den tag zuvor mitt Gottes hülf zu Ulfsundt ahnlangen undt hierdurch gelegenheit erlangen möge umb so viel ehe undt besser in der nähe, auf zutragende fernere begebenheit nicht allein meine weniege gedancken vertreulich zu entdecken, sondern auch meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers wohlmeinenden vertreulichen rath undt gutachten, auf die ihme für diesem vertreulich communicierte, mir hoch angelegene sachen zu vernemmen.

Wiederhohle hiermitt meinen auss grundt des herzen gethanen wunsch, das Gott der sambtlichen hochlöblichen Herrn zu befurderung des gemeinen wohlstandts dirigirte consilia segnen undt alles zu seinen gottlichen ehren undt Ihrer K. M. besten zu deroselben höchsten nachruhmb *etc.* . . .

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers alzeit freundtwillig affectioniert hochobligierter vertrauter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 13 Augusti 1639.

167. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 18 Augusti 1639.**

Svar på Regeringens begäran, att Pfalzgrefven så länge ville stanna hos Drottningen, tills några af dess medlemmar där med honom fått rådslå om den politiska ställningen, en begäran som han gärna ville tillmötesgå.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler, *etc.* ... Auss meiner hochgeehrten Herrn in gesambt ahn mich abgangenen den 17 datierten undt mir heut geliefferten schreiben habe ich mitt mehrerm vernommen, was gestalt sie nicht allein mein den 13 abgangenes schreiben im besten vermerckt (dafür ich ihm dann freundlich danckbahr), sondern auch die resolution gefast, das etliche auss ihren hochlöblichen mittel innerhalb wenig tagen zu weitere conferentz in dieser so wohl als andern sachen alhier sein werden, mitt begehren, das ich mich so lang diss orths bey Ihrer K. M. aufhalten undt derselben ankunfft erwarten wolle.

So hette zwar meinen hochgeehrten Herren der löblichen Königlichen Regierung in gesambt gern hinwiederumb antwortten undt meine habende obligation der so freundlich continuierenden vertreulichen affection tesmoignieren, auch darneben ahndeuten wollen, das dero begehren zufolg Ihrer K. M. ich die zeit über aufwarten, undt also deren ankunfft erwarten wolle. Weiln ich aber uhnnöthig ermessen meine hochgeehrten Herrn sambtlich mit meinem schreiben zu molestieren, so habe ich dannoch auss hergebrachten guten vertrauen die freiheit nemmen wollen, eben dasselbe mitt diesem kleinen zettelein bey meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler zu verrichten, auf das durch dasselbe mittel sie versichert sein mögen, das solchem ihrem begähren zufolg ich derselben verhoffende glückliche ankunfft alhier nicht allein gern erwarten, sondern auch mich alzeit meinen hochgeehrten Herren sambtlichen alle freundliche dienst zu erweisen mich willig erfinden lassen werde. Inmassen meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler in spetie ich alle freundliche dienst zue erweisen bereit undt *etc.* ...

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers alzeit freundtwillig affectioniert und hochoblig[iert]er freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Ulfsundt den 18 Augusti 1639.

168. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 28 Augusti 1639.**

Beklagar A. O:s fortfarande opasslighet, som beröfvade Pfalzgrefven nöjet och fördelarne af ett sammanträffande. Påminner om svar på de ärenden, med afseende på hvilka Pfalzgrefven i brefvet N:o 164 anhållit om A. O:s råd. Tacksägelse för de från Regeringen mottagna meddelandena: önskar, att densamma måtte fatta för den evangeliska saken helsosamma beslut.

Wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.*... Das durch die bey meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler annoch continuierende leibsindisposition ich dissmahls des guten glücks beraubt werde, bey der gelegenheit mitt ihme die verhoffte mündliche vertrauliche conversation zu haben undt sonderlich in denen mir angelegenen privatis desselben gute wohlmeinende gedancken zu vernemmen undt nach dessen guthen rath mich darvon zu richten, solches ist mir undt sonderlich von gantzem herzen leydt, das mein hochgeehrter Herr Reichscanzler also continuierlich durch leibsindisposition soll incommodiert sein, wünschendt, das der liebe Gott ihme baldt wieder zu voriegen kräfften gnediglich verhelfen undt bey guter gesundtheit erhalten wolle, wie dann desselben wohlstandt zu vernemmen ich jederzeit ein sonder herzliches verlangen trage.

Bitte darneben ganz freundlich, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscanzler es im besten vermercken, das, auss ahnlass der gegen mir bezeugenden vertreulichen guten affection, ich die freyheit nemme, denselben bey ohne dessen so vielfältig überheufften wichtigen angelegenen occupationen mitt diesem kleinen brieflein so weit zu molestieren, in deme auss meinem in Julio jüngsthin abgangenen schreiben*) undt dessen beylagen, er sich uhnbeschwert zu erinnern, was gestalt mir nicht allein die Trierische schmerzliche heurathssach, undt was meinem vettern deswegen zu antworten, auch worauf das consilium zu stellen, hochangelegen, sondern auch über dieses das grosse elendt. darin meine schwesterkinder stecken, mich nicht wenig bewegt, ich auch darbey sorgfältig, wie meines sohns reiss ferners mitt gutem nuzen fortzusetzen undt anzustellen, in welchem allem dann (wie nicht weni-

*) Se ofvan brefvet N:o 164.

ger, ob mitt der antwort auf des Königs in Franckreich ahn mich abgangenes klagschreiben biss zur wiederkunfft des Baron de Rorte zu verziehen) meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers hochvernunfftige, auss vertrauter affection herrüerende gedancken undt guten raths zu erhohlen, ich darzumahl die künheit genommen, wie ich dann die antworthen biss dahin differiert, weilen mir dann unter dessen sonderlich wegen meiner schwesterkinder noch underschiedlich brief (welche derselben elendt nicht genug beschreiben können) zukommen, sondern auch dieser uhrplözliche des löblichen Herzog Bernharden seeliger gedechtnuss todtsfals meines sohns reiss auch so weit verendert undt gleichsamb precipitiert, das, vermög deren den 8 undt 9 Julii zu Breysach datierten schreiben, sie nicht allein stracks wieder naher Basell gezogen, sondern auch, vermög der den 10 undt 15 Julii zu gedachten Basell datierten brief, noch selbiegen 15 Julii von dannen sich wiederumb auf Lion zu begeben, auch von dannen (auss furcht, das die hiz in Provence undt Languedoc noch zu gross sein mochte) den nechsten wieder nach Paris zu reissen in willens gehalten, vermög beygefugten extracten*), wiewohlen in den zeitungen vermeldet wirdt,

*) Dessa bilagor äro följande Johan Rosenhanes bref till Pfalzgrefven:

Bil. 1. Högborne Förste, Nådige Herre. E. F. N:de kann jag icke förholla att underdånigst avisera den stora olycka, som oss desse daghar händt är medh H. F. N:de Härtig Bernhards dödelige affall. Vij åhre hastigt uprychte ifrån Strassbourgk, när vij finge höra, att Härtigen kom mädh heela sijn armee ifrån Bourgognen till Reenströmen och uthi vegen besöckte Benfelden, Slettstatt och Colmar. När vij kommo till Brisack var Herttigen reeda uthi Nibourg, doch illa siuck, hvarföre sände han min herre budt igenom Residenten Mockell, att han intet skulle besöckia honom uthi Nibourgh, uthan skulle blifva här uthi Brisack, til däss han sielf kummo hijtt, hvarföre vänte vij honom uthi tree dagar. Dän fierde daghen, som var i gåår, nemblich den 8 Julij, bekommo vij dee bedröffveliga tiänderna, at han var samma dagh klockan 7 om morgonen hastigt dödh blefvin, och fruchtar mann, att dett hafver varit een smittsamb siuckdom, effter mann hafver befunnit svarta fläckar uppå hanns dödeligha lekamen. Armeen åhr uthi stoor perturbation, hälst för Frantzosen skull, doch villia ingen aff officererna dependera af honom, uthan häller af Cronan Sverige, och säghes, att dee villia resolvera sigh att giöra Öfversten Öem till sin general och därmedh gå uppå fienden, hvilcken är förhanden och hafver belägrat Hogenweill medh 1000 mann. Jagh hafver rådeligast befunnit, att vij medh hast begifva oss härifrån för vichtige orsacker skull, hvarföre reesa vij ännu i dagh härifrån medh starck convoy til Basell, därifrån vill jagh vidare skrifva E. F. N:de till, om hvadh för resolution vij kunna fatta, effter som sackerne stella sigh. Hertigens testament, som förseglat är, skall i dagh upbrytes och besees. Min herre kann uthi dätta bedröfveliga väsende och stora hast sielf intet skrifva E. F. N:de till,

als solte mein sohn bey beysetzung der leich zu Preisach gewesen sein.

---

uthan vill spara, till des han kommer till Basell, hoppandes där at finna några breeff för sigh ifrån E. F. N:de. Vill härmed besluta, förblifvandes

E. F. N:des
underdånigst och ödmiukaste tiänare
Jean Rosenhane.

Af Brisack den 9 Julii 1639.

* * *

Bil. 2. [Extract.] Monseigneur. J'escrivois hier a V. A. de Brisac et raconta le malheureux accident de la mort de Mons:r le Duc Bernhard. Nous partismes incontinent de là, taut à cause de la contagion (de laquelle led. Duc avoit esté asseurement infecté) que pournostre seureté en ceste grande perturbation. Nous sommes, Dieu mercy, bien arrivés icy hier au soir avec un convoy de dragons, et avons trouvé icy devant nous diverses lettres de S. A., comme de 24 Febvrier, 20 Avril, 27 Avril, 5 May, 12 May et de 19 May. . . . . Or je ne trouve pas bien de demeurer longtemps icy, neantmoins pour mieux eschapper nous voulons faire semblant de vouloir sejourner en ceste ville ceste estée, et nous voulons nous mettre en pension quelque jours chez un bourgeois pour donner ombrage, et quand nous trouvons à propos nous prendrons en haste tel chemin, lequel nous trouverons plus seur pour bien retourner en France. Dieu vueille nous conduire heureusement. Nous escrirons encore une fois a V. A. devant que nous partirons d'icy et prierons Dieu, qu'il vueille conserver V. A. en santé longuement et heureusement

D. V. A.
le treshumble et tresobeyssant serviteur
Jean Rosenhane.

De Basel le 10 de Juillet 1639.

* * *

Bil. 3. [Extract.] Monseigneur. V. A. aura sceu par les precedentes, ce qui s'est passé en ces quartiers icy, et pourra trop mieux juger les effects qui s'en pourront produire, que je ne luy les scauroy representer. Cela sera cause, que je ne m'y estendray point par ceste lettre, männ efter vij sände ännu desse breef gienast på den osekraste vägben, vill jagh resten skrifva på svänska och gifva E. F. N:de underdånigst tillkiänna, at vij i förgåhr hafva bekommit E. F. N:des breef, skrifna bägge uthi Bråborgh den 26 May och den 2 Junij sambt medh des doublet. Och giör oss af hiärtat ondt, att vij intet förr hade vethat af E. F. N:des villia, på dätt vij hadhe kunnat effterkomma, medhan vij vore uthi Strassburg, dätt som E. F. N:de hafver täckts att commendera oss uthi samma breeff. Nu är dätt oss omögeligh samma sacker att beställa, och intet kunna vij komma til Strassburgh tilbacka igen uthan stoor fahra, bekostna[d] och tidsförspillan, hvilket jagh visserligen troor, att E. F. N:de siälff intet skall villia rådha oss till. Vij åhre aff hiärtat glada, att vij åhro så väl och snart därifrån kombne, förän dänne olyckan medh Hertigens dödh skedde, för häreffter bliffvär mickit osäckert att komma fort, äffter fiänden åhr tämlig starckh och när förhanden. Jagh moste bekenna, at E. F. N:des saker ståå intet aldeles vääl där dee åhro. Mine herre vaar in uthi hvalffvet, där som dee åhra. Så åhr det fult medh åhtskillighes sacker, och nästan hvar och een lägger dith och tager därifrån, som de

Als habe ich die nachmahliege künheit nemmen wollen, meinen hochgeehrten Reichscanzler umb sein hochvernunfftig treu wohlgemeint gutachten, auf die in obgemeltem meinem im Julio datierten schreiben vermelte puncten freundlich zu ersuchen, undt zu seinem freundlichen belieben zu stellen. Weilen (wie ich nicht ohne condolentz vernemme) mein hochgeehrter Herr Reichscanzler durch solche seine indisposition auch ahn schreiben gehindert wirdt, ob er sich gefallen wolte lassen solche seine wohlmeinende gedancken (jedoch ohne massgebung) entweder durch den Herrn Grubben oder einen andern ihme vertrauten mir entweder schrifftlich oder auch mundtlich vertreulich entdecken zu lassen, damitt solchem meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers gutachten nach ich mich in der wiederbeantwortung, zuforderst aber wegen meines sohns reiss, darnach richten möge, dardurch dann über die vielfaltig meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler habende obligationes demselben ich je lenger je mehr zu aller bestendigen freundtschafft obligiert werde. Nachmahls bittendt, es wolle der Herr Reichscanzler diese meine auss hohem zu demselben gesezten vertrauen herrüerende bemühung undt künheit im besten vermercken undt sich versichern, das ich mich allerzeit befleissen werde zu sein undt bleiben

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig affectioniert undt hochobligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Ulfsundt den 28 Augusti 1639.

---

villia. Effter min herre inte hade vist för af E. F. N:des villia, tordes han intet röra där vidh, mer ähn at han sågh in uthi hvalffvet. Jagh hafver hörtt, at huset, hvilcket är E. F. N:des systersohns, skal snart höra een annan till. . . . .

Vij reesa ännu i dagh bärifrån och hoppas innan 10 eller 12 dagher vara uthi Lyon igen och kanskee strax därifrån till Paris igen, effter det ähr skreckelig stoor heetta at giöra touren igenom Provence och Languedoc. Doch veet jagh ännu intet, hvadh resolution vij fatta, när Gudh vill, vij komma dijtt. Jagh beeder underdånigst, att E. F. N:de ville i tijdh skrifva oss till, hvadh bestelles skall uthi Paris, och om min herre skall vara bekant. . . . . . Armeen ligger ännu stilla och hafva constituerat 4 hufuut, som skola commendera henne, till dess de få een general nemlig Öfverst Öhm, Generalmaior Erlach, Graf von Nassau och Rose. Mann menar, att de skola holla tilhopa och venta een general ifrån Sverige, hvartill Residenten Mockell beflitar sig at öfvertala däm till. . . . .

E. F. N:des underdånighe och ödmiuke tiänare
Jean Rosenhane.

Basel den 15 Julii 1639.

Gleichwie meinen hochgeehrten Herrn der sambtlichen Königliche hochlöbliche Regierung ich zum höchsten obligiert befinde, das durch den Herren Graffen mir also vertreuliche communication in publicis geschehen, undt ich darauss umbständlich vermercke, das neben der weitabgelegenheit des orths auch die ungewissheit, ob undt wie weit man diss orths der armee selbsten so wohl als dessen so hochimportierenden vesten platzes versichert, eine solche gewisse resolution, als es der sachen importantz erfordert, nicht wohl gefast werden kan, so bitte ich nochmahls den lieben Gott, das er zu ihren consiliis seinen göttlichen seegen geben undt dieselbe zu seines göttlichen nahmens ehr in conservation des gemeinen bestens zu Ihrer K. M. undt der löblichen Cron sicherheit dirigieren wolle, damit auch zu dero nachruhmb, das durch den löblichen Herrn seeligen mitt so christlichem eiffer undt grossen fürsorg für die religion undt prophanfreiheit durch Gottes gnadt gebrachtes werck ferners mainteniert undt des guten patrioten intention zuwieder nicht in frembde potestat gerathen möge, wie ich dann ahn meines hochgeehrten Herrn ruhmblichen cooperation undt ihme ahnvertrauten löblichen direction umb so viel mehr versichert, indem es auch meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler für seine person zu bestendigem nachruhmb gereichen wirdt, welches ich dann auss grundt meines hertzen undt ihme darneben alle erspriessliche wohlfart wünsche.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: H. F. N:de Pfalzgreffvens, præsent. i Vesteråhes den 28 Aug. anno 1639.

---

169. (*Egenhändigt.*) **Ulfsund den 28 Augusti 1639.**

Efter afsändandet af det förra brefvet har Pfalzgrefven mottagit A. O:s svar å de punkter, hvarom hans råd begärts. Har i fråga om dem alla ställt sig A. O:s råd till efterrättelse. Tackar för löftet om hjälp till hans systers barn. Hoppas att genom sin korrespondens med Pfalzgrefve Christians gemål, trots hennes makes fiendtlighet, kunna vinna någon fördel för Sverige. Tacksägelse för meddelanden rörande Regeringens tankar och planer med afseende på kriget i Elsass och Hertig Bernhards armé. Önskar personligen med A. O. rådgöra, på hvad sätt Carl Gustaf under sin resa där skulle kunna vara Sverige till någon nytta.

Wohlgeborner *etc.*... Weilen ungefehr ein paar stunden nach abfertigung meines schreibens, meines hochgeehrten Herren

Reichscanzlers ahn mich abgangene schreiben mir gelieffert worden*), so habe ich dahero nachmahlige ursach meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler freundlich zu bitten, es im besten undt wohlgemeint zu vermercken, das mitt solchem meinem gleichsamb unzeitiegen schreiben, demselben ich molest gewesen, ihme mich zum allerhöchsten obligiert befindend, das, ungeachtet deren zugestossenen leibsindisposition undt überheufften, löblichen undt wichtiegen occupationen, er dannoch mitt seinem freundlichen handtschreiben, sein so von herzen wohlgemeintes treuherziges gutachten undt hochvernünfftiege gedancken, in solchen meinen privatahnliegen entdecken wollen.

Darauss ich dann meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers continuierlich tragende freundtliche treuherziege affection erspüere undt solche hinwiederumb mitt allen freundlichen diensten zu erwiedern mich alzeit befleissen, zuforderst aber solchem wohlmeinenden gutachten zufolg nicht allein mitt der gebührenden antworth ahn den König in Franckreich nicht länger verziehen, sondern auch in der Trierischen heurathssach als weit abwesendt der circumstantien nicht vollig berichtet, es der nechstahnwesenden freundt ferneren reiffen nachdencken, in bezeugung meines auss solchen hochpræjudicierlichen werck herrüerenden uhnwillens heimzustellen undt die 2 questiones der abfertigung undt tituls mitt non zu decidieren.

Wie ich dann auch über dieses undt zum dritten, meines sohns reiss belangendt, meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers mir treulich mittgetheilt rath undt vermahnung nach, meinen sohn noch diesen winter in Franckreich zubringen zu lassen, in Gottes nahmen resolviert, damitt er dasjeniege, was das seine langaussgestandene kranckheit vergangen winter in studiis so wohl als exercitiis verseumbt, durch Gottes gnadt möge einbringen undt ihme demnach in allen meinen brieffen die studia, als nechst der gottesfurcht fundamentum rerum, zum höchsten recommendiert, Gott bittendt seine gnadt darzu zu verleihen.

Endlichen befinde meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler ich mich auch deswegen zum höchsten obligiert, das er der armen verlassenen waisen, meiner lieben schwesterkinder, bestes zu befurdern sich nachmahls also freundlich erbiethen will, welches ihme der liebe Gott reichlich belohnen wirdt, solche kinder sambt-

*) Detta bref, dat. Westerås den 28 Augusti 1639, finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (Riksarkivet).

lichen, insonderheit der junge herr (welcher so gute hofnung von sich gibt) sich befleissen werden solches zuforderst mitt schuldiegen diensten umb Ihre K. M. undt die hochlöbliche Königliche Regierung zu beschulden undt zu verdienen, sondern auch in spetie meinen hochgeehrten Herrn Reichscanzler deswegen obligiert zu sein.

Undt gleich wie die von meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler hochvernunfftig ahngedeute considerationes, Herzog Christian Pfalzgraven übeler affection gegen diese löbliche Cron, mir herzlich leidt, also will ich der hofnung leben, es solle die von mir gegen seiner geliebten gemahlin vertreulich gehende tesmoignierung meines zu ihnen habenden vertrauens, wo nicht mehrers, jedoch vermutlich dieses würcken, das vielleicht bey der occasion ich auss der antwort vermercken werde können, auf was intent oder fundament eigentlich solche naher dem landt zu Lunenburg fürgenommene reiss beruhe.

In summa, undt demnach meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler gefallen, mir seine treuherzig wohlgemeinte gedancken in allen diesen puncten also vertreulich zu entdecken undt auch hierdurch seine continuierliche affection zu bezeugen, so kann ich nicht worth genug finden, meine deswegen bestendig habende obligation zu erkennen zu geben, mehrers nicht wünschendt, als die occasion zu haben solche gegen mir undt den meiniegen so bestendig tesmoignierende affection, mitt allen freundlichen diensten zu verschulden, darzu ich dann alzeit so bereit als willig sein werde, undt nechst empfehlung allerseits göttlichen gnadenschutz denselben Allmechtigen auch herzlich bitte, das er meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler vollige gesundheit hinwiederumb verleihen undt dabey bestendig erhalten, mir auch die gelegenheit ahn die handt geben wolle zu erweisen, das ich bestendig bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig höchstobligiert affectionierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Ulfsundt den 28 Augusti 1639.

Postscriptum (på löst blad).

Hochgeehrter Herr undt Freundt. Auss meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers eingelegten postscripto wegen des jetziegen zu-

standts im Elsass erspuere ich wenieger nicht desselben hohe undt grosse affection, das er nicht allein sambt seinen hochgeehrten Herrn Collegis der löblichen Königlichen Regierung meine (auss gehorsambster devotion zu Ihrer K. M. undt dieses löblichen Cronen wohlfarth) eröffnete geringe gedancken wohl aufgenommen, sondern auch in hochvernunfftiger mehrer aussführung des so hoch importierenden wercks, durch abordtnung des Herrn Graffen*), die so weit gefaste resolution, vertreulich entdecken wollen.

Undt weilen darinnen, meines geringfüegiegen ermessens, alles reiflich undt wohlbedacht, so wünsche ich auch nachmahls von dem allmechtiegen Gottes gnediegen beystandt undt seegen, das alles dasjeniege, was also wohl zu Ihrer K. M. undt des gemeinen wesens wohlfarth gemeint, auch den gewünschten guten effect erreichen möge, in deme es noch zur zeit ganz blinde klippen, undt mann hohe ursach rem so lang in integram zu halten, undt ehe mann den gewissen grundt [wuste], ahn keinen orth zu inclinieren.

Wie dann der Herr Feldherr mitt mehrerm umbständlich wirdt wissen zu berichten, das eben die vielfaltige scrupuli mich gehindert, was bestendieges hierinnen weiters als in casum zu rathen. Da dann auch auf die zu endt des postscripti von meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler angehenckte clausul undt auss affection herruerender wunsch wegen meiner von Gott bescheerten sohn so viel mehr ahnlass geben mitt obgemeltem Herrn Graffen se viel vertreulicher zu reden und es dahin zu stellen, auf den fall bey jezieger post mann vermercken solte, das mein sohn (welches ich doch vermög dessen schreibens, so den 15 Julii zu Basell datiert, nicht vermercken kann) noch zu Breysach oder in der nähe were, undt man dahero befinden oder verhoffen solte, das durch seine noch kindlich presentz etwas dem gemeinen, zuforderst aber Ihrer K. M., nuzliches aussgerichtet werden könte, das auf solchen (von mir doch, wie obgemelt, uhnvermutlichen) fall, undt von dem Herrn Reichscanzler mir beschehende ahndeutung, ahn welchem ort undt zeit es ihme ahm bequemsten fallen würde, ich die gelegenheit in acht nemmen werde, mitt meinem hochgeehrten Reichscanzler gleichsamb uhnvermerckt undt en passant entweder zu Tomba oder Torsillia, wann ich ohne dessen gegen künfftige wochen, dann ich noch den sontag alhier zu ver-

*) Jakob de la Gardie. Jämför p. s. till A. O:s bref den 25 Aug. 1639.

harren, meinen weg auf Gripsholm zu nemmen würde vertreuliche underredung zu pflegen.

Dann, gleich wir auf solchen fall, undt das mann auss den einkommenden avisen vermercken solte, mein sohn noch zur stelle were, ich, ungeachtet vieler darbey infallenden circumstantien, gern in vertrauen vernemmen werde, was meiner hochgeehrten Herrn sambtlichen wohlmeinende gedancken, wie weit ein solchen, in effectu noch kindt, presentia, dienlich sein könne oder nicht, also auch, undt auf den widrigen fall das mein sohn vermög seines schreibens schon fortgereist were, so sehe ich auss vielen wichtigen considerationen nicht, wie darauf weiters zu gedencken sein werde, inmassen der Herr Feldtherr zweiffels ohne weitleuffiger berichten wirdt, auf welchen ich mich geliebter kurze halber referiere.

Meinen hochgeehrten Herrn Reichscanzler mich underdessen nachmahls zum höchsten obligiert befindendt der guten affection, so ich auch hierinnen gegen die meinigen (als welche durch Gottes hilf Ihrer K. M. undt der löblichen Cron zu aller gehorsambsten devotion alzeit ahngewiesen) verspüere, undt dardurch so viel mehr versichert bin, das, in consideration aller beschwerlichen umbständt, hierinnen nechst Gott der sicherste undt zu Ihrer K. M. reputation dienlichste weg bey einer solchen jugendt wohl werde erwogen werden, inmassen in solcher gewissen zuversicht undt wunsch, das Gott den besten rath mittheilen undt segnen wolle, ich in eil beschliesse undt verbleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig hochobligiert
affectionierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Ulfsund den 28 Aug. 1639.

170. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 5 September 1639.**

Carl Gustaf hade under sin resa i Génève funnit sin kusin, den unge Hertigen Leopold Ludwig af Lautereck i stort ekonomiskt betryck, hvarför han inbjudit honom att åfölja sig. Pfalzgrefven begär emellertid A. O:s råd, huruvida man antingen borde låta honom följa med till franska hofvet eller låta honom fortsätta sina studier vare sig i Frankrike eller Holland. Rekommenderar en ansökan om understöd för den unge furstens räkning till Svenska Regeringen. Sänder från Tyskland ankomna nyheter. Tacksägelse för mottagna sådana.

Wohlgeborner *etc.*... Obwohlen meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers überheuffte schwere occupationes mich billich abhalten solten bey seiner ohne das noch nicht völlig erlangten gesundtheit undt dahero folgenden incommoditeten mitt meinen brieffen, sonderlich meine privatsachen betreffendt, zu bemühen undt zu molestieren, so hatt doch meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers in so viel weg gegen mir bezeugende so freundtliche gute affection mich abermahl machen die freiheit nemmen derselben zu missbrauchen, undt, wie dann hiemitt geschicht undt auss den copiis*) mitt mehrerm zu ersehen, zu communicieren,

*) Bilagorna hafva följande lydelse:

Bil. 1. Johan Rosenhane till Pfalzgrefven Johan Casimir. (Efter originalet, enär den bilagda afskriften är ofullständig. De här nedan inom klammer inneslutna orden äro nämligen där utelämnade).

Höghborne Förste nådighe Härre. E. F. N:de giffvär jagh underdånighst tillkänna, att vij ähre väl (Gudh skee låff) iffrån Basell uthan någhon fara alt hijt till Lyon ankombne, ändock däth haffvär gått någhot långhsammare, än vij hadhe förmeent, och ähr däth skedtt för min Härres syskonebarns skull Härtigh Leopold Lovis, hvilken haffvär hullitt oss uppe uthi Genff i 8 daghar till att förkunna oss sin stora och yttersta nödh, som han är kommen uthi, och till att begiära mädh gråtandhe tårar hiälp och biståndh aff min Härre, sosom sin nästa frände och blodhsförvantter, till hvilken han sin sista och yttersta lijht och tillförsight satt hadhe.

Till hvilkett min Härre, sosom slätt ingen order aff E. F. N:de om sådana saker haffvär, sigh svårlighen resolvera kunde, dåch myckie svårare, där han sågh mädh godh beskeedh all anndres hiälp uthe vara, sin nästa frände, om hvilken sådant gåtth håpp ähr, aldeles fördärffves och uthi skam, hån och spått leffva låtha.

Vij haffva noghsambt förnummit och besport icke allenast aff breff och skriffvälse iffrån detth försteligha förmynderskapett till den unga härren affgångna, uthan och muntelighen, dän tidh vij uthi Strasburgh och Basell voro,

was gestalt mein sohn mitt fürwissen undt rath seines Hoffmeisters undt Præceptoris die gute resolution gefast, als sie im durch-

hvadh nödh och älände desse förstelighe pärsoner ähre kombne uthi, och huru allt hopp uthe ähr, att dhee kunde vidare bliffva hulpne på den sidan.

Först haffva dee slätt intett aff sina gottz, effter alt ähr ruineratt och fördärffvatt. Husett uthi Strasborgh ähr redha uthsatt för fläre pänningar än dätt ähr värdt, alt smycketygh ähr bortsålt. Härtigen aff Lytzelsteen haffvär någhra resor villiatt saght up förmynderskapett, äfftär han veet inga meddell till att hiälpa dem. Margreffven haffvär siälff intett så myckett, att han kan väl holla sigh siälff mädh, och mycke mindre att hiälpa andra, doch haffvär han öffvärtalatt H. Bärnhardh, att han ville hiälpa dänna unga härren, dätt han och låffvat hadhe, män nu äfftär hans dödh ähr och däth hoppett uthe.

Dässemillan haffvär denna unga härren leghatt uthi Geneve nu uthi halffttannatt åhr och slätt inga päningar hafft, åy ellär veet sigh till att bekomma utaff någhon, hvilkett haffvär och förorsakatt hans creditorer att bliffva otåligha, ja och [så] skamfulla, [att dee haffva hotatt dän unga härren mädh fängiälse och späya och spåtta honom mädh skambligha ordh, kallatt honom een arm bettlareförste, ja, dee haffva och varitt så indiscret, att dee haffva saght, att han haffvär giffvitt sigh uth för dän, som han inte ähr, och, fast om han voro aff den familien, så vore han doch intett legitimus, äfftär ingen hadhe större omsorgh om honom.

Och var redha så vidt kommitt, att folckett uppenbarlighen på gatorna begynte sticka fingren åth honom och begabba honom. Hans värdh hadhe någhra resor saght honom hans disk op, ingen ville giöra kläder åth hånom, ja ingen ville tvätta hans orena linkläder].

Sådant alt ställer jagh underdånigst E. F. N:de dertill att betänckia, uthi hvadh älände och nödh dänne unga härren, sin närskylta frände, varit haffvär. Och såsom dänna unge härren haffvär så klagheligen begiäratt aff oss, att man skulle doch för Gudhs skull hiälpa honom och rätta honom till liffvätt igen, så beder jagh och E. F. N:de för Gudhs skull villia förlåta oss, att vij haffva taghit oss dän dristigheeten före, uthan E. F. N:des order och hulpitt dänna unga härren uthur dätt stora älände och yttersta nödh, som han var kommen uthi, nu på sina bästa ungdoms åhr. Och haffva därigenom förskaffatt E. F. N:de ähra och reputation, som nådighst vill tagha sins frändes sårghfällligha sak an och ärrätta honom uthur eett hårt fängälse, där dåch alla andra haffva förgäthitt och förlåtitt honom.

Jagh hoppas visserlighen E. F. N:de varder dätta nådighst uptaghandes, där vij doch mädh ett gåth sambveet intett annorledes hade kunnatt giort, och att min Härre icke skulle haffva skam och neesa aff till att låtha bliffva sin frände där kvar och vidare uthi sin nödh tourmenteras och plåghas aff deth indiscreta folkett, som vij och noghsambt siälff haffva beffunditt vara uthi Geneven.

Hvarfföre haffva vij först löst honom uthur sin skull mädh 700 rdr. och sagdt got for det öfrige vidh pass 600 rdr. och därupå taghitt obligation att samma päningar ähre länte aff min Härre på een behagheligh tidh och sådann taghitt honom mädh oss mädh sin hoffmästare och preceptore, underdånighst begiärandes E. F. N:des behaghelighа resolution, huru vij oss vidare

reissen zu Genf abermahls gesehen undt in effectu gespüret die grosse ungelegenheit, darinnen meiner seeligen schwester sohn uthi dänna saken förholla skola, så väl sosom och uthi alla andra saker, att vij uthi rettan tidh måghe få vetha E. F. N:ds villia.

Hvadh vår reesa anlangar, vill jagh vidare skriffva E. F. N:e till om, förän vij resa häriffrån. Jagh menar, vij giöra een liten tour, förän vij dragha till Paris igen, äfftär nu mästa hettan ähr snart öffvär. Uthi Geneven hadhe jagh kundhskafft (!), att någhra Bourgognions, som dith hadhe retirerett sigh, hadhe villiatt giort anslagh upå oss på väghen emillan Geneven och Lion, hvarfföre haffvär jagh så anstält, att jagh läth gå uth taal, att vij ville på een viss dagh föresa iffrån Geneven samma vägh, som vij komme dith iffrån Lyon och bestälte därtill läyehästar åth min Härres frände och hans folk, och samma dagh reeste vij fort, doch een annan vägh på dän sidan åth Savoyen till en liten stadh, som heeter Sesell. Där förskaffade jagh een stoor bååt och stälte både hästar och folk däruthi och ginge därmedh le Rosne uthföre, alt intill Lyon, dith vij kummo Gudh skee loff väl och säkert den 8 Augusti s. n. Och önskar härmädh E. F. N:de all godh och lyckelig välffärdh.

E. F. N:des
underdånigste och ödh-
J. Rosenhane.

Lion den 9 Augusti st. n. 1639.

* * *

Bil 2. Extract af Bengt Baaz bref den 30 Juli 1630.

.... Effter han således är libererat före vij honom medh oss i reesan och vår tour alt till Paris, där vij underdånigst varde förtöfvandes E. F. N:des behagh och resolution, om han framdeles skall medhfölie alt til Sverie, det jagh troor E. F. N:de snartt skulle resolvera och bejacka.

Doch må jagh bekenna, att denne hanns åldher myckit väll consuleras-des, om han kunde absens bekomma och reesapenningar och altså blifva i Franckrijcke ännu een tidh, effter han godhe principia hafver i exercitier icke mindre än uthi språcket och studerande, doch behöfver han ad minimum ännu trij åhr, til des han in studiis et judicio kann Herttig Carll lijckmätigas, eller præceptoris dageliga flijtt och bijsittiande kan undkomma och sielff sina studier något förbättra och förestå, fast han än vilian godh nogh hadhe.

Hanns præceptor är väl temmeligh lärdh, doch een ungh persohn, som logicalia et verborum copiam myckit hafver tracterat. Derföre hafver jagh remonstrerat honom, sådana herrar non scholæ sed reipublicæ natos, derföre rerum copiam et historias cum prudentia politica dem mera nytta göre, ther de doch verborum copiam tillicka nogsambt bekomma, och bätter beholla ex continuatione et connexione historiarum quam ex miscellaneis quibusdam colloquiis etc., altså är och kommer han på bästa vägen, som jagh bådhe veet och af mångom hörtt hafver. Hanns folck anlangande, so hafver han een godh lärdh hofmestare M:r Kippenheim. Præceptoren i licka måtto een ungh studiosus. Föruthan desse tvenne personer hafver han ey meer än een page, commendantens sohn af Rhinfelden. Detta är so korteligen deras vilkor och statt. Lion den 8 Julii 1639.

E. F. N:de
underdånige troplichtige tiänare altidh
B. Baaz.

gesteckt, zu verhuetung besorgenden schimpfs undt mehrer ungelegenheit, gedachten meiner schwestersohn nicht allein auss solcher ungelegenheit so weit zu helfen, sondern auch ihne zu sich zu nemmen undt biss erlangten bescheidt bey sich auf der reiss zu behalten.

Weilen es dann fast eben dasselbiege mittel, so von meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler in letzter seiner ahnwesenheit alhier auss jederzeit gegen dem jungen Herrn löblich bezeugten affection, wohlmeinend fürgeschlagen worden, so habe ich mich dessen umb so viel mehr zu erfreuen, das meines sohns Hoffmeister auch in diesen puncten eine zu seines herren reputation dienliche resolution gefast undt hierdurch den jungen herren von besorgendem schimpf nicht allein liberiert, sondern auch ihme die occasion ahn die handt geben seine peregrination so wohl als studii besser fortzusezen, auch dahero ursach so viel fleissieger nachzudencken, auf was arth undt orth nuhnmehr dieser junge herr seine studia ahm bequemsten zu continuieren.

Deswegen ich dann hiemitt ganz freundlich bitte, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler sein hochvernunfftig gutachten mittzutheilen umb so viel wenieger uhnbeschwert sein, weilen meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers gegen diesem jungen herrn tragende undt bezeugende rühmbliche affection mir vielfaltig bekant, undt es nuhnmehr die frag, welches ahm rathsambsten, undt ob er, nach dem er diesen herbst undt winter über mitt meinem sohn (so lang er in Franckreich) in gesellschafft gewesen, auch zugleich mitt demselben sich ahm Französischen hoffe bekant solle geben undt also fürters in einer geselschafft die reiss durch Engellandt undt Hollandt fortsezen undt zu bestimbter zeit, geliebts Gott, mitt meinem sohn hereiner kommen. Oder aber, ob er ahn dem orth, da sie diesen winter über verharren undt still liegen, verbleiben undt seine studia, welche durchs reisen interrumpiert werden möchten, continuieren; oder auch ob er in geselschafft meines sohns in Hollandt kommen undt daselbst seine studia fortsetzen solle.

Worüber ich dann zu meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers guter gelegenheit, weiln es noch zeit kann haben der sachen ferner nachzudencken, desselben hochvernunfftig gutachten undt wohlmeinen gern vernemmen will, undt er dardurch mich so wohl als zuforderst den vatter- undt mutterlosen, von den vormündern selbst verlassenen, jungen knaben zum höchsten obligieren undt devincieren wirdt.

Kan darbey nicht underlassen meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler zu erkennen zu geben, das eben in dieser sachen mir zugleich bey dieser post von des jungen herrn fürmündlichen räthen (darunder der Obrister Guntherodh auch einer) schreiben, den 22 Julii zu Lautereck datiert, zukommen, darinnen sie vermög copia hiebeygefügt*) ahn mich begehren, das neben gebührlichen addresse hiemittkommenden ahn die sambtliche hochlöbliche Königliche Regierung stendigen schreiben, darinnen sie des jungen Herrn betrübten zustandt entdecken, undt umb königliche milte assistentz undt underhaltungsmittel sollicitieren undt ahnhalten, nicht allein bey meinen hochgeehrten Herren samptlichen, sondern auch in spetie bey meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler deswegen zu intercedieren, damit derselbe in solcher grossen beschwernuss von Ihrer K. M. wegen möchte bedacht werden.

---

*) *Bil. 3. Leopold Ludwigs af Lautereck förmyndare till Pfalzgrefven Johan Casimir.*

Durchleuchtigster hochgeborner gnediger Fürst undt Herr. Alss ich, der vonn Günterodt, diesser dagen bey wehrendem stillstandt Hessischer waffen diesser ohrtten geritten, meine freundt undt wenige guetter zue visitiren, seindt wir beede wegen unnsers gnedigen fürsten unndt herren, Herrn Leopoldt Ludwigen, Pfaltzgrafens bey Rhein etc., sorgfeltig zuesammen gesessen, ob wir köndten einige mittell ersinnen S.e F. G:n auss dem discredit unndt desshalben besorgenden unheyl zue Genff zu retten, undt woh möglich auch noch lenger im lauff zur tugendt zue unnderhalten.

Wir haben aber um nirgendts ahn dem eussersten verderbten landen können ergreiffen, sindt alsso gemüssiget worden ahn die Herren Schwedischen Reichsrähtte Excellentz unndt Guaden zue schreiben undt underthenig zue bitten, wie E. F. G. auss der abschriefft gnedig zu ersehen, unndt dergleichen anlangen, so die fürstl. vormundtschafft vorher auch hinein gethan, E. F. G. verhoffentlich zuekommen sein wirdt, welches wir zue repetiren vor nöhtig erachtet, weil keine anttwortt noch darauff erfolget, unndt die nohtt vom dag zue dagh grösser würd, das wir unns endtlich, wie E. F. G. hochvernünfftig zue erachten, eines schimpffs besorgen müssen, E. F. G. underthenig bittendt, die geruhen gehoriger ohrtten schreiben unbeschwerdt zue commendiren undt, weil sie eher unser gehorsamb erinnern, sich gnedigst zue entsinnen, was der von Geisspitzheim vor vertröstung dortthin mit heraussbracht, ich, der von Günterodt, noch inn frischer gedechtnus, wie hernach des Herrn Reichscantzlers Excellentz des Printzen wohl undt löblich gedacht unndt sich aller beförderung rühmlich erbotten, dero wohlvermögen nach es vermitteln zue helffen, dass hochgedachter dero freundtlich geliebter vetter mit einem vexell nach Genff ehe lang möge secundiert undt dardurch obgedachten unheyl obijrt werden. Mitt welchem wir schliessen *etc.*... Datum Lautrecken den 22 Julii, anno 1639.

Johan Henrich von Günterodt. Bernhardt Frisell.

Habe es also bey dieser gelegenheit überschicken undt zu meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers belieben undt gutachten allerdings stellen wollen, wie derselbe seiner beywohnenden undt bezeugenden so hohen affection nach hierinnen ferners zu verfahren ahm besten befürdern wirdt, mitt gantz freundlicher bitt, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscanzler, diese auss so fest zu demselben gefasten hohen vertrauen herrüerende bemühung im besten freundlich vermercken, auch, wie bisshero rühmlich geschehen, also noch ferner, sich dieses jungen Herren befürderung freundlich recommendiert sein lassen undt hierdurch die ohne dessen habende hohe obligation je lenger je mehr vermehren undt zugleich mich sambt den meiniegen mutterlosen kindern ihme freundlich recommendiert sein lassen, in versicherung das ich jederzeit verbleibe

Meines hochgeehrten Reichscanzlers
freundtwillig affectioniert undt hochobligierter freundt
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Ulfsundt den 5 Septembris 1639.

Publica belangendt hatt mein hochgeehrter Herr Reichscanzler auss dem beischluss*) in des Obristen Güntherodt schreiben mitt

---

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Bil. 4. H. H. von Günterodts bref till Johan Casimir.

Durchleuchtiger hochgeborner gnediger Fürst unndt Herrn. Wass ahn E. F. G. benebens dem Ambtmann zu Lautrecken betreffende dero jungen Herrn Vettern daselbst underthenig gelangen lassen, das geruhen diesselbe hiebeygefügt gnedig zu erbrechen unndt zu verlesen.

Ahn meinem wenigen ohrtt, als der ich vonn selbigem fürstlichen hausse unzehlig viel gutthaten unndt gnade empfangen, auch noch alzeitt von hause auss in diensten unndt bestallungen gewesen, habe eine nohturfft ermessen, weil ich daselbst herumb sonsten zu verrichten gehabt, mich dahien zu begeben, undt von einem undt dem anndern mehrern bericht, auch den augenschein selbsten einzuenehmen.

Ich habe aber allenthalben ein solchen elenden zuestandt befunden, das nicht genugsam zue beschreiben, undt darauss leicht zue schliessen, dass davonn dem guten jungen fürsten nicht zu helffen, bevorab weil auch alles silbergeschirr undt cleinodien noch bey lebzeitten der hochseligen fürstlichen eltern vereusert werden müssen.

Nun ist gleichwohl bey hochvielgedachter sein, des jungen herrens, F. G. nicht allein eine überauss gute natur undt eine eusserliche schöne gestaltt des leibes, sondern es seindt auch ubertreffliche undt solche gutte gaben des

mehrerm zu ersehen die hofnung, so er gibt, das der Frau Landtgreffin bisshero geführte actiones bey erster occasiones durch einen guten effect würcklich entschuldigt werden sollen, welches dann Gott geben wolle.

— — — —

gemühtts alda, dass auch frembde vonn Geneve auss (alda er sich jetzo in hochstem mangell entthalten) es nicht genugsamb zue rühmen unndt zu beschreiben wissen. Dass wohl zue beklagen undt künfftig der Evangelischen posteritet zue betauwern sein würde, wann ein solch edeles blutt, vonn sothanen guten qualitäten unndt vortrefflicher hoffnung in der jugendt verseumet, und inn dem lauff der tugendt auss mangel eusserlicher mittell gehemmet werden solte. Dieweil ich mich dann erinnert, dass vor diessem des H. Reichscantzlers Excellentz Sr F. G. wohl unndt ruhmlich gedacht, auch Ihre Königl. May:tt hochseeligster unndt glorwürdigster gedechtnus dem gantzen hause wohl undt königlich affectioniert gewesen, so hab ich diesse vor das ergreifflichste mittel gehaltten, die Königl. May:tt unndt Crohn Schweden umb ettwas jährlicher subsidien unndertheingst anzuegelangen, undt dahero beygehendes schreiben ahn der H. Regenten Exc. Exc. unndt G. G. Gn. undertheuig abgehen zu lassen, jedoch aber unndt zuvörderst E. F. G. hochvernünfftige meinung darüber zue vernehmen, unndt, wann sie es alsso guett befinden, deroselben alss einem nechsten bluettsverwandten underthänig undt gehorsamblich zue recommendiren.

Es hette des jungen Printzens F. G. selbst ahn Ihre Königl. May:tt schreiben sollen. Sie seyen aber, wie obgedacht, zue Geneve unndt hatt inn eyhl, wass hernach folgen solle, nicht geschehen können. Zue wünschen were es, dass die hochlöblichste Crohn sich des jungen herrens ahnneme, unndt ettwa jährlich biss zu besseren zeitten ettwa [mit einer pension] bedencken woltte. Sie würde sich einen grossen ruhm damitt machen unndt künfftig die früchte eines danckbaren fürstlichen gemühtts einzuerndten haben. Im fall nun ettwas (wie ich der unndertheingsten hoffnung gelebe) darauff erfolgen mögtte, gelanget ahn E. F. G. mein undertheniges bitten, Sie geruhen gnedig solches durch Herrn Salvium ahn mich, der ich alzeitt bey der fürstlichen Frau Wittib zue Hessen anzutreffen, berichten zue lassen.

Den hiessigen zuestandt betreffendt, so wissen E. F. G., was beweglicher ursachen hochgedachte I. F. G. von wircklicher action gegen die gemeine feindte abgehaltten. Sie haben gleichwohl ihre völcker immittels wohl conserviret undt sonsten bey wehrendem stillstandt der waffen ihre consilia unndt correspondentzen so wohl angeleget, dass sichs bey künfftiger ehist wieder zue ergreiffender action, geliebts Gott, mitt verwunderung enttdecken unndt I. F. G. vonn allen wiedrigen enttschuldigungen gnugsamb befreyen wirdt.

Welches E. F. Gn. ich unndertheuig berichten sollen, diesselbe in den schutz des allerhöchsten *etc.* . . .

Datum Dorsten den $\frac{5}{15}$ Aug. 1639.

Hanns Henrich von Gunterode, Obrister.

Obs. I stället för orden här ofvan: »*mit einer pension*» står i originalet: »*nur etwan mit ein bhar tausendt reichsthaler*».

Postscriptum.

Auch, wohlgeborner Herr Reichscanzler *etc.*..., thue gegen demselben ich mich zum allerfreundtlichsten bedancken der vertreulich communicierte ankommenen avisen, darauss sonderlich die gefahr, darinnen die Rheinische armeen undt derselben päss stecken, augenscheinlich zu ersehen. Gott, der alles in seinen händen, der wolle, wie bisshero, also noch ferner durch seine gnadt alles wunderlich schicken, undt alle falsche practiquen zu nicht machen, hergegen alle zu erhaltung undt befurderung Ihrer K. M. undt dieser löblichen Cron, dem gemeinen wesen zum besten löblichen führenden intentionen dirigierte actiones undt zu dem endt gefaste gute consilia segnen, mitt welchem wunsch dann beschliessendt undt darneben meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler bestendiege gute gesundtheit undt alle wohlfarth wünschendt, auch mich sambt meinen mutterlosen dessen bestendieger guter affection recommendierendt, bin undt bleibe ich

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig undt hochobligierter freundt
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

171. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 24 September 1639.**

Önskar god verkan af den kur, som A. O. genomginge. Sänder utdrag af bref från Kurfurstinnorna af Pfalz och Brandenburg. Undrar öfver den däri omnämnda sammankomsten mellan dem och Konungen samt Drottningen af Polen. Väntade bref från Carl Gustaf hafva uteblifvit. Tacksägelse för A. O:s vänliga interesse för Leopold Ludwig af Lautereck.

Wohlgeborner *etc.*... Das verlangen, so ich trage meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers erlangter volliger guter gesundtheit versichert zu sein, gibt mir ursach undt ahnlass mich dessen mitt diesem kleinen brieflein zu erkundiegen, wünschendt, das die fürhabende chur ihme zu volliger gesundtheit gedeyen undt solche continuierlich erhalten werden möge.

Nechst diesem, undt weilen bey letzeren post ich antworth auf meine naher Preussen abgangene schreiben bekommen, so hette ich zwar vermuthet zugleich einiege weitere particularia zu er-

fahren. Es ist aber nechst betrübter wiederholung der mitt mir tragenden condolentz weiters nichts darinnen begrieffen gewesen, als was hiebeygefügter extract*) aussweiset, darauss zwar zu sehen die billiche fürsorg, so die Churfürstliche Frau Wittib für die ihriegen hatt, darneben aber auch erspüeret wirdt, das es nicht mangele ahn denjeniegen, welche umb so weit gern diffidentz undt misstrauen pflanzen wollen, wie ich dan auch auss der jungen Churfürstin schreiben indirecte so viel vermercke, das sie fürchten, das

*) Följande tvenne »extracter» äro bilagda detta bref. Ehuru författarinnornas namn icke särskildt angifvas, är det tydligt, att det första, hvari talas om »mon fils le Duc de Simmern, är skrifvet af »die churfürstliche Frau Wittib», Fredrik IV:s af Pfalz enka, Louise Juliana, och det senare af »die junge Churfürstin» hennes dotter Elisabet Charlotte, Georg Wilhelms af Brandenburg gemål, hos hvilken modren vistades.

Bil. 1. Enkekurfurstinnan Louise Julianas bref.

Extractschreibens vom 19 Augusti 1639. Königsberg. Toutte nostre maison, faut il advouer, estre en un miserable estat, mais comme vous dites, Dieu a tout en sa main pour en disposer selon sa sainte volonté. Je vous supplie d'apporter tousjours ce qui vous sera possible a ce que la couronne de Svede comprenne en ses traittez toutte la maison Palatine et en particulier mon fils le Duc de Simmern, qui je vous puis assurer se trouver en telle necessité, qu'il ne sçait plus de quel bois faire flesche. Le grand Dieu le veille assister par sa grace. L'on me voudroit bien persuader que la couronne de Svede n'aura nul esgard a nos interests, mais c'est ce que je ne puis croire, car le feu Roy ayant prins les armes pour retirer d'oppresse la pauvre Empire et ceux, qui estoyent oppressés, comment abandonner nostre maison qui l'est plus que pas une. Dieu qui a le cœurs en sa main, en veille disposer à sa gloire et pour nostre bien.

* * *

Bil. 2. Kurfurstinnan Elisabet Charlottes bref.

Extractschreibens Angerberg d. 24 Augusti Undt wirdt mir allzeit eine freude sein von E. L. sambtlich offt zeitung zu haben. Ich habe E. L. eine weil hero sehr unfleissig geschrieben, weiln mich bedunckt meine brief kämen nicht in dero hände. Weil ich aber weiss, das forthin sie E. L. zukommen mögen, so werde ich fleissieger sein undt wünsche, das wir einmahl einen guten frieden hetten, dann mein interesse zum grösten darbey were. Aber es scheinet, ein jeder siehet auf sich undt nicht auf des Reichs wohlfarth, darauf den Hertzog Bernhardt als gesehen (?). Wir beklagen S. L. über alle massen sehr. Es hatt den Allmechtigen ein anders gefallen, so nicht will, das man sich auf menschen verlassen solle. Der thue uns die gnadt, das wir seinen willen mögen mitt gedult abwarten. Fleisch undt blut wehret es aber gar lang, doch muss man in allem gedencken: Herr dein wille geschehe.

Ich habe die ehr gehabt die Königin von Pohlen aufzuwarten, so ich wegen ihrer grossen demut nicht genugsamb loben kan. Dieselbe sambt dem König seindt biss in den eilfften tag bey uns gewesen, so wir mitt jagen zugebracht.

durch Herzog Bernhardts todt der Franzoss sein privatum so viel mehr treiben werde.

Was sonsten in dem extract wegen der zusammenkunfft mit dem König undt Königin in Pohlen gedacht wirdt, solches hatt die Churfürstin im brief ahn meine dochter geschrieben, in meinem brief aber nicht das geringste darvon gedacht. Welches mich dann schier verwundert, dann ich vermuthet, sie würde mir etwas particular davon geschrieben haben, ich aber werde dahero ahnlass nemmen mich zu erkundiegen, wie die zusammenkunfft sonsten abgelauffen.

Wiewohlen nuhn dieses alles in sich von so keiner grossen importantz, so habe ich doch nicht underlassen können meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler davon communication zu thun, bittendt undt nicht zweiffelendt, er solches im besten freundtlich vermercken undt mich nicht verdencken wolle, das bey ohne das überheufften geschäfften, sonderlich aber bey der fürhabenden chur, ich demselben mitt meinem schreiben importun bin.

Ich hette zwar vermeint gehabt, das ich durch erlangung brief von meinem sohn occasion würde erlangen, meines jungen vettern ahnliegen meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler zu fernerer guten befürderung freundtlich zu recommendieren, so habe ich doch bey zweyen posten ganz keine brief bekommen. Will doch zu dem lieben Gott verhoffen, das sie allerseits bey guten wohlstandt.

Unterdessen meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers gegen dem jungen Herrn alzeit bezeugenden so hohen undt freundtlichen affection mich getröstendt, habe ich nicht unterlassen können, dessen mitt diesen wenig worten zu gedancken unndt meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers freundtlich wohlmeinendt gutachten zu erwarten, was weiters wegen dessen guten education in acht zu nemmen sein möchte, nachmahls bittend, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscanzler dieses auss sonderlich zu demselben gefasten versicherten hohen vertrauen im besten freundtlich undt in bestendieger continuation seiner gegen mir undt den meinigen bezeugenden hohen undt guten affection sich versichern, dass ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig, affectioniert undt hochobligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 24 Septembris 1639.

172. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 25 September 1639.**

Med öfversändande af ankomna bref från Carl Gustaf om hans resa. Begär A. O:s råd med afseende på Leopold Ludwigs af Lautereck vistelseort och studier.

Wohlgeborner *etc.*... Obwohlen meinen hochgeehrten Herrn Reichscanzler ich gesterigs tags mitt meinem schreiben importuniert undt dahero billich bedenckens haben solte denselben ferner zu bemühen, so habe ich doch nicht underlassen können, die bey dieser post mir zukommene undt ahn meinen hochgeehrten Herrn von meinem sohn abgangene schreiben hiebeygefügt zu überschicken, daraus, wie auch auss beygefugter copia*) desjeniegen, so mein sohn ahn mich geschrieben, mitt mehrerm, Gott lob, gute progres solcher meines sohns reiss undt darneben zu sehen die begierde, so sie gehabt die reiss in Italien fortzusetzen, dafern ich ihnen solches auss bewusten motiven nicht abgeschlagen hette.

Undt weilen sie nuhnmehr mitt den ersten brieffen (welche, wie ich vermercke, sie noch nicht bekommen gehabt, sondern erst zu Thoulouse oder Bourdeaux erwarten) meine ordre sich den

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Bil. Carl Gustafs bref till sin fader. (Afskrift).

Monseigneur. Ceste-cy ne servira que pour donner à V. A. une simple relation, combien je suis advancé sur mon voyage de Lyon, de là doncques je suis allé avec mon Cousin en Dauphiné et depuis en Provence pour veoir ce beau pays, ayant visité et avec grand plaisir veu toutes ces villes, comme Vienne, Tournu [o: Tournay], Valence, Pont, S. Esprit, la Principauté d'Orange, la comté d'Avignon, l'une, appartenante au Prince l'Orange, l'aultre au Pape, Aix (ou il y a un Parlement), en enfin je me suis approché de la mer mediterranée, estant heureusement (Dieu mercy) arrivé icy à Marseille, ou mon appetit s'est augmenté grandement pour aller veoir Italie, y estant si proche, mais puisque V. Alt. m'a une fois denié ce voyage, il faut que je me contente avec la bonne volonté de V. A. et moderer mon desir, qui ne s'addonnera jamais à aultre chose qu'à suivre tousiours bien exactement les commendements et salutaires admonitions de V. Alt. en toute obeissance filial, je pris treshumblement V. A. d'en vouloir croire et me tenir pour telle que je suis à jamais

De V. A.
le treshumble et tresobeissant
Charles Gustaff
Conte Palat. du P.

De Marseille le 12
d'Aoust l'an 1639.

winter in Frankreich aufzuhalten empfangen werden, sie aber, wie meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler bewust, meinen jungen vettern (welcher hoffmeister undt præceptor à part hatt) bei sich haben, so erwarte ich mitt verlangen meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers hochvernunfftig undt auss sonderlicher gegen dem vatter- undt mutterlosen kindt alzeit bezeugenden affection herruerendes gutachten, wie desselben education nuhnmehr ahm besten fürzunemmen sein möchte, inmassen meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler von Ulfssundt auss straks für meiner abreiss aussführlicher zugeschrieben, dardurch er dann neben diesem vatter- undt mutterlosen kindt auch mich sambt allen ahnverwanthen zum höchsten obligiert, als der ich ohne dessen mich allezeit befleissen werden zu tesmoignieren die obligation, so ich habe zu sein undt zu bleiben

Meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers
alzeit freundtwillig affectioniert hoch-
obligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 25 Septembris 1639.

173. (*Egenhändigt.*) **Rönö den 9 Oktober 1639.**

Tacksägelse för ett från A. O. mottaget bref, äfvensom för det af Regeringen utverkade understödet till Leopold Ludwigs af Lautereck uppfostran. Önskar framgång åt den kur, zom A. O. underginge för sin helsa, och begär fortfarande goda råd för sin son och sin unge slägting. Har fåfängt sökt att genom de båda Kurfurstinnorna (se ofvan N:o 171) erhålla underrättelser. — Rekommenderar sin sons lärare Carl Pomerening till erhållande af en plats i kansliet.

Wohlgeborner *etc.*... Das mein hochgeehrter Herr Reichscanzler meine neulicher tagen abgangene schreiben, damitt ich demselben sonderlich bey jeziegem seinen zustandt undt gebrauchenden chuer (darzu der Allmechtiegen seinen seegen geben wolle) also freundtlich undt wohl aufgenommen, undt solches nicht allein gegen meines sohns præceptorem mundlich bezeugen, sondern auch, uhngeachtet seiner annoch continuierenden schwachheitt, mitt seinem den 28 Septembris datierten handtschreiben*), welches

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

mir den 6 dieses wohl zukommen, tesmoignieren wollen, darauss erspüere ich meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers continuierende gute affection umb so viel mehr undt würcklich, das durch desselben gute undt treuherziege interposition unndt recommendation bey seinen hochgeehrten Herren Collegis, der hochlöblichen Königlichen Regierung, eine so gute undt erspriessliche resolution gefast worden im nahmen undt von wegen Ihrer K. M., ungeachtet anderer höchstobligenden expensen, meinem jungen vettern in seiner necessitet würcklich zu sublevieren undt dardurch den wohlangefangenen cursum seiner guten education zu befürdern.

Dieses alles obligiert mich je lenger je mehr meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler zu aller bestendigen guten freundtschafft, werde auch so viel ahn mir keine occasion underlassen solches mitt freundlicher gegenaffection hinwiederumb zu beschulden, under dessen herzlich wünschendt, das der liebe Gott meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler die gebrauchende chur wohlbekommen undt zu volliger guten gesundtheit hinausschlagen lassen undt ihne langwirig darbey erhalten wolle.

Thue mich darneben gegen meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler ganz freundlich bedancken des guten wünschens, so derselbe zu fernerm guten succes meines sohns peregrination thun will, ihme nachmahls freundlich bittendt bey seiner guten gelegenheit ferneres wohlmeinende gutachten uhnbeschwert zu communicieren, was bey demselben so wohl als meinem jungen vettern in acht zu nemmen sein möchte. Solches umb meinen hochgeehrten Herrn Reichscanzler hinwiederumb zu verdienen wirdt er mich allezeit bereit finden.

Im übriegen, undt weilen es mein hochgeehrter Herr Reichscanzler wohlmeinendt dahin gestelt, ob die communication mit beiden Churfürstinnen zu continuieren, so habe ich es uhnvergreifflich dissmahls abermahls versuchen, ob vielleicht, wo nicht im wordt oder brief selbsten, jedoch per conjecturos etwas möchte dahero zu gewarten sein, dann sonderlich bey der ambierung des Herrn Churfursten Pfalzgraven Ld. wegen der Weymarischen oder bundsarmeen sich entweder die eine oder die andere (oder zum wenigsten Freulein Catharina im schreiben ahn meine dochter, deren dann auch die Churfürstin dissmahl nuhr die mitt dem König in Pohlen gewesene zusammenkunfft, mir aber nicht mit einem worth davon ahngedeuten) in etwas herausslassen werden.

Welches ich doch alles ahn seinen orth gestelt sein lasse, von herzen wünschendt, das bey diesem ganzen werck alzeit solche gute consilia fallen undt der liebe Gott solche zu seines nahmens ehr undt Ihrer K. M. in particulari sowohl als dem gemeinen zum besten hienausschlagen lassen wolle. Mitt welchem wunsch ich dann beschliesse *etc.*...

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig vertraut undt hochobligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Datum Rœnœ den 9 Octobris 1639.

Postscripta.

Auch, wohlgeborner Herr Reichscanzler, besonders lieber undt hochgeehrter Herr undt Freundt. Demnach meines sohns præceptor, Magister Carl Pommerrenigh mir zu verstehen gegeben, das bey jezo vacierender stell in der königlichen alten Cantzeley er undertheniq anzuhalten inwillens, das durch die Königliche Regierung er damitt begnedigt undt darbey employiert werden möchte, der meinung, das es nicht allein ohne versaumnuss seines ihme obligenden offitii undt institution meines sohns wohl geschehen, sondern auch er sich dardurch so viel mehr qualificiert machen undt in effectu meinen sohn auch in rebus status so viel besser instruieren könne, mitt untertheniegem begehren, das bey meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler (als zu dessen ihme alzeit erzeigten hohen favor er sein untertheniege zuversicht gesezt) ich mitt etlich wenig worten intercedendo solch sein suchen secundieren undt im besten recommendieren wolte, welches dann ich umb so viel weniegar bedenckens gehabt, weilen es zu dem endt, wie obgemelt, zu desto fleissieger institution meines sohns zugleich angesehen, undt ich dahero die freundliche zuversicht zu meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler gefast. was derselbe auch dissfals diesem meinem sohn zum besten gereichendt befinden wirdt, er solches weniegar nicht als sambtlicher meiner mutterlosen kinder bestes (wie bisshero ruhmlich geschehen) so viel ahn ihme zu befurdern undt mich auch hierdurch über die vielfaltig habende obligationes ihme noch ferners freundtlich zu obligieren sich belieben lassen wirdt, freundtlich bittendt, das auf obgemeltes des Magistri Carlen untertheniges ersuchen, meinen hochgeehrten Herrn

Reichscanzler auss dem zu demselben gefasten so hohen vertrauen zu importunieren ich die freiheit nemme im besten freundlich zu vermercken undt sich zu versichern, das ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig vertraut undt hoch-
obligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Ut in litteris Rönœ den 9 Octobris 1639.

Rikskanslerens egenhändiga anteckning på brefvet: Præsent. zu Tijdöön den 20 Octobris anno 1639.

---

174. (*Egenhändigt.*) **Rönö den 16 Oktober 1639.**

Med öfversända bref från Carl Gustaf och från Leopold Ludwig af Lautereck. Begär ånyo Rikskanslerens utlåtande med afseende på de båda prinsarnes besök vid hofvet i Paris, deras studier och resor.

Wohlgeborner *etc.*... Weilen bey dieser post beygefügte ahn meinen hochgeehrten Herrn Reichscanzler von meinem jungen vettern so wohl als von meinem sohn von Thoulouse auss abgangene schreiben mir zukommen, so habe dieselbe hiemitt zu überschicken nicht underlassen wollen, nicht zweiffelendt, es werde mein hochgeehrter Herr Reichscanzler auss denselben den, Gott lob, continuierenden guten progress ihrer reiss biss dahin vernemmen.

Dabey mir dann der Hoffmeister schreibet, das er meine ordre (das sie sich nemlich den winter in Frankreich ahn einem bequemen orth ahn der Loire aufhalten sollen) bekommen, undt nachmahls zu wissen begehrt, wie er sich, wann sie wieder naher Paris kommen, ahm königlichen hoff bekant oder uhnbekant, auch wie lang auffzuhalten, item ob sie sich in Engellandt bekant zu geben.

Obwohln nuhn vermög meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers mir also treulich undt vertreulich mittgetheilten guten rath ich ihnen schon von Ulfssundt auss zugeschrieben, das sie in der rückreiss auff etliche weniege tag oder wochen ahn dem königlichen hoff zu Paris sich kundt zu geben, so ist doch stracks darauf das incidens (wie meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler

ich den 6 Septembris von Olfsundt auss vertreulich zugeschrieben) eingefallen, das jezo mein junger vetter bey ihme in einer compagnie, undt ich damahls meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers hochvernunfftiges treuherzieges gutachten begehrt, ob es sich schicken wolle, das sie beyde sich zugleich kundt geben, wie auch ob mein junger vetter die reiss fürters zu continuieren, oder vielmehr zu continuierung der studien undt exercitien sich noch eine zeit lang in Franckreich (undt ahn welchem orth) ahm bequemsten aufzuhalten.

Weilen ich dann hierinnen noch hærire, zum wenigsten ohne erlangtes hochvernunfftiges treues gutachten meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers meines jungen vettern halben keinen gewissen schluss machen kann, so werde ich durch vertreuliche entdeckung desselben zum höchsten obligiert.

Dann ich auss des Hoffmeisters schreiben wohl vermercke, das sie sich nicht viel über 3 monath ahn einem gewissen orth, daselbst durch göttliche hülf dasjeniege, was den vergangenen winter durch die krankheit versaumbt, in studiis undt exercitiis wiederumb einzubringen, sich aufzuhalten undt also stracks nach den weinachtfeyertagen, sonderlich weilen diss jahr die fastnacht etwas frühe kombt, sich nach Paris zu begeben inwillens.

Dabey jetzo noch ferners dieses vermuthliche incidens kombt, das vielleicht der König underdessen nicht wieder nach Paris kommen, sondern dem Burgundischen wesen (wie der pretext gebraucht wirdt) desto näher zu sein sich länger zu Lion oder daherumb aufhalten möchte. Ob dann auch undt auf solchen fall, das der König nicht zu Paris oder in der nähe daselbst herumb were, es von nöthen oder auch sich schicken wolle, weilen mann zuvor gleichsamb in presentz des Königs sich 9 ganzer monath uhnbekant zu Paris aufgehalten, sich jezo gleichsamb nuhr andern undt der Königin oder Daulphin zu gefallen bekant zu geben.

Welches ich also auf den casum vertreulich erinnern undt meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers gutachten noch ferner vernemmen wollen, ob auch alsdann, undt wann mann sich auss obgemelter ursach zu Paris nicht zu erkennen geben hette, thunlich undt rathsamb sein solte in Engellandt (welches sonsten, undt wenn es zu Paris geschehen, auch billich in Engellandt in acht genommen wirdt) bekant zu geben, ganz freundtlich undt zum höchsten bittendt, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscanzler dieses, undt das auss sonderlich zu ihme gefasten hohen vertrauen ich in meinen privatis denselben also vielfaltig molestiere im besten

von mir vermercken, sich versicherendt, das ich mich alzeit befleissen werde solche von ihme mir undt den meiniegen bezeugende hohe freundtschafft hinwiederumb freundtlich zu verschulden.

Wünsche ihme darneben volkomliche gute gesundtheit (welches zu vernemmen ich ein sonderliches hohes verlangen trage) undt alle bestendiege wohlfarth, undt nechst empfehlung allerseits göttlichen gnadenschutzes bin undt verbleibe ich

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig affectioniert undt
hochobligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Rönœ den 16 Octobris 1639.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Tijdöön den 20 Octobris anno 1639.

175. (*Egenhändigt.*) **Rönö den 30 Oktober 1639.**

Beklagar Rikskanslerens fortfarande opasslighet. Tacksägelse för råd med afseende på de båda unga furstarnes resor. Vill genom sin dotters korrespondens med Kurfurstinnan af Brandenburg söka erfara, hvartill värfningarne i Preussen äro afsedda o. s. v. Gläder sig öfver Baners framgångar. Hoppas på bekräftelse af ryktet om spanska flottans förstöring. Önskar erfara, huru England, där det spanska inflytande nu syntes göra sig gällande, ärnade förhålla sig. Lyckönskan och tacksamhetsbetygelse.

Wohlgeborner *etc.*... Auss meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers den 20 dieses abgangenen schreiben*) habe ich sehr ungern vernommen, dass mitt seiner uhnpässlichkeit, es sich noch nicht allerdings zu besserung schicken will. Wünsche undt bitte nachmahls zu den lieben Gott, das ich mitt erstem deswegen bessere nachricht erlangen undt der Allmechtiege volliege gute gesundtheit verleihen undt dabey langwierig erhalten wolle, meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler mich umb so viel desto mehr zum höchsten obligiert befindendt, das, ungachtet solches seiner continuierlichen uhnpasslichkeit, er dannoch nicht allein meine

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (Riksarkivet).

importunitet hatt im besten aufnemmen undt vermercken, sondern auch mitt seinem handschreiben in continuation der vertreulichen guten affection, sein hochvernunfftiges gutachten mittheilen undt über dieses wegen der eingewandten intercession sich also freundlich erbiethen wollen.

Ich bekenne, das ich nicht weiss, wie umb meinen hochgeehrten Herrn Reichscanzler ich solches wiederumb genugsamb beschulden soll. Ich werde undt will under dessen nicht allein für meine persohn keine gelegenheit zu erweisung freundtlicher gefälligkeit auss der acht lassen, sondern auch meinen kinder alzeit dahin ermahnen undt halten, es so viel ahn ihnen wieder zu verdienen.

Werde auch nicht underlassen mitt erster post meinem sohn die von meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler treulich mir gerathenen methodum seiner reiss zuzuschreiben, in deme ich es auch meines theils für das rathsambste gehalten, wie nicht weniger das mein junger vetter sich noch eine zeit lang in Franckreich (den studiis undt exercitiis abzuwarten) aufhalte.

Im übriegen, undt gleich wie es billich bedencklich undt behutsamb darinnen zugehen, viel ahn die Churfürstin zu Brandenburg zu schreiben, also will ich auch meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers wohlmeinenden gedancken zu folg dahin sehen, dass die bisshero mitt meiner in Gott ruhenden herzliebsten gemahlin, christseeliger gedechtnuss, gehabte gute vertreulichkeit durch meiner tochter schreiben auch ahn die freulein gleichsamb continuiert werde, ob vielleicht mann etwas darauss erlernen möchte, wohin die gemeinen ruff nach die werbungen angesehen.

Wünsche dabey nachmahls von herzen, das der Allmechtiege Gott alle böse practiquen entdecken undt dämpfen, hergegen Ihrer K. M. undt der löblichen Cron armeen bestendig glück undt victori verleihen wolle. Inmassen diese jeziege ordinari abermahls von einer guten rencontre melden, undt das der Herr Feldtmarschalck Banér 4 biss in 6 regiment von den Keyserlichen solle ruiniert haben.

Were zu wünschen, das die conjunction der Picolomi[ni]schen trouppen könte gehindert werden, das auch die gute zeitungen auss der seehe, davon (zwar noch nicht gewisses) bey dieser post gedacht continuieren, undt die Spanische flotte ruiniert möchte sein, dann dasselbe ein grosses glück von Gott were, welcher alzeit seine macht pfleget spüeren zu lassen, wann mann ahm wenigsten daran gedenckt.

Undt möchte ich wohl den rechten grundt wissen, wie sich Engellandt bey diesem werck comportiert, entweder ganz neutral oder partial, weilen die Spanische consilia daselbst alzu viel eingewurzelt zu sein scheinen, undt sich also dem augenschein nach noch gar wenig auf den orth zu verlassen, da mann wegen der Pfaltzischen assistentz bey einer (dem ansehen nach) so guten occasion noch wenig effecten siehet, undt dardurch die Weimarische armée, menschlich davon zu reden, wo nicht gantz ruiniert, doch dem gemeinen wesen unnuz gemacht wirdt.

Gott durch seine gnadt wolle alles zu seinem göttlichen ehren undt in redressierung undt erhaltung des gemeinen wohlstandts zu Ihrer K. M. undt der löblichen Cron bestendiegen sicherheit undt ewiegen nachruhmb dirigieren, welchen wunsch ich dann auss grundt meines herzen thue, undt, damitt beschliessendt, mich nachmahls gegen meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler zum allerfreundlichsten bedancke für seinen jezo undt alzeit mittgetheilten guten undt treuherzig wohlgemeinten rath in so vielfaltieger freundtlicher bezeugung gegen mir undt den meiniegen, das ich dahero denselben mich bestendig obligiert erkenne undt mehrers nicht wünsche als occasion undt gelegenheit zu haben in der that zu beweisen, das ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig, affectioniert undt
hochobligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Rönœ den 30 Octobris 1639.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. i Tijdöön den 4 Novemb. anno 1639.

176. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 26 November 1639.**

Pfalsgrefven har med anledning af A. O:s opasslighet och många göromål uppskjutit att skrifva. Vill emellertid nu, då han försport, att Rikskansleren ämnat resa till Köping, meddela sig med honom rörande de unga furstarnes resor och studier, angående hvilka ytterligare råd begäras.

Wohlgeborner *etc.*... Das meinen hochgeehrten Herrn Reichscanzler ich in guter zeit mitt meinem schreiben nicht besucht, ist

fürnemlich daher geschehen, das bey ohne dessen überheufften geschäfften undt (wie ich nicht ohne commotion vernommen) noch nicht allerdings restituierten leibeskräfften ihme zu bemühen ich billich bedenckens getragen.

Weilen ich aber nuhnmehr vernommen, das es sich, Gott lob, (deswegen ich meinem hochgeehrten Herrn dann von herzen zu gratulieren ursach) wiederumb so weit zur besserung ahngelassen, das derselbe sich ehist naher Köping zu erheben inwillens, undt ich dann über dieses bey vorieger post solche schreiben undt advis (von meines sohns, Gott lob, so weit glücklich biss naher Paris verrichten reiss undt fürnemmen den winter mitt Gottes hülf daselbst zu verharren) erlangt, dabey dann der Hoffmeister mir nicht allein die ursachen undt motiven solcher ihrer genommenen resolution aussführlich, sondern auch darneben meine weitere ordre erfordert, wie sich sonderlich der expensen halber auf einen undt den andern fall zu halten, so habe in hergebrachtem hohen vertrauen meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler deswegen vertreuliche communication zu thun undt seines hochvernufftigen gutachtens mich zu erhohlen umb so viel nöthieger ermessen, weilen durch diese (zwar mitt rath des Herrn Ambassadeurs Grotii) wohlmeinendt undt zu entweichung deren ausserhalb Paris, sonderlich der contagion halben, besorgenden incommoditeten, fürgenommene resolution und würckliche aufhaltung zu Paris, undt solches zwar uhnbekanter weiss, einen guten theils den auf rath [und] gutachten meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers fürgesezten zweck undt desseing unverenderten, welcher dahin gangen, das diesen winter über die studia so wohl als exercitia (fürnemlich aber die studia, als welchen ahm meisten gelegen) ausserhalb Paris ahn einem bequemen orth ahn der Loir mitt fleiss in acht genommen, hernacher ungefehr gegen die fastnacht auf eine kurze zeit (undt solches gleichsamb en passant) der königliche hoff besucht, sich ahn demselben kundt gethan undt solches in gesellschafft meines jungen vettern, welcher zwar hernacher in Franckreich, jedoch ausserhalb Paris, seine studia zu continuieren, mein sohn aber die reiss in Gottes nahmen durch Engellandt, da er sich gleicher gestalt en passant kundt zu thun, zu continuieren undt also fernerm empfangenden ordre nach die heimbreiss fürzunemmen.

Obwohlen nuhn die ursach wegen der grassierenden pest erheblich, genugsamb undt darneben wohl angesehen, das das winterquartier zu Paris als einen orth, da ein solcher stattlicher concursus undt conversation allerhandt standts, sonderlich aber ge-

lehrter persohnen zu finden, genommen, solches auch in betrachtung der spesen, welche auf so viel monath ein zimliches würden steigen sollen, uhnbekanter weiss (als dardurch man wegen der visiten so wohl als anderer einfallenden ceremonien undt divertissementen bei hoff ahn den studiis undt exercitien nicht so viel gehindert wirdt) undt darzu in einer so berümbten, meines ermessens besten, academie oder collegio, darinnen so viel underschiedliche junge standspersonen also angestelt worden, in sich selbsten sehr wohl gemeint undt seinen verhoffentlichen guten nuzen mitt Gottes hülf haben kann undt wirdt (wann es schon weiters undt anders nicht mehr wehre als die gute conversatio des Herrn Grotii, welcher ohne zweiffel allen fleiss ahnwenden wirdt, die dubia, undt was in seinem buch »De jure pacis et belli» schwer zu verstehen sein möchte, zu explicieren undt zu amplificieren), so weiss doch mein hochgeehrter Herr Reichscanzler sich freundlich zu erinnern, was wegen dessen dem Herrn Ambassadeur eingewendten scrupuli ich nicht allein für mich selbsten, sondern auch auf den mitt meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler underschiedlich gehabten vertreulichen discours undt wohlmeinen, meine gedancken gewesen.

Undt weilen under andern M:r Rosenhan in seinem schreiben sich auf mein den 24 Feb. abgangenes schreiben referiert, so hab ich desselben copia hiebeygefügt*) vertreulich communicieren

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Bil. Extract. I. F. G. ahn M:r Jan Rosenhane den 24 Feb. 1639 abgangenen schreibens.

. . . Et quisque par mes diverses vous voyes mes intentions et resolutions par l'advis de Mons:r le Gr[and] Chancelier, prinse touchant le reste du voyage de mon fils, je m'y remettray entierement, la somme estant telle, que, remettant selon vostre advis mesme à se donner à cognoistre en court, à ce qu'apres avoir faict le tour de France, il soit tant plus faict et versé tant aux mœurs qu'en la langue francaise, vous commencies au plustost possible (puisque mesmes, Dieu mercy, mon fils est delivré de sa maladie) le voyage, sans attendre aultre ordre, y observant touttes fois exactement ce qu'en celle du 28 Decembre j'ay touché et depuis reiteré aux suivantes assavoir, que je puisse tousiours sçavoir a peu pres asseurement vostre course, affin que sur les occasions, qui ne se peuvent nommer, [vous] puissies estre advertis de moy ou de ma part et (les lettres vous estants seurement tenues) estre prests à touts evenements en haste prendre routte, telle qu'on trouvera à propos, estant au reste et touchant le tour, qu'aures a faires (sauf meilleur advis, que pourres prendre selon l'occurrence et la seureté des chemins, considerant et

wollen, dann also die jeziege quæstio nicht in diesen puncten, sondern viel mehr darinnen beruhet, erstlich, ob undt wie es sich wolte thun lassen, nachdem mann nuhn de novo sich uhnbekanter weiss zu Paris aufgehalten, solche orth zu leben, zu bequemer zeit under gewissen prætext undt mitt solcher guter manier zu endern, damitt allein das lange stillschweigen (oder uhnbekant zu sein) excusiert, sondern auch, fürs ander, hernachmahls mitt gebührendem train undt zugehörung dem werck ein solch guth ansehen gegeben werde, damitt (in betrachtung so vieler sich daselbst aufhaltenden frembden, wie mann es die zeit über selbsten in augenschein genommen) es uhndadelich sein möge, da dann, fürs dritte, undt ehe mann darzu resolviert, ein guth spetial project undt fürslag des darzu gehöriegen trains so wohl als expensen muss gemacht sein, undt solches, zum vierten, umb so viel mehr, weilen darnach die ratio es gleichsamb erfordert, das mann gleichmessiegen train in Engellandt undt per conseqvens in Hollandt haben, welches, zum fünfften, noch mehr ist, gleichsamb die ganze reiss über behalten undt extraordinari spesen haben würde, hierdurch auch vielleicht, zum sechsten, bey jeziegen gefährlichen zeiten die reiss desto uhnsicherer fallen könte.

---

la santé de mon fils, et, autant qu'est possible, les lieux contagieux) toujôurs de mesme opinion, qu'apres le voyage et exercices faicts, [vous] retournies vers Paris, et apres y avoir pour quelques jours ou sepmaines hanté la court, prennies le chemin d'Angleterre ou aultre, qu'entre cy et la, Dieu aydant, vous pourra estre nommé, priant de nouveau ce bon Dieu vouloir vous inspirer de plus seur et vous continuer sa sainte et sauve garde, en vous conduisant heureusement.

Et puisque par les vostres du 19 de ce mois de Janvier j'entends la rencontre que Messieurs les Princes Palatins Mauritz et Edouard ont eus, mesme la raison, pourquoy ils n'ont peu veoir le Roy, et sur ce [vous] demandes mon opinion et ordre, je croy, que de ce temps, qu'on aura l'honneur de veoir et faire la reverence au Roy, n'estant que comme passager et mesme point en age, tel on ne doibt rien briguer ou prescrire, ains le remettre à la discretion, m'asseurant qu'alors on recevra tant plus d'honneur, evitant au reste au possible de se trouver en lieu tiers avec tels qui pourroient avoir presomption, le desseing n'estant point en son bas aage et durant la vie de son père n'y de faire le grand, encores moins de recevoir ou courir hazard d'aultre traittement que jeunes princes, issus de la maison, ont jusques á ce temps receus, en quoy la bonne addresse de l'Ambassadeur et d'autre amys de ce temps present pourront aysement assister et seconder vostre bonne conduicte, qui selon les occurances pourra en tout cas et pour eviter et l'un et l'autre faire le sejour tant plus court, évitant au possible aux lieux tiers la compagnie de ceux qui pourroient avoir aultre presomption, mesmes en ce cas impourveu se reigler selon l'occasion.

Da doch obieges alles, wann es dem ersten desseing nach nuhr gleichsamb en passant undt im durchreissen geschehen, alles so viel mehr excusable gewest were, weilen durch die conjunction der beyden so nahe verwandten vettern der train in sich aufs wenigst zu Paris so viel grösser worden, undt leichtlich dem train der beyden Pfälzischen Printzen (welche meines wissens nicht über 2 von adel, darunder der hofmeister gerechnet, 1 oder 2 præceptores, ein paar cammerdiener, 2 pagen, 2 laggeyen für sich undt 2 für ihre diener undt also in allem ungefehr 14 persohnen, wie mir Pauli bericht, starck) hette gleich sein können.

Jetzo aber, wie obgemelt, nach so langem sejour, undt da vielleicht die jungen fürsten, welche vermög Rosenhans bericht in eben der academie sich aufhalten noch einen zimlichen train haben möchten, vielleicht ein mehrer erfordert werden, undt über dieses eben dieselben jungen fürsten (nicht allein ratione deren so lang gehabten conversation) sich zum offtern in seiner geselschafft würden finden lassen, sondern auch, wo nicht anderer ursachen halben, undt weilen der von Nemours ein solches Churpfälzischen kindern ahnbiethen dörffen, jedoch vielleicht sub prætextu, das sie es schon uhnbekanter weiss also gewohnet undt die habitudinem erlangt, etwas mehreres als sonsten ahnmuthen dörfften, welches vieler respect halben billich fürzukommen, zu geschweigen, ob vielleicht, welches leichtlich geschehen kan, in werender zeit sich zwischen einen oder andern der übriegen jungen cavalier einiger uhnwillen erzeigt hette, das hac occasione undt wann derselbe nuhn erst irren würde, mitt weme er zu thun, der Franzosen humor nach er ein ehr darinnen suchen solte, wo nicht mehr, jedoch einen kleinen affront zu thun, undt solches umb so viel mehr, weilen durch die jeziege arrestierung des Churfürsten Pfalzgraven das hauss in so viel weniegeren respect der orthen; über dieses undt gleich wie bey so gestalten sachen mein sohn sich fürzusehen, ob undt was für visite undt umbgäng er in Franckreich mitt den Pfalzischen Chur- undt Printzen habe, also auch undt wann er derselben sich ganz eussern solte, so wohl in respect der familie es ein andern ansehen haben, als auch er hernacher in Engellandt so viel wenieger wirdt willkommen sein oder dergleichen tractament zu gewarten haben, als die von dem hauss geborne bisshero genossen.

Welches alles dann rationes pro et contra sein, undt ich umb so viel höher von meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler werde

obligiert werden desselben hochvernunfftiege gedancken [zu hören], undt dabey zu vernemmen, ob hierinnen nicht ein mittel undt solcher weg zu finden, dardurch doch der scopus den König so wohl als fürnembste officierer in Franckreich so wohl als Engellandt persönlich zu sprechen, in dem sich mittel finden könten, das mann zu sonst uhngewohnlicher stunden entweders im cabinet, im garthen, auf der jagd oder sonsten, wann der König oder Cardinal ungefehr auf einer reiss were, en passant zu sprechen, undt zwar für den leuten uhnbekant, doch ihnen bekant zu sein, undt vielleicht so viel vertreuliche underredung zu haben als sonsten in offenen audientzen, einem jeden gleichsamb in den mundt gesehen, undt alle worth, so mann redet, annotiert werden.

Wie ich dann bekennen muss, das ich in diesem allen recht anstehe, sonderlich bey denen sich erzeugenden so selzamen occurrentien, undt deswegen so viel höher von meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler durch entdeckung seiner hochvernunfftigen gedancken obligiert werde, nachmahls ganz freundlich bittendt, mir solche vertreulich zu entdecken.

Dann gleich wie nuhnmehr schon ein monath verflossen, dass sie sich dergestalt in die academie gegeben, also wirdt auch noch etwas zeit vorbeygehen, ehe ihnen die antworth wirdt können zukommen, undt damitt nicht allein die fastnachtzeit herbeykommen, sondern auch es gegen solche zeit ungefehr 3 monath sein, das sie die exercitien angefangen, auch stracks nach der fastnacht undt in werender fasten nicht allein nichts extraordinari mehr bey hoff zu thun, sondern auch wegen der fasten selbsten so wohl als deren baldt darauf folgenden feyertag mann der exercitien mit wenig nuzen gebrauchen kann, sonderlich wenn man schon einmahl sich directe zu erkennen geben hette, ich aber noch nicht weiss, auf wie viel zeit undt monath sie mitt Benjamin accordirt — allein das der Præceptor mir schreibt, das es den monath über ungefehr 700 fl. undt also in einem halben jahr, ohne die extraordinari, ertrage — auf welchen fall es biss zu endt des Aprilis hienauss lauffen würde, so ist zu bedencken, ob undt wie weit es rathsamb solches also lang zu continuieren, dann es doch so lang nicht wirdt still bleiben, oder aber man die in voriegem desseing für guth angesehene jahreszeit in acht zu nemmen, von welchem zwar undt wohin den cursus in Gottes nahmen gestalten sachen nach zu dirigieren, sich verhoffentlich gute occasion geben wirdt mundliche vertreuliche underredung zu pflegen.

Ich habe aber unter dessen, undt damitt der schon angefangene cursus in den exercitiis nicht turbiert werde, ihme die ordre geben, das, weilen es also angefangen, es in Gottes nahmen biss auf erlangte weitere ordre, continuiert undt sich alzeit gefast gehalten werde demjeniegen, was möchte resolviert undt guth befunden, würcklich nachzukommen.

Unter dessen, undt weilen mein hochgeehrter Herr Reichscanzler siehet, das mein vetter schon so weit von ihnen separiert, so kann ich es als rem factam auch so weit ohne erlangtes wohlmeinendes gutachten nicht wohl endern. Habe under dessen befohlen ihne nach notturfft zu assistieren, in dem auss dem schreiben, so der Herr Marggraff von Baden deswegen ahn meinen sohn so wohl als den jungen Herrn selbsten thut, genugsam zu ersehen, das er wenig assistentz dahero zugewarten, ich auch nicht wissen kan, ob undt was für ordre sein Hofmeister Kippenheimb under dessen weiters von dem Marggraffen erlangen möchte.

Schadt ist es, das, weilen sie ja unbekant sein wollen, das sie ihn so weit von sich gelassen, da es doch gleichsamb in einen hingangen undt ein jeder pro ratione ætatis et virium corporis entweder dem einen oder andern exercitio oder studiis so viel fleissiger hette abwarten können, dann auch die andern, die daselbst, ohne zweiffel nicht alle eines alters undt nicht alle gleiche studia undt exercitia haben.

Es ist auch hiebeygefügt das schreiben, welches ermelter mein junger vetter ahn die hochlöbliche Königliche Regierung gethan, wie nicht weniеger eins von meinem sohn ahn meine hochgeehrte Herren sambtliche. Undt weilen ohne zweiffel darinnen, wiewohl mitt weniegen der, Gott lob, gute succes der reiss specificiert wirdt, so will mitt desselben wiederhohlung meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler ich nicht molest sein, sondern viel mehr demselben ersucht haben, dafern darinnen etwas pecciert, undt versehen möchte sein, solches nicht allein für sich selbst, sondern auch bey sambtlichen seinen hochgeehrten Herrn collegis es im besten helfen zu deuten, undt die so vielfaltig bezeugende gute affection dem gefasten bestendiegen vertrauen nach zu continuieren, wie nicht weniеger im besten zu vermercken, das auss solchem gefasten vesten vertrauen ich die freyheit nemme meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzler in meinen privatis so uhnablessig zu molestieren.

Ich bekenne hierinnen meine uhnhöfligkeit. Habe aber dagegen meine recours zu desselben so vielfältig tesmoignierenden

guten affection, dadurch ich allerdings zu allen freundlichen gefälligkeiten devinciert *etc.*...

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit freundtwillig höchstobligiert undt vertrauter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 26 Novembris 1639.

---

177. **Nyköping den 3 Januari 1640.**

Tacksägelse för A. O:s medlidande med Pfalzgrefvens sjuklighet samt för hans nyårsönskan. Samma önskan sändes Rikskansleren tillbaka. Sjukligheten hindrade att skrifva egenhändigt. Hoppas på ett personligt möte, sedan krafterna återvunnits. Sänder bref från Carl Gustaf.

Johan Casimir, von Gottes gnaden Pfaltzgraf bey Rhein *etc.*... Das sich derselbe so hoch unndt viel bemühen wollen uns sein mittleidendes gemuhtt bey gegenwertiegem unnserm krencklichen zuestandt, so uns der Allmechtiege nach seinem vätterlichen willen für dissmahl zuegeschickt, so hertz- undt eigenhendig zue tesmoignieren*), wie imgleichen zue antrettung diesses neuen jahrs, dafür des allerhöchsten guette ewiglich gepreiset, allerley glückseligkeit, unndt selbsbegerende mittell unndt segen zu erlangung unserer vorigen gesundtheit mitt mehrerm zue wünschen, dessen thun gegen dem Herrn Reichscantzler wir uns hiermitt zum allerhöchsten bedancken, den grundtgütigen undt getreuen Gott vonn hertzen bittendt, dass seine almacht ihme hienwiederumb viel glückseliger unndt gesunder neuen jahr, sambt wass zu leibs undt der seelen, wie auch aller andern selbsterwünschten wohlfahrt immer lenden mag, mildiglich mittheilen undt für dergleichen accidenten unndt göttlichen visiten bestendiglich beschützen wolle, inmassen wir solche dancksagung unndt treuhertzigen wunsch zu bezeugung unsers gegen ihme stetts obligirten gemuhtts unndt schuldigkeit nach mitt eigener hanndt verrichten sollen, da unns gegenwertige schwachheit unserer leibskrefften neben der medicorum rahtt wieder unsern willen nicht davonn abgehaltten, derenttwegen der

---

*) Se A. O:s bref den 31 December 1639 till Johan Casimir i Stegeborgsamlingen (Riksarkivet).

Herr Reichscantzler ein solches im besten zu deutten zum höchsten ersucht, immittels aber, unndt biss der liebe Gott allerseitts besserung unndt die occasion nechstkünfftig verleyhen wirdt, einander alhier persöhnlich zu sprechen unndt weittleuffiger der nohturfft nach zue underreden seiner göttlichen protection zum treulichsten recommendiert sein wolle. Datum Nyköping den 3 Januarii 1640.

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig
affectionierter obligierter guter freundt
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

(*Egenhändigt.*)

Beygefügtes von meinem sohn kommendes brieflein*) ahn die sambtliche löbliche Königliche Regierung abgangenes schreiben habe ich hiebeyfügen undt denselben so wohl als sambtliche meine kinder denselben hiemitt freundtlich recommendieren wollen.

---

178. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 21 Maj 1640.**

Med öfversändande af bref från de resande unga furstarne; rekommenderar sig och de sina.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Bey dieser gelegenheit, undt da mir beygefügte schreiben von meines jungen vettern Ld.**)

---

*) Denna bilaga saknas.

**) Detta Leopold Ludwigs bref har följande lydelse:

Bil. Copia I. F. Gnd. Hertzog Leopoldt Ludwigs Pfaltzgraven ahn S. F. G. Hertzog Johann Casimirn Pfaltzgrafen abgangenen schreibens.

Hochgeborner Fürst, gnedig hochgeehrter Herr Vetter unndt Herr Vatter. Die ahn die Königl. M:tt in Schweden, die Herren Reichsrähtte undt auch Herrn Reichscantzler, innsonderheit vonn dem auch hochgebornen Fürsten, Herren Friederich, Marggrafen zue Baden unndt Hochberg, meinem inngleichen gnedigen hochgeehrten herrn vettern unndt herrn vattern, respective gehorsamb unndt freundtlich (der hofnung, das ich selbs persönlich inn Schweden diesselbe ahn gehörigen ohrtten werde überliefern können) abgefasste recommendationschreiben, habe jedoch ahn jetzo, da ich selbs inn solcher gefassten hoffnungh nunmehr fast sehr zweifelen muss, umb ursachen es rahtsamer unndt erspriesslicher scheinen will, meine persohn noch eine zeitt lang inn Franckreich den studien unndt exercitiis obzuliegen zue lassen, diesselben

bey dieser post zukommen, habe ich nicht unterlassen sollen selbige neben copien desjenigen, so mein sohn mir zugeschrieben, vertreulich zu communicieren undt sambtliche im besten zu recommendieren. Undt weilen meine noch nicht vollig erhohlte leibskräfften mir nicht zulassen weitleuffig zu schreiben, so thue in continuation dessen zu meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler jederzeit gefasten gutten vertrauen ich denselben hiemit ganz freundtlich bitten, die gegen mir undt den meiniegen bezeugende hohe undt gute affection alzeit zu continuieren auch nach meinem

---

inn Schweden zue schicken ich nicht underlassen sollen, umb willen das inn denselben meine höchstbetauwerlicher elender zuestandt (ausserhalb E. Gn. hohen guthatt, die ich die zeitthero vonn deroselben wohlerspriesslich nichtt allein genossen, sondern auch biss mir anderswoh hülff wiederfehret, noch ferner zu geniessen ganntz gehorsamlich verhoffe) dermassen beschrieben, das ich der tröstlichen zuversicht gelebe, es werden beydes Ihre Königl. M:ten unndt dann die Herrn Reichsrähtte inn erwegung desselben mir, respective gnedigst unndt wohlmeinendt, mit einer jährlichen pension ersuchender massen befürderlich auff dass baldest, wofern es wieder mein unndt hochgedachtes meines herren vattern hoffnung noch nicht beschehen, erscheinen.

Habe auch zue diessem ende noch ein brieffiein bey jedem schreiben mit angehengt, die Königl. M:tt unndt die Herren Reichsrähtte umb desto mehr respective underthenig, gehorsambst undt dienstlichen zue bewegen, welche doch nur allein alssdann, wann es E. Gn. nohtwendig erachten, mit den anndern können uberliefert werden.

Wie dann auch E. Gn. ich nachmahls hiemit gantz gehorsamlich undt flehentlich ersuchen thue, Sie wollen ja inn diessen meinen höchsten nöhtten unndt jungen unvermöglichen altter die einmahl hülffliche hanndt vonn mir nichtt abziehen, zuemahlen E. Gn. dergestaltt meine sachen nunmehr bekandt zue sein.

Ich verhoffe, dass diesselbe wohl wissen, dass, so lang die Königl. Chron Schweden mir mit befürderung nicht erscheinet, ich ahn keinem ohrtt meine nohttwendige unnderhaltung werde haben können unndt inn gefahr stehen muste, inn grösseren schimpff unndt schaden zue gerahtten, alss ich zuvor niemahls nicht gestanden.

Umb abwendung aber dessen, wie E. Gn. ihro einmahl höchstangelegen sein lassen, sich zue bemühen unndt mir hülffliche hanndt zue biehtten, will ich jederzeitt zuversichtlichen hoffnung gehorsamlich geleben, E. Gn. werden es inns künfftig nicht weniger abzuewenden mir gnäd. unndt vätterlichen gewogen verbleiben. Wie dann E. Gn. hierumb ich mich nochmahlen gants gehorsamlich unndt eyferig befehlen thue, den Allerhöchsten demuhtig anruffendt, dass er E. Gn. inn bestendigen wohlgedeylichen auffwessen mildiglich erhalten wolle, verbleibe

E. Gn. gehorsamer dienstwilliger vetter unndt sohn
Leopoldt Ludwig Pfaltzgraff.

Paris den 25 Aprilis 1640.

in Gottes händen stehenden todtsfall würcklich erscheinen zu lassen, hierdurch obligierendt demjeniegen, der da ist undt bleibt

Meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers
alzeit höchst vertraut obligierter guter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 21 Maji 1640.

---

179. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 30 Maj 1640.**

Tacksägelse för ett handbref, som A. O., trots sin opasslighet, tillskrifvit Pfalzgrefven. Tillönskar snart tillfrisknande.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Das mein hochgeehrter Herr Reichscanzler ungeachtet seiner leibsuhnpasslichkeit dannoch die mühe auf sich nemmen wollen mich mit seinem handschreiben zu besuchen, darauss erspüere ich, wie sonst vielfältig, die continuation seiner freundtlichen affection. Undt gleich wie desselben continuierende uhnpasslichkeit mir von hertzen leidt, also bitt ich den lieben Gott ihne zu volligen kräfften gnädig zu verhelffen, wie ich dann ihme hiemitt nachmahls die meiniegen auf alle fäll freundlich recommendirt haben will, ihn versicherung das die übriege in Gottes handen stehende kurze zeit meines lebens ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit vertraut hochobligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 30 Maiji 1640.

---

180. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 9 Juni 1640.**

Från A. O. mottaget bref. Liksom A. O. lyckönskat Pfalzgrefven, så lyckönskar nu denne Rikskansleren till en förbättrad helsa. Tacksägelse för beviljandet af understöd åt Leopold Ludwig af Lautereck. Carl Gustafs resa. Goda underrättelser från krigsskådeplatsen.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers den 6 dieses zu Stockholm datiertes schreiben

hab ich den 7 hernacher wohl empfangen*), mich ihme zum höchsten obligiert befindendt, das wegen deren, Gott lob, in etwas zunemmenden meinen kräfften er mir so wohlmeinendt gratulieren undt fernern guten wunsch anhencken wollen, dem lieben Gott alles in seinen göttlichen willen stellendt, undt bittendt zu schicken, was zu seel undt leib nutz sein kann.

Erfreue ich mich darbey zu vernemmen, das mitt meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler es sich gleicher gestalt zu etwas besserung ahnlässet, Gott bittendt ferner seine gnadt zu verleihen undt mich alzeit gute erwünschte zeitungen von seinem glücklichen wohlstandt vernemmen zu lassen, auch ihme je lenger je mehr stärk undt kräfften zu verleihen undt darbey langwierig zu erhalten.

Befinde mich über dieses zum höchsten obligiert, das durch meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers gute befürderung eine so gute resolution wegen ahnsehenlichen underhalts für meinen jungen vettern gefast worden, davon ich ihn dann schon avisiert, demnach er zu Paris zurückbleiben, wie mein hochgeehrter Herr Reichscantzler auss beygefügter copia des schreibens so M:r Rosenhan ahn mich gethan**) aussführlicher zu sehen, das mein

---

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen.

**) Bilagorna till detta bref äro följande:

Bil. 1. Johan Rosenhane till Pfalzgrefven Johan Casimir. (Afskrift).

Monseigneur. Nous n'avons pas escrit à V. A. la sepmaine passée, à cause que nous fusmes a Soissons, 22 lieues d'icy, pour y saluer le Roy et Mr le Cardinal, ce qui reussit (grace a Dieu) avec contentement de part et d'autre.

Nous fusmes aussy mercredy passé a S:t Germain pour prendre congé de la Royne et de Mgr le Dauphin, ou pareillement tous se passa á nos[tre] souhait. M:r le Comte de Bryllon, introducteur des Ambassadeurs et Princes estrangers, nous y accompagna, lequel advertissoit ceux seulement à qui Mgr desiroit parler, sa qualité et aussy sa volonté de ne vouloir par estre cogneu, ce que fuste fort bien interpreté à la cour, comme estants extremement aise de ce que Mgr C. G. n'y voulut pas paroistre en sa qualité, se voyants empesches alors de ne luy pouvoir rendre toute sorte de satisfaction, comme ils ont faict dire par de ministres du Roy à M:r l'Ambassadeur il y a quelque temps.

Demeurant donc en ceste façon d'incogneu, ils n'ont pas laissé neantmoins de sortir hors des bornes de la coustume et faire comme à couvert l'honneur extraordinaire à Mgr C. G., le Roy luy alloit au devant et demeura à descouvert, tandys qu'il parloit avec luy. La Royne estoit debout, tandys que Mgr C. G. l'entretenoit.

sohn entlich die reiss auf Engellandt in Gottes nahmen fortgesetzt.

Undt will mich schier beduncken, das (wofern ihnen underdessen meine schreiben nicht zukommen sein, welches ich doch

---

M:r le Cardinal aussy contre sa coustume venoit prendre Mgr C. G. à la porte de sa chambre, et l'amena par la mains jusques ou les sieges estoient mis, ou il l'entretenoit une demyheure assis et converts touts deux, et aux sortir de l'audience il le conduisa par la mains jusques aux degres de son logis, et là commanda l'Evesque d'Auxerre de le conduire jusques à la carosse de Mgr C. G.

Voilà, comment tout s'est passé touchant ces principales visites. Or je n'o[u]blieray pas de dire aussy à V. A., quel extrème regret, que Mgr C. G. a laissé de soy dans l'Academie de M:r Beniamin et une merveilleuse estime de ses comportements. Car il n'y se trouva ny grand ny petit, qui n'en parloit avec mille louanges. Principalement ce bon homme de Beniamin ne se pouvoit souler d'en dire une infinité des bien, tous les grande seigneurs et gentilshommes qu'y demeurent luy ont pareillement rendus d'extremes honneurs, ayants faict comme a l'envie à qui le caresseroit plus ambitieusement et à qui l'entretiendroit d'avantage et à qui se mettroit plus avant en ses bonnes graces. De sorte qu'en ce peu de temps il a gagné tout entierement les cœurs de touts ceux qu'il avoit hanté.

Ce qui monstre aussy bien M:r l'Ambassadeur, lequel, pour tesmoigner son affection et bonne volonté, n'a jamais voulu permettre que Mgr C. G., sortant dehors l'Academie, prit autre logis que le sien, encores que nous nous avons grandement excusé, luy remonstrants les incommodites qui pourront arriver de part et d'aultre, tellement que nous sommes esté forcés tout par sa courtoisie que par són commandement d'y entrer avec toute la suitte lundy passé.

Or, pour venir à nostre voyage, premierement j'ay desia obtenu un passeport du Roy, pour passer librement dehors le Royaume, mais pour estre plus asseuré sur la mer j'ay jugé estre à propos de prier M:r l'Ambassadeur d'Angleterre de vouloir escrire à M:r le Grand Admiral d'Angleterre (estant son parent), qu'il nous favorisa d'une navire Angloise, ce qu'il a promis desia, et que la navire sera lundy à huict jours à Diepe.

Touchant Mgr Leopold Louys je diray en haste à V. A., que nous sommes grandement empesches de nous resouldre, luy ne pouvant demeurer seul icy et sachants néantmoins, qu'il ne plait pas à V. A. ny à Mr le Grand Chancelier qu'il aille avec nous en Suede. C'est pourquoy il est difficile à trouver quelque expedient en ceste affaire, n'ayants point expres ordre de V. A. sur cela. il fault donc tascher de luy persuader qu'il se contente icy avec une somme d'argent, jusques à ce que nous pourrons encores avoir quelque commandement de V. A. sur ce suiet.

Cependant je prieray Dieu qu'il luy playe combler V. A. de plus en plus de ses sainctes benedictions.

De V. A.

Paris ce $\frac{8}{18}$ May 1640. le tres humble et tresobeissant serviteur

Jean Rosenhane.

* * *

vermuthen will, weilen solche von Hollandt directe auf Engellandt geschickt) er wohl auf Hollandt gehen undt vielleicht zum wenig-

---

Bil. 2. Bengt Baaz till Pfalzgrefven Johan Casimir. (Efter originalet).

Höghborne nådige Förste och Herre. E. F. N:de aviserades underdånligen för 24 dagar sedan om vårt uprycklande uthur Franckrijke. Deruppå följde med förgågne post ingen continuation efter S. G. [ɔ: S. Gn. Carl Gustaf] i torssdags 8 dagar sedan ryckte til Konungen och Cardinalen i Soissons, 22 mijll härifrå dem valedicerandes.

Och hade högbe:te S. G. stoort contentament af beggie höga perssoner, ty Konungen talade medh otäckt hofudh och begärade hälsas af sigh Drotningen i Sverje. Cardinalen discurrerade så när medh S. G. i een half timme de statu ex confœderatione regnorum, och huru nödigdt dett är, att beggie cronor Sverje och Frankrijke i denne tijden stadigt unieras, tandem frågade han, huru gammal H. M:t, vår unga drotning, är, och om man henne snart ingen printz designerar, addens ex hoc: les plus proches sont les meilleurs. Sedan följde han S. G. uth till trapporna, sigh lickväll högra hand förbehållit.

Förr än vij drogo till Soissons, togo vij fulkomblig afskedd uthur Academia Benjamiana och medh allas så stoor affection och contentament, at monga deröfver gräto, et ipse hospes societatis illius senior etc., derom vill man annat fremmad folck tala låta.

När vij nu igeenkommo ifrån Soissons, hade vij vårt logemente à la ville de Venise på fauxbourg S:t Germain, män Ambassadeuren Herr Grotius ville platt inthet annat logemente tilstädia än hooss sigh, hvarföre hafve vij honom efterfolgdt och låtit oss hoos honom accommodera.

Sedan voro vij förgången onssdag den $\frac{8}{18}$ Maij med vår förre introducteur till Konungen, nembligen Comte de Brijllon, ochså hooss Drotningen i S:t Germain, hvilken hade discursus sexui convenientes, och deruppå vijste S. G. Madamoiselle de Rohan, frågandes om hon icke var honom förfrendat. S. G. svarade lijtet deruppå, emädan han hölt sig incognito, fast alla andra vijste hans qualitet och herkompst. Derpå vijstes M:r le Dauphin, som är efter sin ålder quoad vigorem et staturam nog til at admirera.

Sedan alt var nu så lyckeligen och efter egen önskan afiupit, sände Herr Grotius sin hofjuncker till Engelske Ambassadeuren med vårt passport, som oss i Soissons meddeeltes, begärandes, at han ville oss i lijka måtto i Engelandh nomine incognito assurera, tå uthlofvades at [ett] Engelst convoijskipp skall in usum nostrum komma till Diepen måndag 8 dagar till, derefter vij härifrå vår reesa aldeles regulere. Iefuererandes M:r Hoeft alt vårt tyg at förskaffva åt Holland till Louijs de Geer. Huru vij oss i Engeland in aula och annorstädes förhålla skole, såssom och om den unge Printzen af Lautreck hoppas vij i Engeland all order finner eller bekomma.

Vij hafve haft stoor mööda at öfvertala Printsen af Lautreck och hans folck blifva quare i Paris, emädan the stoorligen fruchta sig aldeles relinqueras, hvarföre vij hafve most lemna dem några månaders entretenement, dett man af dett uthlofvade subsidio igeentaga kan. Härom så väll som alt annat hoppas man vår Hofmästare vidlöftigare och specialiter scrifva, efter sådana förrättning honom mäst påligger och hans kall lijkmätigt är.

sten die Holländische armee besuchen wirdt. Doch kann ich nichts gewisses davon schreiben, sondern will, wie obgemelt, verhoffen, das er meine ordre empfangen undt sich darnach werde gerichtet haben.

Erfreue mich under dessen zu vernemmen, das die conjunction der confœderierten armeen glücklich geschehen, undt gleich wie der anfang gut gewesen, also auch noch ferners glückliche succes zu verhoffen gewesen, Gott bittendt alles zu seines nahmens ehr zu wenden. Meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler mich nachmahls zum höchsten obligiert befindendt, das er solche gute occasion auch zu befürderung der meinigen nechst Gottes hülf zu gebrauchen sich also freundtlich erbiethen will, welche dann die grosse undt hohe obligation, so demselben ich ohne das habe, in effectu vermehret, ich mich auch sambt den meiniegen (so alzeit dahin gewiesen werden sollen) mich alzeit befleissen werde solche hinwiederumb freundtlich zu beschulden, als der ich ohne dessen bin undt bestendig verbleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers
alzeit höchstvertraut obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 9 Junii 1640.

Elliest är här fögo nytt, uthan att Frantzoserna hafva i Italien vidh Cassall haft stoor framgång och monga tusende Hispaniorer på platzen dödat, resten ifrå den Cassaliske belägring bortjagat, och alt sådant medh lithen macht genom M:r Comte d'Harcourt. Deröfver är här i Paris i gård middagstijdh i Nostre Dame te Deum laudamus sungit och monga stycke aflöste i l'arsenal. Vidh hofvet förståår man väll, at sådant stoor frögdh causera skall, emädan det är ibland de störste Fransöska interesse, portam in Italiam apertam servare at dersammastädes hindra Spanska intentioner. Herr Ambassadeuren Grotius bevijsar dageligen generaliter et specialiter stoor affection. Här med E. F. N:de och alt kiärt den högste Guden till all önskelig statt underdånligen och trooligen befalat och E. F. N:de min ringa person och tiänst ödmiukeligen hemstält.

E. F. N:des
underdånige, ödmiuke och
troopliktige tiänare
B. B.

Paris $\frac{9}{19}$ Maii 1640.

181. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 25 Juni 1640.**

Från A. O. mottaget bref med lyckönskan öfver förbättrad helsa, hvartill Pfalzgrefven å sin sida äfven lyckönskar Rikskansleren. Ursäktar sig för att hafva för sin ohelsas skull hållit sina barn hemma i stället att sända dem till hofvet. Carl Gustafs resa. Tacksägelse för den hjälp Regeringen lämnat Leopold Ludwig af Lautereck.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers den 18 dieses datiertes schreiben habe ich zurecht empfangen*).

Erfreue mich darauss zu vernemmen, das mein hochgeehrter Herr Reichscantzler etwas mehrers zu seinen kräfften kombt, Gott bittendt ihme fernere stärcke zu verleihen, undt bey gesunden guten wohlstandt zu erhalten, mich gegen ihme gantz freundtlich bedanckendt des guten wunsches, so er wegen meiner in etwas erholten leibskräfften also treuherzig thut, Gott bittend, es damit also zu schicken, wie er weiss, das es zu seel undt leib nutz, auch meinen kindern zum besten sein kann, in dem ich hohe undt grosse ursach zu bitten, es so wohl selbsten im besten zu vermercken als bey seinen hochgeehrten Herren Collegis, der Königlichen Regierung, zufordert aber bey Ihrer K. M. im besten helfen zu entschuldigen, das meine kinder gleichsamb wieder meinen willen ich so lang zu etwas meiner erquickung bey mir behalten. Darüber ich mich zwar selbsten bissweilen gräme, das sie von der schuldigen dienstbahrkeit so lang bey mir aufgehalten.

Hoffe aber undt bitte gantz gehorsambst, es im besten zu vermercken, dann bey denen noch nicht erhohlten kräfften dieses nechst Gott mein einiger trost, dann ich ja sonsten das geringste bey meinem hausswesen zu verrichten oder mitt einigen werck mich zu recreiren vermag, Gott bittend ferner alles zu schicken, was er weiss zu leib undt seel, auch meinen lieben kindern zu nutz sein kann.

Von meinem sohn hab ich nuhn bey zweyen posten keine brief. Wie ich aber auss den ordinari vermercken kann, wirdt er eben in die beschwerliche zeit nach London kommen sein. Gott gebe seinen leuten guthen rath, undt das sie sich nicht lange daselbst aufhalten, sonderlich wann die alliantz mit Spanien undt

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

Engelandt dermassen, wie die avisen melden, geschlossen. Nuhn, Gott, in dessen händen alles stehet, der schicke alles was zu seel undt leib nutz sein kann. Underdessen bin ich nicht ohne sorgen undt verlange von hertzen gute avisen.

Hiernechst haben neben meinem jungen vettern undt schwestersohn alle nahe verwanthen, sonderlich ich, die höchste ursach im nahmen undt von wegen Ihrer K. M. den samptlichen hochlöblichen Königlichen Regierung undt in spetie meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler bestendig obligirt zu sein, das sich desselben also hochrühmblich zu Ihrer K. M. undt ihrem uhnsterblichen nachruhmb in dieser grossen beschwerung angenommen wirdt.

Er soll von uns allerseits, in spetie von mir, alzeit treueifferig ermahnet werden zu aller underthenigen undt schuldiegen danckbahrkeit. Under dessen, undt biss ihm Gott die gnadt verleihet, bey erlangten jahren würckliche dienst undt danckbahrkeit zu erzeigen, soll er dahin angewiesen werden, Gott für Ihrer K. M. undt dero löblichen angehörigen wohlfarth innerlich zu bitten undt diese empfahende wohlfarth in schuldieger devotion zu verdienen.

Es ist gewisslich ein sehr höchstrühmblich[es werk], welches Gott reichlich segnen, undt sonderlich meinem hochgeerhten Herren Reichscanzler ein uhnsterblicher ruhmb dardurch zuwächset, welchen alle verwanthen, undt in spetie ich undt die meiniegen, mit aller freunde gefälligen diensten zu beschulden uns befleissen, mein junger vetter von mir auch treulich darzu ermahnet undt angewiesen werden sollen, bittend, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscanzler dieses alles insonderheit im besten von mir vermercken, das bey noch nicht vollig erholten kräfften ich nicht weitleuffieger schreibe, sondern, hiermitt beschliessendt, allerseits göttlicher allmacht befehle *etc.* . . .

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers
alzeit höchstvertraut obligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 25 Junii 1640.

Beygefügte antwort auf das im nahmen Ihrer K. M. ahn mich abgangen schreiben, meines vettern underhalt betreffend, bitte ich, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscanzler bei seinen hochgeehrten Herren Collegis im besten helfen deuten.

---

182. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 16 Juli 1640.**

Från A. O. mottaget bref. Upprepar sin ursäkt att hafva för fortfarande ohelsas skull kvarhållit sin barn hemma. Carl Gustafs resa. Begär, att A. O. ville vid hofvet ursäkta dotterns uteblifvande. Upprepar tacksägelsen för anslaget till Leopold Ludwig af Lautereck. Sänder bref från Carl Gustaf.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Das mein hochgeehrter Herr Reichscanzler durch sein den 8 dicses abgangenes schreiben tesmoignieren will das content[ement], derselbe wegen meiner, Gott lob, in etwas erhohlten leibskräfften geschöpfet, dessen thue gegen meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler ich mich gantz freundtlich bedancken.

Bitte zu dem lieben Gott durch seine gnadt ferner alles dasjenige zu schicken, was zu seel undt leib nutz undt erspriesslich sein kann, in deme, die warheit vertreulich zu bekennen, ich dannoch das geringste in meinem hausswesen oder sonsten fürzunemmen weiss undt deswegen wohl höchlich zu bitten, es beneben seinen Herren Collegis der hochlöblichen Königlichen Regierung, so wohl als bey sich selbsten, im besten zu deuten, das gleichsamb wieder meinen willen ich meine kinder so lang von dem gebührenden diensten bey mir aufgehalten undt noch etliche wenig zeit undt so lang bey mir behalte, biss ich etwas mehre gewissheit wegen meines sohns (Gott geb glücklicher) zurückreiss möge erlangen.

Welches ich dann, weilen, vermög beygefügten Louis de Geers schreiben*) er schon in Engellandt gewesen undt sich daselbst nicht lang aufzuhalten inwillens gehabt, mit künfftiger post, ge-

---

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Bil. Gnediger Fürst unndt Herr. Ich habe nun eine geraume zeitt hero mitt verlangen erwartet, die gutte zeittungen zue vernehmen, ob unndt welcher gestaltt S:e F. G. Pfaltzgraff Carl Gustaf auss Franckreich nacher Engellandt überkommen sey. Inn diesser stundt kombt Capitein Rocket vonn Diepen alhier ahn mitt bericht, dass er zuegleich mitt uff demjenigen Staadischen kriegsschiff gewessen, uff welchem hochermelte Sein Pfaltzgr. Carll Gustavi F. G. zue Diepen inn Franckreich ein- unndt zue Doueren inn Engellandt aussgestiegen, alsso dass ich ihrer nun alle dag gewerttig. Der liebe Gott wolle sie mitt freuden unndt gesundtheitt ahn denjenigen ohrtt uberbringen.

liebts Gott, gewiss zu erfahren verhoffe, nachmahls zum freundtlichsten undt höchsten bittendt, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler solchen geringen verfug nicht allein bey beyderseits Ihrer K. K. M. M. undt seinen Herren Collegis, der sambtlichen hochlöblichen Königlichen Regierung, sondern auch für sich selbsten auss deme zu ihme gefasten hohen vertrauen im besten vermercken undt helfen dienen, in versicherung, das solch mein particular contentement nunmehr so viel bey mir gelten soll als die schuldiege pflicht zu Ihrer K. M. dienst, welcher billich solchem meinem particular fürgehet, undt ich deswegen zum aller freundtlichsten bitte, mir libere undt vertreulich zu entdecken, ob undt wie weit solche abwesenheit meiner dochter vielleicht mehre ungelegenheit causieren könne, damit in beyseitsetzung meines particular contentement Ihr K. M. nutz undt contentement mögen in acht genommen werden undt denselben, so viel ahn mir müglichsts, geschehen, undt was biss dahero versaumbt bester massen excusiert werden. Inmassen ich das faste undt hohe vertrauen geschöpft, mein hochgeehrter Herr Reichscanzler in erwegung der nuhn so lange jahr hero gepflogenen vertreulichkeit, seine hochvernünftige gedanken mir hochvertreulich entdecken werde.

Befinde mich hiernechst meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler zum höchsten obligiert, das derselbe sambt seinen hochgeehrten Herren Collegis, der Königlichen Regierung, mein auss schuldiger devotion herrüerendes schreiben undt dancksagung wegen der von Ihrer K. M. wegen meinem jungen vettern bezeugenden hohen favors also wohlmeinendt vermercken undt aufnemmen wollen. In wiederhohlung deren dahmals gethanen dancksagung befinde meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler ich mich nachmahls wegen deren dabey bezeugeten guten affection zum höchsten obligiert. Werde undt will auch meinen vettern undt schwestersohn zu schuldieger dienstbahrkeit gegen Ihrer K. M. solches umb die sambtliche Königliche Regierung insonderheit undt in spetie aber gegen meinen hochgeehrten Herren Reichscanzler mitt aller müglichsten freundtschafft zu beschulden treulich ermahnen, als der ich ohne dessen in erwegung deren mir

---

dabien sie gedencken, wie inngleichem E. F. G. sambt dero hohen hauss bey continuirlicher prosperitet erhalten, dann ich verbleibe

E. F. G. undertheniger gehorsamer diener
Louys de Geer.

Amsterdam den 7 Julii 1640.

undt den meinigen bezeugenden so vertreulich freundtlichen affection bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers
alzeit höchstvertraut obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckurg den 16 Julii 1640.

Beygefügtes von meinem sohn kommendes schreiben habe meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler ich hiemit zuschicken undt ihme denselben jetzo undt alzeit freundtlich recommendieren wollen *).

---

183. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 25 Juli 1640.**

Från A. O. mottaget bref. Begär A. O:s betänkande rörande Carl Gustafs resa, samt råd, huru, då Pfalzgrefven fortfarande vore svag hans barn borde förhålla sig med afseende på uppvaktningen vid hofvet, och huru han själf lämpligast skulle kunna få sammanträffa med A. O. och Regeringen.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Gleich wie meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers den 20 dieses datiertes schreiben **) demselben mich je lenger je mehr zum höchsten obligiert, also habe ich nicht unterlassen meinem hochgeehrten Herren für solche continuierende freundtliche undt vertreuliche affection gantz freundtlich zu dancken, auch dahero in continuierendem vertrauen die grosse künheit zu nemmen, meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler noch ferner vertraulich zu bemühen undt in communication derjeniegen avisen, so ich wegen meines sohns, Gott lob, glücklicher reiss durch Engellandt undt nuhnmehr ankunfft zu Hamburg erlangt, meine gleichsamb gefaste resolution undt gedancken vertreulich zu entdecken, mit angehengter gantz freundtlichen bitt solches im besten zu vermercken, auch deme gefasten hohen vertrauen nach sein hochvernunfftig wohlmeinende gedancken vertreulich zu entdecken.

---

*) Denna bilaga saknas. — **) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen (i Riksarkivet).

Dann in betrachtung der schuldiegen dienstbahrkeit bey Ihrer K. M. ich meine kinder nuhnmehr nicht länger aufzuhalten weiss, meine schuldigkeit es zwar erfordert sie nicht allein wieder selbsten zu schuldiegem dienst gleichsamb zu lieffern, ich aber nicht wissen kann, erstlich, ob es meine leibskräfften werden können zulassen, sondern auch darneben undt, da ich schon gleichsamb über die kräfften thun wolte oder könte, dannoch, undt zum andern, in conspectu so vieler frembden, die sich jetzunder, wie ich vermercke, zu hoff befinden, ich, die warheit zu bekennen, doch nicht bey den kräfften undt vermögen bin, einen jeden der gebühr under augen zu gehen, viel wenieger bey Ihrer K. M. selbsten meine schuldigkeit in acht zu nemmen.

Stehe also, die warheit zu bekennen, gäntzlich ahn, dann, gleich wie ich mein devoir meine sambtliche kinder nachmahls bey Ihren K. M. zu presentieren undt bey derselben so wohl als meinen hochgeehrten Herren sambtlichen der gebühr zu recommendieren undt dardurch zugleich die occasion mit meinem hochgeehrter Herrn von vielen ahnliegenden sachen, die sich nicht wohl schreiben lassen, vertreulich zu communicieren in acht nehmen wolte, also stehen meine noch nicht vollig erhohlte leibskräfften, welche (wie obgemelt) mir noch nicht zulassen einen jeden (sonderlich frembden) dazu in conspectu publico, der gebühr ahn die handt zu gehen, hin weg. Bin also gantz irresolut undt würde zum höchsten obligiert, dafern durch meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers hochvernunfftig gutachten ich hierinnen gleichsamb erleuchtert werden könte.

Ich habe zwar auf ein medium gedacht, ob es meine kräfften zuliessen, das ich meine reiss auf Grijpsholm dirigierte undt hierdurch gleichsamb vernemme, ob ich oneri ferendo seye, darneben aber erfordert es das devoir meine kinder zuforderst ahn den gewöhnlichen orth ihrer dienstbarkeit wieder zu lieffern umb so viel mehr, weilen auss Ihrer M., der königlichen Frau Wittib schreiben ich vermercke, das sie ohne dessen gesindt ehistes wieder bey dem königlichen hoff zu sein, undt also ich für mein theil mein rückreiss sub eo prætextu (undt wann ich befinde, das weder Ihre M. zu Stockholm sein, oder auch mir die beschwer zu tragen nicht thunlich) desto eher befürdern undt dahin dirigieren kann.

Bitte nachmahls, es wolle der Herr Reichscantzler diese auss sonderlich hohem vertrauen herrüerende communication meiner gedancken in besten vermercken, undt sein hochvernünfftig gutachten (auf den fall meine leibskräfften es mitt göttlicher hülf zu-

lassen könten, solche meine schuldigkeit in acht zu nemmen), wie es ahm bequemsten anzustellen, vertreulich entdecken, in dem anderstheils die reiss entweder zu wasser oder zu landt biss nach Telli fast ahm bequemsten fallen möchte, undt also bey der königlichen Frau Wittib (deren man in reditu aufwarten könte) bester massen excusiert werden könte. Nachmahls gantz freundlich bittendt, es im besten zu vermercken, das, bey so überheufften geschäfften meinen hochgeehrten Herrn Reichscantzler ich in diesen meinen privatis (die doch in dem dubio statu meiner leibskräfften stehen, welches ich alles Gott anheimb stelle) bemühe. Erkenne mich schuldig, wie ich dann auch bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers
gantz vertraut höchstobligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 25 Julii 1640.

---

184. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 2 Augusti 1640.**

Åberopar föregående bref. Pfalzgrefvens afsigt att, när nu barnen återvända till hofvet och Carl Gustafs hemkomst väntades, själf begifva sig till Stockholm, då han hoppades få sammanträffa med A. O. och Regeringen.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Mein hochgeehrten Herrn Reichscantzler mit diesem brieflein freundtlich zu besuchen kan ich nicht unterlassen, nicht zweiffelendt demselben werde mein für 8 tagen abgangenes schreiben*) wohl zukommen sein.

Undt weilen ich vermög desselben inwillens gewesen nechst göttlicher hülf meine bey mir habende kinder zu ihrem schuldiegen dienst wieder zu weisen umb so viel mehr, weilen ich die nachricht wegen meines elteren sohns verhoffenden glücklichen heimbreiss, undt das er den nechsten auf Calmar sich zu begeben inwillens, erlangt, als habe ich in Gottes nahmen resolviert, es so fern zu wagen undt zu sehen, ob meine kräfften es leiden möchten, ihnen selbsten zu folgen undt die reiss also anzustellen, das vermittelst göttlicher hülf ich mitt denselben noch den abendt für dem bettag zu Stockholm ahnlangen, undt, in dem solche meine

*) Se föregående bref.

kinder zu gebürendem dienst angewiesen undt wieder mitt Gottes hülff gelieffert werden, zugleich das glück zu haben nechst gebührender aufwartung (so viel es meine schwachheit zulässet) bey Ihrer K. M. zugleich bey meinen hochgeehrten Herren der sambtlichen Königlichen Regierung, insonderheit aber mitt meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler allerhandt vertrauliche gute underredung zu pflegen, mich underdessen undt in erwartung solcher guten gelegenheit auch allezeit demselben zu aller guten freundtschafft recommendierendt undt in befehlung allerseits göttlichen gnadenschutzes verbleibendt

Meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers
alzeit hochvertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 2 Augusti 1640.

---

185. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 5 September 1640.**

Ursäktar sig, emedan Pfalzgrefven för sin ohelsas skull varit ur stånd att under sin Stockholmsvistelse besöka Drottningen, Regeringen och A. O. Skall tillhålla sina barn att bevisa sin tacksambet för Regeringens omsorger om Pfalzgrefliga familjen. Sänder en berättelse om Enkedrottningens flykt. Tacksägelser och vänskapsförsäkringar.

Meinen freundtlichen gruss *etc....* Meinen hochgeehrten Herren Reichscanzler bitte ich gantz freundtlich, es im besten zu vermercken, das durch verhinderung meiner continuierenden leibsschwachheit so wohl bey meiner ahnwesenheit zu Stockholm als auch bey meiner abreiss ich nicht habe die gebüer in acht nemmen können, zuforderst Ihrer K. M. selbsten so wohl als meinen hochgeehrten Herren, der sambtlichen hochlöblichen Königlichen Regierung, in spetie aber meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler zu tesmoignieren die grosse undt hohe obligation wegen deren mir erwiesenen undt bezeugten respective königlichen favor undt freundtlichen guten vertreulichen affection, welche, gleich wie es mir zu verdienen undt zu beschulden uhnmüglich, also soll und will ich sambtliche meine kinder zu aller schuldiegen danckbahrkeit anweisen undt anhalten, mitt bitt solche je-

derzeit in bester recommendation zu halten, auch ahn seinem hohen orth im besten helfen zu excusieren alle die fauten, so von mir in einem oder andern bey noch continuierenden schwachheit fürgeloffen, wie dann auch durch solche meine schwachheit gehindert bin worden, Ihrer K. M. sowohl als meinen hochgeehrten Herren der gebüer zu tesmoignieren undt gehorsamst zu dancken für die ahnordtnung undt tractament, so mir sonderlich bey dieser meiner zurückreiss wiederfahren, welches alles in schuldieger devotion zu verdienen ich mich schuldig erkenne.

Hiernechst kann ich nicht unterlassen meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler zu avisieren, das gesterigen bettags eine Südercöpingische schuite von Lübeck auss alhier angelangt. Weilen dann derselbige etwas nachricht von der königlichen Frau Wittib alhier offentlich gesagt, so habe ich meines sohns præceptor, Magister Bengt Baaz, befohlen solches kürtzlich zusammenzufassen. Undt obwohlen ich nicht zweiffele, es werden meine hochgeehrte Herren deswegen bessere nachricht undt particularia erlangen, so hab ich doch die schuldigkeit ermessen, dasselbe, wie dann hiemitt geschicht*), alsbaldt zu avisieren, gantz freundtlich bittendt, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler solches nicht allein im besten vermercken, sondern auch bey seinen hochgeehrten Herren Collegis im besten helfen deuten, auss grundt meines herzen wünschendt, das solche unbedachte reiss keine weitere ungelegenheitt mitt sich bringen möge, indem es mir sonderlich von herzen leidt, das, bey dieser meiner continuierenden schwachheit, ich die occasion undt gelegenheit nicht habe in acht nemmen können, von diesen so wohl als andern sachen vertreuliche underredung mit meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler zu haben undt seinen hochvernünfftigen avis zu nemmen, darmit die schuldige gebüer auch meines theils zu Ihrer K. M. undt des Reichs dienst möchte in acht genommen, undt, so viel immer müglich, nichts pecciert werde.

Dann ich auss schuldieger obligo nicht allein für meine persohn die wenig übriege zeit meines schwachen lebens alles dasjeniege, was zu Ihrer K. M. undt der löblichen Cronen dienst gereichen kann gern in acht nemmen, sondern auch die meinigen zu gleichmässiger schuldiegen devotion alzeit ermahnen undt ahnhalten will, das freundliche undt hohe vertrauen zu meinem hoch-

---

*) Bilagan saknas. Ej heller samlingen af Bengt Baaz' originalbref till Johan Casimir i Stegeborgsamlingen innehåller något härom.

geehrten Herren Reichscanzler habendt, das auss hergebrachten guten vertrauen er nicht allein alles im besten freundtlich wolle helfen deuten, sondern auch, was pecciert werden möchte, vertreulich so wohl bey mir selbsten als bey meinen sambtlichen kindern (welche ich demselben hiemit nachmahls auf alle fäll, freundtlich recommendiere) vertreulich erinnern undt dadurch noch ferner obligieren denjeniegen, so da bestendig ist undt bleibt

Meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers
alzeit hochvertrauter obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 5 Septembris 1640.

---

186. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 17 September 1640.**

Från A. O. mottaget bref. Vänskapsförsäkringar. Tacksägelse för underrättelser om Enkedrottningen. Önskar underrättelser om Arnims, Mitzlaffs och Booths förhafvanden, hvilka Pfalzgrefven önskar måtte få lika liten framgång, som deras föregående anslag. Hoppas goda nyheter från Baner.

Meinen freundtlichen gruss *etc.* ... Meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers den 12 dieses datiertes schreiben*) habe ich für zweyen tagen alhier zurecht [empfangen], darauss die continuation seiner guten, treulich wohlgemeinten affection gegen mich undt die meiniegen (welches ich auf alle fäll nachmahls freundtlich recommendiert) erspüere, welches dann bey noch continuierenden meiner schwachheit undt alzeit zum höchsten erquickt, mehrers nicht wünschendt, als einiege occasion zu haben, meine habende obligation würcklich zu bezeugen.

In erwartung solcher guten occasion [ich] mich für meine persohn befleissen die [übrige kurze zeit des] lebens zu aller freundtlichen gegenbezeugung meine kinder ermahnen undt solche vom ihme mir undt die meinigen erweisende hohe undt gute affection mit allen müglichsten diensten undt bestendieger freundtschafft gegen ihme undt die seiniegen zu demeritieren undt dessen keine occasion fürbeygehen zu lassen.

---

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

Im übriegen meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler mich wenieger nicht freundtlich obligiert befindendt wegen communication der avisen, so wegen der königlichen Frau Wittib einkommen, in deme mir weiters nichts bisshero zukommen, welches doch, sobaldt ich etwas erlange, der schuldigkeit nach alsbaldt soll communiciert werden, mich verlangendt darneben zu vernemmen, ob undt was Arnheimb sowohl als Mitzloff undt der ehrliche Booth ahm keiserlichen hoff wie auch beym Churfürsten zu Brandenburg undt in Preussen neues werden practiciert haben.

Wünsche ihnen gleichen succes als den vergangenen jahr, undt das der liebe Gott alle falsche undt böse anschlege zu nicht machen, hernach Ihrer K. M. undt die unter dero königlichen nahmen führende, dem gemeinen wesen zum besten dienende consilia undt billiche waffen ferners segnen undt alles zu einem erwünschten guten [ende] richten wolle.

Dann, obwohln die bey dieser post ankommene ordinari avisen noch nicht gewisses oder particulars von dem verhoffendtlichen guten succes Ihrer K. M. armeen under conduite des Herren Generalfeltmarschalcks Baners vermelden, so scheinet doch, das die Keiserisch[en in zimlichen angustiis, unndt] also dahero stündtlichen was [neues zu erwartten].

[Gott] wolle es in befürderung göttlicher ehr undt des gemeinen wesens, auch zu Ihre K. M. uhnsterblichen nachruhmb undt wohlfarth gedeyen lassen, mit welchem inniglichen wunsch beschliessendt undt nach empfehlung allerseits göttlichen gnadenschutzes mich undt die meiniegen auf alle fäll undt occasiones meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler zu aller guten instruction undt befürderung gantz freundtlich recommendierendt, werde ich die übriege kurtze zeit meines [lebens] sein undt bleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig vertraut undt höchstobliegierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 17 Septembris 1640.

Brefvet är delvis förmultnadt, hvarvid betydande stycken af texten bortfallit. Luckorna äro dock utfyllda efter en afskrift bland Johan Casimirs koncepter i Stegeborgsamlingen.

---

187. Skenäs den 25 September 1640.

Rekommendationsbref för den från sin utländska resa återkomne Carl Gustaf, som nu efter besöket hos fadren, ärnar begifva sig till Stockholm för att uppvakta Regeringen och A. O.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Obwohlen denselben ich mit überheufften geschäfften beladen weiss, undt desshalben mit meinem schreiben nicht gern molestieren wolte, so obligiert doch die so vielfältig von meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler gegen mir undt den meiniegen bezeugende so freundt- undt vertrauliche affection mich zum wenigsten dahin, das ich meinen geliebten eltern sohn bey dieser seiner reiss mitt einem kleinen zettelein bey meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler nachmahls freundtlich recommendiere, undt bitte nicht allein für seine persohn selbsten, sondern auch bey gesambten seinen Herren Collegis, der sambtlichen hochlöblichen Königlichen Regierung, es freundtlich im besten helffen zu deuten, das derselbe sich so lang bey mir aufgehalten, der tröstlichen hoffnung, ermelter mein sohn, als welchen ich mitt allen vätterlichen treuen dahin vermahnt, werde solche verseumnuss mit desto fleissigerer aufwartung nicht allein wiederumb hereinzubringen, sondern auch undt in spetie sich befleissen meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler, gebüerender massen, ahn die handt zu gehen, seine treuherzige gute vermahnungen undt wohlmeinenden rath (darumb ich sonderlich bey begebenden occasionen deme zu ihne habenden vertrauen nach gantz freundtlich gebetten haben will) der gebühr in acht zu nemmen, ohne denselben nichts bey occurentien fürzunemmen undt in summa sich also zu erzeigen, damit mein hochgeehrter Herr Reichscantzler ursach haben möge die bisshero ruhmlich bezeigenden guten affection nicht allein zu continuieren, sondern auch undt zuforderst bey Ihrer K. M. undt den sambtlichen seinen Herren Collegis, der hochlöblichen Königlichen Regierung, ihne in bester recommendation zu erhalten. Wie ich ohne das, als obgemelt, das veste undt gute vertrauen zu meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler bestendig gefast, auch in solcher vesten undt guten zuversicht beschliessendt undt sambtliche göttlicher allmacht befehlendt, bestendig bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers
alzeit vertraut hochobligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Chenis den 25 Septembris 1640.

188. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 30 September 1640.**

Från A. O. mottaget bref. Rekommenderar ånyo i händelse af sitt frånfälle sina barns, särdeles Carl Gustafs, intressen åt A. O:s omvårdnad. Tacksägelse för meddelanden från Tyskland. Längtar efter underrättelser om Baners framgångar och hoppas, att Arnims ränker måtte misslyckas. Om J. Nicodemi Lilljeströms tillfångatagande. Från Tyskland hade posten icke medfört något synnerligen nytt.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers den 22 dieses datiertes schreiben*) habe ich für etlichen tagen zurecht empfangen. Befinde mich demselben zum höchsten freundtlich obligiert für die erspüerende continuation seiner so hohen undt guten affection, welche ich nachmahls bitte auch nach meinem in Gottes händen stehenden todtsfall gegen meine sambtliche kinder zu continuieren, in hofnung sie werde[n] meiner vielfaltig gethanen vätterlichen vermahnung und der schuldigen obligation nach sich befleissen meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler undt den seiniegen sambtlich hinwiederumb alle freundtliche dienst zu erweisen, das nachmahlige gantz freundtliche hohe vertrauen zu meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler habendt, das er vermög meines durch meinen sohn selbst ihme zugeschickten schreibens denselben alle freundtliche gute ahnleitung geben werde undt wolle, wie derselbe nicht allein in publicis, sondern in privatis sein wesen also anzustellen, damit dasjenige, dazu er etwas fundament gelegt, desto besser continuiert undt mitt nutzen fortgesetzt werde, welches dann das höchste ist, dardurch ich von meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler kann obligiert werden. Undt weilen ich es selbsten nicht verdienen kann, so soll undt will ich, wie obgemelt, nicht underlassen meinen sohn so wohl als sambtliche meine kinder zu vermahnen, solches mit schuldiger freundtschfft auf alle begebende fäll gegen ihme undt den seiniegen zu verdienen.

Thue mich darneben gegen meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler gantz freundtlich bedancken wegen vertreulichen communication desjeniegen, so in publicis passiert. Undt gleich wie von Gott zu hoffen undt zu bitten, das bey dieser post zeitungen von des Herren Generalfeldtmarschalck H. Baners guten

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

successen kommen mögen (darumb ich auch diese depesche so lang aufgehalten), also bitte ich weniger nicht Gott, das die Arnheimische practiquen durch seine göttliche gnadt entdeckt undt gehindert werde. Dann der mann ist undt bleibt semper idem.

Nuhn, Gott wolle durch seine gnadt alle solche undt dergleichen wieder Ihre K. M. undt diss löbliche Königreich fürhabende böse practiquen offenbahren undt dempfen, hergegen ihre zu des gemeinen besten rühmlich führende waffen je lenger je mehr segnen undt prosperieren, uns auch davon erwünschte gute zeitungen vernemmen lassen, mitt welchem inniglichen wunsch beschliessendt auch nechst empfehlung allerseits göttlichen gnadenschutzes, meine obiege bitt umb continuation meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers ruhmlich erweisenden affection gegen mich undt auch nach meinem todt gegen den meiniegen (welche ihme nachmahls zu aller freundtlichen guten affection undt vertreulichen ahnweisung in derselben actionen undt comportement freundtlich undt auf alle fäll recommendirt) wiederhohlendt, bin undt bleibe ich

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers
alzeit höchstobligiert vertrauter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 30 Septembris 1640.

Das der Königliche Commissarius in Pommern, Nicodemi Lillieström, also unglücklich in der feinde hände gerathen, solches habe ich umb so viel mehr ungern gehört, weilen ich wohl befürchte, man allerhandt mittel suchen wirdt, arcana zu erforschen auch vielleicht allerhandt bey ihme funden hatt.

Obwohlen ich verhofft bey der post etwas particularia zu erlangen, so ist mir doch nichts sonders zukommen, so der mühe werth were. Allein geben die ordinari, das Arnheim pro more nichts gutes im sin habe. Gott wolle alle anschlege dempfen, hergegen Ihrer K. M. waffen durch seine göttliche gnadt segnen, undt also alles zu seinen ehren wenden.

---

189. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 1 December 1640.**

Kondoleansskrifvelse med anledning af A. O:s broders, Riksdrotsen Gabriel Gustafsson Oxenstiernas, död. Tacksägelse för A. O:s deltagande vid ett olycksfall, som nyligen träffat en af Pfalzgrefvens söner.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Obwohlen ich billich bedenckens haben solte durch mein uhnzeitiges schreiben die grosse wunde, so der tödliche abgang des weilandt wohlgebornen Herren Reichsdrotzeten in meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers (als eines so lieben undt werthen Herren Bruders) herzen erweckt, gleichsamb wiederumb zu erneuern undt zu erfrischen, so hatt doch meine bestendig tragende affection anders nicht zulassen können, als das über diesem schweren undt betrübten todesfall habendes mittleyden undt compassion mit diesen wenig worten zu bezeugen, umb so viel mehr weilen nicht allein das privatum, sondern auch das publicum zugleich in consideration kommen, in dem zwar der seelige liebe Herr Reichsdrotzet vieler sorg, mühe undt bekümmernuss (welche er so ruhmlich undt uhnverdrossen in seinem hohen offitio bestendig erwiesen) überhoben undt dergegen in die immerwehrende ruhe versetzet, Ihrer Kön. May:tt aber so wohl als dieses löbliche königreich einen fürnemsten seul undt stutzen, das hochlöbliche Collegium einen embsig undt treufleissigen collegam undt mein hochgeehrter Herr Reichscantzler in spetie einen so lieben herren brudern gemist, undt dessen gegenwarth, guthen raths undt treuen beystandts beraubt worden, undt ich dahero (in sonderlicher betrachtung, das ich sampt den meinigen in particulari einen so vielfaltig bezeugenden gutten undt treulich affectionierten freundt verlohren) zwar die worth nicht finden kan, alle diese perten der gebühr zu tesmoignieren undt zu beschreiben, so kan ich doch, wie obgemelt, nicht unterlassen meine dissfals mitt allerseits hoch interessierten, undt in spetie mitt meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler habende condolentz undt christliches mitleyden zu tesmoignieren undt den Allmechtigen inniglich zu bitten, das er durch seine göttliche gnadt ihne stärcken undt trösten, sambtliche für allem unfall väterlich bewahren auch in seinem schutz erhalten undt diese grosse perte des publici so wohl als privati, in andere weg reichlich ersetzen undt ergetzen wolle. Welches ich dann auss grundt meines herzen wünsche, undt nechst empfehlung allerseits gött-

lichen gnadenschutzes, mich sambt den meinigen nachmahls wie jederzeit in meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers bestendiege gute affection *etc.*...

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit gutwillig höchstvertraut undt obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave. mp.

Steckburg den 1 Decembris 1640.

Die grosse undt hohe affection, so mein hochgeehrter Herr Reichscantzler bey deme meinem sohn neulich zugestandenen unfall in effectu erwiesen (undt mir nicht gnugsamb . . . werden kann) obligiert mich so wohl als ihne, meinen sohn, selbsten alle begebende occasion zu bezeigung freundtlicher diensten, dazu wir ohne dessen obligiert, in acht zu nemmen.

---

190. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 15 Mars 1641.**

Intercessionsskrifvelse för f. d. kammarjunkaren Clas Stiernsköld, att han måtte få tillstånd att återkomma hem.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Auss beygefügter copia hatt mein hochgeehrter Herr Reichscantzler mit mehrem zu ersehen, was massen ich von dem gewesenen Königlichen Cammerjunkern Class Sternschieldt*) ersucht worden, seinetwegen eine intercession einzuwenden, das seine begangene grosse faute mögte pardoniert undt ihme gestattet werden, sein vatterlandt wieder zu besuchen undt durch leistende treue dienst solche grosse faulte zu reparieren.

Habe deswegen nicht unterlassen können auss deme zu meinem hochgeehrten Herren Cantzler gesetzten freundtlichen undt hohen vertrauen mitt demselben nicht allein freundt- und vertreulich zu communicieren, sondern auch zu bitten undt seiner hohen discretion (deme zu ihme stetigs gesetzten hohen vertrauen nach) anheimbzustellen, wie dieses sein suchen bey der hochlöblichen

*) Om hans brott se Svenska Riksrådets Protokoll Band VIII sid. 487. Hans supplik, att Pfalzgrefven ville lägga sig ut för honom hos Regeringen finnes bilagd ofvan meddelade bref. Den är præs. Stegeborg d. 15 Febr. 1641.

Königlichen Regierung mit bester gelegenheit möchte ahngebracht werden, in deme meinem hochgeehrten Herren Reichscantzlern gnugsamb bekant, die gute undt treue dienst, welche beyderseits eltern rühmlich geleistet, ob vielleicht selbige so kräfftig sein könte, das in deren consideration eine so grosse faute, wo nicht gäntzlich perdoniert, jedoch mit etwas barmhertzigkeit ahngesehen, undt dardurch den jungen cavallier in abschneidung einieger desperantz so viel mehr ahnleitung gegeben werden könte, seinen ohne das von natur schuldiege treu mit efforcierung aller möglighsten undt, wie gemelt, ohne das schuldiegen dienst würcklich zu bezeugen undt solche grosse faulte, wo nicht gentzlich zu verbessern, doch aufs wenigste alle seine müglighste kräfften dahin anzuwenden.

Auf den fall nuhn, wie obgemelt, mein hochgeehrter Herr Reichscantzler bey sich hochvernunfftig ermessen könte, das diese von mir begehrte intercession füglich undt in hoffnung erwünschten guten effecten geschehen möchte, so bitte ich gantz freundtlich, es wolte mein hochgeehrter Herr Reichscantzler mir den hohen undt freundtlichen favor erweisen, undt seinen hochgeehrten Herren Collegis der hochlöblichen Königlichen Regierung nicht allein dieses meinetwegen freundtlich communicieren, sondern auch für seine persohn (als ahn dessen hohen favor, so weit es immer mehr eine müglichkeit sein kann, ich gantz keinen zweiffel setze) alle müglighste gute befürderung zu thun.

Undt gleich, wie obgemelt, auss deme zu meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler habenden hohen vertrauen, undt das er selbsten geneigt wirdt sein, so viel immer thunlich, einem reu habenden (in respect beyderseits eltern geleisten dienstes) zu helfen undt zu favorisieren, ich die freiheit genommen in solchem hergebrachten vertrauen denselben zu bemühen undt alles seiner discretion anheimb zu stellen, also werde ich mich auch befleissen alle gute occasion zu suchen in der that zu beweisen, das ich bestendig bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Reichscantzlers
alzeit höchstvertraut affectioniert undt obligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 15 Martii 1641.

---

191. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 2 April 1641.**

Lyckönskningsskrifvelse med anledning af Fältmarskalken Gustaf Horns befrielse ur sitt långvariga fängelse.

Meinen freundtlichen gruss *etc*.... Obwohlen meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler bey seinen ohne dess überheufften occupationen mitt meinem schreiben zu bemühen ich billich bedenckens trage, undt dahero so viel mehr ursach habe zu bitten mein langes stillschweigen im besten zu vermercken, in dem ich allezeit die erwünschte occasion erwarte durch continuierende gute avisen, der verhoffenden erledigung des Herren Feldtmarschalcks Herren Gustaff Horns, so viel mehr gute gelegenheit zu haben in treuherzieger congratulation, auch mein in particulari dardurch erlangendes contentement zu erkennen zu geben, weilen dann, vermög der ordinari avisen, der löbliche cavallir so fern auss den Beyerischen händen das nechst göttlicher hülf ahn seiner volligen erledigung nicht zu zweiffeln, als kann ich keinen längern verzug haben in bezeugung meines auch in particulari deswegen habenden contentements (wegen der guten affection, so der liebe cavallier jederzeit gegen mir undt den meiniegen hatt erspüeren lassen) meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler gleichsamb duplici modo von hertzen zu gratulieren, in dem er nicht allein durch eines so hochwerthen undt lieben eydambs erledigung erfreuet, sondern auch über dieses durch die darinnen geführte höchstrümbliche conduite (in exemplarischer hindansetzung seines privatcontentements undt der seiniegen liebsten freundt ehister eliberation) in gedultiger erwartung der bequemen zeit undt gelegenheit bezeugen undt klarlich darthun wollen, wie hoch ihm das publicum angelegen, auss grundt meines hertzen wünschendt, das mein hochgeehrter Herr Reichscantzler nicht allein hiervon sein vollig contento erlangen, sondern auch der löbliche cavallir (welcher durch ausstehung einer so langwirigen harten gefängnuss mit bestendiegkeit sein heroischen gemuth nicht weniеger als für diesem in so vielfaltigen occasionen im feldt erzeigt) seinen hohen meriten nach der erwünschten guten zweck erlangen möge, als ich dann hertzlich wünsche. Undt in solchen wunsch beschliessendt auch sambtliche göttlicher allmacht befehlende bin undt bleibe Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit höchstvertraut

obligiert undt affectionierter guter freundt undt gevatter

Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 2 Aprilis 1641.

192. (*Egenhändigt.*) **Den 20 April 1641.**

Tacksägelse för öfversända meddelanden om ett holsteiniskt sändebuds underhandling rörande Enkedrottningens angelägenheter samt om J. Baners operationer. Hoppas, att dessa liksom föreningen af de franska och Weimarska armeerna måtte bana väg till freden.

Meinem freundtlichen gruss *etc*.... Gleich wie meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler ich zum höchsten freundtlich obligiert, das er nicht allein selbsten durch übersendung der particulariteten nicht allein dessen, so der Holsteinische Gesant*) in der königlichen Frau Wittib sachen agiert, sondern auch deren von Regenspurg ankommenen brief undt darauf gethanen antworten, wie ingleichen derjeniegen schreiben, so von Herren Generalfeldtmarschalck Banern einkommen, mich obligieren, sondern auch die gute verordnung thun wollen, das durch Secretarium Güldenklaw die communication continuiert werde, dessen befinde ich mich zum höchsten obligiert.

Undt gleich wie bey deren vom Herrn Generalfeldtmarschalck Baner gemachten retraicte abermahls Gottes seegen zu spüeren, also ist von hertzen zu wünschen, das die mitt den Französischen undt Weimarischen trouppen geschehene conjunction nicht allein seinen guten effect haben, sondern die einmahl zu Regenspurg erschienene gute neigung zum frieden gleichmässig ungeendert zu guttem endt ausschlagen, undt also durch restabilierung des publici alles zu Ihrer K. M. undt dieses löblichen königreichs sicherheit undt ewigen nachruhms gereichen möge. Mit welchem wunsch beschliessendt *etc*....

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig hochobligiert affectionierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Den 20 Aprilis 1641.

---

*) Hans Albrecht von Mandelslohe. Jämför Svenska Riksrådets Protokoll B. VIII sid. 520—524, 530—532.

193. **Stegeborg den 2 Juni 1641.**

Beklagande af Johan Baners död. Om Leopold Ludwigs af Lautereck pension. — Afböjer på anförda skäl A. O:s intercession för Anders Gyldenklou.

Wohlgeborner H. Reichscantzler, besonders lieber etc. Gleich wie bey meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers ohne das überheufften geschefften, sonderlich bey wehrender chur (welche ich von hertzen wünsche, das sie wohl ausschlagen undt gedeyhen möge) mit meinem schreiben molest zue sein, ich billig bedenckens, so gibt mir doch die hofnungh der glücklich vollbrachten chur anlass, nicht allein den erwünschten glücklichen effect derselben zue erkundigen, sondern auch zue bezeugen das ressentiment, so ich empfunden durch die avisen des dödtlichen abgangs des weylandt so dapfern undt in der weltt renommierten, dem vatterlandt so treuwlich dienenden cavalliers des Herrn Generalfeldtmarschalck H. Johann Baners seeligen. In dem ich leichtlich ermessen kann, dass die armee in so naher anwesenheitt der feindtlichen so wohl alss coniungierten armeen gross hazard lauffet einer deroute so wohl durch offentliche macht alss heymliche machinationes, will nicht sagen der feindtlichen, sondern allijrten parteyen, in deme die armeen gleichsamb eine herde ohne hirten.

Desswegen der Allmechtige desto mehr zue bitten, wie bisshero jederzeit geschehen, wann die noht ahm grössten geschienen, alsso auch noch ferner wunderlich das werckh zue führen, bey so vielen diversen humoren (da ein jeder eigen absehens, undt, menschlich davon zue reden, allein durch die löbliche direction undt authoritet des seeligen Herrn Feldtmarschalcks alles in debvoir erhalten worden) seine macht spühren lassen, die gemühter in nohtwendiger einigkeit erhalten, unndt also augenscheinlich beweisen wollen, dass er allein derjenige seye, auff welchen (nicht aber auff menschenhülff oder verstandt) sich zu verlassen, darumb dan der Allmechtige inniglich zu bitten, seine gnadt wie biss dahero, alsso noch ferner zu verleyhen.

Nechst diessem, unndt obwohlen ich billig scheuw undt bedenckens trage meinen hochgeehrten H. Reichscantzler zue bemühen, so hab ich das vertrauwen, er werde unndt wolle im besten freundtlich vermercken undt excusiren die importunitet meines jungen vettern unndt schwestersohns, welcher durch ahnlass deren inn Ihrer Kön. M:tt nahmen ihme für einem jahr gethanen königl.

vertröstung abermahls seine zuversicht zue meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler (alss hochlöblichen instrumento solcher höchstlöblichen königl. favor) nimmet, undt deroselben so weit importunieret, ich dasselbe schreiben hiemit uberschicke, unnöhtig achtendt einige fernere recommendation deswegen anzuhencken, weilen der anfangk selbsten einer so lob- undt rühmlichen assistentz auss meines hochgeehrten H. Reichscantzlers vermittelungh undt rühmlicher promotion herrühret, undt ich alsso mehr alss presomptuos sein würde, wann ich mich mitt solcher recommendation aufhaltten soltte, inn dem meines hochgeehrten H. Reichscanzlers effective dahienzielenden intention so weitt bekandt, undt, gleichwie mein junger vetter zue aller schuldigen danckbarkeit obligiert wirdt, ich mich auch befleissen werde solches möglich zue beschulden, der ich ohne dessen binn unndt bleibe meines hochgeehrten H. Reichscantzlers alz. hochvertr. unndt obl. fr. u. gevatter

Joh. Cas. Pf. G.

Steckburg den 2 Junii 1641.

Postscripta.

Wohlgeborner Herr Reichscantzler. Alss ich dieses schreiben schon verfertigt, ist mir meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers den 27 Maii abgangenes schreiben behendigt worden*). Unndt weilen desselben inhaltt dahien gericht, das es eine freundtliche unndt wohlgemeinte intercession wegen des Königl. Secretarii M:r Gyldenklow, so hab ich das gentzliche undt gewisse hohe vertrauwen zue meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler, das, gleich wie in allen möglichsten, also auch unndt noch viel mehr in diesser dem ansehen nach (auch effective in der würde) gantz geringen sache ich hertzlich gern willfahren woltte, so zweiffele ich auch weniger nicht, es werde derselbe in ansehungh der umbstandt (welche auss beygefügten copien zue sehen) es freundtlich unndt im besten nicht allein vermercken, sondern auch alss mein treuwer unndt hochgeehrter freundt mir (wie für diessem rühmlich geschehen also auch nunmehr) treuwlich rahten werde, das ich es bey solcher einmahl in Gottes nahmen bey mir gefassten resolution verbleiben lasse, undt solches umb so viel mehr, weilen nicht

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen. Frågan gällde Gyldenklous önskan att få köpa 2 bondgårdar, belägna inom Pfalzgrefvens län.

allein vergangenen 24 May der Obriste oder Ammiral Åcke Hansson Ulffsparre für sich selbst, sondern auch den 31 May Herr Erich Carlson Oxenstiern in nahmen der Frau Hofmeisterin Frau Beata Oxenstern für ihren schwiegersohn, den Herrn Generalmaior Lilliehöeck, gleichmessige postulata gethan undt solche (welche doch, wie bekandt, meine sehr gute freunde sein) von mir freundtlich abgewiesen worden, es mir also sehr übell anstehen soltte, wann solchen meritirten leuhten unndt cavallieren ich uno et eodem tempore die obstacula remonstriren, hergegen solche bey andern in keine consideration ziehen soltte, verhoffende, es werde mein hochgeehrter H. Reichscantzler auss consideration obgemeldter umbstendte so wohl alss in betrachtungh deren so geringen summa (die doch unverlohren, sondern völlig zu ersetzen angebotten wirdt) leichtlich ermessen undt judiciren, worauff ich (wie obgemeldt meines hochgeehrten H. Reichscantzler treuwen eigenen rahtt nach) mein absehens habe, undt viel lieber eine persohn alss viele gleichsam desobligire, wiewohlen auss ersehungh obgemeldt hiebeygefügter copien nicht zu spühren, das ich inwillens gehabt, ihne zu desobligiren, da ich so mannigfalte verenderungh geschehen lassen. Weiss nachmahls unndt bin in meinem hertzen versiehertt, das nicht allein mein hochgeehrter Herr Reichscantzler diesse meine in Gottes nahmen gefasste resolution gueth unndt mich darinnen auss treuwen hertzen stercken, sondern auch diesse des Secretarii importunitet, darinnen er meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers bey mir hochgeltende authoritet so wohl alss meine biss dahien bezeugte guttwilligkeit zue missbrauchen gedenckt, nicht guett heissen, sondern vielmehr ihne zu acquiesciren ruhmlich vermahnen unndt sich darbey versichern werde, das, gleich wie ich der erheischenden nohturfft unndt consequentien halber auff meines hochgeehrten H. Reichscantzlers eigenen rahtt unndt guttachten einmahl solche resolution zue fassen gleichsam gezwungen im ubrigen nichtt unnderlassen werde bey allen occasionen würcklich zu bezeugen, das ich bin undt bleibe *etc.* . . .

Ut in literis den 2 Junii 1641. J. C. Pfg.

Efter en med Johan Casimirs sekreterares, Christian Schaubrucks, hand skrifven kopia i Stegeborgsamlingen.

---

194. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 4 December 1641.**

Om Carl Gustafs resa till Pfalzgrefven med anledning af Markgrefven Fredriks af Baden besök, hvilken resa gifvit prinsen tillfälle att personligen inhämta A. O:s råd och betänkande i sina och sin familjs angelägenheter.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Demnach auf meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers erlangtes wohlmeinendes gutachten mein geliebter eltister sohn die künheit gefast Ihrer K. M. permission zu begehren, das er auf etliche wenig tag ahnhero zu mir reisen undt bey wehrender ahnwesenheit des Herren Marggraffen zu Baden*) Ld. deroselben freundtliche gesellschafft zu leisten, so hatt solche seine reise zum wenigsten darzu gedienet, das, under dem schein den Östgöttischen bergschlag zu visitieren, er seinen rückweg den nechsten undt die occasion in acht nemmen möge meinen hochgeehrten Herren Reichscanzler en passant freundtlich zu besuchen, nicht allein desselben fernern rath undt wohlmeinendt guthachten wegen seines kunfftigen comportements zu vernemmen, sondern auch demselben meinetwegen vertreulich zu communicieren, was bey ahnwesenheit obgedachten meines freundtlich geliebten vettern des Herren Marggraffen Ld. alhier passiert, undt durch S. Ld. freundtlich bey mir gesucht worden, ich mich auch darbey nicht allein in gemein meiner schuldigkeit, sondern auch noch ferners erinnert meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers in spetie mir undt den meinigen alzeit bezeugten guten affection, welche mir ahnlass geben ihme zugleich mitt undt neben dazu erbittenen Herren undt freunden meiner von Gott bescherten kinder wohlfarth auch nach meinem in Gottes handen stehenden todtsfall zu recommendieren.

Nemme dahero so viel mehr undt grössere künheit in dieser mir angelegenen sach meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers treu wohlmeinen zu vernemmen mitt freundtlicher bitt, er mir nicht allein hierinnen (wie ich mich freundtlich versichere) seinen wohlmeinenden guthen rath mittheilen, sondern auch darneben reiflich erwegen undt betrachten wolle, wie weit solches S. Ld. desseing nechst göttlicher schickung nicht allein practicierlich undt zu der meiniegen in spetie dieses meines kindts wohlfarth

*) Fredrik (VI) af Baden förmäldes 1642 med Christina Magdalena, Pfalzgrefve Johan Casimirs äldsta dotter.

dienlich, sondern auch per accidens oder indirectum Ihrer K. M. dienst hierbey zugleich könne in acht genommen werden.

Ich hette wohl zwar inwillens gehabt mitt dieser vertreulichen communication so lang einzuhalten, biss ich das glück hette haben können zu meiner, giebts Gott, glücklichen ankunfft zu Stockholm (in dem ich in Gottes nahmen resolviert es abermahl zu wagen undt zu versuchen, ob diese vorstehende feyertag über Ihre K. M. ich dienstlich aufwarten könne) mitt meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler selbst mündtlich undt vertreulich zu communicieren, aber die bisshero gegen meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler gebrauchten offenhertzigkeit undt von ihme reciprocierte vertreuliche gute affection undt tesmoignierende fürsorg für sambtlicher meiner lieben kinder wohlfahrt lässet mir nicht zu, es demselben so lang zu verhalten, sondern dringet mich vielmehr durch obgemelten meinem sohn, von meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler freundtlich zu vernemmen undt seines guthen raths zu brauchen, welcher gestalt ich ahm besten undt bequembsten zu verhoffender meiner ankunfft zu Stockholm Ihrer K. M. wegen mitt der hochlöblichen Königlichen Regierung, auss diesem werck zu communicieren, undt in gebührenden respect dero wohlmeinenden raths zu erhohlen, als dahin ich es (nechst göttlicher direction) verschoben, nachmahls gantz freundtlich bittend, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler mitt treuhertzieger eröffnung seines wohlmeinenden gutachtens hierinnen so wohl als in hauptwerck selbsten mich sambt den meiniegen obligieren undt dardurch vermehren die obligation desjeniegen, der da ist undt bleibet

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwilliger
obligiert affectionierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Braburg den 4 Decembris 1641.

---

195. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 7 Juni 1642.**

I det Pfalzgrefven underrättar Rikskansleren om sitt beslut att sända sin son Carl Gustaf till armén i Tyskland, begär han med anledning däraf dennes goda råd och betänkande.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Gleich wie mein hochgeehrter Herr Reichscantzler so wohl von meinem geliebten elti-

sten sohn Pfalzgraff Carl Gustaff mundlich als auss deme ahn die hochlöbliche Königliche Regierung vertreulich abgangenen schreiben mitt mehrem vernemmen wirdt, das auss vätterlich tragender fürsorg für gedachten meines sohns wohlfarth ich in Gottes nahmen resolviert, ermelten meinen sohn auf eine zeit lang die königliche armée besuchen zu lassen, damit er die darbey fürfallende occasiones in acht nemmen undt hierdurch mitt göttlicher hülf zu würcklichen diensten sich capable machen könne, als habe auss hergebrachtem vertrauen ich solches nicht allein meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler freundlich communicieren, sondern auch seines wohlmeinenden guthachtens mich erhohlen wollen, was dissfals zu erlangung obgemelten zwecks mitt göttlicher hülf fürnemblich in einem so wohl als andern data occasione in acht zu nemmen, mitt welcher vertreulichen entdeckung seines wohlmeinenden guthachtens er mich so wohl als meinem sohn höchlich obligieren wirdt, in dem ich verbleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers
alzeit freundtwillig vertraut hochobligierter
guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Chenis den 7 Junij 1642.

---

196. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 29 December 1642.**

Nyårsbref.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Obwohlen meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler bey ohne dessen überheufften occupationen mit meinem schreiben molest zu sein ich bedenckens trage, so habe ich doch das gute undt zuverlässiege vertraue[n], es werde derselbe es im besten freundtlich vermercken, das ich dieser abermahls erlebten neuen jahrszeit so weit sein recht thun undt solches umb so viel mehr in acht nemme, weilen es nuhnmehr 29 jahr complet undt in das dreissigste gehet, das ich erstmahl die ehr meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers guten undt freundtlichen kundtschafft erlangt, auch dahero undt wegen deren so vielfaltig die genante jahr hero von demselben mir er-

wiesenen freundtlichen affection demselben mich zum höchsten obligirt befinde, von hertzen gratulierendt undt wünschendt, das derselbe nicht allein dieses ingehende, sondern noch viel folgende jahr in Ihrer K. M. undt dem vatterlandt, ja dem gemeinen Evangelischen wesen so nutzlichen diensten zu seinem noch fernern unsterblichen nachruhmb continuieren undt zubringen, ich auch bey meiner kurzen lebzeit undt zugleich meine liebe kinder (als welche ihme ohne dessen freundtlich recommendiert) noch ferner nach meinem todt, seiner so ruhmblich biss ahnhero erzeugten freundtlichen affection würcklichen guten genuss empfinden mögen.

In summa, die versicherung meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers gegen mir undt den meiniegen bezeugenden affection lässet mir nicht zu viel wort zu machen, sondern obligiert mich undt die meiniegen demselben undt alle den seiniegen zu aller bestendiegen freundtschafft, wie ich dann meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler mich undt die meiniegen, sonderlich bey dieser occasion die neue angehende eheleut, zu aller guten befurderung undt mittheilung treuen raths recommendiere undt verbleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers
alzeit freundtwillig affectioniert undt höchstobligierter freundt,
so lang ich leb
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Chenis den 29 Decembris 1642.

---

197. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 16 Januari 1643.**

Från A. O. mottaget bref. Begär A. O:s bistånd till, att den åt Leopold Ludwig af Lautereck utlofvade pensionen, som för året ännu icke utfallit, måtte till honom utbetalas.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Gleich wie meines hochgeehrten Herren undt freundt so freundtliches wiederantwortliches schreiben vom 7 Januarii*) bey mir die ohne dessen habende versicherung seiner so bestendig gegen mir undt den meiniegen tragenden guten affection gleichsamb erneuert undt vermehret,

*) Detta bref finnes i behåll i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

also hatt sie mir auch ahnlass gegeben so viel mehre künheit zu nemmen deroselben so weit zu missbrauchen, weilen mir darneben bewust undt bekant die rühmbliche gute affection, welche mein hochgeehrter Herr alzeit gegen meinem jungen vettern dem Pfalzgraven zu Lauterecken würcklichen erscheinen lassen, in dem sonderlich durch desselben gute promotion undt befürderung Ihrer K. M. favor gegen ermelten meinen vettern in ahnordtnung einer so ahnsehenlichen pension undt underhalts dessen genugsamb zeugnuss gibt.

Undt obwohlen vielleicht gewisse motiven undt ursachen sein mögen, warumb, vermög hie mittkommender copia*) S. Ld. ahn mich abgangenen schreibens, mit solcher ingehalten worden, so ist doch meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler die necessitet der orthen mehr als bekant, undt ich dahero undt auss obgemelter meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit bezeugten guten

---

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Bil. Leopold Ludwig af Lautereck till Pfalzgrefven Johan Casimir.

Monseigneur. Encores qu'il n'y aye long temps que j'ay escrit à. V. A. et par consequent la crainte d'importuner V. A. me debvroit faire obmettre ceste iteration, si est ce que tant la crainte qu'a cause de ces grands troubles peut-estre les miennes ne soyent point bien rendues à V. A., comme aussy le desir continuel, que j'ay, d'estre certain du bon estat de V. A. me faict encores joindre cellecy à la premiere, pour luy plaindre derechef le tres pitoyable estat de mes affaires, lequel augmente le long silence, que tient Monsieur Salvius pour ce qui est du reste du subside, et m'en esmerveille d'autant plus, que le temps prefix est escoulé il y a si long temps.

C'est pourquoy je supplie treshumblement V. A. me faire ceste grace de me faire scavoir, qu'est ce qu'en pourroit estre la cause, affin que tant mieux je m'en puisse regler, et de peur que cela ne soit un obstacle d'effectuer mon propos, qui est de me rendre plus qualifié, faute de moyens, car de tirer des frays pour ce sujet de mes terres il est du tout impossible, qu'estants tellement ruinees il fault que mes sœurs et moy ayent recours à nos parents.

Voicy pourquoy je reitere encores ma premiere priere, qu'il playt à V. A. gracieusement interposer son pouvoir aux lieux requis. Esperant ceste grace dela (?) tousiours à moy tesmoigner plus que paternelle affection je recommende V. A. a la protection divine et moy je tascheray de meriter envers elle d'estre appellé

de V. A.
le treshumble et tresobeissant cousin, fils et serviteur
Leopold Louys Comte Palat.

De Lautrec ce 8 d'Octobre l'an 1642.

affection nicht zweiffele, mir die gentzliche hoffnung machendt, wie ich dann hiemit freundtlich gebetten haben, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler, deme (wie fürgemelt) alle gelegenheit ahm besten bekant, noch ferners hierinnen die so hoch bezeugte affection continuieren, damit durch seine gute befürderung (auf den fall vielleicht über vermuthen noch keine ordre ertheilt) dem Herren Legaten Salvio die gute ordre deswegen ertheilt undt dardurch mein bedrengte vetter desto grössere undt höhere obligation zu der ohne das schuldiegen undt ahngebornen devotion erlangen, nachmahls gantz freundtlich bittendt, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler diese meine conformitet (darzu wie obgemelte seine bezeugende hohe affection mir ahnleitung gibt) im besten vermercken, sich versicherend, das er hierdurch noch ferners obligiert demjeniegen, welcher bestendig verbleibet

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers
alzeit freundtwillig undt höchstobligierter bestendiger
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Chenis den 16 Januarii 1643.

---

198. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 14 Februari 1643.**

Från A. O. mottaget bref. Önskar Rikskansleren förbättrad helsa och tackar honom för hans meddelade råd och betänkande rörande det nygifta Badensiska fursteparets resa äfvensom rörande behandlingen af Baners enkas, Markgrefvinnan Johannas, angelägenheter.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Auss meines hochgeehrten Herren den 10 dieses abgangenen undt mir gestriegen tags wohl behändigten schreiben*), habe ich meines hochgeehrten Herren undt freundts uhnpasslichkeit hertzlich ungern vernommen.

Wünsche undt hoffe zu dem allmechtiegen lieben Gott, das er durch seine gnadt stärck[e] undt kräfften verleihen wollen zu befürderung Ihrer K. M. undt dieses reichs wohlfarth, daran den

*) Detta bref saknas bland samlingen af A. O:s skrifvelser till Johan Casimir i Stegeborgsamlingen i Riksarkivet.

gemeinen nothleidenden wesen so viel gelegen, mich im übriegen zum höchsten obligiert befindcndt wegen dessen auss altem vertrauen so treulich undt wohlmeinendt mittgetheilten gutachtens fürnemblich meiner lieben kinder reiss undt comportement betreffendt als auch wegen deren Marggreffischen Banerischen Frau Wittib*) sachen.

Undt gleich wie meines eydambs undt sohns Ld. ahm vergangenen sambstag (Gott geb zu glücken) mit meiner hertzgeliebten tochter Ld.**) von hinnen naher Norby verreist undt daselbst auss inner wenig tagen, geliebts Gott, ihren fürhabende reiss fortzusetzen gemeint, so habe ich nicht unterlassen stracks bey ankommender post S. Ld. dessen so hoch continuierenden königlichen favors in ertheilung der ordinantzien ahn Ihre K. M. bediente, sondern auch darneben meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers so treuwohlmeinendes guttachten wegen S. Ld. eigenen comportements so wohl als meiner dochter Ld. aufenthalts zu communicieren, nicht zweiffelndt, S. Ld. solches nicht allein für ihre persohn in fleissige obacht nemmen, sondern die müglichste sicherheit vor meiner dochter als S. Ld. gemahlin Ld. mitt des königlichen herren bedienten, sonderlich aber seines geliebten sohns, rath, da sie denselben vermuthlich antreffen, wie auch des Herren Ambassadeurs Salvii zu Hamburg in acht nemmen undt hierdurch zugleich die ihnen imprimierte devoir zu Ihrer K. M. respect in billiche obacht nemmen werden.

Den andern puncten, der Frau Marggreffin fürhabende reiss betreffendt, will mir zwar nicht anstehen zu erzehlen alle umbstände, so mich bewegen können, solche zu missrathen, demnach aber Ihre Ld. einen als den andern weg die resolution gefast, solche bey dieser gelegenheit in Gottes nahmen fortzusetzen, uhngeachtet meines geliebten eydambs undt sohns Ld. gleicher gestalt grosse undt hohe bedenckens gehabt, ich auch mit undt neben deren von meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler eingeführten höchstvernunfftigen motiven solche, wie gemelt, instendig wiederrathen, so habe ich mich zwar bemühet bey jetzieger ahnwesenheit dero Herren Schwagers, des Herren Peter Baners, mich zu arbeiten, ob ein entlicher guter verglich getroffen werden könte, welcher zwar dahin aussgeslagen (wie mein hochgeehrter Herr Reichscantzler ohne zweiffel aussführlich von ihme vernem-

*) Johan Baners enka, Markgrefvinnan Johanna af Baden-Durlach. —

**) Johan Casimirs dotter Christina Magdalena, gift med Markgrefven Fredrik af Baden-Durlach, broder till Markgrefvinnan Johanna.

men wirdt) das Ihre Ld. gegen genugsamer versicherung der erlegung deren 20000 rdr inn Aprili zu Hamburg zu empfangen den widdumb undt pertinentien gegen ein hoff abstehen, das streittige hauptwerck aber in effectu auf weitern mit dem Herren Vattern gepflogenen rath verschoben.

Hette, wie obgemelt, neben meines eydambs undt sohns, ihren herren bruder, Ld. von hertzen wünschen mögen, das mein undt andere freundt geringer jedoch treulich gemeinter rath hette statt finden mögen, weilen es aber nicht anderster sein wollen, so muss ich es gleich andern geschehen lassen undt das beste wünschen, der hoffnung undt zuversicht, es werden meines sohns Ld., inmassen ich sie höchlich ermahnt, sich in aller weg hierinnen also comportieren, das Ihre K. M. so hoch beweisenden favors sich keines wegs missbraucht zu haben man augenscheinlich erspüeren möge, in summa ich wünsche, das alles wohl abgehe.

Undt hatt im übriegen mein hochgeehrter Herrn Reichscantzler auss be[y]gefügtem original, welches ich freundtlich bitte mir wieder zukommen zu lassen, mit mehrerm zu ersehen, was meines H. vettern des Herren Pfalzgraven Wolfgang Wilhelms Ld., wegen neutralitet des fürstenthumbs Neuburg undt dessen verschonung sollicitiert*).

---

*) Brefvet i original finnes ännu bilagdt och har följande lydelse:

Bil. Pfalzgrefven Wolfgang Wilhelm till Johan Casimir. (Original).

Hochgeborner Fürst freundtlicher lieber vetter und schwager. Demnach gesagt wirt, dass die Königl. Schwedische armee sich gegen Schwaben, Franckhen und Bayern hinauff zu begeben vorhabenss, und also mein fürstenthumb Neuburg in den durchzugen würde berürt werden müssen, alss ersuche ich Ew. Ld. hiemit freundtvätterlich, Sie wollen mir den sonderbahren freundtlichen gefallen erweisen und bey der Königin in Schweden, auch den vornembsten Königl. Ministris sich beweglich interponiren, das Ire Königl. Wrd. mir (alss der ich mich in den krieg niemahln eingemischet, sondern, wie wisslich, friedtlich gelebt, auch jederzeit aufrichtiger neutralitet gegen jedermenniglich beflissen) also auch unserm hauss der Pfaltz zum besten bey dero Generalen Torstensohn die unbeschwerte verordnung thuen wolten, dass derselbe besagten meiness fürstenthumbss und armer underthanen, welche ohne dass in underschiedtlichen jahren von allerseitz kriegenden theilen ohne einige ursach biss auf den eussersten gradt verdorben unnd beschwert worden, auch damit dieselbe nit noch ferner beschwert werden, sondern sich in etwass wiederumb erholen mögen, mit den durchzugen, wie ess wohl sein khan, weiln ess meister orthen gar schmal ist, möglichst, auch mit einlegerung unnd stilligen gentzlich verschonen, damit meine arme underthanen nit vollig von hauss verweichen, die noch übrige respiriren mögen, undt die entwichene desto eher wiederzukehren animirt werden.

Wiewohlen ich nuhn leicht ermessen kan, das allerhandt erhebliche bedencken pro et contra darbey einfallen undt deswegen wohl wünschen mögen, von S. Ld. mit dieser sollicitation freundtlich verschont zu sein, so habe ich neben der nahen verwandtnuss. undt das ich mich erinnere, das für diesem etwas dergleichen S. Ld. accordiert worden, nicht unterlassen können, solches meinem hochgeehrten Herren Reichscantzlers vertreulich zu communicieren. undt dabey noch ferners wohlmeinendt vertreulich zu bedencken zu geben, ob undt wie weit ich mich dieser guten occasion zu gebrauchen, damit vielleicht (dafern es also rathsamb befunden undt die gelegenheit sich geben würde) durch ermelten meines Herren Vettern vermittelung ein so viel desto sicherer pass entweder von Erfurth oder Münden in die Marggraffschafft zu gelangen erhalten werden könte, nachmahls gantz freundtlich undt im höchsten vertrauen bittendt diese auss vestem vertrauen herrüerende offenhertzigkeit im besten freundtlich zu vermercken in versicherung, das ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscanzlers *etc.* ...
bestendiger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Braburg den 14 Februarii 1643.

---

199. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 9 Mars 1643.**

Begär A. O:s råd i anledning af bref från Carl Gustaf med förfrågan, om han borde antaga Torstensons anbud att gifva honom befälet öfver några regementen. Om vissa vid danska hofvet fällda betänkliga yttranden, hvarom ytterligare skulle med det snaraste meddelas.

Meinen freundtlichen gruss *etc.* ... Obwohlen bey ohne dessen überheufften so vielfaltiegen geschefften denselben zu bemühen

---

Ahn solchem erweisen mir Ew. Ld., weiln ess zu trost und erleuchterung meiner unschuldiger landt und leuth geraicht, ein sonderbahres fr. gefallen, darahn ich auch, weiln ess zu conservation unsers hauss Pfaltz, dabey Ew. Ld. auch selbsten mit interessirt sein, geraicht, desto weniger zweiffelen, und ich wilss zu begebender gelegenheit und Ew. Ld. freundtlicher anweisung in dergleichen und andern mit freundtvetterlichen diensten zu beschulden nit unterlassen. Dero ich nochmahln sambt iren lieben angehorigen *etc.* ... Geben zu Düsseldorff den 24 Januarii anno 1643.

E. L.
getreuer undt dienstwilliger vetter und schwager
Wolfgang Wilhelm mp.

ich billich bedenckens trage, so kan doch bey mir so hochahnliegenden occasion in sonderlicher versicherung meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers so bestendig gegen mir undt den meiniegen bezeigenden guten affection undt zu ihme gefasten vesten vertrauens ich nicht underlassen demselben, wie dann hiemit geschicht vertreulich zu communicieren, was mein geliebter eltister sohn ahn mich geschrieben undt mein vätterlichen willen undt gutachten darueber begehrt*).

---

*) Bilagan har följande lydelse:

Bil. 1. Pfalzgrefven Carl Gustaf till sin fader, dat. Freiberg den 2 Februari 1643. (Extract).

. . . .

. . . Aussy les nouvelle de la pension et frays ordonnés de la part de Sa Maiesté pour le voyage de Mons. le Marquis en Allemagne remplit mon esprit avec une rejouyssance tres grande de veoir nostre maisons tousjours conservee dans les faveurs de Sa M:té, ce qui m'augmentera les obligations que j'en ay pour tesmoigner en effect le desir, que j'ay à servir Sa M:té et me maintenir dans l'affection des touts ses messieurs du Senat.

Mesme je tascheray d'observer exactement l'admonition paternelle de Vostre Altesse à diriger toutes les action pour complaire à M. le General Torstenson et me conserver en l'affection de touts ces cavalliers de la soldatesque, priant V. Altesse bienhumblement de me donner bonne information pour employer mon temps avec honneur et tirer quelques remarquables fruicts.

Car il fault que je confesse, que ceste guerre, estant confondue des pluyes (?) et des misers de part et d'aultre qu'on ne scauroit rien aultre chose desirer que de la traverser honnorablement, neantmoins l'esperance que chasque homme de bien·aye à supporter touts les inconvenients avec patience donne quelque envie à chercher toutes occasions pour les observer et s'en servir à quelque bonne information. C'est cestes qui me faict envieux à employer ma jeunesse honnorablement et principalement soubs la conduitte d'un si sage et modeste general qu'est le nostre, ainsy je m'estime tresheureux d'estre arrivé à son temps icy.

Car il me faict toutes sortes de courtoisie et me traicte amiablement, m'ayant quelque fois remonstré le desir qu'il avoit à scavoir mon intention pour employer mon temps laquelle je luy ay déclarée avec particularité, et que j'attendoy les ordres de V. Altesse et les advis de quelques amys pour response par Mons:r le Colonel Dörffling. Sur cela M:r le General Torstenson me dit que je faisoy bien de faire consentir touts les messieurs du Senat devant que de changer mes actions, mais il trouvoit hors de propos que je fisse quelque commencement à apprendre la guerre par les conditions. Au reste j'espere que V. Altesse me permettra de luy dire mes sentiments.

* * *

In deme nuhn mein hochgeehrter Herr Reichscantzler sich freundtlich zu besinnen weiss deren discoursen, so bey letzteren mundtlichen communicationen deswegen fürgefallen undt in gesambt für guth angesehen worden, das die jeziege manier, dardurch man allen guten occasionen pro re nata, mit fürwissen undt guthachten des Herren Generalfeldtmarschalcks beyzuwohnen, noch eine zeit lang zu continuieren, so habe ich es auch allerdings auf solchem reiflich gefasten rath undt guthachten beruhen lassen, umb so viel mehr, weilen ohne aussdrucklichen diss orths undt in nahmen Ihrer K. M. gebende ordre auch zwar gepflegten vertraulichen guthen rath undt reiffes bedencken das geringste sich einzulassen, undt also mich anderster zu resolvieren bedenckens.

Einen weg aber als den andern habe ich die schuldigkeit erfordert, in altem so vieljährigen hergebrachten vertrauen es under andern auch meinem so hochgeehrten Herren Reichscantzler ver-

---

Bil. 2. Carl Gustaf till sin fader af samma dag och ort som föregående. (Extract).

Monsieur le Marischal m'a faict ces jours des discours touchant ceste affaire, mesme touchant ma personne, voulant scavoir mes intentions, et si je ne me vouloy point resouldre de luy assister et prendre quelque honnorable charge la dessus.

Je luy fis response, que je depend entierement de la resolution de V. Altesse, et que j'avoy escript à V. Altesse pour avoir information touchant mon comportement, mesme que j'estoy resolu d'apprendre les principes de l'art militaire devant que de me mettre en quelque considerable charge à la risee de tout le monde, mais luy continua son discours, me presentant 2 a 3 regiments et des offertes de grande consequence pour faire le plus considerable esquadron de toute l'armee, mais je le laissay parles sans rien respondre, puis que je voyoy que ce n'estoit point mon faict (!).

Neantmoins il me conseilla cordialement et de toute affection de me tenir aupres de luy en l'armee et tirer quelque affection de l'armee de l'assister pour explicquer ses intentions, puis que la charge estant suspecte au monde, de quoy V. Altesse peult assez comprendre son intention, et que j'auray grand besoing de la bonne information de V. Altesse, affin de pouvoir plus facilement m'accommoder aux volontés de ses gens, estant tres asseuré de la bonne affection de M:r le Mareschal et des aultres cavalliers, ainsy que j'espere par l'ayde divine parvenir au but desiré à scavoir de me faire capable à rendre quelques aggreables services à Sa M:té et la couronne de Suede, sy bien qu'à la cause commune, me voyant ainsy incliné de chercher ma fortune par l'espee.

Je croy, qu'il me sera heureux, et par ainsy il me fault tousiours persister dans ceste intention de faire un soldat si longtemps, qu'il plaira a Dieu me conserver tout entiers et me favoriser dans mes actions.

Carl Gustave Comte Palatin.

traulich zu communicieren undt mich seines versicherten guten raths noch ferner zu gebrauchen, in deme ich zwar meines theils auf vorieger meinung beruhe undt lieber sehe, das man lenger lerne, als in den lehrjahren ich will nicht sagen eine faute (dann es ist menschlich), sondern eine solche faute begehe, dabey Ihrer M. dienst interessiert seye, indem es sonsten zwar vielleicht meinem sohn zu mehrerer sorgfältigkeit undt erlernung des kriegswesens undt bey jetziegen kriegszustandt (dem gewohnlichen termino nach, welchen allein meinem sohn zu evitieren ich treulich undt darbey gerathen sich mitt Ihrer K. M. wegen ihme bezeugenden undt continuierenden favor genuegen zu lassen) zu mehrem profit dienen möchte. Meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler bitte ich in hergebrachtem höchsten vertrauen diese meine offenhertzigkeit im besten zu vermercken undt mit seinem fernern treuen rath mich zu soulagieren.

In solchem hergebrachten hohen vertrauen obligiert zugleich meine schuldigkeit in der kurze (dann die particularia erwarte ich ersten tages) zu avisieren, das ich so viel nachricht, als solten bey meines herren eydamb undt sohns durchreiss undt visite beym Königlichen Dänischen hoff allerhandt discours offentlich, wiewohlen nuhr vom dienern, gehalten sein worden, dardurch allerhandt abzunemmen.

Weilen ich aber, wie obgemelt, die particularia mit erstem inner wenig tagen durch expressen erwartendt, undt auf solche blosse reden nicht zu gehen, so will ich dahin sparen, undt hiermitt beschliessendt auch meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler nachmahls umb sein hochvertreuliches gutachten wegen meines eltern sohns comportement bittendt, hiemit allerseits göttlicher allmacht befehlen, undt verbleiben

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzler
alzeit freundtwillig hochvertraut obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Chenis den 9 Martii 1643.

---

200. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 15 Mars 1643.**

Åberopar föregående bref. Sänder sin sons lärare Carl Pommerening att att gifva A. O. redogörelse för Johan Casimirs dotters och måge resa samt för att begära hans råd rörande lämpligaste uppehållsorten för Markgrefvinnan.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... nicht zweiffelendt, es werde mein hochgeehrter Herr Reichscantzler mein letzes empfangen undt darauss vernommen haben das hertzliche verlangen, so ich trage wegen seines vertrauten rath undt guthachtens meines geliebten sohns comportement, dardurch ich dann zum höchsten obligiert werde.

Weilen dann auch unter dessen derjeniege diener, so ich meiner dochter, der Frau Marggreffin, hatte zugeben gehabt, wieder zurück kommen, undt mir gemelte meine dochter in etwas beschreibet, wie ihre reiss der orthen abgangen, so habe [ich] solches, wie auch des Herren Marggraffen ahn mich abgangenes schreiben meinem hochgeehrten Herr Reichscanzler vertreulich zu communicieren, meines sohns præceptor Mr Carl [abgeschickt] undt darneben insonderheit befohlen meines hochgeehrten Herren Reichscanzler freundtlich gutachten (dardurch ich dann zum höchsten obligiert werde) zu vernemmen wegen meiner tochter aufenthalt, in dem ich bestendig dahin gerathen undt noch continuiere (inmassen des Herren Marggraffen Ld. mich versichert) die sicherheit mügligst im acht zu nemmen undt deren so hoch bezeugenden königlichen favors mit rath undt befürderung der sambtlichen königlich hohen offitierer undt bedienten nutzlich zu gebrauchen, nachmahls bittendt, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler im besten vermercken, das bey so überheufften geschäfften derselbe mitt meinen privatis molestiert wirdt, dann solches auss altem bestendig zu demselben gefasten vertrauen herrüeret, vermög desselben (in empfehlung allerseits göttlicher allmacht) ich bestendig verbleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers
alzeit freundtwillig affectioniert undt obligierter bestendieger
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 15 Martii 1643.

201. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 21 Mars 1643.**

Tacksägelse för A. O:s råd med afseende på Carl Gustaf. Begär någon anställning i statens tjänst för Adolf Johans lärare Carl Pommerening.

Meinen freundtlichen gruss *etc*.... Gleich wie die so offenhertziege entdeckung meines so hochgeehrten [Herrn] undt freundts so treuhertzig wohlmeinenden guthachtens meines geliebten elteren sohns Pfaltzgraff Carl Gustafs comportement betreffendt*), die von so viel jahren habenden hohe obligation vermehret, also wünsche ich mehr nicht als die gute occasion zu erlangen zu tesmoignierung meines höchsten dancks und obligierten gemuths, nicht zweiffelendt, was meine altersschwachheiten nicht vermögen, sich sambtliche meine kinder undt sonderlich mein sohn, als den es angehet, mit allen freundtlichen diensten (dazu sie stehtig ermahnet werden sollen) zu beschulden sich befleissen werden, in dem ich nicht underlassen werde ihme solches alles vätterlich zu remonstrieren, in hoffnung er die occasionen in acht nemmen undt meiner treuen ermahnung nach nichts precipitieren, undt vielmehr considerieren werde, das er auf diese weiss (meinen hochgeehrten Reichscantzler bitte ich meine offenhertzigkeit im besten zu vermercken) in effectu bessere dienst leisten könne als durch würcklich engagement bey so gestalten sachen sich parteyisch machen. Ich schreibe also offenhertzig, als wen ich mundtlich discourrierte in gewissem vertrauen, das diese meine alte offenhertzigkeit von einem so alten freundt (inmassen ich bitte) werde zum besten aufgenommen, undt, worin ich etwa fehlen mögen, vertreulich remonstriert werden. In welchem vesten vertrauen beschliessendt undt sambtliche göttlicher allmacht befehlendt bin undt bleibe ich

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig höchstobligiert undt vertrauter guter undt bestendieger freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 21 Martii 1643.

Das hohe undt veste vertrauen, so ich in meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers bestendiege affection gesetzt, macht mich

*) Se A. O:s bref till Pfalzgrefven Johan Casimir, dat. Stockholm den 14 Mars 1643 i Stegeborgsamlingen (Riksarkivet).

die künheit nemmen noch ferners in meinen privatis zu importunieren, undt weilen ich vermercke, das meines sohns Adolf Johanns præceptor Mr Carl Pommerinicken (indem ich alle enderung scheue) sich noch würde bewegen lassen seinem dienst weiter abzuwarten, so fern er wüste darneben ein klein employement in Ihrer K. M. undt der Cron diensten zu haben undt zu hoffen, als habe ich weniеger nicht das veste undt gute vertrauen, es werde mein hochgeehrter Herr Reichscantzler hierinnen seine gute affection zu tesmoignieren undt meine undt der meiniegen ohne das habende so vielfaltige, hohe obligation zu vermercken sich freundtlichen gefallen lassen.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Stockholm den 24 Martii anno 1648.

---

202. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 31 Mars 1648.**

Tacksägelse för meddelade råd rörande Carl Gustaf och begäran om nya sådana rörande såväl dottern och mågen, Markgrefven och Markgrefvinnan af Baden, som Carl Gustaf.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Das mein hochgeehrter Herr [Reichscantzler] sich also freundtlich belieben lassen, die von mir mit so wenig worten [bezeugte] obligation über das ertheilte guthachten meines geliebten eltern sohns comportement betreffendt also freundtlich undt wohl aufzunemmen, auch die bestendiege gewogenheit zu sambtlicher meiner geliebten kinder bestes befürderung es noch ferner zu tesmoignieren, solches benimbt zwar die dienliche worth die deswegen erkennende obligation der gebühr zu tesmoignieren, die inwurzelung aber solcher obligation und hohen vertrauen, welches in effectu auch auf samptliche meine kinder undt ahnverwanten, vermög hiebeigefügten schreibens*), welche mir bey der post zukommen, gleichsamb ahn-

*) Bilagorna äro följande:

Bil. 1. Markgrefven af Baden till sin svärfader Pfalzgrefven Johan Casimir. (Efter en bilagd afskrift).

Monseigneur. Ayant ceste bonne commodité, je ne peu pas aultrement que d'advertir V. Alt. que nous sommes avec la grace de Dieu venus 3 lieux

erbet, machet mich derselben missbrauchen undt bey ohne dessen so vielfaltig überheufften geschäfften importun zu sein der gewissen [zuversicht] undt [bitt, solches] von demselben es freundlich angenommen undt mitt seinem fernerm [rath] wohlmeinentlich werde beygesprungen werden.

---

par deça Genecöping. Je prie le bon Dieu de nous vouloir tousjours bien garder. J'ay trouvé à propos d'avertir V. A. que, voyant par les nouvelles que l'armée Weymarienne est bien avancee dans le duché de Wirtembergue, de la prier tres humblement de vouloir m'assister avec des bon conseils, comment je me doibs gouverner et prendre resolution du lieu, ou je doibs laisser Madame, ma tres chere femme. car je ne la vouldroy point mesner d'un costé ou d'aultre sans le consentement de V. Altesse. La laisser à Erffurt il me fauldroit passer par la France pour joindre l'armee, cela seroit trop long chemin pour la pouvoir veoir, et la mesner à Strasbourgk par le dit chemin, cela feroit beaucoup des despens et incommodité. S'il plaisoit à V. Alt. d'en advertir Mons:r le Grand Chancelier ce qu'il trouvera le plus à propos. En attendant des lettres de Vostre Altesse, nous nous arresterons a Wismar, cependant je prie ce bon Dieu de maintenir V. Altesse en bonne santé et croire, que je suis de

V. A.
le tresh. et tresob. fils
Frederic le jeune, Marquis de Baden.

Grensberg d. 21 Febr. 1643.

Presentiert Stegb. d. 30 Martii 1643.

* * *

Bil. 2. Markgrefven Fredrik af Baden till sin svärfader Pfalzgr. Johan Casimir. (Efter en bilagd afskrift).

Estant Dieu mercy heureusement venu jusqu'icy je n'ay pas voulu passer ceste bonne commodité pour en advertir V. Alt., comme aussy de leur faire scavoir, que j'attends avec grand impatience les lettres de V. Altesse, touchant ce que j'ay escript par Mons. Rybeiner. Comme j'entend nostre armee doibt passer le Rhin et aller en Bourgoigne, je ne scay que je doibs resouldre. J'espere, que le Prince Charle Gustave se donnera la peine de venir veoir Madame sa soeur là, ou je pourray encores prendre des bons conseils. Pourtant je ne commenceray rien sans avoir des lettres de Vostre Altesse. J'espere que demain nous partirons d'icy. Le convoy n'est pas encores venu de Wismar. Le Commendant s'offre à toutes bonnes choses. Je ne manqueray nulle commodité d'advertir tout ce qui passera et demeure à jamais de

V. A.
tresh. et tresob. fils
Frederic le jeune, Marquis de Baden.

Lubeck le 18 Mars 1643.

Presentiert Stegb. d. 30 Martii 1643.

* * *

Dann gleich wie meinen geliebten elteren sohn betreffendt, den so treuhertzig wohlmeinenden guten rath ich bey der post

---

Bil. 3. Markgrefvinnan Christina Magdalena till sin fader Pfalzgrefven Johan Casimir. (Efter en bilagd afskrift).

E. Vätterl. Gnd. bitt ich underth. wollen meinem hertzlieben herrn mitt erstem den besten rahtt schreiben, woh E. Vätterl. Gnd. deucht ahm bequembsten sein mich zue lassen, dann er siehet, dass die Weymarische armee so weitt hinauff gehtt, dass er schwerlich hinkommen kann alss durch Franckreich, unndt, wann es E. Vätterl. Gnd. so gefellig were, sich des Herrn Reichscantzlers rahtt hierinnen zue erholen unndt seine Ld. mitt erstem wissen lassen, dann ich gewiss weiss, dass ich nicht allein hierin, sondern allezeit E. Vatterl. Gnd. rahtt unndt willen gehorsamst nachkommen werde.

Christina Magd:a M. zu Baden.

Grenssberg d. 21 Febr. 1643.

Present. Stegb. d. 30 Martii 1643.

* * *

Bil. 4. Markgrefvinnan Christina Magdalena till sin fader Pfalzgrefven Johan Casimir. (Efter en bilagd afskrift).

E. Vätterl. Gnd. hab ich nitt underlassen konnen hiemit in eyhl zu berichten, dass wir vorgestern, Gott lob, wohl anhero gelangt sein unndt wartten stündtlich convoy von Wismar, dass wir hoffen morgen frühe von hier zue ziehen. Gott gebe zu glückh. Mittlerweil habe ich das nöhtig hier gekaufft, wass man im haushalten gebrauchen. Gestern hab ich ungefehr die Hertzogin von Sachssen angetroffen, dieses also in eyhl zu berichten. Mitt erstem will ich mehr schreiben.

Christina Magdalena, Margg. zu Baden.

Lubeck den 18 Martii 1643.

Present. Stegb. den 30 Martii 1643.

* * *

Bil. 5. Pfalzgrefven Carl Gustaf till sin fader Pfalzgrefven Johan Casimir. (Efter en bilagd afskrift).

Monseigneur. Nostre infanterie est à cest heure en marche pour passer l'Elbe, et la cavallerie passera demain, s'il plaist à Dieu. Le desseing de Mons. le Marischal est encors fort secret. L'ennemy est consideré en 7 à 8 milles chevaux et 4 milles de pied en tout, et on dit que toute la force passera aujourdhuy le pont de Dresden à rencontre de nous, pour avoir garde à nos action. Au reste, je m'estonne grandement, que le Colonel Dörffling n'est encores arrivé à Stockholm pour me faire avoir la response de V. Alt., laquelle j'attend avec impatience, regrettant que le temps se perd en néant. Pour me qualifier tant plus et l'employer honnorablement, j'ay mainte fois demandé m:r le Marischal pour avoir son advis, mais il m'a toujours conseillé

vätterlich entdeckt, also zweiffele ich nicht, er werde solchem umb so viel mehr mit bestem seinem nutzen nachkommen, weilen zu vermuthen, das der in Franckreich fürgangene todtsfall (will nicht sagen in privatis) in publicis viel enderung undt mutationen consilii geben dörffte. Gott gebe zum besten.

Welches dann auch die ursach, das wegen des particular interesse meines eydambs undt sohns, des Herren Marggraffen Ld. (wiewohl durch versaumnuss Monsieur Ribbeiners ich denselben brief erst heut, undt also die zu Lubeck undt die zu Grenssberg datierte brief in einer stunden bekommen) ich zwar der meinung S. Ld. nachmahls zu rathen, die gemahlin ahn der seekanten lassendt, sich des königlichen favors nutzlichen zu gebrauchen; ehe undt zuvor ich aber meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers ferner guthachten [erfahre], kan demselben ich so viel wenieger meine eigentliche gedancken offenbahren, welche zwar uhnvergreifflich dahin gehen, das bey so gestalten sachen, undt ehe man siehet, ob undt was für mutationes, will nicht sagen in privatis (dahin mein eydam in spetie wegen der Marggraffschafft seine augen zuschlagen, undt wohl zu wünschen gewesen, das er hoc casu present bey der armee gewesen), sondern auch in publicis causieren möchte, ich nicht rathen kan die gemahlin mitt sich zu nemmen, sondern vielmehr dafür halte, das sie ahm bequemsten näst [ɔ: nechst] der seekanten (wie ich dann ohne dessen auss meiner dochter brief sehe, das sie sich zur hausshaltung providiert) undt also der H. Marggraff selbsten desto wenieger verhindert werde pro re nata undt postweiss bey die Weimarische armee zu gehen undt, so viel ahn ihm, Ihrer K. M. undt den gemeinen dienst darbey in acht zu nemmen, meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler nachmahls freundtlich bittendt diese meine offenhertzige rede im besten zu vermercken, das demselben auch dissfals ich rath undt zuflucht suche, gegen meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler mich

---

de faire tout avec le consentement du Senat, et, quant à sa personne, il taschera tousjours à me faire toute sorte de contentement. C'est pourquoy je prie treshumblement V. Alt. de me vouloir informer et instruire du plus commode chemin pour mon apprentissage et me conserver tousjours dans ses graces paternelles, demeurant à jamais

de V. Alt. le tresh. et tresob. fils
Charles Gustave Comte Palatin du Rhin.

Strehlen d. 27 Febr. 1643.

Present. Stegb. den 30 Martii 1643.

darneben gantz freundtlich bedanckendt des freundtlichen erbiethens wegen M:r Carlen guten befürderung.

In summa, ich werde von meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler so hoch obligiert, das ich alle occasiones es freundtlich zu erwiedern in acht zu nemmen nicht underlassen werde.

Das sonsten meines eydamb undt tochter abreiss von Koppenhagen übel aussgedeutet worden, solches höre ich zwar nicht gern. Weilen es aber eine uhnwissende schuldt undt nicht für der abreiss angedeutet worden, so halte ich darfür, es müssen auch meine kinder meines glücks der orthen entgelten. Sie haben sonsten, wie ich dan schreiben für 14 tagen vernommen, eine glückliche überfarth über den Beldt gehabt. Gott wolle [in allem sonsten] den besten rath geben, in dessen schutz allerseits befehlendt bin und verbleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig höchstvertraut undt obligierter vertrauter bestendieger freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Stockholm den 3 April anno 1643. Brefvet är starkt fuktskadadt, hvarföre stycken af texten bortfallit, hvilka stycken dock ifyllts efter en samtida kopia, skrifven med sekreteraren Ch. Schaubrucks hand.

---

203. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 18 April 1643.**

Tacksägelse för de meddelade råden beträffande Markgrefvens och Markgrefvinnans af Baden samt Carls Gustafs angelägenheter. Begär A. O:s råd angående svaret å Grefve Henriks af Nassau frieri till Maria Euphrosina.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Gleich wie meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers gegen mir gebrauchende offenhertzigkeit in mittheilung seines so wohlmeinenden treuen raths wegen meiner geliebten, nuhnmehr aussen landes versierenden kinder wohlfarth, demselben mich je lenger je mehr obligiert, in hofnung es werden solche meine kinder, (welche, wie ich vernemme, für 14 dagen zu Wissmar beysammen gewesen undt daselbst verhoffentlich mein sohn die brief empfangen werde haben) sich demselben undt meiner darauf vätterlichen rath undt vermahnung nachrichten, indeme, wie ich vernemme, nicht allein die herrschafft Pötelen (?) von den Wissmarischen selbst ruiniert, son-

dern auch durch absterben des Herren Vettern gemahlin derselbe in mehrer ungelegenheit gesetzt, also solte ich zwar billich bedenckens haben meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler noch ferner zu molestieren.

Demnach aber von natur sambtliche meine kinder mir gleichen lieb undt ich dahero suo ordine et occasione, auch derselben sorgfalt mir angelegen sein zu lassen, so hoffe undt bitte ich, es werde mein hochgeehrter Herr Reichscantzler meine überheuffende importunitet auss obgemeltem vertrauen herrüerendt im besten vermercken, indeme von meiner dochter Freulein Maria Euphrasina ich in kindlichen gehorsam undt schuldiegen vertrauen avisiert worden, was gestalt der Herr Graff von Nassau, jetzo zu Stockholm ahnwesendt, sich einer ehrlicher affection gegen sie vermercken lassen.

Obwohlen ich nuhn auss ihrem schreiben nicht vermercken kann, das ihr sinn dahin gerichtet, so habe ich doch eine notturfft ermessen, mich guthen raths zu erhohlen, wie sich hierinnen zu comportieren, damit es ihr nicht allein ohne nachredh, sondern auch der löbliche Herr nicht die gedancken fassen möge, als wann solche ahnbiethende freundtschafft nicht in gebührende obacht genommen wirdt (welchen verdacht ich dann auss vielen ursachen gern verhüten wolte).

Dann neben dem solche sachen eintzig undt allein von des Allmechtiegen direction herrüeren, undt seine göttliche providentz darbey zu erkennen undt walten zu lassen, so weiss mein hochgeehrter Herr Reichscantzler sich dessen mit demselben jüngsthin gehabten vertreulichen discourse, undt was damals für absehen gewesen, zu erinnern, mir uhnwissendt, ob undt was mein hochgeehrter Herr Reichscantzler deswegen entweder für apparentz vernommen oder auch noch vielleicht bey gelegenheit der verahnlasten conjunctur zu vernemmen gewartet.

In deme nechst Gottes schickung in solchen fällen man allerhandt considerationen zu haben pfleget, davon sich zwar besser mündtlich undt vertreulich pro et contra discourieren, als ordentlich in die feder verfassen lässet, in dem meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler fast besser als mir selbsten des orths undt hauses in sich selbsten gelegenheit undt darneben bekant, das, menschlich darvon zu reden, dieses herren fortun, fürnemblich auf dem credit, so er bey dem Prinzen [hat], beruhet, in dem er mitt guten qualiteten begabet undt neben denen exempelen, deren in seinem hauss von alters undt continua serie gleichsamb haben-

den alliantzen mitt chur- undt fürstlichen töchtern sich zweifelsohn erinnert, das sein vatterbruder*), undt zwar der jüngste von der ersten ehe, obwohlen er damahls mehr nicht als simpel obrister, das glück gehabt eine so ahnsehenliche alliantz mit der eltisten Braunschweigischen tochter zu haben undt vermittelst derselben alliantz bey den Herren Staten, welche damals ein sonderlich aug auf Dennemarck gehabt, zugleich das feldtmarskalckenampt undt die survivantz des Ostfriesischen gubernaments (undt in dessen erwartung das Arnheimische oder Gelderische gubernament) zu erlangen, undt also dieser Herr in anschung obgemelten favors dergleichen sperantzen haben möchte, welche doch eintzig undt allein temporal auf die personen selbst, nicht aber auf die kinder gerichtet (sonderlich wann ihnen die eltern früzeitig abfallen undt sie also selbsten noch incaple sein).

So ist auch sonsten dieser Herren jus undt antheil ahn der Dillenbergischen graffschafft selbst meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler wegen dessen geführten directorii pro quota der sambtlichen seelig Graff Johans kinder (under welcher der in Spanischen diensten gewesene Graff Johan undt seine kinder auch begriffen) besser als mir bekant, wie auch die jetziege jalousie zwischen dem Herren Printzen undt den Herren Staden.

In summa, meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler offenbahre ich dissfals die fürnembste considerationes, welche pro et contra sein möchten, im höchsten zu ihme habenden vertrauen bittendt umb die vertreuliche eröfnung seiner wohlmeinenden gedancken undt guten raths, wie sich hierinnen zu comportieren.

Dann ich in allem fall den unglimpf lieber auf mir als auf meinem kindt (dessen schuldiegen gehorsamb ich mich versichere) ersitzende haben will, undt darbey wohl leyden möchte, wann deswegen noch zur zeit nicht weiters meinem kindt (welche doch ihrer selbst nicht mächtig) zugemuthet würde, meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler nachmahls bittendt diese auss habenden vertrauen herrüerende offenhertzigkeit undt importunitet im besten zu vermercken, in dem ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig höchstvertraut bestendig obligierter freundt undt gevatter

Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 18 Aprilis 1643.

*) Ernst Casimir af Nassau-Dietz, Johan d. ä. af Dillenburg son, ståthållare i Friesland, g. m. Hertig Henrik Julius' af Braunschweig äldsta dotter Sofia Hedvig.

304. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 7 Maj 1643.**

Tacksägelse för mottaget råd rörande svaret på Grefvens af Nassau frieri till Maria Euphrosina. Bref från Carl Gustaf med underrättelse om Marggrefvinnans af Baden sjukdom.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Die auss meines so hochgeehrten Herren undt freundts den 23 Aprilis ahn mich abgangenen so hochvertreulichen schreiben*) erspüerende continuierende affection gegen mir undt den meinigen benimbt mir abermahls die worth, meine deswegen habende obligation der gebühr zu erkennen zu geben, sondern sage nuhr mit einem worth, das meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler ich deswegen zum höchsten obligiert undt mich für meine persohn nicht allein die übriege kurtze zeit meines lebens befleissen werde, es mitt aller müglig-sten freundtschafft zu erwiedern, sondern auch sambtlich meine kinder zu gleichmessiegen zu ermahnen.

Die sach in sich selbsten betreffendt, weilen ich vernemme, das der Herr Graff seine reiss ehist fortzusetzen resolviret, so wirdt under dessen die zeit, geliebts Gott, in einem undt dem andern rath schaffen, von welchem allem sich data occasione besser mündtlich reden als der feder viel vertrauen oder durch dieselbe exprimieren lässet.

Sonsten muss gegen meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler ich meine sorgfältige gedancken nicht verschweigen, wie das mein geliebter eltister sohn mir under dato den 20 Aprilis von Wissmar die sehr grosse schwachheit meiner tochter, der Marggreffin, ahndeutet. Gott der allmechtiege wolle durch seine gnadt alles zu seinem ehren undt meines so lieben kindts besten schicken, in dessen gnädiegen schutz allerseits befehlendt ich beschliesse in bestendieger versicherung, das ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzler alzeit freundt- undt gutwillig höchstvertraut obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Chenis den 7 Maij 1643.

---

*) Detta bref saknas bland A. O:s bref till Pfalzgrefven i Stegeborgsamlingen.

205. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 26 Juni 1643.**

Från A. O. genom Hessiska sändebudet v. Polhelm mottaget bref rörande Landtgrefve Fredriks af Hessen-Eschwege frieri till Pfalzgrefvens yngsta dotter. För att ej förhasta sig vill Pfalzgrefven inhämta ytterligare råd. Till följd af en vrickning har han dock måst uppskjuta sin resa till Stockholm.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Indem mir gesterigs tags durch den von Polheim meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers vertreuliches schreiben*) überlieffert undt ich auss demselben so wohl als dessen von Polheim mündtlichen gethanen ahnbringen undt commission mit mehrerm umbstendtlich vernommen meines vettern des Herren Landtgraffen Ld. zu meiner geliebten jüngsten tochter**) bezeigende affection, so habe ich so viel mehr auss solchem die beharrliche continuation meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers zu mir undt den sambtlichen meiniegen tragenden guten affection verspuert, welche neben seiner darinnen bezeugenden continuirlichen offenherzigkeit, mich undt die meiniegen ihme dann noch ferner zum höchsten obligiert undt ahnlass gibt, gleich wie in allem mein undt der meiniegen concernierenden ahnliegen noch ferners desselben guten undt getreuen raths zu erhohlen, darumb ich meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler dann umb so viel mehr zu ersuchen ahnlass [habe], in deme demselben die allerseits circumstantien des stats so wohl als in particulari der person undt darneben bekant, was für diesem in gleichmessigem suchen mit S. Ld. verstorbenen herrn brudern Ld. fürgeloffen, mir auch gerathen undt für guth angesehen worden, das es viel mehr in consideration gezogen, als auss der acht gelassen werden solte, uhnnoth die umbstände weitleuffieger zu repetieren.

Solchem nach undt weillen diessmahl das werck fast auf andere arth getrieben, dabey doch gleichwohl allerhandt confidentien in publicis so wohl als privatis fürfallen, welche zwar besser mundtlich discurrirt als mit der feder exprimirt werden können, solche auch meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler fast undt in viel weg besser als mir selbsten bekant, so will ich mich zwar mit repetierung des publici so wohl als privati interessen nicht aufhalten oder dasselbe wiederhohlen, weilen es notori, sondern allein hierinnen meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers ver-

*) Se A. O:s bref, dat. Stockholm den 23 Juni 1643 i Stegeborgsamlingen (Riksarkivet). — **) Eleonora Catharina.

traut hertzlich wohlmeinendt guthachtens auch erhohlen, wie bey jeziegem noch so ungewiss uhnruhiegen wesen, nechst Gottes gnadt, auf müglichsten sicherheit zu gehen undt in keinen weg zu precipitieren.

Dahin dann meine verantworth (welche ich bitte mein hochgeehrter H. Reichscantzler bey S. Ld. im besten wolle helfen deuten) gangen, das nemblich die ehr der nahen verwantnuss auch täglichen aufwartung, deren meine sambtliche kinder gewürdigt, mich obligiert in gebührendem respect Ihrer K. M. undt meiner Herrn undt freundt wohlmeinens undt raths mich zu erhohlen, dafür haltend, das die glückliche erwartung deren fürhabenden friedenstractaten allerseits den besten rath geben werde mitt nachmahliger versicherung meiner particular affection zu manut[en]ierung undt fortpflantzung der so langjährig hergebrachten freundtschafft zwischen beyderseits heussern.

Ich hette zwar von hertzen wünschen mögen undt resolviert, das solcher verahnlassung ich der glück undt gelegenheit hette haben mögen, in schuldiegen respect zu Ihrer K. M., selbst persohnlich sonderlich dieses kindts wegen, welches die ehr in spetie Ihrer K. M. aufwertig zu sein, davon gehorsamb undt persöhnlich zu communicieren, aber der vor dreyen tagen mir zugestandene unfall (das ich durch einen misstritt gefallen undt den lincken arm verrenckct) muss mich wieder meinen willen entschuldigen.

Inmassen meinen hochgeehrten Herren Reichscanzler ich freundtlich bitte diese meine verseumnuss nicht allein bey Ihrer K. M., sondern auch bey seiner Herren Collegis, undt in spetie bey sich selbst, zu excusieren, das ich bey so gestalten sachen (wie auss dieser meiner bösen schrifft augenscheinlich abzunemmen) ich nicht allein meine hienaufreiss wieder meinen willen instellen muss, sondern auch mit meinem gebührenden schrifftlichen avisation (indem der von Polheim sehr eilet) biss auf morgenden tag, geliebts, Gott differiere, da ich dann verhoffe auch die zeit zu haben meinem hochgeehrrten Herren Reichscantzler noch ferners ein zettelein zuschreiben, welches die eil gedachten Monsieur Polheims undt mein zustandt mir dissmahl nicht zulässet, sondern in altem gefasten vertrauen schliessendt, verbleibe ich

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig
höchstvertraut obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Chenis den 26 Junii 1643.

206. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 30 Juni 1643.**

Åberopar det genom hessiska sändebudet meddelade svaret på A. O:s senaste bref.* Smärtorna i armen hafva emellertid omöjliggjort Pfalzgrefvens afsigt att genast skriftligen meddela sig med K. Maj:t rörande Landtgrefvens af Hessen frieri. Tackar för Regeringens intresse och utbeder sig vidare råd. Om sändebudets uppdrag från Amalia Elisabet af Hessen att försäkra om hennes samverkan till ett fördelaktigt fredsslut med uppmaning till Svenska Regeringen att vid underhandlingarne bevaka Hessens intressen eller att, om tractaten aflöpte utan resultat, förnya alliansen.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Ich setze in keinen zweiffel, es werde mein hochgeehrter Herr Reichscantzler durch zurückkunfft des von Polheimb nuhnmehr mein vorantworth auf meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers schreiben undt darneben verstanden haben, das ich gentzlichen inwillens stracks folgenden tags mein schuldigkeit in acht zu nemmen undt Ihrer K. M. alles umbständtlich zu entdecken undt in gebührendem respect mich dero königlichen gemuts meinung zu erkundigen undt deroselben dieses so wohl als sambtlichen meiner lieben kinder wohlfarth bestendig zu recommendieren.

Es haben mir aber die auss dem zugestandenen fall herrüerende schmertzen jedesmahls die feder auss der handt getrieben, also das ich wieder meinen willen nicht ohne verdruss von tag zu tag, ja von stundt zu stundt es habe aufschieben müssen.

Demnach ich aber, Gott lob, jetzo etwas mehr ruhe, so habe ich in Gottes nahmen es, so viel die zeit undt gemelter mein zustandt leiden wollen, Ihrer K. M. gantz gehorsambst den umbständen nach entdecken, mich dero königlichen so höchstruhmblich (sonderlich gegen diss mein kindt) erweisenden favors gebrauchen, undt neben gehorsambster entdeckung der mir beyfallenden umbständt (welche ich doch besser nicht, als in voriegen schreiben ahn meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler geschehen, entdecken oder beschreiben können) mich dero königlichen gemuthsmeinung erkundiegen wollen, nachmahls freundtlich bittendt, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler solches nicht allein bey Ihrer K. M. undt gesambter Königlichen Regierung im besten helffen deuten, sondern auch in spetie für sich selbst, vermög dessen von so viel jahren hero zwischen uns eingewurzelten vertrauens, mitt seinem fernern guthen rath mir beyspringen, Gott bittendt, alles

zu beyderseits fürstlichen heusser aufnemmen undt erhaltung undt vermehrung der uhralten freundtschafft auch meinem so lieben kindt zum besten gedeyen zu lassen.

Nechst diesem kann ich wenieger nicht underlassen meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler freundtlich zu entdecken, was gestalt ermelter von Polheimb gleicher gestalt ein ahn mich dirigiertes creditiffschreiben von der fürstlichen Landtgreffischen Wittib*) gehabt, undt er mir darauf entdeckt, das ermelter Ihrer Ld. wegen er weinieger nicht committiert in vertreulicher entdeckung Ihrer Ld. jetziegen zustandts undt remonstrierung der consequentien, so billich allerseits bewegen, bey bevorstehenden friedenstractaten die bestendiege zusammensetzung undt collimation zu dem rechten scopo eines general, sichern undt bestendiegen friedens erspüeren zu lassen, zu versichern, das Ihr Ld. nicht allein, wie bisshero, also noch ferners diesen gemeinnutziegen scopum in acht zu nemmen undt solchen durch mügligste cooperation zu befürdern, sondern auch resolviert, weilen nach absterben des Königs dannoch die Königliche Regentin in Franckreich sich gegen Ihrer Ld. erklehret zu continuierlicher cooperation undt von dem werck keiner gestalt ausszusetzen, sondern vielmehr den practis zufolg ahn dem allgemeinen durchgehenden frieden zu cooperieren undt darbey auch Ihro, der Frau Landtgreffin Ld., habendes interesse in gebührende obacht zu nemmen, als hetten Ihre Ld. die tröstliche hofnung undt zuversicht, es würden undt wolten Ihrer K. M. in ansehung der circumstantien nicht allein gleicher gestalt dero fürstlichen hauses interesse bey solchen tractaten durch die ihriegen abgeordnete würcklich in acht nemmen lassen, sondern auch, undt auf den fall wieder verhoffen den erwünschten effect nicht erreichen solte, die verahnlaste alliance zu conformieren undt kräfftig zu continuieren sich freundtlich resolvieren mit begehren, ich wolte bey occasion Ihrer Ld. zu freundtlichem gefallen hiervon freundtlich ahndeutung undt erinnerung thun.

Weilen dann dieses eine solche gemeinnutziege sach, deren erinnerung sich in effectu selbsten treibet, mir auch ohne dessen Ihrer K. M. wegen der sambtlichen Herren ruhmblichen intention bekant, so habe ich umb so viel weniger nötig zu sein ermessen deswegen ein particular schreiben abgehen zu lassen, sondern es vielmehr meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler als directoren

---

*) Amalia Elisabet af Hessen-Cassel. Se A. Oxenstierna Skrifter Afd. II Band VII sid. 674.

des löblichen bundtwesens vertreulich entdecken, ihme von Polheimb aber under dessen die versicherung thun wollen des geneigten gemuts, so mir bekant, ihrer, der Frau Landtgreffin, habende interesse den gemeinen zum besten zu befürdern, freundtlich bittendt, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler solches wenieger nicht im besten von mir vermercken undt zuforderst bey Ihrer K. M. undt seinen H. Collegis im besten helfen deuten, dann die wehetagen meines jetziegen zustandts lassen mir nicht zu weitleuffiger zu schreiben. Deswegen beschliessendt undt allerseits göttlichen gnadenschutz befehlendt, bin undt bleibe ich

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig affectioniert obligierter bestendiger guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Chenis den 30 Junii 1643.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. i Stockholm den 4 Julii anno 1643.

---

207. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 28 Juli 1643.**

Tacksägelse för A. O:s och Regeringens vänliga råd med afseende på Landtgrefvens Fredriks af Hessen-Eschwege frieri. Om Jakob Bremens anställande som hofmästare hos Hertig Adolf Johan.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Die obligation, so meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler ich von so langen jahren habe, wirdt durch die täglichs mir erweisende vertreuliche gute affection also vermehret, das mir zwar alle mittel undt weg abgeschnitten worden solche erweisende freundtschafft würcklich zu beschulden, aber ahn den willen soll es mit Gottes hülf nicht ermangeln bey allen begebenden occasionen, solcher meine obligation schuldigkeit zum wenigsten zu tesmoignieren, under dessen sambtliche meine kinder zu allen freundtlichen diensten anzuweisen.

Undt weilen ich mitt sonderlichem contentement bey diesem meinen altersschwachheiten vernemme, das Ihrer K. M. wegen nicht allein die in schuldieger devotion beschehene undt gesuchte dienstliche zuflucht in deren bevorstehenden heurathssachen also favorable undt wohl aufgenommen, sondern auch also wohlmeinendt ahn die handt geben worden, was in einem undt andern

dabey in acht zu nemmen, also wirdt meine undt sambtlicher meiner kinder ohne dessen so vielfaltig habende hohe obligation nicht allein vermehret, sondern ich undt sie sambtliche werden wenieger nicht meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler perpetuo obligiert.

Für solche bezeugende continuierliche von tag zu tag vermehrende offenherzigkeit kann [ich] mehrers nicht sagen, als weilen meines altersschwachheiten mir die hofnung undt mittel benommen, meine habende obligation würcklich zu bezeugen, so soll ich die sambtliche meinige desto mehr vätterlich vermahnen undt ermahnen, sich auch nach meinem todt aller freundtlichen gegenaffection bestendig zu befleissiegen.

Die hauptsach in sich betreffendt hoffe ich bey der occasion des Herren Landtgraffen Ld. hienaussreiss (dann sie mich zu besuchen vertröstet) die gute occasion zu haben mit mehrer bequemblígkeit den mir so vertreulich undt herzlich wohlgemeint mittgetheylten rath in acht zu nemmen undt in tesmoignierung meines versicherten gemuths zu erhaltung undt vermehrung freundtschafft mich aller nöthigen umbständt zu erkundiegen, damit sonderlich bey noch schwebenden so ungewissen kriegstroublen nichts precipitiert, sondern vielmehr zuforderst mögliche sicherheit möge in acht genommen werden, Gott nachmahls auss grundt des hertzen bittendt alles also zu schicken, wie er weiss, das es zu seinen göttlichen ehren den principal interessenten zum besten undt mir zu meines alters besten gereichen kann.

Hiemit beschliessendt undt meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler gantz freundtlich danckendt wegen tesmoignierung der compassion über meinen zugestandenen schweren fall (welcher sich, Gott lob, von tag zu tag bessert) verbleibe ich biss in die grub

Meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers alzeit freundtwillig höchstvertraut bestendig obligierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Chenis den 28 Julii 1643.

Postscriptum (på en lös lapp).

Auch wohlgeborner H. Reichscanzler *etc.*... kann demselben ich hiemitt vertreulich nicht verhalten, wie dann mein hochgeehrter

Herr Reichscantzler auss beygefügter copia*) mit mehrerm zu sehen, das auf meiner freundtlich geliebten tochter, der Frau Marggreffin Ld., freundtliches begehren der Herr Feldtherr undt Reichsmarsk Her Graff Jacob den freundtlichen gefallen erwiesen sich zu bearbeiten, das M:r Jacob Bremen sich möchte brauchen lassen zu einem hoffmeister für meinen geliebten jüngern sohn, Adolf Johannen. Weilen dann seine hierzu tragende wohlmeinung erspüert wirdt, so hab meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler ich solches hiemit neben allen umbstenden vertreulich communicieren undt umb fernere gute cooperation bitten wollen, dardurch die so vielfaltig habende obligation noch ferner vermehret wirdt bey demjeniegen, welcher biss in die grub verbleibet

Meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers alzeit freundtwillig höchstvertraut obligierter bestendiger freundt undt gevatter Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Chenis den 28 Julii 1643.

---

208. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 2 o. 5 Augusti 1643.**

Tacksägelse för omsorgen om Pfalzgrefvens barn. Om Carl Gustafs anställande i verklig krigstjänst. Om Jakob Bremens anställande som hofmästare hos Adolf Johan.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Gleich wie die continuierende hohe favor, so von Ihrer K. M. wegen mir undt sambtlichen meinen lieben kindern also bestendig wiederfehret, ja täglich undt gleichsamb stundtlich erneuert wirdt, also gross, das ich nicht sufficiente worth genugsamb finden kann meine undt der meiniegen deswegen habende obligation der gebühr zu erkennen zu geben, also werde ich dardurch verursacht in hiemitt kommenden antworthschreiben meine deswegen habende obligation nicht allein gehorsambst zu erkennen zu geben, sondern auch auss fernerem begierdt, das meine sambtliche kinder meiner vätterlichen treuen vermahnung nach sich evertuieren undt befleissigen mögen zu aller schuldiegen treu undt diensten capabel zu machen,

---

*) Denna bilaga saknas.

gebührender schuldigkeit nach zu verdienen, vermög selbiegen briefs gehorsambst zu ersuchen, weilen mein geliebter sohn, Pfaltzgraff Carl Gustaff, das grosse glück gehabt bey seiner zwar kurzen ahnwesenheit bey der königlichen armeen dannoch underschiedlichen kriegsactionen beyzuwohnen undt durch des Herren Generalfeldtmarschalcks tägliche conversation den sachen in etwas kundig zu werden, das Ihrer K. M. wegen er nicht allein dem Herren Feldtmarschalck zu ferner vertreulichen instruction undt underweisung, sondern auch noch ferners also recommendiert werden mögte, damit er in wircklichen kriegsdiensten employiert undt dardurch weniger nicht als andere bey der königlichen armeen ahnwesende fürstliche persohnen ursach undt ahnlass haben möge seine schuldige devotion würcklich zu erzeigen, sich auch zu Ihrer K. M. undt dieses löblichen königreichs dienst je lenger je mehr zu evertuiren undt die sambtlichen meinen lieben [kindern] so vielfaltige erzeigende hohe königliche favor in schuldiger devotion zu verdienen, wie auss demselben mit mehrerm zu ersehen.

Dabey dann meinen hochgeehrten Herrn Reichscanzler in hergebrachten vertrauen ich bitten wollen, dieses alles obgemelt auss schuldieger devotion, wegen so vielfaltig überschutten, den meiniegen lieben kindern würcklich erweisenden favor herrührendt im besten helfen zu deuten, sondern auch durch treuwohlmeinendt einrathen undt befürderung mich noch ferners zu obligieren.

Dann obwohlen meines alters uhnvermögenheiten mir nicht zulassen einiege hoffnung zu haben einige schuldiege würckliche dienst zu erweisen, so soll ich doch sambtliche meine kinder auss vätterlichen treuen zu aller schuldiegen devotion undt darneben treulich ermahnen diese favor mit aller schuldiegen devotion zu verschulden.

Bitte noch wie für, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler sich versichert halten, das ich keine occasion verseumen werden zu tesmoignieren, das ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit hochvertraut
höchstobligiert bestendieger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 2 Augusti 1643.

Ich kann nicht genugsamb tesmoignieren, wie hoch es mich erfreuet, da eben zu der zeit, da vermög meines letzern schreibens

ich ihme vertreulich communicierte mein intent wegen des Bremens, ich die hohe fürsorg für meines kindts wohlfahrth nicht allein in gemein, sondern auch erspuere undt würcklich vernemme die collimation auf einem subjecto, welches mir so viel mehr ahnlass gibt von dem lieben Gott zu hoffen undt S. Allmacht noch ferners zu bitten, das er zu erlangung des erwünschten zwecks seinen göttlichen seegen geben undt meinem kindt die gnadt verleihen werde sich alles guten zu evertuieren, welches ich auss grundt meines herzen wünsche.

Postscripta (på en lös lapp).

Auch wohlgeborner H. Reichscantzler besonders lieber *etc.*... Weilen vermög meines schreibens ich gäntzlichen resolviert gehabt, jemanden commission zu ertheilen mitt dem von Bremen schliessliche abredt zu nemmen, undt ich aber jezo niemandt bey der handt, so habe ich meinen secretarium zu dem endt abfertiegen undt durch dem königlichen Hoffgerichtssecretarium, als meinen alten bekanten, bitten lassen mir den gefallen zu erweisen, undt, nachdem er meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers gute meinung darüber vernommen, mit seinem fürwissen die vollige abredt mit dem von Bremen meinetwegen zu nemmen, zuforderst aber sich meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers (als zu deme ich dissfals ein sonder festes vertrauen gesetzt, undt denselben hiemit gantz freundtlich ersuche) authoritet zu gebrauchen, damit nach solcher genommenen abredt der Bremen nicht allein meinem sohn selbsten fürgestelt, sondern auch der biss ahnhero seine treu so fleissig erweisende preceptor zu fleissiger continuation nicht allein ferners incitiert, sondern auch gesambter handt zu dem erwünschten scopo, jeder ahn seinem orth, zu arbeiten undt zu collimieren angewiesen werde. Hierdurch wirdt die so vielfaltig habende obligation vermehret desjeniegen, welcher ohne dessen ist undt bestendig verbleibet

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers
freundtwillig bestendig affectioniert obligierter freundt
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Ut in litteris d. 5 Augusti 1643.

---

209. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 22 Augusti 1643.**

Tacksägelse för A. O:s välvilja att själf presentera den nye hofmästaren hos Adolf Johan för denne. Om Carl Gustafs erhållna anställning i svensk krigstjänst.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Die von so vielen jahren hero habende so hohe obligation undt derselben tägliche vermehrung benimbt mir zwar die worth, aber augiert von tag zu tag den ohne das obligierten willen, mein dankbahr gemuth zu erkennen zu geben, indem von meinem sohn Adolf Johannen mir nicht genugsamb gerümbt werden können die treue admonition, so ihme bey presentierung des hoffmeisters wiederfahren, in deme bey so überheufften geschefften undt leibsincommoditeten dannoch deroselben ungeachtet mein hochgeehrter Herr Reichscantzler sich auf das s[ch]loss bey denen hohen treppen bemühen wollen den Hoffmeister selbsten zu presentieren, darzu Gott seine gnadt geben wolle, das die so treulich undt wohlgemeinte ermahnung seinen erwunschten effect haben möge.

Undt ist mir nicht allein dieses, sondern auch darneben von dem Königlichen Hoffgerichtssecretario Magister Baaz zum höchsten gerümbt worden die so hohe tesmoignierung der affection gegen meinem sohn Carl Gustaff zu seiner guten befurderung, dabey ich dann hette meines theils hertzlich wünschen undt leiden mögen, das mein sohn sich noch eine weil patientiert. Weilen aber der Her Generalfeldtmarschalck Torstensohn mir durch sein schreiben, dato den 6 Julii*), welches ich doch erst gestern empfangen undt

*) Denna bilaga har följande lydelse:

Bil. Lennart Torstensson till Pfalzgrefven Johan Casimir. (Efter bilagd afskrift).

Durchleuchtiger, hochgeborner Furst undt Herr. E. F. G. habe neben darstellung meiner gehorsamen dienst ich nicht zue verhalten, wie ich bewogen worden das wandelbare glücke des krieges unndt dessen accidentien in reyffe consideration zue ziehen, nun dan E. F. G. nicht ohnbewusst, was gestalten auf Ihrer Königl. May:tt, meiner allergnedigsten Königin, unndt dero guttbefinden Ihres hochlöblichen Herrn Sohns, Pfaltzgraven Herrn Carl Gustafs F. G., auch den zuestandt des krieges unndt der armee zue observiren sich bereitts eine zeitt dabey uffgehalten, dahero ich nicht unbillig in die gedancken gesetzet bin, weil das glückh des krieges so zuefellig unndt durch Gottes verhengnuss hochged. Ihre F. G. durch das wiederwertige glück (da

mein secretarius davon wirdt wissen communication zu thun, ahndeutet die motiven, so da bewogen, meines sohns dragende begirdt zu Ihrer K. M. dienst sich in kriegswesen capable zu machen zu secondieren undt ihme mitt einer compagni zu versorgen, so hette ich zwar wünschen mögen, das mein sohn sich noch etwas geduldet. Ich befinde mich aber dem Herrn Feldtmarschalck umb so viel mehr obligiert, weilen durch diese aufgetragene charge es nicht allein allezeit in der nähe beym Herren Feldtmarschalck obligiert alle actiones in acht zu nemmen, sondern auch von zeit zu zeit sich evertuiren ahnlass bekombt, welches mir dann ahnlass geben dem Herren Feldtmarschalck für solche bezeugende affection zu dancken habe, darneben das ganz freundtliche vertrauen, wie ich dann auch bitte, es wolle mein hochgeehrter Her Reichscantzler nicht allein bey Ihrer K. M. selbsten so wohl als bey der samptlichen Königlichen Regierung, sondern auch für sich selbsten diese meines sohns gleichsamb precipitation, auss offtgerührter löblichen begierdt herrürendt, im besten helfen aufnemmen undt darneben auch dem gefasten so hohen vertrauen ferner ahn die handt geben, wie sich gemelter mein sohn zu comportieren, damit durch Gottes gnadt er seine devotion würcklich undt in der that bezeugen könne. Hierdurch wirdt

---

Gott vor sey) leicht in feindes hände einmahl gerahten köndte, wie schweres alssdann mit dero erledigungh zuegehen würde, nachdem aber Ihre F. G. neben mir einig gewesen eine gewisse charge zue acceptieren, damitt, wann ja ettwas (welches doch die güette des Höchsten gnediglich abwenden wolle, wie mann nicht dafür guett sein kann) vorgehen soltte, dieselbe des Zittawischen vergleichs dardurch zue geniessen hette, alss haben Ihre F. G. von selbsten die charge eines rittmeisters über meines regiments leibcompagnie würcklich bereitts apprehendiret.

Wie ich nun nit [anders] hoffen will, alss das E. F. G. damitt zue frieden sein werden, also bericht ich dabey, wie auss allen Ihrer F. G. actionen zue erspühren, dass dieselbe wohl ein profession vom kriegh zue machen resolviert sein mögen, so muss doch bey E. F. G. vorhero ich billig eines gnedigen beschaydts mich erholen, ob sie solches in gnaden erkennen unndt placitieren wolten, so würde ich alssdann suchen Ihre F. G. zu einer höhern charge zue avancieren, welches ich baldt anfangks zue thuen gesinnet, wann nicht Ihre F. G. selbst von unden anzueheben desideriert hetten. Thue demnach E. F. G. erklerungh hierüber gehorsambst abwarten unndt empfehle dieselbe *etc.* ...

Euwer F. G. undertheniger undt dienstgehorsambster diener
Linnart Torstensohn.

Datum im feldtläger bey Dobitschaw den 6 Julli anno 1643.

Presentiert Schenes den 20 Aug. anno 1643.

meine bestendig habende obligation vermehret, als der ich bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit hochvertraut
höchstobligierter bestendieger guter freundt, so lang ich leb
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Chenis den 22 Augusti 1643.

---

210. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 7 December 1643.**

Intercessionsskrifvelse till A. O. och Regeringen för Pfalzgrefvens dotter, Markgrefvinnan Christina Magdalena. — Ursäktar Carl Gustaf, emedan han utan att invänta Regeringens utlåtande antagit Torstenssons anbud om anställning i svenska armén.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Desselben überheuffte occupationes solten mich billich abhalten meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler, sonderlich bey dieser seiner uhnpässligkeit, zu importunieren, aber die altingewurzelte vertraulichkeit macht mich so viel gehertzter, wie ich dann hiemitt freundtlich bitte, er werde undt wolle diese meine importunitet im besten deuten undt vermercken.

Demnach bey jüngster meiner ahnwesenheit ich billich bedencken gehabt, ehe undt zuvor ich die gewissheit erlangt wegen der Crackauischen retraicte auss Pommern, noch ferners meiner kinder wegen zu sollicietieren undt molest zu sein, da doch, vermög dessen mit meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler gehabten vertreulichen discours, ich mich versichert gehalten, das meiner dochter, der Marggreffin Ld., allermügligster favor, welcher eine zeit lang eingestelt, wiederfahren würde, demnach dann meine geliebte tochter mich nachmals umb intercession gebetten undt ihre zuflucht dissfals nechst Ihrer K. M. sonderlich zu meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler haben, ich auch nuhnmehr der Krackauischen abzugs versichert, so habe ich die abermahlige freyheit genommen solch meiner dochter ahnliegen meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler zu communicieren, undt solches obgeredter massen durch mittel des Königlichen Hofgerichtssecretarii M:r Baaze zu desselben hochgeehrten Herren

Reichscantzlers f. belieben stellendt, ob das zu dem endt ahn Ihre K. M. aussgefertigte schreiben, dessen inhalt auss der ihme zugesanten copia zu ersehen, zu überlieffern oder zurückzuhalten, indem solchen nach sich allerdings zu richten, nachmahls bittendt diese meine importunitet im besten zu vermercken, das auss gewisser meines hochgeehrte Herren Reichscantzlers zu mir undt den meiniegen, sonderlich aber zu dieser meiner dochter bezeugenden guten affection ich demselben mit meinen ahnliegen so vielfaltig bemühe. Hierdurch wirdt täglichs vermähret die nuhn so lang jahre habende obligation, vermög derselben ich bestendig verbleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit höchstobligierter freundtwillig höchstvertrauter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 7 Decembris 1643.

Als ich eben im werck dieses zu schliessen, werde ich von meinem sohn avisiert, das er die ihme aufgetragene charge des Churländischen regiments würcklich angedretten. Obwohlen ich nuhn zum höchsten obligiert, das auf die von Ihrer K. M. geschehene recommendation der Her Feldtmarschalk meinen sohn mit dieser charge honoricren wollen, so hette ich doch wünschen mögen, das mein sohn erstlich ordre von hinnen erwartet.

Ich habe aber die gewisse zuversicht undt bitte meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler gantz freundtlich, er werde undt wolle es bey Ihrer K. M. so wohl als bey sich selbsten undt bey seinen Herren Collegis im besten deuten undt excusieren, das die begierdt sich in kriegscharge zu evertuieren zu dieser begehenden faute ursach, welche mitt aller treuen dienstbahrkeit zu ersetzen er jederzeit von mir treulich angemahnt werden soll, nachmahls das freundtliche vertrauen zu meinem hochgeehrter Herren Reichscantzler habendt, wie ich ihn dann freundtlich bitte, es im besten zu excusieren.

---

211. Stegeborg den 20 December 1643.

Kreditiv för Göeler von Ravensberg, som anländt med bref och uppdrag till K. Maj:t från Markgrefven Fredrik af Baden och hans gemål.

Meinem freundtlichen gruss *etc.* ... Demnach ich zeigern Mons:r Goelern mit schreiben ahn Ihre May:tt, die designirte Königin unndt Erbfürstin, wegen meines geliebten eydamb, Herrn Marggraff Friedrich des jüngern zu Baden undt Hochberg, sowohl alss dessen gemahlin, meiner eltisten dochter, Ld. Ld. angelegenen geschefften von hinnen abgefertigt, under anderm auch befohlen uff hocherm. Ihrer Ld. Ld. freundtliches begern bey meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler sowohl alss seinen hochahnsehligen mittgliedern ahn der hohen Königl. Reichsregierungh unndt jedem à part dieser sach wegen mündtliches anbringen zue thuen, wie derselbe von ihme weiter vernehmen wirdt, alss ist mein freundtliches ersuchen, mein hochgeehrter Herr Reichscantzler sich gefallen lassen unndt mir die hohe freundtschafft tesmoigniren wolle, ihme, Mons:r Goelern, bey seinem anbringen vollkommenen glauben beyzumessen unndt mitt willfehrigkeit sich gegen ihme also erweissen, wie mein undt der meinigen auss bestendiger affection herrührende gute vertrauen zue ihme gericht, nitt zweifelendt, er alles dissfalls wegen sothaner wiedrigen beschaffenheit der sachen unndt aller dabey concurrirenden umbstendte im besten deutten unndt dardurch denjenigen je lenger je mehr obligiren werde, so nechst empfehlungh allerseits göttlicher protection bestendig verbleibt

Meines hochgeehrten Herren Reichscanzlers alzeit freundtwillig obligiert höchstvertrauter bestendiger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Stegburgk den 20 Decembris anno 1643.

Brefvet är skrifvet med Sekreteraren Christian Schaubrucks handstil.

212. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 21 December 1643.**

På samma gång Pfalzgrefven tackar för meddelade ordres om Markgrefvinnans af Baden underhåll, begär han A. O:s råd rörande Carl Gustafs förhållande med hänsyn till kriget med Danmark.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Die hergebrachte vertraulichkeit lässet nicht zu viel ceremonien zu machen, sondern allein directe zu gehen, welches ich dann bitte undt hoffe im besten freundtlich aufgenommen werde.

Dann, in deme die aufs neu ertheilte ordre wegen meiner tochter underhalt zum höchsten obligiert, undt ich deswegen zu dancken hohe ursach auch meine kinder alzeit zur danckbarkeit ermahnen soll, also hab ich den Königlichen Hoffgerichtssecretarium gebetten meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler vertreulich zu communicieren, das desiderium meines sohn Carl Gustaffs, in dem er meinen rath undt gedancken begehret, weilen vermutlich etwas mitt Dennemarck ahngehen möchte, wie er sich zu comportieren, undt ahn welchem orth ahm besten zu employieren, da dann rationes pro et contra, undt weilen diese wunderliche zeit sonderlich nicht zulässet sich zu hazardieren, zu bedencken, ob es nicht rathsamer zum wenigsten den winter über, sonderlich da ein real charge derselben abzuwarten, biss, geliebts Gott, den früling, pro re nata consilium zu fassen.

Mein hochgeehrter H. Reichscantzler verzeihe mir die auss vertrauen herkommende freiheit desjeniegen, welcher, dessen affection missbrauchendt, ist undt verbleibt

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers in bestendiegem hertzen freundtwillig affectioniert obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 21 Decembris 1643.

213. Stegeborg den 27 December 1643.

Nyårsbref.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Demnach uns des allerhöchsten schutz (deme wegen so vielerhandt angedroht gewesenen straffen undt gefahren nicht genugsames lob undt danckh zue sagen) dieses altte nun mehr zur endtschafft gebrachten jahr so vätterlich beygewohnt undt den einganck dieses fröhlichen neuwen jahrs mitt gesundtheit undt ertreglichem wohlwesen erleben lassen, alss habe meiner zue dem Herren Reichscantzler bestendig tragenden freundtlichen affection zuefolgh ich nitt sollen underlassen ihme undt den seiniegen hierzue freundtlich unndt von hertzen zue gratulieren, wie ingleichem neben diesem angehenden viel hernach folgende glückselige neuwe jahr zu wünschen, inmassen den Allmechtiegen ich vom hertzen ersuchen undt bitte, das seine göttlicher allmacht dem Herrn Reichscantzler undt den seinigen alles was zue completierungh selbsbegerender leibs- undt der seehlen wohlfahrtt dienlich, insonderheit aber ihme zu allen seinen ohne dass zue Ihrer M:tt undt dieses löblichen reichs besten dirigirten actionibus undt consiliis bestendigen segen unndt gewünschten aussgangk verleyhen wolle, so dem Herrn Reichscantzler, deme ich ohne das mit bestendiger affection zugethan unndt verobligiert, neben empfehlung allerseits göttlicher protection hiemit fr. unverhalten sollen. Stegburgk den 27 Decembris anno 1643.

(*Egenhändigt.*)

Obwohlen dieses das erste bey complirung der 30 jährigen zeit, das ich nicht solte entweder persohnlich oder doch mit eigenem handtbrieflein die glückwünschung verricht haben, so lebe ich doch der hofnung, wie ich dann ganz f. bitte, derselben solches im besten vermercken, seine gegen mir so vielfaltig erwiesene affection nicht veralten, sondern vielmehr auch mitt diesem neuen jahr erneuern undt bestendig continuieren wollen gegen demjeniegen, der in wiederholung obigen wunsches bestendig verbleibet

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundt- undt obligierter hochvertrauter freundt undt gevatter guttwillig bestendig
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Ich bitte, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler seiner gemahl nechst vermeldung freundtlichen grusses ein glückseelig neu jahr meinetwegen wünschen.

---

214. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 2 Januari 1644.**

Tacksägelse för meddelade råd rörande Carl Gustaf och anhållan om nya sådana i händelse af behof.

Meinen freundlichen gruss *etc.*... Meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler mit diesem übelen schreiben zu bemühen trage ich zwar billich bedenckens, aber das novum emergens lässet mir nicht zu anderster als (nach inniglichem wunsch, das der Allmechtiege mit gnadenreichen seegen ferners beywohnen, den guten anfang segnen, allen wiedrigen entdeckte practiquen steuren undt über der feinde eigenen kopf wolle ausschlagen, undt alles ferner zu seines göttlichen nahmens ehr undt Ihrer K. M. auch dero löblichen reichen bestendiegen aufnemmen undt wohlfahrt gereichen lassen wolle) in so langjährig gehabten vertrauen ferners meine zuflucht undt guthen rath bey meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler zu suchen, demselben gantz freundtlich danckendt undt mich obligiert erkennendt wegen dessen dem H. Secretario eröfneten so freundtlichen gutachtens, welchem zu bequemen undt zu folgen ich meinen sohn (als welcher ohne das schon in würcklicher action) nicht allein noch ferners ermahnen, sondern auch alle die meiniegen übriege, ahn was orth sie auch sein mögen, hiemit zu Ihrer K. M. undt dero löblichen reichen dienst (zu ersetzung dessen so meine altersschwachheiten mir jetzo nicht zulassen) würcklich ergeben will, gantz freundtlich bittendt, es wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler mir seinen fernern treuen rath, undt wie sich einer so wohl als der ander zu comportieren, mittheilen, undt, in summa, sambtliche undt jeden insonderheit in bester recommendation halten, undt was ihnen zu thun ahn die handt geben undt durch seine hohe authoritet helfen zu promovieren. Dardurch vermehrendt die obligation desjeniegen, welcher in bestendiegem hertzen verbleibet

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig affectioniert obligierter bestendiger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 2 Januarii 1644.

---

215. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 20 Februari 1644.**

Tacksägelse för A. O:s meddelade goda råd samt för meddelanden från kriget i Tyskland. Begär, att Rikskansleren ytterligare ville med råd bistå Pfalzgrefvens samtliga barn.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Das mein hochgeehrter Herr Reichscantzler mich mit seinem den 30 dieses abgangenen schreiben*) seiner von so langen hero bezeugten guten affection nachmahls versicheren undt auf die durch underschiedliche meine (ich muss gewisslich bekennen undt sie also nennen) importune schreiben seine treuwohlgemeinte gedancken also vertreulich undt offenhertzig eröfnen wollen, solches vermehret die so vielfaltig habende obligation, mitt wünschen gute occasion zu erlangen, es mitt freundtlicher gefälligen [dienst?] zu beschulden, darzu ich biss in die grub obligat verbleiben undt mich dessen befleissen werde.

Undt gleich wie ich von grundt meines hertzen glücklichen succes Ihrer K. M. sighafften waffen wünsche, also werde ich auch durch vertreuliche avisation derselben guten success diss orths so wohl als draussen landts (weilen jezo die posten liegen) obligiert. Gott nachmahls umb erwünschten succes bittendt, habe ich das gewisse vertrauen undt bitte gantz freundtlich, es werde undt wolle mein hochgeehrter Herr Reichscantzler sambtlichen meinen lieben kindern undt jedem insonderheit bey begebender occasion ahn die handt geben, was gestalt sie dero schuldige dienst würcklich tesmoignieren undt leisten mögen, hierdurch obligierendt demjeniegen, welcher ist undt verbleibt

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig bestendig affectioniert obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 20 Feb. 1644.

---

*) Detta bref saknas i Stegeborgsamlingen.

216. (*Egenhändigt.*) **Skenäs den 18 Mars 1644.**

Pfalzgrefven ursäktar sig för att ständigt återkomma med sina privatangelägenheter. Denna gång begäres råd med afseende på lämpligaste vistelseort för Markgrefvinnan Christina Magdalena.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Die abermahlige importunitet undt freyheit, so ich nemme meinen so hochgeehrten Herrn undt freundt mit meinem schreiben zu molestieren, machet mich zwar schamvol, umb so viel mehr weilen es der meiniegen angehörigen privata angehet undt mir ja denselben, sonderlich so viel das eine ahnlanget, die bisshero gehabte considerationes genugsamb bekant, undt ich dafür (da nicht das andere angehengt were) billich bedenckens hette, etwas weiters davon zu gedenken. Aber die hergebrachte vertreuligkeit machet mich hierinnen zu peccieren undt deroselben zu missbrauchen, in gewissen vertrauen, es werde mein hochgeehrter Herr Reichscantzler, wie aller meiner lieben kinder, also auch sonderlich dieser meiner dochter*), welche ein solch gutes vertrauen zu ihme gefast, bestes, so viel ahn ihne, wohlvermüglich zu befürdern sich nicht allein gefallen lassen, sondern auch (welches demselben in höchsten vertrauen entdecke) mir ahn die handt geben, ob undt welcher gestalt es bey dieser ungelegenheit ahm sichersten dahin zu richten were, damit, auf den fall

---

*) **Följande extract är bilagdt detta bref:**

Bil. Markgrefvinnans af Baden bref till sin fader. (Extract).

Ich hoff E. Vätterl. Gn. werden nunmehr mein schreiben, im Jannario geschrieben, empfangen haben, worinnen ich under anderm angedeutt habe, dass Mockel zu Benfelden dodt seyn. Alss bitt ich E. Vätterl. Gn. nachmahls dero vätterlichen fleiss ahnzuwenden, woh den das nicht gesein (?) köndte, so were zu Minden auch ein guter platz, den Zabeldits jetz dodt ist. Zweifele nichtt, E. Vätterl. Gn. werden hierinnen das beste thuen, unndt wass sie sehen meinem hertzlieben herren zum besten gereichen kann. Danck E. Vätterl. Gn. auch auff das demuhtigst, das sie verschafft, das wieder ein befehlschreiben von Ihrer May:tt ahn den Commendanten hier wegen meiner geschehen ist, wie ich auss den copeyen sehe, unndt war eben glückh, das mir der Obercommendant das packet brachte, unndt ich es in seinem beysein aufbrach; so wiss ich ihme die copey stracks, aber er hatt das schreiben noch nicht bekommen. Wolgast den 18 Februarii Anno 1644.

Christina Magdalena
Marggrevin zu Baden.

die sachen sich nicht anderster ahnlassen wolten, ermelte meine dochter ihrem eigenen ahndeuten nach anhero zu mir kommen undt der zeit erwarten möge mitt mehrer sicherheit bey dero geliebten Herrn Gemahl zu sein.

Ich bitte nachmahls mein hochgeehrter Herr Reichscantzler diese auss vertrauen herrüerende importunitet im besten vermercken undt mir seinen wohlmeinenden rath undt guthachten mittheilen wolle, dann gleich wie die natürlich vätterliche lieb mir die resolution zu fassen ahnlass geben kan, also erinnere ich mich billich des gebührenden respects undt das ich mit fürwissen zu handeln, nachmahls umb getreuen rath bittendt, zu unsterblicher obligation desjeniegen, welcher ist undt bleibet

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers höchstvertraut
affectioniert bestendig obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Chenis den 18 Martii 1644.

---

217. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 26 Mars 1644.**

Begär ytterligare råd rörande svaret på Grefve Henriks af Nassau fortsatta frieri till Maria Euphrosina. Ursäktar sig att icke personligen hafva kunnat inhämta Regeringens och A. O:s tankar i saken.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Gleich wie die mir bewuste meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers geschäffte mich billich abhalten solten, sonderlich bey deren jezo brauchenden cur (darzu der liebe Gott seinen seegen geben wolle) denselben zu importunieren, also lässet das alt hergebrachte undt so fast eingewurzelte vertrauen mir nicht zu, in mein undt der meiniegen ahnliegende occurentien mich des mit so grossem nutzen so offt undt vielmahls empfangenen treuen rath undt wohlmeinenden gutachtens mich zu erhohlen undt nutzlich zu gebrauchen, in deme mein hochgeehrter Herr auss derjeniegen communication, so ich auss schuldiger obligation thue (undt Ihrer K. M. wegen mich in gebührendem respect dero wohlmeinens erhohle), mitt mehrem vernemmen wirdt, was der H. Graf von Nassau auf die jüngstverahnlasste von mir gegebene antwort nachmahls suchet, undt sich gegen mir er-

klehret, mit beygefügten der Herren Staden undt des Herrn Printzen Ld. recommendation.

Weilen mir dann, neben dem gebührenden respect, so Ihrer K. M. wegen der ehe der nahen verwandtnuss undt so vielfaltiegen obligation ich billich trage, nicht gebühren oder anstehen will, solche, sonderlich von solchem orth (dahin diss orths respect zum theil gehet) herrürende recommendationes zu beantworten, ehe undt zuvor ich zuforderst so wohl im hauptwerck selbsten als auch darneben vernommen möchte haben, ob undt wie weit sich der occasion nicht allein in gemein, sondern auch in spetie zu meines kindts besten zu gebrauchen, undt gleich wie der H. Graf der Herren Staden recommendation gebraucht, also auch ich die occasion in acht nemme under den flügeln Ihrer K. M. favors undt gebührenden respects meines kindts sicherheit nach müglichkeit in acht zu nemmen, vermög der gantz gewissen zuversicht, es werde undt wollen Ihre K. M. undt sambtliche meine hochgeehrte Herren vel directe vel indirecte (wiewohlen das erste verhoffentlich mehren effect undt reputation oder nutzen bringen möchte) Ihrer so nahen verwanthen freundin bestes zu befürdern geneigt sein undt hierdurch einen zwar armen undt nuhnmehr veralten, doch biss in die grub getreuen diener obligieren.

Ich bitte nachmahls, es wolle mein hochgeehrter Her Reichscanzler mir meine offenhertzigkeit undt dahero folgende bemühung pardonieren, wie auch im besten helfen excusieren, das bey jetzo angehenden schlimmen wegen, undt da, sonderlich bey jeziegen zustandt, nicht guth sich weit von seiner armuth zu begeben, ich bey meines alters schwachheiten meine schuldigkeit nicht in acht nemme, dieses, was ich jetzo schrifftlich thue, in gebührenden respect persöhnlich zu verrichten undt zu suchen. Bitte nachmahls, es im besten helfen zu deuten, seine so langjährige bestendiege affection zu continuieren, durch mittheilung seines wohlmeinenden guthachtens mich zu obliegieren, als der ich bestendig verbleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig bestendig obligierter affectionierter guter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 26 Martii 1644.

---

218. Skenäs den 26 April 1644.

Med öfversändande af bref från mågen Markgrefve Fredrik till såväl A. O. som till Regeringen, hvari denne begär att, i händelse anställningen såsom svensk guvernör i Minden eller Benfeld icke kunde beviljas, han till fredslutet kunde erhålla godset Gürtlerhof. Sistnämda ansökan vore så mycket mera behjärtansvärd, som Markgrefven och hans gemål nyss lidit en smärtsamt förlust genom den nyfödde sonens död. — Begär ånyo råd med afseende på Grefvens af Nassau frieri.

Mein freundtlichen gruss *etc.*... Meinen hochgeehrten Herren kann ich hiemit freundtlicher meinungh nitt verhalten, wie dass mir beygefügtes von meines geliebten eydams, Herren Marggraff Friderichs des jüngern zu Baden Ld., ahn den Herrn Reichscantzler dirigirtes schreiben diesser dagen zue handen kommen, dessen innhaltt Seine Ld. mir à part under anderm aber ahndeuten lassen, weil sie ohne dass bestendig geneigt, Ihrer May:tt unndt löblichen Crohn Schweden die schuldige devotion durch wirckliche kriegsdienst zue erweissen, darneben aber zue erhaltung des gouvernements zu Minden oder Benfelden (dessen sie doch noch nitt eygentlich informiert) einige obstacula vorhanden sein mögten, Seine Ld. doch zum wenigsten inn erwartung des lieben friedens inn Deutschlandt mitt dem Gürttlerhoff inn Strassburgk sambt dessen zugehöer oder gefell auss königl. favor accommodiert werden mögten.

Gleich wie ich nun gentzlichen resolviert gewessen, Seiner Ld. erstes dags die bewusste obstacula, so bey vorigem suchen wegen Minden unndt Benfelden militieren, umbstendtlich zue entdecken, under dessen aber obgemeldt S:r Ld. schreiben zuehanden bekommen, alss hab ich weniger nitt thuen können, meinem hochgeehrten Herrn dasselbige neben demjenigen, so ich ohne dass hiebeygefügt ahn Ihre May:tt abgehen lassen, per zeigern, Mons:r Goelern, hiemit zu überschicken unndt darneben umb ertheilungh seines guthen rahtts hierinnen sowohl alss auss herkommenem undt bestendig zue ihme gefassten freundtlichen vertrauwen zue ersuchen, das er solche reiterirte importunitet nitt allein zum besten deutten, sondern auch ahn seinem hochmögenden ohrtt so weitt cooperieren undt befürderlich erscheinen wolle, das sein hochermeldt meines eydams unndt dessen gemahlin, meiner dochter, Ld. wegen dieses neuwgesuchten Gyrttlerhoffs bey Ihrer Königl. May:tt eine gewierige resolution erhalten, unndt ahnstatt der neuwlicher

dagen ihnen zuegestandenen hauss- undt hertzkreutzes, inn dem der Allmechtige nach seinem gerechten willen unndt wohlgefallen ihr neuwgebornes söhnlein, H. Marggraff Friderich Casimirs seeligen Ld., auss dieser weltt zue sich inn sein ewige glori abgefordert, wiedcrumb inn ettwas ergötzt werden mögten.

Gleich wie mir nun nitt zweiffeltt, sein, meines eydams, unndt dessen gemahlin, meiner dochter, Ld. sich gegen meinem hochgeehrten Herren wegen solcher unndt anderer vielfaltigen bezeugungen seiner guten affection aller gebühr unndt stetigen danckbarkeit erinnern unndt befleissen werden, alss werde ich mirs selber für eine special vermehrung aller vorigen ohne dass hohen obligationen zue rechnen ahngelegen sein lassen, inn deme ich nechst empfehlungh allerseitts göttlicher protection bestendig verbleibe

Meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers alzeit freundt- undt guttwillig affectioniert obligierter bestendiger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Schenes den 26 Aprili anno 1644.

(*Egenhändigt.*)

Damit bey überheufften occupationen mein hochgeehrter Herr Reichscantzler durch schreiben nicht incommodiert werde, so bitte ich, wie für diesem, also nachmahls, er wolle seinem belieben nach durch den Königlichen Hoffgerichtssecretarium Meister Baazen mir seine gemuthsmeinung entdecken, indem ich demselben darneben vertraut, in hergebrachtem vertrauen ihme ein klein avertissement wegen des Nassauischen suchens zu thun, darinnen ich mich allerdings nach dem mir auss königlichen favor ertheilten guthachten zu richten resolviert, Gott umb fernere gnadt bittendt.

Brefvet är skrifvet med Sekreteraren Christian Schaubrucks hand.

---

219. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 21 Maj 1644**

Tacksägelse för svaret på framställningarne i det föregående brefvet samt för beviljandet af förläningen af Gürtlerhof åt Markgrefve Fredrik. Tacksägelse för A. O:s kondolens med anledning af den späde prinsens död. Sänder kopior af sitt svar till Generalstaterna och Prinsen af Oranien på deras rekommendationsbref för Grefven af Nassau; begär rörande nämda svar A. O:s råd.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers den 17 dieses datiertes schreiben*) habe ich bey gesteriegen zurückkunfft M:r Gölers wohl empfangen. Undt gleich wie ich auss demselben seine continuierliche hohe affection, rechte offenhertzigkeit undt würckliche ruhmbliche cooperation zu meiner geliebten kinder besten erspuere, also verbleibe ich auch deswegen bestendig obligiert. undt werde mich nicht allein selbst befleissen, sondern auch die meiniegen vätterlich ermahnen diese beweisende hohe favor in königlicher donation des Gürtlerhoffs mitt schuldieger dienstbahrkeit gegen Ihrer K. M. zu verdienen, auch gegen meinem so hochgeehrten Herren Reichscantzler aller schuldigen danckbahrkeit sich zu befleissiegen. Was ich undt die meiniegen nicht zu thun vermögen, wirdt Gott reichlich belohnen.

Gegen meinem hochgeehrten Herren Reichscantzler thue ich mich wenieger nicht freundtlich bedancken wegen der bezeugenden condolentz über absterben meines jungen enkeleins seeligen. Gott, der da gibt undt nimbt, wolte ferner seine gnadehandt über sambtliche halten undt schicken, was zu seel undt leib nutz.

Nechst diesem, undt weilen auf die von Ihrer K. M. wegen mir ertheilte gemutsmeinung wegen der in dem Nassauischen suchen von den Herren Staten General undt des Herren Printzen Ld. ahn mich abgangene recommendationen ich die antworten dirigieren lassen, als habe deroselben copien**) meinem hochgeehrten Herren Reichscanzler ich hiemit communicieren wollen mit freundtlicher bitt, was vielleicht in einem oder andern weiter bey gelegenheit in acht zu nemmen sein möchte, mich vertreulich zu

---

*) Detta bref saknas i Stegeborgsamlingen. — **) Bilagorna saknas.

avisieren undt dardurch zu vermehren die so langjährig habende obligation desjeniegen, welcher ist undt best[endig] verbleibet

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig affectioniert obligierter bestendiger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 21 Maij 1644.

---

220. Skenäs den 20 Juni 1644.

Sedan Pfalzgrefven redan skickat Markgrefve Fredrik d. y. det erhållna donationsbrefvet på Gürtlerhof, hade en viss von Hehlen från denne furste anländt med ytterligare ansökan om samma gods. Trots att dennes sändning alltså nu vore öfverflödig, skickar Pfalzgrefven honom för att betyga sin herres tacksamhet.

Mein freundlichen gruess *etc.*... Demselben kann ich hiemit in höchstem freundtlichem vertrauwen nitt bergen, wie dass ich anfengklichs nicht unbillig bedenckens gehabt undt inn höchstem zweiffel gestanden meinen hochgeehrten Herren Reichscantzler bey so überheufften hohen königl. unndt andern gescheff[t]en ein mehrers wegen meiner geliebten kinder zue importunir[e]n, in erinnerungh, dass ich bereitts den von Ihrer May:tt mir [z]ugeschickten königl. donationsbrieff über den Gyrttlerhoff zue [S]trassburgk copialiter unndt in duplo des hochgebornen Fürsten, meines geliebten eydams, Herrn Marggraff Friderichs des jüngern zue Baden Ld. zuegeschickt.

Ob undt wie weitt ich zeigern, Seiner Ld. abgefertigten, denn von Hehlen zue rahten, die bey sich habende schreiben deswegen zue überliefern, weilen ich aber darneben die beysorgh getragen, das es sich biss zue erlangter ferneren dancksagungcommission bey so schwebenden unsichern leufften all zu lang verweilen mögtte, alss hab ich ihme in Gottes nahmen gerahten, obgemeldte bey sich habenden schreiben anbefohlener massen zue insinuieren unndt aller ohrten gebührende obligation deswegen, sowohl alss in genere, aller so höchstrühmlich inn- undt ausserhalb reichs biss dato erwiesenen hohen königl. favors zue contestieren, inmassen ich zugleich nit underlassen können, Ihrer May:tt solches durch

beygefügt absonderliches schreiben, dessen copiam zeiger inn handen, inn dienstlichem gehorsam zue erkennen zu geben, deme zue meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler bestendig gefassten hohen vertrauwen nach, nicht zweiffelendt, er werde nicht allein alles dissfalls im besten deutten, sondern auch durch wirckliche cooperation ahn seinem hohen ohrtt jederzeitt behülfflich erscheinen, das die liebe meinigen in genere, sowohl alss in specie sein, meines eydams, undt dessen gemahlin, meiner dochter, Ld. bey Ihrer May:tt zue aller vorfallenden occasion in königl. favor bestendigh erhalten werden möge. Inmassen sie von mir, alss deme die obligation deswegen speciatim zuewechset, zu aller gebührenden recognition ahngewiessen werden sollen, in deme nechst empfehlung allerseitts göttlicher protection ich bestendig verbleibe

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig affectioniert höchstobligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Schenes den 20 Junii anno 1644.

---

221. (*Egenhändigt.*) **Bråborg den 13 Augusti 1644.**

Lyckönskar till flottans lyckliga hemkomst, men beklagar Clas Flemings död. Sänder bref från Leopold Ludwig af Lautereck till Drottningen och till Regeringen och begär veta A. O:s tanke rörande de förhoppningar, som man till svar därå kunde gifva den unge fursten. Rykten, att danskarne visat sig i skärgården vid Vestervik; med anledning däraf vidtagna åtgärder.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Bey so vielen überheufften geschäfften meinen hochgeehrten Herren Reichscanzler noch ferners mit schreiben zu bemühen trage ich zwar billich bedenckens, aber gleich wie ich ursach habe Ihrer K. M. undt dem vatterlandt zu gratulieren, das die königliche flotta in salvo heimkommen, also kann ich auch nicht genugsamb betrauen den grossen verlust des weilandt so höchstfleissig undt embsiegen Ihrer K. M. getreuen dieners des guten Herren Class Flemmingen seeliger als meines in particular so guthen freunds, welcher ich wohl weiss demselben zugleich vertraut gewesen, Gott bittendt, er wolle diese grosse perte in ander weg ersetzen, alle übriege Ihrer K.

M. treue diener undt patrioten in seinem schutz erhalten, in summa Ihrer K. M. armeen so wohl ahn den grentzen alss aussenlandts segnen undt denselben bey täglichs zunemmenden feinden bestendiegen siegs undt victori verleihen.

Hiernechst undt weilen mir beygefügtes schreiben, eins ahn Ihre K. M. das ander aber ahn dero fürmundtliche Regierung haltendt, von meinem vettern Hertzog Leopoldt Ludwigen, Pfalzgraven, zukommen, welches den erfolgt auf dasjeniege, so auf meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers wohlmeinen ich zu gewinnung der zeit bey S. Ld. erinnert, so hab ich nicht unterlassen sollen, solche hiemit zu überschicken undt meinem hochgeehrten [Herrn Reichskanzler] zu addressieren, in deme desselben höchstruhmbliche affection gegen dem von allen mitteln benommen jungen Herren, der sonsten von so guter hofnung, bekant, undt ich versichert, das ohne fernere sollicitation oder mein importun erinnern, er selbsten geneigt alle gute befürderung zu erweisen, darumb ich dann freundtlich undt darneben bitte, mir nachmahls vertreulich ahn die handt zu geben, was S. Ld. bey jezieger gelegenheit zu antworten oder für hofnung zu machen, dann die particular affection, so ich billich zu einem so lieben vettern (welcher von so guter hofnung) trage, zwinget mich gleichsamb importun zu sein.

Mein hohes obligo aber diss orths obligiert mich billich hierinnen nichts zu thun, als was mein hochgeehrter Herr Reichscantzler zu Ihrer K. M. dienst erspriess[lich] undt jetziger zeit thunlich ermessen wirdt, freundtlich bittendt mir ahn die handt zu geben, was dissfals zu antworten oder für hofnung zu machen, in dem, wie obgemelt, zuforderst Ihrer K. M. favorn undt meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers guten affection ich versichert bey dieser meines vettern so grossen ungelegenheit.

Nechst diesem kan demselben ich nicht verhalten, das gestriegs tags ein verflogen geschrey erschollen, als solten die Denische sich mit fahrkosten in die Westerwickische scheeren gestochen undt daselben vergangenen freytag abendt in brandt gesetz haben. Weilen mir aber darvon eher nichts als gestern mittags, obwohlen dessen das landt voll undt budkafle, wie sie es nennen, in Ringerum sochen deswegen kommen, zu wissen worden, so hab ich alssbaldt dahin abgefertigt die gewissheit zu erkundiegen, damit der in diesem landsorth commendierende Obristleutenambt Mauritz Helt dessen auf alle fälle könne avisiert werden. Hoffe, weilen biss dar keine weitere nachricht, es werde nuhr sonst ein feuer (welches gesehen worden) gewesen sein, undt das gerücht

dahero kommen sein. Den Allmechtiegen bittendt allen feindtlichen gewalt zu steuern undt allerseits in göttlicher obacht zu erhalten, bin undt verbleibe ich

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig
hochobligierter bestendieger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Braburg den 13 Augusti 1644.

---

222. **Skenäs den 22 Oktober 1644.**

Begär pass för Göeler von Ravensberg d. ä. att resa norr om Bottniska viken genom Finland till sina gods i Tyskland.

Meinen freundtlichen gruess *etc.*... Wiewohl ich billich anstehen undt bedenckens haben solte meinen hochgeehrten Herrn bey so vielfach überheufften königl. occupationen undt hohen reichsgeschefften ein mehrers zue importuniren undt mitt unnöhtigen schreiben zu verunruhigen, so zwingt undt obligiert mich doch das stetige verlangen, so ich trage wegen seines, ob Gott will, annoch verhoffentlichen guten zuestandts undt gesundtheit gewisse kundtschafft einzuenehmen, mich dessen hiemitt wohlmeinendt zu erkundigen undt vermittels diesser occasion meinem hochgeehrten Herrn in freundtlichen vertrauwen zu entdecken, wie dass mich Monsieur Goeler der elter, nachdem er sich eine zeitt langk undt biss dato bey mir alhie uffgehalten, unlengsthien umb dimission ahngelangt undt under andern zue erkennen geben, wie das er inwillens bey solcher eingefallenen gueten verenderungh ahm oberntheil des Rheinstrohms unndt in der Pfaltz, alda er undt die seinige beguetet, sich wiederumb nacher hauss zue begeben unndt zue sehen, durch wass mittell seine güeter wiederumb inn vorigen standt undt wesen zu bringen, wie ingleichem seinem nunmehr hochbedagten vatter umb so viel bessere undt nähere assistentz der schuldigkeit nach zue leysten. Weilen er aber zue effectuirungh solches desseings undt vorhabenden rayss bey annoch continuirenden nachbarlichen troublen in Dennemarckh keine bequemere undt bessere sicherheit wisse zu finden alss norden umb durch Fin- undt Lifflandt über Dantzigk zue rayssen, in dem er

ohne das sonderbaren lust undt begierdte hette die septentrionalische landen undt theil diesses königsreichs zue perlustriren undt besichtigen, das er gemeint Ihre May:tt umb freyen pass hindurch zue rayssen in aller underthenigkeit ansprechen zu lassen.

Gleich wie mir nun sein löbliches vorhaben keineswegs missfallen, sondern dasselbige approbiert undt rühmlich ermessen, alss hab ich ihme die begerte dimission nicht allein consentiren, sondern auch zuegleich meinem hochgeehrten Herrn Reichscanzlern ihme zu solchem endt, auch da er weitter undt in mehrerm seiner guten assistentz undt favor bedürfftig, zum besten hiemitt recommendieren wollen, nitt zweiffelendt, er werde sich dagegen in der zeitt seinem bekandten undt uffrichtigen naturel, wie ingleichem andern rühmlichen adelichen qualiteten zuefolg, aller geziemenden danckbarkeit wissen zu erinnern undt befleissen, mich derenttwegen aller guten cooperation undt willfehrigkeit im besten versicherendt. Auch allerseits der göttlichen protection zum treuwlichsten befehlendt, bin undt bleib ich

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundt- undt
guttwillig höchstobligiert undt vertrauter bestendiger
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Schenecs den 22 Octobris anno 1644.

---

223. **Stegeborg den 27 December 1644.**

Nyårsbref.

Mein freundtlichen gruss *etc.*... Gleichwie sich des Almechtigen güete wiederumb gegen unns so reichlich erspühren lassen, dass wir vermittels deroselben abermahls eine fröliche neuwe jahrszeitt mit gesundtheit erlebt umb deswillen wir seiner göttl. allmacht nicht genugsam können dancken, alss hab ich nicht allein dem uralten christlöblichen herkommen, sondern auch der particulier obligation, damitt ich dem Herrn Reichscanzler verwandt, gemess eracht, ihme gantz freundlichen undt wohlmeinenden gemühtts, wie dan hiemitt geschicht, zue gratulieren, den Allerhöchsten vom grundt des hertzens bittend, das seine Allmacht

ihnen sambt allen angehörigen nicht allein diss neuwangehenden, sondern auch vielfolgende jahr über bey allem selbstbegerenden glücklichen undt gesunden wohlwessen erhalten, seine consilia segnen unndt zu Ihrer K. M. undt dieses löblichen königreichs besten, darhien sie ohne dass ziehlen, ausschlagen lasse undt in allem glücklichen succes verleihen wolle, welches dem Herren Reichscantzler ich hiemit *etc.* . . .

Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 27 Decembris anno 1644.

(*Egenhändigt.*)

Demnach diese meine übele schrift meine geschwächte kräfften genugsam ahn tag geben, so werden Sie bey einem nuhn über die 32 jahr so vertreulich bekanten freundt mich verhoffentlich leicht excusieren, das ich nicht mitt eigenen handt schreibe, indeme in versicherung der alt eingewurzelten affection ich mich versichere, es werde mein hochgeehrter Herr Reichscantzler die gute erwiesene affection auch nach meinem todt gegen die meiniegen continuieren, darumb ich ihn dann nochmals bitte undt benebenst seinen lieben angehörigen ein glückseelig neujahr wünsche.

---

224. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 27 Januari 1645.**

Beklagar att för sent hafva fått veta, hvilken väg A. O. ärnade taga till danska gränsen för att personligen kunna få träffa honom. Sänder Göeler von Ravensburg att uppvakta Rikskansleren och frambära Pfalzgrefvens kondolens med anledning af mågens Johan Cruus' död.

Meinen freundtlichen gruss *etc.* . . . In deme die stehtiege uhngewissheit, darinnen man dieser orthen gestanden, welchen weg mein hochgeehrter Herr Reichscanzler bey dieser uhnbestendiegen winterzeit nemmen, auch wie baldt solche reiss eigentlich ihren gewissen forthgang erreichen werde, mich gehindert ahn den orth in der nähe zu begeben, damit ich die gute occasion erlangen möchte, desselben persöhnliche gegenwarth zu geniessen, undt ich dann erst in dieser abendtstunden die nachrichtung erlangt seiner

heutigen ankunfft zu Norcöping, undt dass derselbe die ihme aufgetragene grentzreiss uhngesaumbt fortzusetzen inwillens sein solle, als hab ich nicht underlassen können zeigern, Monsieur Gölern, zu dem endt alsbaldt abzufertigen, nechst ahndeutung obgemelter umbstandt bester massen zu excusieren, das diese gute occasion also dissmahls versaumbt worden, bittendt, es wolle mein höchstgeehrter Herr Reichscantzler solches nicht allein im besten auss oberzehlten motiven aufnehmen undt vermercken, sondern auch meinen geschwächten kräfften imputieren, das ich dissmahl undt wegen kurze der zeit nicht selbsten undt in diesem eiliegen schreiben aussführlicher tesmoigniere undt schrifftlich zu erkennen gebe meine participation undt condolentz wegen dessen durch früzeitieges absterben seines weilandt gewesenen tochtermans des Herren Kruussen, christlicher gedechtnuss, welches ich zwar selbsten mundtlichen zu verrichten undt zu tesmoignieren inwillens gehabt, bey dieser occasion aber obgedachtem Monsieur Göler solches meinetwegen der gebühr zu verrichten undt mein habender mitleiden zu tesmoignieren aufgetragen, den Allmechtiegen bittendt alles ferner leidh undt betrübnuss von ihme undt allen den seiniegen vätterlich abzuwenden undt in andere weg zu erfreuen nach wunsch desjeniegen, welches ist undt bestendig verbleibet

Meines hochgeehrten Herrn Reichscantzlers alzeit freundtwillig höchstvertraut obligierter bestendieger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 27 Januarii 1645.

---

225. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 2 Februari 1645.**

Beklagar, att årstiden hindrat Pfalzgrefven att träffa A. O. på hans resa genom Östergötland, så att han icke fått tillfälle att rådfråga Rikskansleren, om hvilka åtgärder borde vidtagas för hans af fienden tillfångatagne mågs, Fredriks af Hessen, befrielse. Begär A. O:s hjälp för vinnande af detta mål. Sänder bref från Carl Gustaf.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Gleich wie die böse jahrszeit mich gehindert, das contentement zu haben bey seiner durchreiss dieser orthen mit demselben vertreuliche communication zu pflegen,

also affliegiert es mich umb so viel mehr, das ich dardurch die gute gelegenheit versaumbt, desselben (als deme es schon bekant gewesen) guten raths undt assistentz (deren ich mich zu demselben als einem so hochgeehrten, vertrauten undt so vieljahriegen freundt gäntzlich versichert halte) zu gebrauchen wegen dessen meinem vettern undt sohn, dem Herren Landtgraffen, zugestandenen gefängnuss, welches ich auss den ordinarien verstanden, in deme meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler zwar besser als mir wissendt, ob undt wie weit Seine, des Herren Landtgraffen, Ld. als Obriester des geschlossenen quartiers zu geniessen hofnung habe, die particular humor aber des H. Churfursten zu Sachsen undt des Herrn Landtgraffen zu Darmstat antrieb allerhandt mehre difficulteten in weg werffen möchten, als habe ich zwar, wie allezeit, zu Ihrer K. M. hohen favor nechst Gott meine festiglich gesetzte zuversicht.

Kann aber dabey nicht unterlassen meines hochgeehrten Herren Reichscanzlern vertraute wohlmeinung zu vernemmen, mich seiner würcklichen cooperation versicherendt, damit S. Ld. ehist müglich auf freyen fuss gestelt, so viel mehr occasion undt gelegenheit habe, solche durch Ihrer K. M. favor erlangte erledigung mit schuldieger treuen dienstbahrkeit nach eussersten kräfften würcklich zu verdienen, in dem hierdurch sambtliche angehöriegen je lenger je mehr obligiert undt verpflicht werden.

Beygefügtes*) von meinem sohn (als welches geschrieben, ehe dieses unglück sich begeben) habe ich, neben noch 2 andern briefen von älterem dato ahn mich abgangen, bey dieser post empfangen. Weilen aber darinnen anderster nicht als die relation, deren für diesem bekanten underschiedlichen Ihrer K. M. armeen verliehen victorien vermeldet, als muss ich wohl vermuthen, das er auch diessmahl seiner brief anderster nichts gedencket, habe solchen deswegen hiemit überschicken undt in versicherter zuversicht meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers zu sambtlichen meiniegen tragenden bestendiegen affection diss zettelein beschliessen wollen verbleibendt

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig
vertraut höchstobligierter bestendieger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 2 Februari 1645.

*) Bilagorna saknas.

226. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 5 Mars 1645.**

Om Grefve Henriks af Nassau frieri till Maria Euphrosina, hvilket Pfalzgrefven af anförda skäl sett sig nödsakad att afböja. Sänder kopia af sitt bref till grefven jämte en duplett af detsamma, rörande hvilken dupletts afsändande han rådfrågar sig hos A. O. Beklagar att ej personligen hafva fått rådföra sig med Rikskansleren.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Auss so vieljähriegem hergebracht undt eingewurtzelten hohen vertrauen kann ich nicht underlassen meinem so hochgeehrten Herrn Reichscantzler freundtlich zu communicieren, wie es demselben ohne zweiffel noch wohl eingedächtig, was gestalt, undt weilen es ahn deme, das Ihrer K. M. in würcklich erweisenden hohen königlichen favor sich verflossenen jahrs gefallen lassen, dero beliebende königliche wohlmeinung zu entdecken wegen dessen von Graff Heinrichen von Nassau gethanen suchens (welches zugleich von der Herren Staten General undt des Herren Printzen zu Uranien Ld. recommendation favorisiert gewesen) ich hierauf die wiederantworth in effectu dahin gerichtet, das, in respect obgemelter recommendation, ich zwar mich unvergreifflich einzulassen geneigt, in gewissem vertrauen undt zuversicht, es würde durch würckliche cooperation obgemelter hochmögenden Herrn Staden General undt des Herren Printzen Ld. das werck facilitiert undt so viel leichter gemacht worden, in deme ich mir die freye handt einmahl für alles reserviert undt fürbehalten, welches ich dann auch zugleich sein, des Herren Graven, Frau Mutter umb so viel mehr umbstendtlich zu erkennen geben, weilen dieselbe gleicher gestalt dieser sachen halber in favor ihres geliebten sohns ahn mich geschrieben, undt ich dahero umb so viel desto bessere gelegenheit gehabt, gegen deroselben mich offenhertzig zu expectorieren undt zu erkennen zu geben, was gestalt auss treuvätterlicher fürsorg ich in zweiffel und beysorg stünde wegen obgemelten ihren herren sohns eigenen mittel, wofern sie nicht durch würckliche cooperation undt beyhülf der Herren Generalstaaten so wohl als des Herren Printzen zu Uranien Ld. bestärckt, umb deswillen man sich ihres orths dahin bearbeiten solte, solche zuforderst würcklich zu erlangen, damit man sich hernacher derselben so viel mehrers zu erfreuen.

Darauf aber biss dato anders nichts erfolgt [als], das, ohne berüerung einiger erforderten versicherung, der Herr Graf schrifftlich angedeutet, das er resolviert umb mehrer der sachen facilitierung

zusambt seinem brudern, Herren Graff Moritz Johannen, so baldt nuhr das Statische läger würde in die winterquartier rücken, eine reiss ahnhero ins reich zu thun undt durch verhoffentliche satisfaction alles in richtigkeit zu bringen, nicht dunckel ahndeutendt, als wann durch solche seines brudern præsentz undt würckliche beyhülf alles würde können so viel mehr facilitiert werden. Welches denn in meiner gethanen wiederantwort ich allerdings ungerührt gelassen, sondern, mich auf vorieges referierendt, ihnen sambtlichen eine glückliche reiss gewünschet.

Weilen aber der Herr Graff baldt darauf die seinem herren brudern, Graff Moritz Johannen, zugestandene kranckheit, undt das biss zu verhoffender convalescentz die reiss zu differieren eingewendet, undt aber ermelter Herr Graff Mauritz Johan lengsten convalesciert, sindt der zeit aber vor der fürhabenden reiss, viel wenieger aber von der Herren Generalstaten undt des Herren Printzen fernerer würcklichen cooperation, das wenigste gedacht worden, alss stehe ich billich in sorgfälliegen gedancken, ob undt was von allen diesen orthen sich würcklichen zu getrösten, umb so viel mehr weilen der gemeine ruff, das Herr Graff Moritz Johann für seine persohn selbst in heurathshandtlung anderwerts begrieffen sein soll, undt dahero vermuthlich von der reiss selbst so wohl als würcklich verahnlassten cooperation abgehalten, zu geschweigen, das bey so grossem dem Herren Staden fürhabenden desseing eines frühen feldzugs der eine so wohl als der andere undt also beyde herrn gebrüdere sich nicht gern weit esloignieren, undt die durch würcklich leistende dienst verhoffende noch mehre avancementen werden fürbeygehen lassen wollen, also es noch wohl eine gute zeit ahnlauffen oder auch wohl gar dahin ausschlagen möchte, das nach langem warten die erforderte sicherheit je lenger je schwerer fallen, under dessen aber, wie bisshero also noch ferners, anderwerts verahnlasste occasiones zu meines so lieben kindts besten vorbeystreichen möchten.

Deswegen ich dann in vätterlicher schuldieger fürsorg fast engstig begrieffen — bey mir nicht findendt, das sich hiemit in die lenge aufzuhalten undt in solcher uhngewissheit die ohne dessen noch gantz freye handt mir selbsten gleichsamb zu binden undt zu erwarten, das, nach so langem der leuth gespräch, es doch entlichen allem ahnsehen nach würcklichen rückgängig werde — die gedancken gefast, wie solchem bey zeiten fürzukommen, der tröstlichen hofnung, der liebe Gott alles zu seiner ehren undt meines lieben kindes besten dirigieren undt richten werde.

Dann, neben dem es die höchste notturfft zu verhuetung besorgenden schimpfs gleichsamb erfordern will, so bin ich auch bey mir gentzlich versichert, bey ihme Herren Graffen selbst so wohl als in gemein genugsamb entschuldigt zu sein, wann ich nach billicher ahnleitung desjeniegen, so in gleichmässiegen fällen mit würcklicher approbation passiert mich comportiere, undt die notturfft in gebührende acht nemmen.

Weilen aber bey so gestalten sachen aller oberzehlten umbständt, insonderheit aber wegen der schuldigen respects, damit Ihrer K. M. ich undt sambtliche meiniegen zugethan mir obliegen undt gebühren willen, ohnerhohlt Ihrer K. M. gemuthsmeinung (weilen sonderlich Ihre K. M. sich belieben lassen dieses werck höchstrühmblich biss auf diese stundt zu favoriesieren) zu verfahren, als hab auss schuldieger pflicht dieselbe ich gantz gehorsambst ersucht umb dero königliche gemuthsmeinung, wie sich bey so gestalten sachen zu comportieren undt zu verhalten.

Nach eröfnung derselben (dafür ich wenieger nicht mich in aller schuldiegen demut bestendig obligiert erkenne) ich dann dem Herren Graffen meine gemuthsmeinung umbständlich undt also zu erkennen geben, wie auss der copia mitt folgenden doubleten zu sehen*), indeme das original bey dieser gelegenheit zugleich bestelt undt fortgeschickt.

---

*) Såväl kopian som dupletten finnas här bilagda. Brefvet har följande lydelse:

Bil. Pfalzgrefven Johan Casimirs bref till Grefve Henrik af Nassau. (Duplett).

Mein freundtlichen gruess mit wünschung viel liebs undt gutts zuvor. Wohlgeborner Herr Graff, freundtlicher geliebter schwager. Es erinnert der Herr Graf sich guter massen, was gestalt auf seine underschiedliche, biss in den Februarium 1644 ahn mich abgangene schreiben gegen demselben so wohl alss dessen Frau Mutter, der hochgebornen fürstin, meiner freundtlich geliebten baassen undt Frau Mutter Ld. ich mich under dato den 6 May selbigen jahrs offenhertzig expectoriert, sein des Herrn Grafen wiederanttwortt aber under dato den 26 Septembris desselbigen jahrs ohne weitere berührung des haubtswercks selbsten eintzig undt allein dahien dirigiert unndt gerichtet, das derselbe gesinnet zuesambt seinem brueder Herrn Graff Moritz Johannen zue Nassau strax nach glücklich vollbrachten damahligen feldtzugk eine rayss diesser ohrten fürzuenehmen unndt alsso alles weiter dahien gestellt sein lassen wolle, dabey ich es zwar meines ohrtts vermögh deren den 6 Novembris wiederholten anttwortt mitt anwünschung glücklicher rayss beruhen lassen unndt solches alles zu schuldig gebührenden respect Ihrer Königl. May:tt so höchstrühmlich unndt eyferig biss auf diesse stundt continuirten königl. recommendation, demnach aber sindthero eine geraume zeitt verflossen, unndt

Undt gleich wie mein so hochgeehrter Herr Reichscantzler alles mit mehrem darauss zu vernemmen, also undt in so langjährig hergebrachtem beständigen gutem vertrauen, stelle zu desselben wohlmeinenden belieben, ob undt wie fern solches douplet bey jetzieger uhnsicherheit sicher undt also zu bestellen, damit auf den unverhofften fall das original nicht zurecht käme, der Herr Graff auss solchem doublet die gemuthsmeinung desto besser vernemmen möchte, zu meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers freundtlichem belieben stellendt, ob mit addressierung solchen douplets so lang inzuhalten, biss man vorgewisset sein kann, das das original der gefahr der Dänischen interception gentzlichen entfreyet.

Auf welchen verhoffenden fall solches doublet seinem beliebenden willen nach entweder gar zurück zu halten, oder aber in so vertraute sichere hände zu recommendieren, damit zu verhütung allerhandt ungleichen gedancken, es anderer gestalt nicht aussgeantwortet werde, es were dann sach, das man in gewisse erfahrung bracht, das das original intercipiert oder sonsten nicht zurecht kommen were.

Alles, wie obgemelt, meines so hochgeehrten Herren Reichscantzlern freundtlich gutbefinden [und] belieben ahnheimstellendt,

---

es sich ohne fernere nachrichtungh darmit verweilet, mein geschwechtes alter aber auss vätterlicher pflicht [undt] fürsorg nicht anders erfordern will, alss denen durch lengern verzugk zuewachsenden ungelegenheiten (welche ich doch eintzig unndt allein in obgemeldt gebührendem respect bisshero über mich gehen lassen) möglichst fürzuebauwen, alss zweifele ich nicht, es werde undt wolle der Herr Graff meinem zu ihme gefassten vertrauwen nach in freundtschafft uffnehmen undt vermercken, das nechst freundtlicher dancksagungh für die inn persohn meiner so lieben dochter ahngebottene ehrenfreundtschafft (welches ich dann auf alle andere begebende gelegenheit inn freundtlichen gefallen zu ersetzen geneigt, bey so gestalten sachen obiger umbstendt ich mich so weit entbreche unndt den Herrn Grafen gantz freundtlich bitte, solche poursuitte umb so viel mehr fallen zu lassen, weilen inn betrachtung aller umbstendte ich inn Gottes nahmen resolviert die occasionen, so nach schickung des Allmechtiegen sich anderwertts zue solchem mir so lieben kindts verhoffenden besten erreugen mögten in sorgfeltig gebührende treuwvatterliche obacht zue nehmen, welches dem Herrn Graffen wohlmeinendten freundtlichen gemuhtts ich hiemitt zue seiner nachrichtung unverhalten sollen, der göttlichen protection damitt allerseitts gantz treulich befehlendt unndt verbleibendt des Herrn Graffen

alzeitt freundtwilliger schwager
Johan Casimir Pfalzgrave.

Datum Stockholm den 4 Martii anno 1645.

muss ich mein unglück so weit beklagen, das bey diesem mir so hochahngelegenen werck ich die gelegenheit nicht haben undt abwarten können, mit demselben selbst mundtlich in hergebrachten alten vertrauen zu communicieren undt die noch ferners mich hiezubewegende sorgfältige umbständt zu entweichung sich verahnlassen den ungelegenheit, welche der feder nicht zu vertrauen, zu entdecken. Schliesse hiemit *etc.*....

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig affectioniert obligierter bestendieger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Stockholm den 15 Martii 1645.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. in Suderakra den 10 Martii anno 1645.

---

227. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 15 Mars 1645.**

Notificerar sin dotter Maria Euphrosinas trolofning med Magnus Gabriel de la Gardie.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Es hatt mein hochgeehrter Herr Reichscanzler auss meinem letzteren in hergebrachten vertrauen abgangenen schreiben mitt mehrerm umbständtlich vernommen die resolution, welche ⌊ich⌋ in gebührenden respect Ihrer K. M. undt mitt deroselben belieben erforderten notturfft nach gefast, zu gentzlicher ausschlagung dessen von Herren Graff Heinrich zu Nassau eine so geraume zeit projettierten heuraths, weilen dann baldt darauf, durch sonderliche des Allmechtigen schickung, sich begeben undt zugetragen, das der königlich Herr Reichsmarsk undt Generalfeldtherr Herr Graff Jacob de la Gardie, Graff zu Lecköe undt Freyherr zu Eckholm, sich freundtlich bey mir angemeldet undt zu erkennen geben, wass massen desselben geliebter eltister sohn Herr Graff Magnus Gabriel ein ehrlich ehelige neigung zu meiner geliebten zweiten tochter Freulein Maria Euphrasina, Pfalzgrevin, gefast mit gebührenden suchen undt freundtlichen begehren meines vätterlichen beliebenden willens undt consens, so habe ich so freundtliche ehrenerbiethung die in persohn einer so lieben tochter mir dissfals wiederfährt, zwar in freundt-

lichem gemuth aufgenommen, in schuldieg gebührendem respect aber der hohen königlichen favor, so neben sambtlich meinen lieben kindern, sonderlich diese meine liebe dochter eine so geraumjahrige zeit in auferziehung ahn Ihrer K. M. hoff genossen, in ferneren schuldigen betrachtung der hohen ehr der so nahen ahnverwandtnuss, zuforderst aber Ihre K. M. über dieses nicht königlichen allein, sondern recht mutterlichen gegen mutterlosen kindern bezeugenden undt täglichs höchstruhmblich vermehrenden königlichen favors, habe nechst Gottes des allmechtiegen schickung, in Ihrer K. M. beliebenden willen undt auf alle fäll erforderten königlichen consens gehorsamblich gestelt, darauf dann undt auf Ihrer K. M. erklehrte gemutsmeinung in bestendieger versicherung dero königlichen favors, in der Heiliegen Dreyfaltigkeit nahmen undt allerseits belieben solcher heurath abgeredt undt geschlossen worden, Gott den allmechtigen auss grundt des hertzen bittendt, zu dessen kunfftig glücklicher vollenziehung sein gnadt zu geben, auch alles zu seinen ehren undt künfftiger eheleut besten, beyderseits eltern zu ihres betrübten alters trost, auch allerseits gewünschten gedeyen undt vermehrender freundtschafft gedeyen undt ausschlagen zu lassen.

Meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler aber habe ich solches hiemit freundtlichen notificieren wollen in versicherung undt freundtlichem vertrauen, derselbe sich mitt mir dessen umb so viel mehr erfreuen werde, weilen ich hierdurch undt durch Gottes sonderliche schickung dannoch eine von denen mir bescherten döchtern zu meines geschwächten alters trost bey mir in der nehe haben undt geniessen kann, dem Allmechtigen nachmahls bittendt, alles zu seinem ehren undt allerseits besten durch seine gnadt zu richten, in dessen gnediegen schutz *etc.*...

Meines hochgeehrten Herren Reichscantzlers alzeit freundtwillig
höchstvertraut obligiert affectionierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Stockholm d. 15 Martii 1645.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. i Suderåkra den 20 Martii Anno 1645.

---

228. Stegeborg den 30 Mars 1645.

Förfrågan, huru man borde förhålla sig till förslaget, att en af Pfalzgrefvens söner borde utses till koadjutor i Bremen.

Wohlgeborner Herr Reichscantzler etc. Auss hergebracht eingewurtzeltem altem vertrauwen kann ich nicht underlassen meinem hochgeehrter Hern Reichscantzler vertreuwlich zu communicieren, wie dann auss beygefügten copien mitt mehrerm zu ersehen, was ahn Ihre K. M:tt ich auss ahnlass dessen, so mein geliebter sohn Hertzog Carl Gustaff, Pfaltzgraff, auf die durch der Frau Landgrevin zu Hessen Ld. dem königl. Herrn General Linder Torstensohn gegebene ahnleitung wegen des Ertzstiffts Bremen inn gebührendenn respect schrifftlich gelangen lassen, undt nechst göttl. schickungh alles simpliciter unndt allein dahien gesteltt, wie unndt welcher gestaltt Ihre K. M:tt hierinnen unndt allezeitt von sambtlichen meinigen von Gott bescherten kindern, zu deren dienst unndt besten zu disponieren gutt befinden werden, in dem ich mich genugsamb erinnere undt inn frischer gedechtnus, was für diessem unndt bey des bissher gewesenen H. Ertzbischoffs ahnnemungh für considerationes (undt zwar in fürschlagungh eines von meinen geliebten söhnen zum coadjutoriat) in bedencken gezogen undt vertreuwlich mitt mir communiciert worden, ob unndt wie weitt bey jetzigem rerum statu, unndt do dass Erzstifft durch Gottes sonderliche schickungh abermahls unndt alsso zum zweytten mahl jure belli in Ihre K. M:tt händen, durch nominirung obgemeldt meines lieben sohns Ihr Kön. May:tt hohes interesse der gebühr könne inn achtt genommen werden, solches stell ich billigh in Ihrer K. M:tt eygenen beliebenden willen undt demselben anheymb. Unndt ich wurde es gewisslich für eine sonderliche Gottes schickungh erkennen, wan durch solchen von Ihrer Kön. M:tt bey dieser sich presentirenden occasionen höchstruhmlich erweisenden wircklichen favor nechst Ihrer K. M:tt dienstbefürderungh mein geliebter sohn, so lang es Gott unndt Ihrer Kön. M:tt gefeltt, hiemitt honorirt, geehrt unndt beneficiert würde, in vermehrung deren ohne das von natur alss sonsten so vielfaltig habenden obligation, welche allerseitts biss an die grub verbindet, meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler gantz fr. undt vertreuwlich bittendt, inmassen ich das veste vertrauwen zue ihme gefasst, derselbe alssdenn der ohrten status gelegenheitt unndt umbstendt

ahm besten bekandt, werde undt wills inn mittheilungh seines wohlmeinenden guttachtens undt nutzlicher underbauwung zu obgemeldtem zweck noch ferners obligieren denjenigen, welcher ist unndt verbleibt

Meines hochgeehrten H. R. Cantzler
alz. fr. höchstobl. bestendig aff. vertr. fr. undt gevatter
Joh. Cas. Pf. G.

Steckburg den 30 Martii 1645.

Efter en med Christian Schaubrücks, Johan Casimirs sekreterares, hand gjord afskrift i Stegeborgsamlingen.

---

229. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 4 December 1645.**

Lyckönskan till A. O:s grefvevärdighet.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Gleich wie die jahrszeit, in welcher ich für nuhnmehr 32 jahren das glück gehabt meines jederzeit so hochgeehrten Herren Reichscantzlers vertrauliche kundtschafft zu erlangen, mich billich erinnert deren solcher zeit über under uns gepflogenen vertreulichkeit, dadurch ich in so viel weg obligiert, in allen denselben zuwachsenden ehr undt prosperitet würcklich undt erfreulich zu participieren, also kann ich nicht underlassen mit diesen weniegen, jedoch auss treuen hertzen undt gemuth herruerenden, zu tesmoignieren undt zu bezeugen die höchste freude, so ich empfangen zu vernemmen, was massen Ihrer K. M., in dero glorwürdigsten Herren Vatters königliche fustapfen trettendt, die königliche heroische resolution gefast, desselben so lange jahr undt sonderlich in einem so hochahnsehenlichen offitio über die 34 jahr lang so höchstrumblich geleiste undt würcklich prestierte hochahnsehenliche diensten, mit der gräflichen ehr undt dignitet zu honorieren undt zu begnadiegen, dem Herren Graffen undt den seiniegen deswegen auss grundt des hertzen gratulierendt, auch ihnen von Gott dem allmechtiegen glück, heil undt seegen wünschendt, das diese erlangte hohe ehr seine so hochahnsehnliche meriten bey der lieben posteritet je lenger je mehr uhnsterblich machen undt dessen liebe posteritet

æternisieren möge. Undt gleich wie ich solchen treuwohlgemeinten wunsch auss so langjährig eingewurtzelter vertreulicher affection von hertzen thue, also zweiffele ich nicht, es werde undt wolle der Herr Graff, inmassen ich denselben freundtlich ersuche undt bitte, solche hergebrachte vertreulichkeit bestendig continuieren undt vermehren gegen demjenigen, welcher da ist undt bestendig verbleibet

Des Herren Graffen alzeit freundtwillig undt bestendieg obligierter
höchstvertrauter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 4 Decembris 1645.

230. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 17 Mars 1646.**

Underrättar om ankomsten af ett bud från Landtgrefve Fredrik af Hessen-Eschwege, hvilket bud medförde en af samtliga landtgrefvarne af Hessen underskrifven försäkran rörande enkeunderhåll för Landtgrefve Fredriks gemål Eleonora Catharina, om hvilken försäkran Pfalzgrefven begär A. O:s betänkande.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... In so langjährig hergebrachten hohen vertrauen kann ich nicht underlassen meinen so hochgeehrten Herren Graffen freundtlich zu entdecken, was massen vor wenig tagen ein Hessischer bedienter nahmens Nicolaus Mönch bey mir angelangt undt vermög habenden creditifen von meinem vettern undt sohn Herren Landtgraff Friederich zu Hessen mir communiciert ein von sambtlichen Herren Landtgraffen underschriebene eventual widdumbsnotul, mich darinnen zu ersehen. Weilen dann die ehr der naher verwantnuss so wohl als die so höchstrumblich von Ihrer K. M. mir undt den meiniegen würcklich bezeugende hohe favor, da sonderlich diese meine geliebte tochter für andern die gnadt undt ehr gehabt undt noch hatt, Ihrer K. M. so lange jahr aufwertig zu sein, mich obligiert, in gebührenden hohen respect Ihrer K. M. deroselben, nechst Gott sambtlicher meiner kinder wohlfarth gentzlich undt also ahnheimbzustellen, wie dieselbe es zu dero dienst undt meines so lieben kindes besten erachten, meinem hochgeehrten Herrn Graffen auch

fürnemblich vertreulich wissendt undt uhnentfallen, was der alliance wegen mit dieser Hessischen lini so wohl für diesem als bey jetzieger ahnlassung in consideration kommen undt mitt fürwissen undt belieben Ihrer K. M. undt deren damahls fürmundtlichen Regierung passiert, undt für bewegende considerationes eingefallen, als habe ich zwar gentzlichen resolviert undt inwillens gehabt mich persöhnlich zu Ihrer K. M. zu begeben undt schuldieger gebühr dero beliebenden willen zu vernemmen, so lässet aber die continuierende harte winterliche Mertzzeit mir nicht zu, mich so weit derselben zu vertrauen, sondern habe in Gottes nahmen die resolution gefast, mich der jetziegen ahnwesenheit meines geliebten eltern sohns zu bedienen, undt durch denselben diese meine schuldigkeit bey Ihrer K. M. ablegen zu lassen, nechst Gott alles deroselben wohlbeliebenden willen undt gefallen anheimbstellendt, wie derselbe es in gebührendem hohen respect dero gunst (?) undt dienstes zu meines so lieben kindes besten zu dirigieren belieben wirdt, dabey das alt eingewurtzelt zuverlässiege vertrauen zu meinem so hochgeehrtem Herren Graffen undt treuen freundt habendt undt denselben freundtlich bittendt zur mittheilung seines guthen rath undt wohlmeinens meinen geliebten sohn obgemelt (von welchem er allerhandt mir beygefallene considerationes vertreulich vernemmen wirdt) beyzupringen undt hierdurch zu vermehren die bestendiege obligation, welche biss in die grube hatt

Meines hochgeehrten Herren Graffen undt Reichscanzlers alzeit bestendig affectioniert höchstobligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Datum Steckburg den 17 Martii 1646.

Ich bitte mein hochgeehrter Herr Graff wolle seine geliebte gemahlin undt ahngehöriege meinetwegen freundtlich grüssen.

---

231. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 28 December 1646.**

Nyårsönskan. Ursäkt för brefvets knapphändighet.

Meinen freundtlichen gruss *etc.* ... Die so langjährige zwischen uns beyderseits gehabte vertreuliche freundtschafft obligiert

mich keine occasion zu deren bestendigen tesmoignierung auss der acht zu lassen, deswegen ich dann bey ahntrettung des neuen jahres nicht underlassen kann, zum wenigsten mit diesem kleinen zettelein dem Herren Graffen zu dessen anfang, mittel undt endt von Gott dem allmechtigen viel glück undt darneben auss grundt des hertzen zu wünschen, das nicht allein diss intrettende, sondern noch viele jahr, Ihr K. M. seiner treuen dienst geniessen möge, bittendt die so vielfältig gegen mir undt den meiniegen bezeugende gute affection zu continuieren undt sich hinwiederumb zu versehen, das meine übriege kurtze tag ich mich befleissen werde zu sein undt bestendig zu bleiben

Meines höchstgeehrten Herren Graffen höchstvertraut affectioniert
obligierter freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 28 Decembris 1646.

Ich bitte gantz freundtlich im besten zu vermercken, das ich so wenig zeilen schreiben. Dann, obwohlen ich materia genug haben weitleuffiger zu schreiben, so muss ich doch meine dissfals täglichs zunemmende schwachheit bekennen, die mir das schreiben recht schwer machet, undt ich mich deswegen versichert halte, wie ich dann auch bitte in freundtlichen vertrauen aufzunemmen, das ich nuhr mitt wenig worthen bezeige, was das hertz voll ist. Bitte seine geliebte gemahlin undt angehörigen freundtlich zu grussen.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Stockholm den 1 Januari 1647.

---

232. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 28 December 1647.**

Nyårsönskan.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Das der Allmechtiege durch glückliche verfliessung des zuentlauffenden jahr das neue 1648 jahr herbeynahen lässet, dessen haben wir uns allen sambtlichen zu erfreuen undt Gott für die des verfliessenden jahrs er-

wiesene vielfaltige guth- undt wohlthaten zu dancken, mitt wünschen eines glücklichen eintrits in das neue jahr *etc.* . . .

Meines hochgeehrten Herren Graffen undt Reichscantzlers
alzeit höchstvertraut bestendieger freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

Steckburg den 28 Decembris 1647.

---

233. Stegeborg den 29 December 1648.

Nyårsönskan. Lyckönskar till A. O:s tillfrisknande från sin sjukdom. Hälsningar.

Meinen freundtlichen gruss *etc.* . . . Demnach wir allerseits Gott dem Allmechtigen nicht genugsam zue dancken, das er unns, nach dem unaussprechlichen reichtum unndt überfluss seiner vätterlichen beneficentz die fröliche revolution der jenigen zeitt mit gesundtheit hat wollen erleben lassen, darinnen der so lang gewünschte frieden mit ewigwehrendem nachruhm Ihrer May:tt zue allgemeinem besten undt aufnehmen des fürnehmsten theils der Christenheit wieder herfürkommen undt beschlossen, auch guetes vernehmen undt einigkeit zue mennigliches contentement undt frolocken, nach beruhigung der waffen, bey diesem, Gott lob, so glücklich zue endt laufenden jahr gestiftet, unnd innerhalb wenig dagen durch Gottes gnadt ein neuwes jahr beginnet, dabey ich mir dann die guete hofungh mache, dass sich mein hochgeehrter Herr Graff neben den seinigen annoch bey gueter gesundtheit undt anderm gedeylichen wohlwessen befinden werde, alss thue ich *etc.* . . . (*Härefter följer nyårsönskan i sedvanliga ordalag*).

Meines hochgeehrten H. Graffen undt Reichscantzlers alzeit gantz
höchstvertraut obligierter affectionierter schwager freundt undt
gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

(*Egenhändigt.*)

Mit erfreutem gemuth habe ich vernommen, das mitt meines hochgeehrten Herrn Graffen aussgestandenen so schweren schwach-

heit es sich so weit zur besserung geschickt, welche Gott je lenger je mehr continuiren undt verbessern wolle, deswegen undt bey so gestalten sachen mit meinem uhnlässligen (!) schreiben ich nicht molest sein kann oder darf, sondern in versicherung aller bestendiegen affection alles zu vertreulicher underredung erspare, seiner geliebten gemahlin, der Frau Grefin, wenieger nicht als samptlichen lieben angehoriegen ein glückseelig neues jahr wünschendt, die im schreiben erwehnte gratulation umb so viel mehr auss treuer affection wiederholendt wegen der part undt ehre, damit in diensten Ihrer K. M. undt dero Reichen der herr vatter so wohl als sohn in dirigier- undt führung solches werck gelangt, dafür Gott ferner seine gnadt undt seegen geben wolle.

Stegburgk den 29 Decembris anno 1648.

---

234. **Stegeborg den 4 Juni 1649.**

Inbjudning till A. O. att blifva »talman» för Hertig Adolf Johan vid dennes stundande bröllopp med Elsa Beata Brahe.

Mein freundtlichen gruss *etc.*... Meinem hochgeehrten Herrn Grafen kan ich hiemit wohlmeinendt nicht verhalten, wie dass Ihre Königliche Maytt uff gebührendes ansuchen, in fernerer continuirung undt wircklicher bezeugung Ihres so hohen königlichen favors gegen mir undt die meinigen, sich gefallen undt mich dessen per expressum avisieren lassen, welcher gestalt höchstgedachter Ihre May:tt resolviert die vollentziehung des vor diessem durch göttliche schickung Ihrer May:tt gnediges belieben undt guete befürderungh, auch allerseits nechsten ahnverwandten erhaltenen consens meines geliebten jüngeren sohns Pfaltzgraf Adolf Johannen mit dem hochwohlgebornen Freuwlein Elsa Beata Brahe, geborner Grefin zue Wijsingsburgk, geschlossenen heuwrats den 19 diesses monats Junii in dero königlichen residentz Stockholm durch gewohnliche christliche ceremonien undt priesterliche copulation vorsichgehen zu lassen.

Weilen dan bey solcher christlichen solennitet undt hochtzeitlichen ehrendagh die assistentz undt mühe der talmän (!) eines von den principalsten requisitis, ich mich auch darneben zue erinnern weiss, dass sich mein hochgeehrter Herr Graf vor diessem unbe-

schwerdt erfinden lassen, ein solches bey allen meinen geliebten döchtern hochtzeitlichen ehrendagh so gutwillig zu verrichten, alss hab ich mich nachmahls der künheit underfangen wollen, ihnen auss so althergebrachten confidentz gantz freundtlich undt hiemit zue bitten, dass er sich gefallen lassen wolle, solche guttwilligkeit auch bey dieses meines geliebten sohns, wie obgemeldt, angestaltem hochtzeitlichem ehrendagh undt copulation zue tesmoigniren undt die mühewaltung solcher talmanschaft unbeschwerdt auf sich zue nehmen, in versicherungh dass mich undt meines geliebten sohns Ld. solche hohe ehr undt gefallen nicht allein zum höchsten obligiert, sondern wir werden es, geliebts Gott, auch bey jeder vorfallenden occasion dancknehmenden gemühts undt bestes vermögens zu demeriren unvergessen sein. Meinen höchgeehrten Herrn Grafen und allerseits der göttlichen protection zu allem bebestendigen wohlergehen getr. befehlendt. Steckburg den 4 Junii anno 1649.

Meines hochgeehrten Herrn Graffen undt Reichscantzlers
alzeit freundtwillig hochobligiert freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfaltzgrave mp.

---

235. (*Egenhändigt.*) **Stegeborg den 4 Juli 1649.**

Kondoleansskrifvelse med anledning af A. O:s makas, Fru Anna Bååts, död.

Meinen freundtlichen gruss *etc.*... Demnach ich nicht ohne mittleyden vernommen, was gestalt der Allmechtige nach seinem uhnwandelbahren willen die auch weilandt hochwohlgeborne Gräfin, desselben geliebte gemahlin, seliger, durch den zeitlichen todt zu sich erfordert, deren der Allmechtige ahn jenem grossen tage eine fröliche aufferstehung mitt allen christglaubigen verleihen wolle, undt ich dann leichtlich ermessen kann, wie hoch undt tief diesser riss einer so langwirigen christlichen lieblichen ehe in des nachlebenden betrübten hertzen schneiden müsse, als habe ich nicht unterlassen können, weilen ich es mundtlich nicht thun kann, mein deswegen habendes christliches mittleiden auss treuen hertzen mitt diesen wenig worten zu erkennen zu geben, Gott von hertzen bittend, derselbe wollen diesen so schweren undt harten gantz uhnheilbaren eheriss mit anderwerts göttlichem seegen er-

setzen, in der grossen betrübnuss der rechte trost undt den last dieses creutzes durch seine vätterliche gnadt undt beystandt helfen tragen, nicht zweiffelendt, es werde mein hochgeehrter Herr Graff, welcher mir so wohl als vielen andern in dergleichen fellen mit reichen trost zugesprochen, sich auss Gottes allmechtiegen worth trösten der fröligen zusammenkunfft ahn jenem grossen tag wolte alles leidt in freudt verwandlen undt alle herzlich betrübte herzen wieder erfreuen. Derselbe liebe Allmechtige wolle meines so hochgeehrten Herren Schwagern undt Brudern reichere trost sein undt in glücklichem seegen, erhaltung undt vermehrung der lieben seinigen vieltausendtfeltig ergetzen, undt, gleich wie die in Gott ruhende Frau Greffin ihrer kindeskindeskinder geburth erlebt, ob sie zwar das contentement nicht gehabt solche mit leiblichen augen anzuschauen, also wollen Gott nicht allein meinem hochgeehrten Herren Grafen solch freudt gönnen, sondern auch von tag zu tag vermehren undt desselben reicher trost sein. Das wünsche ich auss grundt des herzen, undt, nechst empfehlung allerseits göttlichen gnadenschutzes, bin undt bleibe

Meines hochgeehrten Herren Graffen undt Reichscantzlers alzeit vertraut obligierter undt affectionierter schwager, bruder undt gevatter

Johann Casimir Pfalzgrave mp.

Steckburg den 4 Julii 1649.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. i Stockholm den 10 Julii anno 1649.

---

286. Stegeborg den 7 Oktober 1649.

Tacksägelse för inbjudningen till Fru Anna Bååts begrafning, hvilken inbjudning Pfalzgrefven för årstidens och andra orsakers skull dock vore hindrad att mottaga.

Mein freundtlichen gruss *etc.*... Meines hochgeehrten Herrn Grafen den 28 Septembris*) zu Tijdöen ahn mich gethane schreiben hab ich nicht allein zu recht empfangen, sondern auch mitt-

*) Detta bref saknas i Stegeborgsamlingen.

leidentlich darauss vernommen, welcher gestalt er willens seiner geliebten gemahlin, seligen, weylandt der auch hochwohlgebornen Greffin, Frauwen Anna Åckesdochter Booht, Greffin zu Sudermœre, Freyherrinnen zue Kimitho, Frauen zu Fijholmen undt Tijdoen, im Herren verstorbenen leichnam den 21 huius zu Jäder christlöblichem gebrauch nach zue erden kommen zu lassen, dazue er mich dann wohlmeinendt invitieren lesst.

Gleich wie ich nun, in erinnerung der so bestendigen gueten affection, so die selige Grefin wehrender lebzeitt gegen mein in Gott ruhende geliebte gemahlin sowohl gegen mir selbst undt sambtliche meinige erspühren lassen, mir gleichsam für ein glückh schätzen wolte, in erweissung solcher letzten ehr diesse meine schuldigkeit wircklich zu erweissen unndt darneben zu bezeugen die hohe undt grosse obligation, so ich meinem so hochgeehrten Herren Grafen undt Reichscantzler wegen so vielfaltig bezeugenden gueten affection trage, so muss ich doch in der beysorg stehen, das jetzige sich so gantz wandelbar anlauffende ungestümme winterszeitt, neben andern diesser zeitt ungelegenheiten nicht zuegeben werde, solches wircklich zue leysten, deswegen gantz fr. bittendt, es wolle mein hochgeehrter Herr Graff diesse gleichsam wieder meinen willen einwendende entschuldigung im besten fr. uffnehmen unndt vermercken, in versicherung dass im übrigen undt bey allen begebenheiten demselben undt dessen lieben angehörigen alle freundtliche gefelligkeit zue erweissen ich mich allezeitt so willig alss geneigt erfinden lassen werde, den Almechtigen nachmahls bittendt in diesser betrübnus krefftig zue trösten, für allem fernern unfall langwierig zu bewahren undt anderwerts zu ergötzen. Datum Stegburgk den 7 Octobris anno 1649.

Meines hochgeehrten Herren Graffen undt Reichscantzlers
alzeit freundtwillig affectioniert obligierter bestendiger
freundt undt gevatter
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

---

237. **Stegeborg den 26 December 1649.**

Nyårsönskan. Ursäkt för Pfalzgrefvens uraktlåtenhet att skrifva egenhändigt.

Meinen freundtlichen gruess *etc.*... Demnach wir abermahls durch göttliche verleyhung so nahe gekommen, das innerhalb wenig dagen diss instehende jahr sein endtschaft, das daruf folgende 1650:ste aber seinen anfangk gewinnen wirdt, dabey sich dan vertrauwte gemühter unndt freundt, so abwesendt, der uhralten christlöblichen gewohnheit gemäess, so bey solcher frölichen umbwechselungh diesser jahrszeitt herkommen, under einander mit freundtlichen glückwünschunghen zue besuchen pflegen, alss hab *etc.*...

Meines hochgeehrten Herren Graffen undt Reichscantzlers
alzeit freundtwillig affectionirt obligierter guter freundt als bruder
Johann Casimir Pfalzgrave mp.

(*Egenhändigt.*)

Das ich den brief nicht selbst eigenhändig geschrieben, bitte ich in gewöhnlich guter affection im besten zu vermercken, weilen meiner zuwachsenden altersschwachheiten mich zwar ohne schreiben einen weg als den andern, in versicherung der alten so langjährigen bestendigen affection, sich allen behagligen dienstgefelligkeit erweisung alzeit befleissen werden.

Stegburgk den 26 Decembris anno 1649.

Rikskanslerens egenhändiga påskrift: Præsent. zu Tijdöen den 10 Jan. anno 1649.

---

238. **Stegeborg den 26 December 1650.**

Nyårsönskan.

Mein freundtlichen gruss *etc.*... Wiewohl es ahn sich selbsten die naturliche billigkeit, dass gute freundte bey allen undt jeden glücklichen vorfällen undt begegnussen ohne underschiedt der zeitt sich under einander zu gratulieren einfinden undt herfür thuen, so erfordert doch fürnemlich die hierzue nahende liebe neuwe

jahrszeitt auss uhralter christlöblicher observantz undt bestendigem herkommen, dass solches bey jährlicher wiederkunfft derselbigen mehr alss zue andern zeitten geschehe. Dannenhero undt weilen uns Gott solche fröliche neuwe jahrszeitt wiederumb mit gesundtheit beschert (dafür dann seiner göttlichen allmacht ewiges lob unndt danckh gesagt sey), alss hab ich *etc.* ...

Meines hochgeehrten H. Graffen undt Reichscantzlers alzeit affectioniert obligierter bestendtieger freundt als bruder
Johann Casimir Pfalzgrave

Stegburgk den 26 Decembris anno 1650.

---

239. Stegeborg den 27 Oktober 1651.

Begär A. O:s bistånd att utverka Kungl. Maj:ts medverkan till bevakande af Pfalz-Zweibrückiska husets intressen i den Jülichska arfstvisten.

Mein freundtlichen gruss *etc.* ... Demnach meinem hochgeehrten Herrn Grafen ausser allem zweiffel der anfang, mittel undt progress der nun so manche jahr her gewehrten, undt noch biss auf diese stunde unerörtert hangenden successionstreittigkeit der Gylchischen landen gnugsam bekandt, insonderheit wie uf zeitliches in anno 1609 den 15 Martii beschehenes ableiben weylandt dess letztverstorbenen Hertzog Johan Wilhelms zu Gülich, Cleve undt Berg, lobseliger gedechtnus, alle seine verlassene fürstenthumb, graf- undt herrschafften, cum pertinentiis, krafft Kayser Caroli 5:ti ertheilten privilegii successorii, uf seine damahls im leben vorhanden gewesene frawe schwestern ohne unterschiedt undt respect dess alters devolviert, der rechtliche weg auch hierzu ordentlich undt ohne waffen zu gelangen an seiten dess hauses Zweybrücken zwar vorgeschlagen, aber durch Chur-Brandenburgs undt Pfaltz-Neuburgs Ld. Ld. alseitige handlungen, monopolien undt gegen Gott undt aller welt unverantwortliche gewaltsame attentaten jederzeit eludirt undt verhindert worden, alss acht ich vor einen überfluss meinen hochgeehrten Herrn Grafen mit weitleuffiger undt historischer erzehlung aller umbstände verdriesslich zu erscheinen, sondern thue mich bloss, da es anders seine continuirliche undt hohe occupationes erleyden mögen, uf den copey-

lichen beyschluss*) dess zugleich mitfolgenden an Ihre Königl. M:tt aussgefertigten schreibens undt andere beylagen referiren, undt dieses wenige nur allein subjungiren. Weilen es nunmehr an dem, dass nach anleytung dess instrumenti pacis bey nechst fürgehenden Reichstag unter anderen auch undt fürnehmlich diese Gylchische successionssach undt deren entweder rechtliche decision oder die güthliche vergleichung fürgenommen werden wirdt, es geliebe meinem hochgeehrten Herrn Reichscantzler diese weitaussehende sache Ihrer Königl. M:tt bestermassen undt also zu recommendiren, damit dero königl. ministris, legaten, residenten undt anderen bedienten am kayserl. hof so wohl alss bey den andern fürfallenden reichsversamblungen die königl. ordre ertheilet werden möge, diese Zweybrückische gerechtsame sach sich recommendiert sein zu lassen, undt diejenige bedienten, so sich dess gesambten hausses Zweibrücken wegen bey ihnen anmelden werden, sich im besten recommendiert sein lassen wollen. In dem sich ohne dass mein hochgeehrter Herr Graf bedächtlich zu erinnern weiss, wass bey jüngstvorgegangener designation dess Königlichen Printzen, meines so hochgeehrten Herrn Sohns, wegen stellung dessen wappen undt tituls für consideration undt discurs fürgefallen, undt uf sein vernünfftiges erinnern undt ermahnen das conclusum endtlich dahin gangen, sich dess Gylchischen titul undt wappens nach alss vor zugebrauchen.

Zu dem nicht der geringsten beysorgen eine bey mir militirt, dass, bey jetziger beschaffenheit dess in den Gylchischen landen entstandenen unwesens undt neulicher zeit erfolgten tödtlichen abgangs dess Churfürsten in Beyern, dass hauss Österreich undt Spanien umb so viel mehr anlass suchen möchten, sich der occasion weniger nicht zu bedienen, alss für diesem undt bey wehrendem Teutschen krieg Pfaltz-Neuburg gethan undt Chur-Brandenburg (welcher sonsten vermöge Dorttmündischen vertrags in gesambter possession mit Neuburg sein sollen) sich mit ungefehr dem drittentheil der intraden ad tempus, zufrieden geben müssen, undt dahero dem Zweybrückischen hauss so viel weniger præjudicirlich sein kan, dass in wehrender Teutscher unruhe (undt da das hauss im schwartzen register eingeschrieben gewesen) sie sich bloss undt allein der reversalen undt protestationen zu conservation ihres juris gebraucht, unter dessen aber von Pfaltz-Neuburg nicht allein Zweybrücken alss damahls schwiegervattern, sondern

*) Bilagorna saknas.

auch über dieses dem gantzen Zweybrückischen mannsstammen undt in specie mir undt den meinigen noch biss auf diese stunde von beyden Hertzogen von Neuburg, vatter undt sohn, der gantze titul der Gylchischen landen undisputirlich gegeben wirdt.

Meinen hochgeehrten Herrn Grafen gantz fr. ersuchendt, dass er mein so hohes zu ihm gefasstes vertrauen bey sich so viel gelten lassen wolte, neben unbeschwerter überlieferung dess originals, durch seine bekandte dexteritet so viel zu cooperiren, dass zu erhaltung einer gewüntschten undt erspriesslichen resolution bey Ihrer Königl. May:tt der weg facilitiert werden mögte, indem er sich meines ihme ohne dass in viele wege devincirten gemüths je lenger undt mehr zu versichern. Als der ich nechst empfehlung allerseits göttlicher protection bestendig verbleibe

Meines hochgeehrten Herrn Grafen undt Reichscantzlers
alzeit fr.-willig affectionirter bestendiger freundt als bruder
Johann Casimir Pfaltzgraff.

P. S. Gleich wie die etliche tage empfundene (sich aber nunmehr zur besserung, Gott lob, anlassendt) meine unpässligkeit mich etliche tage bettlegerig gehalten, undt dahero anlass geben, dass diese depesche nicht ehe hat können seine richtigkeit erlangen, also bin ich auch hierdurch gehindert mehrere requirirte umbstendtlicher zu entdecken, dabey ich mich doch auf meines so hochgeehrten Herrn Bruders freundtliche affection verlasse, dass er sich belieben lassen werde den befindenden mangel durch seine gute gewogenheit zu ersetzen undt mich dardurch sambt den meinigen ihm noch ferners, als wir schon seindt, bestendig zu obligiren, indem ich meine ihme bekandte gedancken einer frembden feder nicht zu vertrauen.

Stegeburg den 27 Octobris anno 1651.

Efter en samtida afskrift, jämförd med ett koncept, skrifvet med Sekreteraren Christian Schaubrucks handstil.

BIHANG.

Johan Casimirs bref till Axel Oxenstierna, dateradt den 28 Augusti 1615. [Brefvet N:o 3 här ofvan]*).

Johan Casimir Pfalzgrave bei Rhein, in Beyern, zu Gülich, Cleve undt Berg Herzog etc. Unnsern günstigen gruss zuvor. Wolgeborner, lieber besonder. Nach jüngstem, vor euerem verreisen von hinnen mit Euch genommenem abschiedt, seindt unns etliche schreiben auss Teutschlandh zukommen, darin wir berichtet worden, dass jezmals underschiedlich gute gelegenheiten zu kauff- unndt pfandtschafften sich præsentiren, dabei unns dann die erinnerung geschehen unnsere hienauesrciss umb soviel desto mehr zu befürdern.

Dieweil Ihr dann leichtlich ermessen könnet, dass nicht allezeit solche gute gelegenheiten fürfallen, auch nicht rathsamb, uns in unnserer abwesenheit unndt ohnbesichtiget derselbigen einzulassen, alls ist an Euch unser begeren, I. K. W. solches zu entdecken undt darneben die grosse ungelegenheit, so unns zuwachsen würde, da wir obangeregte gelegenheiten verseumeten, zu gemüth zu führen, unnd unns, so wohl desswegen alls auch anders halber, so wir zu underschiedtlichen mahlen an Euch begert haben, zu guter resolution zu verhelffen. Dass wollen wir umb Euch, deme wir mit gunsten sonders wohl gewogen, hinwiederumb günstiglich erkennen. Datum Stockholm den 28 Augusti anno 1615.

* * *

Bilagan till Gyllenhielms bref den 5 Maj 1628,

hvaraf facsimile vid sidan 103 här ofvan meddelas, har i vanlig modern skrift följande lydelse:

---

*) Vid ordnandet af den del utaf Stegeborgsamlingen, som omfattar Pfalzgrefven Johan Casimirs arkiv, har påträffats en afskrift af det ofvan sid. 392 tryckta brefvet, hvilken afskrift fullständigt återger texten, hvarför den här meddelas.

Således achtar mann djupet för Dantzig försänkia att strömen lijkaväl må haffva sitt lopp och icke någodh nytt diup göra.

. . . .

. . . .

. . . .

På 3 famnar skulle försänkias således och behöffes sex skutor å bredden, om the ähre små. —

Uthi Putziker uthloppet förmoder mann 3 eller 4 skutor kunna göra tillfyllest.

REGISTER.

Obs. En asterisk bredvid den siffra, som angifver sidan, utmärker, att den i frågavarande personen på det angifna stället endast omnämnes med sin titel eller något annat epitet.

Tillägg och rättelser till registret i Afd. II B. IX.

Altmarkt, Altmark, kyrkby, öster om Stuhm.

Bahrsondt, Barösund, i Östergötlands skärgård, utanför Gryts kyrka.

Baiern, Maximilian, kurfurste.

Bauer, infanteriöfverste.

Bilen, Daniel Bildt till Morlanda, »B:s gård», Ström.

Billingen, bergudde, utanför Nya Varfvet, vid Göteborg.
Blickert, Joakim, kapten vid infanteriet.
Breisach, Alt B. i Breisgau, öster om Rhen.
Bremen, ärkebiskop af, Johan Fredrik af Schlesvig-Holstein, † 1634.
Canzeler zu Schwerin 1638, Theodor Reinking.
Dorset, earlen of, Edvard Sackville.
Edshult, vid sjön Solgen i S. Vedbo härad, Jönköpings län.
Eichsfeldt, öster om nedra Werra.
Elvisthon, troligen Elphinstone.
Erfvings (nu Kalmar) regimente; öfversten hette Alex. Irving.
Gamlestaden hette Ny Lödöse, tills Göteborg anlades.
Gullberget, som varit förut befästadt, der skansen Göta lejon byggdes.
Gösta, grefve, är Gustaf Adolf Lewenhaupt.
» Herr är Gustaf Otto Stenbock, båda generalmajorer.
Hebron, Svenskt uttal af Hepburne.
Isak Axelsson, adl. Silfversparre.
Israel Israelsson, adl. Lagerfeldt, sekr. vid Brömsebro kongressen, sedan president.
Ivar Nilsson, af slägten Natt och Dag, öfverste, sedan landshöfding,
Johan Andersson hette Lenæus, men adlad Värnsköld.
Kiörkegårdsholma, där fästningen Ny-Elfsborg byggdes.
Kåkinda härad hörde under hertig Johans sista år till hertigdömet Östergötland.
Königsberg in der Neumark, ej det i Ost-Preussen, var dateringsort för Teufels bref.
Leslie s. 1013 tryckfel för Lillie.
Lewenhaupt, se Gösta, Gr.
Lökstad, soldatuttal för Glückstadt.
Magnorabro (ej Magnabro) å vägen till Kongsvinger, ½ mil inom Norska gränsen.
Malöga (»Maleije») i Värmland ligger vid Vänern, och då blott gränsens försvar var i fråga, är Värmland sannolikt misskrifvet i st. f. Väne härad: ty där finnes en by med detta namn, ofvantör Trollhättan, hvarest en skans var bygd, likasom å flera ställen vid Göta elf.
Parchim ligger vid Elde, en biflod till Elbe.
Pentz, Christian, riksgrefve, ståth. i Holstein g. m. en K. Christian IV:s dotter.
Pfuel, Adam von, Generalmajor. *Bref till Axel Oxenstierna 791—985.*
Putlitz (vanligt skriffel är Buttlitz).
Qvarnholmen, den plats, som nu intages af staden Kalmar.
Rantzau, Josias blef generalmajor i sv. tjenst och sedan maréchal de France.
Rikard Isaksson, se Rosenkrantz.
Riksdrotsen s. 612, Grefve Per Brahe.
Ryssås skans, sedan kallad Kronan.
Schlammersdorf, Thomas Siegmund von, öfverste s. 902.
Sköternar (s. 647) d. ä. skyttarne eller skogvaktarne af hvilka riksjägmästaren d. 27 Jan. 1644 fått Kongl. Maj:ts befallning att sända så många han fann dugliga till armén.

Welum, kapten vid Vestgöta infanteri, är Wellam von Salzburg, som finnes upptagen i listan af d. 28 Oct. 1618 bland de 7 kaptenerna i Nils Stiernskölds regemente. Jfr Mankell Sv. krigsmagten, s. 35.

Ålfven är s. 650 dels Elbe dels Göta älf.

Rättelser.

Sid.	5,	rad	10 n. f.	står: 1612	läs: 1614.
»	7,	»	5 u. f.	» : **1618**	» : **1614.**
»	111,	»	5 u. f.	» : Götaff	» : Göstaff.
»	122,	»	16 n. f.	» : Lars Nilsson	» : Nils Nilsson.
»	181,	»	3 u. f.	» : Kammarens	» : Hofrättens
»	187,	»	8 u. f.	o. 249 rad 20 u. f. står: [ↄ: Altheim]	läs: [ↄ: Althan].
»	416,	»	14 n. f.	står: lösen	läs: lösens
»	429,	»	15 n. f.	» : lässset	» : lässet
»	476,	»	15 n. f.	» : Madenburg	» : Ladenburg.
»	615,	»	3 u. f.	» : Grnbben	» : Grubben
»	660,	»	1 n. f.	» : Kurfursten af Trier Philipp Christof von Sötern	läs: Kurfursten af Mains Anshelm Casimir Wambolt von Umstadt.
»	683,	»	12 n. f.	» : [ↄ: Tumba?]	läs: [ↄ: Tumbo]
»	692,	»	14 u. f.	» : $\frac{\text{30 Juni}}{\text{20 Juli}}$	» : $\frac{\text{30 Juni}}{\text{10 Juli}}$
»	698,	»	19 n. f.	» : captivos generalem	» : captivos, generalem
»	715,	»	1 u. f.	» : **Stegeborg**	» : **Ulfsund.**
»	717,	»	4 n. f.	» : 3 Juli	» : 30 Jul.
»	725,	»	14 n. f.	» : [ↄ: Tournay]	» : [ↄ: Tournon].
»	s. s.	»	s. r.	» : Pont, S. Esprit	» : Pont S. Esprit.

På P. A. Norstedt & Söners förlag:

Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling. Utgifna af K. Vitterhets- Historie- och Antiqvitets-akademien.

Förra afdelningen:

Band 1. Historiska och politiska skrifter. Pris 9 kr.

Band 2. Bref 1606—1624. Pris 11 kr.

Band 3. Bref 1625—1627. Pris 11 kr.

Senare afdelningen:

Band 1. Konung Gustaf II Adolfs bref och instruktioner. Pris 11 kr.

Band 2. Hugo Grotii bref, 1633—1639. Pris 9 kr.

Band 3. Gabr. G:son Oxensticrnas bref 1611—1640. Per Brahes bref 1633—1651. Pris 8 kr.

Band 4. Hugo Grotii bref 1640—1645, med tillägg af brefven till rikskanslerens sekreterare P. Schmalz, 1635—1638. Pris 9 kr.

Band 5. Jakob De la Gardies bref 1611—1650. Pris 8 kr.

Band 6. Johan Baners bref 1624—1641. Pris 11 kr. 50 öre.

Band 7. 1. Hertig Bernhards af Sachsen-Weimar bref 1632—1639. 2. Landgrefve Wilhelms af Hessen—Kassel bref 1632—1637. Med tillägg af brefven från den sistnämndes gemål, landgrefvinnan Amalia Elisabeth 1634—1650. Pris 9 kr. 50 öre.

Band 8. Gustaf Horns, Lennart Torstenssons och Carl Gustaf Wrangels bref. Pris 10 kr.

Band 9. Bref från Herman Wrangel med flera generaler. Pris 13 kr.

Band 10. Carl Carlsson Gyldenhielms, Johan Skyttes och pfalzgrefven Johan Casimirs bref. Pris 12 kr.

